36. 18. F. 12

GALENI

OMNIA QVAE EXTANT IN LATINVM SERMONEM CONVERSA.

Quibus poſt ſummam antea adhibitam diligentiam multum nunc quoque ſplendoris acceſsit, quòd loca quàmplurima ex emendatorum exemplarium gręcorum collatione et illuſtrata fuerint & caſtigata.

EX TERTIA IVNTARVM EDITIONE.

Domus S. Pantaleonis Scholarum Piarum

VENETIIS M D LVI.

Ex dono Fran.ci de Rubeis

IACOBVS ANTONIVS MARISCOTTVS FLORENTINVS, PHYSICVS

MEDICINAE STVDIOSIS.

NON fueris ab re Medicinæ ſtudioſi, ad quorum manus hæc Galeni opera forte venerint tertia ex editione Iuntarum, ſi illud vobis dixero, nunquid ea ab antea editis re aliqua differant, an ſint prorſus adſimilia, & nullis inſuper elaborata vigilijs. Sed impium mehercule fuerit, ſi, quæ facta fuere, cum illa primo, & ſecundo edita ſunt, cadere ob ſilentium è memoria patiar, neq; hoc loco q̃ breuiſſime vniuerſa enarrem, vt æternùm, ſi liceat, eorũ nomen celebretur, qui ſibi hac in re magnam gloriam præcipue peperere, æternùm gratia habeatur ab animis gratis in ſe collati in eadem ſummi beneficij. Galeni opera, ea, quæ temporum iniuria non perierant, nullam penè antea ſeruabant maieſtatem. Alia in tenèbris abiecta iacebant. In latinum alia nondum erant verſa ſermonem, paucis tantummodo poſſeſſa græcis. Multa erant verſa, ſed ex ijs bona pars male verſa, & mendis deturpata innumeris, idq́; vel imperitia eorum, qui vertêre, vel etiam ꝗ male affecta nacti ſunt græca exemplaria. Nullũ deniq; aut paruum admodum ordinem, viri ſcripta adeo numeroſa habebãt. Verũ tantæ iniuriæ tã inſignis autoris impatiens è Iuntarum familia magni animi vir Lucas Antonius cum egregijs vnà liberis ſuis, (vt ſemper fuit illi indefeſſus animus de ſtudioſis oĩbus benemerendi) tũ vero miſerans Medicinæ ſtudioſorũ infælicitatẽ cœpit de vendicando illo è tanto dedecore in ſuã dignitatem cogitare. Et, quanuis eſſet maxime arduũ opus, & maximi diſpendij, neque dum ob difficultatem tentatum vlli, promptiſſime tamen aggreſſus eſt diſperſas tàm illuſtris autoris reliquias, multis accitis in auxilium linguarũ peritia & omni ſcientia præſtantibus viris, vndiq; inquirere atq; in vnum colligere vniuerſas. Ad hoc præclarum facinus vocatus eſt primũ celebris ille medicus Ioannes Baptiſta Montanus Veronenſis, is, qui poſtea magna cum laude omniũ in florenti patauino gymnaſio medicã artem publice edocuit, quiq́; ante diem & acerbo nimis funere paucis abhinc annis magno cum ſtudioſorum luctu eſt abreptus. Vocatus item Iulius Martianus Rota egregius medicus: Medicus itẽ inſignis Ludouicus Beliſarius: Ioannes Bernardus Felicianus ſciẽtia linguisq́; apprime ornatus: Excellens itẽ medicus Auguſtinus Gadaldinus Mutinenſis, & multi alij honorati viri, quos longũ ſit recenſere hoc loco, et ſuperuacaueum, quando eorũ nominibus hoc volumen nitet vniuerſum. Ex his Ioannes Baptiſta Montanus incompoſitis Galeni operibus ex methodo compoſitiua ordinem dedit, ac, veluti peritus architectus, lapides ea ſerie direxit ad filũ, vt nõ fuerit illa hactenus immutata. Eiuſmodi ego ordinem hic fuſius referrem, ni proxime eſſet adiecta ipſius Montani epiſtola, in qua is non tantum ordinem deſcribit, ſed illius etiam cauſas ſubinde explicat. Alij vero alios Galeni libros tunc primũ è græcis latinos fecerunt. Alij latinos antea factos partim elegantius meliusq́; verterũt, partim cõferendo cũ græcis ab innumeris notis expurgarunt, concordi animo vniuerſi tãtis cœptis fauentes. Quot vbiq; gentium exploratæ bibliothecæ, quot verſata, annoſa, calamo exarata græca exemplaria? Quãtum eſt vigilatũ, quot ſuſcepti labores, quanti facti ſumptus? Tantæ molis fuit tã rari, nec ſatis vnquã laudati viri veluti ruinas reſarcire, & è mille infæliciũ tẽporum detrimentis ad ſuã, quãtum fas fuit, integritatem reuocare. Sed inter oẽs magnã oneris partem Auguſtinus Gadaldinus ſuſtinuit. Ille enim ſumma vigilantia oĩbus penè Galeni operibus præfuit imprimendis, vbi conferendo, caſtigando, atq; illuſtrando nullis incõmodis vnquã laboribusq́; pepercit. Sic vero nũc libet cõparare, nec vana ẽt cõparatio fuerit, veluti Princeps aliquis, Lucas Antonius Iunta conduxit exercitũ, Galeni oẽs, qui extabant, libros. Illum Montanus, veluti peritus quiſpiã militaris artis, in ſeptem Claſſes diduxit, partes ſcilicet, quæ artem medicã in primis edocerent: Quas præire iuſſit agmen Introductoriorũ librorum, belli veluti præludia: à tergo vero manũ hærere Extra ordinem librorũ, veluti ſubſidia: ſequi tandem longius, veluti impedimenta, cateruã Spuriorum. Tum docti alij viri, veluti electi duces, ſuã quisq; phalanga, inſtruxere. Atq; ita tandem impreſſa ſunt Galeni opera, et veluti diſperſa membra in vnum tãtum corpus tunc primum redacta ſunt, primaq; è Iuntarum

editione prodiere. Interea vero, cũ in ipſo medio primæ editionis labore Lucas Antonius longæuus factus ad ſuperos conceſsiſſet, & illius filij Thomas, et Ioannes Maria Iuntæ, ſumma iuncti beneuolentia fratres, heredes nõ tãtum nominis & fortunarum, verum etiam virtutis, ſtudijꝗ erga literatos omnes, inchoatum iam opus abſoluiſſent, & editus Galenus à Medicinæ ſtudioſis magna eſſet auiditate receptus, ad alteram ſe cõuertêre editionem. Hic vero nouati ſumptus ſunt, nouati labores, & quicquid vllo modo potuit, adhibitũ diligentiæ, ac nauatum operæ eſt. Rurſus vocati adiutores, græcaꝗ verſata ſunt antiqua volumina plurima. Hinc aliquot inuenti autoris libri, qui in latinum verſi ſermonem reliquo operi adiecti ſunt. In linguam rurſus aliquot meliorem tranſlati. Reliqui à varijs excellentibus viris caſtigati. Quinetiam, continua volumina quæ adhuc erant, ob legentium commodum ab Ioanne Baptiſta Suſio aptiſsime in capita diſſecta ſunt. His tandem additamentis acceſsit quoꝗ à præſtanti medico Antonio Muſa Braſauolo Ferrarienſi contextus index, adeo copioſus, vt uix putẽ alium poſſe confieri copioſiorem. Atꝗ ita quidem aucta & exornata Galeni opera, è ſecunda editione ſunt diuulgata. Cum vero illa maiori auiditate, ꝗ̃ primo edita, ob ſuam præſtantiam medicæ artis ſtudioſi arripuiſſent, tertiam editionem Iuntæ aggreſsi ſunt, quæ quidem quantum ſuperiores antecellat, id iam vobis ſummatim hoc loco referetur. Enimuero, cum illud ſtudioſe agerent, vt illa adaucta adhuc magis, & exornata prodirent, nihil primo videbatur poſſe præſtari. Sed nihil non poteſt hominum ſolertia in melius promouere. En rurſus hîc non inſtrenue laboratum. Nam, licet non potuerint ea libris recenter inuentis adaugere, quod illi in primis optabant, ſeduloꝗ ſtudebant, pauca tamen quædam ab excellente Ioanne Baptiſta Raſario accepta, quæ libellum de conſuetudine, ſecunda in claſſe poſitum compleant, addidere: itemꝗ ſcholia quædam ab Auguſtino Gadaldino tradita, ſuper illo ſecundi Epidemiorum textu, de angina ex luxatione agente, ac poſito in quarto de affectis locis, quæ græcus aliquis medicus ex Galeni ſuper illo libro conſcripta commentatione fortaſſe excerpſit. Præterea autem, cum Ioannes Bernardus Felicianus (in cuius immatura morte magnam factam eſſe iacturam norunt, quibus viri doctrina atꝗ iudicium perſpecta erant) Galeni à ſe verſos libros aliquot locis prius, quàm vita fungeretur, elimaſſet, imprimendos curarunt, quales ille reliquit. Sed & inſuper Iun. Paulus Craſſus omnia à ſe verſa expoliuit. Sua item Macchellus, ſua aliquot alij magis terſa rurſum reddidere. Rurſus tandem idem Auguſtinus Gadaldinus in reliquis pleriſꝗ libris magnam opem tulit: nam aliquot ex ijs cum græcis probatis codicibus contulit & caſtigauit: reliquorum vero quàm plurima loca cum græcis pariter emendatis cõferendo, quæ mendoſa erant, ad ſuam integritatem reduxit: quæ vero obſcura, ſtudioſe illuſtrauit. Quorum teſtis eſſe ipſe poſſum, qui menſes iam vndeuiginti his Galeni operibus imprimendis præfui, elapſus huc è patria, ob iniqua tempora, laboribus, & antea quidem excitata in Ethruria bellica tempeſtate, verum multo ſæuius eo tempore territante: omnia autem, parua excepta parte, ex quo ſub Iuntis mereo, impreſſa ſunt. At vero nobis teſtes ipſi ſuperi fuerint, munus noſtrum nos haud ſegniter obijſſe, diligentiaꝗ noſtra atꝗ labore, quantũ omnino licuit, continenter profuiſſe. Quid multa? illud vere licet dicere, magnum lumen atꝗ nitorem hac tertia editione Galeno acceſsiſſe. Quod quidem patêre omnibus poterit, qui illud aliquando voluerint, loca prius obſcura & vitioſa conferendo, experiri. Videtis ergo Medicinæ ſtudioſi, tum quãto illuſtriora reddita hæc Galeni opera nunc edantur: tum quot quantaꝗ debeamus viris illis ſummis, qui huic negocio hactenus tantopere inſudarunt: & quantum illorum meminiſſe ſemper deceat, tot commodorum & beneficiorum gratiam memore ſaltem animo referentes. Nullius enim latini aut græci monumenta autoris, ſit is quicũꝗ, tanta opus habuere vigilantia et labore, nulla tantis ſumptibus, ut adeo cũ bene verſa, tũ accurate et elegãter impreſſa ederentur, quanta magni, opus habuere monumenta Galeni. Neꝗ vero putate hîc Iuntas ceſſaturos, non enim illis deſunt, qui attente inuigilent, ſiquid forte librorum Galeni vſpiam eluceſcat: & ſperant ſe aliquid eſſe conſecuturos. Quod vtinam faxit Deus Opt. Max. cui non ſecus, ac media in luce, abdita patent vniuerſa, vt, ſi non omnibus poſſumus Galeni laboribus potiri, quàm pauciſsimi ſaltem nobis deſiderentur. His interea omnes læti fruamur: in his dies nocteſꝗ exerceamur: ex his diſcamus tutari bonam hominum valetudinem, aduerſantes vero morbos tum noſſe, tum illis mederi vniuerſis. Valete. Venetijs Anno humanæ Salutis M. D. LUI. Menſe Februario.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS PHYSICVS VERONENSIS

LVCAE ANTONIO IVNTAE S.

PLacet mirum in modũ ſplendidiſsime Luca Antoni cõſilium tuum,
quod occœpiſti, omnia Galeni opera rurſus excudendi, verũq; illis or
dinem ſtatuendi, non antea ab aliquo multorum ſeculorũ homine tra
ditum, qui integræ arti docendæ, vel ediſcendæ facillimus, ſeruandęq;
memorię cõmodiſſimus iudicetur. Pręterquã.n.q̃ id ab erudiriſſimo
quoq; ſumme deſiderari, flagitariq; video, obſtruetur interim os de-
prauatæ medicorum turbæ, qui calumniandi Galenũ non aliunde ma
gis occaſionẽ captant, quã q̃ in diſſerendo vaſtus, immenſus, confu-
ſusq; videatur, nullãq; artẽ ab eo recte doceri poſſe, in quo nullus or-
do doctrinæ appareat. Inſtituto.n. ordine, quẽ deliberas, cõſtabit ilico
ne aliud quidẽ Auicennã ipſum, reliquosq; Arabas omnes concepiſſe: poteruntq; contumaces,
contentioſiq; illi homines tãdem reſipiſcere, recognoſcereq; omniũ theorematum ordinẽ, quot
cunq; in medica facultate cõſiderantur, à Galeno, tanq; à fonte, emanare. Quod tu tñ à me poſtea
requiris, eum tibi ordinẽ inſtitui, id ego haud ita facile præſtare poſſum: multa.n. ſunt, quæ me ab
huiuſmodi prouincia deterrent: nã tantus librorum numerus, tãq; varia materia eſt, vt ſinguli re
cenſeri, atq; in certas claſſes vix redigi queãt: præſertim cũ eorũ non nulli ſint penè (vt ita loquar)
ἀσύστατα, qui, cũ ad medicinam parũ, aut nihil attineant, ſed ad dialecticã potius, aut philoſophiã,
vel ſimilẽ quãpiam ſcientiã, certam in hac facultate ſedem nullibi admittẽt. ſunt et alij, in quibus
ex tota arte quidpiam in vnũ veluti cõpendiũ colligitur, vt nulli parti recte accõmodari poſſint,
qui totius imaginẽ referunt. Quòd ſi me ſtatim illi ordini addixerim, quem ipſe Galenus vel in
fine artis paruę, vel in libello ad id priuatim dicato cõſcripſit, adhuc longe magis implicabor, cu-
ius implicationis rõ à me inferius declarabitur. Neq; ad tot difficultates parũ momẽti afferunt p-
uerſi horũ temporũ mores. vbi.n. maiores noſtri aliquid quotidie excogitabant, in mediũq; affe-
rebant, quod artẽ augeret, ornaret, explicaret, nũc ſcriptores iſti, qui paſsim & vbiq; ſcaturiunt, ni
hil aliud edunt, q̃ meras cũ viuentium, tum mortuorũ calumnias, tanto detrahendi ardore, vt faci
le deprehendantur, ob id tñ ſcribẽdi ſtudio detineri, quo gloriam ſibi ex alieno cõparent oppro-
brio. Audis Luca Antoni, quæ me rõnes hactenus ſuſpenderint, ancipitemq; reddiderint. Vide-
ris tu tñ totã in me ſpem huius noui ordinis collocaſſe, quererisq; magnã hanc prouinciã tuã mea
ſolũ cunctatione remorari, te à plurimis eruditis viris iãdudum fruſtratũ eſſe, qui ſe id munus pręſtituros polliciti, ad hunc vſq; diẽ diſtulerunt. cogis ergo me in hoc certamen deſcendere, & obtre
ctatorũ iudicio ſubijci. Parũ profecto grati animi erga virũ de me optime meritũ fuerim, nimisq;
in re magna audenda meticuloſus, ſi aliqua cauſa detineri poſſum, quin amico tam anxie petenti
ſatisfaciã, & publicæ vtilitati propterea deſim, q̃a difficile ſit adeſſe. conabor igitur reddere, ſi non
quæ vel tu expoſcis, vel ego deſiderauerim, ſaltem quæcũq; potero, vt ſimul & ingrati, & timidi
nomen effugiam. Quòd ſi cõtigerit vt à dictis meis ſumpta occaſione eruditus aliquis vel cõtradi
cendi ſtudio, vel veritatis amore accenſus, alium ipſe meliorẽ ordinẽ tradat, erit is mihi ſaltẽ labo-
ris mei fructus non iniucundus, vbi cognouero me autore ſtudia inquirendi excitata, verũq; tan
dem ordinẽ diſputãdo cõpertũ eſſe. Qm̃ igitur in re nõ omnibus expoſita, & quæ in ſe multas ha
bet difficultates, iudiciorũ diuerſitatẽ nõ defuturam intelligo, ac propterea plurimos contra me
exorituros, qui ſeriem aliter diſponẽdã opinentur, placuit prius, q̃ librorũ ordinem in cenſum cer
tasq; claſſes redigerẽ, ex ipſiusmet Galeni medullis placitisq; priuatis viam rõnemq; explicare,
qua is ordo à me ita inſtitutus niteretur. Hinc igitur ſumpto initio dicimus, Artẽ vel nouã conſti-
tui, vel conſtitutam doceri: conſtituitur reſolutione, quę fit à notione finis: conſtituta docetur vel
cõponendo, quæ per reſolutionẽ inuenta ſunt, vel propoſita diffinitione p̱ multiplicẽ eius ſectio-
nem progrediendo. Docet quidem & qui cõſtituit: cur.n. nõ doceat, qui, quõ ars inueniatur, oſtẽ-
dit: altior tñ eſt ille doctrinę modus, quiq; à felici aliquo ingenio & ab ineunti ętate in diſciplinis
exercitato legitime intelligatur. propterea oẽs antiqui philoſophi ac medici, Ariſtotelesq; præci
pue, qui pręcæteris in docendo, ordinem maxime affectaſſe videtur, ab eo docendi genere abſti-
nuere. Galenus aũt, cũ ad ſuã vſq; ætatem medicinæ artem incertam, maleq; ſibi cõſtantẽ conſpi-
caretur, facturũ ſe operæpretiũ iudicauit, ſi à notione finis ſingula quęq; vſq; ad elementa reſoluẽ
do, artis inuentionẽ certiſſime demonſtraret. atq; ita totã quidem artem in libro de conſtitutione
medicinę breuiſſime inuentã tradidit: eius vero partes, tum quę ad ſeruandã ſanitatem, tum quę
ad morbos tollendos attinent, in libris περὶ ὑγιεινῶν, & in Therapeutica methodo explicuit. Neq;
tamen à me intelligi velim Platonẽ, Ariſtotelem, & reliquos antiquos in aliquo problemate de-
clarando reſolutoriũ ordinem minime recepiſſe: tantũ affirmo neminem eorũ totam quampiam

diſciplinam docendam propoſuiſſe, vt à notione finis per reſolutionem procederent, immo con-
tra à principijs exordiendo, ad vltima, quæ primo conceperant, doctrinæ terminum ſtatuunt. qui
quidem ordo quantum dignitate à reſolutorio derelinquitur, tanto docendi copia & facilitate re-
liquis præſtat: quemadmodum diffinitiuus ijs, quę diſcuntur, tenaci memoria firmandis omnium
commodiſſimus eſt. Cum vero Galenus totam artem alibi diffinitiuo ordine, alibi reſolutorio tra
diderit, ſitq; in vtroque loco ſpeculatio potius Iſagogica, quàm exactæ diſciplinæ, videbatur tãto
medico dignum, vt alicubi hanc ipſam artem integram, membratimq; diſtinctam, ac demonſtra
tam nobis relinqueret. quod cum nullibi ſeorſum fecerit (omnes enim libros ſuos, ſicut ipſe teſta-
tur, vel amicorum vel ſui ipſius memoriæ exercitationiſq; gratia cõſcripſit, nihil vltra in ſingulis
quęrens, niſi vt cauſæ ſatisfaceret, qua ad ſcribendũ compellebatur) decreuit, quod priuatim in ali
quo non tradiderat, id ex omnibus ſimul cõficere. ac propterea de ordine librorum ſuorum com-
pendiolum edidit, & in fine paruæ artis oſtendit, qua ſerie eoſdem libros legi oporteret. vbi mani
feſtiſſime apparet compoſitiuũ ordinem cogitaſſe, tanq; ad exquiſitam diſciplinam tradendã om
nium cõmodiſſimum. Atq; hac ego occaſione Auicennam commotum crediderim, virum inter
Arabas omnes acerrimi ingenij, vt omnia Galeni in medica arte monumenta ſparſim in varijs li-
bris diſſeminata, in vnũ veluti corpus redigeret, eodemq; compoſitiuo ordine opus illud ſuum ca
nonum appellatum, quinq; magnis libris diſtinctũ compilaret: cui ſi vltimã manum impoſuiſſet
(neq; enim impoſuit morte præuentus) felicioriq; lingua pro rei dignitate elocutus eſſet, habere-
mus fortaſſe, quem nõ Galeni tantũ interpretem, ſed exornatorem quoq; vocitaremus. Verum,
dum ille multa hinc inde diſperſa in certas propriaſq; ſedes colligit, & ſeriatim diſponit, ordini tã-
tum intentus, diligentiori rerũ conſideratione tãtiſper omiſſa, donec iam diſpoſita recenſeret, nõ
potuit quædã etiam ſimul parũ idonea non congerere, & ordinem in non nullis confundere. cui
propterea nõ debemus, ſicuti paſſim fieri video, tanta iracundia ſuccẽſere: quin potius, vbi pecca-
uerit, benigne emendandus eſt, in reliquis ſumma laude celebrandus: nam ei proculdubio in hac
facultate plus vita debet, quàm alij nemini, qui poſt Galenũ profecerit. Vtrum vero & ipſe Aui-
cenna cõpoſitiuum ordinem, illũ inquã, qui à reſolutorio proficiſcitur, exquiſite ſeruauerit, an in-
ceperit quidem, in nõ paucis vero declinauerit, nõ eſt hic diſcutiendi locus. Illius potius ratio red
denda eſt, quod à multis animaduertendum auguror, cur ego eundem oĩno ordinem nõ ſeruaue
rim, quem Galenus ipſe tradiderit: abſurdum. n. vr̃ aliter alicuius libros diſponere, quàm ipſe diſ-
ponendos ſtatuerit. nouerint igitur, quibus id curę eſt, me illud quoq; quã maxime quæſiuiſſe, to
tiſq; viribus enixũ eſſe, vt minime à Galeni ordine diſcederẽ, illudq; fideliſſime effectũ, vbicũq;
apte fieri potuit. verũ multis in locis ambiguitas nõ leuis ſuboriebatur, cum Galenus ſibi ipſi diſ-
ſidere videretur, aliter alibi nõ nullos libros diſponẽs, vt facile patet ijs, q libellũ de ordine libro-
rum ſuorũ perlegerint, & quod in calce paruæ artis adijcitur. præterea talis non nunq; occurrit or
do, qui videatur Galenico ordini & cõſilio contradicere: vt nõnq; ſuſpicari coactus fuerim vel illos
codices perq; mendoſos haberi, vel Galeno tanq; catalogum deſcribenti magis cordi fuiſſe libro-
rum ſuorum numerũ recenſere, & veluti in actus referre, quàm via rationeq; tam ſibi recte intel-
lecta ſeriem contexere, qua libros ſuos legi oporteret. eſt ẽt vitio negligentiaq; temporũ liber ille
adeo mutilatus, vt nec, ſi maxime velis, Galeni ordinẽ aſſequi poſſis. His ego rationibus perſua-
ſus cęteris conſilijs illud pręſtare iudicaui, ſi me ad Galeni ipſius methodum tanq; certiorem ſtabi
lioremq; verterem, quam præcipue in libro de conſtitutione artis oſtendit, in cuius fundamentis
nixus tutiſſime ædificarẽ: & ad eã regulam ſingula quæq; metirer, ita rem à principio auſpicatus:
Qui medicinæ artem via & ratione ſint inuenturi, id primo profecto intelligent, vt conſilio ſuo
corpus humanum quã maxime ſanum conſeruẽt. vbi vero ſanitas euentu aliquo vel adhuc in re-
ceſſu ſit, vel iam exacte receſſerit, eodem cõſilio prouideat, vt, & quod futurũ incõmodi eſt, omni
id conatu arceat: factum vero, amoliatur & corrigat. cõſtat aũt nihil horũ conſulto fieri poſſe, niſi
noſcamus, & quibus rebus ſanitas, dum integra eſt, cõſeruari debeat: &, dũ abit, abiueritue, reuo
cetur, aut reparetur. at fieri oĩno nequit, vt res, quæ id facere poſſint, vel inueniamus, vel inuẽtas
congrue metiamur, niſi corporis humani naturam exactiſſime cognouerimus: tunc aũt exactiſſi-
me cognoſcemus, cum, ex quibus, & quo nam pacto cõſtetur, quot, qualeſue habeat partes, facul
tates, functioneſq; diſtincte, didicerimus. Porro, cũ ſciamus corpus humanum à qualitatibus pri-
mis alterari, generari, & corrumpi, idẽ quoq; ſcimus ex primis elementis omniũ generabiliũ ſub-
ſtantiarum cõmunibus confectum eſſe. Ergo artem medicinæ cõponendo ab his primis, ſicut &
prima ſunt, auſpicari oportet. Primo igitur propoſitus nobis liber eſt De elementis: quæ vbi per
qualitatũ alterationem cõmiſta fuerint, ſtatim inde pro certis alterationum gradibus certæ emer-
gunt temperaturę. congrue igitur ſubſequẽtur libri De temperaturis. Qm̃ vero peractis hominũ
temperamentis proximi ſunt humores (illa. n. confeſtim vel ſanguinis, vel alterius bilis, vel pitui-
tæ dñium, vel ęqualitas omniũ ſubſequitur) proinde cõmode libros ſubſtituimus, qui de humori
bus potiſſime pertractant: nullos aũt tales ex ijs, quę Galeni extant, deprehendimus præter com-
mentarios in Hippocratem De natura humana, & libellũ qui inſcribitur De melancholia. q̃uis. n.
in libro De natura humana videatur propoſitũ de elemẽtis agere, nihil tñ ibi magis, q̃ humores,
conſi-

conſiderantur,quos Hippo.corporis humani proxima elementa eſſe voluit. Cum vero in hoc libro tres parui libelli etiã ante Galeni ætatem complicari conſcribiq́ꝫ conſueuerint,primus De natura humana:ſecundus ſine titulo quidẽ,ſed qui ad therapeuticen attineat: tertius De victu ſanorum: ſintq́ꝫ ij libelli ſubiecto longe diſſimiles,quos neqꝫ autor,vt Galenus ipſe teſtatur,neqꝫ poſteriorum iudiciũ ſed auaritia cõiunxit,alioqui longo interuallo ſeparãdos, Ego malui rei naturam, q̃ peruerſam conſuetudinẽ,imitari,ne à me propoſitus ordo confunderetur.Primũ igitur librum De natura humana in hac ſede ſtatuẽdũ iudicauimus: reliquos duos ſuo queq́ꝫ loco inferius diſponemus.Commiſtis elementis,peractis temperaturis,& humorum æqualitate vel exceſſu, ſtatim emergunt tẽperamentorũ gradus,ſtructuræ modus,bona vel mala habitudo.ſubſtituantur igitur libelli,De optima corporis ſtructura,De bona habitudine:et ita didicerimus,ex quibus primo,& quonã pacto corpus humanũ conflatum ſit, quod primo nobis fuerat propoſitum. Qm̃ vero idẽ corpus partes habet,quot quales'ue ſint illę,perquiri oportet. At quædam earũ ſimilares ſunt, vt oſſa,nerui,venæ:quædam inſtrumentales,vt pes,manus,caput:inſtrumentales aũt,cum ex ſimilaribus conſtent,cognoſci nequeunt, niſi ſimilares præcognoſcantur.Ergo ſimilarium partium cõſideratio(nam & minus compoſitæ ſunt)ſeriatim ſubſtituetur.Primus itaqꝫ liber erit De oſſibus ad introducẽdos,ſecundus De neruorũ ſectione,tertius De venarũ arteriarumq́ꝫ diſſectione: cui materiæ propinquitate ſubnectetur quæſtio contra Eraſiſtratum, An ſanguis in arterijs cõtineatur. Deinde à ſimilaribus ad diſſimilaria quoqꝫ accedẽdo proxime ſequetur liber De aggreſſibus anatomicis,cui ſuggeretur De vteri ſectione libellus,& alius De inſtrumento odoratus. Omniũ itaqꝫ membrorũ ſubſtantia & ſitu conſideratis ſupereſt,vt vſus quoqꝫ declaretur:deinde ſingulorum actiones,quæ ad illũ vſum diriguntur,quibus facultates neceſſario copulãtur.Ergo tria hæc ita diſponentur,vt primo De vſu partiũ, ſecundo de facultatibus animæ, tertio De functionibus pertractetur:atqꝫ ita libri ſeriatim procedent, De vſu partium libri xvij, De vſu reſpirationis: cui continuitate materiæ ſubnectetur,De cauſis reſpirationis,De vſu pulſuum,De ſubſtantia facultatum animæ,De Dogmatibus Hippocratis & Platonis, De facultatibus naturalibus, De motibus muſculorũ, De motu thoracis & pulmonis:quibus vltimo addetur Quòd animi mores corporis ſtructuram ſequãtur.Quãuis aũt ſpeculatio de ſemine & de fœtuum formatione, tanq̃ de ſimplicibus,pręcedere debuiſſet,nihilominus vr̃ hic ordo docendi cõmodior,ſi cognita prius membrorum natura,quę ad generandũ excernendumq́ꝫ ſemen ſunt neceſſaria,& quæ fœtũ ſuſcipere formareq́ꝫ poſſint,deinde ad ſeminis fœtuumq́ꝫ tractatum progrederemur. ſubſtituentur igitur libri De ſemine,De fœtuũ formatione,An oẽs animalis partes fiant ſimul, An animal ſit in vtero. Cæterum corporis humani natura exquiſite cognita, reliquum nobis eſt,qui medicinæ artẽ conſtituimus,viã rationemq́ꝫ indagare, qua idẽ in ſanitate ſeruemus: At hoc ipſum integre expletur in ſex libris,q̃ De tuenda ſanitate inſcribuntur: quia tñ ibi corpora alterari docẽtur ob varias aeris qualitates,cibũ et potũ,ſomnum et vigilias,inanitionẽ & repletionem,motũ & quietẽ,& ob animi affectus: atqꝫ de motu quidẽ & quiete,ſomno & vigiglia, inanitione & repletione in eodem libro ſatis copioſe explicetur:de aere aũt,cibo & potu,& animi affectibus exempli potius gratia, q̃ ex propoſito agatur:ideo ne ad conſeruandæ ſanitatis artẽ,materiæ,qua id efficitur, rudes accedamus,in hoc quoqꝫ genere ita aciem inſtruximus,vt præcederet liber Hipp.De locis,aere, & aqua, quẽ Galenus De habitationibus,aquis,tẽporibus,& regionibus inſcribi maluit: ſperauiq́ꝫ hactenus me tibi ſup eo diuina Galeni cõmentaria traditurũ, ſed ab amico id pollicẽte fruſtratus ſum: deinde reliqui,De alimẽtis,De cibis boni & mali ſucci,Cõmentaria in librum Polybi de victu ſanorũ,De ptiſana,De attenuante victu, De exercitio paruæ pilæ,De vitijs animi, & eorum remedijs,De conſuetudine liber ambiguus.Quibus tanq̃ ſacris initiari tandem ad diuinã illam tuendę ſanitatis Methodũ accedemus:cui ſubnectemus quæſtionẽ,Ars tuendæ ſanitatis ad medicum'ne attineat,an ad gymnaſticũ.quibus oĩbus recte perſpectis compotes erimus non tuendæ tantũ ſanitatis,ſed etiã præſeruãdæ,ſi qñ forte labare incipiat. Poſtremum erat,vt formulã inueniremus, qua ſanitatem iam deperditam reuocare poſſemus. Eſt aũt deperdita ſanitas cũ corporis functiones vitio aliquo intrinſeco impediuntur:is affectus ægritudo appellatur: functionis læſio, ſymptoma vel accidens. Vtrũqꝫ, q̃ fieri poteſt exactiſſime, eſt pernoſcendum,ſi modo rectã medicationẽ intendimus: pernoſcemus,ſi cauſas eorum oẽs didicerimus: cum vero cognitio noſtra à ſenſibus oriatur,non poſſumus niſi ſignis quibuſdã apparentibus ad illas cauſas penetrare:Signa aũt cum indicare rem poſſint,vel præteritã,vel præſentem,vel futuram,quæ præſentem & futurã indicãt, medici maxime inquirunt,illaq́ꝫ diagnoſtica,hęc prognoſtica gręce appellãt.At, qm̃ plurimis antiquorũ ęgritudines penè innumerabiles viſę ſunt,& propterea memoratu difficillimæ, Galenus rei ſubſtantiã ſubtiliſſime diuidendo,numerũ non omnium tm̃ ægritudinum,ſed ſymptomatum quoqꝫ,ſub certam methodum & rationis regulam duxit, vt vel mediocre ingenium diſcurrendo facile intelligeret neqꝫ plura eſſe poſſe,neqꝫ pauciora.hic igitur Sex illos diuinos libros, tanq̃ anteſignanos,ſeriatim ponendos cenſui:quorũ primi de differentijs & cauſis morborum agunt, poſtremi ſymptomatũ ſimili modo differẽtias & cauſas oſtendunt:q̃uis.n.in curationibus per ſigna ad ægritudinũ notitiã perducamur,& hoc itinere ſigna morbis præcedant, ordo tñ doctrinæ po-

ſtulat, vt prius morborum numerum ſubſtãtiamq́ noſcamus, deinde ad ſigna differentias eorum
motionesq́ declarantia progrediamur. Subnectẽtur deinde libri De differẽtijs febriũ, De inęqua
li temperatura, De tabe, De comate, De tremore, cõuulſione, ſaltu, & rigore, De difficultate anhe
litus, De plenitudine, De tumoribus præter naturã, De temporibus, quę in morbo ſunt, De totius
morbi temporibus, De typo, Aduerſus eos, qui de typo ſcripſerunt, vel de periodis, De cauſis pro
catarcticis, De cauſis coniunctis, ſi haberi poteſt, hactenus. n. deſideratur. His ego Cõmentaria in
primum, tertium, & ſextum librum epidemiarũ ſubnectenda iudicaui: maxima. n. eius cõmenta-
tionis pars dimiſſa curatione circa ægritudinum ſymptomatumq́ hiſtorias & cauſas occupatur.
Sequitur ex ordine paulo ante propoſito conſideratio de ſignis, quorũ inueniendorũ methodus
pulcherrima traditur in ſex libris De locis affectis: iure igitur proxime ſubnectentur: deinde ſeria
tim quæcunq́ ad ſigna tam diagnoſtica, q̃ prognoſtica attinere videntur: vtraq́. n. in ſingulis uo-
luminibus ita permiſta ſunt, vt haud facile ſeparari queant. ſequentur igitur primo liber De pulſi
bus ad introducendos: deinde libri, De pulſuũ differentijs, De dignotione, De cauſis, De præno-
tione: ſingulæq́ harum ſpeculationũ quatuor priuatis libris explicantur, vnde ſedecim omnes
efficiuntur. deinde liber De vrinis, qui licet Galeni non ſit, haud importune tñ ſub hoc ordine ſta
tuitur. poſtea libri De criſi: quibus materiæ congruitate alij De diebus criticis ſupponentur, tum
Cõmentaria in libros Hippo. De prædictione, & Alia in libros eiuſdem De prænotione. vltimo li
belli duo, alter De præuiſione, quę fit in ſomnis, alter De prænotione inſcriptus. Supereſt poſtre-
ma, quæ in arte medica pars maxima habetur, facultas, inquã, curandarum ægritudinum. Vtitur
hæc tribus potiſſimum inſtrumentis, Dięta, Pharmacia, Chirurgia. Modi oẽs, quibus recte ijs tri-
bus vtamur inſtrumentis, in Therapeuticis libris doctiſſime diffuſiſſimeq́ explicantur. Triũ igi-
tur inſtrumentorũ notitia nobis prius cõparãda eſt, anteq́ ad vtendi modum accedamus. Ac De
diæta quidem (dico quo ad eius materiam) copioſiſſime diſputatum eſt in his omnibus libris, qui
ad tuendã ſanitatem attinent: vſus vero eiuſdẽ morbis accõmodatus in Therapeuticis explicabi-
tur. Spectant etiã ad Therapeuticos libros Cõmentaria in Hippo. de dieta in morbis acutis, cum
ibi vtendi methodus, & curationes tradantur. Circa pharmaciam occurrunt primo libri xi aurei
De ſimplici medicina: quorum quinq́ priores nõ nulli hinc ſeparandos putarunt, & libris de tem
peraturis proxime ſubnectendos: ego tñ nolui corpus ita ab ipſo autore compoſitũ membratim
diſcerpere, cum præſertim, quæ ibi conſiderantur, huic loco non temere accõmodari poſſint. His
rite ſupponetur libellus De facultate purgantium medicinarum. Poſtea reliqua volumina, in qui
bus cõpoſita ex ſimplicibus medicamenta explicantur, ſeriatim ſubſtituentur, De theriaca ad Pi-
ſonẽ, De theriaca ad Pamphilianũ, de antidotis: quibus ſatius eſt duos magnos libros ſubnecte-
re, alterũ De cõpoſitione medicinarum ſecundũ loca, alterum De compoſitione medicinarum ſe
cundum genera: licet. n. in vtroq́ multa tradantur, quæ ad Therapeuticam ſpectare videantur,
potiſsima tamen eorum pars in recenſendis æſtimandisq́ compoſitis medicamentis occupatur.
Circa chirurgiam nihil extat aliud præter libellum De hirudinibus, reuulſiõe, & cucurbitulis, &
tres De venæ ſectione libri, primus contra Eraſiſtratum, ſecundus contra Eraſiſtrateos Romę de
gentes, tertius qui inſcribitur Methodus de venę ſectione, qui poſſet etiã inter therapeuticos nu-
merari: nam, quæ in chirurgia ad curandi artem, & therapeuticã methodũ attinent, inferius loca-
buntur. His omnibus recte cognitis vnũ iam ad integrã totius artis peritiã ſupererat. vbi. n. cor-
poris humani naturã exacte nouerimus, quibusq́ rebus ſeruatur, aut lęditur, curq́ & quot mo-
dis in contrariã ſanitati diſpõnem labatur, quibusq́ notis ſingula quęq́ nocumenta, non præſen-
tia tñ, ſed futura quoq́ deprehenduntur, quæ deniq́ qualiaq́ ſint inſtrumẽta, quibus ſanitatem
vel ſeruare, vel reparare poſsimus, profecto id vnũ reliquum erit, vt viam rationẽq́ inueniamus,
qua paratis inſtrumentis, vbi opus fuerit, prudentiſsime & commodiſsime vtamur: eam autem
Galenus in quatuordecim libris Methodi therapeuticę, non tñ copioſiſsime explicuit, ſed etiam
primus excogitauit: vt prorſus ſit admirandũ eundẽ hominem ſimul & artem inueniſſe, & abſo-
lutiſsimam reliquiſſe. Methodum hanc magnam parua ſequetur ad Glauconem inſcripta, in qua
per compendia traduntur, quæcunq́ in maiori ſunt demonſtrata: poſtea libellus inſcriptus Quos
& qñ purgare oporteat, deinde Cõmentaria in libros Hippo. de ratione victus in morbis acutis,
quibus ſubnectemus duos De remedijs facile parandis tractatus: quorum alter ſine inſcriptione
& principio, cum ad Galeni doctrinam phraſimq́ loquendi proxime accedat, pro legitimo reci-
pi poteſt: alter, qui ad Solonem inſcribitur, me iudice ſpurius eſt: cum in eo tñ q́ plurima lectione
digna obſeruentur, non reijciendum putaui. his ſubiungitur Conſilium pro puero epileptico, &
alius libellus De incantatione & amuletis. Sunt alij duo libri apud Gręcos, qui Galeno adſcribũ-
tur, alter De oculis, alter De renum affectibus: in quorũ vtroq́ non ea tñ, quę ad curationem atti
nent, ſed ẽt quæcunq́ cõſiderari in ſua cuiuſq́ materia ſolent, diffuſe explicantur: horũ ego neu-
trũ Galeni eſſe puto. &, quãuis librũ De curatione oculorũ ſe ſcriptũ quartodecimo therapeuti-
cę methodi Galenus affirmet, nõ is ñ ordo doctrinæ, aut ea dicendi phraſis in hoc ipſo, qui extat,
agnoſcitur, vt propterea ſit ne Galeni, aliqua mihi ſuſpicio ſuboriat: vtroſq́ tñ reliquis proxime
poſitis ſubnectẽdos iudicaui, cũ inde nihilo peior doctrina futura ſit. His ſubiungi poteſt tertius
liber

liber De natura humana, cuius ſupra mētionē fecimus. Superſunt tres alij tractatus therapeutici ad chirurgicā partē attinētes, quorū Vnus κατ' ἰητρεῖον inſcriptus pro introducēdis eſt, vt Galenus affirmat, Secūdus de fracturis, Tertius de articulis: oēs cū copioſiſsimis vtiliſsimisq; Galeni cōmentationibus. Atq; hic iam librorū oium Galeni, qui hoc quo in medica arte extāt, prẹter Iſagogicos finis ſtatuendus eſſet, niſi Aphoriſmi ſupereſſent: qui cum nō nullis placere videā, vt potius inter Iſagogicos cōnumerētur, q̄ illi rudia tironū ingenia ſuis breuiſsime collectis ſentētijs pręparare, & tanq̄ dedolare poſsint, ego contra opinor tironū animos tā conciſis, tā alte petitis, tamq; intellectu difficilibus monumētis vel fruſtrari, vel deſperare, vel cōfundi. Fruſtrātur, qui profatorū cauſas ignorantes dictata, tanq̄ picæ, ediſcūt: Deſperāt, qui in cauſis indagādis, ob tirociniū deficiūt: Cōfunduntur, qui pertinaciter ſcrutātur, quod ob ruditatē aſſequi nequeūt. vix. n. aliquē inueniri poſſe arbitror tam diuini ingenij tāq; altę indolis adoleſcētē, qui adhuc in primo medicæ artis limine cōſtitutus aſſequať ea, quæ in intimis penetralibus lōga demōſtrōne cōcluſa ſunt. Liceiq; Galenus in cōmento cauſas earū ſentētiarū plerūq; aſſignet, id tñ cōciſe admodū facit, ſemperq; ad alios libros lectorē mittit, vbi priuatim res, de qua ambigitur, demōſtratur: vt neceſſe ſit eos libros prælegiſſe, qui Hippo. Galeniq; mentē recte aſſequi voluerit. At, qui prius præmiſſo ordine libros Galeni perlegerit, omnia deinceps in Aphoriſmis tradita facile intelliget, & intellecta faciliime ediſcet, ſummaq; voluptate, quæ alibi imenſo labore didicerit, vno intuitu memoria recolet, & tanq̄ abeūtia reuocabit. Ergo Aphoriſmi poſtrema acie, tanq̄ triarij milites locabūtur. Quibus vltimo loco addetur diſputatio cōtra Lycū, Quòd nihil delinquitur ab Hippoc. in aphoriſmo, cuius initiū, Qui creſcūt. Sunt vero & alij quidā libri partim ex Arabia, partim ex Grçcia delati nō ſpurij tñ, ſed ēt magna ex parte ſuperuacui: qm̄ in eis vel nihil tractatur, quod ad artē medicā ſpectet: vel, ſi tractať, totū illud à legitimis libris decerptū eſt, vt ibi fruſtra repetatur, quod alibi copioſe explicatū meminimus: ne tñ & illos (varij. n. guſtus hominū ſunt) omiſſos aliqui conquerātur, voluimus eos oēs ſeparatim in vnū corpus colligere, vt ſcirent, qui id curę haberent, et facile inuenire, quod quæreręt, & inuentū ſimul cognoſcere non eſſe inter Galeni monumenta cōnumerādū. Eo igitur ordine, qui inde haberi poteſt, ita ſtatuentur, De hiſtoria philoſophorū, Mathematica, De partibus artis medicinę, De dynamidijs (credo περὶ τῶν δυνάμεων inſcribi oportere) De ſpermate liber vnus, De natura & ordine cuiuſq; corporis, Anatomia parua, De compagine membrorū, De voce & anhelitu, De iuuamētis mēbrorum, De motibus liquidis, De diſſolutione cōtinua, De bonitate aquæ, De vinis, De ſimplicibus medicinis ad Paternianum, De viribus centaureæ, De catharticis, De mulierum morbis, Liber ſecretorum, De experimentis, Curatio melancholiæ Aetij ex Rufo, De curatione Ictericæ, De curatione lapidis. Neq; hic ego neceſſarium puto rōnē reddendam eſſe, cur ſtatim in principio totius operis Iſagogicos libros extra ordinem Methodi collocauerim, haud enim ab re ſit, vt in magna arte præcedāt q̄dam, veluti præludia, &, vt Græci loquuntur, progymnaſmata, in q̄bus primo tirones exerceantur, ne, ſi ad altiora documenta omnino rudes acceſſerint, ingenij calor elidatur, ac, tanq̄ nimio alimēto, ſuffocentur. Eos tamen Iſagogicos tantum libros reliquis omnibus prępoſuimus, qui ad totam artem introducūt: ſicut, qui ſoli parti attinent, primos in ea parte ſtatuimus: veluti in anatomicis libellis, de oſsibus, de neruis arteriarumq; ſectione prima ſede locauimus: in materia de pulſibus introductorium prętulimus, cuius commentationes in tertio de cauſis polſuum explicantur. Cum enim introductorij libri (vt Galenus affirmat) adoleſcentibus propterea ſcribantur, vt dimiſſa altiori ſpeculatione tantiſper empirice exerceantur, donec exercitatis dubitationes ſuboriantur, atq; inde ad cauſas indagandas excitētur, præſtabat, opinor, medicis futuris Iſagogica, quæ ad totam artem ſpectant, proponenda, qualis maxime Ars parua eſt. Vbi vero iam ad partes artis difficiliores acceſsiſſent, in ijs quoq; partibus Iſagogica præferre, in quibus ſimili modo exerceri poſsint. docetq; id maxime Galenus in Anatomicis, vbi prius adoleſcentes in oſsium ſectione exercendos admonet, deinde ad ſecretiora eius partis penetralia proficiſci. Illud quoq; aduertendum, me inter Iſagogica quædam cōnumeraſſe, quæ nihil quidē ad artem ſpectant, ſunt tñ ſcitu non inutilia: cū alio, qui cōmodiorem locū non haberem, vbi illa inculcarem, quæ nullo pacto præteriri debebāt. Sūt pręterea, quę Galeni quidē non eſſe ſcimus, ſicut liber eſt, qui Introductio ad medicinā inſcribitur: eq; tamē rei commoditate perſuaſi, minime reijciēda iudicauimus. Ante igitur libros oēs ſeriatim locatos Introductorij hoc modo extra aciē diſponentur, Oratio ſuaſoria ab bonas artes, quæ nō ad Galenum noſtrū Niconis architecti, ſed alium Menodoti filium refertur: Quòd idē ſit optimus medicus & philoſophus, De ſophiſmatibus in dictione contingētibus, Quòd qualitates ſint incorporeæ, De libris proprijs, De ordine librorū ſuorum, De ſectis, De optima ſecta, De optima doctrina, Subfiguratio empirica, De cōſtitutione artis medendi, Medicæ diffinitiones, Introductorius medicorum, Quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ars parua. Atq; ita, quæcunq; noſtra ætate Galeni vel legitima, vel attributa repertuntur, hoc ordine legenda arbitramur.

Sequitur altera Montani Epiſtola ad Lectorem, quæ fuerat in Secunda editione impreſſa.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS PHYSICVS VERONENSIS

LECTORI S.

CVM varij ſint in diſcendo modi, ad quos magis aut minus, pro varijs ingenijs, humanum genus inclinat, quod etiam, ſicut reliqua penè omnia arcana naturæ, in ſuis metaphyſicorum libris optime deprehendit Ariſtoteles, duos tamen præcipuos in communi vſu verſari obſeruauimus: Alter, qui ex præceptis plurimarumq; ſententiarum collectione progreſſus longo vſu & exercitatione imaginem quandam ſcientiæ parit: Alter ſublimius ſe attollens, nihil non ex proprijs principijs certa via ac ratione vel intelligit, vel admittit, vterque ad vitæ commoda neceſſarius. Primus humilis quidem, ſed non aliter addiſcent, quibus Muſæ parum arriſerint: Secundus cœleſtis ille in ſplendidiſsimis lucis penetralibus abditus, & reconditus, diuinis ingenijs reſeruatur: vnde illuſtres ſacriq; efficiantur heroes, nulli ſubinde mortalitati obnoxij. Quos ambos in medica arte Galeni, tanta prudentia excogitauerunt, tantaq; erga humanum genus charitate tradiderunt Iuntæ fratres, vt dubium reliquerint, Galeno'ne magis auctori artis, an ipſis debere profiteamur. Nam, præterq; quod Galenus tot libros tam late, ac diffuſe ſcripſerit, vt vix integra ætas ſufficiat ad legendum, nullo etiam ordine eoſdem congeſſit: ſine quo non ſcientiæ tantum & artes, ſed nec natura quidem conſtare poteſt, vt in libris de cœlo & mundo vere prodidit Ariſtoteles. Quæ omnia ita eſſe, veluti dico, recte animaduertentes plurimi illuſtres tàm græci, quàm Arabes, nihil ex doctrina Galeni immutantes (quæ certe immutari non poteſt) compendium librorum facientes, reiectis, quæ ſuperuacua videbãtur, atque ordinem docendi adhibentes ex alienis proprios confecerunt: inter quos inſigniores ſunt apud græcos quidem Oribaſius, apud Arabas vero Auicenna. At nuperrime Thomas Iunta ſimul cum fratre apud latinos noſtros nouum iter ingreſſus, ſeruata propria Galeni eloquentia, proprio ſtilo, ac diuini ſermonis idea, ne verbo quidem immutaro, niſi quod mendoſum videbatur, certo tantum ordine ſingulos libros diſpoſuit, ordine, inquam, qui ab ipſa artis natura originem ducit. Si quis.n.medicam artem non dum exiſtentem vel inuenire, vel tradere velit, alium ordinem ne imaginari quidem poſſet, qui vtrunque perficeret. nam, qui illam librorum ſeriem recte reſoluerit, artem inueniet: qui compoſuerit, docebit, & tradet. ordine igitur compoſitiuo Iuntæ libros Galeni diſpoſuerunt, quoniam ars non inuenienda erat, ſed docenda. Quantum vero ad compendium attinet (aliquis.n. obijceret ordinem quidem adiectum, non tamen breuitatem) dicimus eum, qui certa via, ac ratione ad finem ſcientiæ vel artis accedit, ſibi ſatis compendium facere. ſcit.n.ratione ac methodo directus in tota aliqua ſerie librorum, quantumuis prolixa ac moroſa, dummodo certo & naturali conſtet ordine, vnde ſibi ſit incipiendum, quæ in progreſſu omittenda, aut perlegenda: idem etiam diſtinguit, quę in illis libris ad doctrinam attineant, quæ ad ornatum, quæ ad falſas aliquas opiniones refellendas: atque ita nihil eſſe poteſt in optimo docendi ordine prolixum. nam, qui eum ordinem recte intelligit, cum methodum habeat, compendium neceſſario habet. quid enim tandem aliud methodus eſt, q; breuiſſima ad diſcendum via? Atque ita, quo ad ordinem & compendium in Galeno à Iuntis noſtris, vbi doctum ſtudioſumq; ingenium nacti fuerint, exquiſitiſsime ſatisfactum arbitror. Sed, quoniam rara ſunt huiuſmodi ingenia, ideo alio quoque itinere progrediendum erat, vt Galeni doctrina breuis, compendioſaq; redderetur, non quidem ex ordine aut methodo, ſed ex præceptis, ſententiarumq; collectione, ne rudioris obtuſiorisq; ingenij homines ab hac arte prorſus prohiberentur, immo vtcunque & ipſi inter doctos haberi poſſent. Ergo Iuntæ optimi ſummo ſtudio effecerunt, vt nihil in Galeno ſit, quantumuis minimi ſenſus, quod ilico ex copioſiſsimo indice facillime inueniatur: vt, qui præceptorum ſententiarumq; colligendarum ſtudio detinentur, ſine aliquo ferè labore aut induſtria votis ſuis exactiſsime ſatisfaciant. Non enim index ille lucidiſsimus ab homine, vtcunque contigerat, mercede conducto, vt ferè fieri conſueuit confectus eſt, ſed ab illuſtri & eruditiſsimo medico Antonio Muſa Braſauolo Ferrarienſi, qui ſibi ipſi primum, & ad vſum proprium, tam inſignem nauauit laborem: poſtea, vt audio, amicorum precibus exoratus noluit medicorum rempublicam tanta carere vtilitate. Igitur Iuntarum beneficio habebunt ſtudioſi ad Galeni doctrinam omnes vtiles aditus patefactos. Sed, cum multi Galeni libri noſtra ætate deſiderentur, neque in hoc etiam Iuntarum induſtria defecit. data eſt enim diligentiſsime opera, adiecto non modico ſumptu, amicorumq; præſidijs, vt, ſi qui vſquam forte laterent, excuterentur: ac, quid hic quoque profecerint, ipſa res indicabit. adde quantum codicum caſtigationi contulerint, quantumq; fuerint aſſecuti medico inſigni & eruditiſsimo Auguſtino Gadaldino procurante, atque vbique lynceis oculis aſsiſtente, vt facile affirmare poſsim Galeni lectionem nunquam hactenus tam candidã,

tamq;

tamq; omnibus numeris expolitam in publicum prodiuiſſe. Quantum vero ad ordinem meum in libris Galeni legendis attinet, quem pridem priori Iuntarum impreſſioni præpoſueram, quãuis, ſi nunc à me conſcribendus eſſet, magis erudite, (vt puto) conſcriberetur, forte etiam non nulla in meliorem formam redigerentur, quod etiam in hac noua editione factum eſſet, ſi per ocium licuiſſet, quod nunquam, ne tantillum quidem mihi conceditur, modo in publicis lectionibus, modo in cõſultationibus, inuiſendisq; ægris, modo in cura familiari plus, q̃ credi poſsit, diſtricto, non tamen me illius vtcunque præpoſiti ordinis prorſus pœnitet, præcipue cum neminem hactenus viderim, qui ediderit meliorem, etſi non nulli, qui etiam inter eruditiſſimos habẽtur, omni ſtudio tentauerint, atque non minus me culpare conati fuerint, non quidem in toto ordine, nam id ne ſomniare quidem poſſent, ſed quod in librorum catalogo non nullos omiſerim: quodq; hic, aut ille potius eſſet præponendus, aut poſtponẽdus, Galeni etiam auctoritatem contra me obiectantes: vt in libris de medicamentotum compoſinone, quos therapeuticis præpoſui, omnino ex ipſa Galeni mente poſtponendos. Sed in reprehenſione, q in catalogo quoſdam libros omiſerim, inepte ſunt curioſi. dum. n. claſſes certosq; conſtituebam ordines, ad materiam potius eram intentus, q̃ ad numerum. nam ſi, exempli gratia, ad claſſem ſignorum dicebam dirigendos eſſe libros de locis affectis, de criſi, prognoſtica, et huiuſmodi, libellumq; aliquem ſub hoc ordine omittebam, à ſcopo tamen non aberrabam: cum conſilium eſſet docere, qui libri in quam claſſem eſſent redigendi, & non enumerare. Quod vero præpoſuerim, aut contra poſtpoſuerim, quos alij vel poſtponendos, vel præponendos cenſebant, hanc varietatem pariunt varij concipiendi ordims intellectus. quibus ego diſtincte reſponderem, ſi diſtinctæ calumniæ præponerentur. nam, quantum ad libros de compoſitione medicamentorum attinet, dicimus in illis plurima doceri, quæ ad artem componendi in vniuerſum ſpectant, non referendo compoſitionem ad aliquam determinatam ægritudinem: & contra, plurima etiam tradi ad certos morbos relata. atq; ita, cum hi libri præponentur, intentionem haberi ad ea, quę in vniuerſum docentur: cum poſtponentur, intendi ad ea, quę certas reſpiciunt ægritudines: ſine igitur multo diſpendio therapeuticis præponi, aut poſtponi poſſe. Sed, cum videam epiſtolam, quam breuiſſimam ob temporis anguſtiam cogitaueram, in nimiam excreſcere longitudinem, hic finem ſcribendi faciam.

INDEX

OMNIVM GALENI LIBRORVM, QVI IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Iſagogici Libri

GALENI Oratio ſuaſoria ad artes, à Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. fo.2

Siquis optimus medicus eſt, eundem eſſe philoſophum liber, eodem interprete. 6

De ſophiſmatis in verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano tranſlatus. 7

An qualitates incorporeæ ſint, eodem interprete, diligentius emendatus. 8

De proprijs libris à Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus, nunc vero ad græci exemplaris fidem emendatior redditus. 10

De ordine librorum ſuorum à Ioanne Fichardo latinus olim factus, nunc autem ad græci exemplaris fidem emendatus. 14

De ſectis ad eos qui introducuntur, à Ludouico Beliſario in latinum ſermonem conuerſus, nunc vero cum græcis cod. diligenter collatus. 15

De optima ſecta liber, Iunio Pau. Craſ. Patauino interprete, ex tertia eiuſdē recognitione. 19

De optimo docendi genere, Eraſmo Roterodamo interprete. 30

De ſubfiguratione empirica incerto interprete. 31

Fragmentū quoddā exiguū, quod Galeno aſcribitur, cuius titulus eſt, Sermo aduerſus Empiricos medicos, Auguſtino Gadaldino Mutinenſi medico interprete. 35

De conſtitutione artis medicæ liber, à Bartholomæo Syluanio tranſlatus. 35

Definitiones medicę, q liber ab eodē fuit traductus, atq; ex codicū veterū collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetuſtis cod. græcis collatis, accuratius recognitus. 43

Introductio ſeu medicus, hic liber à Ioanne Andernaco latinus olim factus eſt, nunc autem ex gręci exemplaris collatione eſt pleriſq; in locis expurgatus. 50

Quo modo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, denuo ad græci codicis fidem recognitus. 61

Ars medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, ad græcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino diligenter recognita. 61

Prima Claſsis.

GALENI De elementis ſecundum Hippocratem libri duo, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, aliquibus in locis emendati. fo.2

De temperamentis libri tres, Thoma Linacro Anglo interprete. 10

In primum Hippocratis librum De natura humana cōmentarius, à Nicolao Macchello Mutinēſi medico tranſlatus, & ab eodem diligenter recognitus. 25

De atra bile liber, Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete. 34

De optima corporis conſtitutione liber, Ferdinando Balamio Siculo interprete, ad græcorum exemplarium fidem caſtigatus. 37

De bona habitudine liber, Ferdinando Balamio interprete, recognitus. 39

De oſſibus liber, Ferdinando Balamio interprete, ad fidem græcorum cod. recognitus. 39

De muſculorū diſſectione liber, in impreſſis codicibus græcis hucuſq; deſideratus, ab Auguſtino Gadaldino latinitate donatus. 44

De neruorum diſſectione liber, ab eodem Auguſtino Gadaldino tranſlatus, liber hic mutilus gręce impreſſus eſt. 53

De venarum arteriarumq; diſſectione liber, ab Antonio Fortolo Ioſerienſi latinitate donatus, & poſt Andreæ Veſalij Bruxellenſis & aliorum caſtigationem aliquot in locis caſtigatus. 55

An ſanguis in arterijs natura contineatur liber, à Iul. Martiano Rota conuerſus. 60

De anatomicis adminiſtrationibus libri nouem, ab Iohanne Andernaco olim latinitate donati, & poſt diligētiſsimas Andreæ Veſalij Bruxellenſis, & aliorū quoq; caſtigationes ad gręcorum exemplarium fidem aliquibus in locis correcti. 63

De vocalium

De vocalium inſtrumentorum diſſectione fragmentum, ab Auguſtino Gadaldino translatum. græce deſideratur in impreſsis codicibus. 106
De vuluæ diſſectione liber, ab Iohanne Bernardo Feliciano translatus. 108
De inſtrumẽto odoratus liber, Ludouico Beliſario medico Mutinenſi interprete, recognitus. 110
De vſu partiũ libri XVII. Nicolao Rhegino Calabro interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino pleriſq; in locis emendati. 113
De vtilitate reſpirationis liber, Iano Cornario medico interprete. 223
De cauſis reſpirationis libellus, ex duobus fortaſſe, quos Galenus compoſuit, excerptus, eodem Iano Cornario interprete. 226
De vſu pulſuum, Thoma Linacro interprete. 227
De ſubſtantia facultatum naturalium fragmentum, Bartholomæo Syluanio interprete. 230
Breuis denotatio dogmatum Hippocratis ex ſermone XCIX. Iohannis Stobæi Conrado Geſſnero Tigurino medico interprete. 231
De Hippocratis & Platonis decretis libri nouem, Iohanne Bernardo Feliciano interprete. 231
Fragmentum ex quatuor commentarijs, quos Galenus inſcripſerat, De ijs quę medice dicta ſunt in Platonis Timæo, ab Auguſtino Gadaldino trãslatum, græce in impreſsis cod. deſiderat. 286
De naturalibus facultatibus libri tres, Thoma Linacro interprete. 290
De motu muſculorum libri duo, Nicolao Leoniceno interprete. 308
De motu thoracis & pulmonis, fragmentum fortaſſe eorum trium librorum, quos Gal. de hac re compoſuit. quod in antiquis tantum translationibus legitur: nam græce non habetur. 316
Quòd animi mores corporis tẽperaturam ſequãtur, liber, Bartholomęo Syluanio interprete. 317
De fœtuum formatione liber, Iohanne Bernardo Feliciano interprete. 322
An omnes particulæ animalis, quod in vtero eſt, fiãt ſimul, Nicolao Rhegino interprete. grę cum exemplar non habetur. 326
An animal ſit id, quod in vtero eſt, Horatio Limano interprete. 326
De ſemine libri duo, ab Iohanne Bernardo Feliciano interpretati. 328
De ſeptimeſtri partu, eodem Iohanne Bernardo interprete. 340

Secunda Claſsis.

HIPPOCRATIS De Aere, Aquis, & Locis liber, Iano Cornario interprete, ad græcorum exemplariũ fidẽ ab Hieronymo Donzellino medico Brixienſi ſumma diligẽtia recognitus. 2
GALENI De alimentorum facultatibus libri tres, Martino Gregorio interprete, ad exemplariũ græcorum fidem denuo diligentius emendati. 7
De ſuccorum bonitate & vitio liber, à Iulio Alexandrino medico Tridentino translatus. 33
In librum De ſalubri dięta commentarius, Hermano Cruſerio Campenſi interprete, diligentiſsime ad græcorum exemplarium fidem caſtigatus. 39
De attenuante diæta liber, Martino Gregorio interprete. 43
De ptiſſana liber, ab Hieronymo Donzellino in latinum verſus. 46
De paruæ pilæ exercitio liber, Valerio Cantanio Veronino interprete. 48
De cognoſcendis curandiſq; animi morbis, quas perturbationes latini appellant, liber, Bernardino Donato Veronenſi interprete. 50
De cuiuſq; animi peccatorum notitia atq; medela libellus, à Iunio Paulo Craſſo Patauino trãslatus, & ab eodem nunc diligenter recognitus. 56
De conſuetudine liber, Nicolao Rhegio interprete, nunc ex veteri exemplari græco emendatus, & plurimum auctus. 60
De ſanitate tuenda libri ſex, Thoma Linacro Anglo interprete, ad antiquorum exemplariũ grę corum fidem ab Hieronymo Donzellino recogniti. 62
Ars tuendæ ſanitatis, num ad medicinalem artem ſpectet, an ad exercitatoriam, ad Thraſybulũ liber, à Iunio Paulo Craſſo Patauino conuerſus, & ab eodẽ nunc diligẽtiſsime recognitus. 101

Tertia Claſsis.

GALENI De differentijs & cauſis morborum, ſymptomatumq; libri ſex: quorum duo priores à Nicolao Leoniceno, quatuor poſteriores à Thoma Linacro olim ſunt verſi, et nũc ab Auguſtino Gadaldino, ad græcorum exemplarium fidem pleriſq; in locis emendati. fo. 2
De differentijs febriũ libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, denuo diligentius recogniti. 30
De inæquali intemperie liber, Thoma Linacro interpre. 43
De maraſmo ſeu marcore liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 45

De comate

De comate ſecũdum Hippocratis ſententiam commentariolus, per Dominicum Monteſaurum medicum Veronenſem ex græco exemplari & antiqua verſione reſtitutus. 48
De palpitatione, tremore, rigore, & conuulſione liber, Iohanne Guinterio Andernaco interprete, denuo aliquot in locis caſtigatus. 51
De difficultate reſpirationis libri tres, Iano Cornario interprete, ex collatione græcorum codicũ, denuo pleriſq; in locis correcti. 56
De plenitudine liber, à Bartholomæo Syluanio conuerſus, & nunc ad vetuſtiſsimi cod. græci fidem quibuſdam in locis reſtitutus. 76
De tumoribus præter naturam liber, ab Horatio Limano conuerſus. 82
De morborum temporibus liber, Iohanne Andernaco interprete, denuo aliquibus in locis emendatus. 85
De totius morbi temporibus liber, eodem interprete, aliquot in locis correctus. 86
De typis liber, ab Auguſtino Gadaldino antiquorum exemplarium græcorum & veteris trãslationis ope, translatus. 90
Ad eos qui de typis ſcripſerunt vel de circuitibus liber, Iohanne Andernaco interprete. 91
De cauſis procatarcticis liber, Nicolao Rhegio Calabro interprete. græce deſideratur. 95
In primum Hippocratis de morbis vulgaribus librum commẽtarij tres, Hermano Cruſerio Campenſi interprete, pleriſq; in locis denuo diligentius caſtigati. Principium, à Nicolao Macchello medico Mutinenſi latinitate eſt donatum. 100
In tertium Hippocratis librum de morbis vulgaribus commentarij tres, eodem Cruſerio interprete, denuo ad fidem antiquiſsimorum codicum græcorum diligentius recogniti. 127
In ſextum Hippocratis librum de morbis vulgaribus commentarij ſex. Iun. Paulo Craſſo Patauino interprete, ex tertia eiuſdem recognitione. 152

Quarta Claſsis.

GALENI De locis affectis Libri ſex, Gulielmo Copo Baſilienſi interprete, non nullis etiam nũc in locis ab Auguſtino Gadaldino emendati. In quorum quarto, cap. tertio pag. 23. vbi ſermo habetur de Angina ex luxatione vertebrarum colli, Annotationes quædam in verba Hippocratis additæ ſunt, excerptę ex commentarijs Gal. in ſecundum epidemiorum. fo. 2
De pulſibus ad tirones liber. 43
De differentijs pulſuum libri quatuor. 46
De dignotione pulſuum libri quatuor. 70
De cauſis pulſum libri quatuor. 86
De præcognitione ex pulſibus libri quatuor. 104
Omnes hi de pulſibus libri, ab Hermanno Cruſerio Campenſi translati, nunc non paucis in locis ad emendatorum græcorum exemplarium fidem ſunt caſtigati.
De vrinis liber, Ioſepho Struthio Polono interprete. 122
De criſibus libri tres, cum optimis exemplaribus digenter collati. 125
De diebus decretorijs libri tres, Ioanne Andernaco interprete, non paucis in locis expurgati. 145
In primum prorrhetici librum commentarij tres, Ioanne Vaſeo Meldenſi interprete, ad antiquorum exemplarium græcorum fidem, diligentius recogniti. 160
In prognoſtica Hippocratis commentarij tres, Laurentio Laurentiano Florẽtino interprete. 189
De præſagijs ex inſomnijs ſumendis libellus, Auguſtino Gadaldino interprete. 213
De præcognitione liber, à Iul. Martiano Rota in latinum ſermonem translatus. 213

Quinta Claſsis.

GALENI De ſimplicium medicamentorum facultatibus libri vndecim, Theodorico Gerardo Gaudano interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino ad veterum græcorum exemplarium fidem multis in locis repurgati. fo. 2
De ſubſtitutis medicinis liber, Iul. Martiano Rota interprete. 84
De purgantium medicamentorum facultate, eodem Iul. Martiano interprete. 86
Quos purgare cõueniat, quibus medicamentis, & quo tẽpore, eodẽ Iul. Martiano interprete. 88
Hic libellus eſt caput vigeſimum tertium libri ſeptimi medicinalium collectionum Oribaſii ad Iulianum Imperatorem.
De theriaca ad Piſonem liber, Iul. Martiano Rota interprete. 89
De vſu theriacæ ad Pamphilianum liber, eodem Iul. Martiano Rota interprete. 98
De antidotis libri duo, eodem Iul. Martiano Rota interprete. 99

De compoſitione

De compoſitione medicamentorum localium libri decem, à Iano Cornario medico iam cõuerſi, & rurſus à Nicolao Macchello medico Mutinenſi ad veterum græcorum codicum fidem diligenter caſtigati. 121
De compoſitione medicamentorum per genera libri ſeptem, Iohãne Andernaco interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis ad græcorum exemplarium fidẽ emendati. 209
De ponderibus, & menſuris Galeno aſcriptus liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 235

Sexta Claſſis.

GALENI De hirudinibus, reuulſione, cucurbitula, cutis conciſione ſiue ſcarificatione, Ferdinãdo Balamio Siculo interprete. 2
ORIBASII De cucurbitulis, ſcarificatione, hirudinibus, deriuatiõe, & reuulſione ſermo in ſeptimo & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro. Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interpre. 3

Hæc, quæ Oribaſius ex Galeno & alijs præſtantiſſimis medicis tractat, impreſſimus, in primis quidem vt pleniorem de his rebus doctrinam habeas: poſtea vero vt cognoſcas, an omnia hæc, quæ Galeno aſcribuntur, re vera ipſius ſint.

De venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum liber, Ioſepho Tectandro Cracouienſi interprete. 5
De venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratæos, qui Romæ degebant, eodem Ioſepho Tectandro interprete. 9
De curandi ratione per ſanguinis miſſionem liber, Theodorico Gaudano interprete, diligentius ab Auguſtino Gadaldino cum emendatis cod. græcis collati, & aliquot in locis emendati. 15

Septima Claſſis.

GALENI De medendi methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo cum grçcis codicibus ab Auguſtino Gadaldino diligenter collati. fo.2
De arte curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Auguſtino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis correcti. 94

Poſt hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus eſt: Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat, qui eſt in quinta Claſſe, pagina lxxxviij. qui liber eſt cap. xxiij. libri ſeptimi Oribaſij ad Iulianum Imperatorem.

In libros Hippocratis de victus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete, ab Auguſtino Galdino cum antiquis codicibus græcis diligentius collati, et pleriſq; in locis emendati. 108
De remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio latino ſermoni traditus. 153
De remedijs paratu facilibus ad Solonem, ſpurius, à Iunio Paulo Craſſo conuerſus. 161
Liber tertius de remedijs paratu facilibus ſpurius, Iun. Craſſo interprete. 169
Documentum de puero epileptico, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 179
In librum de natura humana commentarius ſecundus, à Nicolao Macchello medico Mutinenſi tranſlatus, & ab eodem diligentius recognitus. 181
De incantantione, adiuratione, & ſuſpenſione liber Galeno falſo aſcriptus. græce nõ habetur. 181
De oculis ſpurius, Demetrio Græco interprete, à varijs mendis expurgatus. græcum exemplar deſideratur. 182
De renum affectuum dignotione atq; medela, Chriſtophoro Heyl interprete. ſpurius. 191
In librum Hippocratis de ijs, quæ in medicatrina fiunt, commentarij tres, Ioanne Bernardo Feliciano interprete. 197
In librum Hippocratis de fracturis commentarij tres eodem interprete. 223
In librum Hippocratis de articulis commentarij quatuor, eodem Feliciano interprete. 251
De faſcijs Vido Vidio Florentino interprete. 293
Oribaſius de laqueis ex Heracle, eodem Vido Vidio interprete. 306
Oribaſius ex Heliodoro de machinamentis, eodem Vido Vidio interprete. 309

Libri Extra ordinem Claſsium.

GALENI Commẽtarij in aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, ex plurium antiquorum codicum collatione à Iul. Martiano Rota & Auguſtino Gadaldino Mutinenſi recogniti. 2
Aduerſus Lycum, quòd nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initiũ eſt. Qui creſcũt

plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete. 61
Cõtra ea quę à Iuliano in Hippocr. aphoriſmos dicta ſunt liber, Iulio Alexãdrino interprete. 66
Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenſi interprete. 71

Spurii libri.

De hiſtoria philoſophica liber, à Iulio Martiano Rota latinitate donatus. fo. 2
Prognoſtica de infirmorum decubitu ex mathematica ſcientia, Ioſepho Struthio interprete. 12
De partibus artis medicinæ liber ex veteri Nicolai Rhegij translatione reſtitutus. 16
De dynamydijs liber ſine principio. 18
Alter liber de dynamidijs, magna ex parte ex Aetio deſumptus, plurimis in locis correctus. 19
De ſpermate liber. 36
De natura & ordine cuiuslibet corporis. 41
De anatomia parua. 42
De anatomia viuorum. 43
De anatomia oculorum, Nicolao Rhegio Calabro interprete. 57
De compagine membrorum, ſiue de natura humana. 58
De virtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus, ex Galeni libris. 60
De voce & anhelitu. 60
De vtilitate reſpirationis. 62
Compendium pulſuum. 65
De motibus manifeſtis & obſcuris liber, quem Ioannitius de gręca lingua in arabicam tranſtulit, Marcus autem Toletanus de arabica in latinam. 66
De diſſolutione continua. 71
De aquis, ex Galeno & alijs præſtantiſſimis medicis, capita ſex Oribaſii, Auguſtino Gadaldino interprete. Hic libellus i prioribus editionibus De bonitate aquę iſcriptus, mutilus legebať. 75
De vinis ex Galeno, caput ſextum libri quinti collectionum medicinalium Oribaſii ad Iulianũ imperatorem, auguſtino Gadaldino interprete. 76
Præſagium experientia confirmatum, Georgio Valla interpre. 77
De vrinæ ſignificatione ex Hippocrate, eodem Georgio interprete. 78
De ſimplicibus medicamentis ad Paternianum. 79
De virtute Centaureæ, Nicolao Rhegio Calabro interprete. 92
De catharticis. 94
De Gynæcęis. i. paſſionibus mulierum, Nicolao Rhegio Calabro interprete. 95
Liber ſecretorum ad Monteum. 96
De medicinis expertis liber, cui titulus eſt, medicinalis experimentatio. 103
De melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſſidonio caput nonum libri ſexti Aetij, Iulio Martiano Rota interprete. 109
De cura Icteri liber. 110
De cura lapidis liber. 111
Quæſita in Hippocratem. 113

Siquid ſupereſſe videbitur in antiquis translationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur, id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. Nihil eſt enim in uetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non contineatur. nam aut ijdem ſunt, verum alio nomine inſigniti: aut compendia: aut partes: aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubijciam. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem eſt, ac id, quod hic De compoſitione medicamentorum ſecundum loca inſcribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compẽdium ſunt librorum De vſu partium. Libellus de præſagitura, finis eſt libri De conſtitutione medicinæ. Et qui de commoditatibus theriacæ inſcriptionem habet, fragmentum eſt libri de theriaca ad Piſonem.

G A L E N I

Iſagogici libri,

QVI, CVM IN TOTAM ARTEM MEDICAM introducant, in principio totius operis ſunt locati: vt prius in ipſis tirones exerceantur, quàm ad difficiliora artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS TERTIA HAC noſtra editione, lux non minima allata eſt: quòd pleriſque in locis ad græcorum exemplarium fidem accuratius fuerint emendati.

Librorum ſeriem proxima pagina demonſtrat.

τὸ εἰσαγωγικόν.

Cum ſummi Pont. Senatusq́; Veneti decretis.

VENETIIS APVD IVNTAS. MD LVI.

Libri Iſagogici Galeni.

GALENI Oratio ſuaſoria ad artes, à Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. fo.2
Si quis optimus medicus eſt, eundem eſſe philoſophũ liber, eodẽ interprete. 6
De ſophiſmatis in verbo cõtingentibus liber, ab Horatio Limano trãslatus. 7
An qualitates incorporeæ ſint, eodem interprete, diligentius emendatus. 8
De proprijs libris à Ioanne Fichardo Frãcofordiano aliàs latinitate donatus, nunc vero ad græci exemplaris fidem emendatior redditus. 10
De ordine librorum ſuorum à Ioanne Fichardo latinus olim factus, nunc aũt ad græci exemplaris fidem emendatus. 14
De ſectis ad eos qui introducuntur, à Ludouico Beliſario in latinũ ſermonem conuerſus, nunc vero cum græcis cod. diligenter collatus. 15
De optima ſecta liber, Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete, ex tertia eiuſdem recognitione. 19
De optimo docendi genere, Eraſmo Roterodamo interprete. 30
De ſubfiguratione empirica incerto interprete. 31
Fragmentum quoddam exiguum, quod Galeno aſcribitur, cuius titulus eſt, Sermo aduerſus Empiricos medicos, Auguſtino Gadaldino Mutinenſi medico interprete. 35
De conſtitutione artis medicæ liber, à Bartholomæo Syluanio translatus. 36
Definitiones medicæ, qui liber ab eodem fuit traductus, atq; ex codicum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetuſtis cod. græcis collatis, accuratius recognitus. 43
Introductio ſeu medicus: hic liber à Ioãne Andernaco latinus olim factus eſt, tũc autem ex græci exẽplaris collatione eſt pleriſq; in locis expurgatus. 50
Quo modo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, denuo ad græci codicis fidem recognitus. 61
Ars medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, ad græcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino diligenter recognita. 61

GAL. PARAPHRASTÆ MENODOTI FILII SVASORIA AD ARTES ORATIO,

Ludouico Belliſario Medico Mutinenſi interprete.

ARGVMENTVM ORATIONIS.

Non fortunæ, neq; corporis, ſed bona tantum animi hominibus exoptanda.

Homo artium, ac ſcientiarum omnium capax, & ſolus inter cætera animalia, rationis particeps dicitur. *CAP. I.*

AN animantium generi, quod irrationale apppellatur, nulla omnino data ratio ſit, ſanè dubiũ eſt. nam, & ſi caret ea, quę in voce verſatur, quam ſermõnem nominant, quæ tamen animo cõcipitur, quam ratiõcinium dicunt, eius fortaſſe particeps omne genus animalium eſt, quanquam alijs parcius, alijs liberalius tributa ſit. ſed profecto, quàm cæteris animan- C tibus homo ſit hac ipſa ratione præſtantior, nemo eſt, qui dubitet. Cernimus enim, quàm multæ ſint artes, quas hoc animantium genus exercet: vnumq; hominem eſſe, qui ſcientiæ capax artem quamlibet percipere poſſit. Quandoquidem cæteræ animantes omnes, paucis quibuſdam exceptis, artium expertes conſpiciuntur: eædemq; paucę, quæ artes aliquas tractare videntur, has natura potius, quàm inſtituto conſecutæ ſunt. Homo aũt ita ad artes aptus eſt, vt, ſi quæ in alio animantium genere ſunt, ne eas quidem immeditatas relinquat: quippe cum aranei texturam imitetur, opera exemplo apum effingat, vim nantis animalis exerceat, quanquã ipſe in pedeſtri genere eſt: ſed nec diuinas artes omittit, ſiquidẽ in arte medendi tum Æſculapiũ, tum etiam Apollinem æmulatur: quem in cæteris etiã artibus, quibus hic Deus præditus eſt, imitatur, ſagittandi, canendi, diuinandi: itemq; illarum omnium ſtudia ſequitur, quæ ſingulis muſis ſingulæ propriæ ſunt. neq; enim ſe à geometria, neq; ab aſtronomia abducit, ſed, vt inquit Pindarus, quicquid & in ſe terra occultat, & vltra cœlum poſitum eſt, cõtemplatur. quin etiam, quod in diuinis bonis maximum eſt, philoſophiam induſtria & labore cõſecutus eſt. Ob eam igitur rem, quanquam rationis particeps ſit reliquum animantium genus, homo tamen, cum longe cæteris D ſit ratione præſtantior, ipſe vnus excellentiæ magnitudine animal rationale nuncupatur.

προφορικὸν
ἐνδιάθετον

Fortunæ ac Mercurij pictura, & Fortunæ inconſtantia. *CAP. 2.*

QVid ergo? an non turpe eſt, quæ res vna homini communicata eſt cum Dijs, eam vt neglectam habeas, ac de cæteris ſolicitus ſis? ita artium ſtudia contemnas? te ipſum manibus fortunæ committas? cuius indicare nequitiam cum veteres conſtituiſſent, eam ſiue pingendam ſuſciperent, ſiue fingendam, in fœmineam ſpeciem exprimere non contenti (quanquam hoc ſatis aptum erat amentiæ ſignum) gubernaculum etiam manibus habẽdum dederunt: baſim pedibus globoſam ſubiecerunt: eam deniq; orbatam oculis effinxerunt: vt ſcilicet per has figurandi rationes fortunæ inconſtantiam expreſſam oſtenderent. Vt igitur in naui adeo tempeſtatibus iactata, vt & fluctibus obruatur, & ſubmergi periclitetur, eius gubernaculum cæco gubernatori male commendari putauerim, ſic in vita quoq; degenda, vbi naufragia domibus maiora, quàm nauibus in mari contingunt, non recti iudicij eſt, qui per hæc rerum diſcrimina cæcæ ſe Deæ eidemq; mutabili credat: quippe quæ tam ſtupida tamq; amens eſt, vt plerunq; & dignos negligat, & indignis diuitias tribuat, & eas quidem non ſtabiles, ſed quas eadem ratione, qua dedit, eripiat. Deam hanc inſcia hominum maximo numero turba comitatur. quæ Dea nunquam ſtabili ſede quieſcit, ſed baſi innixa volubili late rapitur vaga ferturq;, vt in præcipitia, ſæpe etiam

in pelagus ruat. vbi vt eius miſeri ſequaces communi morte intereunt: ſic illa ſola ſine noxa eua- B
dit, eoſq; perdita iam opera lugẽtes, ipſamq́; accuſantes irridet. Sed talia fortunæ opera ſunt. Mer
curium vero, tanquam orationis parentem & artium omnium auctorem aſpice rurſus, vt alia, q̃
fortunam, effigie tum pictores tum plaſtæ decorarunt. nam iuuenis eſt formoſus, nec eiuſmodi,
vt fucatum quicq̃ in eo, aut comptum deprehendas, ſed in cuius forma animi virtutes protinus
eluceant. eſt enim hilari vultu, acribus oculis: baſi innititur ſic vndiq; figuratæ, vt quadrantal re-
ferat, qua maxime figura res ipſa ſtabilis atq; immobilis redditur. Quin & ipſum Deum eadem
hac figura interdum honeſtant. Cuius etiam comites æque, ac dux ipſe Deus, hilares ſplendidiq́;
cõſpiciuntur, nec vnquã de ſuo principe querulĩ, quales fortunæ ſequaces memorauimus, nec ab
eo vlla in parte ſeiuncti, neq; diuiſi, ſed eius ſemper aſſeclæ, ſemperq́; prouidentia eiuſdem fruen-
tes. Fortunæ vero ſequacem cœtum omnem deſidem cernes, nec vllis artibus eruditum, ſed ſpe
varia ſemper deductum, currentemq́; Deam communi quidem, ſed impari curſu ſequẽtem. nam
alij longius diſtare videntur, alij propius accedere, alij de manu etiam Deæ pendere. in quibus
Crœſum illum Lydum conſpicies, Samiumq́; Polycratem: eoſq; fortaſſe miraberis, dum alteri Pa
ctolum cernes auro fluentem, alteri marinos etiam piſces inſeruientes. eiuſdem ordinis Cyrum,
Priamum, Dionyſium reperies. quorum tamen omnium ſtatus adeo mutabilis eſt, vt paulo poſt F
Polycratem cruci affixum inſpicias, Crœſum Cyri imperio ſubditum, Cyrum in aliorũ poteſtate
conſtitutum, Priamum obſtrictum, Dionyſiumq́; Corinthi. ſi in cæteros autem te vertas, qui for-
tunæ curſum ſequuntur quidem, ſed tamen non conſequuntur, odio hos omnino habebis. ſiqui-
dem pleriq; aut populi concitatores ſunt, aut meretrices, aut cinædi, aut amicitię proditores, tum
homicidæ, tum rapaces, tum etiam ſepulchrorum prædatores: nec pleriq; deſunt in id ſcelus in-
uecti, vt ne Dijs quidem ipſis parcant, ſed nefanda etiam ſacrilegia committant. Mercurij vero
chorus modeſtos omnes continet, eoſdemq́; artium peritos, non currentes, non exclamantes,
non inter ſe diſsidentes, ſed inter quos medium Deus ipſe locum teneat. hi vero ordine omnes
circum diſpoſiti ſunt ſic, vt nulli locum ab eo deſignatum relinquant, eo tamẽ diſcrimine, vt, qui
primam ſedem Deoq́; proximam in ambitu occupant, ij geometræ, arithmetici, aſtronomi, philo-
ſophi, medici, grammatici ſint. qui vero alteram tenent, ij ſecundum chorum conſtituunt, in quo
pictores, plaſtæ, ſculptores, fabri, architecti, magiſtri prima rudimenta docentes conſpiciantur.
poſt quos tertius locus ſequitur, quo cæteri artifices omnes continentur. Sic ſingulis quidem ſe-
des aſſignatæ propriæ ſunt, omnes tamen pariter intuentur in Deum, eiuſq; communi parent im
perio. Sed & apud ipſum Mercurium pleroſq; conſpicies, quos ille quarto quodam ordine ele- G
cto donauit, ſibiq́; ſocios nunquam à latere diuellendos adiunxit, & eos quidem eiuſmodi, vt ma
xime ab ijs, quorum fautricem fortunam diximus, abhorrere conſpiciantur. neque enim geſtis in
ciuitate honoribus, neq; generis nobilitate, neq; diuitijs ſolet hic Deus hominũ iudicare præſtan-
tiam: ſed, quiſquis & bene viuit, & cæteris eſt ſua arte præſtantior, eamq́; legitime exercet, & iuſ-
ſis obſequitur Dei, hunc ille plurimi facit, hunc cæteris anteponit, hunc à ſe nunquam diſcedere
patitur. Virorum igitur nomina, qui hunc ordinem illuſtrant, ſi ipſe intelligas, eos non ſolum
æmulatione dignos, ſed etiam veneratione putabis. Hic cernes Socratem, cernes Platonem, Ho-
merum, Hippocratem, & qui hos viros ſequuntur, quos omnes Deus & ſibi miniſtros elegit, &
apud ſe primos, & quaſi alteros Mercurios eſſe voluit, quos nos æque ac Deos colimus, & vene-
ramur. Sed tamen è cæteris etiam omnibus, qui Deo curæ non ſit, nemo eſt. ille enim non ſolum
curat, quos coram ſe conſpicit, ſed etiam nauigantibus adeſt, quibus ſe nauigationis quoq; ſocium
præbet, vt, ſi forte naufragium fecerint, his opem poſsit afferre. Ariſtippus enim, cum olim ſic mi
ſere nauigaſſet, vt naui tempeſtatibus perdita, in Syracuſia littora eiectus eſſet, primum fiduciam
cepit, exiſtimans ſe ad Græcos & ſapientes viros, non ad barbaros eſſe delatum, argumẽto, quòd
geometricam figuram in arena deſcriptam vidiſſet. deinde Syracuſas accedens, vt in gymnaſium H
venit, quo loco illud græce exprompſit,

Quis vagum atq; errantem Oedipum »
Hodie raris excipiet muneribus? »

habuit, qui ſibi occurrerẽt, & ſalutationibus excipientes agnoſcerent, & præſtantẽ quidem vi-
rum, ſed tunc egenũ neceſſarijs rebus donarent. cum aũt Cyrenen eiuſdem Ariſtippi patriam è
Syracuſis quidam nauigare conſtituiſſent, ideoq́; ex eo quærerent, num quid familiæ ſuæ mãdare
vellet: pcipite meis, inquit, vt eas res ſibi curẽt parandas, quæ cũ poſſeſſore in naufragio enatent.

*Curare magis homines debere, vt bonis artibus inſtruantur, quàm onerentur diuitijs, & Demo-
ſthenis ac Diogenis in diuites ignaros ſententia.* *CAP. 3.*

QVàm multi igitur miſeri ſunt, quibus contra, quàm ille præcepit, euenire videmus, vt,
cum omnia ſua viuendi conſilia in diuitias referant, ſi forte in eiuſmodi caſus incurre-
rint, ne tum quidem auri aut argenti obliti, ſed vtroq; corpori vndiq; appenſo, cum his
& corpus & animam etiam perdant. nec id miſeri intelligere poſſunt, à ſe in primis in genere ani-
malium rationis experti ea magis diligi, quæ ſint artibus ornata: equos enim bello aptos, canes,
quibus venandi vis tributa ſit, cæteris præferendos arbitrantur. Quin & ſeruos artibus curant

erudiendos,

A erudiendos, idq́; magna argenti impenſa, ſeipſos autē neglectos habent, nec vllius dignitatis eſſe
curant. An igitur turpe non eſt, cum ſeruus decem millibus denariorum æſtimãdus videatur, do-
minum ne vno quidem dignum exiſtimari? ſed quid inquam vno? ne ille quidem, ſi gratuitã ſerui
tutem polliceatur, qui eum recipiat, reperiet quenquam. quid item? an non è rebus omnibus ſeip
ſos tantummodo ignobiles reddunt? nam, cum ſe nullis artibus inſtituēdos curent, in genere ani-
mantium rationis experti non nullas ſtudijs, quibus vis arti ſimilis ineſt, erudiendas ſtatuant, ſer-
uum, ſi ſegnis ſit, & artis expers, nihili faciēdum arbitrentur, curam nec prędiorum, nec rei vllius
reijciant, ſed operam dent, vt hæc omnia q̃ optima ſint, quoad eorum natura patiatur, ipſi vero
ne ſibi quidem ineſſe animam intelligentes, ſemetipſos ex omni parte negligant, haud ſanè du-
bium relinquitur, quin ſeruis, & ijs quidem abiectis ſe ſimiles efficiant. Quocirca huic hominum
generi iure id obijciendum putarim: ò bone vir domus tua bene ſe habet, & ſerui omnes, & equi,
& canes, & prædia, deniq́;, quę quę poſsides, ijs bene eſt, tui vero ipſius cura nulla habetū. recte igi-
tur vterq́; & Demoſthenes & Diogenes: quorum alter oues aureo vellere opertas eos vocat, qui
diuites ijdemq́; rudes ſint: alter eoſdem fico in præcipitio natæ aſsimilandos arbitratur. vt enim
eius fructum non homines, ſed corui graculiq́; depaſcũtur, ſic talium diuitum opes nihil proſunt
B bonis ciuibus, ſed ab adulatoribus abſumi cernuntur. qui tamē poſt, ſi forte locupletis res omnis
conſumpta ſit, huic forte occurrentes, cum eius cognitionem diſsimulent, ſine ſalutatione præte-
reunt. Qua de re nec ille inelegans, qui huic locupletum generi ſimilitudinem cum fontibus eſſe
oſtendit. quandoquidem hos, cum forte humore omni exhauſti ſunt, qui ante ab ijſdem aquari ſo
lebant, mox abducta veſte permingunt. Illud igitur non ab re putandum, quiſquis nõ alia re, ſed
tantum diuitijs efficit, vt ſit vndiq́; conſpiciendus, hunc, ſimul ac diuitijs priuatus ſit, à cęteris etiã
rebus deſtitui, quæ ei partæ opum gratia fuerant. nam quid eſt, cur his ita non eueniat, quãdo nul
lum è bonis proprijs poſsident, ſed alienis ſemper, & à fortuna tributis gloriantur?

Aduerſus eos, qui nobilitatem generis oſtentant, & in eos Themiſtoclis, & Anacharſidis ſcythæ præclara ſententia. CAP. 4.

NOn deſunt autem, quibus hoc idem eueniat. nam, qui ſe ſplendore generis efferũt, ij quoq́;,
cum bonis careant, quæ propria ſunt, ad ipſum genus oſtentandum confugiunt, cum ne id
quidem intelligant, ſplendori generis, quo admirabiles videri volũt, perinde ac ciuitatum numiſ-
matis vſu venire, quæ cum apud eas ipſas ciuitates probata plurimum valeant, apud alias tamen
gentes & adulterina haberi, & nihili fieri cernuntur. qua de re non inepte dictum videtur.

C Neq́; te in ſublime generis extulit decus,
Neq́; me, dum nil habui, aluit genus.

Pręclarū igiť, vt inq̃t Plato, theſaurus ſũt maiorũ virtutes, ſed p̄clarius, poſſe illud Stheneí obijcere,

Maiores ſuperat virtutis gloria noſtræ.

Si quam enim generis decus vtilitatem affert, eam eſſe putandum eſt, inde nobis ſtudia moueri
emulandi virtutum exempla, quibus maiores illuſtrati ſunt: ne, ſi longe ab his egregia illa virtutis
laude ſuperemur, hoc illis dolorem, ſi modo ſenſus eſt vita defunctis, nobis dedecus afferat. quod
etiam eo maius habetur, quo nobilitas magis elucet. Nam, quiſquis inſcius idemq́; genere obſcu-
rus eſt, eum ſaltem fructum e ſuo genere capit, vt, quicquid in eo vitij eſt, id multorum cognitio-
nem effugiat: quos autem ſplendor ſic illuſtrat generis, vt ne vitia quidem latere permittat, quem
fructum ijs decus generis affert, niſi vt, cum miſeri ſint, noti etiam eſſe cogantur, cumq́; ſuo ſe ge-
nere indignos reddant, grauius & accuſentur, & vituperentur? Itaq́; quiſquis ſplendorem præ-
dicat generis, cum ipſe rudis atq́; iners ſit, is, quicquid in ſe vitij habet, id minus venia dignũ eſſe
declarat. homines enim, quos humile genus obſcuros reddit, non æque atq́; ij, quos ſplendidum
illuſtres efficit, inquiſitione explorati iudicantur. ſed illis, quamuis mediocris ſua ſit virtus, igno-
D ſcimus tamen, eoſdemq́; etiam comprobamus, quod iſtorum deeſt virtuti, ignobilitati aſcriben-
tes: hos vero, niſi eam laudem adepti ſint, quæ digna ſit maiorum virtutibus, etiam ſi longe cæte-
ris præſtare videntur, nulla tamen admiratione dignos eſſe putamus. Ex quibus rebus intelligi-
tur, niſi quis admodum vecors ſit, artes nobis eſſe ſuſcipiendas, eaſdemq́; tractandas. quæ res effi-
ciet, vt, ſiue quis nobilis ſit, ſuo dignus genere videatur, ſiue ignobilis, ipſe ſuum genus illuſtret,
antiquum illum imitatus Themiſtoclem, qui, cum ei olim genus probro obijceretur, Ego, inquit,
poſteris meis lucem excito, & meum ex me genus ortum habet, tuum vero in te deſinit. Notus
etiam eſt Scytha ille Anacharſis, quàm & admirabilis apud omnes ſit, vt ſapiens appelletur, quan
quam barbarus erat: qui & ipſe, cum olim ſibi barbariem exprobrari audiuiſſet, tum inquit: Pa-
tria mihi dedecori eſt, tu vero patriæ. vt his verbis belle hominem reprehenderet, qui, cum nulla
laude dignus videretur, ſe illuſtrem ſplendore patriæ prædicabat. Si igitur rerum euentus paulo
diligentius animaduertas, reperies non ciuitatum ſplendorem gloriam attuliſſe ciuibus, ſed con-
tra & virtutes ciuium, & eorum in artibus præſtantiam nomen decusq́; ciuitatibus peperiſſe.
Quis enim Stagiras celebret, niſi hæ lumen ab Ariſtotele accepiſſent? Quis Solos extollat, niſi
his præſtantes vir Aratus & Chryſippus eluxiſſent? Vnde athenarum gloria tam longe lateq́;
propagata eſt? non ſoli fœcunditate, quod tenue ſatis eſſe ſcimus, ſed laudibus virorum, qui eo

loco nati complures ijdemq́ꝫ præſtantiſsimi gloriam ſuam patriæ impertiti ſunt. Hoc autem dilu- B
cide verum eſſe cognoſces, ſi tibi in mentem veniat Cleonis & Hyperboli, qui talem fructum ex nobilitate Athenarum ceperunt, qualem vitia, vt famoſa ſint, expoſtulant.

Dicta ſues fuit olim gens Bœotia vecors, inquit Pindarus. idem rurſus,
Si Bœotium edamus ſuem. Hæc ille, cum vellet rudis gentis infamiam ſuo carmine breuiter abſoluere.

De ſpernenda corporis forma, niſi artibus & ſcientijs ſit ornata. CAP. 5.

IS igitur, qui Athenienſibus leges tulit, dignus laude videtur, quòd lege prohibuit, ne quis patrem aleret, qui filium artibus erudiendum non curaſſet. Nam, cum eo maxime tempore artes petendæ ſint, quo formoſiſsima noſtra corpora cernuntur, pleriſq́ꝫ cõtingit, vt, cum ſe forma conſpicuos intelligant, omnem animæ ſuæ curam ſpernant, atq́ꝫ reijciant: Poſt autem, cũ iam eos pœnitet, id fruſtra queruli dicant, vtinam forma, quæ me perdidit, male pereat. ijſdemq́ꝫ tum venit in mentem Solonis illud, quo præcipit nihil magis eſſe ſpectandum, quàm vitæ finem. Itemq́ꝫ ſenectutem accuſant, cum ſeipſos debeant, Euripidis vero præceptum laudant, Non temperãtus eſſe formam ſupra quàm mediocrem petere. Sanius ergo putandum eſt adoleſcentes ſuam formam vernos flores imitatam cognoſcere, eamq́ꝫ breuem voluptatẽ polliceri, itaq́ꝫ & Lesbiam eſſe lau- F
dandam, cum inquit: Formoſus tantus eſt, quantus in cernendi ſenſum cadit: Probus vero idem protinus & formoſus eſt. Et parendum Soloni, qui hoc idem ſentire videtur: contra autem ſenectutem, quæ aptiori & veſtitu & domicilio eget, & mille alijs rebus, tanquam aduerſus tempeſtatem imminentem præparare ſe quemq́ꝫ debere exemplo boni gubernatoris, qui & procellas præſentit futuras, & ſeſe multo ante parat, vt earum impetum ſuſtinere poſsit. ſiquidem miſerum eſt Homeri illud, Rem excors intelligit actam. Quis igitur fructus ex formoſo eodemq́ꝫ rudi adoleſcente capi poteſt? an ad bellum vtilis eſt? ſed potius eiuſmodi adoleſcentibus Poetæ illud modo nominari non ab re obijciendum putarim.

At tibi connubij tractantur mollia facta.
Ito demum, rerumq́ꝫ tibi ſit cura tuarum.

Item de Nereo idem Poeta,

Ad Troiam venit forma præſtantior vnus,
Verum mollis erat. qua de re eius ſemel tantum in enumerandis Græcorũ nauibus Poeta meminit, quò indicaret, vt mea fert ſententia, formæ nullam vtilitatem eſſe, niſi res ad vſum vitæ neceſſaria illi adiuncta ſit. Nec vero audiendi ſunt miſeri quidam, qui diuitias fructum eſſe formæ G
audent dicere. quæſtus enim, qui & libero dignus, nec laudis expers, & ſtabilis ſit, ex arte fieri poſtulat: quem vero formoſus ex ſuo corpore facit, is turpis eſt, & ſemper ignominiæ habẽdus. Itaq́ꝫ ò adoleſcentes audite, moneo, vetus illud præceptum, veſtramq́ꝫ in ſpeculo effigiem interdum inſpicite: vt, ſiue quis veſtrum ſe forma egregium iudicet, idem operam det, ne minori animæ laude præcellat, turpe exiſtimans formoſum corpus rudis animę domicilium eſſe: ſiue ſe corpore cernat deformi, eo magis elaboret, vt animæ præſtet pulchritudine. quò canere illud Homeri poſsit,

Eſt alius, cui parua quidem ſit gratia formæ,
Sed tenuem formam verbis Deus ornat, & illum
Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore
Suffuſum placido: hic reliquos ſupereminet omnes:
Hic vrbe incedit gaudens. ſibi quiſq́ꝫ videtur
Inſpexiſſe Deum, dum lumina figit in illum.

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur, niſi quis planè amens ſit, quin neq́ꝫ ſuperbia generis, neq́ꝫ opum gloria, neq́ꝫ fiducia formæ, contemnenda artium ſtudia ſint. Hæc diſſeruiſſe ſat erat: ſed fortaſſe non incõmodum eſt addere Diogenis quendam veluti non reticendum epodũ. H
hic, cum apud quendam epularetur, qui nulli rerum ſuarum ſtudio, aut diligentia deerat, nullam vero ſui ipſius curam habebat, excreans Diogenes vndiq́ꝫ circũſpexit, quò inſpueret, ac tandem bene agi putauit, ſi cæteris rebus parceret, ipſum vero dominum conſpueret. qui cum indignatus eſſet, cauſamq́ꝫ facti quęreret, tum inquit Diogenes, nihil tam in tota domo neglectum, q̃ tu mihi viſus es. ſiquidem parietes omnes egregijs picturis ornatos inſpiciam, pauimentũ ex teſſeris tam precioſis extructum, vt ſimulachra Deorum ex ſeſe expreſſa repræſentẽt, vaſa omnia pura ac nitentia, lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te vero harum rerum dominum cernam ex omni parte neglectum: ſolent aũt homines loca, quæ vilia maxime neglectaq́ꝫ ſint, quò expuant, eligere. Itaq́ꝫ ò adoleſcentes ne patiamini vos eiuſmodi eſſe, vt quiſpiam vos conſpuendos putet, ne'ue vobis eſſe cætera omnia pulcherrima conſpiciantur: quãquam raro euenire videmus, vt in eodem nobilitas, diuitiæ, forma reperiantur. quæ etiam ſi interdum concurrant, turpe tamẽ vos in eo contemptu haberi, vt cæteris rebus exceptis, vos tantummodo conſpuamini.

Aduerſus Athletas, bonorum diuiſio. CAP. 6.

AGite igitur ò adoleſcentuli, qui & me diſſerentem audiuiſtis, et ad artes cõcitati eſtis, cauete, ne quiſpiam fallax & impoſtor ſic animum veſtrum præſtringat, vt vos ipſos ſinatis in ſtu-

dium vel

A dium vel prauæ,vel inanis artis deduci.illudq́ꝫ intelligite, quæcunque hominum ſtudia ad vſum
vitæ non pertinent,eorum nullum artem eſſe.Sed in cæteris id ipſum vos cognoſcere arbitror:vt
in faciendis teſſeris,vt in ſtudio vel ambulandi ſuper tenues funiculos, vel voluendi ſe raptim in
gyrum ſic,vt offundantur caligines. qualia Myrmeciadis Athenienſis & Calliſtran Laecedæmo-
nij ſtudia fuere.Athleticam vero, tantummodo ſuſpicor, ne & viribus corporis & populari glo-
ria propoſita aliquem veſtrum decipiat,vt artibus ipſam præferendam puteris. quandoquidē &
apud maiores argenteis donis quotidie celebratam,& æque, ac armis optimos, honoratam intel-
ligimus.Eam igitur ob rem ſatius eſt vos aliquam in hoc genere ſtudij pręmeditationem habere.
fallitur enim facile quiſqꝫ,qui rem deliberandam nō præmeditatus ſuſcipit. Hominū igitur genus
ò pueri partim cum Dijs,quod rationis particeps eſt,partim cum belluis, quod mortale, commu-
nicatum eſt.vos ergo communicationis meliori parte electa, dare bonis artibus operam debetis.
quas ſi conſequemini,quod in bonis maximum eſt,adepti eritis.ſin minus,non tamen vos inertiſ
ſimis belluis pudebit eſſe deteriores.Athleticum vero ſtudium quiſquis ſequitur,id niſi cōſequa-
tur,turpiſsimum eſt:ſi vero conſequitur,non tamen belluis melior efficitur. Quis enim leone aut
elephanto fortior? quis lepore celerior? Quis item eſt, qui neſciat & Deos ipſos nulla de re, præ-
B terquā artibus,eſſe laudatos? & homines præſtantiſſimos diuinis honoribus celebratos,non quia
bene vel in ſtadijs cucurrerint,vel diſcum in ſublime iecerint,vel luctam exercuerint, ſed artium
beneficia in homines contulerint? Æſculapium quidem & Bacchum,ſiue prius homines fuerint,
ſiue Dij à prima origine ſint,maximis honoribus proſequimur & celebramus: alterum, ꝙ medi-
cinæ peritus eſt:alterum, ꝙ homines colendæ vitis artem edocuit. quòd ſi mihi non credis, Dei
certe Pythij te mouebit auctoritas, qui & Socratem omnium ſapientiſsimum pronunciauit,&
Lycurgum ſalutans his verſibus affatus eſt.

" Te mea conſpicio venientem ad templa Lycurge,
" Quem chorus omnis amat Diuûm,quem Iuppiter ipſe.
" Sis'ne Deus,dubito,vel ſis mortalis habendus:
" Sed potius te ſpero Deum Numenq́ꝫ Lycurge.

Idem Deus Archilocum,quanquam vita defunctum,non mediocri honore dignatus eſt. cum
enim,qui illum occiderat,ingredi in templum vellet,eo carmine deterruit Deus,

" Vatem occidiſti,à templo procul ito profane.

At vero tu mihi viciſsim narra,quæ Dijs vnquam cum Athletis alloquia fuerint. quod non fa-
C cies:ſiquidem,quid dicas,nō habes.ſed fortaſſe teſtem, quaſi nō fide dignum, reijcies: id enim in-
dicare videris,dum in teſtimonia vulgi orationem vertis,& gloriam petis ex eodem. quanquam
ſcio te,ſiue ægrotes, non medicorum vulgo, ſed paucis quibuſdam, & ijs quidem arte medendi
præſtantiſsimis curandum traderes.ſiue nauiges,non cuilibet nauigationis miniſtro, ſed vni gu-
bernatori commendares. deniqꝫ & in paruis eandem rationem haberes. nam,ſi fabrile opus pe-
tas,fabro crederes:ſi calceos,ſutori. ſi igitur hæc ita ſunt,cur, cum de rebus maximis cauſa agitur,
te iudicem ipſum conſtituis,viros aūt te ſapientiores reijcis? ſed vt in pręſentia Deos præteream,
audi, quid de Athletis Euripides.

" Cum mala innumera per Græciam ſerpant,
" Nullum deterius Athletarum ſtudio eſt.
" Qui primum ſibi nec parare diuitias
" Patiuntur,dum poſſunt.quo enim modo,
" Quiſquis eſt gulæ deditus,ventriq́ꝫ indulget,
" Diuitias parabit,vt alat familiam?
" Deinde nec ſe egenos,parare'ue rebus
" D Aduerſis.nam in malis diu verſari
" Moribus,res duras pro deſperatis habent.

Rurſus eundem,ſi placet,audi,quàm inutilem omnem Athleticæ partem dixerit.

" Quis lucta præſtans,quis pedibus celer,
" Quis bene vel diſcum extollens,vel maxillam
" Percutiens,patriam ſeruauit coronam?

Quòd ſi minutiora deſideras,audi quæ rurſus ille.

" An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
" Diſcos habent? an clypeis, cum è patria
" Expellent,pedes dum curſu fatigant?
" Nullus.hæc fatua ſunt,ſi ferro conferas.

Quòd ſiquis Euripidem,cæterosq́ꝫ eius generis auctores contemnat, philoſophos vero iudi-
ces ſtatuendos arbitretur,ex his etiam omnibus quaſi vno ore loquentibus audiet vitio dandam
eſſe Athleticam.Nec eam vero ab vllis vnquam medicis laudatam nouimus. quandoquidē illud
" primum apud Hippocratem leges:Affectio Athletica non eſt ſecundum naturam:melior eſt ſalu
" bris habitus.deinde & apud cæteros præſtantes medicos,qui poſt illum fuere, hoc idem reperies.

Sed omnino teſtium fide rem agi nolebam:hoc enim potius oratoris eſt, quàm hominis veritatẽ B
colentis . quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiunt, inanemq́ꝫ gloriam ex vulgo pe-
tunt,ſtudiumq́ꝫ propoſitum externis rebus remotis contemplandum negligunt, iccirco teſtes
hoc quoque loco adhibere cogor,vt hi ne in hac parte quidem ſe nobis potiores intelligant. itaq́ꝫ
Phrynæ illud commemorandum occurrit. Cum olim in conuiuio quodam talis ludus celebrare-
tur,vt per vices inter conuiuas,quicquid libebat,imperare liceret,illa, cum cæteras mulieres tum
anchuſa,tum ceruſſa , tum etiã fuco pictas cerneret,iuſſit aquam afferri,eamq́ꝫ manibus hauſtam
ſibi fœminam quãq́ꝫ ad faciem admouere,mox linteo protinus eam detergere. quod cum ab illis
omnibus,& à Phryna ante alias actum eſſet, cernere erat faciem cæteris quidem fœminis conti-
nuo maculis repletam,vt laruas te videre diceres, Phrynæ vero formoſiorem redditam : quippe
quæ non fucara erat,ſed ſuapte natura formoſa,nullaq́ꝫ arte ad formam egebat. Quemadmodum
igitur vera pulchritudo tunc optime exploratur, cum ipſa per ſe ſola eſt cæteris omnibus remo-
tis, quæ foris aſſumuntur, ſic Athletæ ſtudium perpendere ſolum oportet, videreq́ꝫ,an vllam
vtilitatem vel publice ciuitatibus,vel priuatim Athletis ipſis afferat. Cum igitur bona ; quæ in re-
rum natura continentur,alia animi ſint , alia corporis , alia exteriora , nec præter hæc vllum aliud
bonorum genus excogitari poſſit, nulli dubium eſt, quin ne in ſomnis quidem vllius ex bonis F
animi participes Athletæ ſint. quandoquidem ne quidem,an animum habeant , intelligunt, ne
dum rationis participem eum eſſe ſciant. nam, cum & ſanguinis,& carnis mole ſe onerent,ani-
mam ſuam quaſi largo cœno ſuffocant,atq́ꝫ obruunt,vt nihil paulo reconditũ intelligere queant,
ſed amentes perinde,ac belluæ,ſint. At hi fortaſſe inſtabunt , ſeq́ꝫ alicuius è bonis, quæ ad corpus
attinent,auctores eſſe contendent. ſed quod erit illud? an ſanitatem , in eo genere bonorum pul-
cherrimã, id eſſe dicent? immo, qui in maiori vitæ periculo ſit,ex vitioſo ſcilicet corporis affectu,
reperies neminem,ſi quidem Hippocrati credas, à quo bonus ad ſummum habitus periculoſus
dictus eſt, quem tamen iſti affectantur. quin etiam illud & ab eodem recte ſcriptum eſt, & ab
omnibus probatum habetur, Sanitatis ſtudium citra & cibi ſatietatem, & rerum omnium tardita
tem poſitum eſſe. Athletæ vero ſic contra pręceptum id agunt, vt plus iuſto ſe & in laboribus cor
poris retineant, & cibis impleãt,& omnino, quidquid ſenex ille præcepit, Bacchantium more in
ſanientes contemnant. ille enim,cum ſalubrem victus rationem præcipere conſtituiſſet , ſic ſcri-
ptum reliquit: Labores,cibi,potiones,ſomni,venus,omnia moderata. iſti vero & gymnaſia quo-
tidie ſine modo fatigant,& cibis ſic vtuntur,vt eos vi ſæpe ingerant , & ad mediam noctem pro-
ducant,vt Homeri illud iure in eos dicendum arbitrer. G

Noctem Dij reliqui totam,milesq́ꝫ trahebat
Defeſſus,placido reſoluti membra ſopore.
Sed nullus miſeros Athletas ſomnus habebat.

In ſomnis autem eam moderationem adhibent,quæ cæteris vitæ ſuæ partibus proportione re
ſpondeat. nam,cum alij,qui ſecundum naturam viuunt,à muneribus ſuis deſiſtunt, cibumq́ꝫ pe-
tunt,tunc Athletæ à ſomno excitati,exurgunt: vt eorum vitam ſues imitatam dicas,niſi ſues neq́ꝫ
immodicis vterẽtur laboribus,neq́ꝫ vi cibis explerenť,quod vtrũq́ꝫ in Athletis nouimus. adde,q́ꝫ
ijſdẽ terga rhododaphnis dirumpũtur. ad hæc aũt, quæ ab antiquo Hippocrate dicta retulimus,
illud item ab eodẽ ſcriptore præceptum habemus: Multum & ſubito vel implere , vel exinanire,
vel calefacere,vel refrigerare, vel modo quouis alio corpus mouere periculoſum. oẽ enim mul-
tum,inquit,naturæ inimicum. Athletæ vero neq́ꝫ hæc præcepta audiunt, neq́ꝫ alia, quæ vt illæ re-
cte ſcripta reliquit, ſic iſti negligunt,atq́ꝫ reijciunt, vt omnia agãt, quæ à præceptis ſalubris victus
abhorreant. Ex quibus rebus relinquitur,vt non ſanitatis ſtudium , ſed morbi potius, hoc genus
exercitij dicẽdum putarim,idemq́ꝫ ſentire Hippocratẽ,cum inquit, Affectus Athleticus non eſt
ſecundum naturã,melior eſt ſalubris habitus. quibus verbis Hippocrates non Athleticã ſolum à H
modo naturæ abhorrere declarauit,ſed etiam Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit,
vt illos eo noĩe priuaret,quod corpori vere ſano ab antiquis tributum eſt. ſiquidem habitus ſtabi
lis eſt,vixq́ꝫ mutabilis affectio,bonus vero ad ſummũ Athletarum habitus & facile mutabilis eſt,
& periculoſus. nam,cũ neq́ꝫ capax incrementi ſit,ſiquidẽ ad ſummum peruenit,neq́ꝫ poſſit in eo-
dem conſiſtere,neq́ꝫ quieſcere,relinquiť vt viam in deterius capiat. Habes igitur qualis Athletis,
dum Athleticã tractant,corporis affectio ſit. Cum vero ab eo ſtudio ceſſant , deterius multo eorũ
corpora affecta cernuntur. aut enim paulo poſt mortẽ obeunt, aut ſi ad prouectam ætatẽ , non tñ
ad ſenectutem perueniunt. quam ẽt ſi attigerint,à Litis tñ Homeri nihil differunt , quandoquidẽ
Claudos,rugoſos,ſtrabones conſpicis illos.

Sicut.n. murus vrbis machina ante cõcuſſus,facile quacũq́ꝫ vi diſijciť, diſſipaturq́ꝫ , neq́ꝫ terræ-
motũ ferre,neq́ꝫ caſum leuiorẽ poteſt,ſic Athletarũ corpora crebris ictibus , dũ ſuo vtunť ſtudio,
debilitata,ruptaq́ꝫ,& languida reddita lædentibus cauſis quibuſcũq́ꝫ vel leuiſsimis obnoxia relin
quunť. Oculi.n. tum ſæpe circũfoſsi,ſpatio tpis cũ vires corporis reſiſtere , ac mẽbra tueri deſinũt,
fluore,(Græci rheuma vocãt) repleri cernunť. Dentes itẽ,quos ſæpe ante concuſſos vires interie-
cto tpe deſtituũt,deciduos heri videmus. Quin & intorti articuli ĩfirmi reddunť,vt vllã vim vel le

uem

A uem occurſantem ferre nequeant.& quæq; ſiue ruptio,ſiue neruorum diuulſio,quam Gręci ſpaſ-
ma vocant,facile incidit.Ex quibus rebus patet,qui in ratione ſanitatis magis ſit,quàm Athletæ,
miſer,reperiri neminem:vt eos nomine non degeneraſſe iure dixeris, ſiue à miſero, quem Græci
ἄθλιον dicunt,athletæ nominati ſint,ſiue communi origine ambo à miſeria, quam ἀθλιότητα vo-
cant,tanquam ab vno fonte nomen acceperint.Sed,cum de maximo ex bonis corporis, quod ſa-
nitatem nuncupamus,nobis diſputatum ſit,ad reliqua eiuſdem generis bona tranſeundum eſt.
quantum igitur pulchritudine præſtent,intelliges,ſi eorum naturalem formam non modo nihil
ab Athletica iuuari,ſed etiam eorum plures,quibus ante ſatis apta eſſet membrorum compago, à
Gymnaſtis exceptos,ſaginatosq́;, & in molem carnis ,ac ſanguinis auctos, in diuerſam formæ
rationem traductos videas . eorumq́; nonnullis, & ijs maxime, qui pancratio, aut cæſtu decer-
tant, faciem ex omni parte deformem, viſuq́; horribilem cernas. ſed cum membrum aliquod
planè abruptum eſt, aut intortum,aut effoſſi oculi, tunc,opinor,tunc,inquam,maxime pulchri-
tudo,quæ fructus Athletici ſtudij eſt, perſpicua euidensq́; efficitur. Hæc igitur, dum ſe in ſuo
ſtudio retinent,ſibi ad pulchritudinem parant.Cum vero ab eo dimiſſi ſunt, tum & reliqua cor-
poris ſenſoria pereunt,& membrum quodq;,vt ante dictum eſt, diſtortum varijs modis corpus
B informe reddit.Sed in cæteris fortaſſe,de quibus modo diſſeruimus, Athletæ cedent: quod vero
reliquum eſt corporis bonum,quod vires appellamus, id ſibi vendicantes inſtabunt, (hoc enim
eſt,quod mihi videre videor)idemq́; cæteris omnibus præualere profitebuntur.ſed ò Dij immor-
tales,quænam ſunt eæ vires,quas illi ſibi vendicant? aut ad quod vitæ munus vtiles? an ad agros
colendos? ſed ò quàm bene & fodere,& metere,& quidquid aliud,quod ad agriculturam attinet,
agere poſſunt.Sed fortaſſe ad belli munera obeunda, rurſus igitur Euripidem accerſe, vt eos ſuis
verſibus celebret.

An cum hoſte pugnabunt, dum manibus
Diſcos habent? vere enim
Nullus.hæc fatua ſunt, ſi ferro conſeras.

Sed forte contra frigus æſtumq́; validi ſunt, Herculis illius æmuli, vt vna & per hyemem, &
per æſtatem pelle operti vitam traducãt? vt ſine calceatu incedant? vt ſub dio dormiant? aut humi
cubent? quin potius ad hæc omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur. Quid igitur
reliquum eſt,in quo hi ſuas vires oſtentent? aut quid eſt,ex quo ſuperbi incedant? certe non eo,
quòd vel ſutores,vel ędificatores, vel fabros materiarios in palæſtra ſubſternere,aut in ſtadio poſ-
ſunt,ſed eo fortaſſe,quòd,dum ſe in puluere verſant,dies abſumitur.At eadem gloria & perdices
& coturnices efferri licebit, quandoquidem & ipſe totum diem cœno ſe proluentes conſumunt.
C Sed per Iouem Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris ſuſceptum olim per ſtadium
geſtauit . ò incredibilem amentiam,quando ne id quidem intelligunt,ꝙ eiuſdem victimæ corpus
paulo ante,cum adhuc viueret,anima ſua geſtauit , idq́; longe facilius,quàm Milo, vt illa currere
etiam ſub onere poſſet,quãquam præ Milonis anima nullius erat dignitatis . ſed & genus mortis,
quam ille obijt,quàm amens eſſet,declarauit.Nam,cum olim in iuuenem quendam ligna interie-
ctis cuneis ſcindentem incidiſſet,eumq́; irridens à munere ſuo abduxiſſet, ipſe ſolis iniectis mani-
bus ligni partes vtrinq; apprehendens,auſus eſt eas in diuerſa diuellere: ſed in primo conatu totis
exhauſtis viribus,ligni quidem partes vtrinq; vſq; eò diſtraxit, vt dimiſſi cunei deciderent, operi
vero perficiendo non ſuffecit,ſed diutius renixus,tandem victus eſt:nec tamen manibus eripien-
dis conſuluit:quæ à ligni partibus in ſe recurrentibus ſic attritæ ſunt, vt poſt Miloni miſeram mor
tem inferrent. Quàm magnum igitur fructum cæpit ex mortuo geſtato tauro, quo minus in mali
quidquam incurreret? quàm bene res Græcorum publicas,dum cum Barbaro bella gererent, hic
Milonis in tauro labor,non Themiſtoclis ſeruauit ſapientia? qui vt recte primum oraculi ſenten-
tiam aſſecutus eſt,ſic talem deinde ſe imperatorem præſtitit, qualem tanti imperij ratio poſtula-
bat; Sapientis enim conſilium vnum multorum manus ſuperat, Inſcitia vero,cum ſemper per ſe
D mala ſit,iuncta armis peior eſt. Ex ijs igitur,quæ dicta ſunt, iam ſatis patere arbitror, nullam vitæ
partem reperiri,quę vllam ab Athletica vtilitatem capiat.Athletas vero nec ipſos vllam ſibi ī ſuis
actis dignitatem parere inde,opinor,cognoſcetis,ſi vobis eam narrem fabulam,quam non inele-
gans quidam græcis verſibus expreſſit.quos dicam ſic,vt res poſsit intelligi.

« Si Iouis ſententia cunctis animantibus
« Communis eſſet viuendi ratio
« Sic,vt olympijs dicatus præco
« Non ſolum homines ad certamen vocaret,
« Sed & cęteris mandaret animalibus,
« Vt in ſtadium venirent,idem,nullus,
« Opinor,homo ferret coronam,ſed in
« Dolicho(quaſi longo curriculo dicas)
« Superior alijs gaudebit equus:
« In ſtadio lepus ſibi primas aſſumet:

In diaulo

In diaulo(quaſi in ambitum curriculo E
Deflexo dixeris)victoriam feret
Caprea.ita relinquetur excluſus
Homo ab omni pedum victoria.
O celeres vos,qui exercetis Athleticam.
Sed nec poſt Herculem quiſquam leone
Aut elephanto fortior videbitur.
Taurum arbitror cæſtu coronandum.
Aſinus inquit,ſi calcibus contendat,
Ante alios ibit corona ſuperbus.
Quare in hiſtoria, qua multa reconduntur,
Scribetur aſinus pancratio viciſſe
Homines,cum prima & vigeſima
Olympiade viſus eſt rudiſſe victor.

Eleganter admodum fabula hac declarantur vires corporis Athletici nihil ad humana munera pertinere: quibus ſi nil cæteris Athletæ præſtant animalibus, quod aliud reliquum erit in genere bonorum,quod iſti ſibi vēdicent? nam nec,ſiquis bonum corporis voluptatem ſtatuat,eius Athletis pars vlla tributa eſt, ſiue Athleticam exerceant,ſiue ab eadem ceſſarint. quandiu enim ſeſe exercent,tandiu in laboribus & miſerijs cernuntur, nec iccirco tantum,quòd crebris fatigationibus rumpuntur,ſed etiam,ꝙ vi ſe cibis explent: cum vero exercitatione depoſita ſe in quietem receperunt,tunc pluribus corporis mutilatis membris conſpiciuntur. Sed eo fortaſſe ſe laudibus extollunt, quòd in congerendis opibus cæteros omnes ſuperant: quin potius eos omnes videre eſt alieno ære obſtrictos,non modo dum ſuo vtuntur ſtudio,ſed etiam dum ab eo dimiſſi quieſcunt:vt eorum neminem reperiri liceat diuitis familiæ œconomo quamuis ignobili locupletiorem.Sed nec hoc ipſum omnino,ab eo genere ſtudij diteſcere,quod non artem,ſed exercitium appellamus,dignum eſſe putandum eſt:verum eam artem tenere, quæ nuſquam artificem deſerat,ſed ei ſemper aſſiſtens,etiamſi in naufragium incidat,cum eo enatet:qua arte carere videmus, & qui res locupletum procurant, & qui publicani nuncupantur, quiq́ꝫ mercaturam exercent, quanquã hi maxime diuitias ab exercitijs parant.at ijdem vero,ſi forte pecuniam amiſerint, exercitationes vnà perdant,neceſſe eſt.quandoquidem hæ ſorte aliqua egent, qua ſe ſuſtineant, quæ quandiu abeſt,tandiu renouari amiſſum exercitium nequit:nec vero,qui eos fœneret, reperiunt G quēquam,niſi pignoribus aut hypothecis oppoſitis.Quocirca,ſiquis veſtrum ſtabilem certumq́ꝫ quæſtum ſibi faciendum optat,eam artem tractandam ſuſcipiat,quæ,niſi artificis morte,finiatur. Cum artium igitur duo prima genera ſint,aliæ†{nobiles,quæ in munere animi poſitæ ſunt, quas liberales vocant}: aliæ ignobiles,quæ labore corporis tractantur, quas mechãnicas appellant,ſatius exiſtimare debetis,ſi vos primo genere electo aliquam ex liberalibus diſcatis: aliæ enim deſerere artificem in ſenectute ſolent. in primo genere ſunt Medicina,Rhetorica,Muſica,Geometria, Arithmetica, Computandi ſcientia, Aſtronomia,Grammatica, Legumq́ꝫ peritia: quibus adde, ſi placet, Plaſticen, & Picturam: nam,& ſi vtraque opificis manu tractatur,neutra tamen viribus iuuenilis corporis eget. Itaq́ꝫ ex hoc artium genere aliqua vobis ò adoleſcentes eligenda exercendaq́ꝫ eſt(niſi forte cui ingenium plane hebes ſit) in primiſq́ꝫ Medendi ſcientia, quæ iudicio meo in eo genere præſtantiſsima eſt,quod deinceps indicabimus.

† λογικαί τ' εἰσί καί σεμναί
* βάναυσοί τε καί χειρωνακτικαί

GALENI SI QVIS OPTIMVS MEDICVS EST, EVNDEM ESSE PHILOSOPHVM.

Ludouico Belliſario Medico Mutinenſi interprete.

Quantum vtilitatis ars diſſerendi, philoſophiæq; cognitio medicis afferat.

VT Athletæ quamplurimi ſunt, qui victoriam ferre ex olympijs optant, nullam tñ operā, vt id conſequantur, impendūt, ſic multis medicis euenire videmus: qui, cum Hippocratem laudent, et in arte medēdi ceteris anteponant, ipſi tñ oē aliud potius agunt, q̄ vt ei, quem p̄dicant, ſimiles efficiantur. Ille.n. non minimū eſſe, quod in medicinā aſtronomia conferat, admonet: & geometria.ſ.q̄ aſtronomiā præcedat, neceſſe eſt: medici vero, qui multi ſunt, ab harū vtriuſq; ſtudio vſq; eò ipſi abhorrēt, vt alios ēt id conātes coarguant. Ille idē naturā corporis, quā totius medicinę ordinis principium ſtatuit, optime cognoſcendā eſſe p̄cipit: at ijdē iſti in ea re ita ſtudium ponunt, vt non modo nullius ex partibus corporis ſubſtantiam, aut formationē, aut magnitudinē, aut nexū, aut quæ eſt cum propinquis cōicatio, ſed ne poſiturā quidem noſcant. Idemq;, q̄ per genera, ſpeciesq; ignota ſit morborū diuiſio, iccir-

C co medicis à curandi ſcopis errare contingat, aīaduertit Hippocrates, cū nos ad rationalem contēplationē (Græci logicam vocant) adhortatur: nr̄æ vero ætatis medici ita ab eius ſtudio auerſi ſunt, vt eos ēt, qui in ea re operā conſumant, quaſi inutilia tentantes reprehēdant. Sic & ille idē Hippocrates ad præcognitionē morborum, & qui p̄teriere, & qui p̄ſentes, & qui futuri ęgro corpori ſint, multā nobis parari oportere prouidentiam admonuit: at ijdē medici huic etiā artis parti vſq; adeo operā nauant, vt ſiquis curſum ſanguinis è naribus, aut ſudorē prædixerit, eū & magū, & admirabilia, contraq; opinionē oium loquētem exclamēt: vt ijdē iſti multo ēt minus, ſiqd aliud p̄dictum ſit, ſuſtineant: multo minus formam rōnis victus ad morbi futurū conſiſtēdi vigorē conſtituant, quanq; eiuſmodi rōnem ciborum habendam cenſet Hippocrates. Quid igitur reliquū eſt, in quo virū ęmulantur? ſiquidem non in dicēdi grauitate, cuius laudē ille aſſecutus eſt, hi vero ita ſunt ab ea virtute remoti, vt eorū multos videre liceat bis verbo in vno peccantes, quod ne itelligi qdē facile pōt. Quibus de rebus quęrendā cām putaui, ob quā iſti, quanq; oēs virū admirant̄, à lectione tñ eiuſdē ſcriptoris ſeſe auertāt, vel, ſiquis eius ſcripta legit, non tñ ea intelligat, quę ab auctore dicunt̄, vel, ēt ſi intelligat, non tñ ad eā itelligentiā exercitationē adiūgat, vt diſciplinā cōfirmet, atq; ad habitum p̄ducat, compertum hñs nos eā laudem, quę in quocūq; rerum genere ſumma eſt, vo-

D luntate ſimul, et potentia conſequi, vt, quiſquis earū altera careat, eum à fine, quē expectat, fruſtrari neceſſe ſit. etenim, ne ab Athletarum exēplo diſcedā, aut quia carent innata corporis habilitate, aut quia ſine exercitatione id langueſcere ſinūt, iccirco, quod optāt, id cōſequi nō poſſe videmus. at illis ijſdē Athletis ſi corporis habitus dignus victoria ſit, ſi exercitatio reprehenſione careat, qd eſt, quod eos impedire poſſit, ne coronam è certamine ferant? Num igitur vtriuſq; rei inopes nr̄i tpis medici ſunt, vt neq; facultatē, neq; voluntatē ſatis dignam in artis ſtudium conferant? an cum alteram habeant, altera carent? Nunc igitur naſci neminē, qui artis capax tam humanæ ſit, alienū à ratione mihi videt̄, cum mundus idē ſit, qui olim fuit, anni tpa eundē ordinē ſeruent, Sol circuitus ſuos nulla ex parte mutatos percurrat, deniq; quæq; ſtella ſiue fixa, ſiue errans eandē oino ſtatus rationem retineat. Verum rationabile eſt tum propter malam educationem, qua tpibus his vtuntur hoies, tum propter diuitias virtuti prępoſitas, vel qualis Phidias inter plaſtas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talem hac ætate effici neminem. quanq; nobis, quibus poſt antiquos illos naſci contigit, & ab ijſdē artes plurimum prouectas accipere, nō paulo plus cōmodi ad artes ipſas datum eſt. Facillimū ergo erat nos ea, quæ ut inueniret, diu elaborauit Hippocrates, breui tpe edoctos, quod uitæ ſupererat, id in ijs, quæ arti deerant, inueniendis conſumere.

diſ conſumere. At, quiſquis plus diuitijs, quàm virtuti, tribuit, artemq́; non de hominibus bene- E
merendi, ſed quæſtus gratia petit, eum non licet artis finem expetere. quem ſi expetimus, ante di-
teſcent alij, quàm nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: non enim ſimul poſſumus & pe
cuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: ſed, qui alteram vehemẽtius appetat, alteram
contemnat, neceſſe eſt. Quid igitur? an noſtris ſeculis quenquam memorare poſſumus, qui tãtum
habere cupiat, quantum ſatis ſit ad vſum vitæ neceſſarium? an reperiri liceat, qui non verbis tan-
tum effingere, ſed etiam proprijs vitæ exemplis docere poſsit diuitiarum terminum, qui quidem
ſit ſecundum naturam, non vltra, quàm vt fames, ſitis, frigus abſit, progredi? ſed, ſiquis tamẽ eiuſ-
modi eſt, is & Artaxerſis, & Perdicæ poteſtatem contemnet, nec vnquam in conſpectum huius
ibit: huic vero ſic ægrotanti, vt Hippocratis artem deſideret, medebitur quidem, non tamẽ ſemper
cum eo eẽ volet, ſed Cranonem, & Thaſum, aliaq́; ad oppida multa proficiſcet, vt pauperibus his
locis ægrotantibus curationes adhibeat: Cois hominibus ciuibusq́; ſuis Polybum aliosq́; diſcipu
los relinquet: ipſe Græciam peragrans omnem perquiret: nam eum ſcribere aliquid de natura lo-
corum oportet, quam vt, quemadmodum ratione didicit, ſic experimẽtis comprobet, eum vrbes
intueri proprijs oculis neceſſe eſt: nunc eam, quæ verſa ad meridiem eſt, nunc, quæ ad ſeptentrio-
nem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quæ ad occaſum: cernere etiam, quæ humili loco, quæ'ue ex- F
celſo poſita ſit: eam contẽplari, quę aquis obnoxia, ſiue ę littoribus maris ſuperfluant, ſiue de fon
tibus ſcaturiant, ſiue de cœlo decidant, ſiue ex ſtagnis, fluuijs'ue redundent, alluatur: viſere eam
etiam, quæ ad magnum flumen, quę'ue ad ſtagnum, quę ad mare, aut ad montes ſita eſt: quęrere, ſi
qua gens aquis vehementer frigidis, ſi qua calidis vtatur, et ſiqua nitroſis, aluminoſis'ue, aut ſiquę
aliæ eius generis ſunt: ad ſummam, ne agam de ſingulis, cætera omnia conſiderare oportet, quæ
nos & ipſe Hippocrates edocuit. Quas ob cauſas ſiquis talis futurus eſt, eum non modo aſpernari
diuitias, ſed etiam ſummo labore, atq; induſtria vti neceſſe eſt: at non licet induſtrium eſſe quenq̃,
qui ſe aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: deniq; qui pudẽdis, ventriq́; indulgeat.
Ex quo efficitur, vt, ſiquis verus medicus eſt, idem ſit, vt veritatis, ſic etiam temperantiæ amicus.
illudq́; intelligitur eundem eſſe methodi rationalis ſtudioſum, vt morborum quot genera ſint, ſpe
ciesq́;, cognoſcat, vtq́; in ſingulis illis quo pacto ſumenda ſit indicatio remediorum, intelligat. atq;
hac eadem methodo ipſam corporis naturam docemur, & quæ ex primis conſtat elementis, quæ
tota inter ſe temperata ſunt: & quæ ex ſecundis compoſita eſt, quæ & ſenſibilia ſunt, & (vt eo no-
mine vtar) ſimilaria appellantur: & quæ tãdem ex partibus organicis expletur. quinetiam & quæ
vtilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus eſt, ex illa eadẽ methodo cogno- G
ſcimus: quandoquidem & eas oportet non inexploratas negligere, ſed demonſtratione perceptas
habere. Quid igitur? an aliquid iam reſtat, cur medicus non philoſophus ſit, is, inquam, medicus,
qui arti operam Hippocrate dignam impendat? ſi enim, vt corporis naturam cognoſcat, et morbo
rum differentias, & præſidiorum indicationes, eum rationalem contemplationem exercere opor-
tet, vt autem in harum rerum ſtudio induſtriam ponat, retineatq́;, diuitias contemnere & tempe-
rantia vti neceſſe eſt, hic iam omnes philoſophiæ partes habebit, & quæ ad diſſerendi rationem,
quam logicam: & quæ ad rerum naturam, quam phyſicam: & quæ ad mores, quam ethicam Græ-
ci dicunt, attinet. Nec vero timendum eſt, ne, qui pecuniam contemnat, & temperantiam ſeruet,
is turpe quicquam, aut vitioſum committat: quidquid enim homines iniuſte audent, id aut auari-
tia impellente, aut voluptate præſtringente committunt. ſic & reliquas virtutes eundem habere
neceſſe eſt: quandoquidem omnes inter ſe connexæ ſunt: nec poteſt, qui vnam habet, non cæteras
omnes ſtatim habere, tanq̃ ex vno fune reuinctas. Si igitur, vt & artem primum intelligant, & ean
dem deinde exerceant, philoſophia medicis neceſſaria eſt, haud dubium relinquitur, quin, ſiquis
medicus eſt, idem omnino ſit & philoſophus. non. n. illud demonſtrationem deſiderare arbitror,
ſiquis arte medica probe vſurus ſit, ei opus philoſophia eẽ, cum non deſint, quos tam pecuniarum H
cupidos ſæpe videamus, vt venefici, non medici ſint: artemq́; in contrarium ſcopo eiuſdẽ abuſum
detorqueant. Num igitur iam de noĩbus certabis, nugisq́; contendes, vt temperatum, continen-
tem, diuitias infra ſe ducentem, iuſtum debere eſſe medicum dicas, non tamen philoſophum? eun
demq́; corporum naturas cognoſcere, inſtrumentorum actiones, partium vtilitates, morborum
differentias, curationumq́; indicationes, non tamen operam diſciplinæ rationali dediſſe? an rebus
conceſsis te contendere de ſolis nominibus pudebit? at ſero quidẽ, ſatius tamen, vt iam reſipiſcas,
nec, vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, ſed in inquirenda rerum veritate operam con-
ſumas: non enim habes, cur ſutorem bonum aut textorem ſine diſciplina & exercitatione quenq̃
effici poſſe neges, iuſtum vero aliquem, aut temperantem, aut demõſtrationis peritum, aut rerum
naturam ſcientem repente apparere dicas, quanq̃ neq; doctoris eruditione, neq; ſui ipſius exerci-
tatione ſit vſus. Itaq;, ſi hoc impudentiæ eſt, illud hominis non de rebus, ſed de nominibus alter-
cantis, certe nos primum ſtudium debemus in philoſophia conſumere, ſi veri Hippocratis æmuli
eſſe volumus. quod ſi fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedũ ſimiles,
ſi cognitis ijs, quæ ab illo bene dicta ſunt, cætera, quæ arti deſunt, ipſi inueniamus.

GALENI DE SOPHISMATIS IN VERBO CONTINGENTIBVS.

Horatio Limano interprete.

Sex modis Sophiſmata in dictione contingere, Ariſtotelis auctoritate. CAP. 1.

ARiſtoteles philoſophus,cum in libro de ſophiſtis elenchis, quaſi te dar-
gutionibus dixeris,cõſcriberet nobis,ſophiſmata quot modis in dictio-
ne contingant,modos ipſos ſex eſſe ad hunc modum ponit. primum in
ęquiuocatione,in ambiguitate alterum,tertium in accentu,quartum in
compoſitione,quintum in diuiſione,i dictionis figura ſextum. Sophiſ-
ma in æquiuocatione vocat, vbi nomina in oratione poſita plura ſigni-
ficant,vt venatus ſum canem.plura enim hęc oratio ſignificat vitio vo-
cis eius/canem/:Sophiſma vero i ambiguitate appellat, cum oratio ipſa
ex ſe tota duplicem ſenſum ſignificat,vt hunc liceret capere me:in qua
oratione nihil anceps eſt ratione nominum,ſed oratio ipſa,vt oratio eſt,
ſenſum in agendo & patiendo confundit. Vitium vero ex accentu dicit, cum culpa accentus, qui
nomẽ in diuerſas ſignificatiões trahat,dubia oratio efficit. vt ὅρος ἵστατο,hoc eſt mons,aut terminus
C ſtabat. ipſum enim duplex propter duplicem accẽtum eſt,in principio propoſitum aut ſublatum.
Sophiſma vero in compoſitione & diuiſione, cum ipſæ ſignificationis differentiam faciunt, vt
Quinquaginta virûm centum ipſe reliquit Achilles. differentia enim eſt verbo/ virûm/ aut com-
poſito cum quinquaginta,aut à quinquaginta diuiſo. Secũdum vero dictionis figuram, cũ aliud
dictio vere ſignificat,aliud vero propter ſpeciem & figurã ſignificate videtur, vt verbum / audio/:
nam paſsionis eſt,cum actionis eſſe videatur propter prolationem,id eſt figuram ſimilem ijs, quę
verborum actionis ſunt,vt curro,intelligo. trahet enim ad vtranq; partem ſophiſticus homo : ad
paſsionem,quoniam ita eſt:ad actionẽ,quia ita videtur. His vero ſex enumeratis modis, deinceps
oſtendit nullum eſſe ab eo prætermiſſum,neq; poſſe aliquod in verbo ſophiſma,extra modos pro
« poſitos cadere. Verba vero, quibus id oſtendit,hæc ſunt : Huius rei fides eſt, & ea, quæ per indu-
« ctionem fit, & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & ꝙ tot modis, nominibus iiſdem, & oratio-
« nibus non eandem rem ſignificamus. Ea igitur, quæ de inductione loquitur contextus pars ma-
nifeſta eſt. ſi enim ſingula in verbo ſophiſmata percurras,ſumasq;,nec vllum horum appareat ex-
tra prædictos modos cadere, perſpicuum iam ita eſt nullum prætermiſſum eſſe modum:quod ve-
ro ſequitur,omnino obſcurum eſt,quid velit: cum dicit/ & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur,
D & quòd tot modis, nominibus iiſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus / ſiquidem
nec,quonam modo alium aliquem ſumamus ſyllogiſmum, dictum eſt:id vero/ & quòd tot modis,
nominibus iiſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus/ſyllogiſmi concluſioni magis ſi-
mile eſt,quàm ſyllogiſmo:cõſueta vero eſt hæc huic philoſopho dicendi breuitas, & veluti per ſi-
gna exprimere multa,quia ad hos,qui iam audiuerant,ſcriberentur. Qui igitur eum expoſuerũt,
alij hæc in diligentiam ferre,quod decebat,ne tentarunt quidem:alij non conſecuti ſunt: nos vero
tentemus non Ariſtotelis cauſa,neq; vt orationi eius opem feramus, ſed cauſa noſtra . philoſophi
enim eſt non ſolum ſumptis propoſitionibus ratiocinari,vt multorum mos eſt,ſed etiam conclu-
ſione poſita propoſitiones ipſas conſtruere.

Penes ipſum duplex omnia in dictione ſophiſmata accidere. CAP. 2.

QVoniam vero monſtrare propoſitum eſt tot modis in verbo ſophiſmata fieri, quæ pe-
nes ipſum duplex ſunt, quot modis Ariſtoteles dixit,patet duo hæc à nobis demonſtran-
da eſſe , alterum omnia in verbo ſophiſmata penes ipſum duplex eſſe: alterum tot eſſe
numero penes ipſum duplex. perſpicuumq; illud omnibus eſt,omnia in verbo ſophiſmata ex vi-
tio huius contingere neceſſe eſſe:hoc enim tanquam principium ſequentes ſophiſtæ capiunt im-
peritiores in ea re homines,neque vitij conſcios:ſi vero recte volumus,quot in verbo ſophiſmata
contingunt,

contingunt, accipere, quot vitia ſunt, ſumendum eſt: quod cognoueris, ſi virtutem ſumas vnicam eſſe, aut plures. error enim à virtute eſſe vitium videtur. qua recte cognita, ſtatim hoc quoque cognoſcitur. Quoniam vero, vt alibi demonſtratum eſt, ipſum bonum virtusq; in eo eſt, ad quod nata aut facta res eſt, vt hominis in viuendo, gladij in ſcindendo, iccirco ad quod nata, aut facta eſt dictio, ſumendum eſt: manifeſtum vero eſt ad vnum hoc, vt ſignificet. patet igitur in hoc & bonum & vitium eſſe. patet quoque ſolam è virtutibus hanc in dictione eſſe per ſe: reliquas vero per accidens, extrinſecusq; eſſe, nec rei ipſius, vt congruitas & apta literatio. hæ enim, & ſi quibuſdam ſe bona oſtendant, non tamen ſe ſecundũ rem habent. ſed perinde, ac ſi enſis manubrio eburneo ſit, aut fucatus oculus: hæc etenim his extrinſeca ſunt: quæ vero ſunt per ſe, ea in ſcindendo, & in cernendo ſunt. Si igitur vniuſcuiuſq; rei virtus in eo eſt, ad quod nata res, aut facta eſt, hinc virtutum numeri inuentio patet, quot ipſę ſint. ſi enim ad multa res genita ſit, plures illæ ſunt: ſi ad vnum, vna virtus eſt. apparet ſanè dictio ad vnum nata, hoc eſt ad ſignificandum. Si igitur bonum ipſum in hoc poſitum eſt, hoc ipſum non ſignificare, aut non recte ſignificare, vitium erit. nam conſiderandum videtur, an, quæ non ſignificat, ea dictio ſtatuenda ſit: nõ enim tibicen is eſt, qui tibia non aptus eſt vllo modo canere, nec malus igitur tibicen eſt. ſic nec dictio eſt, quæ non eſt ad ſignificandum apta, quare nec vitium dictionis erit nõ ſignificatio. hoc vero protinus ſignum eſt ſolã eam, F quæ nunc à nobis dicta eſt, virtutem eſſe dictionis per ſe: in quo enim vnaquæq; res eſſe habet, in hoc ipſa virtus eſt. dictio habet in ſignificando eſſe, eoq; corrupto neq; dictio eſt. igitur in hoc ipſo virtus eſt. quare hæc vnà cum ſignificatione deperditur, reliquæ vero propterea, ꝙ non ſecũdum rem ipſam ſunt, non impediuntur circa hanc eſſe, quæ non ſignificat, vt congruitas, & apta literatio. Has ob res, quæ linguæ barbaræ ſunt, earum alteram meliorem altera dicimus, vt perſicam æthiopica, quanquam nihil nobis ſignificantem: cauſa vero eſt, quia potius vox eſt, quàm dictio. ſed, & ſi vitium videatur non ſignificatio, cum propter ſimilitudinem nominis decipiamur, patet non propter hoc vitium ſophiſma contingere. quis enim eſt, qui conſentiat, aut quis eſt, qui proponat dictionem ſignificatione priuatam, & ignotam? Reſtat igitur, vt propterea contingat ſophiſma, quia non recta ſignificatio ſit: hæc vero talis eſt, quia duplex. in hoc enim ſolo dictio habet quidem, ꝙ ſignificet, verum non recte. canis enim nomẽ aliquid ſignificat, non tamen hoc aliqd, neq; diffinitum quidquam, quod erat recte ſignificare. Illud vero recte à Platone dicitur, quæcũq; proprio vitio corrupta ſunt, horum omnium dictionem corrumpi: ducit enim in obſcuram ſignificationem quodam modo, ſed non ſimpliciter, vt ea faciunt, quæ nihil ſignificant: obſcura vero ſignificatio prius dicta eſt perfecta eſſe dictionis corruptio. quapropter ſolum vitium eſt ipſum duplex. niſi quis ea quoque vitia putet, defectum, longitudinem, ſuperfluitatẽ dicendi. latere autem hunc arbitror deceptum, & ignarum, nullum horum eſſe ſimpliciter dictionis malum, niſi obſcuritatem, aut duplicitatem efficiat: ſi vero ſolum hoc dictionis vitium eſt, & recte ſupra dictum eſt omnia, quæ in verbo ſophiſmata ſunt, ex eius vitio fieri, propter ipſum duplex erunt omnia, quæ in verbo ſophiſmata contingunt. G

Ipſum duplex ſex tantum modis in dictione fieri. Quid ſit oratio. CAP. 3.

POſt vero demonſtrandum eſt, propter quid tot modis ipſum duplex accidat, quot Ariſtoteles ſcribit: id vero ſi vere inueniri debet, ſumendum prius eſt, quid ſit oratio, & ex orationibus orationem eſſe. etenim & ipſæ propoſitiones orationes ſunt: harum alicui, aut aliquibus quærimus ipſum duplex. Oratio ſanè erit, quod in præſenti dicere ſat eſt, nominum compoſitio: voco vero nomina, et ſi verba ſint, ſignificentq; vtcũq; aliquid, propterea, ꝙ ſic nonus vocabulum eſt. neceſſe eſt ipſum duplex aut in aliquo horum nominum eſſe, aut in oratione ipſa: non enim habemus, quomodo tertium aliquid conſtituatur: quemadmodum neq; in lapidibus præter aut ſingulos ſeorſum, aut illorum ſimul compoſitionem, eãq; aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil aliquis excogitare poteſt: præter hæc enim nihil eſt, quod eſſe aut dici quiſpiam inueniat, vt alibi demonſtratum eſt. Omnia vero hæc comprehendentes modi prædicti habent. Ipſum enim actu duplex modus habet, & qui ſecundum æquiuocationem eſt, & qui ſecundum ambiguitatem: ſed H in nomine duplicitatem is habet, qui ſecundum æquiuocationem eſt: in oratione, qui ſecundum ambiguitatem: actu vero eſſe dicuntur, quoniam re vera res duas ſignificant. Potentia vero, cum accentu duplices fiunt, compoſitioneq; & diuiſione: hi enim non plura ſignificant, ſed prorſus vnum: propterea vero, ꝙ ad vtrunq; verti licet, duplices dicuntur. quare hos potentia dicimus: tale enim eſt hoc ipſum potentia eſſe. Id ipſum vero rurſus (vt ſupra quoq; diuiſum eſt) vel in nominibus, vel in oratione eſt: in nominibus accentus duplicitatem efficit: trahit enim ad vtranque partem nomẽ accentus, vt in oratione hac *ὄρος ἵσηκεν*, hoc eſt mons vel terminus ſtabat/accẽtus aſpiratus facit, in principio cum aut ponitur, aut abeſt. In oratione vero compoſitio & diuiſio duplicitatem facit: in compoſitis quoq; nominibus eandem facere poteſt, quia orationi ſimilia ſunt, vt in nomine Neapolis, & *καλὸς κἀγαθὸς*. i. probus, mutaret ea quis loco ſimplicium non in nomen (hoc enim ſolus accentus facit) ſed in orationẽ, vt in hac voce *αὐλητρὶς*. i. tibicina, ſicut rurſus & ipſam orationẽ in nomen cõponeret, vt in propoſito noie eſt. videbitur autem nihilo minus abſurdum fortaſsis id, ꝙ propter accentum compoſitionemq; & diuiſionẽ ſophiſmata contingere dicamus:

ſiquidem

A ſiquidem hæc propter ipſum duplex (vt ſupra dictum eſt) contingunt. accentus vero & quæ
eius generis ſunt, ipſum duplex ijs, quæ facultate duplicia ſunt, eripiunt: etenim, vt hæc alterum ſi
gnificent, efficiunt. ſed tñ nihilo minus vere dicuntur pp hæc ſophiſmata contingere. quia enim
oratio per eadem hæc ipſum duplex accipit, alterum in principio ſophiſtæ ſumunt: alterum con-
cludunt, orationem per ea ipſa mutantes: (prorſus enim non aliter ſophiſma contingeret) ratio-
cinantes vero tanquam idem accipientes. quale eſt, vnum quid rationale nomen eſt: propriũ ho-
minis eſt ipſum rationale: igitur vnũ proprium hominis eſt. prætetea ſi ὅρος, hoc eſt terminus, hic
ſtabat, is, qui agros ſeparat: ὄρος autẽ, hoc eſt mons, hic non ſtabat: ſed neminẽ lateret id, quod ſic
adulterinum eſt. verum vbiq; ẽt ad minimũ vt apta oratio ſit, ſophiſtæ ſtudent. nã & in ijs, q̃ actu
duplicia ſunt, hi illud idem faciunt, vt aliud ſumentes, aliud cõcludentes ratiocinentur. ſed ibi ob-
ſcurius, qm̃ quicquid ſignificet ſermo, ipſi ſibi conſentiat: hic vero manifeſte, quare ſuis nomini-
bus & orationibus Ariſtoteles dixit. etenim ij ſophiſtæ ſunt, qui ſpeciem violant. cum iam habea
mus id ipſum quod actu dicitur, itemq; quod potentia: quod reliquum eſt, ad apparẽtiam attinet,
quæ ſm figuram dictionis eſt, vt eſt ſupra dictum. oſtenditur enim ipſum nomen, ſimiliterq; ora-
tio, non aliud duplex adeo habere, nec in ſingulis, quæ prædicta ſunt, adeo quis exempla ex Eu-
B demo, ex alijs ve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ip-
ſum fieri poſſit, habemus oĩa in dictione cõtingentia ſophiſmata. hæc enim penes ipſum duplex
ſunt. ſequitur vero id, q tot modis nominibus ipſis & orationibus, nõ eandem rem ſignificamus:
nam aut actu, aut potentia, aut appatentia id facimus. manifeſtum vero eſt & ſyllogiſmi mo-
dum, modo habita diuiſio ſit, fieri poſſe, vtrũuis quis eligat, aut ẽ directo, aut ad impoſsibile ducẽ-
tem: ſi enim poſsibile eſt alium haberi modũ, is erit neq; in nomine, neq; in oratiõe, neq; actu, ne-
que potentia, neq; apparentia. præter hæc autem nihil ſermo oſtendit. ſm igitur ipſum diffinitum
ſit in hunc modum. q vero nõ ex eius diuiſione inuenimus, (non enim ad Ariſtotelis gratiã nunc
ſcribimus, ſed oĩa hæc methodo ſcripta ſunt) perſpicuum eſt. nã aut in noĩe, aut in oratione ipſum
duplex eſſe oportere aperte ipſe dixit, cum ſcribit, q ipſis noĩbus & oratiõibus. ipſum vero actu
eſſe, aut potentia, aut apparentia notum ex ipſo ordine eſt. ſcripta igitur ſeparatim ſunt in ſingu-
lis generibus, quæ eiuſdem ſunt generis, primaq;, quæ ad actum attinent: ſecunda, quæ ad poten-
tiam: tertio loco, quæ ad apparentiam, vt decuit: aut cur hæc non fuere confuſa? ſed fortaſſe ridicu
lum eſt his fidem aliam afferre conari, q̃ eam, quæ à re deducit̃. etenim ſi ſic ſe habent, vt Ars, qua-
lis Medicina eſt, artiſq; ſunt, diuiſionem vllam fortuito aut caſu factam non reciperent. ſed de his
C ſatis hæc in præſenti ſint.

Ambiguitatis, & reliquorum ſophiſmatum modi. CAP. 4.

DIctum quoq; à Stoicis aliquid eſt de partitionis dignitate, noſſe, ſiquis modus extra propoſi
tos cadat, tentantibus. erit enim inductio fides hæc. Et alias æquum eſt nullam probatorũ
virorum opinionem obiter ponere. ambiguitatis igitur definitio quanquam cum multis noſtris
pugnare videtur, in præſentia tñ præteribimus: de his enim conſiderare alterius negotij eſt. quæ
vero ambiguitates dicuntur, harum differentiæ ſumendæ ſunt. Sunt quidẽ apud grauiores viros
numero octo. Vna eſt, quam cõmunem ei, quod dictum eſt, & diuiſibili nominant, qualis eſt, quę
αὐλητρὶς. i. tibicina, †nominis eſt, atq; eius, quod dictum eſt. Altera, quæ in ſimplicibus eſt, vt viri-
lis: aut enim tunica, aut homo. Tertia vero ad ipſam in cõpoſitis æquiuocationem attinet, vt ho-
mo eſt. ambiguus enim ſermo eſt, vtrum ſubſtantiam, an caſum eſſe ſignificat. Quarta ex defectu
eſt, vt tui eſt. deeſt enim quod ad medium locum attinet, vt dñi, aut patris. Quinta ex ſuperabun-
dantia, quale eſt, ei, vt non nauigaret, denegauit. adiecta enim ea negatio/non/ambiguam oratio-
nem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam eſſe dicunt eam, quæ haud notum
facit, quæ cum qua ſignificatione carens pars, ordinata ſit, vt illud eſt, & nunc & nõ appulit: pars
D enim ea/non/diſiunctiua eſſe poteſt. Septima eſt, quæ ignotum reliquit, quæ cum qua ſignifica-
tiua pars conſtructa ſit, quale eſt, Quinquaginta virum centum ipſe reliquit Achilles. Octaua
eſt, quæ non declarat, quid ad quid referatur, quale eſt, Dion Theõ eſt: incertum enim eſt, vtrum
ad vtriuſque exiſtentiam verbum/eſt/referatur, an ad id, vt Diõ ſit Theõ: aut contra. Hi ſunt à gra
uioribus viris numerati modi. quicunque vero non obiter, quæ ſupra dicta ſunt, audiuit, mani-
feſtum eſt ei, eos omnes in hos cadere modos, qui à nobis numerati ſunt: carereq; methodo & ar-
te perſpicuum eſt. neq; enim ex ijs, quæ dicta ſunt, demonſtrationem quis caperet, vt nullus alius
modus ambiguus conſtitui poſsit. in connexiſq; æquiuocationem contingere dicere, hominis
eſt nomen non audientis. non ineptum vero eſt generalibus differentijs ſpeciales enumerare, vt
ea, quæ ad diuiſionem attinet, per partem ſignificatione carentem, & per ſignificantem diuida-
tur. ſic enim quis ſpeciales differentias plures acciperet. quinetiam ad hunc modum quis ęquiuo
cationis differentias ſpeciales dictas plures faceret, quia illæ ſm id, quod à fortuna: hæ vero ſecun
dum analogiam, aut ſimilitudinem, aut alium aliquem modum conſtituantur. quin & æquiuoca
tionis eius, quam ipſi in oratione dicunt, plures modi caſibus ſimilibus appoſitis fiunt, quale illud
eſt, futurum eſt Socratem vincere. cæteri vero modi minores ſunt. Id vero dubitatione dignũ eſt,
quo modo, quæ ad apparentiã attinent, duplicia ſunt: magiſq; quo modo, quæ ad accentum. qui
enim

†Addunt antiqui codic. ταὺς οὕτω, κοινὴ γὰρ αὕτη τοῦτ᾽ αὐλητρὶς. i. puella exiſtens, communis. n. hęc et ipſa αὐλητρὶς.

enim ſm compoſitionem duplex ponunt,quo modo nō ſm accentum? vt illa per continuationē E
totius & per ſilentium ad ipſum duplex trahi poteſt,ſic ipſum nomen per accentum.quemadmo
dum orationis extrinſecum, inane tempus cum ſit,nec eius pars,eam m̄ facere duplicem poteſt,ſic
accentus quoq;:itemq́; Sophiſtæ vt eo , ſic hoc ad contentiones vtuntur.& quis ſecum cogitans,
quemadmodum ſecundum compoſitionem & diuiſionem contendunt,ſic ſecundum etiam accē
tum idem fieri poſſe cognoſcet. Manifeſtum vero in ſcriptis orationibus eſt,cum nō adiecta ſunt
diuidentia puncta.vt enim his egent ad diuiſionem , ſic accentu quoq; non ſemper tamen,& pro
pter hunc duplex oratio fuerit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER F
QVOD QVALITATES INCORPOREAE SINT.

Horatio Limano interprete. Nunc diligentius emendatus.

ARGVMENTVM LIBRI.

Qualitates,reliquaq; accidentia perperam à Stoicis corpora appellari. CAP. I.

CVm nihil è rebus meis ignotum tibi velim, ne ſi id quidem minimum G
eſſe videatur (hoc ipſum enim abſcondere aliquid amico, non mini-
mum eſt)exponere tibi volo diſputationem mihi cum quodā ea , qua
licuit,diligentia habitam.ſermo enim,qui ex improuiſo habetur, dili-
gentia caret,præſertim ſi,cum quibus is habetur , ij ambitioſi conten-
tioſiq́; ſint.Erat vero de qualitatibus ſermo,deq́; accidentibus oibus,
quæ Stoicorum iuniores eſſe corpora dicunt. Aduerſus quos dicere
hæc oportet.an non cum quiſpiam corpus dicit,ſtatim intelligere nos
euenit,triplici cōtentam ſpatio ſubſtantiam renitentem? ſi ſolum hoc
dicat triplici contentam ſpatio,non erit,vt corpus magis intelligamus
id, quod dicitur,quàm vacuum & locum . oportet vero diffinitiones ipſas & deſcriptiones logi-
casq́; declarationes quorundam eſſe,& earum ſolum rerū declaratiuas,quas declarare volumus,
non cum alijs rebus cōmunes : quandoquidem non de cōmunibus rationē reddimus. patet ve-
ro hoc eſſe cōmune,quod triplici ſpatio contentum dico,corporis,vacuiq́; & loci . id Stoicos fate-
ri neceſſe eſt,vtpote qui vacuum ipſum in tractatu rerum naturæ reliquerunt: quamuis id in mū-
do eſſe negent:cæteros vero philoſophos intelligere id omnino neceſſe eſt. quo modo enim va- H
cui naturam negarent,niſi ipſum vniuerſum vnum intelligerent? ſi vero intelligunt, nō aliud qc
q̄ intelligere dicent(ſi verum fateri volunt omnes)corpus . quemadmodum non ſine tēpore pa-
tet,neq; id ſine loco,& hoc ipſo quoq; triplici contento ſpatio,vt in ſe ipſum rem triplici conten-
tam ſpatio ſuſcipiat. eius rei teſtis eſt ſenſibilium vnumquodq; corporum. quod.n.verbi gratia,
cubitali longitudine corpus eſt,palmumq́; latitudine æquat,altitudine vero digitos quatuor , lo-
co æget,qui ipſum capiat,ſibi proportione reſpondente.hoc nobis ſtatutum ſit,& de ratione cor-
poris omnis ſpeculandum.

Qualitates non eſſe corpora, alioqui corpus corpori accidere. CAP. 2.

CVm talis vero de corpore intelligētia ſit,& ſm hāc oratio diffinitiua,patet quēq; eē fateri pa
ratū,niſi litigioſus ſit,nō eādē rōnē accipere,neq; intelligētiā,nec horū ſingula,ideſt ſpatiorū
trium æqualem naturā habere,neq; eādē definitionē accipere,neq; totū corpus dicere licet ipſam
corporis longitudinem niſi per cōnexionem,ſed corporis accidens.ſimilis vero in latitudine, al-
titudineq́;,& grauitate,& figura ratio eſt,& in reliquis,vt ſummatim dicam, qualitatibus accidē-
tibusq́; , ſed ſecundum aliquos , non ſine corpore hæc eſſe neq; intelligi. quod ſi conſideraueri-

mus

A mus horã vnã omnia facere,prolõgare,& nihil aliud eſſe dicere, ꝗ vnũ ſolũ corpus, erit profecto
abſurdũ.innumeræ.n.ſunt ſubſtãtiarũ naturę ſecundũ ꝓprietatem,& qualitatũ,accidẽtiũqꝫ, quæ
inter ſe differũt,variaqꝫ ſunt,& cõtraria.in his igitur nullũ alteri idẽ dicamus , vbi nobis ſermo de
differẽtia habeť.itẽqꝫ,ſi figurã corpori accidentẽ corpus dicemus,patet nos corpus corpori accide
re dicturos,quod abſurdũ eſt.quod.n.eorũ ſubſtãtiã magis,quod ve accidẽs dicemus? ſi vero vni
cũ habemus intellectũ corporis,vt corporis,qui figurã corpus dicit, aut vacuũ intellectu nomen
de accidẽte ꝓfert,aut vniuoce cũ corpore nominat. vtrũqꝫ vero abſurdũ eſt. etenim ſignificat ali-
qd.quamobrẽ nomẽ eſt,& intellectũ aliquẽ indicat à corpore diuerſum,& ſi nõ eſt à figura ſepara
bile corpus.ſimilis in reliqs accidẽtibus ratio eſt,coloribus,ſaporibusqꝫ, & quę ad olfactũ attinẽt,
& quę ad auditũ,hę voces ſunt,verba,ſibili,ſtridores,popyſmi,gemitus,crepitus, rhochaſmi, bõ-
bi,ſoni,ſtrepitus.Si vero quiſpiã dicat ipſa hæc,& ,quæ talia ſunt,oĩa eſſe quodã modo percuſſum
« aerẽ,huic illud Menãdri obijcere fas eſt,Hæc ò nequã perdidit id, ꝙ nõ ſine corpore tale aliqd in-
« telligitur.quod ego quoqꝫ cõfiteor,nego tñ rem habentẽ,vnã et eandẽ habitę rei exiſtimãdũ eſſe.
neqꝫ enim Cleanthes tuberculũ erat,cum hoc ei cõtigiſſet in morbo. neqꝫ Chryſippus,itẽqꝫ Epi-
curus vrinæ ſubſtillum , poſtꝗ contigit his ex hoc morbo vitã auerti. neqꝫ igitur aeris percuſſio,
B aer eſt,ſed & natura differt,& intellectu,& definitiõe,qd ſit horũ vtrunqꝫ,declarante. Quòd ve-
ro diuerſæ ſint inter ſe,& à corpore figurę,petã in præſenti teſtes ad hũc ſermonẽ. Aliam geome-
træ circulo cæteriſqꝫ figuris definitionẽ reddunt,aliã corpori,quarũ rerum diuerſæ rationes ſunt,
ſignificationeſqꝫ,longeqꝫ magis animi cõceptus.hęc omnia quo modo vnũ eſſe quis ſapiẽter di-
cet? vel,ſi,quæ corpori accidũt,corpora dicemus,quorũ alicui accidere dicemus? vtrum hęc ex ijs
ſunt,quę ab omnibus corpora nominari ſolẽt,cũ omnibus his cõicatione,aut ſingillatim corpori
bus? vtrũqꝫ.n.abſurdũ eſt,ſiue hæc corporeã ſubſtantiam habeãt , ſiue dicantur corpori accidere.
Si igitur corpora accidentia ſunt,omnia entia corpora nominaremus,non aũt alia accidentia,alia
corpora.ſi vero non corpora,ſed aliqua alia,non igitur ipſum accidens corpus eſt.vel ſi,cũ omnia
hæc corpora ſint,his ipſis,quod vere ab omnibus corpus vocari conſueuit,accideret.id vero ſimi
liter dixeris,atqꝫ illud audiueris,ſi indiuiſibile manere omnibus his accidere dicatur,non in ęqua
les numeros diuiſis.hoc.n.nec aliquid temporis ſine dubitatione manſit , ne minimum quidem.

Corpora non poſſe accidentibus accidere,& abſurda,quæ hinc ſequantur. CAP. 3.

CONtra quidã exiſtẽtibus rebus accidere dicũt. ꝙ ſi qs hoc,vt abſurdũ,fugiẽs,æquali numero
dicat vocatis accidẽtibus(quę & ipſa corpora vocat)ſubſtantiã accidere,neſcit ſe rerũ naturã
C cõceptũqꝫ immutare,ſi corpora accidẽtia dicat:corpuſqꝫ accidẽtibus accidere,accidẽſqꝫ corpori-
bus corpus faciat.Quare & iure dubitare quẽpiam dico , & dicere oportere, ſiue æquali numero
accidẽtibus diuiſum ſit id,quod dici corpus ſolet,ſingulis horũ propriũ quoddã accidit , alia cor-
poris pars,alij accidẽtis parti accidet.aut,ſi accidẽtia corpora ſunt,oẽ vero corpus in infinitũ diui-
dĩ,ſingula horũ infinitorũ corporũ oĩbus alijs accidẽtibus,cũ hæc quoqꝫ corporata ſint, accidẽt.
Cõſidera,ꝗ multa abſurda eueniunt, corpus corpori accidet,idẽqꝫ cũ vnũ puteť,infinitis:ſimulqꝫ
& totũ & nõ totũ.totũ quidẽ,ſi vniuerſa figura,rotũditaſqꝫ mali, quãta eſt , oĩbus alijs,quæ malo
accidũt,accidat.non totũ vero,ſi ex infinitis mẽbris ſingula nõ eadẽ ei ſunt , ex quo diſſecta ſunt.
vel ſi corpus mali corpus eſt,& figura,colorqꝫ,& odor,& guſtatũ ſpectans ſapor,et vnumquodqꝫ
horũ in infinitũ ſcindiť per ſe,at nõ ex infinitis malis cõpoſitũ erit, quorũ vnũquodqꝫ & rotũdũ
erit nõ aliter,ꝗ totũ malũ? ſiqdẽ eiuſdẽ particeps ẽ figurę , pallidũqꝫ, dulceqꝫ verbi cauſa aut auſte
rũ,taleqꝫ ad olfactũ eſt.& rurſus ſingulæ infinitæ partes malũ erunt,ſi omnia hæc habẽt.ex infini-
tis igitur corporibus & potius malis cõpoſitũ erit,quod oculis malum elucet. quę res multis mo
dis ridicula eſt.verũ ſaneꝗ & partiũ vnaquęqꝫ rotũditatẽ nõ habẽs , nõ erit amplius malũ , ſed pars
mali,cũ figura.n.rotũda erat malũ.ſi vero vnũ malum ſolũ eſt,ex vnica corporea ſubſtãtia,multis
D vero diuerſis accidẽtibus cõſtabit,an nõ manifeſtũ eſt nullũ corpus eſſe? vtrũ horum ſingulũ pro
priũ locũ obtinet,an oĩa eundẽ? ſi propriũ,patet neqꝫ proprietatẽ qualitatẽqꝫ inter ſe habere mu-
tuo cõicatam,neqꝫ malũ eſſe in rotundũ formatũ,neqꝫ pallore coloratũ,neqꝫ ad guſtũ ſe certo mo
do,aut ad olfactũ habere.ſi vero ſimul omnia ſunt,& vnũ locũ occupãt,proprietatũ confuſio eſt,
vt in cõpoſitis miſtiſqꝫ è pluribus & diuerſis generibus medicamẽtis,in quibus proprietas quali-
taſqꝫ vniuſcuiuſqꝫ miſtæ materiæ ſyncera nõ ſeruatur, ſed vnum quoddam vndiqꝫ fit.non igitur
ſyncera eſt ſingulorũ cognitio generũ,huius rotũdæ mali figuræ,coloris huius,& ſingulorũ acci-
dentium cæterorũ : itemqꝫ magis , niſi appoſitæ inter ſe tangant hæ partes,ſed per totas totæ mi-
ſtę ſint,propria vniuſcuiuſqꝫ qualitas perit,ſed neqꝫ miſtionem licet hanc proprie dicere.quo mo
do enim,ſi per ſe proprietates aliquæ vnitæ non ſunt,atqꝫ detentæ,hæc miſta dicenda ſunt? ipſum
vero infinitum intenditur orationis,ſi & longitudo coporis corpus eſt,ſi latitudo,& profunditas.
ſimul.n.infinitæ , inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad ſenſum circũſcripto.
itemqꝫ multorum horum magiſqꝫ infinitorum corporum multitudo.

Si accidẽtia eſſent corpora,ſequeretur corpora corporibus ſubito cedere.& itẽ alia incõmoda multa. CAP. 4.

AN igiť ſempiterna,quoqꝫ ſubſtãtiã primã qualitate carentẽ amplius dicẽt, ex qua & mundũ
ipſum,& vnãquãqꝫ ſpeciẽ particularẽ factã eſſe dicunt? an è tẽpore quodã facta eſt,& omnia

in idẽ conuenerunt, vt ex cooperatione ſyncrimata, hoc eſt res compoſitæ, fiãt: verum hoc quoq; B.
maxime abſurdum eſſe dicimus, idq́; multis modis. primũ, q non vnius eſſe materię corpora vi-
denť. multę aũt infinitęq́; differẽtię cõis ſubſtãtiæ ſunt, alia quidẽ figurarũ ſpecie infinitarum: alia
vero coloris, huiusq́; numeri ſm ſpeciẽ: alia ſaporis guſtatum ſpeciãtis, cuius rurſus interminata
differentia eſt: alia vero eius eſt, q ad olfactũ attinet, cũ hic quoq; varietatẽ plurimã habeat. infini-
tę igiť erũt in ipſis infinitudines & differẽtiæ qualitatũ corporatarũ. vna aũt erat, q̃ facta eſt, quã
ſuper incertas ſcilicet partiri oportet. quanq̃ quę neceſſitas eſt, vt corporeę fiãt? anteuertunt ſanè
corpus eſſe ſubſtãtięq́; q̃dã factæ, ſingulaq́; corporũ horũ in infinitũ ſi ſeceñ, quõ infinitudines
infinitę cõcurrent, & quando? ipſum enim infinitum pertranſiri non poteſt, & lumen corpus eſt,
& albedo calorq́; omne vero corpus quotum eſt & quantum, & coaugeſcẽtem naturam in ſe ha-
bere videmus: incaleſcensq́; à ſole aqua cumulatior maiorq́; fit, vt maiori loco egeat. quo modo
vero in anguſtũ locũ nec milij, verbi gratia, corpus excedẽtẽ, figuratio reliquorumq́; accidẽtium
ſingula cõueniunt? ſimulq́; ſpirare & ab ęterno, neq; mutari deberẽt in vniuerſum neq; corrũpi.
ipſum.n. æternũ immutabile eſt, quales ſunt Deorũ naturę. ſi vero hoc verũ eſt, quo mõ aliquã trãſ-
formabimus, verbi gratia, cerã? q́dq́; fiet, ſi, cũ quadrãgula ſit, rotũdã eã efficiamus? an ſubſtãtię fi-
gura quadrãgularis erat? ſi enim ſubſtãtiæ ceræ ante erat, nunc rotũditas eſt, vñ hæc venit? & qua F
cauſa inducta tũ eſt? ſi per corpus, abſurdũ id eſt. corpus enim p corpus ire, cogitationẽ fugit. ſiqs
renitẽtiã inſtituat, id propriũ corporis eſt, vt de hoc rõ præcipue docet. ſi per vacuum, abſurdũ ni
hilominus eſt, tũ q̃m nihil eſſe in mũdo Stoici vacuũ dicunt, tũ ẽt q̃a rotunditas eſt corpus, & reli-
qua habet accidẽtia, & figurã. quę & ipſa rurſus ex altera corporata figura, fore, vt ſit, patet, & illa
ex altera, et hoc in infinitũ. & ſi ex rotũdis, q̃ in infinitũ ſecãtur, figuris aggregatũ hoc viſui noſtro
rotundum factum cõſtat, fabulã conſidera, quantaq́; figmẽtũ hoc infinita ſequũtur. ſi nõ ex rotũ-
dis, quo modo ex his aliquid rotundum fit? ridiculum quoq; eſt, ſi dicas in figuras rotundas figu-
ram rotundam diuidi, eo contra id teſte adhibito, q quadrangulum in quadrangula non diuidi-
tur. quid vero in transfiguratione ceræ dicent? vtrũ inter ſe cedunt vnà cũ intellectu diuerſorum
corporũ figurationes? & quo modo non ridiculũ tanq̃ animatas & rõnales ſubſtãtias exire cede-
req́; inter ſe, ceu ĩ cõſtituto: magisq́; infinitum etiam fit, quod dicitur, ſi porrigimus vnà cum cogi
tatione digitos & contrahimus. ſi enim non accidens eſt pugnus neq; porrectio, ſed incorporea,
infinitas ſimul figuratas figurationes abſcedere accedereq́; dicere oportet. q ſi duas ſolas eſſe di-
cas, nec numero æquales ſecũdum porrectiones & cõtractiones, adhuc varie infinitum eſt, quod
dicitur, adhucq́; magis infinitum, niſi contractionis porrectionisq́; figurationes accedant, ſed al- G
tera ex manu altera defluit. oportebat.n. momento temporis ordinẽ diſſolui, inter ſe latenter ab
hoc cedẽtibus corporibus. Ad hoc vero dicent, ſi quidẽ cõmunitatis cauſa ſunt effectitia corpo-
ra, quonam pacto acetum fiat? quo modo vero incoctionẽ parat? quo modo abit? vnde veniunt
effectitia qualitatis aceti corpora? ſi vero vna res cum vino erat, quo modo tũc vinum erat, & non
acetum? ſignum quædam ex vtroq; tertia qualitas eſt, quæ neq; vinum neq; acetum eſt, ſiue p mi
ſtionem temperatura eſt, ſiue per appoſitionem.

Abſurda pleraq; circa primam materiam contingere, ſi detur qualitates eſſe corpora. CAP. 5.

AD ea, q̃ abſurda dixi, nihilominus etiã dicere oportet ſubſtãtiã eſſe è multis varijsq́; & diffe-
rẽtibus, atq; cõtrarijs infinitisq́;, aut ſolis nõ infinitis numero collatiõibus cõpoſitã, itẽq́; in
ĩfinitas rurſus collatiões diuiſam, vnã hãc quãdã, q̃ cerniť, verbi gratia, mali naturã, quã Stoici pri-
mã materiã primãq́; ſubſtãtiã dicũt, ex qua mũdũ, ac in eo rerũ vnãquãq; ſemp factã eſſe aſſerunt;
quẽadmodũ qualitates corpus erant, quõ nõ erat hæc quoq; qualitas? ſiqdẽ qualitatẽ habebat. ſi
alias qualitates nõ habebat ſcilicet, oino ineſſet põdus, quod corporis eſſe dicũt. quo mõ ſimpli-
cẽ ẽt primã ſubſtãtiã dicunt, non aũt cõpoſitã? Si vero terminatã eſſe dicunt, terminisq́; vtẽtẽ, pa-
tet huic figurã eſſe. abſurdũ.n. eſt proprijs circũſcriptũ terminis corpus nõ ſecũdũ figurã oino eẽ. H
& ſi nõ mẽte conciperetur hoc ipſum ſecũdũ ſuppoſitionem. quare ſi nouerunt hic oia, hæc vero
ſunt (vt dicunt hi) corpora, neq; qualitatis expers ſcilicet, neq; ſimplex erat. verum multorũ & di-
uerſorũ corporũ conuentus erat atq; collectio. ſic vero nihil nõ miſtum erat ſm ipſos. ſin aũt nihil
horũ habebat, primũ qdẽ aio incõprehenſibile, & præter nomẽ nihil eſt. ſi enim tale eſſe nõ opor
tet, nihil eſt: ſi quale, nõ aũt dimenſiones tres habere & figuras, oino huic accidẽs propriũ cogita-
tionem fugit, neq; graue hoc eſſe, neq; leue. nõ minus abſurdum, ſi quiſpiã dicat hoc habere ſimul
vtrunq;, & ſecundum eadem, non ad diuerſa comparatum. neq; illa ſubſtantiã habente corũ, quæ
ab ipſa (vt inquiunt) facta ſunt, cum ſingula quatuor qualitatẽ prima habeant. rationabilius enim
eſt, ſi qualitatis expers erat, quæ ex ea fiunt finguntur q́;, illam habere. ſi vero nec illa hanc habe-
rent, neq; vnum ſecundum ſuppoſitionem ſunt, ætherius vero ignis ille eſſet, à quo & elemẽta &
mundum facta eſſe dicunt, quo modo hæc ſeſe habent genita effectaq́; & ficta, nõ magis auri qua
litatem figulus ijs, quæ è luto fingit, circumponet.

Quæ abſurda in ipſum Iouem cadant, ſi accidentia corpora ſint. Vt videlicet ſit Proteo mutabilior. CAP. 6.

MEdicus igitur auctor vnus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus ha-
bentibus diuerſum qualitate medicamentum, per miſtionem efficit. Iouem autem ne-
gant

A gant miſcere primæ ſubſtantiæ figurationem, longitudinem've, aut aliud aliquod accidens. ſi
vero miſcet, cum entia quoque ipſa ſint, hæc æterna eſſe patet. quo mõ etiam dicũt ſolã primam
materiã ęternã eſſe qualitatis expertẽ, nõ vero reliquas qualitates, oĩaq́ꝫ accidẽtia. neqꝫ.n. effecto-
rẽ eſſe veluti manualẽ artificẽ Iouẽ dicũt, ſed totũ per materiã totã illabẽtẽ rerũ oĩum creatorẽ fa-
ctũ. diuiniq́ꝫ ignis quãtitatẽ, & ſingula, q̃ quãtitati accidunt, longitudinẽ latitudinẽq́ꝫ & ꝓfundita
tẽ, itẽq́ꝫ eius rõnabilitatẽ, & beatitudinẽ, ſi ſubſtãtias eſſe dicẽt, & corporeas eas fatebunť, ẽ corpo-
ribus Iouẽ cõſtare patet, nec ſimplex eſſe, ſed cõpoſitũ. ſi vero ſine ſubſtãtia naturas ipſas in acci-
dẽtibus dicẽt, cõfirmať, quod à nobis dr̃, nõ corporatã naturã accidentibus eſſe, neqꝫ qualitatibus.
ſi vero transformãs ſe ipſe Iuppiter æquali cũ ijs numero, quę dixi, accidẽtibus, mutationes infini
tarũ qualitatũ ſubit, peior fabulis agitato Proteo eſt. hic enim in paucas naturas ſeipſum transpo-
nebat transformabatq́ꝫ, eaſq́ꝫ non indecoras.

" Iubati in primis formam capit ille leonis.
" Poſtq́ꝫ draco parduſq́ꝫ fuit, ſus deinde fit ingens.
" Humida factus aqua eſt, atqꝫ arbor frondibus alta.

Ille aũt, nihil tam turpe eſt, quod nõ fiat. per virũ quidẽ imprudentẽ, imprudens ſcilicet eſt: per
B ſententiam aũt de turpi, turpia efficiẽs: per animalia irrationabilia, in ferinã naturam verſus: per
lapides & ligna, expers aię factus: per fœda tractantem, abominabilis natura, itemq́ꝫ inutilis. ſi
ipſe vero vtpote materiam transformare figurareq́ꝫ & facere quærit, quo modo poteſt hæc ipſa
facere non magis, q̃ fictor ſtatuam auream e plumbo facere poteſt? illaq́ꝫ amare contentioſis viris
nõ abſurdũ eſt. etenim, ſi motus, dũ accedũt corporibus, rurſuſq́ꝫ recedũt, corpora eſſe dicunt, iã,
vt dicamus, hora eſt, moueri nos p̃cedẽtibus corporibus, rurſuſq́ꝫ ab ipſis quieſcere. deinde, dum
affectus accedunt, rurſuſq́ꝫ recedunt, dicuntq́ꝫ hæc corpora eſſe, quo modo non ridiculũ eſt pru-
ritum dicere corpus, nec ſolum quod ſcabit, ſed etiam quod ſcabitur?

Quo errore ducti ſtoici dixerint accidentia corpora eſſe. CAP. 7.

SEd, qm̃ ſine corpore & agẽte & patiẽte nullus affectus fit, eo capti ſunt, vt & affectus ipſos cor
pora vocẽt. verũ ſi p modũ noiandi p relationẽ ſic noiarẽt, neqꝫ ego in illos inueherer. noui.n.
ſic quoqꝫ vitẽ dici albã per relationẽ ad albos ab ipſa factos racemos, & mala tẽpora propter cala-
mitates, quæ in his accidunt, & noctẽ auxilij expertẽ, in qua auxiliũ non aſſeqmur. ſi vero primũ
pricipaliterq́ꝫ vocẽt, errãt. rem.n. figuratã corpus dicimus, affectamq́ꝫ, & motam, nõ aũt figuram,
affectũq́ꝫ, & motũ. neqꝫ pugnũ eſſe corpus, ſed manus quodã modo figuratas. itemq́ꝫ faciẽt aduer
C ſus eos, qui dicunt neqꝫ facere corpora, ſed ſola incorporea? Quid ad Ariſtotelẽ? qui & ipſe gene-
ralem rerum diuiſionem faciens, alias eſſe ſubſtantias dicit, alias accidentia.

Si accidentia corpora ſunt, in vno corpore multa corpora fore. CAP. 8.

QVid ipſi quoqꝫ ſibi volẽtes dicũt ſubſtãtias & accidẽtia, ſi & hęc corpora dicunt, q̃, neqꝫ vt
partes corporis, corpora noiant, veluti manus digituſq́ꝫ, neqꝫ veluti in talento mina? ſi qdẽ
figurã hoĩs corpus dicũt, iã tp̃s eſt, vt aĩalitas corpus dicať, gñabileq́ꝫ & corruptibile, rõ-
nabilitaſq́ꝫ atqꝫ prudẽtia, Atheniẽſemq́ꝫ eẽ, atqꝫ in philoſophia verſari, & Sophroniſci filiũ eſſe, ſi-
mũq́ꝫ & caluũ, & ꝓminẽs habere abdomẽ, cęteriſq́ꝫ accidẽtibus paria numero ſi corpora dicas, vl
tra Briareũ Typhonẽq́ꝫ ipm̃, multiplicẽ magis magiſq́ꝫ corporatũ eẽ aĩal dices. ſiq́ꝫ aĩalitas corpus
eſt, quo mõ cũctis aĩalibus accidit? quo mõ ipſum eẽ? quo mõ in loco eẽ? ac ſi, quẽadmodũ ꝓpriũ
locũ occupat trãſparẽs corpus oĩs oculus, ſic & accidẽtia ſingula, id abſurdũ eſt. ſic.n. horũ admi-
ſtio nulla aliqua ipſorum natura efficieť, difficileq́ꝫ eſt, vt dixi, ſi oĩa locũ vnũ occupare dicas. con-
fuſa.n. dũ miſcenť in vaſe, alteritatẽ nõ ſeruarent, neqꝫ ſuã vnũquodqꝫ naturã, vt in miſtis medica-
mentis fieri dixi. vtrum inquã totũ aĩalitatis corpus tã multorũ accidentiũ ſingulis accidit, an ꝓut
numero pari diuiditur? vtrunqꝫ.n. abſurdum eſſe pręcedentia verba demonſtrarunt. Quid aũt, in
D quam, egent corpore ſingula eorum, ſi ipſa eſſe corpora dicunt?

Corpus quomodo definiendum. CAP. 9.

INde vero accidẽs nullũ eẽ corpus diſceres. oculis.n. occluſis corpus qdẽ tactu ſpatio tpis depre-
hẽdimus, colorẽ vero aut ſaporẽ nõ vnà deprehẽdimus neqꝫ figurã, corpus tãgẽtes. Oportebat
aũt ſingula hęc à materia nõ tactus cõprehẽſione deprehẽdi. neqꝫ.n. rõne, mali (verbi gratia) rotũ
ditas ſpeculãda eſt. Similis de ſapore rõ eſt. ac, ſi vnũquodqꝫ accidẽs corpus eſt, qd ſibi volẽtes in-
quiũt ſolũ corpus ĩ infinitũ diuidi, nõ aũt figurã, dulcedinẽq́ꝫ (verbi gratia) & q̃ reliqua ſunt? non
cõnexionis mõ dico, neqꝫ relationis ad id, quod corpus vocari ſolet, ſed recti modo. Cur vero ſo-
lius, vt dixi, corporis hãc eſſe definitionẽ dicũt, triplici cũ renitẽtia ſpatio cõtẽtũ, nõ aũt colorem,
ſuccũq́ꝫ, & ſaporẽ, cæteraq́ꝫ accidẽtia ſingula ſic definiũt, ſi corpus oĩa hæc eſſe dicũt? et ſi enim ſpe
cie differunt, cõiter tñ oĩa eſſe corpora dicunt. Quẽadmodũ igiť, cũ hoĩem definio, cũ equũ, & bo-
uem generabile animal & mortale dicam, quę cõia ſunt, proprietatẽ vero ſingulorum addam, ſic
quoqꝫ accidentia ſingula definientes, ſubſtantiam corporatam dicant triplici cõtentam ſpatio cũ
renitentia. Hæc à Stoicis chare Pindare ſolui dignũ puta, non alios ſecum vnà trahere, vt ijſdem er
roribus implicitos, ſed accuſationes demolientes. nõ enim eſt falſarum opinionum contradictio,
ipſa communicatio ad amicos, ſed ſolutio.

GAL. DE LIBRIS PROPRIIS LIBER,

A' Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus: nunc vero ad Græci fidem exemplaris emendatior redditus.

PROOEMIVM.

Quid eum ad hanc ſcriptionem impulerit: & de libris ei falſo attributis. & de Indice ſuorum commutato.

QVod mihi de conſcribendo librorum à me editorum commentariolo
conſilium optime Baſſe dederas, re ipſa nuper, ꝗ cõmodum eſſet, com-
peri. Nam, cum forte in Sandalario (vbi multa ſunt Romana bibliopo-
lia) eſſemus, diſceptãtes aliquos de libello quodã tum vẽdito, meus ne
eſſet ille, an alterius cuiuſdam, ipſi vidimus: erat enim inſcriptus, Gale-
nus medicus. Emente igitur, tanꝗ meum, aliquo, commotus noua eius
inſcriptione vir quidam literatus, cupiebat libelli argumẽtum cogno-
ſcere. Priores aũt duos verſus cum percurriſſet, abiecit ſtatim, hoc ſolũ
addens, hanc dictionem non eſſe Galeni, & falſo librum illum inſcri-
ptum fuiſſe. Is vero, qui tum hæc dicebat, primas illas diſciplinas, ꝗbus
Græcorum pueri ab initio apud grammaticos & rhetoras inſtituebantur, probe doctus erat. Ve G
rum pleriq; noſtro hoc ſeculo, qui medicinam aut philoſophiam ambiunt, ante, ꝗ recte legere ẽt
poſſunt, eos doctores frequentant, qui maxima illa pulcherrimaq; rerum humanarum theorema
ta, quæ docet philoſophia & medicina, profitentur. Et hæc qdẽ negligẽtia iam multis retro annis,
me dum adoleſcente inceperat, verũ eo nõdum euaſerat tũ temporis, neq; tm̃, quantum nunc, in-
ualuerat. Hanc igitur ob rem, & qm̃ libros meos multi multifariam læſerunt, tanꝗ ipſorum pro-
prios alij in alijs gentibus legentes, quædam tum demendo, tum addendo, tum immutando, con
ſultum mihi viſum eſt eam prius cauſam, quam propter illi hactenus corrupti ſunt, & deinceps ꝗ
mei re vera ſint libri, & quæ cuiuſq; materia, exponere. Primum igitur, quæ cauſa ſit, ꝙ mea pro
ſuis non nulli agnoſcant, ipſe iam ante optime Baſſe noſti. Illa etenim cum non edendi gratia, ve-
rum propter amicos aut diſcipulos, eorũ, quæ à me audierãt, aliquod cõmentariolum efflagitan-
tes, ſcripta eſſent, abſq; titulis data ſunt. qui vero poſt illorum obitum ea habuerunt, cũ ipſis place
rent, vt ſua legerunt. Alij, quibus noſtra ab ijs, qui habebant, communicata eſſent, in patriam pro
fecti moratiq;, titulos alius aliter fecerunt. poſtea oĩbus temporis ſpatio deprehenſis multi eorũ,
qui ea iterum habuere, meum illis nomen inſcripſerunt, &, qm̃ inueniebant cum ijs, quæ ẽt apud
alios extabant, exemplaribus diſcordare, ad me, quò ipſe emendarem, miſerunt. Cum igitur ea nõ H
ad editionem publicam, verum eorum, à quibus rogabar, & captum, & vſum à me ſcripta eſſent,
par eſt in alijs productam, in alijs vero contractam interpretationem fuiſſe, ipſam præceptorum
doctrinam aut perfectam eſſe aut mutilatam. Quapropter manifeſtum eſt in ijs, quæ prædictis
ſcripta ſunt, neq; abſolutã, neq; exactã doctrinã contineri: qñquidẽ illi, quibus ea deſtinabantur,
neq; rogabãt, neque poterãt exacte omnia percipere, ante, ꝗ habitum in neceſſarijs eſſent adepti.
Eorum igitur, qui ante me fuerunt, quidam huiuſmodi libros Subfigurationes inſcripſerũt: quẽ-
admodum alij Subformulas, alij Introductoria, alij Cõpendia, alij deniq; Enarrationes inſcripſe-
rũt. Ego vero, cum eos diſcipulis tantum darem, nihil iſtorum inſcripſeram. Quamobtem, cũ ad
plures deinceps cõpluresq; perueniſſent, alius aliũ his titulum indidit. Eos igitur libros, qui corri
gendi gratia mihi tranſmiſſi à quibuſdam fuerant, viſum eſt Introducendis inſcribere. Quare de
ijs prius dicere inſtituam.

De ijs commentarijs, qui Romæ prima profectione ſcripti ſunt. CAP. I.

EGo igitur omnium eorum commentariorum, quos quidem vel iuuenibus hæc primum ſtu-
dia ingredientibus dicauerã, vel amicis quibuſdam eos exigentibus dederã, nullum prorſus
apud me exemplar retinueram. Poſtea vero, cum ſecundo Romam veniſſem, iſtis ad me, vt dixi,

emendandi

A emendandi cauſa miſſis,eos forte recuperaui:titulumq; his,Introducendis,impoſui.Inſcripſi igi-
tur librum De ſectis ad eos,qui introducuntur, qui quidem ijs, quotquot ad huius artis medicæ
cognitionem contendunt,primus eſt omnium perlegendus.Illo etenim eæ,quæ ſecundum gene
ra ſunt,ſectarum inter ſe differentiæ traduntur.Secundum genera dixi,ꝙ ſunt priuatæ etiam ſuæ
ipſis differentiæ,in quibus deinceps iam introducti plenius inſtituuntur. Trium vero ſectarum
nomina nemo nunc ferè ignorat,vnam videlicet Dogmaticam,ſiue Logicam:alteram aũt Empi-
ricam:tertiam Methodicã nominari.Quæ igitur propria cuiuſq; ſint, quæq; earum inter ſe diffe-
rentia,libro à me iſto tractatum eſt.Similiter autẽ & liber De oſſibus, liberq; De pulſibus, Intro-
ducendis à me eſt dicatus.Amico præterea cuidam Platonico,ſub hanc profeſſionem libellos Iſa
gogicos duos: alterum De arteriarum & venarum:alterum De neruorum diſſectione dedimus:
Et alij cuidam Inſtitutionis Empiricæ ſubfigurationem.Quorum ego quidem nullum apud me
ſeruauerã:ſed poſtea,ꝗ Romam rediſſem,ab ijs, qui forte habebant, accepi. Ex alijs tamen qui-
buſdam,quę amicis tunc ſcripſeram,non nulla apud me exemplaria remanſerunt,quòd diligēter
aliquando illa abſoluere ſtatuiſſem.Quo ex numero ſunt,De cauſis reſpirationis libri duo:Et li-
bri De voce,quatuor, dedicati conſulari cuidam viro,Boetho nomine,Ariſtotelicam philoſophiã
B ſectanti.Eidem quoq; libros De Anatomia Hippocratis:& deinde etiam illos De Anatomia Era
ſiſtrati nuncupauimus,quos propter Martialem (cuius in Anatomicis duo libri etiam nũc apud
pleroſq; extant,qui eo tempore magnopere probati erant)ambitioſius aliquanto ſcripſeramus.
Erat aũt vir ille ſanè inuidus,contentioſusq; in primis, quanꝗ annos iam vltra ſeptuaginta natus
eſſet.Quare, cum audiuiſſet ea, quæ anatomica propoſita materia dixeram docueramq; publice,
ab ijs omnibus,qui ea aſſecuti eſſent,ſummis laudibus extolli, cœpit homo meorũ amicorũ quẽ-
dam interrogare,cuiuſnam ipſæ ſectæ eſſem.Audiens vero ſeruos me iſtos,quicunq; vel Hippo-
craticos,vel Praxagoreos,vel ex alio quocunq; tandem viro ſe nominarent, appellare ſolitum,eli
gere aũt ex ſingulis, quæ præſtãtiſſima eſſent, conſueuiſſe,quærebat deinceps, quẽ igitur veterũ
potiſſimum commendarem. *Hic deſunt quædam.* Eraſiſtratum vero & in his,
& in alijs artis Medicæ locis virum admirandum iudicabat. Propter eum igitur ardentius ali-
quanto ſex illos De Hippocratis,& alios De Eraſiſtrati Anatomia tres libros conſcripſi. Cũ por-
rò etiam perorarem aliquãdo in veterum Medicorum libros publice, propoſuiſſemq; mihi librũ
Eraſiſtrati De eductione ſanguinis, graphio tum, vt moris eſt,in eam quæſtionem incumbente,
citanteq; eam eius libri partem,qua phlebotomiam reijcit,vehementius adhuc in illum dixi,quo
C magis vreretur Martialis,Eraſiſtrateus eſſe volẽs. Ea autem oratio mea cum ſatis tum placuiſſet,
rogauit amicus me quidam,& is Martiali infenſus,vt,quæ dicta erant, ei,quem ipſe miſſurus ad
me eſſet,notulis ad celeritatem ſcribere exercitatum,recitarem:vt, ſiquãdo ex Vrbe domum pro
ficiſcerer,obijcere ea Martiali in morborũ inſpectionibus poſſet. Poſt hæc vero,cum ipſe Romã
ab Imperatoribus aduocatus,ſecũdo veniſſem,ille qui acceperat,neſcio quo pacto,mortuus erat.
Libellus autem iuxta ambitionem temporis illius,quo publice dicebam, ſcriptus (etenim iuue-
nis erã, cum hæc facerem, annum agens trigeſimum quartum)apud quamplures erat. Ex eo ta-
men tempore & docere publice,& monſtrare deſii,cum ægrorũ curatio fęlicius, ꝙ optaſſem,ſuc-
cederet.Cum enim tot æmulos viderem,qui,ſiquis medicus alius laudaretur,inuiderent, moxq;
illum Logiatron exclamarent,vt inuidam iſtorum linguam declinarem, deinceps nec apud eos,
quos curabam,plus, ꝙ erat neceſſe, profabar:nec in cõgreſſu,velut antea,docebã,aut quicꝗ oſtẽ-
tabam,ipſis de cætero factis,qualem in hac diſciplina facultatem conſecutus eſſem, declaraturus.
Tribus vero præterea annis Romæ cum eſſem verſatus,ingruente magna peſte, confeſtim vrbe
excedẽs in patriam properaui. *Deſunt hic pauca.* In eo autem tempore libros
De Hippocratis Platoniſq; placitis ſex,adhortante Boetho,ſcripſi. Et De vſu præterea partium
D vnum, qui prior eſt.Quibus Boethus acceptis,& ipſe ex vrbe profectus eſt,verum prior me,Sy-
riam Palæſtinam tum prouinciam obiturus,in qua poſtea & mortuus eſt. Verum longo poſt tẽ-
pore opus vtrunq; multis ſubinde negocijs intercurrẽtibus,poſt reditum meum in patriam,quæ
mox commemorabo,abſolui.

Quinam libri à me conſcripti,poſteaq; mihi ad patriam è Roma proficiſcenti,
ab amicis traditi. CAP. 2.

PRofectus itaq; ſum è Roma in patriam completo iam mihi ſeptimo et trigeſimo ętatis anno.
Tres aũt libelli à me ſcripti ante,ꝙ Smyrnã ex Pergamo,Pelopis medici, & Albini Platonici
gratia proficiſcerer,à quibuſdam mihi redditi ſunt.Erat vero vnus De matricis diſſectione, per-
paruus quidem ille:Alter De cognoſcendis oculorum morbis,& is paruus: Tertius autem iuſtæ
magnitudinis,De experientia medica.Quorum primus deſtinatus erat Obſtetrici cuidam:Secũ
dus adoleſcenti oculos curanti: Poſtremus autem ex ea diſputatione, quam Pelops cum Philip-
po Empirico habuerat, illo quidem aſſerente medicinam per ſolam experientiam conſiſtere
non poſſe, hoc autem contendente poſſe, deſumptus erat. Eorum igitur vltro citroq; habitas
orationes cum in ordinem redegiſſem,mei tantum exercitandi gratia conſcripſeram: verum ne-
ſcio, quo modo & ille ignorante planè me ad alios deuenerit. Præterea tres etiam alios libel-

los interim, dum Smyrnæ agerem, compoſui: De pulmonis videlicet & thoracis motu: condiſci- B
pulo gratificaturus, qui ſecundum illos anatomicam facere quandam demonſtrationem, paulo
poſt in patriam abiturus, cupiebat. Demortuo itaq; interim adoleſcēte, libelli apud quoſdam, ſed
qui meos tamen ſuſpicarentur eos eſſe, fuerunt: & deprehenſus quidam eſt, qui procemium his
quoddam præfixerit, deinde tanquam proprios legeret. In prędictorum autem libellorum tertio,
mea quoque non nulla, quæ ipſe adinueneram, ad finem aſcripſi: nam, quæ tribus iſtis tracta-
ueram, præceptoris mei Pelopis (apud quem Smyrnæ verſans, eos conſcribebam) dogmata
erant. *Deſunt paucula.* Poſt eam igitur è Roma profectionem cum tandem in
patriā perueniſſem, illic conſidens, cū familiaribus verſabar. Verū breui poſt tpe, ex Aquilia mi-
hi literæ ab Imperatoribus miſſæ perferuntur, quibus illi me recuocabant: ſtatuerant enim ex hy-
bernis expeditionem contra Germanos facere. Hac igitur neceſſitate compulſus, reibam: ſpe-
rans tamen interea poſſe excuſationem me aliquam nanciſci. Alterum nanque, qui ſenior erat,
virum modeſtum, ęquum, facilem, et humanum eſſe perceperam. Is autem primo quidem Verus
vocabatur: ſed poſtquam Antoninus (ille, qui proxime poſt Adrianum imperauit) ſucceſſorem
ſibi eum in principatu cōſtituiſſet, ſocium hic ſibi, antea Lucium dictum, aſciuit, & eum quidem
Verum, ſe autem Antoninum tranſnominauit. Cæterum ipſe Aquiliam cum perueniſſem, pe- F
ſtis, quantum antea nunquam, graſſari cœpit. Vnde Imperatores ſtatim Romam cum paucis mi-
litibus fugere coacti: nos veo cum multis longo vix tempore euaſimus, abſumptis pleriſq;, non
tam ob peſtis vehementiam, q̃ quòd media hyeme malum id ſæuiret. In itinere autem è viuis cū
exceſſiſſet Lucius, Romam deportatus ab Antonino, funeratusq; eſt. Et poſt hęc ſuſceptā aduer-
ſus Germanos militiam vrgens, omnibus modis me ſecum abducere laborabat. Perſuaſus autem
ille, vt dimitterer, cum ex me audiuiſſet, diuerſa deum patrium Æſculapium (cuius me eſſe culto-
rem nouiſſem, ex quo is mortali me apoſtemate laborantem ſeruauerat) iubere, reueritus deum,
expectare me reditum ſuum iuſſit, ſperans breui poſt tempore bellum ſe illud confecturum. Et
ſic ipſe profectus eſt, relicto filio Commodo, ætate tum admodum puero, omni cura illius ſalu-
tem nutritoribus tuendam mandans: ſiq; forte in aduerſam valetudinem incideret, vt me ad
eius curationem accerſerēt. Interea autem temporis, quæ vel à præceptoribus meis didiceram,
vel ipſe inueneram, collegi, & in habitum conſtantiorem redegi. ac ſiquid non nullis quærendis
circa eorum inuentionem habebam, conſcripſi, ſtudioſe me ipſum in varijs tum medicinæ, tum
philoſophiæ quæſtionibus exercens: quæ pleraq; in magno illo templi Pacis incendio, cum alijs
multis perierunt & conflagrarunt. Cum vero præter omnem ſpem iſti expeditioni diutius im- G
moraretur Antoninus, omne illud tempus ad pulcherrimam mihi exercitationem ceſſit. Vnde
& tractatum De vſu partium, ſeptemdecim libris compleui. Et reliqua libris De Hippocratis
et Platonis dogmatibus adiunxi. Quædam etiam Anatomicorum theorematum, quæ olim Boe-
tho dederam, De vſu videlicet partium librum primum, amplius inquirens, in ſecundo inſuper
muſculos cuiuſque digiti articulos mouentes, à me inuentos, expoſui, qui omnes ignorati diu
fuerunt, velut vniuerſis, qui ante me extiterunt. Diſtuli autem in opere illo, de motibus ſupe-
riorum ſuperciliorum dicere, ſolum hoc in eo rurſus demonſtrato, falſo eos motus à quibuſdam
hactenus eſſe traditos. Quare, cum mihi ipſi primum, & deinde alijs, quibus hæc commonſtra-
bam, & hos motus, & alia, quæcunque in Anatomijs aut perperam à prioribus aſſerta, aut omni-
no fuerant omiſſa, inueniſſe me perſuaſiſſem, tūc iam & anatomicas adminiſtrationes perſcripſi.
Cum vero libri De vſu partium prius, quàm hi ederentur, ad plurimos iam perueniſſent, diligen-
terq; medicis ferè omnibus, quotquot veteri medicinæ ſtudebant, tum philoſophis Ariſtotelicis
legerentur, poſteaq; & illius talis quidam tractatus extabat, cœperunt mox maleuoli quidam, in-
uidia ſtimulante, flagitioſis implere vrbem rumoribus, me eſſe, qui, cum ſtudeam videri q̄pluri-
mum veteres exuperaſſe, multa, quæ omnino non appareant, inuexerim, inq; Anatomicis meis H
ſcripſerim. neque enim latere ea omnes poſſe. Ego vero ridebam quidem illos, contemnebamq;
cæterum amici rei indignitate commoti, me adhortari, vt in aliquo magno auditorio veritatem
meorum in Anatomicis theorematibus ſcriptorum, publice aſſererem. Poſtquam autem per-
ſuaderi me non poſſe æmuli ſenſiſſent, (iam enim eius gloriæ contemptum præ me ferebam) ſpē
illi concipiebant veluti timidum me reprehendendi, qui, quanquam eorum nugas non parui fa-
cerem, magnanimitatem tamen quandam ſimularem. nec ſcommatum finis erat. & quotidie in
templum Pacis, quemadmodum & ante incendium congregari ſolebant, quicunque artibus lo-
gicis erant dediti, conueniebant. Tandem igitur ab amicis compulſus, publice multis diebus de-
monſtrare cœpi me quidem nuſquam falſa tradidiſſe: prioribus vero multa non ſatis comperta
fuiſſe. Eorundem porrò hortatu commentarios tum ſcripſi demonſtratorum & dictorum, titu-
lum habentes, De ignoratis Lyco in Anatomijs. Hanc igitur ob cauſam, cum demonſtraturus
nihil tradidiſſe me in commentarijs meis Anatomicis falſi, proceſſiſſem, in medium omnium
Anatomicorum libros propoſui, liberum vnicuiq; præſentium faciens, quam vellet partem diſ-
ſecandam proponere, meq; mox oſtenſurum, quantum cum priorum ſententia, meorum ſcri-
ptorum veritas pugnaret. Propoſito igitur thorace, cum ipſe à vetuſtiſſimis facerem exordium,

eorumq;

A eorumq; libros in manus ſumerem,rogauerunt me inſignium medicorum quidam , in iſto con-
ſeſſu ſedentes,ne inaniter tempus conſumerem. Cæterum , quoniam quidem Lycus Macedo,
Quinti in Anatomicis omnium expertiſſimi quondam diſcipulus ea, quæ ad ſuam vſq; ætatem
inuenta fuiſſent,omnia conſcripſiſſet , volebāt, vt alijs dimiſſis,illius tantum ſcripta meis confer-
rem.Eorum igitur petitioni morem gerens,ita in ſingulis quoquo die propoſitis feci.Hęc autem
omnia propterea neceſſe habui commemorare,vt cognoſcant illi, qui ſunt aliquādo libros meos
lecturi,qua ætate quoſq; ſcripſerim,& quam ob cauſam.Inde enim intelligere poterunt,quæ ſint
tanquam imperfecta,ab ijs,quæ elaborate abſoluta ſunt, diſcernenda:& quæ in arrogantium cō-
futationem,quæq; rurſus ad inſtitutionem ſunt ſcripta, dignoſcere. Quod porrò in ſequentibus
etiam,ſicubi res poſtulabit,indicabo.Nūc vero ad libros à me editos, qui extant, recēſendos per-
gam,initio ab Anatomicis ſumpto.

De Anatomicis libris. *CAP. 3.*

EX hoc primum numero iſte libellus eſt , quem De oſſibus Introducendis ſcripſimus. Poſt
eum vero alij libelli , itidem Introducendis inſcripti : vt eſt ille De venarū & arteriarum ſe-
ctione : & alter De neruorum anotomia. Eſt præterea liber alius De muſculorum ſectione,qui
B quidē exacte compendio tradit omnia,quæ in Anatomicis adminiſtrationibus de muſculis ſcri-
pta ſunt.Quòd ſiquis perlecto De oſſibus libro,protinus Anatomicas aggredi adminiſtrationes
cupiat, poterit quidem illos De vaſorum neruorumq; diſſectione libros prætcrire:quemadmo-
dum & eum,qui De muſculis eſt ſcriptus. Sunt.n.vniuerſa in adminiſtrationibus ſcripta. In ho-
rum autem librorum Primo De manuum muſculis & ligamentis : Altero De crurum muſculis
& ligamentis:Tertio De artuum neruis & vaſis : Quarto De muſculis gcnas & labra mouenti-
bus,& ijs,qui ſunt circa inferiorem maxillam : prærerea etiam de his, qui caput,collum & ſcapu-
las mouent:Quinto De muſculis thoracis,epigaſtrij,lumborum,& ſpinalibus:Sexto De organis
nutritiuis,qualia ſunt inteſtina,venter,hepar,lien,renes,veſica,& quæ ſunt huiuſmodi alia:Septi
mo & Octauo De partium ſpiritualium anatomia:illo quidem de ijs partibus,quę cordi,pulmo-
ni,& arterijs tam mortuorum,q̄ viuorum adiacent:hoc autem,quæ circa vniuerſum pectus ſunt,
tractatur.Nono porrò libro cerebri & ſpinalis medullę continetur anatome:Decimo oculorum,
linguæ,ſtomachi,& confinium partium: Vndecimo eorum, quæ ad laryngē ſpectant,& os hyoi-
des vocatum,& quæ ijs continuantur:præterea neruis ad ea peruenienribus: Duodecimo arteria
rum & venarum: Tredecimo neruorum ex cerebro deſcendentium : Quartodecimo neruorum
C à medulla ſpinæ deuenientium: Quintodecimo tandem genitalium partium anatomia contine-
tur.Et hæc quidem ſunt,quæ ad Anatomicam theoriam ſunt neceſſaria. Prætcr autē hæc neceſſa
ria,alia quoq; ſunt , vtilia quidem & hæc,vt ea,quæ,cum Marinus viginti Anatomicorum libris
conſcripſiſſet, nos poſtea Epitomate quatuor librorum (quemadmoum & Lyci omnium duo-
bus)complexi ſumus. Subijciam vero hic ſingulorum librorum ſummam,ac primo eorum,quos
in primo noſtro Epitomatum commentario , in quo priores anatomici Marini libri in compen-
dium rediguntur,perſtrinximus.Eorum igitur ſex priorum Primo totius theoriæ pręfatio : inde
De cute,De pilis:poſtea De vnguibus,& carnibus,De adipe & pinguedine,cōtinetur. In ſecun-
do,De glandulis,pelliculis,membranoſis tunicis,nēpe peritonæo,& ſuccingēte, & diaphragma-
te cōmentaī.In Tertio porrò,De contēplabilibus ratione vaſis,venis,arterijs,earumq; anatomia:
& Num naturaliter in arterijs ſanguis cōtineatur.In Quarto,quæ ſit arteriarū operatio , qs vſus,
vnde proueniāt,&,quę alia circa eas quęri ſolent,exequitur.Deinceps aūt tractat De vreteribus,
& vrinarijs meatibus,& vracho {hoc eſt eo,ex quo hæret pendetq; fœtus ad vmbilicum} & va-
ſis ſeminarijs.De humorum biliofſorum vaſis,& meatibus.De glandulis. De eo , quod à glādulis
eſt, vaſe.De gutture.De vaſis mammarum,quibus lac cōtinctur.De ijs,quę fuſa ſunt per corpus,
D vaſiſq; contenta,et qui humorum atq; chymorū,quibus vaſis contineātur.De alimētis.In Quin-
to,De his,quæ ſunt in capite tum alijs, tū de ſuturis.De faciei ſuturis & iuncturis,ac omnibus ca-
pitis oſſibus. De capitis & faciei foraminibus. De inferiore mandibula,& eius foraminibus , &
Num habeat iuncturam.De dentibus.De capiti adiacente gutturis oſſe,quæq; iuxta ſunt , & lo-
cum circa tonſillas occupant.In Sexto ſcribit De teſticulis, De oſſe ſacro, De vertcbro coxarum.
De latere.De pectore.De humeris.De ſcapulis,iugulis,brachijs,cubitis, radijs. De oſſibus bra-
chialis & digitorum.De femore.De chartilaginoſis oſſibus ab vtraq; genu parte.In Secundo aūt
noſtrorum cōmentariorum,quod Anatomicæ Marini contēplationis cōpendium eſt , Septimū,
Octauum,Nonum,& Decimum Marini librorum ſumus complcxi. Capita vero libri Septimi
hęc ſunt.De caluæ cum pelliculis alijſq; mēbranis cerebri coniunctione. De totius faciei neruis,
De temporum & mandibularum muſculis.Item de ijs,qui ſupra maxillas & labia exiſtunt.Itē de
cauernarū,in quibus dētes infixi ſunt,malarūq; muſculis.Itē de interioribus inferioris malę mu-
ſculis.Itē De malę inferiori circūiacētibus muſculis ſeorſim.De muſculis naſi * De muſculis
iuxta linguā.De lingua eiuſq; muſculis. De oculorū muſculis.In Octauo aūt Marini libro hæc
capita continentur.De ore.De labris & dentibus.De gingiuis.De columella.De gula. De ligula
De tonſillis.De antiadibus.De naſo,naribus,auribus,collo; eorumq; muſculis. De muſculo ſub

latere,& eo, qui eſt ſub ventre.De colli natura.In Nono libro, De muſculis,qui circa ſeptum pe- A
ctorale, ſpinam, meſopleuria, & partem, quæ eſt ſupra vmbilicum,ſunt. Præterea De muſculis
brachiorum, ſcapularum,cubitorum,extremarumq́ʒ manuum tractat. In Decimo vero, De cu-
bitis,cruribusq́ʒ,& eorum muſculis. De articulis genicularibus. In Tertio porrò Epitomatum
meorum libro Vndecimus, Duodecimus,Tredecimus Marini liber includitur. Quæ igitur in
Vndecimo ſcribit,hæc ſunt.Num feratur ex dorſo humiditas aliqua ad pulmonem. An ſpiritus
per aſpirationem & eſum in ventrem attrahatur. Deinde De ſtomacho. De gutture. De pulmo-
ne & corde. De thymo circa cor. In Duodecimo autem operis ſui libro Marinus tractat De he-
pate & eius bile. De ſplene,& ventre,& meſenterio. In Decimo tertio, De primis inteſtinis. De
renibus,vretere,veſica,vracho,itinere vrinali. Inde De virga virili, pudendoq́ʒ maris & fœmi-
næ. De matrice,& ijs,quæ in ea geſtantur.De teſticulis,quos Didymos appellat. Deniq́ʒ de glan-
duloſis tractat. In Decimoquarto anatomiam omnium, quæ ſupra hepar ſunt,venarum aperit.
In Quintodecimo venam,quæ à corde ad reliqua defertur,& eas oẽs,quæ ſubter diaphragma,&,
quæ in vniuerſum per totum corpus ſunt, arterias indicat. Quarta deniq́ʒ & poſtrema Epito-
marum pars reliquos Marini quinq́ʒ libros, à quindecim videlicet ad viginti continet. In Deci-
moſexto igitur De cerebro quæſtiones, & apparentia, vt an pulſatilis in ipſo motus, & Num B
ſpiritus, quem trahimus; ad id perueniat,exequitur: Et deinceps De ſpinali medulla, & pelli-
culis cerebri. In Decimoſeptimo, De dominatrice cerebri vi diſſerit. In Decimooctauo, De
motu animali: Tum ſingulorum neruorum differentijs: & vnde quidam eorum emanent,
docet. In Decimonono libro, De neruis, deſtillationibusq́ʒ ex cerebro prouenientibus: &
vnde incipiat ſenſibilitas eius: & De oculorum neruis,quos Herophilus & Eudemus poros vo-
cant,ſcribit.

Hic in græco exemplari multa deſiderantur.

Præterea libri De morborum & Symptomatum differentia ſunt. Sequitur autem librum De
morborum differentia, liber alter, De cauſis morborum: quemadmodum & alterum De Sym-
ptomatum differentia, Tres de Symptomatum cauſis libri ſequuntur. Poſt hos libri ſunt De lo-
cis affectis. Et liber de temporibus morborum: qui ex illis eſt, qui Therapeuticam materiam
præcedunt. Et liber De febrium differentia. Liber item De plenitudine. Et ille De præter natu
ram tumoribus. Præterea liber De cauſis morborum antegreſſis: & liber De cauſis morborum
continentibus. Et liber De tremore, rigore, palpitatione, & conuulſione. Et tandem ille, qui in-
ſcribitur Ars Medica. G

Libri Therapeutici. *CAP. 4.*

QVatuordecim porrò libri De Methodo curandi mihi ſcripti ſunt. Duos præterea eiuſdem
generis ad Glauconem, & tres De phlebotomia compoſui, Primum quidem contra Era-
ſiſtratum: Alterum contra eos,qui Romæ ſunt,Eraſiſtrateos. Tertium vero,quo meam
de curandi ratione ſententiam ſuperintuli. Extat etiam libellus quidam meus Therapeuticus et
ipſe, De tabe inſcriptus. Conſcripſi quoque amico cuidam meo libellum,cuius nuper,poſtquam
ad multorum manus perueniſſet,antigraphum recepi.titulum autem habet,Conſilium puero co
mitiali morbo laboranti datum:quare Therapeuticis adſcribo.In quorum quidem numerum &
tres illos De alimentorum facultatibus libros:Et librum De extenuante diæta:Et alium De boni
maliq́ʒ ſucci cibis non inepte quis referet. In hoc autem Therapeutico negocio nihil recenſitis
inferiores etiam iſti ſunt:quos De curandi ratione ſecũdum Eraſiſtratum ſcripſimus: Et duo illi,
quos Glauconi philoſopho dicauimus. In hunc ordinem ponere quis & eum libellum poteſt,
quem De Hippocratis in morbis acutis diæta,edidi.poterit ſanè idem poni & cum ijs commenta
rijs,quos in Hippocratem ſcripſimus: his enim quam plurima curationum theoremata continẽ-
tur, quemadmodum etiam diagnoſtica & prognoſtica. H

Libri Prognoſtici. *CAP. 5.*

PRimum quidem in hoc genere tres libri De iudicialibus diebus extant. Et rurſus tres De
Criſibus. Deinde tractatus De pulſibus: in quo Primum quidem De eorum differentijs li-
bri quatuor ſunt: quos Secundo ſequuntur, De pulſuum dignotione libri totidem: & Tertio
libri De cauſis eorum, numero illis ſuperioribus pares: & Quarto De Præſagijs ex his ſumẽdis.
Qui ſunt in vniuerſum ſedecim. Præter vero hos ſeorſim introducendis ſcriptus, De vſu pulſuũ
libellus habetur. In quo,cum non nulli quæſiuiſſent, quæ nam eſſet cauſa, quòd febricitantium
pulſus non proprio notaretur nomine, reſpondemus ijs, maiorem eſſe hanc, altiorisq́ʒ inue-
ſtigationis quæſtionem, quàm quæ illuc ad introducendos faceret. Et hæc quidem in libelli hu
ius initio nobis dicta ſunt. Duas vero medicis eſſe opiniones ibidem oſtendimus. Alteram
nempe quorundam talem, vt arbitrentur etiam arteriarum ſyſtolen ſentiri poſſe, Alteram ve-
ro eorum,qui inſenſibilem illam aſſerant. Nobis autem conſultius viſum eſt eos,qui introdu-
cuntur, facilioribus primum exerceri. quare ad priorem tum partem nos acceſſimus, & inſen-
ſibilem eſſe huiuſmodi ſyſtolen aſſeruimus, febrisq́ʒ nullum eſſe in pulſibus proprium in-
dicium. Iuxta alteram vero ſectam, in magno illo ſedecim librorum opere, oſtenſum nobis eſt

indicium

A indicium febris proprium. Sed has quæſtiones illi mouent, qui abſq; præceptoribus diſcunt, ſi-
miles, iuxta parœmiam, ex libro gubernatoribus. Mihi vero alibi ſatis eſt expoſitum aliam eſſe
eorum, qui introducũtur primum, & aliam rurſus omnino diuerſam eorum, qui omnia perfecte
edocentur, inſtitutionem. Porrò quoq; libellum quendam vnum ſedecim ſupradictorum libro-
rum compendium, ſcripſi. Et præter hos omnes, octo libros Archigenis de pulſibus tractationis
explicationem & vſum complectentes, edidi. In hunc ordinem & tres illos De difficili reſpiratio
ne non abſurde quis retulerit.

De libris commentariorum in Hippocratem. *CAP. 6.*

QVemadmodum nec aliorũ meorũ, quos amicis dederam, librorũ quemq; facile ad plures
peruenturum opinabar, ita enarrationes quoq; has meas in Hippocratem {mihi tm̃ ſcri-
ptas ſperaueram.} Nam à principio quidẽ, ipſum me exercens, in iſta quondam cõmẽ-
taria conſcripſeram. Quod idem & in vniuerſa adeo medicinæ contemplatione, circa vnãquanq;
eius partem feci, mihi tantum libellos quoſdam parans, qui omnia Hippocratis in arte Medica,
dogmata complecterentur, dilucidamq; & vndequaq; abſolutam inſtitutionem continerent. Sic
enim priuata mihi commentariola, De Criticis diebus ſecundum Hippocratis ſententiam, & ſi-
B militer De Criſibus, De difficili reſpiratione, & ſic in alijs ſingulis compoſui. Item & curationũ
Methodum vniuerſam eodem conſilio libris quatuordecim (quantum ad omnia therapeutica
pertinebat) complexus ſum: atque id quidem iuxta viri illius ſentẽtiam. Extabant autem aliorum
ante me complutium in ſingula Hippocratis dicta, non ſpernenda commentaria. In quibus, quæ
perperam ſcripta mihi videbantur, ocioſum arbitrabar arguere. Oſtendi vero hoc in ijs, quæ nu-
per adhortantibus dedi, raro quidquam dicens contra eorum interpretes. Ego etenim à princi-
pio nullos eorum commentarios Romæ habebam: cum libri mei in Aſia eſſent omnes. Sicubi
igitur meminiſſem, quod ab eorum aliquo dictum praue admodũ eſſet, vt magnopere circa hanc
artem exercendam lædatur, qui ei confiderit, id indicaui. Cætera autem omnia nullam aliter ex-
ponentium mentionem faciens meo ipſius iudicio dixi. Et hoc modo commẽtaria à me in Apho
riſmos: in librum De fracturis: & librum De articulis: & in Prognoſtica: & librum De ratione vi-
ctus in morbis acutis: & librum de vlceribus: & libros De capitis vulneribus: prioremq; librum
Epidemiarum, hoc eſt morborum paſſim graſſantium, ſcripta ſunt. Poſtea vero, cum forte com-
mendantem quendam reprobam Aphoriſmi interpretationem audiuiſſem, cepi conſilium reli-
qua mea omnia, quæ in aliquorum gratiam à me conſcriberentur, ita temperare, vt plubicam ma
C gis editionem, quàm eorum tantum, qui ea accipiebant, captum reſpicerem. Sunt aũt hæc, Com-
mentaria in Secundum, Tertium, & Sextum Epidemiarum librum ſcripta. Præterea in librum
De chymis, De nutritione, De prædictione, De natura hominis, De medico vulnerario: & in li-
brum De locis, aere, aquis: quem ego De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus
aſſero inſcribendum eſſe. Feci igitur in Aphoriſmos commentariorum libros ſeptem. In libros
De fracturis, tres. In libros De articulis, quatuor. In Prognoſtica, tres. In librum De in morbis acu
tis diæta, tres quidem in eam partem, quæ citra controuerſiam huius eſt: duos vero in eam, quæ
illi attribuitur. In librum De vlceribus: & illum De vulneribus cerebri: in vtrũq; libros ſingulos.
Interpretationum porrò in Primum Epidemiarum libros tres ſcripſi: & totidem in Tertium. In
Secundum autem ſex. In Sextum octo. In librum vero De chymis, commentarios tres, quemad-
modum in Prognoſtica: & medicum vulnerarium: & in librũ De locis, aere, aquis: quem ego De
habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus inſcribendum dixi. In librum autem De
nutritione, libros quatuor compoſui. Tum in libros De natura hominis, duos. Quibus iam abſo
lutis, cum audiuiſſem calumniari quoſdam hunc librum, tanquam adulterinum, commotus ſum
alios adhuc tres libros conſcribere: qui huiuſmodi habent inſcriptionem, Quòd Hippocratem in
D alijs ſuis ſcriptis concordem habere ſententiam cum eo De hominis natura libro appareat. De-
niq; ad Hippocratem & illi pertinent, De viuendi ratione in morbis acutis, ſecundum Hippocra-
tem. Similiter & Expoſitio antiquarum apud eum dictionum. Et liber cõtra Lycũ, ſuper Apho-
riſmo, cuius initium eſt: Creſcentia plurimum habent natiui caloris. Item liber contra Iulianum
Methodicum, de ijs, in quibus Hippocraticos Aphoriſmos reprehenderat. Ad Hippocratem &
ille libellus faciet, in quo diſſero Optimum Medicum eundem eſſe & philoſophum, qui libellus
& breuiori titulo ſic inſcriptus eſt. *

De libris ad Eraſiſtratum pertinentibus. *CAP. 7.*

IN primum quidem Eraſiſtrati De febribus, commentarios tres ſcripſi. Quorum tertio De fe-
bribus, præcipuæ commentationum therapeuticarum Eraſiſtrati continentur. Ipſe vero thera-
peuticus tractatus, De Eraſiſtrati medendi ratiocinationibus inſcribitur. Quinq; autẽ commen-
tarijs ille conſtat. Sunt præterea & De Anatomia Eraſiſtrati, libri tres. Et de phlebotomia duo,
vnus contra ipſum Eraſiſtratum, & alter contra eos, qui Romæ ſunt, Eraſiſtrateos ſcriptus. Ad
Eraſiſtratum & ille libellus pertinet, in quo quærimus, Num ſecundum naturam in arterijs ſan-
guis contineatur. Similiter & ille De uſu reſpirationis. Et tres De naturalibus potentijs, qui iudi-
cium omnium eorum, quæ ab Eraſiſtrato in vniuerſalibus ſermonibus, de naturalibus operatio-
nibus

nibus ſcripta ſunt, continent. E

De libris, qui ad Aſclepiadem ſpectant. CAP. 8.

DE Aſclepiadis quoq; dogmatibus libros octo ſcripſimus: Et alium adhuc libellũ De eſſen-
tia animæ ſecundum Aſclepiadem, inſcriptum.

De libris contra Empiricos ſcriptis. CAP. 9.

DE Iſagoga Theodæ cõmentarij qnq;. De libris Menodoti Seuero, vndecim. De libris
Serapionis cõtra Sectas, duo. Subfigurationes Empiricæ. De Medicinali experiẽtia. De
Empiricorum controuerſiis, tres. Contra obiecta ad controuerſias Empiricorum: & Theodę ca-
pita cõmentarij tres. In Librũ Menodoti Seuero adhortatio ad Medicinale compendium Herã-
clidarum. De empirica ſecta, libri ſeptem.

De libris ad Methodicos pertinentibus. CAP. 10.

MEthodicæ ſectæ, ſex. Contra obiectiones Iuliani in Hippocratis Aphoriſmos.

De libris, qui ad Demonſtrationes conducunt. CAP. 11.

POſteaq; oẽs mortales in quacunq; diſceptatione, & ſua ſe demonſtraturos, & alios confutatu
ros promittere ſolere aĩaduertiſſem, nihil prius, neq; ſtudioſius diſcendũ mihi Demõſtratiua F
theoria duxi † Quare mox philoſophos(nã illos docere eam audiebã, & ſi vlla alia Logicæ philo-
ſophiæ pars, hanc Demonſtrationũ, quarũ deſiderium alijs ſe implere poſſe profitebantur, eſſe ite
rum atq; iterũ obſeruandam tradere) rogabã, quænam eſſet Methodus, quã edoctus aliquis, tum
alterius diſputationes Apodicticas exacte dignoſcere, vtrũ veræ ſunt illæ vel in ſpeciẽ quidẽ, in-
ſtar adulterinorum numorũ apparentes, ſed ad veritatem collatæ prauæ, tũ ipſe via quadam inſi-
ſtens, circa quodq; eorũ, q̃ inueſtigari ſolent, ad inuentionẽ eius peruenire poſſit. Ob hęc autem,
cum deinceps me & Stoicorũ & Peripateticorũ, illis temporibus celeberrimis mãcipaſſem, diſce-
bam quidem Logicorũ theorematum alia multa, ſed quæ poſtea conſiderans inutilia prorſus ad
Apodixes inueni. Videbã enim inter illa, pauciſſimas eas eſſe quæſtiones, quæ vtilitatẽ aliquam
continerent, & ad potiundũ propoſito ſcopo cõferre poſſent. quinimmo & controuerſa ab illis
pleraq;, non nulla etiã naturali rationi pugnãtia reperiebã. Quare profecto ad Pyrrhoniorũ ferè p
præceptores, hæſitantiã & ipſe recidiſſem, niſi Arithmeticæ, Geometriæ, Dialecticæq; cognitio-
ne, quibus(ab auo etiã proauoq; deſumptis) à patre iam ab initio inſtitutus fuerã, retentus eſſem.
Cũ vero mecum reputarẽ maniſeſte veras eſſe Eclipſiũ prædictiones, Horologiorum, Clepſydra
rumq; inſtrumẽta, quæq; alia iuxta Architectonicen inueniuntur, ſatius arbitrabar typorũ Geo G
metricorũ demonſtratione vti: maxime cum eos etiam philoſophos, qui Dialectices callentiſſimi
habebantur, non inter ſe ſolũ, verũetiam ſibijpſis diſcordare viderem: quãquam ex æquo omnes
Geometricas has apodixes cõmendarent. Vnde plenius etiã cognoui abſtinendum eſſe ab illorũ
dictis, ſequendos vero characteres illos & lineares demonſtrationes. Diſcrepare quidem inter ſe
dico in logica theoria philoſophos, Peripateticos, & Stoicos, & Platonicos, à ſeipſis vero rurſus
quoſq; priuatim in ſua. Et parua quidẽ inter Peripateticos diſcordia eſt, magna vero apud. Stoi-
cos & Platonicos. Qui igitur volent in linearibus iſtis demonſtrationibus exerceri, conſulo, vt
in ijs ipſi primũ ſe inſtituant, poſtea vero noſtrũ legant De Demonſtrationibus opus, quindecim
libris expeditũ. Scripſi aũt & alia multa meipſum exercitandi gratia: quorũ alia quidẽ in incẽdio
illo, quo & tẽplum Pacis conflagrauit, perierunt: alia aũt amicis data, apud multos adhuc integra,
quemadmodũ & reliqua noſtra, extant. Eorum aũt, quæ ſcripſi, cõmentariorũ quædã ipſe amicis
dederam: quædã vero à domeſticis furtim ſurrepta, & euulgata ſunt, quę deinceps ab alijs, q habe
bant, accepi. Quo qdẽ in numero ſunt Tres illi in Ariſtotelis De Enunciatione librum, cõmẽta-
riorũ libri: & quatuor itẽ in Priorem De ſyllogiſmis: ſimiliter & in Poſteriorem, pari numero. In-
ſcribunt aũt hos oẽs ferè hodie Reſolutoriorum priorum: quemadmodum illos de demonſtratio H
nibus, Reſolutoriorũ poſteriorũ. Ipſe ſanè Ariſtoteles illorum tanquam de Syllogiſmo, horũ aũt
tanquam de Demonſtratione ſibi ſcriptorum meminit. In quos quidem vtroſq; & noſtra extant
commentaria, ſex in priores, quinq; in poſteriores. Horum igitur cõmentariorum nullum ad edi
tionem ſcripſeram: quemadmodum neq; ſex illos in Theophraſti librum, quem De affirmatione
& negatione inſcripſit. Commentaria quoq; in primum Eudemi De dictionibus, antea alijs me
rogitantibus, ſcripſeram. In decem vero cathegorias ipſe quidem commentationes nullas feci, ne
que mihi, neq; alijs vnquã tale aliquod commentariolũ paraui. Vnde, cũ poſt aliquando rogaret
a me amicus quiſpiam in eum librum ad earum diſputationum ſolutionem Commentationes,
vti tantum ijs iuſſi, quæ à præceptore fuerant iſtum in librum prælecta: aut omnino ſimilibus, ex
aliorum commentarijs, ſicuti Adraſti & Aſpaſii erant. Cæterum & puer adhuc, cum ſub patre in
ſtituerer, iſq; mihi poſt Logicam theoriam Chryſippi & celebrium Stoicorum libros propoſuiſ-
ſet, in illius tum ſyllogiſticos libros cõmentaria conſcripſi. Quæ ipſa quoq; poſtmodũ apud mul-
tos fuere, in Pergamo cum alijs quibuſdam lucubrationibus, quę iuuenis ſcripſeram, relicta: atq;
per familiarem poſtea rogantibus quibuſdam cõmunicata. Quæ vero ipſe poſt tractationem
de demonſtratione elaborata latius ſcripſi, cum in illis breuiter eſſent dicta, nominatim hæc ſunt.

† Ad verbũ fere. Petiiq; à philoſophis, (nam illos docere eã audiebã) vt, ſi quid & aliud i logica pte philoſophiæ docetur, eius partem regionem i aliud tempus ſeruarent, docentes prius ſedare cu piditatem, quæ circa demõſtrationem eſt: quę certe method⁹ eſt, quã qui didicerit, tũ, dũ alter dicit rõnem demõſtratiuã, exquiſite cognoſcet, vtrũ re vera ẽ eiuſmodi, an (veluti numiſma adulteri num) probatæ quidem ſimilis videatur, re vera tamen praua ſit: tum ipſe via quadã &c.

A De requiſitis ad Demonſtrationes, liber vnus. De ijs propōnibus, quę in dictione demōſtrōnū omittuntur, liber vnus. De ęquipollētibus propōnibus, liber vnus. De demōſtrōnibus pp qd, vnus. De numero ſyllogiſmorū, vnus. De Exēplis, libri duo. De Inductione, liber vnus. De Imágine, vnus De ſimilitudine, libri tres. De ex hypotheſi principijs, liber vnus. De generis, ſpeciei, eorūq; cōiugatorum ſignificatione propria, liber vnus. De Poſſibili. De eo, quod multipliciter dicitur, libri tres. De communibus & proprijs artium, vnus. De implicantibus ſe ipſas orationibus, vnus. De contingentibus propoſitionibus, vnus. De miſtis propoſitionibus & ſyllogiſmis, vnus. Quo modo diſcernenda ſit negocialis quæſtio à nominis & ſignificati quęſtione, liber vnus. De Clitomacho, eiusq; demonſtrationum ſolutionibus. De communi oratione, libri duo. De optimo docendi genere, contra Phauorinum. Pro Epicteto contra Phauorinum, vnus. De vſu ſyllogiſmorum. De vſu in ſyllogiſmos, theorematum libri duo. De optima ſecta, liber vnus. De nominum rectitudine, libri tres. De eo quod eſt, vnumquodq; & vnū eſſe & multa. Quòd ad oppoſita vnum & idem ex neceſſitate conſequi impoſſibile ſit, vnus. De demonſtratiua ſecta, vnus. De vi & contemplatione Logicæ, vnus. Dialogi ad philoſophū, & liber alius ab eo, qui eſt de communibus notitijs. Contra eos, qui omnem calumniandi occa-
B ſionem ex verbis aucupantur, liber vnus.

* Eicote.

De communibus, & proprijs artium principijs. CAP. 12.

DE artium cōſtitutione, libri tres. De ſignificatis generis, ſpeciei, & his adiacentiū. Cōpendium Demonſtratiuæ theorię, vnus. De diſcernendis dogmatum controuerſiis. Quòd ſeparari à prima ſubſtantia quantitas non poſſit, liber vnus. De priore vnus. De demonſtratione per impoſſibile, vnus. De ijs, quæ ſui cauſa fiunt, vnus. De multipliciter dictis, duo. De nominis & ſignificatorum quæſtione.

Quæſtiones autem Moralis philoſophiæ, quantum mihi videbatur, infraſcriptis libris expoſui. CAP. 13.

DE ſuis cuiq; paſſionibus & vitijs dignoſcendis, libri duo. De moribus, quatuor. Contra Phauorinū pro Socrate. De indolētia, vnus. De fine philoſophię, vnus. De cōgreſſu audirores oſtentantium, vnus. De furtim legentibus, vnus. De pœnis & peccatis exæquandis, vnus. De cōſolatione, vnus. De Diatriba in aula Menarci, contra Bacch idem & Cyrum, vnus. Quale genus cōgreſſiōis obſeruari debeat in Dialogis, vnus. Cōtra forēſes rhetoras, vnus. De voluptate & labore, vnus. De ijs, q̃ vnūquodq; vitę ꝓpoſitū cōſequunt̃, vnus. Cōcionū contra ſectas, vnus. De cōcordia, vnus. De pudore, duo libri. Cōcionū cōtra adulatores, duo. De Calū-
C nia: in quo & de priuata vita tractat̃. Chronici ſeptē, i vno volumie. Cōcionū cōtra ſectas habitarū ſub Pertinace, vnus. Quatenus ſit honor & gloria apud vulgus ꝓſequēda. De reſtis cōdēdis.

De pertinentibus ad Platonicam philoſophiam. CAP. 14.

DE ſecta Platonica, liber vnus. De medice dictis in Platonis Timæo, libri quatuor. Ad amicos, ſiue Plato. De ijs, qui ſuis tribuunt, libri tres. De Logica theoria ſecundum Platonē. Cōpendij dialogorū Platonis libri octo. De egreſſionibus, q̃bus in Philebo Plato vſus eſt, vnus. De animæ partibus & potentijs, libri tres. Quòd animi mores temperaturas corporis ſequātur, libri duo. Et alius quidam, qui aliter editus eſt. De Hippocratis & Platonis dogmatibus.

De ſpectantibus ad Ariſtotelicam philoſophiam. CAP. 15.

COmmentariorum in librum de Enunciatione, libri quatuor. In priora Analytica, libri ſex: in poſteriora quinq;. In decē prædicamenta, cōmentaria quatuor. In librū Theophraſti, De affirmatione & negatione, commentaria ſex. In librum quot quidq; modis dicatur, cōmentaria tria. In primū mouens immobile. In librum De dictione Eudemi, libri tres. De Demonſtrationibus propter quid, vnus. De contingentibus propoſitionibus, & ſyllogiſmis, vnus. De ſyllogiſmis ex miſtis propoſitionibus, vnus. De fallacijs, quæ in dictione conſiſtunt.

D *De pertinentibus ad Stoicorum philoſophiam.* CAP. 16.

DE Logica theoria ſecūdum Chryſippū, libri tres. Chryſippi Syllogiſticæ primæ, libri tres: Secundæ, vnus. De Logica facultate & theoria, ſeptē. Quòd Geometricę reſolutiones ꝓſtantiores, quàm Stoicorum, liber vnus. De vſu theorematum in ſyllogiſmos, vnus.

De ſpectantibus ad Epicuream philoſophiam. CAP. 17.

DE fœlici & beata vita ſecūdū Epicurum, libri duo. De voluptatis imbēcillitate ſecūdū Epicurū, duo. Quòd effectiua voluptatis imperfecte ab Epicuro ſint expreſſa, vnus. De voluptuaria ſecta. Num Philologia morū ſtudio cōferat, vnus. De illis, qui Sophiſtis conuerſantur, vnus. Metrodori epiſtolæ ad Celſum Epicureū. Epiſtola Pudentiani Epicurei.

Quæ communia Grammaticis & Rhetoribus. CAP. 18.

DE vocabulis Atticorū ſcriptorū, libri. xlviii. Forenſium apud Eupolidem vocabulorum, libri tres. De forenſibus vocabulis apud Ariſtophanem, libri quinq;. Forenſium vocabulorum apud Cratinum, libri duo. De exemplis vocabulorum Comicis propriorum, vnus. Nū vtilis ijs, qui erudiuntur lectio veteris Comœdię. Contra illos, qui inceſſunt ſolœciſſantes voce, libri ſex. Electus Atticorum, vnus. De perſpicuitate & obſcuritate. Nū idem poſſit eſſe Criticus & Grammaticus, liber vnus.

* al. ſeptem.

Galeni

GAL. DE ORDINE LIBRORVM SVORVM LIBER AD EVGENIANVM.

A Ioanne Fichardo Francofordiano olim latinitate donatus, nunc vero ad græci exemplaris fidem emendatus.

REcte tu quidem mi Eugeniane facis, qui Libellum à me, ordinem cę-
terorum, qui ſcripti ſunt mihi, librorum exponentem efflagitas. Illo-
rum nanq; oium neq; ſcopus idem, neq; vis, neq; tractatio eadem eſt. F
Etenim quoſdam, vt noſti, amicis me id rogitantibus ſcripſeram, eo-
rum modo captum conijciens: quoſdam vero tantum Introducendis
adoleſcētibus deſtinaueram. Mihi aūt neutrobi fuit interim propoſi-
tum velle iſtos hominibus ſucceſſiue ac veluti per manus tradi, vt fu-
turis ēt ætatibus poſt meum obitum conſeruarentur, ꝙ videbam nec
eos admodum, quos iam ante emiſeram, curæ multis eſſe. Admiran-
tur enim nūc alij alios & medicorum, & philoſophorum, licet illi nec
ſuam ipſorum profeſſionem, vllam've demonſtrandi ſcientiam ſatis teneant, aut falſos à veris di-
ſcernere ſermonibus nouerint: admirātur tamē, vel ꝙ patres ipſis fuerint empirici, aut dogmati-
ci, aut methodici: vel ꝙ præceptores, vel ꝙ amicos habeant: vel deniq;, quod maioris eos in vrbe
gloriæ & exiſtimationis ſectæ ſuæ nomine eſſe videant. Sicuti in philoſophia quoque alius aliam
ob cauſam ſibi aliquam ſectam eligit, Platonicis, aut Peripateticis, aut Stoicis, aut Epicureis ſeſe
adiungēs. Et hoc tpe, ex quo hęreditariæ etiam eſſe cœperunt ſectæ, eam plerique profitentur, in
qua fuerunt à pueris enutriti, maxime cum iam vitæ formam, quam ſequantur, habeant nullam.
Quare, cū ipſe ſic mihi perſuaſiſſem, ne quidē, ſi ipſas nunc muſas librū ſcribere cōtingeret, acce- G
ptiorē multo futurum illum vel indoctiſſimi alicuius hominis ſcriptis, cupiebam ſanè mearū lu-
cubrationum nihil in vulgus editum. Quādo vero apud multos iā illæ extabant, me inuito adeo,
(quod quidem ſcis) ſi quid erat reliquum cōmētationum mearum, grauatim profecto amicis im-
pertiebam. Compulſus itaq; ſum propterea, vt librum De optima Secta conſcriberem, non qui-
dem qualem iam antea ſuperiorum medicorum philoſophorumq; multi ſcripſerant, ſuam noīa-
tim ſectam extollentes, laudibusq; vehentes, ſed quo eam ſolam demonſtrarem viam, qua quis
inſiſtēs, optimam ſectam vel ad medicinam, vel ad philoſophiam, aut aliam quamcunq; artē con-
ſtitueret. In eo vero libro dictum demonſtratumq; eſt mihi id, cuius paulo ante mentionem feci,
Demonſtrationum primum eſſe peritum illum debere, quicunque ſectarum rectus eſſe iudex cu
piat. Neq; tn̄ hoc vnum ſufficit, ſed & affectiones prętereа, quatenus amāt aut oderunt ſectas, eū
exuere conuenit, ne, veluti multi, circa illas excęcetur. Qui enim ſepoſitis his, vel iuxta demōſtra-
tiuam methodum inueſtigabit veritatem, vel de aliorum dictis iudicabit, is demum ſolus eam, q̄
eſt optima, ſectam inueniet. Noſti vero & tu, quàm ex medicis philoſophisq; multi, cum demon
ſtratiuam methodum nihil exercuiſſe coarguantur, in contrarias vias deflexerint, quibuſdam ex
his Apodixim omnino negantibus, quibuſdam vero adeo concedētibus, ꝙ etiam natura eam oī- H
bus vſq; eò notam dicerent, vt neq; diſciplina ad hanc, neq; exercitatione opus habeamus. Qui-
bus quis tandem reſpondere dignetur eò ſtuporis deuenientibus? Sed hic aliquis forte illorum
(vt ſunt plerique audaciſſimi, præſertim in ijs, quæ maxime ignorant) mecum pugnabit, meq;
maioris arguet audaciæ, quòd, ne audiam talia, apudq; alios defendere me neceſſe habeam, co-
gito iandudum nihil velle librorum edere. Verum, cum illi, quos amicis deſtinaueram, ad plures
iam peruenilſent, cogebat ſanè neceſſitas propter eoſdem de optima quoque ſecta commentari.
Eius autem tractationis cauſa in eo tum mihi libro ſatis dicta eſt. Hos igitur ſiquis omnium pri-
mos legere voluerit, recte prudenterq; fecerit. Quòd ſi perſuaſus his ille ante, quàm ad diſcipli-
nam iudiciumq; ſectarum omnium veniat, demonſtrationum etiam peritus eſſe cupiat, ha-
bet De demonſtratione tractationem à nobis deſcriptam. Ex qua ille, ſi non methodos ſolas
percipiat, ſed ſecundum eas etiam ſe in omni rerum ſylua exerceat, veritatem inueniet. Quod
fiet, ſi & eius rei ſtudioſus accedat, neque temeraria affectione ſibi aliquam deligat eorum in-
ſtar, qui in Equeſtribus ludis diuerſorum colorum ſtudio, citra rationem ducuntur. Idem vero
hic, vbi, quos ſupra commemoraui, aggreſſus fuerit, abſque negocio, quæ vel vere illis cogni-
ta, vel falſo fuerint recepta, diſcernet. Quare noſtrorum quidem librorum vnum hoc ini-
tium eſſe

A tium eſſe lectionis debet illis hominibus,qui & natura dociles, & alioqui veritatis ſunt ſtudioſi. Porrò aūt citra hanc,ſiquis & noſtrā ipſorum vitam & clara artis huius facta, q̄ ſorte apud ægrotos deſignarim,fuerit expertus,vt ſit perſuaſus vel ex animi mei moribus,ꝙ neq; inuidia, neq; cōtētione,neq; temerario quodā amore,quo erga Sectam aliquā ſim affectus,agi omnia,aut ex operibus deniq; meis circa hanc artē mihi elaboratis,vt dogmatū veritati reſpondent, & præter Apodicticā illam contēplationē,poterit ſanè is libris noſtris iuuari. Et quāquam id non per exactā rerum cognitionē, (iſta enim ſolis illis demonſtrationibus paratur) per opinionē tn̄ rectam conſequetur,qua de veteribus merito dictum eſt,† quorum acta nouimus,nihil moramur ſcientiam,licet ei legitimum illud,ſolidumq; abſit. Leget igitur is illa primum omnium, quæ ſunt introducēdis ſcripta, Librū videlicet De Sectis,qui eo ēt titulo eſt inſcriptus, De Sectis pro Introducendis. Et illum,De pulſibus pro Introducendis. Tertio,De oſſibus librum, & ipſum Introducendis inſcriptum:qui inter Anatomicos primus eſt. Qui vero totam anatomes notitiam ſibi cōparare voluerit,is ante alios ad librum anatomicarum adminiſtrationum accedat. tradit enim is omnes in Anatomia apparētes particulas:cuiuſq; magnitudinis,ſitus,formæ,cohærentię,coloris,& ſocietatis ad inuicē ſint,oſtēdit. Qui aūt in Anatomiarū inſpectionibus exercitatus fuerit,earū deinceps

B operationes diſcet,alias quidē Naturales,tribus à me libris expoſitas,et De potentijs naturalibus inſcriptas:alias vero Aiales dictas,i alijs pluribus à me tractatas. Quas p̄cedit liber De Anatomia mortuorum. Hunc aūt duo ſequuntur De ſectione viuorum:Et eos rurſus alij duo De ſectionis cōtrouerſia. Poſt hos ſunt tres illi De thorace & pulmone. Duo itē De cauſis reſpirationis. Vnus etiam De voce. Ex hoc genere ſunt libri quoq; De motu muſculorum:Et quæ De vocabulis tradidi. Et vero, quę De demonſtratione elemētorum traduntur,non omnia ſum in libro executus, ſed quatenus ipſe Hippocrates vſus fuerat. Quòd ſiquis abſolutiſſimam elementorum corporis noſtri cognitionē requirat,legēda ſunt illi,quæ in Decimotertio Demonſtrationū libro,& in quinto & ſexto De Aſclepiadis dogmatibus,à nobis expoſita ſunt. Præterea,quę De purgātium medicaminum potentijs ſcripſimus. Diſſeruimus ēt quędam in eo,quem De elemētis ſecundū Hippocratem inſcripſimus,cōmētario. Seorſim deniq; in alio quodā libello ea de re tractauimus. Poſt librum vero De elemētis ſm Hippocratē,ſequuntur De temperaturis libri tres: Et eos rurſus tractatus De ſimpliciū medicaminū facultatibus:Hunc aūt alter ille De cōpoſitione medicamentorum tractatus. In prioribus igitur de proprio aialibus temperamēto & cuiuslibet indicio, in poſterioribus aūt de pharmacorū temperamēto diſſeritur. Si porrò quis poſt duos illos,aut tres, vo-

C luerit vel eū De optima cōſtitutione corporis,vel De bona habitudine,vel De inæquali tēperatura libellū legere,conuenięter,nec ſine ordine id fecerit. Parui quidē ſunt illi, & amicis tantum ſic exigentibus conſcripti,ab illis vero in plures deinceps euulgati. Nam & eorū facultatē in tractatu de ſanitate tuenda expedieram,qui differentias conſtitutionis corporis noſtri complectitur.

Hic deſiderantur multa

Explanationum,tum quæ recte dicūtur,tum quæ nō, pręexercitato in noſtris tractationibus. Habebis præterea & noſtros in quædam Hippocratis Commentarios. qui quando iam partim ſcripti ſunt,ēt reliquos adijcere tentabo.quod oīno gdē,ſi vixerimus, fiet. Sin aūt morte p̄uctus, ante, q̄ vtiliſſima viri illius ſcripta expoſueri, vita excedā,habebūt tn̄ ſtudioſi eius ſniam,meaq;, vt dictum eſt, opera vnà cum ijs,quæ nunc extāt,cōmētarijs. Atq; vtinam Pelopis mei præceptoris,& Numiſiani(pauca enim illorū ab interitu adſeruata ſunt)& pręterea Sabini, Ruſiq; Epheſii,in Hippocratę interpretationes oēs haberētur. Quintus aūt,eiuſq; diſcipuli, viri illius ſententiam non planè ſunt aſſecuti:vnde factum, vt in ſuis expoſitionibus multoties aberrarint. Lycus aūt reprehēdit quoq; non nūquam Hippocratem,mēdacijſq; illum(cuius tamē nō intelligit dog-

D mata)arguit:nota enim paſſim eius Cōmentaria ſunt. Noſter vero præceptor Satyrus,(nam huic primo conuerſati ſumus,poſtea vero Pelopē audiuimus) non eaſdem Lyco Hippocraticorum librorum expoſitiones faciebat. Confitetur vero Satyrus diligentiſſime ſe Quinti dogmata obſeruare adeo,vt nec addere quid illis, nec demere vellet. Nam Ephicianus aliquāto ēt magis ad Stoicorum ritum conceſſit. Nos aūt,cum poſtea audiuiſſemus primo Satyrum Quinti interpretationes recitantē,deinde quædam ēt Lyci legiſſemus,vtrunq; reprobauimus , vt qui Hipporatis ſententiam non exacte perceperit:melius enim intellectus eſt à Sabino, & Rufo. Quod facile quidem iudicare poterit,qui in noſtris fuerit commentarijs præexercitatus,ex quibus,& quæ bene recteq; dixerint,et vbi lapſi fuerint, cognoſcet. Sed de interpretationibus in Hippocratē iam ſatis dictum : quare ad reliqua noſtra volumina,quæ ad rem logicam pertinent,pergamus. Ex illis autem tibi quidem, mi Eugeniane, & quotquot vni medicinæ ſtudent, ea, quæ De demonſtrationibus ſcripſimus,ſufficere poſſunt:alijs autem,quicunque philoſophiæ ſe addixerunt, cætera quoque legenda ſunt. Niſi ſi quis fortaſſe vtraſque, & medicinæ, & pîloſophiæ theorias commode beneq; poſſit perdiſcere:eum vero & ingenioſum,& memorem,& laborioſum eſſe oportet, præterea eam ſortitum fœlicitatem, quæ nobis contigit, qui ſub patre docti, arithmetica, logica, grammaticaq; ſumus inſtituti : in hiſq; humanioribus diſciplinis vſque ad ætatis an-

num

num decimumquintum enutriti,ad dialecticamq; ab illo contemplationem,vt ſoli deinceps philoſophiæ vacaremus,perducti ſumus. Annum poſtea decimumſeptimum agentem claris inſomnijs monitus ad medicinam me perduxit, vt cum philoſophia illam coniungerem. Talem vero ego meam fœlicitatem quãquam maiorem etiam redderem,q̄ citius meliusq; reliquis omnibus, quæcunque docebar,diſcerem,niſi tñ per vniuerſam adeo vitam in illis medicinæ philoſophiæq; theorematibus me diligenter exercuiſſem, nihil præclarum, excellensq; eram conſecuturus. E
» Quapropter mirum non eſt in tanta hominum multitudine, qui in medica & philoſophica exercitatione, ſtudioq; verſantur,non inueniri,qui recte in illis profecerunt. Aut enim natura parum ad eas ſunt appoſiti:aut non,vt conueniebat,ſunt inſtituti,aut ſtudijs non fideliter ſeduloq; inſtiterunt:ſed ob rempublicam capeſſendam,ab his diſceſſerunt. » » Et hæc quidem obiter nobis dicta ſint,quanquam non omnino præter rem. Poſt eos igitur De demõſtratione libros, noſtras philoſophicas theorias legere oportet. Quæ vero illarum ſubiecta,& quot ſint,in vnaquaq; earũ ſcripſimus. Sed hæc latius in eo libello,quem De omnium librorum meorum conſcriptione confiſciam,exequar. Quod aũt me de tractatu,in quo vſurpata apud ſcriptores Atticos nomina ſecundum ordinem primarum in ipſis literarum ex eorum ſcriptoribus collecta ſunt, rogaſti, quæ iam antea tibi reſpondi,operæprecium arbitror hic etiam tibi commemorare. Nam compertum habeo alios quoq; multos,quodnam eius libri ſit argumentum,quærere. F Et quidem in eo tractatu non hoc agimus,quod hoc noſtro ſeculo multi,qui omnibus Attice loquẽdi ſynceritatem imponunt,ſiue illi Medici,ſiue Philoſophi,ſiue Geometrici,ſiue Muſici, ſiue Iuriſconſulti, aut nihil ẽt horũ,ſed alioqui vel opulenti,vel diuites ſint:verum cõtrarium intendo,neminẽ prorſus,ob orationis ſolœciſmos eſſe reprehẽdẽdũ inceſſedendũ ve. Præſtat etenim lingua, q̄ vita, ſolœciſmos barbariſmosq; cõmittere. Quin & libellus aliq̃n mihi ſcriptus eſt contra eos, qui in ſolœciſſantes voce, inuehuntur: tm̃ abeſt, vt eruditionis eſſe partem aliquam Atticiſmos aſſerã. Præterea quoq; propter multos & medicorum,& philoſophorum,quorũ alij noua nobis græcorum vocabulorũ ſignificata præſcribunt,alij aliud, Commentaria vocabulorum,octo ac quadraginta libris cõſcripſi,ex Atticis illa ſcriptoribus cõgerens,quẽadmodum ẽt alia ex comicis. Quod opus mihi, ſicut recenſui,ſcriptum eſt propter ſignificationes. Illud autem qui legent, ſimul & Atticorum noium notitiam adipiſcentur:quæ ipſa per ſe quidem nihil magno ſtudio dignũ habet. Sed & alius à me tractatus De vocabulorum rectitudine editus eſt propter illis perperã vtentes:quem ſanè vel primum omnium diligentius euoluere fuerit conſultum.

G

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

Horatio Limano interprete.

Denuo emendatus. H

Quid Empirici & Rationales medici differant. CAP. I.

ID ſanè,quò Medicina intendit,ſanitas eſt:hanc ipſam vero parare artis eiuſdem finis eſt. quibus autem rebus aut abſens comparetur ſanitas, aut eadem conſeruetur præſens, cognoſcant medici,neceſſe eſt. vocanturq; ea, quibus abſens illa creatur, remedia auxiliaq;: quæ vero præſentem eandem cuſtodiunt, ſalubris ratio victus. quapropter ars ipſa medendi ſalubriũq; inſalubriumq; ſcientia ab antiquis ſcriptoribus dicta eſt. qui ſalubria dixerunt, & quæ præſentem ſanitatem conſeruant, & quæ eandem corruptam reſarciunt: inſalubria vero quæ illis contraria ſunt. vtraque enim cognoſcant medici,neceſſe eſt, vt illa eligant, hæc autem effugiant. vnde vero harum rerum parata ſcientia ſit, non itidem inter omnes conuenit, ſed alij ſolam experimentorum notitiam arti ſatis eſſe dicunt: alijs autem non parum ratio in artem eandem conferre videtur, nominanturq;,

qui à

A quí à ſola experimentorum notitia procedunt, nomine ab empiria, hoc eſt experientia, deducto
empirici. eodemq; modo, qui ratione ducuntur, rationales. duæq; ſunt hæ primę in arte medendi
hæreſes: altera, quæ per experimenta ad inuenienda medicamenta procedit: altera, quæ per indica
tionem. illisq; impoſuere nomina, empiricam, rationalemq;. empiricam autem nominare Græci
ſolent τηρητικὴν, & μνημονευτικὴν, hoc eſt obſeruatricem memoremq;: rationalem vero δογματικὴν,
& ἀναλογιστικὴν, hoc eſt dogmaticam et ratiocinatricem. ac viris quoq; perinde, atq; hęreſibus, dede
re nomina. empiricus tiriticusq; & mnimoneuticus, hoc eſt empiricos obſeruatoresq; ac memo-
res eorũ, q̃ euidẽtia ſunt, vocantes eos, qui ſibi experientiã elegerũt. logicos aũt dogmaticosq; et
analogiſticos, hoc eſt rationales dogmaticosq; & ratiocinatores, eos, quibus admiſſa ratio eſt.

De arte Empiricorum. *CAP. 2.*

ARtem vero empirici ſic conſtitutam dicunt. Cũ multi viſi ſint affectus incidere, alij quidem
ſpõte, ægris hominibus, ſanisq;, vt ſanguinis fluxus è naribus, aut ſudores, alui've profluuia,
aut quæ ſimilia ſunt, iuuantia lædentia've, non quæ tamen efficientem cauſam ſenſu deprehẽſam
haberent: alij autem, quorum cauſa euidens eſſet, euenire viſi ſint, nõ ea tamen è noſtro inſtituto,
ſed quæ fortuito incideret, vt cuipiã lapſo percuſſo've aut aliquo aliter modo vulnerato ſanguinẽ
B contigit effluere, frigidãq;, vt cupiditati obſequeretur, in morbo ſumere, vinum've, aut aliquid
generis eiuſdem, quæ ſingula in vtilitatẽ noxam've deſiuerunt, quæ quidem è primo genere iuuã
tia lædentia've ſunt, naturalia vocarunt: quæ vero è ſecundo, fortuita: primamq; amborũ faciẽ, ca-
ſum appellarunt. vt ex eo nomẽ imponerẽt, ꝙ homines in ea inconſulto caderẽt. quod igitur ex-
perientiæ genus caſu venit, huiuſmodi eſt. Quod aũt conſulto fit, cum aut inſomnijs hortantibus,
aut aliunde ducto arbitrio ad experimentũ volentes venerint. At vero tertiũ experientię genus,
imitatorium eſt: cum rurſus in iJſdem effectibus ad ea experienda ducuntur, quæ aut natura, aut
fortuna, conſulto've profuerint, obfuerint've. atq; hoc ipſum quidẽ eſt, quod maxime artem eorũ
conſtituit. nõ enim bis tãtum aut ter, ſed ſępius id, quod ante profuit, imitati, idemq; in iJſdẽ affe-
ctibus vt plurimum facere inuenientes, ac eiuſmodi memoriam præceptum vocãtes, iam fidele
id artisq; partẽ ſtatuunt. vt autem multa eiuſcemodi fuere ab ipſis congeſta præcepta, id omne cõ
geſtum medicina fuit: qui vero congeſſit, medicus: vocatumq; ab iJſdẽ eſt huiuſmodi congeſtum
αὐτοψία, hoc eſt intuitus proprius, qui memoria quædam eſt eorum, quę ſæpe eiuſdemq; modi vi
ſa ſunt. hoc idem etiam experientiam nominarũt. eiuſdẽ vero narrationẽ hiſtoriam. hæc enim ea-
dem res ei, à quo obſeruata eſt, proprius eſt intuitus. ei autem, qui quod obſeruatũ eſt didicit, hi-
C ſtoria. Quoniam autem morbis quibuſdam interdum occurrebant, quos ante non viderant, aut
quos nouerant quidem, ſed in eos his locis ortos incidebant, vbi non erat, quæ experimẽto obſer
uata eſſent medicamentorũ facultas, certum inueniendi auxilia inſtrumentum finxerunt, ad ſimi
le tranſitum: quo vtentes idem ſæpe auxilium ab affectu ad affectum ſimilem transferunt, & à lo
co ad locũ. itemq; ab auxilio ante cognito ad aliud ſimile tranſeunt. verbi gratia, ab affectu ad affe
ctum, ſi ab eryſipelate ad herpetẽ ſe transferant. à loco vero ad locũ, ſi à brachio ad femur. ab auxi
lio autem ad auxilium, ſi in alui profluuijs à cotoneo malo ad meſpilum tranſeant. omnis autem
huiuſmodi tranſitus, via ad inuentionem eſt, nondum autem ante experimentum inuentio, ſed
quando iam, quod in ſpem venit, experimento traditum eſt, id fidele iam tum teſte eodem expe-
rimento eſt, idq; nihilominus, quàm ſi ſæpe eodem modo ſe habere obſeruatũ eſſet. id autẽ expe-
rimentum, quod tranſitum à ſimili ſequitur, exercitatorium vocãt, quòd exercitatum in arte eſſe
oportet eum, à quo quidpiam hoc pacto inueniendum ſit. Superiora autem omnia experimenta
ante notitiam experimentorum habita, quibus opus erat ad artem conſtituendam, hominis vel
cuiuſcunq; eſſe poſſunt. hęc eſt, quæ per experimenta ad artis finem via eſt.

De arte Rationalium. *CAP. 3.*

D EA vero, qua per rationem proceditur, cum naturam corporis, quod curandum tentatur, diſci
iubet, tum omniũ cauſarũ virtutes, in quas quotidie corpus incurrẽs, ipſum ſe aut ſalubrius
aut inſalubrius redditur. iãq; poſt hęc aeris naturã aquarumq; atq; locorũ, eamq;, quę vitę ſtudijs
ineſt, quæ cibis ac potionibus, nec non aſſuetudinibus, ſcire medicum aiunt oportere, quo & mor
borum omnium cauſas, et facultates remediorũ inueniat, isq; ſit, qui conſerre ratiocinariq; poſſit
huic generi cauſæ hanc vim habens adhibitũ medicamẽtũ, vt certum aliquid efficiat, natura eſſe
aptũ. negant enim illũ inuenire poſſe remedia prius, q̃ in oĩbus his multifariã ſit exercitatus. vt au
tẽ ex breui exẽplo rẽ totam cognoſcas, pone partẽ corporis aliquam dolẽtẽ, durã, renitentemq;,
quęq; in tumorem ſublata ſit. hic cauſam medicus inueniat, oportet, primũq; noſcat humido ali-
quo naturæ modum ſuperante in partem prolapſo eam intumuiſſe, eodemq; intendente in dolo
rem inuectam: deinde vero, id ſi influat adhuc, fluxũ ab eodem eſſe cohibendũ: ſi nihil ſupereſt,
educendum id, quod ſit in parte contentum. quo igitur modo quod influit adhuc inhibebis, edu-
ces, quod in parte cõtentũ eſt: ſi refrigeres adſtringasq; partem, inhibebis, quod influit. ſin eandẽ
humectes laxesq;, educes, quod cõgeſtum eſt. ſic illis in ipſo morbo eius, quod vtile eſt, oritur in-
dicatio. quam ſolam tamen ſatis eſſe negant, ſed aliam eſſe, quæ à potentia laborantis ſit, ab ætate
aliam. quibus etiam accedit ea, quæ à propria ægroti natura ducitur, eodemq; modo à tẽpore an-
ni, lociq;

ni,lociq; natura,vitæq; ſtudijs,& aſſuetudinibus,è ſingulis propriam eius,quod conducat indicationem oriri.verbi gratia,vt hoc etiam exemplo res magis innoteſcat,eſto, quem febris acuta occupet,cui tardi motus,grauiſq; ſenſus corpori ſit , qui corpore tumidiori , quàm ante,ac pleniori rubore ſuffuſus,ideóq; venas habeat magis intumẽtes,cuiq; perſpicuum eſt copiam ſanguinis homini ſic affecto calidioris exuperare.Quęnam igitur curatio eſt? non'ne liquet euacuationẽ eſſe? contraria enim hæc multitudini eſt,Contrariaq; contrariorum remedia ſunt.quo autẽ pacto, aut quoad illa dematur,non poteſt etiam ex ſola cauſa cognoſci:cum inſuper virtutem oporteat,ætatemq;,& anni tempus,ac regionem,cæteraq; paulo ante propoſita cõſiderare.nam,ſi validior potentia ſit,ætaſq; in conſiſtendi vigore,ver,tempus anni, lociq; natura temperata , non tibi errare continget,ſi vena inciſa tantum ſanguinis mittas,quãtum cauſa iubet emitti. ſin imbecilla virtus eſt,ætaſq; aut pueri natu admodum parui , aut ſenis in ſenium lõge prouecti,regioq; aut frigore algeat,qualis Scythia eſt,aut calore exuſta ſit,qualis eſt,quã Æthiopes incolũt,anniq; tẽpus vehementer vel frigidum ſit,vel incaleſcat,nemo eſt,qui venam diſcindere audeat.ita iubent quoque & aſſuetudines, & vitę ſtudia, naturaſq; corporũ conſiderari,ex his enim omnibus propriã eius, quod conferat ipſis, indicationem oriri. E

Quo pacto eadem Empiricorum,& Rationalium medicorum remedia à diuerſis indicationibus oriantur. CAP. 4. F

EX quibus aũt rebus indicatio naſcitur ijs,qui rationalem medicinã profitẽtur , ab ijſdem obſeruatio eius,quod vtile ſit,empiricis eſt.eorum enim accidentiũ, quæ ſuperius in febricitãte retuli,congeries,quę concurſus ab illis nominatur,exinanitionis admonet rationalẽ medicũ,obſeruationis memoriã ſuggerit empirico.nã,cum ſępius ijs,qui ſic affecti eſſent,exinanitionẽ viderit vtilem eſſe,eãdẽ, ſi vtatur, ſperat hoc tp̃e quoq; prodeſſe.idemq; ab ijs,quorum eſt ætas in cõſiſtendi vigore,per ea, q̃ ſæpius ab ipſo viſa ſunt, ſat exinanitionis nouit ſine moleſtia ferri:ita vere magis,q̃ æſtate:& ſi tẽperata regio eſt.ſi vero etiam æger euacuando corpori aſſuetus ſit , qualis eſt,quæ per hæmorrhoidas,aut quæ per nares euacuatio euenit,iccirco etiã plus ſanguinis detrahat ab ipſa rei natura profectus rationalis medicus:hoc idem vero empiricus faciat , qm̃ ſic ab ipſo obſeruatũ ſit.&,vt ſummatim dicam,eædem in ijſdem affectibus medelæ & ab ijs , q rationẽ profitentur,& ab empiricis medicis trahuntur.de modo inueniendi eas inter eoſdẽ diſſenſio eſt. ab ijſdem enim accidentibus,quæ circa corpus apparent,oritur ijs,qui rationales ſunt, cauſæ indicatio,ex qua curationem inueniunt:empiricis aũt memoria repetuntur ea,quę ſæpe ſimili modo obſeruata ſunt.Cum aũt nullum ex ijs,quę apparent accidentia , rationales habent,ex quo cauſa pateat,tunc ſciſcitari cauſam procatarcticam, ideſt euidẽtẽ vocatam, non dubitant:quale eſt,ſi canis rabioſus momorderit, vipera've,aut eius generis aliud. nã vlcus ipſum nulla re ab alijs vlceribus diuerſum per omne tp̃s aut certe per initia apparet. ſi enim à rabioſo cane eſt, alijs morſu alterius illatis ſimile per omne tẽpus oſtenditur:ſi aũt id ab ictu viperæ eſt,primis quidẽ diebus ſe cęteris ſimile repræſentat,poſt aũt,vbi iam laborans ipſe grauiter habet,ei circa corpus affectus quidam ſuperueniunt pernicioſi.qppe caſus eius generis omnes,qui à peſtiferis vocatis animalibus eueniunt,niſi per initia protinus recte curent̃,eò deueniũt,vt ſumme pernicioſi ſint. Quæ igitur recta curatio eſt? an ſcilicet venenũ extrahere,quod vnà cũ ictu corpori percuſſo inhæſit? ideoq; ad cicatricem perducere claudere've,quæ huiuſmodi ſunt,non accelerant,ſed contra agunt , eaq; inſuper minutim admodum ſæpe cõcidunt:iam ijſdem quoq; , quæ calida acriaq; ſunt, quibuſq; attrahi venenum ſiccariq; poſſit, medicamentis ob eandẽ cauſam vtuntur.Adhibẽtur quoq; hæc eadẽ ab empiricis medicamẽta,qui non duce natura rei ad ea inueniẽda procedũt , ſed eadẽ,quæ vſus oſtenderit,memoria repetunt.vt enim ipſis ex ætate, & anni tẽpore, lociq; natura,cęteriſq;, quæ memorata ſunt,per experimentorum notitiam curationis habebatur cognitio,ſic ex cauſis quoq;,quas euidentes vocant,ijſdem cognita curatio eſt. Quòd ſi vtraq; inueniẽdi via mutuum G H inter eos conſenſum habuiſſet,nil opus illis longiori oratione fuiſſet.

Quæ Empirici,& Rationales medici inuicem reprehendunt. CAP. 5.

QVoniã aũt experientiã accuſant ij,qui rõnalem artẽ profitentur,eãq; alij cõſtitui poſſe negant,alij mancã eſſe dicunt,alij artis expertẽ : contra autẽ empirici rationẽ quidẽ probabilẽ,vt quę tñ nõ vera ſit, accuſant,iccirco duplex vtriſq; lõgaq; admodũ decurrit oratio, cum alternas accuſationes defenſioneſq; adhibẽt. Quæ enim aduerſus expertẽtiã ab Aſclepiade diſputata ſunt,qui fieri non poſſe monſtrauit,vt ad eundẽ modum poſſet quicq̃ ſępiſſime videri, neq; poſſe vlla ex parte cõſtitui eã,neq; aptam quidẽ ad minimũ quidpiam inueniẽdũ eſſe volũt: Quæ aũt ab Eraſiſtrato dicta ſunt , q ſimplicia quidẽ atq; in ſimplicibus per experientiã cõfeſſus eſt inueniri remedia(quale eſt ſtupori dentiũ portulacã mederi)hoc idem vero cõpoſitis eſſe atq; in compoſitis negauit,eandẽ inueniẽdi quidẽ facultate non ex omni parte carere,ad omnia tñ inuenienda non idoneã eſſe volunt: Tum vero,quæ explicata ſunt, hæc vero ab ijs,q per experientiam quidẽ ea inueniri cõcedunt,hãc ipſam aũt,q̃ infinita longaq; ſit,&, vt eorũ verbo vtar,amethodos,hoc eſt methodo careat,accuſant,itaq; rationem inducunt,ipſam , nõ qualis conſtitui aut ſubſiſtere nequeat, ſed quale aliquid eſt,quod ſine arte ſit,experientiã eſſe volunt.His igitur,qui

A adeo verbis inſultant,reſpondent empirici,conanturq́; experientiam eiuſmodi eſſe monſtrare,vt
conſtitutionem recipiat,vt,quod ſatis ſit,habeat,vt in ſe artem cõtineat.ijdemq́; rurſus multis mo
dis ipſam ratiocinationem,hoc eſt analogiſmũ,reprehendunt:vt rurſus quoq; neceſſe ſit ijs,qui ra
tionalem diſciplinam profitentur,ad ſingula reprehenſionis genera reſpondere.His enim,cum ſe
naturam corporis,morborumq́; omnium ortus,vireſq́; remediorũ noſſe proponũt, tunc inſtant
empirici,qui hæc omnia iccirco crimini dant,ꝙ eatenus quidem procedũt,vt probabilia veriſimi-
liaq́; ſint,nulla tñ eorum certa cognitio ſit:interdum ijdem,cum earum rerum cognitionem con-
cedant,eandem tñ conantur inutilem eſſe monſtrare:interdum,cum illis hoc ipſum dent,eam ſu-
peruacuam eſſe coarguunt.Hæc ſunt,quibus inter ſe generatim empirici rationaleſq́; certant. In
quibus ẽt omnibus multa particulatim cõtendunt:quale eſt,quod in quæſtionibus,quas de rebus
inueniendis abditis tractant,alij corporum diſſectionem indicationemq́; ac dialecticam ſpecula-
tionem laudant:hæc ſiquidem ipſis inſtrumenta eſſe,quibus ea venentur, quæ in obſcuro poſita
ſunt.Empirici aũt neq; inueniri quicquã membrorum diſſectione concedunt,neq;,ſi fieret,id arti
neceſſarium eſſe:ac ne omnino quidem indicationem eſſe, neq; aliud ex alio poſſe cognoſci, quia
omnia poſtulent ex ſemetipſis agnitionem:neq; id,quod ſuapte natura abditum ſit,vllo ſigno in-
B dicari,ac nec vlli quidem arti opus dialectica eſſe.Dein aliquid cõtra dialecticas ſuppoſitiones di-
cunt,contraq́; definitiones,ac ne eſſe quidem demonſtrationẽ pronunciant rei vllius,quę incerta
naturâ ſit:itemq́; de vitioſis demonſtrandi modis,quibus vti ſolent ij,qui rationalem medicinam
ſequunt̃,deq; omni ratiocinatione loquunt̃:eamq́;,quod profitetur,inuenire non poſſe,eademq́;
nec artẽ iam vllam conſtitui,neq; hominum vitam proficere. quem aũt epilogiſmũ græce vocãt,
quem ijdem euidentem rationẽ eſſe dicunt,vtilem ad ea inuenienda eſſe,quę opportuna latentia
ſunt(ſic enim iſti nominant,quæ ſenſibilia quidẽ,non tñ adhuc euidentia ſunt)eundemq́; ad eos
arguendos vtilem,qui contra euidentiã audent dicere:vtilem quoq; ad oſtendendum id,quod in-
ter euidentia præteritur:vtilemq́; ad occurrẽdum ſophiſmatis,quiq́; nunꝗ ab euidentia abſit, ſed
cum ea ſemper verſetur:quod tñ analogiſmo id eſt ratiocinationi eſſe negant, ſed eam ab euiden-
tibus rebus initium trahere,deſinere in ea,quæ perpetuo abdita ſint:ideoq́; varios eius eſſe mo-
dos,cum ab euidẽtibus ijſdem rebus alius ad aliud,quod abditum ſit,accedat, indeq; diſcordiam,
quæ diiudicari nequeat, eſſe paratam, quam indicium eſſe incomprehenſibilitatis dicunt. nam
ijdem iſti,quæ vera firmaq́; cognitio eſt, comprehenſionem vocant:incomprehenſibilitatẽ vero,
quod ei contrarium eſt.itemq́; incomprehenſibilitas ab ijſdem cauſa dicitur diſſenſionis, quæ iu-
C dicari non poſſit,rurſus aũt diſſenſio incomprehenſibilitatis indicium. quæ aũt de rebus obſcuris
contentio eſt,eã poſſe iudicari negant,poſſe aũt eam,quæ de perſpicuis eſt. in his enim cum ſingu
la,qualia ſint,appareant,ſi vera loquimur,ſic eſſe teſtificantur:ſi mentimur,coarguunt.Hæc ſimi-
liaq́; innumera ſunt,quibus empirici rationaleſq́; medici certãt,à quibus eadem tñ in ijſdem affe-
ctibus adhibetur curatio,ijs quidem,qui in hæreſi ſint ſua legitima exercitati.

De Methodicorum ſecta. *CAP. 6.*

QVi autem methodici vocantur, ſic enim ipſi ſe nominarunt, quaſi rationales ij, de quibus
ante retuli,non ſe methodo dicant artem tractare,ij mihi nõ verbis tenus videntur ab anti-
quis ſectis diſſidere,ſed ipſa etiam artis opera multa inuertere : eum neq; locum affectũ
vtile quidpiam ad curationem indicandam dicant habere, neq; cauſam ipſam, neq; ætatem, nec
tempus anni,neq; regionem,deniq; nec virtutem ægroti conſiderandam, aut eiuſdem naturã ha-
bitum'ue:ijdem vitæ ſtudia aſſuetudineſq́; reijciunt,cum ſe dicant eius,quod cõferat,indicatione
contentos,quæ ab affectibus ſolis trahatur:ac ne ab his quidem per ſpecies,ſed communiter & ge
neratim:ponantq́; ac nominent morborum communia ipſa hæc, quæ vbiq; in ſingulis affectibus
ſunt.Iidemq́; conantur,alij morborum omnium,qui victu curantur, alij omnium abſolute cõia
D in morbis oſtendere duo,itemq́; tertium aliud miſtum: illiſq́; impoſuere nomina adſtrictionem
profluuiumq;.ſic morbum oẽm aut adſtrictum dicũt,aut fluentem, aut ex vtroq; miſtum.ſi enim
naturales ſuppreſſæ ſint corporum excretiones,adſtrictum vocant:ſin magis ferantur, fluentem:
ſin autem & ſuppreſſæ illæ ſint,& ferantur,ea de re miſtionem oriri. quale eſt, ſi oculum inflam-
matio ſimul fluorq́; occupet:nam ab inflãmatione,quæ adſtricta affectio eſt, cum non ſola nunc,
ſed cum fluore in vno eodemq́; loco orta ſit, totũ ipſum affectũ miſtum effici. At vero indicatio-
nem eius,quod conferat,laxitatẽ in adſtrictis eſſe:in fluentibus vero compreſſionẽ. nam,ſi genu,
verbi gratia,inflãmatione laboret,relaxare aiunt oportere:ſi fluat aluus,cohibere atq; comprime-
re:in miſtis autem cõtra id inſtare,quod maxime vrgeat:etenim,quod magis turbet periculumq́;
inferat,hoc idẽ eſt, quod illi magis occurrere vehemẽtiori malo oportere, ꝙ alteri, dicũt. Cur igit̃
non ipſi ſe rationales vocarunt,cum præſidia per indicationẽ comparent:qm̃ inquiunt, rationa-
les obſcura ſcrutantur,nos autẽ in rebus verſamur euidentibus. Totamq́; deniq; ſectam ſuam ita
definiunt,vt eorum cognitio ſit,quæ communia euidentia ſunt.quæ ne cæteris omnibus artibus
videatur communis definitio(nam illas quoq; eorum, quæ cõmunia euidentia ſunt, notitias eſſe
putant)addunt,vt ea ſint,quæ finem medicinæ ſequantur: Eorumq́; aliqui, non quæ ſequantur,
ſed quæ eiuſdem fini conſentanea ſint,adiunxerũt:pars aũt maxima, hæc ambo componens,me-

thodum, inquit, notitiam eorum eſſe: quæ cõia euidentia ſunt, eaq; medicinæ fini cõſentanea conſequentiaq;: Quidam aũt, vt Theſſalus eſt ſic, vt eadem proxima ac neceſſaria ſint ad ſanitatem. E
Ita neq; rationales ſe nominari, non enim ſe rebus obſcuris egere, vt illi, neq; empiricos volunt, & ſi maxime in euidentia verſantur, ab illis enim per indicationem eſſe remotos. ac ne modum quidem ipſum, quo in euidentibus rebus verſantur, cõem eſſe ſibi cum empiricis dicũt, illos enim recedere à rebus obſcuris, quia cognoſci non poſsint, ipſos aũt quanquam hoc idem, ſed tñ facere, quia inutiles ſint: itemq; e rebus euidentibus empiricos obſeruationem, ipſos indicationem habere. his rebus igitur ab vtriſq; dicunt ſe differre. maximeq; q̃ anni tempora ætateſq; ac regiones quæq; oĩa ſimilia ſunt, abſcindunt, quæ manifeſte quidẽ inutilia ſunt, vt illi putant, ſed gloriæ gratia apud priores medicos celebrata: eamq; maximã eſſe dicunt methodicæ ſectæ virtutẽ, gloriantурq; ea de re, ſeq; admirabiles putãt. atq; eum, qui vitam breuẽ dixit, artẽ longam, reprehendunt, rẽ enim ipſam contra ex omni parte ſe habere, vt breuis illa ſit, vita longa. demptis enim oĩbus ijs; quibus ars iuuari falſo putatur, nobiſq; ea, quæ morborum cõia ſunt, ſola intuentibus, neq; longã medicinam eſſe, neq; difficilem, ſed facillimam atq; apertam, quæq; ſex mẽſibus diſci omnis celerrimeq; poſsit, ita enim in morbis ijs, qui victu curãtur, rem oẽm in anguſtum valde eſſe deductã, eademq; ratione in ijs, qui manu, quiq; medicamentis curantur: in quibus ẽt generatim cõia quædam inuenire conantur, ſcopoſq; remediorum paucos ſubijciunt. Quare, vt mihi videtur, nõ vulgato illo ſemeſtri ſpatio diſcere, ſed longe celerius totam eorũ artem liceret. his itaq;, ni mentiunĩ, gratiæ doctrinæ breuioris agendæ ſunt: ſin autem mentiuntur, negligentia ſunt accuſandi. F

Quibus rationibus Methodici ſuam ſectam defendant. CAP. 7.

QVo autem potiſsimum modo hi mihi videantur iure iudicandi, cæcutiant'ne in re vtili, an, quod ſuperuacuum eſt, recte ipſi ſoli effugiant, nunc dicam. non enim exigua mihi videtur huius rei cõſideratio, neq; huiuſmodi, vt verbotenus tantummodo inter ſe procedat, vt quæ de empiricis rationalibuſq; eſt, qui, quicquid de inueniẽdis auxilijs primũ contendunt, deinde de vſu eorundem conſentiunt: ſed aut magnopere lædantur à methodica ſecta artis opera, aut eadem magnopere iuuentur, neceſſe eſt. Cum aũt in rebus duo ſint genera iudicij, alterum, quod à ſola ratione procedit, alterum à rebus ijs, quæ euidenter apparent, quod à ſola ratione procedit, maius eſt, q̃ pro modo eorum, qui introducuntur: ideoq; nunc importunum: quod autem ab euidentia ſola deducitur, id cõmune omnibus eſt. Quid igitur prohibet hoc eſſe, quo primo vtamur, cum ſit & ijs, qui introducũtur apertũ, & apud ipſos methodicos honoratum? à quibus nil aliud, q̃ euidentia, celebratur aſſidue, eaq; rebus omnibus anteponitur, quæ autem abdita ſunt, omnia G
inutilia eſſe dicuntur. Age igitur primum de cauſis, quæ dicuntur euidentes, cõſideremus, ſic euidentia poſita, vt iudicij regula ſit: primuſq; accedat ipſe methodicus, fereq; in hunc modũ dicat: Cur de frigoribus æſtuq;, cur de ebrietatibus, de cruditatibus, de ſatietate, fameq;, cur de laſsitudine, deq; actiõnibus,* cibi generib9, mutatiſq; aſſuetudinibus ò rationales empiriciq; curioſi eſtis? an omiſsis ijs affectibus, qui in corpore ſunt, hæc illa ſint, quibus vos mederi debetis? quorum ne vllum quidem eſt, quod adhuc adſit, ſed ipſa quidem recedunt: quod autem ab ijſdem genitum eſt, in corpore manet, eiq; mederi oportet. id enim affectio eſt. hoc ipſum igiĩ conſiderandum eſt, quale nam ſit. ſi enim adſtrictũ eſt, relaxandum: ſi fluens, continẽdum, quęcunq; ea cauſa ſit, à qua genitum alterutrum eſt. quid igitur eſt, ad quod cauſa confert, cum neq; fluens, vnq̃ laxari poſtulet, neq; adſtrictum contineri? an ſit omnino nihil, vt profecto res ipſa oſtendit? Similiq; ratione ijdẽ methodici de obſcuris cauſis & morbos continentibus loquuntur. nã eas quoq; ſuperuacuas eſſe dicunt, cũ ab affectu propria indicetur curatio, eius etiam cauſæ, à qua is ortus ſit, cognitione remota. Eundem ſermonis modum habentes ad tempora anni, ad ætates locaq; tranſeunt: in quibus etiã admirantur, cur ab antiquis medicis res tam euidens intellecta non ſit. non enim inflãmatio, quæ adſtricta affectio eſt, vt aiunt, æſtate quidem laxantia præſidia, hyeme aũt ab his diuerſa H
poſtulat, ſed eadem in vtroq; tempore: neq; in puerili ætate, quæ laxant, in ſenili vero, quæ continent: neq; in Ægypto laxantibus, Athenis aũt cohibentibus eget. itemq;, ſi inflammationi contraria fluenſq; affectio ſit, nunquã laxantibus, ſed ſemper continentibus opus eſt, ſiue ſit hyems, ſiue æſtas, ſiue ver, ſiue autũnus, nec non ſi puer ægrotat, ſi cui conſiſtens eſt ætas, ſi ſenex, aut ſi quempiam in Thracia accidat, aut in Scythia, aut in Æthiopia ægrotare. nullã igitur alicuius ex his vtilitatem eſſe dicunt, ſed omnia vana curioſitate tractari. Quid partium corporis conſideratio? an nõ inanes hæ ſunt ad indicandam curationem? an quiſpiam ſit, qui dicere audeat inflammationem in parte neruoſa, relaxandam eſſe? eandem vero in arterioſa venoſa'ue aut carnoſa comprimendam? aut omnino, ſiquid adſtrictum in aliqua parte corporis eueniat, ſit, qui audeat dicere non id eſſe laxandum, aut, quod fluens ſit, non continendum? Igitur, ſi partis natura nihil rationem curationis euariat, ſed pro genere affectus remedij inuentio eſt, manifeſte inutilis eſt adhibita partis conſideratio. talis igitur in vniuerſum methodicus eſt.

* Aldus legit ἐνεργείαις id eſt actionibus ante qui cod. habent ἀργίαις. i. ocio. & ita vetus interpres.

Empiricorum rationes aduerſus Methodicos. CAP. 8.

POſt quem ſecundo loco prodeat empiricus, eaq; ferè proponat: Nihil eſt, quod ego vltra euidentiam intuear, neq; ſapientius quicquã profiteor, q̃ ea, quæ mihi ſæpe conſpecta ſunt. tu ſi

euidentiam

A euidentiam vituperas, vt ex ſophiſta quodam ſuperioribus diebus audiuiſſe mihi videor, oportu-
num mihi eſt ad eos me diuertere, à quibus honos euidentiæ habetur. tu autem viceris iam victo-
riam cadmiam. ſi autẽ, vt inter initia ex te audiui, id omne, quod abditum ſit, inutile dicis, te ſequi
vero, quod euidens ſit, cõſitens, fortaſſe erit, vt tibi, quod prætermittitur, oſtẽdam, ſi, quod euidẽs
eſt, id ego cõmemorem. Duo fuere, qui à cane rabioſo morſi, ad eos medicos, quibuscum conſue-
tudo intercederet, confugere, medicinam petentes, eratq; vlcus vtriq; exiguum, vt ne tota quidẽ
eſſet diſciſſa cutis. E medicis aũt vnus vlceri tantũmodo curatõnem adhibuit, nulla alia ſolicitus
de re, paucisq; diebus ſanam partẽ oſtendit. Alter vero, qui canem rabioſum eſſe nouiſſet, tm̃ non
feſtinauit, vt vlcus ad cicatricẽ perduceret, vt contra etiam id magis amplum magisq; ſemper effi-
ceret, validis vtens acribusq; ad multum tp̃s medicamentis: itemq; ægrotum interea cogeret me-
dicamenta bibere, quæ vt ille dicebat, rabiei remedia eſſent. ac ita quidẽ res ceſsit vtriq;, vt, qui me
dicamenta bibiſſet, is ſeruaretur, in ſanitatẽ reſtitutus: alter, qui nil ſibi mali ineſſe putaret, repente
& aquã formidauit, & cõuulſus interijt. An hic tibi fruſtra euidens cauſa quæri videtur? an alia de
cauſa mortuus homo eſt, q̃ medici negligentia, qui neq; de cauſa quidpiam ſciſcitaretur, neq; cura
tionem poſt hanc obſeruatã aſſumeret? mihi quidẽ nullam, præter hanc, ob rem interijſſe videtur:
B qui, qm̃ euidentiam ſequor, nullã huiuſmodi cauſam poſſum prætermittere. ita nec ætatẽ poſſum
præterire ſpernere'ue. etenim huic quoq; credere ab euidentia cogor. cum ijdem ex omni parte
affectus non oĩno tñ eandem curationem habeãt, ſed adeo q̃nq; diuerſam in diuerſis ætatibus, vt
nõ ſola medicinæ menſura modo'ue, ſed etiã genere toto euarient. nam plerisq; pleureticis in con
ſiſtenti ætate conſtitutis valentibusq; vidi ego ſæpe à vobis ẽt ipſis ſanguinem mitti. ſed neq; vos
aut in vltima ſenectute cuiq;, aut puero natu admodum paruo, neq; quiſpiam alter vnq̃ mittere
« eſt auſus. Quid Hippocrates, cũ ſcribit Sub cane et ante canẽ purgatõnes eſſe difficiles? q̃d rurſus
« cum inquit, Æſtate ventrẽ ſuperiorem purgare, hyeme inferiorem? vtrum vera dicere, an mentiri
vobis videt̃? difficilem vobis in vtroq; reſponſionẽ eſſe arbitror. ſi enim mẽtiri dicatis, ipſam eui-
dentiã ſpernitis, quã à vobis plurimi fieri ſimulabatis. ita enim verũ eſſe euidẽs eſt, vt ab Hippocra
te ſcribitur: ſin eundẽ vera dicere reſpõdeatis, fit, vt anni tẽpora admittatis, quę à vobis inutilia pro
nunciata ſunt. Quin etiam exiſtimo vos neq; peregre vſquam procul à patria veſtra fuiſſe, neq; lo
corũ differentias experimẽtis percepiſſe. omnino enim neſcij non eſſetis ſeptẽtrionis incolas ſan-
guinis effuſiones nõ pati eas, quæ aſſatõm fiunt: ſic nec eos, qui Ægyptum aut omnino meridiem
incolunt: qui aũt inter hos medij ſunt, ab ijs ſæpe euidens ex ſanguine miſſo commodum accipi.
C Illud vero, q̃ partes nõ ſpectentur corporis, eſt, in quo vos ego valde demiror, & quod mihi turpe
grauiter videatur, quod non veritati ſolum, ſed ijs ẽt, quæ veſtræ operæ ſunt, contrarium eſt. ò per
Deos immortales, quacunq; in parte orta ſit inflammatio, eandem curationem poſtulat, ſiue id in
crure accidat, ſiue in aure, ſiue in ore, ſiue in oculo? Cur igitur ego ſæpe à vobis crurum inflamma-
tiones & ſcalpello conciſas, & oleo irrigatas inſpexi, oculos aũt nec vnq̃ quidem? cur his ipſis ocu
lis, cũ inflammati ſunt, medelam per adſtringẽtia medicamenta adhibetis, crura aũt non ẽt ijſdem
inungitis? cur non aures quoq;, cũ inflammatæ ſunt, ijſdẽ, quibus oculos, remedijs medemini? cur
nõ oculos ijſdẽ, quibus aures, ſed inflãmatõs aliud auribus, aliud oculis medicamentũ eſt? etenim
cum roſaceo acetum, bonum eſt inflãmatis auribus medicamentum, ſed neminẽ exiſtimo tam au
dacẽ eſſe, vt idem inflãmatis oculis infundat. quod ſiquis tm̃ audeat, hunc futurum ſatis intelligo,
vt audaciam nõ exiguo cũ detrimento experiatur. iam, cum inflammatio vuam occupat, ei ſpinæ
Ægyptiæ fructus vtile medicamentũ eſt, vtile quoq; ſciſsile alumen. vtrum aũt eadem hæc inflam
matis oculis auribusq; conueniant, an contra oĩno ſe res habet, vt ad ſummũ lædãt? Quæ oĩa di-
co, eo vobis cõceſſo, quod primũ poſitũ eſt, inflammationẽ, ſi in cruribus ſit & in manibus, laxari
oportere, non aũt, quæ in oculis, aut in vua, aut in auribus eſt. quòd ſi eam quoq;, quæ in crure aut
D manibus infeſtat non cuiuſcunq; modi ſit, laxandã eſſe commemorẽ, fortaſse cognoſcetis, ſi reſipi
ſcitis, in quãto errore verſamini: eritq;, quod ego nunc etiã dicam, commemoratõ eius, quod eui
dentia patet. quibus enim in aliqua parte corporis inflãmatio non ex ictu, ſed ſpõte ſuborta ſit ex
affectu plethorico à Gręcis vocato, nulli laxitate partis ante egent, q̃ de toto corpore detracta ma
teria ſit. id enim ſi feceris, non modo nihil imminues, ſed etiam augebis, quę orta inflammatio eſt.
quapropter per id temporis adſtringentia refrigerantiaq; parti admouemus: mox autem ex toto
corpore detractione iam facta, tum pars, quæ inflammatione laborat, laxantia patitur. Quod ſi,
dum hæc ipſa propono, nõ vobis perſuadeo tamen (id quod etiam inter initia ſermonis dixi) tem
pus eſt ad eos me diuertere, à quibus habetur euidentiæ honor.

Quo pacto rationales medici Methodicorum artem redarguant. CAP. 9.

His ab empirico propoſitis, prodeat rationalis, eaq; ferè expromat; Fortaſse tibi, ſi ſapis, ſatis
hæc erant, quo minus ætatem, tp̃s anni, regionem, itemq; cauſam euidentẽ, aut aliquam cor-
poris partẽ inutilem putares. at vero, ſi tibi non adhuc perſuaſum ab empirico eſt, à quo cõmemo
ratæ res euidentes ſunt, ſed inſuper rõne aliqua eſt opus, eam adijcere videor mihi debere. tuamq;
ſectam in caduco poſitam eſse oſtẽdam. audio enim vos, cũ dicitis cognitionem eorum, quæ cõia
in morbis euidẽtia ſunt: paſſimq; interrogans qua maxime re cõmunia hæc contineantur, & quo

dignoſcantur modo,id ne adhuc quidē cognoſcere mihi videor poſſe.eaq́ȝ cauſa eſt,qm̄ inter vos E
nominibus tenus conuenit,de rebus diſſidetis, cum è vobis alij per ea , quæ natura excernuntur,
quod aſtrictum,quod fluens eſt,metiātur.qui,ſi ea ſuppreſſa ſint,adſtrictionem vitium nominãt:
ſi ſine modo excernantur,profluuium alij in ijs affectibus,qui in corporibus reliqui ſunt,vitia po
ſita dicunt,grauiterq́ȝ eos accuſant,qui,quod educitur,reſpiciunt. Ego autē,quo in errore verſari
vtriq; mihi videātur,fortaſſe iam exponam.Primumq́ȝ in eos à me verba fiant,qui per ea , quæ ſe-
cundum naturam excernantur,morbos iudicant.miror enim,cur iſti nec ſudoris vnquã,neqȝ vri-
næ,neq; vomitus,neqȝ deiectionum plus, q̄ pro modo naturæ,viderunt bene in morbis educi:
itemq́ȝ id,quod omniū maxime abſurdum eſt,cur ne ſanguinis quidem è naribus curſum,in quo
criſis eſſet,vnq̄ inſpexere.at huius vero non menſura ſolum , ſed totum ēt genus præter naturam
eſt.ſudoris autem,vrinæ,& eius,quod per aluum,aut per vomitum ruit,genus quidem non præ-
ter naturam,multitudo tñ nō nunq̄ tam immodica eſt,vt ego quoſdam viderim,quibus tm̄ ſudo-
ris effluxerit,vt plumas ēt madefacerent:alios, quibus deiecta aluus triginta heminas ſuperaret.
ſed tñ inter hæc nihil mihi viſum eſt eſſe ſedandū,qm̄ educebantur ea, quæ moleſta erant:quanq̄,
ſi quis ijs,quæ excernuntur ſm naturam,regula vſus in omni genere eſſet,huic inhibenda huiuſ-
modi accidentia erant.Quapropter probabilia magis quodã modo ſentire vidētur ij,qui eos affe- F
ctus,qui in corpore ſunt,morborum cōia ſtatuunt. At in his vero eſt,in quo admirer , cur illa ipſa
auſi ſint euidentia dicere. ſi enim,non quod fluit è ventre,ſed,quæ in corpore affectio eſt, ex qua
ducitur id ipſum,quod fluit,profluuium eſt,eamq́ȝ nulli è ſenſibus patere licet , quo modo erit,vt
illa morborum cōia etiam poſsint euidētia dici, cum in laxiori inteſtino affectio eſſe , in tenuibus
poſsit,in ieiuno,ventriculoq́ȝ,atq; meſaræo,& pluribus alijs partium interiorū,quarum vlla neqȝ
ipſa poteſt percipi ſenſu,neq; eius affectus? quo modo igitur illa morborum cōia poſſunt etiã eui-
dentia dici,niſi,quod per ſigna dignoſcitur,id euidens quiſpiam velit vocare? Quod ſi ita eſt,non
video,quid iam ab antiquis medicis differãt.ſed quo modo breui ſemeſtriq́ȝ tpis ſpatio artem edo
cere profitentur? cum nō exigua, opinor, opus ſit methodo ad aliquid,quod ſenſum effugiat,per
cipiendum,ſed,qui recte hoc ipſum præſtet,huic opus ſit & corporum diſſectione , ex qua partes
interiores,quo modo ſingulæ natura ſe habeãt,ediſcat,& phyſica ſpeculatione nō exigua, vt ope
rationem cuiuſq́ȝ vtilitatemq́ȝ conſideret.prius,q̄ enim hæc inuenta ſint,non poteſt vllius in imo
corpore partis affectus dignoſci.Quid illud monuiſſe oportet , huc ēt magnam à dialectica opem
afferri,vt,ex quibus quid concludatˢ,aperte percipias , neq; ſophiſma vel ex te vel ex altero offen-
das? nã ipſi à nobis interdū ſophiſmate imprudētes capimur. At vero libēter ex iſtis requirerem, G
quid profluuium ſit,ſi modo diſputare didicerūt.non enim id tm̄ modo ſatis eſſe arbitror,qđ eorū
aliqui dicunt, quendã præter naturã affectū profluuium eſſe.niſi enim, qui ſit hic affectus, didice
rimus,nihil erit,quod plus à nobis noſcatˢ,laxitas'ne quædã', an mollities , an raritas ſit.nihil enim
ab illis audire eſt,quod dilucide dictū ſit,ſed quicqd occurrit,modo hoc,modo illud, ſæpe vero vt
oia ſimul,tanq̄ inter ſe nihil differētia.ſiquis aūt eos tentet,qd inter illa interſit,docere, & q̄ ſingu
la propriã ſpeculationē poſtulant,eum audire ne ſuſtinēt quidem:ſed ēt antiquos reprehendunt,
q̄ hæc ſimiliaq́ȝ fruſtra diſtinxerint.adeo illis veri quęſtio intolerabilis eſt.Ac ne illud quidē laxo,
quod intentū eſt,eſſe contrariū,molli,quod durū,raro,quod denſum,audire patiuntˢ, itemq́ȝ præ-
ter hæc oia aliud eſſe naturalia excrementa ſupprimi,& fluere,atq; oia hæc ab Hippocrate eſſe di-
ſtincta.Iidemq́ȝ & de his temere rebus pronunciant,inflãmationemq́ȝ,(ſic durum,renitentē,affi-
cientē dolore,calidum tumorē nominant,)facile admodū incōſideratoq́ȝ adſtrictum malum eſſe
proponunt.alias vero rurſus inflammationes miſtas appellãt,quales,quæ in oculis accidunt , vbi
cum fluxione ſunt,quæq́ȝ in tonſillis,in vua,in palato , in gingiuis. deinde foramina ponunt alia
rara eſſe facta,alia clauſa,eamq́ȝ ob rem vtroq; vitio affici.Sunt aūt,qui dicere nō dubitent in vno
eodemq́ȝ foramine profluuium ſimul & adſtrictionem conſiſtere.quod ne animo quidē compre H
hendi facile eſt.adeo in omnē temeritatem feruntur. Quidam aūt eorum, ijdemq́ȝ pauci,qui pati
poſſunt,vt aliquanto plus de his rebus oibus audiant cōſiderentq́ȝ,vt ipſos pœniteat , vix tādem
adducti ad veritatē ſe vertunt.His igitur cæteriſq́ȝ, qui paulo diligenter diſcere de primis aliquid
cōmunibusq́ȝ morbis volunt,liber eſt ſeparatim cōſcriptus.Nunc aūt, vt ijs, qui introducuntˢ,res
vtilis ſit,aduerſus eoſdē methodicos æquum eſt pauca dicere , quæ tñ optarim aliquid illis quoq;
prodeſſe:quod fieret,ſi contētione remota id ipſum,quod diciˢ, ſecū ipſi exquirerēt.Id aūt,quod
dicitur,eſt,vt,quæ ab illis ēt ipſis vocata inflammatio eſt,præter naturã ſit tumor dolore afficiens,
premētibus digitis renitēs,durus,calidusq́ȝ,eademq́ȝ nihilo magis aut raram,aut duram,aut den-
ſam,† q̄ antea eſſet,propria ratione partem efficiat,ſed fluente materia,& ea quidem ſuperuacua †Ant. interpres addit, aut mollem.
impleat,ideoq́ȝ intenta pars eadem ſit.non tñ, ſiquid intentum eſt,id omnino denſius,q̄ ante,aut
durius eſt.illudq́ȝ in corijs diſcas loriſq́ȝ & nexu aptatis rebus,licet, ſi vndiq; ea diſtendere tentes.
ita partiū,quæ per inflammationē repletæ ſunt,medela eſt materię detractio.hęc enim repletioni
contraria eſt.cum aūt partes ipſæ exhauriuntur,protinus conſequitur,vt eædem remiſsiores effi-
ciantˢ: itaq́ȝ,quæ repleta ſunt,eadē vt intenta ſint,neceſſario ſequitˢ.veluti,quæ exhauſta ſunt,vt re
miſſa ſint:quorū neutrum tñ vel denſitas vel raritas neceſſario ſequitˢ, ac ne profluuium quidem
ſuppreſsio'ue.

A ſuppreſsio'ue. neq; enim, ſiquid rarũ eſt, ex hoc aliquid fluat oĩno, neceſſe eſt. q̃d enim, ſi craſſum
exiguumq́; ſit id, quod intus eſt: neq;, ſi ſpiſſum, in eo ſupprimi neceſſe eſt. nam, quod multum &
tenue eſt, id etiam per denſa foramina effluit. Satius igitur fuerit illos antiquorum volumina le-
gere, diſcereq́;, quot modis, quicquid prius in parte cõtentum eſt, idẽ rurſus excernat̃. ſi rarefiat,
quod continet: ſi, quod cõtentum eſt, attenuetur: idemq́; ſi incrementũ aſſumat, ſi vehementius
moueatur, ſi à re aut exteriore trahat̃, aut interiore pellatur, †ac, veluti ab exterioribus quibuſdã,
abſorbeatur. Quibus oĩbus prætermiſſis, ſi quiſpiam raritatem foraminum vnicam educẽdæ ma
teriæ cauſam exiſtimat, is videbitur ne euidentia quidẽ cognoſcere. ſiquidem lanam ſpõgiam'ue,
aut in quibus ſimilis raritas eſt, ſi, quod intus habeant, exiguum ſit, id non deponere, ſed contine-
re manifeſte videmus: ſi multum, effundere. Cur igitur illi non in oculis naribuſq́; & ore, & quæ
ſimili raritate ſunt, hoc idem animaduerterũt, licere aliq̃n, non ꝙ rara foramina ſint, ſed ꝙ humor
multus in his partibus ſit, iccirco aliquid effluere: Ac fictilia quoq; ſæpe videmus, quæ tam raro
corpore ſint, vt etiam aquam transfundant, quæ tñ eadem, ſi mel inſuderis, nihil tranſmittant. nã
craſſior mellis ſubſtantia eſt, q̃ pro ratione foraminum, quæ in fictili ſunt. Ita nec illud alienũ erat
intelligi, ſæpe aliquid ob tenuitatem effluere, quanq̃ corpus ipſum, quod continet, nõ ſit à natura
B perforatum. itemq́; nec illud plerunq; naturam, à qua gubernatur animal, quicquid ſuperuacuũ
erat, id per corpus ipſum cõtinens euacuaſſe, tanq̃ exprimentẽ expellentemq́;. Quid igitur diffi-
cile erat intelligere eum, qui diligentius in artis operibus verſatus eſſet: plerunq; enim ſic morbo-
rum criſes eueniunt. reliquas educendæ materiæ cauſas prætereo. itemq́; eas, quæ eiuſdem con-
tinendæ totidem ſunt, illiſq́; contrariæ. ſiquidem audire talia non ad aures eorum ſpectat. Quod
autem mihi fortaſſe aſſequi poſſe videtur, ad id rurſus reuertor, oculum humore fluere interdum
poſſe, non ꝙ vlla ſit in parte ipſa à modo naturæ facta mutatio, ſed ꝙ fluens materia vel multa ſit
vel tenuis, vel à natura per hanc partem expulſa, ſcilicetq́; oportere fluentem materiam, ſi tenuis
eſt, craſſam reddere ſi multa, educere: conatum vero naturæ, ſi opportunus ſit, admittere, nihilq́;
in ipſum oculi corpus agere, quippe quod nullam fluxionis cauſam continet. Id autem opinari
inflammationum aliam adſtrictum eſſe vitium, aliam miſtum, non video, quo modo nõ deſipien
tiæ ſit. primum enim quod ab ipſis dictum eſt, eius obliti ſunt, nõ vel fluentem morbum effluxu
iudicari debere, vel adſtrictum ſuppreſsione, ſed ipſos oportere corporũ affectus ſpectare. Cum
igitur ex parte omni hi ſimiles ſunt, nullaq́; in re, quæ nunc inflammatio eſt ab ea, quæ antea fuit,
differre videtur, niſi ꝙ aliquid ab altera defluit, nihil ab altera, quo modo non vehementer abſur-
C dum eſt hãc miſtam, illam adſtrictam putare: deinde vero quo modo nec illud, quod facillimum
erat, ipſis in conſiderationem venit, neq; in manu, neq; in cubito, neq; in brachio, neq; in crure,
neq; in femore, neq; in vlla corporis parte alia viſum vnquam fuiſſe huiuſmodi genus inflamma-
tionis, vt aliquid foras efflueret, ſed ijs tantum modo id euenire, quæ os oculos'ue aut nares occu
pant: An illis morborum communibus omnibus, quæ miſta ſunt, Iuppiter interdixit, ne vllum
vnquam eorum vllam aliam corporis partem attingeret, ſed in oculos tantummodo, nareſq́;, &
os ſæuiret: Nam inflãmatio poteſt partes corporis occupare omnes, quæ natura ſunt aptæ, vt cau
ſas illius gignendæ ſuſcipiant. ꝙ vero aliæ ſunt raræ natura, aliæ denſæ, eo fit, vt ab illis quicquam
effluat lapſæ materię, in his autem contineatur. Si enim vtrem alia'ue, quibus ita corpus continẽs
ſit, humida re impleas, nihil effunditur. idem ſi in ſpongiam agas, quæq; ita raro corpore ſunt, pro-
tinus id omne, quod ſuperuacuum eſt, effunditur. Quid igitur difficultatis erat eos animaduer-
tentes, quàm maior omni reliquæ cuti denſitas ſit, q̃ quæ oculis naribuſq́; atq; ori ineſt, partium
naturæ cauſam aſcribere, miſtione longiſq́; nugis dimiſſis: hoc enim ita eſſe declarant inflamma-
tiones eæ, quibus in partibus alijs admiſta exulceratio eſt. ſiquidem ab his id effluit, quod tenue
eſt, perinde, ac ſi in oculis naribuſq́; atq; ore eſſent. dum autem illæſa cutis denſaq́; ex omni parte
D eſt, cur nihil effunditur, hoc ipſum cauſa eſt non inflammationis genus. Rurſus, vt ſiue melle, pi-
ce'ue liquida nec id quidem ſine modo, ſpongiam lanamq́; madefacias, nihil effunditur, propter
humoris craſsitudinem: ſiue idem ex aqua agas, aut quibus ſimilis tenuitas eſt, ſed exiguo adhi-
bito modo: ſic arbitror, non ſemper ab oculis aliquid effluit, idq́; aut ob craſsitudinem humoris,
aut quia non is ſuperuacuus eſt. vt in ijs, qui ſe habent in ſtatu naturæ. Itaq; licet idem inflamma-
tionis genus nulla alia differens re, quàm craſsitudine influentis materiæ, lippitudinem ſine fluo
re facere, quam ſapientiſsimi methodici adſtrictam nominant. eamq́; differre putant à miſta, ver-
borum ſuorum obliti, in quæ maxima neceſsitate adſtricti præcipitant, qui morborum effectus
in corporibus conſiſtere, non in humidis volunt. Quo modo igitur, cũ eadem in corporibus affe-
ctio eſt, nulla re diſsimilis, ſolam autem humidorum naturam, quæ tenuia rara'ue ſint, ſequatur,
modo effluere aliquid, modo contineri, diſsimilia morborum cõmunia eſſe putatis: Ita fit, vt iſta
veſtra miſtio ne animo quidem concipi poſsit. cætera autem, quæ non ſolum in ijs, qui victu, ſed
etiam qui manu, quiq́; medicamentis morbi curantur, particulatim peccatis, aliàs fortaſſe diſce-
tis, niſi per hæc vobis adhuc perſuaſum eſt. nunc vero, cum ſatis hæc ſint ijs, qui introducuntur,
præſentibus finem imponam.

† καὶ οἷον ἀναφερομένου πρός τινος τῶν ἐντός. i. ac veluti eructētur ab aliquo interiori.

GALENI DE OPTIMA SECTA
LIBER AD THRASYBVLVM,

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete.

Quale eſſe debet præceptum cuiuslibet artis. CAP. I.

Singula medica præcepta,atq; vniuerſim omnia præcepta in primis ve-
ra eſſe debent,ſecũdo vtilia,tertio iactis principijs cõſentientia: ex his
enim tribus legitimum præceptum diiudices: nam ſi vnum ex dictis
præcepto deſit, ſtatim neq; præceptum id dici merebitur. Cum artes
nanq; ex præceptis,& his non quibuslibet conſtent,ſed primum mul-
titudinem quandam cõprehenſionum eſſe oporteat, deinde & ad ali-
quod conducibile pertinere, propterea omne præceptum verum eſſe
& vtile & cõſecutionem quandam non ſolum ad præmiſſa principia,
ſed etiam ad reliqua præcepta habere neceſſe eſt. Quatenus enim ſub
comprehenſionem quodlibet præceptum cadit, ea ratione verum eſſe
opus eſt:falſi nanq; comprehenſio nulla eſt.quatenus autem ad finem aliquem vitæ commodum
pertinet,eò ſingulum præceptum vtile eſſe affirmandum eſt. comprehenſionum autẽ collectio-
nem ad præceptorum inter ſe,& cum ſubiecto principio cõſenſum quęrere opus eſt. At, quoniã, G
quemadmodum ſub vno principe ſubditorum multitudo mente concipitur,ſic & pręceptum ad
ante iactum principium refertur,ob id omne præceptum,verum,vtile,conſentiensq; eſſe neceſſa
rio dicẽdum. Quare, ſi tribus ijs omne artificioſum præceptum cenſetur, liquidum eſt & medica
præcepta iiſdem eſſe diiudicanda. Igitur, quandoquidem,verum quale nam ſit,& quo modo æſti
metur,non ſemper in conſpicuo eſt,neq; vtile,neq; conſequens facile deprehendi poſſunt, notas
horum aliquas iudicandiq; inſtrumenta in primis tradere neceſſe fuerit.

Quo modo verum æſtimetur,& diuerſa eſſe iudicia. CAP. 2.

VErum ſanè ex orationis cum rebus concordia æſtimabitur. Sed, q̃m rerum aliquæ ſenſui eui
dentes ſunt,aliquæ ſenſum latentes:& euidentium aliquæ per ſe innoteſcũt, vt albus aterq;
color:aliæ non per ſe,ſed ab alijs claritatem adipiſcuntur, vt quæ ſignis deprehenduntur:rurſum
rerum ſenſui abditarum aliquæ intellectui perſpicuæ & ſunt,& dicuntur,vt bis duo quatuor con
ſtituunt:aliæ per oſtenſionem cognoſcuntur,vt id, quo bene vti licet, eodem & abuti, & quæ ſe-
quuntur,oportet ſemper ſermonem ac præceptum ad ſpeciem propoſitæ rei,de qua & ſermo eſt,
aut ad quam pertinet præceptum,referre,ac,ſi de re aliqua ſenſui euidenti ſit, ad illam accommo-
dare:ſin vero de re ſenſui occulta,conſiderandum,num alicui occultarum rerum ſit conſentiens. H
Iudicia aũt de rebus ſenſui euidentibus atq; occultis differũt. Quæcunq; enim ſenſui euidentium
rerũ per ſe de ſeipſis notitiã pariunt,ſenſu diiudicantur,vt album & atrum. Quare medici illi iure
ſunt deridendi,qui de rebus ſenſui euidentibus ſententiam non ſenſorijs, ſed demonſtratione ali
qua ferre conantur:quẽadmodum & Aſclepiades de membranulis in corde inſitis diſputãs Eraſi
ſtratum deceptũ eſſe contendit,Herophilum enim,qui multa corpora inciderit, eas nõ vidiſſe:cũ
ipſi liceret ad ſenſui euidentis rei ſcrutationẽ,vt decebat,accedenti,de re poſtea ferre ſententiam,
& non fatuis opinionibus credere. Itaq; rerum ſenſui euidentium, quæcunq; per ſe deprehẽdi va
lent,iudices ſunt,vt ſupra retuli,ipſa ſenſoria. Sed euidentium quidem ſenſui, non per ſe autẽ co-
gnitorum iudex eſt obſeruatio,eorum dico,quæ per ſigna percipiuntur. Iterum ſenſui abſtruſarũ
rerum,ſicut plures ſunt differentiæ,ita & diuerſa iudicandi inſtrumenta:ex abſtruſis aũt ſenſui ali
qua intellectui perſpicua ſunt,vt hoc, fieri non poſſe, vt idem homo Athenis ſimul atq; in Ægy-
pto ſit:aliqua per oſtenſionem cognoſcuntur. de perſpicuis intellectui iudicium ex cõi omnium
hominum conceptione habetur:at,quæ oſtenſione percipiuntur,per conſenſum cum his,quę ab
omnibus conceduntur,diiudicantur:rurſus conceſsi diiudicatio in plura diuidĩt, aut enim ex con
ſenſu cum ſenſui apparentibus,aut cum perſpicuis intellectui,aut cũ demonſtratis conceſſum di-
ſcernitur.

A ſcernitur. Igitur, quo modo verum & ad iudicium veri ducentia iudicari oporteat, explicauimus.

De vtilis præcepti dignotione, & euidentia ſenſui non eſſe artis principia. CAP. 3.

DEinceps de vtili præcepto diſſeremus. Vtile præceptum, cum ad artis finem refertur, digno
ſcitur. Oportet autem ipſum primum quidem comprehendi poſſe: ſi hæc enim deſit condi-
tio, vt hippocentauri fel attonitis medetur, quoniam comprehendi nequit, propterea inutile præ-
ceptum redditur. Deinde ipſius apprehenſionem non conuenit cum vulgaribus eſſe communẽ,
ſed artificum propriam: iccirco nanq; eos falſos eſſe nõ dicimus, qui ſenſui euidentia artis initium
eſſe opinantur. neq; enim ex ſenſui euidentibus ars conſtituitur, neq; per ſenſui euidentia fit eius
traditio: quando quidem nemo ſenſui nota tradit, ſed ea, quæ ex ſenſui notis præcepta oriuntur,
quæ planè ſenſui ſubiecta non ſunt. Hæc igitur artis principium eſſe non ab re quiſpiam dixerit,
præcepta dico, ex euidentibus ſenſui nata videlicet, q̃m principium tradendæ artis ab ſenſui eui-
dentibus fit. Quòd ſiquis nota ſenſui principium eſſe artis affirmet, ſe inter artẽ imperitiamq; nul
lum ponere diſcrimen ignorat. etenim, ſi ſenſui patentium deprehenſio eadem in artifice atq; im-
perito fuerit, clarum eſt huiuſce rei cauſa nihil artificem imperito præſtare: quin neq; iam artifex
erit, ſiquidem artifici atq; inſcio eorundem eadem ineſt cognitio. Quam obrem ſenſui nota præce
B ptorum inuentionis principium eſſe iure dicentur, artis vero principium minime. nam quemad-
modum leporis veſtigia inueniendi leporis principium non iniuria quiſpiam dixerit, leporis autẽ
eſſe principium nullus mente conſtans affirmauerit, neq; enim lepus ex veſtigijs componitur, ita
nota ſenſui præceptorum inuentionis principium rectè dixeris, q ab his profecti artis inuentores
ipſam conſtituunt, artis vero principium non item. principia nanq; in eius qualitatem, cuius ſunt
principia, referre conuenit. Itaq; et artis principia vulgo ignota eſſe debent. neq; enim ars vlla ipſi
nota eſt. prætereа artium principia traduntur, euidentia vero ſenſui non traduntur. quo fit, vt ne-
mo rationabiliter ſenſui ſubiecta artis eſſe principia contendat.

In quibus præcepta conſiſtant, & quid præceptum ſit. CAP. 4.

PRæcepta nanq; aut in ſenſui notis, aut in his, quæ ex alijs percipiunt, aut in his, quæ præoſten
ſa fuere, aut in manifeſtis intellectui conſiſtunt, in hunc ſanè modum: in euidentibus quidem
ſenſui ſic: Quidam plures intuitus ſauciato corde morientes, mortis cauſam ſcrutatus eſt: conſide-
rans igitur inuenit neq; ob facultatis deliquium, neq; propter materiæ medicinalis penuriam, ſed
propter neceſſariũ membri illius vſum iſtos interire. quare cognoſcens abſq; membri huius actio
ne, vtilitateq; ab ipſo corpori ſubminiſtrata animal ſupereſſe non poſſe, rationeq; ea, quę in ſenſui
C manifeſtis inuenit, colligens, hoc præceptum conſtituit: Quicunq; in corde ſauciatur, morietur.
Quod igitur ex manifeſtorum ſenſui conſenſu ratione inuentum eſt, & vniuerſum prolatum, prę
ceptum dicitur. quin potius in manifeſtis ſenſui præceptum conſiſtit, vt à ſenſui euidentibus in
phlegmone: ſiquis phlegmone afficitur, ille tumorem habet durum, renitentem, pulſatiuum, do-
lorem inferentem. Sunt itaq; nota ſenſui præceptorum inuentionis primordia: at pręcepta ex ſen
ſui euidentium conſenſu reperta cõſtituendæ artis ſunt principia, & à ſenſui euidentibus ad hunc
ſanè modum præceptum conflatur. Ab his autem, quæ ex alijs percipiuntur, hoc modo præceptũ
colligitur: Siquidem hi caſus infeſtant, hic ſanguinis copia laborat: Cui hæc eueniunt, illi iecur,
aut renes, aut id genus aliquod afficitur. Ab his autem, quæ præoſtenſa ſunt, hoc modo cõficitur:
ſi ante probatum fuerit, quid ſit concoctio, &, quæ concoquuntur fundi & eliquari, atq; ita mox
diſtribui, & ægrotantes non multo in conficiendis cibis labore indigere, ab his huiuſmodi præce-
ptum naſcitur: Liquidi cibi omnes febricitantibus bene faciunt. Sed ex manifeſtis ita præceptum
oritur: Quicquid eſt multum, naturæ aduerſatur. & illud, Non ſaturitas, nõ fames, neq; aliud quic
quam bonum eſt, quod naturæ fines egreditur. & illud, Vbi ſaturitas morbos creat, euacuatio me
detur. Nam, cum per ſe conſtet in illis quidem, ſi facultatem vincentia, in hoc vero, ſi efficiens cau
D ſa repellatur, quod fiebat, non futurum eſſe, dicta præcepta fuere compoſita: omne autem præce-
ptum commune eſt, & firmum. Quamobrem errant illi, qui eo artem coniectricem aiunt, q con-
iecturalibus præceptis continetur. nõ enim à præceptis coniectrix denominatur, (hæc nanq; per
petua ſunt,) ſed ab actione & medentium opera: hæc enim incertum euentum habens coniectri-
cem artem reddit. nam omnium artium præcepta æque perpetua ſunt, & æterna: Verum, quoniã
non omnium artium finis ſemper attingi poteſt, eo fit, vt ipſarum non nullæ coniectrices appel-
lentur, quæ incertum ancipitemq;, vt dixi, euentum habent. Cæterum, quoniam vtile diiudican-
dum eſſe dicebamus, ſi ad finem referretur, artis finem proponere neceſſe fuerit, vt eo patefacto
perſpicuum fiat, ad quid referentem vtile æſtimare oporteat.

De fine artium per ipſarum diuiſionem. CAP. 5.

ARtium igitur aliquæ ea, quæ non ſunt, efficiunt, vt nauium ſtructoria: non nullæ, quæ facta
ſunt, conſeruant, vt nauium gubernatoria: non nullæ vtrunq; præſtant, vt ædificatoria. in
facientibus artibus, aut ſeruantibus vnus eſt conſequendi finis modus: propterea in his ſimplex
eſt vtilis æſtimatio. ſed in his, quæ iuxta faciunt & conſeruant, nõ facile eſt diiudicare. Non enim,
tanquam inutile, refutandum eſt, quod ad conſeruationem nõ conducit: ſed diligenter perquiren
dum, num quippiam ad eius, quod non eſt, productionem conferat. Ars itaq; medica inter eas

eſt,quæ faciunt & conſeruant: non icirco tamen geminum eſſe artis finem credère oportet,&, E
quod non eſt,facere,vt pote ſanitatem:& eam, quæ eſt, conſeruare: per eadem enim præcepta,
vt aiunt,ſanitatem creans,eademq; conſeruans geminum habere finem videatur. Profecto, niſi
euidenter eadem eſſent præcepta ad vtrunq; finem ducentia,differentibus etiam finibus diuerſæ
vtique eſſent artes, & duæ medicatiuæ. at, quoniam,eadem cum ſint præcepta, propoſita eua-
riant,vna ars differentia habebit propoſita:ſed me hercule ignorant artis vnum eſſe propoſitum,
ſanitatem ſcilicet,finemq; vnum,qui eſt eius conſecutio, modos autem conſecutionis multipli-
ces.non variat igitur propoſitum, neque finis ſecundum varium habendæ ſanitatis modum: ſi-
quidem nobis apta efficere cognoſcentes, modo ipſa nocentia ſubmouentes ſanitatem acquiri-
mus,modo ea deuitantes ipſam præſentem conſeruamus. quare vtile in medicina recte æſtima-
bimus,non nunquam,an ad ſanitatem accerſendam:non nunquam, an ad eam retinendam con-
ferat,nobiſcum reputantes.

De præceptorum conſenſu dignoſcendo. CAP. 6.

COnſenſum autem præceptorum non nulli ex eo,ꝙ vnà ſint, quærendum cenſent, multa ſi-
mul eſſe ignorantes, inter quæ nullus conſenſus eſſe dignoſcitur, quemadmodum & diem
eſſe,& ſimul cum ea ſpirationem fieri dicimus,inter quæ tamen nulla intercedit ſocietas.Non igi F
tur conſenſum ex eo,quòd ſimul ſint,diiudicare oportet,ſed,quo ſublato neceſſario quippiam au
fertur,& poſito ponitur,id ei conſentiens & conſeruans iure putãdum eſt.atq; in vniuerſum,quæ
mutuo inter ſe dependentia colligantur, per appellatam epicriſim à græcis, à noſtris adiudicatio
dici poteſt,iudicanda ſunt:in quibus ſane conſequentem epicriſim facere opus fuerit: ad quarun-
dam vero orationum epicriſim neceſſario quærendus eſt conſenſus & conſecutio: an vero & ad
medicinalium præceptorum iudicationem ea cõducat,forſan diſquiret aliquis:neq; enim,ꝙ medi
cinale præceptum vtile veruinq; ſit,cognoſcere ſatis fuerit,ſed nihilo ſecius ipſum,cum alijs cohę
rere conſentireq; opus eſt.

Modus tres medicinæ ſectas conſiderandi. CAP. 7.

QVandoquidem igitur omnis oratio omneq; præceptum tribus hiſce perpenditur,tres vero
in medicina ſectæ celebres ſunt,rationalis,empirica,& methodica, age hiſce iudicandi ratio
nibus vſi & iſtas ſingulas diligentius cõtemplemur,vt veræ ac ſalutari cæteris poſthabi-
tis adhæreamus.In primis autem,quid inter eas conueniat, quid cuiuſq; proprium ſit, exponere
neceſſe eſt: deinde his peractis ſingulas ad examen redigemus. Trium itaq; ſectarum profeſſo-
res in hiſce conſentiunt,quòd euidentia præcepta vtilia ſunt,analogiſmus,obſeruatio, hiſtoria,ad G
ſimile tranſitus,quòd hiſtoria ſine iudicio, non admittenda inſtrumenta, applicandorum reme-
diorum modus,ꝙ ex alijs alia deprehenduntur,ꝙ iiſdem præſentibus malis eadem ſunt facienda,
ꝙ adiectionibus,& ſubtractionibus ſanitas ſeruatur, & morbi fugantur, ꝙ ad ſanitatem retinen-
dam & morbos tollendos nocentium vſus fugiendus eſt,ꝙ ad materiæ adhibendæ notitiam expe
rientia potens atq; vtilis eſt.quæ nutriunt enim,& quæ non nutriunt,purgantia,& mortifera,ex-
perientia omnia comperta ſunt.

Quibus ſectæ differunt. CAP. 8.

SVb hoc communi empirici ſubſiſtunt, non ſolum facultates, ſed etiam conferentia obſerua-
tione fuiſſe inuenta teſtantes. At vocati methodici vltra id commune dictum, quiddam ab
empiricis diuerſum adijciunt: aiunt enim,antequam adhibendorum remediorum vires quis di-
dicerit,nihil aliud vtile ab experientia prouenire, nullum enim conferens ex obſeruatione acci-
pi poſſe,cum ſimpliciter conferentia ex quibuſdam ſenſui apparentibus colligantur. Rationa-
les vero medici inter hos medij ingrediuntur.neque enim omnia vtilia ex obſeruatione aiunt de-
prehendi,quemadmodum declarant empirici: neque rurſum omnia ex indicatione inueniri, vt
volebant methodici:ſed non nulla ex obſeruatione deprehendi, vt mortifera, & venenum mor- H
ſu fundentia: non nulla ex indicatione, ea videlicet, quorum cauſæ reperiuntur. Inter metho-
dicos igitur atque rationales eatenus conuenit, quatenus vtriq; ex indicatione vtile percipi arbi-
trantur:quatenus vero à diuerſis accipiunt,eatenus diſſentiunt:ſiquidem methodici ex ſenſui eui
dentibus quibuſdam vtilia putant indicari: at rationales ab huiuſmodi quidem minime, ſed ab
occultis.nam,cum à cauſis indicationes creari cenſeãt,cauſæ vero,vt cauſæ ſunt, ſenſui euidentes
non ſint,iam conſtat apud eos ab ſenſui notis indicationes non fieri, ſed iſta eſſe præuia & veluti
manuducere ad eorum, quæ indicare poſſunt, notitiam aſſerunt. Hoc itaq; rurſum empirici ra-
tionalibus aſſentiunt,à nullo ſenſui apparente vtilis indicationem proficiſci. Hoc vero aliud com
mune eſt & ab omnibus medicis conceſſum,ſenſui nota videlicet vſui eſſe, vt aiunt empirici, ad
obſeruanda ea,quæ ex ipſis colligũtur,cum obſeruatio in eorum aliquibus ſit:vt rationales vero,
quòd ex ipſis indicare potentia deprehendantur:vt methodici, ad ipſa vtilia percipienda huiuſ-
modi euidentia ex vſu ſunt.Rurſum hoc loco inter empiricos methodicoſq; conuenit,occultum
ex euidentibus non agnoſci,ex quo conferentium indicatio oriatur. empiricis autem atq; ratio-
nalibus commune eſt, in claris ſenſui vtilia obſeruare. Inter methodicos autem & rationales,
conſenſus eſt,ex ſenſu cognitis vtilia deprehendi. methodici nanq; ipſum vtile aiunt ex talibus

elici:

A elicitrationales vero ipſa vtile indicare potentia ex euidentibus, vtile autem nullum erui decer-
nunt.Sed ad eos,qui ex patentibus cauſis vtile quodpiam inueniri putāt,vt in palo,exempli cau-
ſa,dicendum eſt non vt ex perſpicuis, ſed vt ex cauſis in huiuſmodi vtile reperiri: cauſa vero, vt
cauſa eſt,non eſt ſenſui euidens,ſed ex caſibus deprehenditur. Igitur,ſi extremæ cuti atenula pa-
xillus'ue inhærens dolorem non moueat,neq; ſui ſenſum excitet,non percipimus: cauſa enim ali-
cuius non eſt,quodlibet faciens: quicquid.n.cauſa eſt,ſenſui nō apparet,vt cauſa.nam,quæ ad ali-
quod ſe habent,vt huiuſmodi ſunt, non ſunt nota ſenſui: ipſa vero, quæ ad aliquod ſe habent,
conſpicua ſenſibus ſunt,vt pater,ſeruus,frater,& id genus alia:ipſa quidem ſingula cernūtur, ſed
ipſorum ad alia relationes non ſentiuntur.

Quòd ex abditis vtilia reperiantur contra methodicos & empiricos. CAP. 9.

POſtquam igitur dijudicandarum rationum inſtrumenta docuimus,communiaq; & propria
ſectarum perſtrinximus,deinceps neceſſarium fuerit vnamquamque ſectam diligenter ex-
cutere ac dijudicare,atque ita meliorem,quæ viſa fuerit,amplecti.Empirici ſanè,ac methodici ra-
tionalibus contradicentes inutilem eſſe aiunt rerum abditarum notitiam,nihil enim abditū vtile
reperiri.Ad hoc rationales reſpondent ſeparatim vtrique ſectæ:ac primum empiricis dicunt,Sen-
B ſu cognita non ſatis eſſe,vt in ipſis vtilia obſeruatione deprehendantur: nam & occultis opus eſt,
ſiquidem ab his conferentium indicationes enaſcuntur: cuius rei teſtimonium eſt,quòd vos ipſi
non in omnibus ſenſu perceptis obſeruatione vtimini, ſed in quibuſdam, quæ quiddam plus,
quàm cætera euidentia ſenſui, contineant, in quibus obſeruandum eſt, quod non patet ſenſui:
quod ſi eſt,abdita non inutilia fuerint. Nota igitur ſenſui, ſi vt talia ad vtilium inuentionem ca-
piantur,omnia ad id conducent,aut non:at omnia ad id conducere ſi dicamus, incredibile fuerit:
quòd ſi non omnia conducibilia,neceſſe fuerit plus aliquid, quàm euidentiam continere, quod
percipere non ad ſenſum,ſed ad rationabilem potentiam pertinet: ea vero abdita dignoſcit.quare
& rationabilis facultas & res abditæ non incommodę ſunt.nam,ſi nota ſenſui, vt nota ſenſui ſunt,
inter ſe non differunt,patet omnia, quantum in ipſis eſt,æque ad obſeruationem eſſe idonea.qua-
re & minima quæque tam præterita,quàm præſentia commoda fuerint:id autem fieri non poteſt.
quo modo enim in ſtragulis veſtibus,& cubili,vbi æger cubauerit, atque id genus alijs quippiam
aliquis obſeruauerit? Manifeſtum igitur eſt nō in notis ſenſui,quatenus talia ſunt, obſeruationem
verſari, æque enim in omnibus verſaretur,ſed in quodam altero,quod non apparet. ſi hoc verum
eſt,iam id efficitur,occulta vſui eſſe. Veruntamen vnde inquiunt dignoſci in hiſce euidentibus
C obſeruationem poſſe fieri,in illis vero non item? haud enim facile eſt ab iſtis euidentibus, quate-
nus ita euidentia ſunt, iſtud accipere: ita enim omnes vel triuiales dignoſcerēt,in quibus nam eui-
dentibus obſeruandum eſſet,atque ita nihil noſtra experientia à vulgi imperitia diſtaret. Quòd ſi
non omnibus conſtat,quibus euidentibus obſeruatio ſit adhibenda, ſolis autem id artificibus no-
tum eſt,ſequitur in ſenſui euidentibus,non, vt euidentia ſunt, conferentia obſeruatione depre-
hendi. quoniam enim hoc eſt euidens,in quo obſeruandum eſt,id vtique non eſt euidens, ſed oc-
cultum,admodum autem iſtud nouiſſe expedit,propterea & occulta ex vſu ſunt. Vltra dicta etiā,
quandoquidem dicunt empirici & in præteritis & in præſentibus obſeruandum eſſe, iccirco &
tranſacta curioſe diſquirunt,infinita vero ſunt etiam præſentia,& in infinitis obſeruatio fieri non
poteſt,clare ſequitur,eorum obſeruationem ex his eſſe,quæ fieri non poſſunt. In Methodicos au-
tem ſenſui perſpicua conferentium demonſtratiua eſſe putantes,hæc adducunt rationales: Sen-
ſui nota ex ſeipſis percipi poſſunt,& vulgo igitur nota erunt: quoniam vero & communitates in-
dicant,ſimulq; cum indicantibus indicata ſeſe offerunt,vulgaribus vtique communitates indica-
bunt:atque ita nihil à vulgaribus ò Methodici differetis. Quòd ab affectibus vero conferentium
indicatio non proueniat,per hæc demonſtrate licet. eodem affectu, exempli gratia, phlegmone
D differentes corporis ſedes occupante,vt oculos,aut iecur,aut gulam,non eadem curatione, ſed di-
uerſa vtendum:oculo nanque inflammato opium conuenit:gulæ autem,vel ori ventriculi, & ie-
cori aliud quippiam:at oleum oculo nocet, in alijs vero inflammatis partibus dolorem mitigat.
Ex his manifeſte concluditur,ab affectibus conferentia non indicari: idem enim in omnibus ei-
dem affectui remedium admoueretur,ſiquidem affectus conferentium eſſet indicatiuus.Hoc pa-
cto etiam methodicorum placitum demoliri poſſumus. eodem affectu eundem locum vexante
pro cauſarum differentia differente curatione homines indigent,'vt in vrinæ ſuppreſsione, ſi ſit
calculus,exciſorem adhibebimus:ſi vrinæ copia,fiſtulam demittimus: ſi phlegmone, cataplaſma
ſuperdamus. Quòd ſi ab affectibus conferentium indicationes orirentur, vno affectu propoſito
vna & eadem etiam curatio aſſumeretur.ſed vna non ſumitur eiuſdem affectus curatio, non igi-
tur ab affectibus conferentium indicationes accipiuntur.

De indicatione,obſeruatione,analogiſmo. CAP. 10.

HIs itaq; ſummatim expoſitis non inutile fuerit indicationē,quid ſit, circūſcribere, & quomo
do ab indicatione vtile capiatur:quid ſit obſeruatio,quo modoq; ex obſeruatione vtilia de-
prehēdantur:qd ſit analogiſmus,& qua ratione ab eo vtile ſumatur. Quēadmodū igi͂ ſenſui eui-
dentium

dentium aliqua per ſeipſa percipiuntur, vt album & atrum: non nulla adhibita obſeruatione, vt B
ea, quæ per notas dignoſcuntur, ita & iuuantia quidem per indicationem patefiunt: ſimul.n.cum
indicantibus obuia ſunt, nulliusq́; cogitationis ope indigent. Hanc enim ob cauſam & animantia
ratione carentia ęſtum, algorem, ſemelq́; omnia nocere valentia, quoad eius fieri poteſt, vitare co-
nantur, ſimul videlicet eo, quod iuuat, ſeſe offerente. Paxillo enim aut aliquo alio in membrum
defixo nullus cogitatione pręmiſſa reuellit. Quare quod in apertiſsimis & ſine controuerſia con-
ceſsis reperitur, (omnibus enim demonſtrationem tranſcēdentibus mens noſtra propter euiden-
tiam aſſentitur) id nimirum & in perceptis ex indicatione contigerit. Quædam igitur proportio
indicationi cum ſenſui intellectuiq́; manifeſtis intercedit: quando enim cum nocentibus iuuan-
tia pariter occurrunt, tunc neq; obſeruatione, neq; analogiſmo vtendum, quandoquidem ipſa no-
centia, quid expediat, manifeſtent. At obſeruatio proportione ad ea reſpondet, quæ per notas cō-
prehenduntur: ſicut enim ea per coobſeruationem comprehendi affirmamus, ita & hic iuuantis
obſeruatio fieri dicitur. In quibuſdam enim plerunque eodem modo occurrentibus abſque ágen-
tium cauſarum cognitione iuuantis obſeruatio efficitur: vt eſt in dentium ſtupore portulaca: neq;
enim contentiua cauſa hic quicquam demonſtrat, neq; aliqua cogitatione auxilium reperitur. In
his, qui hyoſciamum epoti ſunt, aut quippiam id genus mortiferum aſſumpſerūt, inter initia ſanè F
curatio à cauſa & loco accipitur, ſed cauſa ignorata iam deinde obſeruatione perceptis vtimur: vo-
mitum enim ab initio admittimus, cauſa huius electionem indicante, & loco modum electionis
ſuſcipiente: poſtea vero cauſam ignorantes, obſeruatis, vino ſcilicet & lacte vtimur. Verum ex
analogiſmo iuuans percipitur, quando cauſa quidem deliteſcit, nullaq́; obſeruatio habetur, ſed af-
fectus quàm ſimillimus ex caſibus eſt. in huiuſmodi enim ab indicatione profuturum colligi ne-
quit, cauſa nanque ignoratur, nullaq́; præterea facta obſeruatione, caſuum ſimilitudinem intuen-
tes cogimur ad ſimile tranſgredi. Aliquis nanq; à ſerpente hæmorrho vocato demorſus fuerit: in-
de ſanguis largius eſtluat: nos cauſam, quare id patiatur, neſcientes, neque obſeruatione inſtructi,
auxilijs ad ſanguinis ob inciſionem profluuia facientibus opitulabimur. Atq; hac ratione Cnidij
medici pulmones purulentos habentibus ſuccurrere tentabant, tranſitu ad ſimile vtentes. quo-
niam enim, quicquid in pulmonibus eſt, per tuſſim extruditur, linguam amouētes aliquid humo-
ris in arteriam inſtillabant, quod tuſsim vehementem cōcitare poſſet, vt ex caſus ſimilitudine pus
reijceretur: analogiſmis itaq; per tranſitum ad ſimile fit, analogiſmo nanq; vtentes à ſimilibus ad
ſimilia tranſimus. Empirici vero ſecus, atq; nos, huiuſmodi tranſitum vſurpant. nam à ſimili tran-
ſitum ab auxilijs ad auxilia, aut ab affectibus, ad affectus fieri affirmabāt. ab auxilijs ad auxilia hoc G
modo, cum ijdem adſint caſus, qui & in aliàs viſis ægritudinibus aderant, tum à ſimili tranſitum fa
cimus, vt à cotoneo ad meſpilum. Verum aduerſus ipſos dicendum eſt: fieri à vobis non poteſt
huiuſmodi à ſimili tranſitus. vtrum enim ratiocinatione vtentes à ſimili ad ſimile tranſitis, an ob-
ſeruatione: ſi obſeruatione, obſeruatio eſt eius, quod fit, & quod cognoſcitur, & nō ad ſimile tran-
ſitus. ſin ratiocinatione, ab ipſis ſciſcitabimur, num omnium caſuum ſimilitudinem ſpectantes,
tranſitum à ſimili ad ſimile faciant, an aliquorum. Si omnium reſpōderint, nihil vnquam alicuius
ſecundum omnia ſimile reperietur: quæ enim inter ſe aliqua ex parte non differunt, hæc non ſimi
lia, ſed eadem planè ſunt. Sin aliquorum caſuum ſimilitudine ſe contentos affirment, iterum ſciſci-
tabor: num ſimilitudinem in figura, aut in colore petitis, an in duritia & mollitudine, an potius ſe-
cundum guſtatum olfactumq́; ſimilitudinem æſtimatis: quòd ſi ſecūdum guſtatum dixerint, aut-
aliud quippiam, clariſſime fatebuntur iuuantia, quatenus iuuant, ſe deprehendere. ex quo effici-
tur, vt ipſos etiam confiteri neceſſe ſit ſe nocentia, vt nocēt, dignoſcere: quo enim iuuantia nocen
tibus aduerſantur, eo iuuare dicuntur. Si meſpilum igitur, quoniam guſtatilem qualitatem coto-
nei ſaporis ſimilem habeat, torminoſis adhibetur, ſcire oportet ipſum guſtatili qualitate prodeſſe.
cumq́; ipſam adſtringere in confeſſo ſit, ſimul etiam contrariæ qualitatis facultatisúe eſſe nocen- H
tia cum huius perceptione ſuccurrit. Quòd ſi comprehenſibili cauſæ remedia contraria ſunt, ma-
nifeſte concluditur, occulta poſſe deprehendi, & ad vſum idonea cognoſci.

Deſcriptio indicationis, experientiæ, & analogiſmi, & ad ſingulas ſectas, Empiricam videlicet,
& Methodicam impugnandas tranſitus. CAP. II.

QVo modo itaq; ex īdicatione vtile percipiatur, ſupra poſitū eſt. In præſentia vero dictorum
cuiuſq; deſcriptionem explicabimus. Eſt igitur indicatio iuuantis comprehēſio ſimul cum
comprehenſione nocentis adueniens, ſine obſeruatione aut ratiocinio: Experiētia vero
eſt eius, quod frequenter & eodem modo viſum eſt, cōprehēſio atq; memoria. aut ſic etiam deſcri-
bere potes: Indicatio eſt, quando rebus percipiendis ſimul, & quod confert, percipitur, abſq; oſten
ſione & obſeruatione: at Experiētia eſt eius, quod ſępius & eodē modo viſum eſt, obſeruatio atq;
memoria: idē eſt vero obſeruatio & experiētia. Analogiſmus autem eſt comparatio & perceptio
cauſarū iuuantiū p ſimilitudines. At deinceps, propria cuiuſq; ſectæ cum expoſuerimus, aduerſus
ſingulas, empiricā dico, & methodicā, rationes inducemus. ſunt vero hęc empiricorū ppria: iuuan
tiū in cōcurſibus obſeruatio, hiſtoria, à ſimili trāſitus, quemadmodū ipſi faciendū pcipiunt: alio.n.
modo rationales medici à ſimili tranſitum vſui accōmodant, vt poſterius differentiā oſtendemus.

Quòd

A *Quòd Empiricorum obſeruatio ſine ratione præſtari non poſsit.* CAP. 12.

VErum empiricis contradicentem duobus modis in concurſibus obſeruationem accipere
opus eſt:nam facultatum obſeruatio communis eſt,accidentium vero illorum propria. aut
enim ipſam prorſus tollere,tanquam eſſe non poſsit,opus eſt:aut eſſe quidem poſſe cõcedere, ſed
abſque ratione explicari non poſſe.Primum igitur, ꝙ & abſque ratione obſeruatio explicari ne-
queat,per hęc quiſpiam oſtenderit.confitentur empirici ſe non omnes euidentes caſus obſeruare:
neq; enim ſe flauitiem,exempli cauſa,aut albedinem,aut ſimitatẽ aduncitatem´ue obſeruare affir-
mant,quamuis & in coloribus diſcrimen aliquod animaduertant,vt in auriginoſis:& in figura, vt
in fracturis luxationibusq;,ſed in antedictis minime.Quemadmodum enim,inquiunt,ab indica-
tione conferentia ſumi profitẽtes,non omnia tñ indicare teſtantur, methodici nanq; euidentium
aliqua indicare affirmant,non omnia, rationales vero abditorum aliqua, & non omnia, ita & em-
pirici in quibuſdam caſibus,non in omnibus obſeruationem ponunt:neq; enim prætenta omnia,
neq; præſentia vtilia ad obſeruationem eſſe arbitrantur.vt,exempli cauſa,quiſpiam à rabiente ca-
ne demorſus eſt:accedens empiricus id tantum ſatagit,à rabientene demorſus fuerit: aliorum an-
tegreſſorum nihil explorat:pariter & circa præſentia nihil laborat:neq; enim,vt ante diximus, ca-
B pillos rectos criſpos ue conſiderat. Quocirca ab ipſis cauſa iure petenda eſt, quamobrem non in
omnibus caſibus,ſed certis quibuſdam conferentia obſeruent,quandoquidẽ caſus, quatenus ſen-
ſui euidentes ſunt,tam illi,in quibus fit obſeruatio,quàm cæteri inutiles nulla ex parte diſsideant.
Dicunto igitur,quidnam vtiles caſus monſtrat,apparens'ne,aut occultum? ſi apparens eſſe dixe-
rint,quo vtiles caſus produntur,& in quibus obſeruandum eſt: inferemus iterum, hoc apparens,
quatenus apparet,nihil ab inutilibus caſibus diſtare. Q; ſi occultum eſſe vtile caſuum indicans af-
firment,occulta ad caſuum obſeruationem cõducere fateantur,neceſſe eſt. at occulta nulla vi alia,
ꝗ ratione, comprehendi queunt:quare,ſi occulta vtilia ſunt, in concurſibus occultorum eſt obſer
uatio:&,ſi nihil aliud ea,quàm ratio,comprehendit,apertum iam eſt abſq; ratione obſeruationem
fieri non poſſe.Hæc ſane argumentatio eos fateri cogit rationem in obſeruando eſſe percommo-
dam. Verum empirici nobis refragantes inquiunt & vtiles caſus experientia poſſe deprehendi,
& in aliquibus caſibus obſeruandum eſſe,in aliquibus vero non:idq; ſe obſeruatione cognouiſſe.
Ad hoc præſtò reſponſio eſt:cum infinita ſit caſuum multitudo, in quibus non ſit obſeruandum,
in omnibus id ipſum obſeruari non poteſt,in ipſis ſcilicet obſeruationem non eſſe faciendam: in-
finitum enim obſeruari,cuſtodiriq; non poteſt. Vltimum itaq; ipſis vndiq; oppreſsis confugium
C relinquitur,vt ſorte eueniſſe dicant in hiſce caſibus obſeruationem factam eſſe: in illis vero mini-
me.quo quid magis ridiculum fuerit? hic quidem ſermo iſte finiatur.

Obſeruationem in concurſibus,empiricorum more dari non poſſe. CAP. 13.

QVòd autem in concurſibus obſeruatio colligi nequeat per hæc argumenta declarabo. Sic
enim aiunt empirici.Obſeruatio non in vno duobus ue,ſed in plurimis frequenter conſpe-
ctis,& eodem ſe modo habentibus fit.interrogan igitur num in ijſdem caſuum generibus
vtilia obſeruent,neceſſario in ijſdem ſe generibus obſeruare affirmabunt: nam,ſi in hoc, exempli
cauſa,febris ſit,& phlegmone,in hoc biliosa per vomitum aut ſedem fiat excretio, nequit eadem
eſſe obſeruatio. Eoſdem autem genere caſus ſatis fore neutiquam dixerint, ſed etiam numero
æquales eſſe oportet.nam,ſi ijdem genere caſus fuerint,non omnes autem,aut plures adſint,con-
curſus euariat,atq; aliam obſeruationem exigit:opus eſt enim mihi ijſdem generibus & æquis nu
meris obſeruationem fieri. Quo modo autem omnis curatio ob exceſſum defectumq; caſuum
commutabitur,hinc iam conſiderandum eſt. Eſt igitur quædam in phlegmone obſeruata cura-
tio,quòd ſi aliquis à phlegmone caſus abfuerit,vtpote ſenſus,& curatio mutanda eſt: nam phleg-
mone iam in ſcirrhum euaſit,neq; eadem curãdi ratio conuenit:atq; ita penes caſus abſentiam cu-
D ratio diuerſa eſt:penes vero abundantiam ad hunc modum.Si phlegmonę febris aut ſyncopa ad-
iungitur,ob caſuum abundantiam concurſus differens factus eſt:quare & differens adhibetur cu-
ratio.Neque ſolum genere ijdem & numero æquales caſus eſſe debent, verum etiam & magni-
tudine neque excellere,neq; deficere conuenit:quandoquidem & penes caſuum magnitudinem
permutatur curatio.neque enim ſuperficie tenus factas diuiſuras ſuimus,neq; etiam ieiunio quiſ-
piam vtetur:at,ſi profundior ſit inciſio,ieiunium imperamus,venam ſoluimus,fibulas adhibemus,
& huiuſmodi.Neq; ſatis eſt caſus genere conuenire,numero æquales eſſe, & magnitudine ſimi-
les,verum etiam tempus oportet obſeruatione complecti: alia nanq; incipientibus morbis auxi-
lia adhibentur,alia vigentibus:incipientibus enim ſiquid videtur mouendum,moue,vigentibus
quietem agas,præcipit Hippocrates: & phlegmonę incipienti quidem reprimentia adhibemus,
poſt id autem cataplaſmata,& irruentem materiam diſsipare valentia. Præterea & ordinem di-
ctis omnibus in obſeruatione adiungere opus eſt:variante enim ordine & concurſus euariat, id-
circo & medendi rationem variare neceſſe eſt.aliter enim prius furentes, deinde febricitantes cu-
ramus:& aliter febricitantes prius,deinde furentes,ſiquidem mortiferi,& non mortiferi,prout ha
bet caſuum ordo,affectus euadunt:quemadmodum euentus oſtẽdunt. à neruorum quidem con-
uulſione febris non ſolum periculo vacat,verum & morbũ propulſat:ſed à febre conuulſio mor-

tiſera eſt:permutato vero penes caſuum ordinem concurſu, neceſſario conceditur (vt ex euenti- E
bus patet) & medicationem permutari. Quamborem,cum prorſus oporteat caſus non modo ge-
nere eoſdem,numero æquales, magnitudine ſimiles adeſſe, ſed etiam idem tempus, eundemq;
ordinem ſeruari neceſſe eſt, ſi debeat integra obſeruatio fieri, cumq; in omni vita ne duobus
quidem ægrotis,nedum pluribus omnes ſupra enumerati caſus accidere ſimiliter queant, clarum
eſt huiuſmodi obſeruationem in iſtis concurſibus fieri non poſſe.Non poſſe autem prædicta om-
nia in omnibus aut pluribus reperiri,ita quiſpiam demonſtrauerit.Quoniam cauſis, paſsis locis,
ætate,conſuetudine,ſymptomatum acerbitate,laborantis natura,anni temporibus, regionibusq;
diſsidentia vitia gignuntur, duobus hominibus prorſum contingere non poteſt, vt ſimiliter in
omnibus ſeſe habeant.hanc ob cauſam in concurſibus obſeruatio fieri nequaquam poteſt. quòd
ſi duo etiam nulla in re differentes inuenti fuerint,neque tamen propterea obſeruatio conceden-
da eſt,quãdoquidem ipſam in pluribus fieri opus ſit.Cęterũ quo modo vos(illi inquiunt)veſtrum
ipſorum placitum confirmatis? videmur enim ipſis ſymptomata & facultates obſeruare non
poſſe. veratrum enim purgare, aliqua animalia venenum ictu infundere obſeruatione comper-
tum eſt: & in dentium ſtupore cauſa quidem comprehenſa non eſt, ſed portulaca ipſum diſſolui
obſeruatum fuit.Sic vero ipſis reſpondendum eſt:Nos quidem vtilia ſymptomata circumſcriben- F
tes eo,quòd ad propoſita referamus,ex vſu vtile iudicamus. cum igitur & à cauſis illata omnia
ſymptomata comprehenderimus vt grauitatem:& à locis, vt ægre ſpirare: & à facultate, vt ani-
mam deficere,inuenimus hæc eſſe vtilia,reliqua vero inutilia. Quoniam igitur vtilia ſymptoma-
ta per relationem ad propoſita circumſcripſimus, quæcunque cauſæ, loci, facultatis ue ſunt ſym-
ptomata,ea vtilia reputamus,quæ non huiuſmodi ſunt,inutilia. Igitur,tametſi neque morbiferas
cauſas,neque perpeſſos locos cognouimus,cum facultatem,vt dixi, habeamus vtilia ſymptoma-
ta ab inutilibus diſtinguentem,neque agentes cauſas, affectasúe ſedes obſeruare poſsimus,vt ſan
guine infeſtante,non dignoſcentes ſanguinem eſſe morbi cauſam, à grauitate, quæ ſymptoma
eſt ſubſequens,cauſam eſſe rimati,à grauitate veluti manuducti in ipſa obſeruationem facere poſ-
ſumus.Sic & in ſpiritus difficultate,id ventriculi,aut pulmonis,aut iecoris,aut tranſuerſi ſepti,aut
alius cuiuſpiam affecti loci ſymptoma eſſe ignorantes,ſolum id locum affectum eſſe ſcientes, pe-
rinde in ea,atque in ipſo affecto loco,obſeruare poterimus. quæ autem neque loci, neque cauſæ,
neque facultatis ſymptomata ſunt,ea tanquam abundantia reijcimus. Vtile igitur atque inutile
in quibus propoſitis obſeruemus,empiricis dicendum,nos ſcilicer in ſolis ſymptomatum generi-
bus obſeruare,in quibus neque potentia,neque tempore,neque magnitudine,neque ordine,ne- G
que alio quopiam opus eſt,vt in dentium ſtupore portulacam. Quid igitur prohibet,fortaſſe di-
cent,& nos ad hunc modum obſeruare? ſi in iſtis,reſpõdebimus,ſymptomatum generibus obſer-
uatis,quemadmodum & nos modo diximus,nulla eſt controuerſia,at ſi in reliquis etiam,vbi tem
pus magnitudo & potentia requiritur,iam inter nos non conuenit. Cæterum,ſi dicant,morſum
hæmorrhi plura ſymptomata comitantur, & vos nihil in his obſeruatis,nos contra reſpondebi-
mus non in illis ſymptomatis,ſed in antegreſſa cauſa nos obſeruationem facere: ſymptomata ve-
ro ad antegreſſarum cauſarum cognitionem, in quibus obſeruationem ſtatuimus, exploramus:
cauſa nanque ignorata,& facultate curandi ex indicatione carentes, obſeruationem in antece-
dentibus cauſis præſtamus. obſeruamus autem non ſolum in cauſis,ſed etiam in loco vno: in ie-
coris itaque atque in lienis affectu quædam obſeruauimus. Si vero dixerint iſta ſingula vnum
ſymptoma comitari,dicemus nos,interdum non vnum, ſed plura: multa vero curioſe perſequi-
mur,non vt in ipſis obſeruationem conficiamus,ſed vt id,in quo fit obſeruatio, conſequamur, in
iecinoroſis affectum eſſe iecur,in quo obſeruatio ſtatuitur,& in alijs ad hunc modum. Cæterum
plerunque in prægreſſa cauſa fit obſeruatio:non enim in dentium ſtupore portulaca obſeruatur,
ſed in affectu ab acidis acerbis'ue creato. Igitur,cum ex fluctione aut vomitu aut ſecantis ſer- H
ræ ſtridore dentes obtorpuerunt,nihil in portulaca præſidij eſt. prius itaque cauſam rimati, ob
quam dentes ſtupor obſedit,deinde ſic ea vtamur. quæ in his vero accipiuntur, antegreſsis cauſis
minime aduerſantur.neque enim alia continentibus cauſis adhibetur.Hæc ſanè aduerſus obſer-
uationem in concurſibus facientes afferri poſſunt.Interrogandi præterea ſunt empirici, quo mo-
do adminiſtrandorum auxiliorum mẽſura aut tempora ſint obſeruanda, aut quo modo ciborum
tempora & menſura.

Empiricorum hiſtoriam inanem eſſe. *CAP. 14.*

VErum enimuero ipſorum hiſtoriam inanem eſſe,neq; confici poſſe in pręſentia patefaciam.
Vtuntur ſanè Empirici hiſtoria eam ob cauſam. frequenter morbi quidam exoriuntur, ad
quos nullum auxilium ab ipſis obſeruatum eſt.vt igitur & hac in difficultate aliquibus remedijs
abundare poſsint,neq; fortuitum euentum expectent,hiſtoria vſi ſunt:neq; hac tantum de cauſa,
verum etiam vt breuior eſſet traditio:non poteſt enim nouus medicinæ diſcipulus omnibus ſym-
ptomatis obuiam fieri,atq; in omnibus obſeruationem facere. Nequis igitur omne vitæ curricu-
lum diſcendo conſumat,ſed aliquando & arte vtatur,iccirco ad medicãdum vtilem hiſtoriam eſſe
aſſeruerunt.conficitur autem aut præſentium hiſtoria, vt illud carmen,

" A Ferro homines cædunt,ignis late omnia vaſtat.
aut præteritorum, vt illud,
" Curetes pugnam ſimul, Aetoliq; ciebant:
ſed futurorum neutiquam:illud enim,
" Ille dies aderit,quo procidet Ilios alta.
non hiſtoria, ſed potius diuinatio dicenda eſt. Empirici præteritorum hiſtoria frequentius vſi
ſunt:ſic enim eam definiunt.Hiſtoria eſt rerum ſæpius circa eadem probatarum narratio.Sed con
tra ipſos ita dicendum:Si omnia in hiſtoria narrata vera eſſe affirmant,aliquem profecto iudicem
habere debuerunt,qui recte hiſtoriam inſtitutam eſſe indicaret:verum,cum non ita res habeat,ali
quod dijudicandæ hiſtoriæ inſtrumentum reperiendum eſt,quo vera à falſis diſcreturi ſimus.ete-
nim circa idem non ſolũ medici diſſident,immo & contraria opinantur. febricitantes enim adeo
non nulli inedia macerabant,vt ne aquam quidem cõcederent: non nulli ab initio cremorem hor
dei propinabãt, non nulli ſummopere cauebant,ne vnquam hordeaceo victu laborans vteretur.
Petronas autem & ſuillas carnes aſſatas exhibens & vinum nigrum meracius,ad vomitum com-
pellebat,& frigidam ad laborantis arbitrium potui dabat. Apollonius vero atq; Dexippus Hip-
B pocratis auditores neq; aquam propinabant,nedum vinum: præparauerant enim ſcyphos quoſ-
dam cereos numero duodecim,vt eſſent ſinguli heminæ ſexta pars,ex his duos treſ'ue alternatim
ægrotantibus dabant. Tanta igitur cum ſit inter medicos controuerſia, cur dijudicandæ hiſtoriæ
inſtrumentum aliquod comparari non debuit? quare,cum ipſos fateri coegerimus neque inutile
eſſe hiſtoriam admittere(ſic enim ſuperuacuam eſſe hiſtoriam declarabimus)percunctabimur ex-
perientia'ne, an ratione hiſtoriam iudicent. ratione quidem nequeunt, cum ipſam exterminent,
& alioqui,quo percipiuntur hæc ſingula,eo & iudicantur.at experientia,quæ iuuant,deprehenſa
fuiſſe prædicant:experientia igitur etiam iudicari neceſſe eſt.quemadmodum enim in alijs,ita &
hoc loco res ſeſe habet. Quidam in hiſtoria niuem refrigerare tradidit,ſi de hiſtoria ſententia fe-
renda eſt,eodem inſtrumento vtendum eſt,quo ſcriptor ille rem hanc deprehendit. Rationalis ſa
nè medicus per cauſam dijudicare hiſtoriam poterit.quodam enim in hiſtoria ſcribẽte hominem
diſtenta vaſa & oppreſſa grauitate habentem,ſanguinis profluuium ſuperueniens ab inſtante no
xa liberat,& grauitatem hanc examinat, num vera ſit,in cauſam ſymptomata inferentem reſpi-
ciens,conſideransq;, num ſanguinis profuſio potens ſit cauſæ reſiſtere: inueniens ergo grauita-
tem diſtentionemq; à plenitudine prouenire,& ſanguinis effuſione plenitudinem inaniri, hiſto-
C riam veram eſſe cognouit,nullaq; re alia ad hanc dijudicationem indiguit: vbi vero cauſam nan-
ciſci non poſſumus,hiſtoriæ iudicium experientiæ committimus. ſiquis enim hiſtoriæ tradidiſſe
viſus fuerit portulacam dentium ſtuporem diſcutere,huic rei iudicandę experientiam adhibebit.
Ad hunc itaq; modum empiricum neceſſe fuerit de hiſtoria per experientiam iudicium facere. quod
ſi experientia hiſtoriam iudicat,efficitur,ſuperuacuam atq; inutilem eſſe hiſtoriam. Cęterum non
nulli empiricorum dicunt, nos auctoritati ſcribentium fidem habentes hiſtoriam iudicamus: No-
bis vero interrogantibus,quo modo ipſorum auctoritatem æſtimatis,cum ipſorum alij in alijs fal-
lantur,& alios emendent? reſpondent, Cum ſcriptor aliquis non ob inanem gloriam, neque de-
cretorum amore compulſus,neque altercandi ſtudio irritatus quicquam ſcribit, tunc vera ipſum
ſcriptis mandare cenſemus. Hoc eorum dictum in primis facile refelli poteſt. contingit enim ob
nullam ex antedictis cauſis,ſed proprio errore ductum ſcriptorem quempiam hiſtoriam conde-
re:num igitur,quia neq; gloriæ cupiditate,neq; ſectæ ſuæ placitis fauens, neq; contradicendi gra-
tia ſcripſit,propterea quidquid eius ſcriptis continetur, verum eſſe dicendum eſt? Secundo,cum
hiſtoriæ auctorem ſapientem medicum eſſe autumant,à iudicanda hiſtoria diſcedentes virum ſa-
pientem iudicant:ſed huiuſmodi iudicium ad philoſophos non ad medicos pertinet. Pręterea vn-
D de iudicium illud accipi poteſt,eum neq; gloriæ comparandæ,neque ſectæ ſuæ tuendæ, neque ri-
xandi cauſa ſcribendi prouinciam ſuſcepiſſe? Vlterius dum conantur,quo agnoſcenda ſit ſcripto-
ris auctoritas,declarare,inſtrumento ab ipſiſmet repudiato vtuntur:dicentes enim eum non glo-
ria,non concertandi cauſa ſcribere,cauſas exponunt,ob quas ſcriptori fides habenda ſit. Quare,ſi
non ob aliud quicquam,ob id ſaltem cauſarum veſtigatio perutilis fuerit, noſq; etiam nihil plus
quærimus,ſed quæque res propter quid facta ſit,curioſe explorandum eſſe contendimus. quod
ſanè & ipſi in hiſtoria dijudicanda facere videntur.nos vero propter quid quodque ſit, veſtigare
conſueuimus,atq; in totum cauſa ad rei naturam dijudicandam vtimur,empirici autem ad mores
ſcribentis dignoſcendos:mores autem æſtimare non medicorum, ſed philoſophorum officium,
eſt. Amplius & hoc aiunt empirici,non opus eſſe hiſtoriam experientia iudicare,idq; ita probant:
quemadmodum vos Cretam inſulam eſſe quibuſdam ſcribentibus, Cretam eſſe inſulam cogno-
uiſtis,quamuis proprijs oculis ipſam nunquam aſpexiſtis,ita & nos multis de iiſdem eadem ſen-
tientibus experientia ad hiſtoriam iudicandam non egemus,ſed multorum opinioni accedimus.
Nos iſtorum rationi occurrimus iam dicentes: Cretam eſſe his veriſimilibus argumentis moti
credidimus,quoniam inde huc aliquis, iterumq; hinc illuc nauigat, quoniamq; non nulli Cre-
tenſes illic noſtri amici ſunt; ad quos etiam literas damus,& à quibus accipimus. præterea,quo-
niam

niam omnes homines de ipſa licet inimiciſsimi idem referunt. de medicinalibus autem rebus ni- E
hil ferè inter medicos conuenit:cum præſertim inter omnes homines exiguus ſit medicorum nu-
merus:neq; ſolum diſſentiunt,ſed & pugnantiſsima,vt paulo ante monſtrauimus,opinãtur. quo
circa aliquo inſtrumento opus eſt ad dijudicãdum medicinalem hiſtoriam. Cæterum,cum dicant
empirici,quæ comprehenduntur,aliqua ſenſu comprehendi,vt ruborem,alia per reminiſcẽtiam,
vt ea,quæ notis quibuſdam ac ſignis in memoriam reuocantur,per indicationem autem nihil di-
gnoſci,ac neutro ab ipſis probato modo.Cretam eſſe inſulam comprehendunt: nihil dubium eſt,
aut ipſos,Cretam eſſe inſulam,non comprehendiſſe,aut,ſi comprehenderunt, tertium quendam
alium comprehenſionis modum reperiri.hæc dixiſſe ad oſtendendum adeo ab ipſis concelebra-
tam hiſtoriam ſuperuacuam eſſe,abunde ſit.

Quòd nihil vtile ab hiſtoria Empiricorum haberi poſsit. CAP. 15.

CAeterum nullius iuuantis notitiam ex hiſtoria haberi poſſe non magno quis negocio proba
uerit.quandoquidem obſeruatio,vt ſuperius tradidi,non ſolum in ſymptomatum genere &
numero facienda eſt,ſed etiam in magnitudine & tempore & ordine:hęc autem deſcribi ſine pro-
poſitis nequeunt:manifeſte ſequitur hiſtoriam dari non poſſe:penes magnitudines autem & tem
pora,& ordines medendi conditionem differre probatum eſt. Verũ,per quę concluſimus in con- F
curſibus obſeruationem fieri non poſſe,per eadem efficitur neq; hiſtoriam poſſe cõdi. neq; enim
obſeruationem fieri non poſſe,poſſe vero non obſeruãta deſcribi quiſpiam dixerit.

De tranſitu ad ſimile ſecundum Empiricos. CAP. 16.

DEinceps de tranſitu ad ſimile diſputandum eſt.indiguerunt autẽ tranſitu ad ſimile empirici
hac de cauſa.cum plurima & penè infinita eſſent,in quibus obſeruationes erant faciendę,&
opem ferentia eſſent quoq; infinita,ac nemo poſſet in omnibus aut plurimis aliqua notare,id fuit
in cauſa,vt hiſtoria tranſituq; ad ſimile egerent empirici:adhuc,quoniam rationales medici ipſis
obijcientes aiunt,nihil æque artifices,ac facilitatem in artibus copiamq; præſtare,diſcupiũt:at vos
vnum in vno obſeruantes infiniti in curationibus critis,aut plura in eodẽ obſeruare coacti, nunq;
arte vtemini,ſed aliqua ſemper notabitis.Hanc ipſi obiectionem ita diluunt:Nos tranſitu ad ſimi
le vtemur,ex quo nobis facultas copiaq; ſuppetit. vertiginoſo.n. in humum procidente, ſangui-
neq; ob caſum effuſo,atq; ita morbo eo liberato,nos id notantes in altero venam ſecabimus. Sed
primum eos quiſpiam ſciſcitabitur,vnde ipſi certiores facti ſunt ex ſanguinis profuſione & non
ex ipſo caſu vertiginoſum fuiſſe ſanatum.Sed nõdum aduerſus eos quippiam afferre tempus eſt
prius, ꝙ,quot modis tranſitu ad ſimile vtantur,oſtendero.Dicũt itaq; ſe tranſitu ad ſimile vti,non G
nunq; ab auxilijs ad auxilia,non nunq; à locis ad locos,non nunq; à vitijs ad vitia:ab auxilijs quidẽ
ad auxilia,vt quando meſpilum vice cotonei torminoſis adhibent: à locis autẽ ad locos,vt quan-
do ea,quę in muſculoſis aut neruoſis membris obſeruarunt,talibus etiam applicuerunt,quemad-
modum,exempli cauſa,à femore ad humerum transferimus:à vitijs vero ad vitia ita tranſeunt, ve
luti cum remedia ad ſanguinis effluuium probata ad Hæmorrhi morſum accipimus. tot ſanè mo-
dis tranſitu ad ſimile vtuntur empirici.

Tranſitus ad ſimile Empiricorum impugnatio. CAP. 17.

VErum ipſos libenter interrogem primum de auxilijs,quo modo ipſis vtantur,num faculta-
tis aut qualitatum inhærentium ſimilitudinẽ attendentes. veluti cũ meſpilum pro cotoneo
aſſumunt,num aſtrictione ſimilia eſſe putantes accipiunt,an quia rotunda ambo, colore, tactuq;
ſimilia conſpiciunt? Si facultatẽ (aſtrictionem dico) attendentes ſe trãſitum facere aſſerent,ſe cau-
ſas adſtrictionis,per quas iuuantia proſunt,explorare fatebuntur,ſimul autem cum iuuantium fa
cultate & nocẽnum facultas addiſcitur.Quinetiam & plus quiddam eos perſcrutari oportet, non
ſolum,ꝙ meſpilum adſtringat:complura enim eadem vi prædita ſunt, quæ propterea non idem
prꝰſtant,vt ęris ſquamma adſtringens & membra repurgat:nam,ſi piper calefaciendo iuuare co- H
gnitum ſit,iam pro certo habetur,quod in præſentia nocet,frigiditate officere: Sin autem qualita-
tum ſimilitudinem ſpectãtes ſimilia ſe deligere profiteanẽ,vtrum dicemus,ſi omnes qualitates ſi-
miles ſint,ita ſimilitudo attenditur? at id prorſus eſſe nõ põt,vt aliquorum omnes qualitates ſimi-
les ſint:ſic.n.eadem eſſent,non ſimilia. Certum igitur eſt eos aliquarum qualitatum ſimilitudine
inſpecta trãſitum ſe facere dicturos.aut igitur plures(dicemus nos)aut tondẽ,aut pauciores qua-
litates ſpectantes trãſibitis:ſi pauciores,fermè omnia ſimilia fuerint:in aliquo enim omnia concor
dant:ꝙ ſi totidem aut plures,cur in ſanguinis effluuio(dicemus)quemadmodum porri coma vſi
eſtis,non item & allij & cępæ comam adhibuiſtis? hæc enim in plurimis ſimilia ſunt. & in pernio-
nibus pariter quare,quẽadmodum rapa,non item & raphano ei malo ſuccurritis? præterea & ſto-
macho imbecillis,quare abſinthio carentes,non & marrubij ſucco medemini? ferè enim hæ duæ
herbę non differunt.itẽ aqua ſuffuſis quam ob cauſam plerũq; vice raphani rapam non exhibent?
Atq; in vniuerſum conſiderãdum eſt aliquod obſeruatis ſimile contrarias tñ vires habere: ipſoſq;
percontari opus eſt,ꝓp ſimilitudinem'ne ijſdem morbis hęc remedia conducant, ſimilitudo vero
ſit ſenſibus(vt ipſi reputant)iudicanda. hoc idẽ argumentũ aliquis in reliqua ipſorũ decreta con-
torquere poterit:nã pronnus ipſis oſtendendũ eſt neq; à ſymptomatis ad ſymptomata, neq; ab af-

fectibus

A ſectibus ad affectus eos trãſire poſſe. nunquid enim ſymptomatum ſimilitudinem in facultate at-
tenditis? hoc vero negabunt, non enim facultatem ſymptomatum, ſed ſenſui manifeſtam ſimilitu-
dinem explorãt. vtrum igitur plurium ſymptomatum, an totidem ſimilitudinem? at phlegmone
& ſcirrhus in plurimis ſunt perſimiles, ſed nihilo minus fermè contrariam, nihilq́ȝ conſentientem
curationem poſtulant. ſic etiam œdema, et ramex, ſtruma, et meliceris magna ſimilitudine inter ſe
conueniunt, ſed medendi ratio maxime diſtat. præterea ex venæ fractura ſanguinem reijcientes
omnia fermè ſymptomata illis quàm ſimillima habent, quę ſanguinem ob eroſionem aut apertio-
nem ſpuentibus inſunt: non tamẽ iccirco eadem medicatio omnibus idonea eſt. Atq; ea ferè, qui-
bus empiricorum ad ſimile tranſitus confutatur, perſecuti ſumus.

De tranſitu ad ſimile ſecundum rationales. CAP. 18.

NVnc vero declarandum ſupereſt, quo modo rationales tranſitum ad ſimile vſurpare valeãt,
quod alij non ad ſimile tranſitum, ſed analogiſmum nominare conſueuerunt: nam ad ſimi-
le tranſitum pertinere ad empiricos aſſerũt, modum autem illi proximum analogiſmum vocant,
quem rationalibus familiarem eſſe teſtantur. Verum nos aduerſus noĩa mutantes minime pugna
mus, ſed rem ipſam proponemus, cui quiſq; ſuo iure nomen imponat. Itaq; ſymptomatum aliqua
B cauſas, aliqua paſſos locos, aliqua facultates, aliqua ęgrotantes ipſos ſubſequi ſtatuimus. hęc ratio-
nalis omnia diſtinguit, noſcitq́ȝ, vbi obſeruandum ſit nec ne. quę alia vero adſint, aut abſint, non la-
borat, cum nihil ad medelam conferant. cumq́ȝ concurſus in aliquo inutili ſymptomate variare vi-
deatur, haud ſecius iiſdem vtetur, ac ſi penitus aſsimilis concurſus eſſet. At empiricus, quia confu-
ſum ex omnibusq́ȝ aceruatũ concurſum obſeruat, facultate diſcernendi ſymptomata carens, quo-
cunq; ex illis deficiente, abundante ue, perinde atq; concurſu euariante, diuerſa quoq; curandi ra-
tione vti debet, ignorans in nonnullis ſymptomatum, defectu affluxu ue concurſum re vera per-
mutari, vt in phlegmone, ſcirrho, œdemate, atq; ramice: in nõnullis autem minime. nam in iis, qui
à priore parte conuelluntur, & in iis, qui à poſteriore, quos Græci emproſthotonicos, & opiſtho-
tonicos vocant, differre quidem concurſus videtur, ſed, quoniam patientis ſymptoma eſt, nõ cau-
ſæ, non loci, non facultatis, ideo non fit diuerſa curatio. id quoq; ignorat empiricus, non nunquam
ſimilem eſſe concurſum, non tamen iccirco eadem curatione eſſe vtendum. Ecce enim totidem
ſimiliaq́ȝ ſymptomata in ſanguinem reiectante ex fractura, ex apertione, & ex eroſione reperian-
tur, eſto etiam tuſsis in ſingulo iſtorum eadem, & proiectu ſanguinis copia ſit æqualis, aliaq́ȝ etiam
ſint conſimilia, nihilo minus tamen differens curatio adhibebitur. Quãobrem rationalis medicus
C vtilia ſymptomata ab inutilibus diſtinguens, ſæpius diſsimili apud multos apparente cõcurſu ea-
dem medicamenta ſectatur, veluti quidam emproſthotonici, id eſt in priorem partem diſtenti, &
opiſthotonici .i. in dorſum diſtenti, & tetanici, id eſt æqualiter in vtranque partem conuulſi, iſti di-
uerſum concurſum habere videntur. At rationalis intelligens ſanguinis (ſi ita forte euenerit) co-
piam in cauſa eſſe, muſculorumq́ȝ eſſe vitium, & eundem eſſe morbum (phlegmonẽ enim) eadem
medendi via incedet. ſola enim prædicta ſymptomata notat, ſed patientis ſymptoma tanq; inutile
repudiat. Nam in priorem, aut poſteriorem, aut æquabiliter in vtranq; partem conuelli patientis
ſymptoma eſt, quod obſeruatum nihil in curando vtilitatis affert, quemadmodum neq; lachryma
ri. Contra non nunq; ſimili apparente concurſu, iſte vero penes diuerſam cauſam differenti cura-
tione vtitur, vt in illis, qui ob eroſionem, aut fracturam cruenta ore mittebant: partiens enim ſym-
ptomata rationalis, ad vtile indicantia reſpiciens, atq; vtilia tantũ ſymptomata deligens, auxiliisq́ȝ
aduerſus ea pugnare valentibus vtens, plerunque diuerſo apparente concurſu, eodem ipſe modo
curabit: aut contra, ſimili apparente, diuerſam curationem adhibebit. curatio nanq; remedia cau-
ſis ſymptomata generantibus aduerſari valentia admouet. Rationalis itaq; vnũquodq; auxilium
morbiferis cauſis aduerſarium comprehendit, & cui ſymptomati reſiſtere valeat, non ignorat eo,
D q concurſum, vt iam diximus, partitus eſt. At empiricus in confuſo aceruatoq́ȝ concurſu iuuantia
obſeruans, quid cui reſiſtere aptum ſit, diſcernere nequit: id ignorans vero tranſitu ad ſimile vti
non poteſt: ſecundum quid enim iuuans profit, & ipſe ſe ignorare fatetur.

Quo modo rationalis vtilia ſymptomata ab inutilibus ſeparet, tranſitumq; ad ſimile faciat. CAP. 19.

CAeterum quo modo (dicet aliquis) vtilia ſymptomata à vanis diſtinguit rationalis? ad in-
dicantia propoſita referendo, reſpondeas. cum enim quædam ſymptomata propoſitum
vtile indicans manifeſtantia, quædam vero id non præſtantia cognouerit, vtilia ſanè adnotat,
alia dimittit: ex huiuſmodi vero vtilium ſymptomarum perceptione tranſitus ad ſimile facul-
tas exoritur: quandoque autem non integram curationem, ſed aliquam eius particulam tranſpo-
nit. quemadmodum enim concurſus, ita & curandi rationem diſtinguit: atque in primis per-
ſpicuum habet, quænam curationis auxilia ſymptomatis à cauſis illatis aduerſantur, quæ ſym-
ptomatis à loco, facultate ue productis. ſciens nanque hoc ſymptoma à cauſis enaſci, iſtud à locis,
id vero à facultate, à cauſa prætereà auxilij genus indicari, à loco vtendi modum, à facultate (vt
ita nunc ſtatuam) menſuram, ſi quidem eadem cauſa ſit, & cauſam prodentia ſigna appareant,
ſed neque locus idem ſit, neque facultas, idem vtiq; remedij genus accipietur, ſed vtendi ratio &
menſura mutabitur: contra, ſi cauſa planè diuerſa fuerit, ſed locus & facultas ſint iidem, non idem

auxilij

auxilij genus,ſed vtendi ratio & menſura eadē ſeruabitur. Poſtq̃ igitur rationalis medicus & con- E
curſus & curationes metiri eſt idoneus,poteſt ſecundum concurſuum ſimilitudines aliquas cura-
tionis partes,prout ipſi videbitur,commutare. At Empiricus neq; cauſam,neq; cauſarum, aut lo-
ci,aut facultatis proditoria ſymptomata rimatus id neutiq̃ facere poterit.quocirca neq; tranſitum
ad ſimile in curando rite vſurpauerit, quandoquidem,quo modo inter ſe concurſus ſint ſimiles,
ignorat.ideo neq; medicationem partiri valet,neq; remedium præſenti ſymptomati occurrere po
tens adhibere.ꝙ ſi id ſe poſſe facere affirmat,vt ſcilicet & cōcurſuum ſymptomata, & curationem
partiatur,quid vnumquodq; prodeſt atq; officit dignoſcens,ſe abditarum cauſarum contemplato
tem eſſe fatebitur.ꝙ ſi hoc,& ab indicatione ſe remedia poſſe capere confirmabit.

Summa dictorum contra Empiricos. CAP. 20.

QVamobrem,cum ea,quibus Empiricorum ſecta inſignitur,atque informatur, fruſtratoria
ſint,atq; eſſe non poſsint,obſeruatio ſcilicet,hiſtoria,& ad ſimile tranſitus, obſeruationem
quidem ratione carentem inutilem prorſus ac per ſe ſubſiſtere nequeuntē oſtendemus:
inutilem,quia rationis vſus exigitur,quibus ſymptomatis curatio ſit adhibenda,declarantis. neq;
in omnibus aut iam præteritis,aut ægrum in præſentia vexantibus obſeruationem faciendam au-
tumant:id vero effici non poteſt,vt,plura cū ſint,omnia prorſus adeſſe,quò idem concurſus emer F
gat,reperiantur,genus inquam ſymptomatum,& numerum eundem,& magnitudinem,& ordi-
nem,& temporis opportunitatem,& id genus alia. Hiſtoriam vero per hæc abundare probaui-
mus,ꝙ experientia,quæ ſcribit,dijudicat:impotentem vero eſſe: magnitudines enim ſymptoma-
tum, atque tempora aſcribere nequit,ſine quibus proſperi medicamenti nulla eſt comprehenſio.
Ad ſimile autem tranſitum eo argumento ſuſtulimus,ꝙ ipſum neceſſario in ſalutarium,pernicio-
ſarumq; facultatum inquiſitionem dirigere oporteat.

Aduerſus methodicos diſputatio,& primum in quo diſſentiant,& in quo concurdent ſectæ. CAP. 21.

CAeterum, poſtq̃ hactenus Empiricorū decreta, veluti per ſummam, refutauimus, modo ſu-
pereſt vltima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduerſus eos pugnaturus omniū
ſectarum cōes ſententias cōcedat, neceſſe eſt,quod autem illis cum ceteris controuerſum eſt,con-
uellat.Empirici igitur ab indicatione remedia ſumi nōn poſſe aduerſus methodicos aſtruere cona
buntur:Nos vero ab indicatione remedia ſumi poſſe concedimus,ſed ab euidentibus indicationē
enaſci non itidem ipſis condonabimus:adhuc illud methodicis aſſentimus,neque ab vno ſympto
mate,neque à pluribus indicationem produci:rurſus vero illud negabimus, inutilia in totum eſſe
ſymptomata:nobis enim ſymptomata plerunque ea ſignificare videntur, quæ ſalutare auxilium G
patefacere valeant, ſed ad docendam indicationem penitus ſuperuacua ſymptomata arbitra-
mur.Huiuſmodi vero ſunt methodicorum inſtituta.cum eadem ſymptomata ſunt, affectus autē,
quibus hæc inhæreant,differunt,non eadem medendi ratione vtendum eſt. exemplum de phre-
nitide afferunt,& ea,quæ ſub aſtricto,& ea,quę ſub fluxo genere collocatur.item,ſi ijdem ſint af-
fectus,ſymptomata differant,eadem,inquiunt,curatione vtemur,vt in coſtarum cerebriq; phleg-
mone,ſi vtraq; ſub aſtrictionis genere vitia ſunt.Quandoquidem igitur eadem ſymptomata cum
ſint,diſsidente tamen ratione in medendo vtimur,cumq; illa differunt, eodem nonnunq̃ modo
curamus,ideo prorſus inutilia ad curandum ſymptomata eſſe aiebant.ſublatis enim affectibus ſi-
mul & ſymptomata pereunt:poſitis & ipſa perdurant.hac de cauſa vtiles eſſe affectus aiunt, qui
hæc exorientes producunt:euaneſcentes interimunt. at ſymptomata inepta, quæ erga affectus
nulla vi prædita ſunt.ꝙ ſi quicquam ſymptomata indicare dicant,vtile nihil, ſed potius noxium:
quemadmodum febris refrigerationem indicat,aut medius fidius potionem dandam, vel vini cu
piditas aut balnei,vinum exhibendum,et in balneum ducendum eſſe declarāt. quapropter, cum
ſymptomata nihil, aut ſaltem nihil vtile, ſed potius detrimentoſum oſtendant, iccirco ſympto-
mata rejcimus,inquiunt,morbos autem,vtpote vtile indicare valentes,admittimus.Interrogant H
præterea huiuſmodi quaſdam ratiunculas, vt à iuuantium numero ſymptomata excludenda eſſe
confirment.Si idem contraria non indicat,qui vero aſtrictione fluxuq; affligantur,contraria ope
indigent,profecto afflictatio conferentium indicationem non generat. Sed in ipſos hæc ratio fa-
cile reflectitur,per quam neque morbus quicquam indicare probabitur in hunc ſanè modum: Si
corpus frigore corruptioneq; aſtrictum diuerſa medicamēta requirit, idem vero diuerſorum eſſe
indicatiuum nequit,igitur aſtrictio conferens non oſtendit.Alia etiam via methodici interrogāt:
Si differentia idem non indicant,febricitantes vero ac tuſsientes idem aliquando indicant,à febre
igitur ac tuſsi conferentis non fit indicatio.At nos hanc etiam ipſorum rationem in ipſos ita retor
quemus:Si bile aſtricti & laxati eadem remedia poſtulant,ac diuerſa idem non indicant, efficitur
aſtrictionem ac fluxum conducibile non indicare. Hæc ferè ſunt,quæ à methodicis afferantur,vt
inutilia ſymptomata demonſtrent.

Aduerſus methodicos ſymptomata vtilia eſſe probat. CAP. 22.

VErum enimuero à nobis primū declarandum eſt,methodicos per ea,quæ faciunt, vtilia eſſe
ſymptomata fateri:vſum vero,quem ſymptomata pręſtant,cum rationalem ſectam expone
mus,exquiſite declarabimus.Methodicos itaque ſymptomata in curatione conducibilia putare
hinc

A hinc maxime patebit.Homines enim vtcunq; inſanientes tenebricoſo loco continendos eſſe au-
tumant,ſiue ob effluxum,ſiue ob aſirictionem inſaniant.lucem nanq; in inſaniam addere arbitrã
tur.at veternoſos loco ſplendido detinendos, ſiue aſtrictione, ſiue fluxu laborent.tenebris enim
veternum augeſcere putant.Quo modo igitur,ſi nihil ſymptomata indicãt, aſtrictione delirãtes
in tenebris verſabũtur,tenebris aſtrictionẽ augentibus, aut contra fluxu veternoſi in luce fluxũ
concitante remanebunt? in his enim mihi affectus negligere videntur, ſolaq; ſymptomata intue-
ri.Igitur qui inutilia fuerint ea,quæ tantam vim habent,vt propoſita iſta poſthabere, neq; tãtum
poſthabere,ſed etiam contrarium,ac ipſa indicent,facere cogant? aſtrictio nanq;,vt laxetur, nun-
ciat,iſti vero in tenebris deliros concludẽtes non laxant:quin è contrario aſtringunt. fluxu etiam
cohibitionem indicante iſti ex fluxu veternoſos in lucem producunt, atq; ita fluxui incrementũ
adijciunt.Ad hæc ſanè reſpondent methodici,nõ quia ſymptomata indicent,ideo ſe illa accipere,
ſed quia cõtra indicẽt,illudq; efficere,quod propoſitũ imperet, prohibeant.id.n.contra indicans
appellãt,quod vtile qdem indicat,id vero fieri,quod affectus poſtulat,non permittit. At hęc nos
ita refellimus:Si cõtra indicantia inutilia cẽſentur,facultas etiã à propoſito indicatũ plerunq; acci
pi non permittẽs,inutilis putanda erit. ſed facultatem nobis aliqd ad medelã conducibile ſugge-
B rentem,tametſi & ipſa contra indicet,contẽplari oportet. Quemadmodũ itaq; facultatem contra
indicantem ex vſu eſſe ſtatuitis, vobis pariter & ſymptomata vtilia confiteri neceſſe eſt.præterea
ridicule admodũ phreniticis tenebras cõferre aiunt. nã, ſi tenebræ aſtrictionẽ augent,aucta vero
aſtrictio deliriũ maius facit,(creſcũt.n.ſymptomata minuũturq; cũ affectibus)contra,q̃ oporteat,
faciũt,quæ.n.affectũ,eadẽ & deliriũ exacerbãt. & de ſymptomatis ſermonẽ ſatis abũde fecimus.

Ab affectibus vtilis indicationem non ſumi. CAP. 23.

MOdo neq; affectus conferens indicare(vt opinantur methodici)iiſdem illis rationibus, qui
bus ipſi inutilia eſſe ſymptomata probare nitebantur,commonſtrare decreuimus. Ita nan-
que aſſerimus: ſi iiſdem affectus ſint,cauſæ vero differant, non eandem curationem admittimus.
Vrinæ nanque ſuppreſſio vnus quidam affectus eſt, verum ſi calculus ſit in cauſa, excindimus:
ſi phlegmone,cataplaſmata illinimus: ſi veſicæ ſupra modum diſtentio, fiſtulam,quem cathetera
nominant,imponimus,ſiue,vt inquit Eraſiſtratus,ægrum in genua ſtatuentes, atque aphronitro
extremum vrinariæ fiſtulæ illinentes,& alia, quæ deinceps ſequuntur. Sin autem ab affectibus
conducibilium indicationes fierent,vnus cum eſt affectus,eiuſdem quoque conducibilis eædem
ſorent indicationes.non ſunt autem,neq; etiam diuerſi affectus idem indicauerint. At,vna cum
C eſt cauſa,licet affectus diſſideant, idem curandi genus admittimus.choleram nanq; & arquatum
morbos diſſimiles eſſe vel ipſi confitentur, etenim aſtrictus hic, ille vero fluxilis morbus eſt, in
vtroq; tamen fit inanitio. Quapropter,quoniam ſublatæ cauſæ affectus auferunt,poſitæ conſti-
tuunt,ac præterea diuerſę cauſæ,quamuis iiſdem ſint affectus,diuerſam,eędem,licet affectus eua-
rient, eandem tamen curationem poſtulant, non iniuria nos & cauſas & affectus & paſſos locos
exploramus.Poſſumus vero & hiſce rationibus idẽ comprobare, à diſcordibus ſcilicet cauſis eũ-
dem affectum procreari,exempli cauſa,aſtrictum.ignis nanq; in corpus incidens ſuperficiem dẽ-
ſat,id pariter frigus efficit,nihilominus hunc,qui idem affectus eſt, differenter curamus propter
cauſarum differentiam.illum enim,qui ab igne eſt,calidæ fomentis & cataplaſmatis cruſtas ſepa-
rare valentibus ſanitati reſtituimus:eum vero,qui à frigore,calfactorijs,attrectationibus,frictio-
nibus,& id genus alijs ſanare ſtudemus. Quòd ſi laxatorio vtrunq; curandi genere ſanari contẽ-
dant,ita occurremus.Si idem eſt curandi genus,id ſi permutemus, nihil errabimus, vt ſi ab igne,
ægrotantem iiſdem calefaciemus,& frigore affecto eadem cataplaſmata ſuperdabimus,& medi-
camina ad cruſtas facientia adhibebimus.ſed nequaquam iſta facimus: grauiter enim læderẽtur.
haud igitur eandem eſſe curationem dicendum eſt. Amplius,eadem cauſa diuerſos morbos ge-
D nerat.plenitudo enim aliàs phlegmonen excitat, hęc vero aſtrictio eſt: interdum ſanguinem pro
fundit,at ſanguinis profuſio fluxus vocatur,neque tamen ob id,licet morbi differant, eſt diuerſa
curatio.ſiquidem in vtroque euacuatio ſanat, morbo contraria. quandoquidem non ab effectis;
ſed ab efficientibus, quemadmodum & ipſi profitentur, indicationes accipiendæ ſunt.affectus
vero cauſarum loco methodici habent,quòd ſymptomatum effectiui ſunt.ſed nõ qua cauſę ſunt,
inquiunt,ſed qua communitates,vim habent indicandi, nihilq; vetare idem & pro cauſa & pro
communitate & pro alio quopiam accipi,vt malum guſtatile,olfactile,tactileq; eſt.cumq; ipſum
dulce eſſe dicimus, non quatenus ſub tactum venit, dulce dicimus:haud ſecius affectus ab alijs
enatos alia quædam producere, quid impedit? quando vero ipſos indicare, inquiunt, aſſerimus,
non quatenus effectus,aut aliorum effectiui,ſed quatenus communitates ſunt,ipſos indicare cẽ-
ſemus. Quemadmodum igitur ſymptomata methodici,quoniam à diuerſis eadem,& ab iiſdem
diuerſa proueniunt,nihil indicare commodi teſtantur, itidem & nos à diuerſis cauſis eoſdem,&
ab iiſdem diuerſos gigni affectus intuentes, eos ad vtilium indicationem incommodos eſſe
dicimus. neque enim vnum idem ſemper indicat, alioqui vrinæ ſuppreſſionem eadem ſemper
via tolleremus. Vt igitur illi ruborem non indicare aiunt, q effecti ſpeciem ipſum reputent,
ſic & nos affectus ad indicationem non nunq̃ cauſarum, non nunquàm effectorum inutiles eſſe

 ſtatuimus.

ſtatuimus. Quiſpiam vero ita illis obijciat: Quid ruborem ipſius alterationem indicare negatis, E
quandoquidem & cõmunitatem in ipſo ſpectatis? in pluribus enim differentibus cernitis: quid
aliud vero eſt cõmunitas, q̃ res in pluribus eadem? igitur, ſi indicat, & pluribus communis eſt, cur
nõ ab ipſo alijsq́ id genus ſymptomatis euidẽter apparentibus indicationes accipitis, ſed potius
ab affectibus, aſtrictione ſcilicet et fluxu, nequaq̃ euidẽtibus? Quòd ſi affectus, qua affectus eſt, in
dicat, maxime ridiculũ fuerit affectum ſenſu cõprehenſibilem inficiari. ſi fluxus itaq; & aſtrictio
ſolæ cõmunitates forent, vero proximũ quis diceret, eas ſolas indicare dicens. verũ, cum & ſym-
ptomata pluribus cõmunia reperiantur, quare & ab ipſis iuuantium indicatio nõ oritur? Sin autẽ
reſpondeant, iccirco ſymptomata repudiamus, quia proximæ & neceſſariæ medentibus cõmuni
tates non ſunt, nam eoſdem affectus diuerſis ſymptomatis eodẽ modo curamus, & diuerſos affe-
ctus, etiamſi eadẽ ſymptomata fuerint, diuerſa tñ, vt ſupra declarauimus, ratione diſcutimus. His
de cauſis & nos (dicemus) idem in affectibus euenire cernentes, quod vos in ſymptomatis obſer-
uaſtis, veluti incõmodos & ſuperuacaneos ipſos reijcimus. iſtud. n. probare, affectuum videlicet
cõprehenſionẽ eſſe inutilem, abundans eſt & fruſtratorium. ad curationem. n. ſatis eſt cauſæ per-
ceptio, loci vexati dignotio, & facultatis menſura. ſit'ne fluxus, an aſtrictio, ſuperuacuum puto co
gnoſcere, ſed huiuſmodi ratio poſterius agitabitur, cum de vſu affectuũ perceptionis diſſeretur. F

Quid morbus indicet, & quid artifices requirant. CAP. 24.

ILlud aũt aduerſus methodicos dicendũ eſt, Affectus, nõ quid agẽdũ ſit, ſed ſuam ipſorũ ſubla-
tionem deſtructionemq́ indicare. quod ſanè & quis votis expetere poſſit. id vero nec vulgus,
neq; brutæ animantes ignorant, morbos ſublationem, ſanitatem conſeruationem indicare. Arti-
fices ſanè huiuſmodi indicatione non egent, ſed illa ſcire exoptant, per quæ languores pelluntur,
& ſanitas conſeruatur. propterea illis opus habent, quæ particulatim remedia indicant, quibus
accerſitur ſanitas ac retinetur. Atqui per id artifices vulgo præcellunt, q̧ ea percipiũt, quibus par
ticulatim remedia pateſiunt. quandoquidem, ſi morbi ſua ipſorum remedia edocerent, laboran-
tes ipſi, per quæ ad ſanitatem redirent, intelligerent. at iſtud ignorant, quid vero morbus indicet,
cèrtum habent, ſublationem ſcilicet. quare pellendi morbi cauſa medicos acciri iubent.

Non morbos, ſed cauſas medelam indicare. CAP. 25.

QVin & ex adhibitis auxilijs non morbos, ſed cauſas medelam indicare agnoſcendi facul-
tas dabitur. auxilia nanq; non effectis, ſed facientibus aduerſantur, vt euacuatio multitu-
dini contraria eſt, morbo vero nulli, vt phlegmonę aut febri. multitudine igitur euacua
tione ſubtracta ſimul & genitus per eã morbus tollitur. Sed nõ propterea, q̧ ſimul cum efficien- G
te cauſa morbus recedit, auxilium morbo aduerſari dicendũ eſt. Poſſumus vero & ex ſymptoma-
tum à multitudine atq; euacuatione orientiũ collatione, cui opponatur auxilium dignoſcere. ſiq-
dem multitudo redundantia grauat, euacuatio redũdantiã ſubducẽs grauitatẽ tollit. deinde mul-
titudo cõceptacula diſtendit, euacuatio, vt ſubſidant, efficit, et collabãtur. alia quoq; remedia cau-
ſis ſemper reſiſtere inuenies, morbo vero minime. Amplius ex hoc quiſpiã didicerit, ſi neq; aſtri-
ctio neq; fluxus auxiliũ aliquod, ſed potius affectũ quendã indicent, & aſtrictioni contrarius flu-
xus eſt, nõ inanitionẽ, ſed fluxũ indicabit aſtrictio, & fluxus aſtrictionẽ. quod igitur admittimus
non idem morbo indicatur. at lædentes cauſæ ſibi cõtraria demonſtrant, quodq́ ab ipſis indicatũ,
admittimus. quocirca nõ morbi, ſed cauſæ, quod cõducit, aperiũt. itaq́ nõ prorſus incõmoda eſſe
ſymptomata, neq; à morbis conducibile, ſed à cauſis indicari ſatis ample dilucideq́ oſtenſum eſt.

An communitates methodicorum ſint euidentes atq; indicent. CAP. 26.

DEinceps conſiderandum ſupereſt, cõmunitates, quas ſupponunt methodici, euidentes ſint
nec'ne, atq; vtrum à cõmunitatibus indicationes accipi poſſint. Medicam igitur facultatem
iuxta ipſorum ſententiam definiemus, euidentiũ cõmunitatum cognitionẽ eſſe. euidens aũt, nõ
quod ſenſu percipitur, appellant, ſiquidem nulla diſpoſitio ſenſu cõprehenditur, ſed euidens illi H
nominant, quod per ſe ipſum, licet ſenſui nõ ſubiaceat, cõprehẽdi poſſit. nam ferè manifeſtum illi
euidens vocant. Quapropter contradicens illud quoq; oſtendat, oportet, eos neq; gręcis nomini-
bus ſcire vti. Cæterum ne dictiones vitio dare videamur, ipſis concedẽtes euidẽs vt lubet accipe-
re, communitates non ex ſe comprehenſiles eſſe declaremus, in primisq́ eorum ſectæ principem
Theſſalum, cõmunitatũ, vt non ex ſe perceptilium, ſigna tradentem adducamus. in laborante. n.
aſtrictio, inq̄t, ex corpore ęgre diffiabili agnoſcitur, pariter & fluxus non nullas notas exponit. ſed
forte reſponderint: aduerſus hominem, nõ aduerſus ſectam noſtram obijcitis. Theſſalum itaq́ di
mittẽtes ad propoſitũ oſtẽdendũ reuertemur. Primũ igitur cõmune quoddã argumẽtũ in vtraq;
affectione ſumemus, ipſas neq; euidentes neq; ex ſe perceptiles eſſe declarans. deinde ſeparatim
ipſarũ ſingulã neutiq́ ex ſe cõprehendi poſſe cõfirmabo. Fatentur itaq́ & ipſi nõ omnem corpo
ris denſitatem, aut excretionis ſuppreſſionẽ aſtrictionem eſſe. nam ruſtici concretione laborant,
non tamen aſtrictione. neq; omnis ſoliti excrementi cohibitio aſtrictio eſt: nam & muliebre pur-
gamentũ cum ab prægnatione ſupprimitur, ſoliti ſanè excrementi retentio eſt, neq; tñ ob id aſtri-
ctio vocanda. item non omnis corporis laxitas & excretio fluxus eſt: pueri nanq́ & mulierculæ
viriq́ non nulli ſub vmbra victu molliore vſi, natura ſunt rariores, & quædã inutilis materiæ ex-
pulſio

A pulſio fluxus non eſt.prgterea,quorum per alui deiectionem,aut lotium,aut ſudorem,aut ſangui
nis profluuium iudicatio fit,neq; ipſos fluxu laborare dixerint, alioqui ſupprimenda eſſet excre-
tio. Qm̃ ergo nõ omnis denſitas & retentio aſtrictio eſt, neq; omnis raritas aut excretio fluxus,
clariſſime conſtat ſola ipſa ſymptomata reſpicientem,fluxum aut aſtrictionem deprehendere nõ
poſſe,ſed ex alijs quoq; dijudicandi ſunt. quemadmodum enim & alia ſymptomata,naturalia'ne
ſint,an præter naturam,non ex ſe ipſis ſed ex alijs percipiũtur,ad eum ſani modum & aſtrictio &
fluxus dignoſcendi ſunt.per hæc autem huiuſmodi ſentẽtia manifeſtabitur.naturalia ſymptoma-
ta & præter naturam magna ſimilitudine inter ſe conueniunt,eadem nanq; his naturalia,illis prę
ter naturam ſunt,vt ater color præter naturam ſimilis eſt atro colori, qui naturalis ſit,nobis qui-
dem præter naturam,ſed Indorum genti naturalis. Figuræ quoq; non naturales naturalibus ſunt
perſimiles,nõ nulli nanq; magis, quàm alij, extortos habent artus.acuminatę nares & oculi caui
quibuſdã mortiſera ſigna ſunt,alijs vero hæc eadem cõgenita. Motus vero ac eius carentia ſi vo-
luntatis imperiũ ſequentur,naturales dicito:ſi inuoluntarie in corpore fiant,præter naturam.Per
hæc manifeſtum eſt eadem tantum ſymptomata attendentes non poſſe ingenitum ab extraneo
dignoſcere,ſed in non nullis agentem cauſam explorare opus eſt, quemadmodum de motu,vtrũ
B voluntarie,an inuoluntarie prodeat:ſic etiam de colore. cum enim color ab humoribus oriatur,
& ex colore ſanguis appareat,conſiderandum eſt, num ſanguis naturaliter affectus ſit,id vero ex
vſu cognoueris:cum enim reliquum vſum ſanguis minime impeditum præbet,neq; grauat,neq;
diſtendit,natiuum eſſe colorem dixeris. Verum figura num ſalubriter & ſecundum naturam ſeſe
habeat, ex membri ipſius vtilitate percipies,vt in extortos artus habentibus. Non nulla ſanè &
ex loco,in quo fiunt,an naturaliter habeant,dignoſcitur.Denſitas & raritas iſtius generis ſunt,vt
non nullis ingenitæ,alijs præter eorum naturam ſint,nam ſenum denſitas ipſis quidem ingenita
eſt,ſed pueris extranea:contra pueris raritas naturalis eſt,ſenibus autem violenta.non nullis prę-
* terea ex vitæ ratione ſpiſſeſcit cutis,vt ruſticis,ob cœli ſtatum,aut curas vrgentes:alijs,qui nihilo-
minus naturaliter habent.quocirca fieri nequit,vt ſolam corporum denſitatem, fluxumq; ſpectã
tes eorum affectiones comprehendere poſſimus.Oportet igitur in aliud quippiam hæc referen-
tes ita,ſecundum naturam'ne ſint,an vitioſa, dijudicare.ipſi enim ita dicere ſolent: moderatione
exceſſuq; naturalia accidentia ab extraneis diſtinguimus.quando enim corpus moderate dẽſum
rarumq; fuerit,recte valet animal:cum vero iſtorum alterutrum increſcens modum ſuperat, mor
bo vexari neceſſe eſt. Aduerſus quæ ita reſpondendum eſt, Moderatum modoq; carens pro va-
C rijs affectionibus variare.ꝙ ſi ab exceſſu vitia iudicentur,non ex ſe comprehenſibilia eſſe conſta
bit.Deinde ſic etiam eorum ratio confutatur:Moderatum atq; immodicum non eſt euidens, ſed
ab effectis agnoſcitur:ſi iuuat,moderatum eſt:ſi nocet, immodicum.qui fiat autem, vt moderatũ
atq; immodicum,non euidens ſit,ab ipſo vero comprehenſa ſint euidentia: Verum, ſi et ex facul
tate moderatum immodicumq; cẽſetur,neq; ſic tñ immodicum perſpicuum fuerit.facultas enim
conſpicua non eſt.immodico aũt non euidente,iam proculdubio neq; cõmunitates apparebunt,
quandoquidem & ipſæ immodica quædam ſint.Amplius in iſtos dicendum eſt:Nihil ſecundum
naturam aut præter naturam exiſtens,quod ſecundum naturam,aut præter naturã ſit, eſt euidẽs.
dolor nanq; & id genus alia præter naturam euidentia quidem ſunt:at medici,non quæ ſint, ſed
ꝙ præter naturam ſint,cognoſcere volũt.ſiquidem acutus naſus & caui oculi cunctis hominibus
perſpicue apparent,ſecundum naturam vero,an præter naturam ſint, ſolis id medicis patet. hoc
enim vulgo medici præſtant,ꝙ ex euidentibus occultum quiddam eliciunt, quod vulgo negatũ
eſt.Amplius:Quod præter naturam eſt,euidens non eſt,quare communitates, cum præter natu-
ram ſint,euidẽtes non erũt.Illud etiam cõſiderandũ eſt,num quiſpiam vnq̃ medicum accerſierit,
quia ſpiſſitate raritate've immodica vexatus ſit.ꝙ ſi nemo vnq̃ cõmunitates ſenſu percepit, quo
D modo rationi fuerit conſentaneum eas eſſe euidẽtes aſſerere: cõmunitatibus itaq; nõ apparenti-
bus,quare ipſi artem euidentium communitatum notitiam eſſe definiunt:

Quòd aſtrictio Methodicorum non ſit euidens. CAP. 27.

AT vero in præſentia ſeparatim cõtra ambas affectiones diſputabimus:atq; in primis de aſtri
ctione loquemur.Hanc igitur denſitatem,& neceſſariorum excrementorum ſuppreſſionẽ
eſſe decernunt.Cæterum,quæ ſupprimuntur,aut noxia ſunt,aut vtilia,aut neutra.ſi ſint vtilia, ea
excernere abſurdum eſt:ſi neutra,conſtat iam neq; morbum eſſe.Dicendum igitur ſupereſt, cum
retenta nocent,adſtrictionem eſſe:quæ lędunt vero, cauſæ ſunt.inde fit,vt ex cauſarum anticipa-
ta notitia aſtrictio comprehendatur.nam, vt aſtrictionem adeſſe cognoſcamus,ſuppreſſa nocere
præſciendum eſt,ſed cum nocentium notitia ſimul & cauſarum concurrit agnitio.quin immo no
centium cognitio cauſarum eſt comprehenſio,itemq; ipſa nocentia,quæ vtiq; cauſæ ſunt, non ex
ſe ipſis in notitiam veniunt.quare non ſolum aſtrictio ipſa non eſt euidens,ſed neq; illa etiam, ex
quibus aſtrictio dignoſcitur.

Fluxum Methodicorum non eſſe per ſe notum. CAP. 28.

FLuxum autem definientes,corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quæ manere de-
buerant,excretionem eſſe teſtantur.at immodicam rarefactionẽ non ex ſe poſſe cõprehendi

declaratum eſt.quæ excernuntur autem, retineri debeant nec'ne, vnde percipiunt? non enim ex E
ſe ipſis perceptilia ſunt. Atque ſic efficitur, neq; fluxum, quantum in ſe eſt, comprehendi poſſe, ſi-
quidem, vt fluxum dignoſcamus, ante familiare cõueniensq; ſciamus, oportet: familiare autem
ex vſu percipitur, vſus ex multis ſucceſſibus, hi tandem ex ſeipſis. Quamobrem non ex ſe com-
prehenſus fluxus quo modo recte euidens dici poſſit? quodq; rationales cognitu obſcuriſſimum
eſſe affirmant, id ferè methodici (ſi dijs placet) clarum patensq; eſſe contendunt. quandoquidem
ab his vocatus fluxus ab appellata apud priſcos colliquatione, niſi nomine, nõ differat. Colliqua
tionem vero atq; excretionẽ difficulter adeo priſci illi diſtingui poſſe cenſebant, vt Eraſiſtratus
palàm difficillimũ id eſſe iudiciũ fateatur: atq; hæc verba pronunciat: Sanè perdifficile eſt excre- »
tionem colliquationemq; diſcernere. ſed Hippocrates laboranti, ægre, aut leuiter ferẽri, iudicium »
committit, hæc inquiens, Si qualia purganda ſunt, purgentur, iuuat, & leuiter ferũt. Quapropter, »
cum duo veteres medici inter ſe de principatu certantes hac in opinione conſentiant, excretionẽ
videlicet ab eliquatione vix poſſe diſtingui, ex ipſisq; vnus neq; ſignũ vllum excretionis poſue-
rit, ſed ſolam rei difficultatem oſtenderit, alter ad regulam fermè imperceptilem iudicium trãſtu-
lerit, quo modo id methodici perſpicuum euidensq; putabunt? Præterea qua ſe ratione fluxum
in his, quorum corpora ob inſenſilem perſpirationem diſſipantur, percipere dicent? non enim ex F
corporis macie id aſſequi valent. ſiquidem non ſolum profluuio inanita corpora, verum etiam
ſuppreſſis mẽſibus adſtricta tabeſcant. tumefactio etenim nõ adſtrictione ſolum illis retẽtis, quæ
excerni debuerant, ſed etiam fluxu fuſis humoribus, & corpora diſtendentibus efficitur. non idẽ
autem eſſe corporis maciem ſenſilem, & fluxum, hoc ſanè modo patere poterit: ſi macies ſenſilis
eſt, maciei vero contraria eſt tumefactio, atq; vnum vni tãtum aduerſatur, fluxui nõ tumefactio,
ſed adſtrictio cõtraria fuerit. at, ſi adſtrictionem tumefactionemq; idem eſſe affirment, ipſos defi-
nitionum contrarietatem indicare opus eſt. aiunt. n. adſtrictionem, inculcationem, arctationẽq;
corporum eſſe. eſt igitur arctatio cõculcatioq; corporum, adſtrictio: at tumefactio eorũdem fuſio
atq; diſtentio. diſtenduntur aũt multitudine aut fuſione corpora. conſtat igitur, q̃ diuerſæ ſint tu-
mefactio atq; adſtrictio. Si fatẽtur aũt maciem à fluxu diſtare, & tumefactionem ab adſtrictione,
morborum communia non ex his deprehendi fatentur, affectionumq; notitiam ab alijs nõ ex ſe
ipſis emergere: cum ex macie tumoreq;, quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Falſa quorundam opinio de modo dignoſcendi fluxum impugnatur. CAP. 29.

NOn nulli dicunt in hiſce corporibus, quæ inſenſili perſpiratione diſſoluuntur, fluxum ea cõ
iectura dignoſci, quòd mollia ſint corpora fragilia atq; effœminata. Quorum opinio ita re- G
futanda eſt: Si corpora durata fuerint, & circuntenta, fluxum adeſſe negabunt, quem tamen ipſos
fateri neceſſe eſt. nam, ſi tales forte ægroti fuerint, quales narrauit Hippocrates, per ſummam indi
gentiam ad hoc deducti, vt dura ſit cutis & circuntenta, aliaq; adſint, qualia his, qui diſcutiuntur,
diſſipanturq;, euenire ſolent, vtemur'ne victus ratione diſſipatis corporibus conueniẽte? id vtiq;
cõcedant, neceſſe eſt. quo modo igitur ex raritate fluxus percipitur? nam tentione duritiaq; prę-
ſente nihiloſecius effluuium aderit.

Quòd communia nihil indicent, etiam ſi euidentia ſint. CAP. 30.

DEinceps vero demonſtrare quiſpiam poterit communitates, etiam ſi euidẽtes ſint, nihil tñ
vtile demonſtrare. idq; ita ſanè probauerit, diuerſa eſſe dicẽs, ipſa cõmunia indicare, aut in-
dicare valentia ex cõmunibus deprehendi. Methodici ſanè ipſa cõmunia indicare affirmant: nos
vero cõmunium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare valent, conducere aſſeri-
mus: atq; præcepta, quodam modo communia cum ſint, particularium cognitionem oſtendunt.
in eo nanq; præcepto, Spontinæ laſſitudines morbos nunciant, relationem particularis ſpontinæ »
laſſitudinis ad multitudinem comprehendimus. illam enim dictionem/morbos/prout præſens
ſenſus exigit, in hanc/multitudinem/ſcilicet conuertere opus eſt. Vniuerſi igitur cognitio parti- H
cularis vtile indicare valentis notitiam ſubminiſtrat.

Quid artu præcepta declarent. CAP. 31.

NE putet autem quiſpiam nos eius eſſe ſententiæ, vt ex præceptis palàm vtilium demonſtra-
tiua percipiantur. neq; enim ex præceptis occulta prodũtur, quorũ vſu ad curationem, tanq̃
indicantiũ, indigemus, ſed occultorũ ad euidentia relationẽ manifeſtant. ita vero diligentius prę-
ceptorũ vſum ex hoc ipſo diſcemus, laſſitudines temere oriẽtes nunciant morbos, talẽ inſtituẽtes
rationẽ: laſſitudinẽ igitur temere euenientẽ manifeſtã eſſe vel rudes etiã homines ſciunt, per hu-
iuſmodi aũt laſſitudinẽ humoris copiam ſignificari imperitos quidẽ latet: abditũ. n. eſt, ſed noue-
runt artẽ callentes, ſpontinæ laſſitudinis cũ plenitudine cohærentiã intelligentes: ab ipſius nanq;
ſpontinæ laſſitudinis cum plenitudine cognatione permotus præcepti illius conditor, plenitudi-
niſq; effectum eſſe ſpontinã laſſitudinẽ cognoſcẽs, ipſum literis cõmendauit. cauſarum. n. dupli-
cem cõmuniſſimam differentiã cũ ſciret, ipſarũ aliquas videlicet in noſtro corpore contineri, ali-
quas exterius accedere, neceſſariũ putauit, cum aliqua externa cauſa deſit, nos lædi aliter minime
poſſe, niſi inteſtina aliqua cauſa deliteſcat. Qm̃ vero, quæ in corpore ſunt grauãtia, materiæ copia
grauant, mediocris. n. materia neq; grauat, neq; vllo pacto diuexat, in vnã ratiocinationẽ hæc oĩa

redigens

A redigens huiuſmodi præceptum cōſtituit, Laſſitudines ſpontinę nunciant morbos. quibus enim
rationibus impulſus præcepti huius auctor ipſum tradidit, iiſdem etiam motum præcepti vtilita-
tem indicare opus eſt. Hoc igitur cōmune præceptum illud ſignificat, ꝙ vbi ſpōtina laſſitudo eſt,
ibi prorſus eſt multitudo, nō tamen iccirco ex pręcepto quiſpiam multitudinem, ſed laſſitudinis,
multitudinisq́ꝫ cohęrentiā, & ex cohęrentia multitudinē cognouit. quodam mō igitur etiam ex
laſſitudine multitudinem percepit. quòd autem ita perceperit, præceptum fuit in cauſa, & aliorū
ſane præceptorum eundem vſum conſiderantes inueniemus. ad hunc itaqꝫ modum vniuerſalē
& veluti communem comprehenſionem ex vſu eſſe arbitramur.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio. *CAP. 32.*

CÆterum methodici ab ipſis communibus vtilia indicari autumant: ſtrictam nāqꝫ affectionē
laxamenti neceſſitatem indicare aiunt, fluentem vero ſuppreſſoriam curationem require-
re, atque alia communia euidenter diuerſa indicare contendunt, de quibus dicetur poſterius. Ve
rum communia non indicare per hæc nos confirmabimus: Quibus ſublatis ægri ſaneſcunt, ab au
xiliis iſta delentur, ab his vero vtilium indicatio ſumitur, quæ ab auxiliis præcipue deſtruuntur.
at particulares cauſas, aut morbos ſaltē remedia principaliter deſtruunt. particulares igitur cauſæ
B aut morbi ſaltem, non autem cōmunitates, quatenus cōmunitates ſunt, vtile indicabunt. quòd ſi
communia vtile indicent, adhibitaq́ꝫ auxilia indicantia deſtruunt, à particularibus auxiliis com-
munia deſtruentur. cōmuni autem deleto omnes eo tempore ſub eo communi ęgrotantes ſane-
ſcēt, nulla penitus re in ipſis ſublata. quamobrem, ſi, quod indicat, id deſtruitur, communia vero
indicāt, iam ſatis conſtat, deſtructum iri cōmunia. Hanc rationem ita methodici diluunt: Nos, in-
quiunt, cōmunitatem eandem & vnam aſſerimus, non quòd vnum quoddam ſit corpus ipſum
ſibi ipſi cōtinuum, ſiquis in pluribus contemplatur, ſed quatenus eadem ſpecies eſt. nam, quem-
admodum & humanitas cōmunitas quædam eſſe dicitur, non autem corpus quoddam vnum, ſi-
quis in omnes homines reſpiciat, ſed quædam in pluribus ſimilitudo, itidem & de communitate
ſentiendum eſſe dicunt. quemadmodum igitur ſublato aliquo homine non ſimul aufertur, quam
in omnibus cernimus, humanitas, ſed vnius cuiuſdam planè humanitas, ita & ſingulari cōmuni-
tate ſublata, non ea, quæ in omnibus reperitur, ſed ſingularis tantum cōmunitas deletur. Iſtis au-
tem ita reſpondendum fuerit: Si cōmunitates, quatenus cōmunitates ſunt, vtile indicant, & hu-
manitas, cōmunitas cum ſit, vtile indicabit. at nihil humanitas indicat: quare neqꝫ alia quæpiam
cōmunitas vtilitatis indicatiua fuerit. præterea. ſi quidem communitas in pluribus identitas eſt,
C & communitates, quatenus communitates ſunt, indicant, anxietas & rubor in pluribus affecti-
bus conſiderati aliquid vtiq́ꝫ commodi indicarent. ſed nihil indicant: neqꝫ reliquæ igitur commu
nitates indicandi naturam habent. Ab illis etiam id ſciſcitari conuenit, communitates affectus
ſint necne. ſi ſint affectus, quo modo nullus adhuc earum ſenſum habuit? ſed febrem phlegmo-
nen, grauitatem, diſtentionemq́ꝫ homines percipiūt, medicosq́ꝫ harum cauſa accerſunt, aſtrictio-
nem autem fluoremq́ꝫ nullus vnquam percepit. neqꝫ me hercule quiſpiam vnquam medicum ac
cerſiuit, ꝙ immodica aſtrictione aut raritate vexaretur. Quòd ſi affectus non ſunt, quo modo ab
affectibus indicationes fieri teſtantur, quandoquidem aſtrictio fluorq́ꝫ affectus non ſunt? Illud
amplius adiiciendum eſt, ſi communitates profecto indicatiuæ forent, omnium maxime commu
nitatum communitas indicaret: aſtrictionis enim fluxusq́ꝫ ſimilitudo quædā eſt, quatenus vtraqꝫ
communitas eſt: hæc autem nihil indicat: igitur neqꝫ etiam reliquæ. non ſolum autem duas com-
munitates, ſed plures etiam ſtatuunt, aliasq́ꝫ in victus ratione, alias in manuum effectione collo-
cant: in victus quidem ratione aſtrictum & fluens, adiunctamq́ꝫ magnitudinem, morbi tempora
quatuor, initium, crementum, ſummum impetum, & decrementum, celeritatem & longinquita-
tem, acceſſionem & intermiſſionem: in manuum vero effectione, quod à natura alienum eſt, po-
D nebant, loco, tempore, & pluribus aliis. neque enim in præſentia omnia propoſita ad manuum
actiones pertinentia diligentius exequi mens eſt. ſatis enim modo fuerit propoſita in ratione vi-
ctus ab ipſis poſita explicare.

Cur Methodici communitates inuenerunt. *CAP. 33.*

PRædictas nanqꝫ cōitates, quid in ſingulis rebus ſequerentur, nō habentes, introduxerūt. qm̄
enim ex eorum dictis efficiebatur, vt in omni fluore, quolibet ſuppreſſorio remedio vtendū
eſſet, cōtra quolibet, in omni aſtrictione, laxante, cū nihil, quod auxiliorum differentias indicaret,
reperirent, antedictas cōitates innouarunt, vt iuxta ipſarum diuerſitatem diuerſa curatio reperi-
retur. itaqꝫ remediorum differentiam ab cōmunitatibus demonſtrari cōtendunt, ſiquidem penes
aliquarum ex his collectionem varians curatio reperitur.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari. *CAP. 34.*

VErum enimuero nihil eorum, quæ dicta ſunt, remedia poſſe indicare monſtrabimus, & pri-
mum ꝙ cōmunitatum magnitudo remediorū magnitudinē non indicet, ex his aliquis di-
ſcere poterit: in curādis morbis nō ſimpliciter auxiliorū magnitudine egemus, (oīa. n. auxilia cū
magnitudine quadā ſunt) ſed huiuſmodi certa magnitudine. at cōmunitatū magnitudo non hāc
huiuſce auxilii magnitudinē, ſed ſimpliciter magnitudinē indicabit: opus eſt autem, vt diximus,

non ſimpliciter auxiliorum magnitudinem,ſed quãtam quãdam magnitudinem accipere. nam, E
ſi abſolute magnitudinem accipiamus,cum remedia omnia cũ magnitudine intelligãtur,omnia
vtriq; remedia abſq; vllo diſcrimine accipientur,quod à ratione alieniſſimum eſt. At ſi cõmunita-
tum magnitudine auxilij magnitudinem ſimpliciter indicante ipſi hanc quampiam magnitudi-
nem accipiant,non id,quod propoſitum indicat,aſſument. propoſitum nanq; magnitudinem in
vniuerſum indicat,ipſi vero hanc certam magnitudinem accipiunt.Reſpondebunt ſorte,ꝙ non
quatenus particularis eſt magnitudo,ſed quatenus communitas eſt,adhibetur.idem autem et cõ-
mune eſſe & particulare contingit.Id vero nos ita refellimus:Si cõmunitas indicat,&,quod indi-
cat,non particulare eſt,diſcrimine carere debet,qm̃ magnitudo omni auxilio ineſt: hanc eandem
autem rationem & ad alias communitates transferre oportet.

Quòd morbi tempora non indicent vtile. CAP. 35.

DEinceps neq; morbi tempora vtile indicare declarabimus,ſed ante, quàm hunc ſermonem
aggrediamur,aliqua de temporum differentia tractanda ſunt.Duæ igitur temporum diffe-
rentię apud medicos celebrantur:aliqua enim morborum,aliqua auxiliorum tempora dicuntur,
atq; hinc iam manifeſta curatio fiet,cauſarum autem motiones morbi tempora eſſe dicũt. motio-
nis aũt differentiæ quatuor ſunt,initium,crementum,ſummum,& declinatio.hæc eadem ſunt & F
temporum nomina.auxiliorum planè tẽpora ea,quæ ad ipſorum adhibitionẽ idonea ſunt,prædi-
cant.ea ſunt autem idonea,quando remedium poſtulantia adſunt, prohibens vero nullum.

Tempora morbi & auxiliorum eadem eſſe ſecundum methodicos. CAP. 36.

PLeriq; aũt auxiliorum morborumq; tempora non re ipſa,ſed cogitatione tm̃ differre credide
runt:aiunt.n.auxilij morbiq; tẽpus ſimul incidere . nam in quodã tempore cum ſit morbus,
auxilio tempus idoneum reperitur,ſed idem,inquiunt,ad diuerſa relatum differenter nuncupari
contingit.quemadmodum.n.aſcenſus atq; deſcenſus,vna eademq; via cum ſit, ſecundum aſcen-
dentium deſcendentiumq; rationẽ non nunq; aſcenſus,aliàs deſcenſus appellaĩ,ad hunc ſanè mo
dum et in temporibus habet:vnum.n.atq; idem eſt morbi auxilijq; tempus.aliàs.n.ad cauſæ mo-
tionẽ referens morbi,aliàs ad applicãdi auxilij occaſionẽ reſpiciens,auxilij tp̃s nominabit, eueni-
req; affirmãt,vt vtraq; tẽpora ſimul ſint,neq; auxilij tẽpus abſq; morbi tẽpore poſſe deprehendi.

Alia eſſe probat Galenus. CAP. 37.

COntra quas rationes ita pugnandũ eſt:Si eadẽ auxiliorum morborumq; tẽpora ſorent , neq;
re ipſa diſtarent,quocunq; morbi tẽpore & auxilij adeſſe tẽpus oporteret. at non quocunq;
morbi tempore auxilia adhibemus,Incipientibus.n.(inquit Hippocrates)morbis,ſiquid videtur G
mouẽdum,moue,in morborum impetu quietẽ agere melius eſt.nõ igitur eadem morborum au- »
xiliorumq; tẽpora ſunt.plerũq; etiam remedia, vt purgationem, & ſanguinis miſſionem adhibe
mus,cũ morbus qdẽ nõ adeſt,ſed futurus timeatur.vt, exempli cauſa,chirurgi in his,qbus ramex
exectus eſt,facere conſueuerunt,cũ eos valde humorum plenos vident,venam ſoluunt.hortatur
etiã Hippocrates, vt exquiſite bonus habitus nõ tarde ſoluaĩ,ſolutio aũt per remedia fit.Quòd ſi
in morborum impetu auxiliorũ tẽpora nõ adſunt,& adhuc non præſentibus morbis auxiliorum
tẽpora ſunt,iam patet nõ ſola cogitatione,ſed re ipſa etiã huiuſmodi tẽpora differre. Vno p̃terea
morbi tẽpore plura quis auxiliorũ tẽpora accipit.age.n.in morbi decremento clyſteriũ, inũctio,
cataplaſma,cibusq; adhibetur,& iſtorum cuiuſq; proprium tempus eſt,in pluribus aũt morbi tẽ-
poribus idem non nunq; auxilium fertur.initio nanq; morbi atq; incremẽto ſanguis mittitur , ex
his iam efficitur re ipſa quandam eſſe iſtorum temporum differentiam. Vltra dicta etiã illud ſciẽ
dum eſt, morborum quatuor tẽpora eſſe,initium,cremẽtum,ſummũ impetũ,& declinationẽ,ſed
auxiliorum iſta tempora non ſunt.neq; enim initiũ,aut crementum,aut ſummus impetus,aut re-
miſſio, ſunt auxilij tẽpora.Præterea morborum tempora aliqua generalia,aliqua particularia de-
ſcribuntur,at remediorum tẽpora generalia quidẽ ſcribi poſſunt , particularia vero nequaquam. H
huiuſce rei id in cauſa eſt,ꝙ morborum tam generalia,q̃ particularia tẽpora vno eodemq; inſtru-
mẽto iudicantur,inſtrumentum aũt illud ſcribi poteſt , ſed auxiliorum tempora neq; eodẽ inſtru
mento iudicãtur,neq; particulariũ tẽporum iudicatoria inſtrumenta ſcribi queunt:quo autem id
modo ſit,iam oſtendemus.Morbi tẽpora ex quali quadam cauſæ motione cenſentur,eſtq; initiũ,
aſcenſus,ſumma vehementia,atq; remiſſio,quæ morborũ tẽpora vocamus , cũ ſint certæ cuiuſdã
motionis cauſæ nomina.ꝙ ſi motio,quæ prius nõ erat,nobis ineſſe incipit,atq; ita diuexat,huiuſ-
modi motũ initium morbi appellamus.ſi vlterius motus procedat,cremẽtum.ſi crementum cõ-
ſiſtat,ſummus morbi impetus dicitur.cum motus imbecillior redditur atq; decreſcit,remiſſio no
minatur.ergo,cum generaliũ morbi,particulariumq; exacerbationis temporum eadem nomina
ſint,eadem quoq; iudicandi inſtrumenta erunt. ex certa.n.quadam cauſæ motione proueniunt.
Quocirca iam in confeſſo eſt poſſe vtraq; tempora deſcribi.ſic.n.deſcribi ſingula dicimus, vt cau
ſas,locos paſſos,id genusq; alia,quãdo propoſita,ex quibus ſingula percipiũtur, ſcriptis mandari
queunt.At morborum ſpatia tempora non ſunt,neq; ex ſpatijs tempora ſumuntur, neq; in mor-
bis vniuerſis,neq; in particularibus exacerbationibus,eo ꝙ non in omnibus temporibus eadem
ſpatia ſunt.eandem autem rem tempora vocari,nemo eſt,qui neſciat. præterea ꝙ vniuerſi morbi

tempora

A tempora à particularis acceſſionis temporibus differant, ex eo facile patebit, ꝙ vnum morbi vni-
uerſi tēpus plura ſingularum acceſſionum tempora cōcludat. initio nanq; inuadentis morbi par
ticularis acceſſio & incipit, & increſcit, in ſummo impetu conſiſtit, atq; declinat: cumq; vniuerſus
in ſua vehemētia morbus eſt, particularis aliqua acceſſio īcipiet. atq; ita, quo modo vtraq; morbo
rum tempora conſcribi poſſunt, expoſuimus.

Auxiliorum tempora ſcribi non poſſe. *CAP.* 38.

SEd remediorum vtraq; tempora calamo ſcribi non poſſe modo ſubijciemus. Remediorum
adplicandorum tēpora non ex cauſæ motione atq; eſſentia capiunt. idem.n. ſemper remediū
« acciperet, vt quocunque morbi initio ſanguinis detractio: cumq; dixerit Hippocrates, Inchoan-
« tibus morbis ſiquid videt mouendum, moue, in ſumma.n. vehementia quietē agere præſtat, non
à morbi tēpore impulſus auxilia interdicit. nouerat.n. morborum initiis facultatē valentem eſſe,
proptereaq; remediorum applicationi non obſtare, ſed in morborum vehemētia iam flacceſcens
remediorum agitationē non ſuſtinet. Itaque non rōne tēporis Hippocrates, ſed virium, auxilio
rum adhibitionem denegat: neque ēt ex morbi temporum ſpatio, vt non nullis placuit, auxilij oc
caſio reperit. longe.n. inter ſe diſtantibus ſpatijs, quales nam res ſpatio nunciari quis aſſerat, ex-
B plicari nō poteſt. quamobrem auxilijs in vniuerſum opportuna tēpora & ex remedia poſtulan-
tium præſentia deprehenduntur, hęc aūt cauſæ ſunt, & ex potentis impedire abſentia, id vero eſt
virium imbecillitas. at particularium auxiliorū occaſiones non ex his mō, verūetiā ex alijs, q̄ mini
me ſcribi poſſunt, reperiūtur. qn̄quidem in remiſſionibus potiſſimum remedia adhibent. tūc.n.
& poſtulans adeſt, & vires ferunt. nō idem aūt remiſſiōis ſpatium in omnibus eſt. ſed eſto, exēpli
cauſa, ſex horarum remiſſionis ſpatium, quā igitur iſtarum idoneū particulati auxilio tp̄s ſtatue-
mus, cum nō ad eundem oēs modum habeant? requirat.n. tunc conditio venę ſectionē, neque fa
cultas refraget: quantum ad id pertinet, venā ſecare opus eſt, atq; illico poſt cibus dādus, ꝙ inediā
non ferat ægrotans: alteri aūt inedia conducet: alij ſomno ante miſſionē ſanguinis egent: alij alio
ſeſe habent mō, quæ oīa literis mandari nō poſſunt. In tanta igitur varietate, quam quis horæ par
tem idoneū cuiq; auxilio tēpus conſtituat, aut quod quis ꝓpoſitū deſcribat, ex quo particulare tē-
pus accipiat, tradi nō pōt. alia.n. alijs eueniunt. Quocirca, cum & remiſſionū ſpatia, q̄bus adhibē
tur remedia, nō æqualia oīum ſunt, & cōditiones abſimiles, & ſymptomata diſſidētia, atque hæc
ſingula particularis auxilij tp̄s conuariant, nō poſſe propoſitum quodpiam, ex quo percipiat, de-
ſcribi, euidēter conſtat: præſens aūt medicus ex præſentibus & auxilia regrentibus permotus, &
C ex potentiū impedire abſentia, & ex remediorum poſtea ſumi debētiū cōſideratione, ſingulariū
opitulandi tēporū cōiecturā capiet. Verū, propoſita vtrū re ipſa inter ſe differāt, cōſiderandū eſt,
qn̄quidē igit ꝓpoſita, ex q̄bus vniuerſalia remediorū tēpora colligunt, ſcribi poſſunt, ex quibus
aūt particularia, neutiq̄, propterea haud iniuria vniuerſalium remediorū tēpora deſcribi, particu-
larium vero minime, teſtant. atque hoc iam conſtante, morborū auxiliorūq; tēpora, quo differāt,
patefactū eſt, niſi.n. re vera differrēt, perinde auxiliorū vtraque tēpora, atque morborū, monumē
tis literarū tradi valerent: differentibus aūt propoſitis, vnde tēpora dignoſcūtur, longe ēt tēpora
differre conſentaneum eſt. vt.n. in morbis temporum propoſita à temporum, quæ ad auxilia ſpe-
ctatir, propoſitis eſſentia aliena ſunt, ita & ipſamet tempora eſſentia differre veriſimile eſt. atque
hæc ſatis de temporibus præſcienda narrauimus.

Cur Methodici tempora indicare crediderint. *CAP.* 39.

TEmpora ſanè indicare Methodici hac ratione impulſi crediderunt, quòd tempora nō oīa ad
cibi medicinæ ve aſſumptionem apta cernebant, cumq; temporibus non nullis hæc vtiliter
exhiberi, nō nullis vero noxie, ſpectarēt, id ob tēporum diſcrimina incidere arbitrabant: quare ex
eodem fonte & cibi propoſita & remediorū tēpora manare putauerunt, Theſſalūq; feſellit Hip-
« D pocrates inquiēs, Cum morbus in ſummo eſt, tūc & tenuiſsimo victu neceſſario vtēdū eſt. ſuſpi-
catus eſt enim ipſum natura temporis ductum alimenti qualitatem præſcripſiſſe, modum ſcriben
di huiuſce viri non intelligens. non.n. tempus propoſitum faciens Hippocrates hāc victus ratio-
nem inſtituit, verum à tempore facultatem menſus eſt, à facultatis menſura cibi qualitatem acce-
pit: id vero ex ijs, quæ ſubiunxit, declarauit. coniectādum enim, inquit, an æger duraturus ſit. ple-
runque.n. tempora, quod à facultate requiritur, interuertunt, &, ne accipiatur, impediūt, nunquā
autem, quid faciendum ſit, edocent.

Quòd tempora non indicent. *CAP.* 40.

* QVamobrem id, quod aliquid poſtulat, quoniam eius, quod poſtulatur, propoſitum eſt,
quod nos poſtulatum ſumere impedit, propoſitum nō erit: iccirco & morbi tempora nos
interdum poſtulatum accipere impedientia propoſita non fuerint. nam, ſiquis omnia
prohibentia propoſita faciat, vires quoque ęgrotātis euacuationis propoſitū dicere cogetur, eiuſ-
dem etiam timiditatem, & patrem, & dominū. hæc.n. plerūque multitudine in corpore exube-
rante euacuationem facere prohibent, & vires ſubtractionem non ferentes, & præ timore ægro-
tans non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens. Quemadmodum igitur iſtorum
nullum quiſpiam recte ſentiens propoſitum vocauerit, ita neque tempora, eo, ꝙ nos auxilijs, aut

cibis vti plerũq; impediant, propoſita eſſe affirmabimus. Male igitur (quiſpiam ſubijciet) inquit E
Hippocrates, Inter morborum initia ſiquid videtur mouẽdum, moueto, vigentibus autem quie-
ſcere melius eſt: nos vero ipſum non male dixiſſe contendimus. non enim morbi initium propo
ſitum ſibi faciens tunc admouenda remedia præcepit, ſed ab initio nõdum vires infirmas eẽ ſigni
ficatur, poſſeq; eas inanitionem ferre conijcitur: at morbi ſummus impetus facultatis imbecillita-
tẽ manifeſtat, tunc.n. cauſæ valẽtes ſunt, facultas vero languida, atq; ideo quieſcere iubet: maxime
nanq; rõnabile eſſe videtur in morbi vehementia, cũ multo valentiſſimæ cauſæ ſunt, illas cõuelle
re atq; proſternere. verum, ſi innoxie omnino adhiberi poſſet remediũ, id planè fieret, ſed non ita
habet. ſiquidem remedia, cum in primis omnia præter naturam ſint, neceſſario & facultatem ad-
hibita vexant: ſecundo, cum naturalia morboſis cauſis permiſta ſint, in tecidendis cauſis nihilomi
nus bonorum, quàm vitioſorum detractio fit.

De remediorum & naturæ vi. CAP. 41.

AT primum auxiliorum naturam, quàm quæ ex vſu ſint, non ignorate opus eſt, ipſa nãq; per
ſe auxilia cauſas exturpare nequeunt, ſed naturæ adminiculum requirunt, & fermè ſolũ im-
petum motusq; initium naturæ inijciunt, reliqua per ſe natura adminiſtrat ac perficit. Igitur vali-
da cum eſt, remediorum violentiam perfert, & bonę ingenitæq; ſubſtãtiæ detractionem facile ſu- F
ſtinet, atq; ipſam diuexantia excutere poteſt, ſed in morbi vehemẽtia, quod vſu euenire ſolet, val-
de laborãs adhuc remedijs adhibitis magis opprimitur, & proprijs opibus direptis infirmior red-
ditur, & lædentibus cauſis magis ſuecumbit, morbiq; auctores nullatenus poteſt expellere. cũ ve
ro natura conata ſibi infeſta diſcutere nõ valuit, magnopere ex ipſo conatu imbecilla efficiť. Hæ
itaque cauſæ ſunt, cur morbi initio, ſiquid videtur mouẽdum, moueri iuſſit Hippocrates, cum ad
ſummum increuit, quieſcendum.

Facultatem remedia non indicare, ſed cibum. CAP. 42.

CÆterũ ob id fortaſſis quiſpiam facultatẽ cõferens nunciare crediderit, ſed ex his nullũ reme
dium à facultate indicari cognoſcat: nam, ſi conſtans vis remedium indicat, in ſanis quoque,
qm̃ cõſtat, remedium indicabit. ſed in ſanis remediũ nõ indicat: ergo neq; ẽt in ægris modũ ſeruãs
facultas indicabit remediũ. Quãobrẽ, ſi, vbi facultas indicare deberet, quia nõ adeſt id, quod po-
ſtulat auxilium nõ admittimus, ideo iam in cõfeſſo eſt nihil opem ferens à facultate demonſtrari.
opus eſt.n. propoſitum demonſtrare præſentia. ſed, quod requiriť, prohibere, ne accipiatur, vt ſu-
pra poſui, facultas valet, remedij vero propoſitum nequaquam eſt.

Officium temporum, facultatis, remediorum. CAP. 43. G

QVam vicem aũt in exhibendis remedijs facultas gerit, eandem in dandis cibis morbi tem
pora: Item, vt ad remedia ſe habent eorũ appetentes cauſę, ita & ad alimenta facultas: facul
tatem vero exiguam eſcam poſtulare non morbi tẽpus, incremẽtum, declarat, ex eo, ꝙ
ex ægritudine cõualeſcẽtibus modicũ cibũ præbemus, quem facultas requirit: ſi vero incremẽtũ
modicũ cibum oſtendit, iſtos ad ſaturitatem impleri permittere oporteret. abſente enim paucum
cibum indicante propoſito, deridendus ſit ille, qui id, quod non poſtulatur, accipiat at principiũ,
aiunt, ſubtractionem eſſe faciendam indicat: in omnibus morbis inter initia ſubtrahendum erit,
& in vitiligine aut alpho laborantibus vſque ad incrementum: diutius aũt durante principio ſatis
conſtat, ꝙ huiuſmodi victus ratione vtens contabeſcet. Fortaſſis autem ita nobis obijcient: Qua-
re vos in pulmonum phlegmone atque id genus alijs acutis morbis ab initio cibum interdicitis,
cum tñ ab initio ſint robuſtæ vires: reſpondebimus, qm̃ tempus nos exhibere prohibet facultate
id requirente. non igitur ſubtrahere indicat, ſed, quod appetit facultas, ſumi impediens contrarij
indicatiuum haud iute quis appellet: perinde & alia tẽpora requiſitis vti aut impediunt, aut per-
mittunt, prout magis aut minus in ipſis facultas mutata eſt, ipſa vero nihil vnquam conferẽs de-
monſtrat. Cum dicunt autem morbi ſummum paucas eſcas requirere, declinationẽ vero varias, H
illos percunctari oportet, quonam modo propoſitis vtentur, ſi duo laborantes fuerint, vnus pul-
monum phlegmone, & iam ſe morbus remittat, alter lippitudine, quæ adhuc in ſummo ſit: nun-
quid primo plura magisq; varia nutrimenta dare audebunt, q̃ lippitudine laborãti? at nõ auſint,
credo, largiores eſcas concedere. Quare, ſi hoc verum eſt, iam euidenter conſtat non à morbi tem-
poribus, ſed ex facultatis menſura multitudinem paucitatemq; alimentorum deprehendi.

Dubia circa dicta Methodicorum. CAP. 44.

ALicui vero fortaſſis orietur dubitatio, quonam pacto morbi tempus nõ nunquã cibi quan-
titatem, aliàs qualitatem indicare arbitrentur: quatenus videlicet methodici cenſent inter-
dũ morbi tempora auxiliorũ diuerſitatẽ indicare, interdum ciborũ diuerſitatẽ appetere. Quando
enim aſſerunt morbi incrementum exiguum cibum requirere, principium ampliorem, remiſſio-
nem vero magis varium, qualitatem alimenti & quantitatem à morbi temporibus indicari affir-
mant. at, cum dicunt, morbi principum prohibitionem incrementi oſtendit, eiuſdem adauctio
haud ita curioſe ſubtrahere & temittere, ſummus impetus ad mitius inclinare, decremẽtum mor-
bi ſolutioni ſuffragari admonet, remediorum differentiam à morbi temporibus poſtulari faten-
tur. Quî igitur non abſurdũ dictu ſit, idem nullum diſcrimen accipiens diuerſa indicare? Ad hãc

ſanè

A ſanè interrogationem ipſi fortaſſe reſpondeant,& apud rationales etiam medicos idem iudicare
differentia.bilis nanque redundans in corpore,ſui nocens ablationem indicat.ſed illos ita refelli-
mus,ſui quidem ſublationem tantum bilem indicare, plures autem ſublationis eſſe modos, aut
enim detrahimus,aut contemperamus.prӕterea bilis quidem,dicemus nos, ſecundum aliud,di-
uerſorũ videť eſſe indicatiua:quatenus enim grauat,expulſionẽ,quatenus vero mordet, vt tẽpe-
retur,oſtẽdit.at tẽpora ipſa nullã hmõi drĩam habẽtia quo mõ res diuerſas poſtulent, dici nequit.

Nullo modo cibos à temporibus indicari. CAP. 45.

NOn indicari autem alimenti qualitatem quantitatem've à tempore, hinc maxime pateſcit:
Quod genus indicat,id & qualitatem indicare neceſſe eſt.nam ſine differentia vnũquodq;
indicans rei poſtulatӕ genus indicat,ſed differentiam accipiens ipſo genere differẽs indicat.quã-
doquidem igitur alimenti genus facultas indicat,illius etiam qualitatem & quantitatem indica-
bit.nam ſine differentia alimenti genus indicat,differentiam vero accipiens & diſcrimen in gene
re demonſtrabit. Hippocrates ſanè & ipſe ciborum quantitatis propoſitum facultatem ſtatuiſſe
« videtur,Augeſcentia,inquiens,plurimum habent inſitum calidum,plurimo igitur alimẽto egẽt,
« ſin minus,corpus extabeſcit.item qualitatem pro facultatis differentia manifeſte accipit, vbi in-
B quit,Cibus iuuenibus quidem in ſummo ӕtatis flore non mutatus,ſenibus autem exquiſite per-
mutatus.Ex his nanq; verbis clariſſimum eſt facultatem ſine differentia eſcarum genus appete-
re,differentia vero addita qualitatem.at tempus neq; ciborum qualitatem, neq; quantitatem de-
monſtrat.Prętere a,ſi quidem morborum tempora ciborum qualitatem & quantitatem edocent,
aut in ſui conſeruationem,aut in ſui abolitionem edocebunt:quodlibet enim indicans aut ſui cu-
ſtodiam,aut ſublationem indicat: igitur, ſi quanti & qualis cibi indicationem,vt ipſa permaneãt,
tempora faciunt, nihil me hercule magis ridiculũ, q̃ propterea tantum talemq; cibum aſſumere,
vt morborum tempora conſeruentur.q ſi in ſui interitum tempora indicant, talem tantumq; ci-
bum aliqua aduerſus tempora contrarietate prӕditum eſſe videri oportet:à ſolis nanq; contrarijs
contraria tolluntur.at temporibus neq; tale,neq; tantum alimentum aduerſatur,neq; initio,neq;
incremento,neq; conſiſtentiӕ, neq; remiſſioni.pluribus enim eadem cauſa non aduerſatur,nam
vnum vni tm̃ aduerſari natura inſtitutum eſt.Hac eadem ratione efficitur,vt ne remediorũ diffe-
rentiam morborum tempora indicent.nam, ſi neq; in ſui durationem,neq; vt aboleantur,tempo
ra indicant, qm̃ pluribus vnum eſſe contrarium nequit, aliusq; indicandi modus non relinqui-
tur,iam abſq; cõtrouerſia ſequitur nihil,quod expediat,à temporibus indicari.Quin etiam,ſi cõ-
C trariorum naturam qs rite conſiderat,neq; contrarium à morbi temporibus indicari cognouerit.
nam,quę in eodem genere plurimum inter ſe diſtant,cõtraria ſunt.cibi autem qualitatis aut quã-
titatis tempus non ſub eodem genere collocatur.igitur neq; remediorũ qualitatẽ, neq; quantita-
tem,neq; differentias à temporibus demonſtrari abunde à nobis diſputatum eſt.

Morbi principium incrementum prohibens, vt Methodici credunt, minime indicare. CAP. 46.

AT in prӕſentia principium non indicare augeri prohibẽs declarabimus, qđ ab ipſo indicari
Methodici conſuetunt.multis enim morbis ſimul,atq; incipiunt, in ſummo conſiſtentibus,
vt apoplexia,& acutis ӕgritudinibus, qđ in hiſce quiſpiam principiũ indicare dixerit?neq; enim
ipſum incrementum prohibiturum indicare.ſtatim nanq; ab initio ſummam magnitudinẽ acce-
piſſe morbum dicit.aut nihil igitur in hiſce morbis indicare principium dicet, aut quippiã aliud,
q̃ incrementũ, prohibere.at agnitũ propoſitũ nihil indicare,dictu perridiculũ eſt.q ſi quippiam
aliud,q̃ ipſi putent,indicabit,inepte ab initio dixerant,principiũ crementi prohibitionẽ reqrere.

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari. CAP. 47.

HViuſce autem erroris origo ipſis ex altera falſa opinione manauit. credentes enim quemli-
bet morbum per quatuor tempora tranſire,idq; tanquam verum ſibijpſis perſuadentes, ei
D cõſonum eſſe oportere arbitrati ſunt, vt morborum initia incrementi ſuppreſſionem poſtularẽt.
Id igitur eos latuit,non omnem morbum incipere,augeri,in ſummo conſiſtere,atq; remitti.acuti
nãq; morbi,qualis apoplexia eſt, ſimul, atq; inuaſerunt,ad extremam aſcendunt magnitudinem,
&, qui iudicãtur morbi, vno tempore,remiſſione.ſ.muniantur,ſiquidem iudicationes in ſua ve-
hementia morbos adhuc etiam augeſcentes diſcutiunt.poteſt prӕterea inter initia remedijs adhi
bitis morbus deleri,atq; ita cӕtera morbi tempora prӕuerti atq; ſuccidi continget.

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari. CAP. 48.

ITaq;,ſi ab initio euacuatio per auxilia fieri poteſt,morbusq; diſſolui,qđ nã iſti potius initiũ cre
mẽti prohibitionem indicare,q̃ minutionem aut ſublationẽ ſtatuerunt? ſi dixerint autẽ remiſ-
ſionem,ſublationemq; morborum non à principio,ſed ab affectu demõſtrari, propter qđ igitur,
ipſis reſpondebimus,non quod ab affectu,ſed qđ à principio demonſtratur,accipitis? nã propter
id,quod ab affectu requiritur,illud quoq;,qđ à principio indicatur,exoritur.morbum enim retũ-
dens,aut deſtruens,crementum quoq; ne fiat,prӕoccupat. Sed fortaſſis ipſi ſe tuentes dixerint
ꝓpinquiorem principij cõmunitatem nos ad accipiendũ, quod ipſa indicat, cogere, cũ proxime,
quid faciendum ſit,nobis ſuggerat. affectus vero oportere quidem morbos tolli poſtulans,qui-
bus id fieri debeat,non manifeſtat, Contra nos dicimus,ꝑ quӕ particulatim remedia crementum

impediendum

impediendum ſit, principium non declarat, ſed tñ eſſe prohibendum. qbus vero id auxilijs præ- E
ſtari debeat, ab alijs petendum. Hac eadem quoq; ratione & affectus ſolam morborum expulſio-
nem nunciat: qbus expellendi ſint, ab alio, vt par eſt, petere conuenit. atq; icciрco ſatius fuerit non
principium, ſed affectum in propoſitum aſciſcere. Deinde illud etiam in ipſos dicendum eſt, ꝙ ex
noſtra ſententia omne principium nexus quidam eſſe videtur: duæ nanq; communitates, princi-
pium videlicet atq; affectus in idem coiuerunt: quarum vtraq; diuerſum quiddam indicant: pro-
pinquior aũt, magiſq; neceſſaria cõitas, quoniam hanc cõſideratis, principium vobis eſſe vr̃. Ex
dictis itaq; palàm eſt affectus oẽs cõnexum plexus quoſdã eſſe, qñquidem affectus quilibet in ali
quo tpe gignitur: quare nõ tempus modo, verum etiam affectus communitas eſt. male igitur fa-
citis vnum eſſe affectuum connexum arbitrantes, & non oẽs affectus connexus eſſe aſſerentes.

Alius Methodicorum error de adſtringentibus principio adhibendis. CAP. 49.

ID præterea methodicorum decretum fatuum eſt, ꝙ inter morborũ initia adſtringentibus ſem-
per vtendum ſit. Cauſam vero inde placitum illud accepit, ꝙ multæ phlegmonæ per adſtringẽ-
tia reprimentiaq; inter initia deſinunt: & quælibet ſecũdum ipſos phlegmone adſtrictio eſt. Ab-
ſurdum igitur videbatur adſtrictos affectus per condenſantia tolli, nobiſq; dicẽtibus propter ve-
xantium repulſam apparentium ſublationem fieri, id reſpicere nequeuntes principio in totum F
adſtringentia adhibenda eſſe contendunt, non vt cauſæ reprimantur, ſed vt corpora firmiora, mi-
nuſq; patibilia reddantur. compreſſio nanq; corporum atq; conſtrictio, aiunt, corpora ſolidiora
efficiens, ipſa à morbis tentari prohibet: neq; enim per morborum imminutionem tantum incre-
mento, dicunt, reſiſtitur, ſed etiam pet corporum firmitatem ſoliditatemq; id pręſtatur: quibus ita
reſponſum velim, minime fieri poſſe, vt nocentibus cauſis ſimul auctis corpora ægre patibilia red
dantur, cum alioqui corporibus, ante, quàm langueãt, firmitas ac vires comparandæ ſint. nam, vt
morbus non inuadat, vi ac reſiſtentia indigemus, affectis autem corporibus propellenda ſunt af-
ficientia. Verum, qm̃ adſtrictus affectus denſitas eſt, ac difficilis corporum exhalatio, ſtringentia
vero ſuperficiem denſant, ægreq; difflabilem reddunt, planè liquet ſtringẽtia denſatis corporibus
obſutura magis, quàm profutura, &, quam magnitudinem affectus proprijs temporibus acceptu
rus erat, ad eam ſtatim ab initio remedijs accelerãtibus perueniet. Vidẽtur pręterea cõtrarium, ac
principium poſtulet, adhibere. principium enim incremẽti prohibitionem ſignificat, ſed applica-
torum qualitas incremento fauere videtur. Quare duorum alterum, aut principium, vt perperã
indicans, accuſandum eſt, aut remediorum qualitas non rite adhibetur.

Cur inchoantibus phlegmonis reprimentia apponamus. CAP. 50. G

CÆterum, ꝙ inchoantibus phlegmonis vtiliter ſtringentia admoueãtur, nemo non fateatur.
ſed ab ipſis huius facti cauſam quærere dignum eſt: nam firmitatem corpori ab adſtringenti
bus comparari ridiculum, vt modo expoſuimus, dictu eſt. At à nobis diſcũto noxiorũ repercuſſu
& in alios ſalubres locos traductione adſtringentia remedia, minuere morbos atque diſcutere. il
lud etiam addidero, vt principium, vetantia incrementum remedia non indicare euidentius pa-
teat, hæc autem ſecundum ipſos erant adſtringentia. Morborum pricipia aut qualitate aliqua, aut
nulla prorſus prædita ſunt: ipſa quidem omni qualitate carere, riſum, qui dixerit, mereatur: neque
enim ſub ſenſum venirent omni qualitate carẽtia. Aut igitur principiorum qualitas à ſingulis af-
fectibus diuerſa eſt, aut ſingulorum principiorum qualitas ab eo, cuius ſunt, affectu, non eſt diffe-
rens. Si diuerſa itaque eſt pricipiorũ qualitas, emerget hęc quędam ab affectu diuerſa cõitas, quã
illi prætermiſerant: ſin aũt eadem ſit vtraque principij videlicet & ſecũdũ id, affectus qualitas, cur
non in morborum principijs ad conſtrictionem laxãtẽ victũ, ad fluxum vero adſtringẽtem adhi-
bebimus: haud enim rationabile eſt principio nos aliter obſiſtere, tanquam non eadem qualitate
prædito, qua & ipſe affectus, cuius eſt principium.

Non denſitate ac duritia reddi corpora firmiora. CAP. 51. H

QVod præterea illa ſit deridenda ſententia, quę ex adſtrictoria ratione firmitatem corpori-
bus conciliari autumat, per quam denſantur adſtringunturq; corpora, hinc vel maxime in
telligi poterit. Si dẽſitas, cõtractio, duritiaq;, corporum firmitatis roboriſq; cauſæ forẽt,
phlegmone ſcirrhoq; affecti, & cutem rigidam ac diſtentam præ egeſtate habẽtes valentiores be-
ne ſanis exiſterent. nam, qui ſecunda valetudine vtũtur, molliora corpora rarioraq; poſſident, tã-
toq; id magis, quãto melius valent. itẽ, ſi duritia firmitas æſtimeĩ, ſenũ corpora, puerilibus cũ ſint
duriora, firmiora ẽt ſalubrioraq; dicenĩ. etenim cũ eã, quã methodici arte creari ꝑdicant, firmitatẽ
beneficio naturæ poſſideant, cur nõ iure ẽt adoleſcentibus robuſtiores cenſeantur?

Quo modo corporis robur noſcendum ſit, atq; comparandum. CAP. 52.

AT ignorant methodici, quonam pacto hominis firmitatem ac robur dijudicare oporteat.
quo circa neq; etiam eã præſtare poterunt, neq; enim, vt in lapide, ferro, ac ligno, id genuſq;
alijs duritie ac mollitudine, hominum firmitas æſtimanda eſt, ſed eo, quòd corpora ſua ipſorũ mu-
nia expedite obire valeant. Itaque, qui ipſis firmitatem comparare voluerit, minime, qui durũ cor
pus reddatur, cogitet, opus eſt, ſed qua ratione membrorũ vires augeſcant, et ipſa libere atque ex-
plicite proprios vſus exhibeant.

GALENI DE OPTIMO DOCENDI GENERE LIBER,

[redacted]

ARGVMENTVM LIBRI.

Aduerſus Fauorinum, & reliquos, qui iudicium veritatis è rerum natura ſuſtulerunt.

FAuorinus cenſet optimum doctrinę genus, per quod vtranq; in partem
B præparamur. ſic enim appellabant Academici, propter aduerſam partē,
quam aſſeuerabant. Itaq; vetuſtiores exiſtimabāt hāc doctrinam deſine
re in Epochē. Epochen aūt appellabāt, quaſi dicas ſuſpēſam ſentētiam,
nihilq; definientem, quod eſt, nulla de re pronunciare, nec aſſeuerare
certo. Recentiores aūt (non enim ſolus fecit hoc Fauorinus) non nunq̄
eò proferunt Epochen, vt negent vel illud intellectu poſſe comprehen-
di, ſolem eſſe. Rurſus aliàs eò proferunt cognitionem, vt diſcipulis ſuis
illam permittant ante, q̄ didicerint ſcienter iudicare. Nec enim aliud eſt,
quod dixit Fauorinus libro de affectiōe Academica, cui titulus inditus eſt Plutarchus. Dicit autē
idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Oneſimus Plutarchi ſeruus, cū Epicteto diſputās.
Quin & in libro, quē poſtea ſcripſit ad Alcibiadem, laudat alios etiam Academicos, qui in partes
ambas ſibi pugnantes & contrarias diſſerebant, cæterū diſcipulis permittebāt, vt, quod verius vi-
deretur, eligerent. In hoc ſanè ait libro ſibi videri probabile, nihil certo ſciri poſſe. Contra in Plu-
tarcho concedere videtur eſſe certam alicuius rei cognitionē. Præſtat aūt ſic appellari γνωστὸν. i. co
gnoſcibile, quod alijs dicitur καταληπτὸν. i. cōprehēſibile, relicto vocabulo Stoico. Ego ſanè mira
C bar, ita me dij bene amēt, quòd Fauorinus, qui cōſueuit omnia nomina ad Atticam linguā vſur-
pare, non deſinat vti his vocibus, Cōprehenſibile, cōprehenſio, cōprehenſiua imaginatio: vel his
contrarijs, veluti quę per priuationem dicuntur, vt incōprehenſiua imaginatio, aut ipſa incōpre-
henſibilitas: adeo vt, cū libros tres ſcripſerit, primū ad Adrianū, alterum ad Dyſonem, tertium ad
Ariſtarchū, oībus titulum indiderit, De cōprehenſiua imaginatione: ac per oēs hos libros ſtrenue
contēdit, dum conatur demonſtrare nullam eſſe poſſe cōprehenſiuā imaginationē. Ego vero ni-
hil aliud arbitror ſonare cōprehenſibile, q̄ cognoſcibile: nec aliud cōprehendere, q̄ certo cogno-
ſcere: cæterum inter ſe reſpondere cōprehenſionē, & cōprehenſiuā imaginationē. Qm̄. n. nō nul-
la videmur nobis videre, audire, aut alioqui ſenſu percipere, quod accidit in ſomnis, aut per inſa-
niam: non nulla vero non tm̄ putamus nos videre, ſed re vera videmus, aut alioqui ſenſu percipi-
mus, hæc quidē poſteriora oēs homines, exceptis Academicis, & Pyrrhonijs, ad certā cognitionē
pertingere credunt, cæterum, quæ per ſomniū aut mētis errorē apparent aio, ea falſa eſſe. Quòd ſi
porrò cōcedūt hoc ita ſe habere, deleant è libris ſuis, quod inibi ſcriptū eſt, in rerū iudicio nec ſano
eē fidē habēdā magis, q̄ inſano, neq; recte valēti magis, q̄ ægroto, neq; vigilāti magis, q̄ dormiēti.
Sin iſtis nihil eſt cognoſcibilius, q̄ ijs, qui ſunt diuerſo modo affecti, nimirū confuſa ſunt veritatis
D iudicia: nec ipſe p̄ceptor Academicus, nec diſcipulus poterit iudicare rationes, quę in ambas par-
tes inter ſe pugnātes diſſerūtur. Immo ne opus q̄dem omnino fuerit talibus doctoribus, cū poſſi-
mus ipſi, quæ à ſectarum auctoribus hinc atq; hinc diſſerta ſunt, legere, nihiloq; minus, q̄ Acade-
mici, ſcire, & ſiquid apud hos fuerit obſcurum, quod erit apud Chryſippum, Stoici magiſtri poſ-
ſunt appellare certius: quod apud Theophraſtum & Ariſtotelē, Peripatetici: itemq; de cęteris, vt
iā nihil oīno reliquum ſit, quod doceant Academici, iuxta Fauorini q̄dē diſputationē. Siq̄dē hoc
ſanè docuerūt illi veteres, nullū eſſe datum homini iudiciū à natura, quo collatis inter ſe rebus oī-
bus, exacte poſſit dignoſcere. Eoq; nulla de re pronūciandum eſſe cenſebant, ſed ſemper de om-
nibus ſuſpendendā eſſe ſentētiam. Verum, ſi nobis concedāt, vt oportet, ſenſum naturalibus ſen-
ſorijs, iam nihil opus habebimus in vtranq; partem exerceri, ſed alia quadam re fuerit opus, vide-
licet repetitione: vt artifices nō ſtatim artē præbēt diſcipulis, ſed aliud exigūt, nimirum conſidera
tionē eorum, quę tradita ſunt, quod à pleriſq; dicitur ad calculum vocare: hoc aūt eſt inſtare ei, qui
exercetur, & in hoc aīaduertere, vbi labatur, eaq; ſola corrigere. Conſimili modo, q̄ pueros exer-
cent ad palæſtram, corrigunt luctantium errata. Sic & grammaticus, & rhetor, & geometres, &
muſicus docent, non labefactātes neq; conuellentes in diſcipulis fidem, quam habēt naturalibus
indicatorijs, ſed inſtantes ijs, quos exercent, donec in ſingulis actionibus eò prouexerint, vt iam

non

non ertẽt,tm̃ abeſt,vt inducãt ſentẽtiæ ſuſpenſionẽ.Perinde enim faciunt , qui ſuſpẽdunt ſenten- E
tiam,ne credant euidẽtiæ rerum vnà cum ſenſibus,atq; qui contẽnunt ea,quæ certo ab aliquo co-
gnoſcuntur.Itaq; Carneades ne illud quidẽ,quod eſt omniũ euidentiſſimũ,cõcedit eſſe credẽdũ,
quòd magnitudines vni cuipiam æquales,ſint ẽt inter ſeſe æquales.Rationes igitur,quibus cona
tur deſtruere & hæc & alia permulta,quæ tibi euidenter apparent creduntur q; eſſe vera,adhuc in
hunc vſq; diẽ ſeruatas habemus,proditas ſcriptis,ab illius diſcipulis collectas. Solutiones autem
nec ab illis,nec ab alio quopiã Academicorum,qui poſt Carneadẽ fuerunt,datæ ſunt. Ea res ſola
declarat iſtius rationes oẽs eſſe [redacted] ô diſcipuli iſtarũ ſolutiones.
Improbũ eſt enim hoc,attamen nihilominus improbũ fecerunt illi,qui ſcripſerunt qdem has,cæ-
terum vobis nõ indicarũt , quales eſſent.Lubens aũt perconter,ſi vel Fauorinus adeſſet, vtrũ me
iubeat credere oĩbus iſtis rationibus,aut cõſiderare,veræ'ne ſint an falſæ. Vnũ hoc ſanè cõceſſit,
conſiderare.Rogarẽ aũt poſt hæc in vniuerſum,nũ homini natura vis inſit iudicandi,quę ſermo-
nes veros diſcernat à fallis,an potius ars quædã & ratio ſit vtrũq; cognoſcẽdi.Si natura, qui fit,vt
non oẽs inter nos cõſentiamus,neq; ſimiliter ijſdẽ de rebus pronũciemus? Sin ars eſt ac ratio,hęc
omniũ primum erat diſcẽda:deinde conueniebat doctores ludo præfectos varijs modis exercere
diſcipulos,multis ꝓpoſitis exẽplis,quẽadmodũ inſtituũtur,qui diſcũt artẽ luctãdi, aut coriariam, F
aut fabricãdi domos,naues've,aut rhetorice dicẽdi,aut legẽdi,aut ſcribẽdi,aut,vt ſummatim dicã,
qdlibet aliud operari iuxta artẽ.Proinde,ſiqs Academicorũ ſcripſit,q̃ tandẽ res ſit demonſtratio,
quod ſophiſma,& quo modo oporteat alterũ horum ab altero diſcernere , & quẽadmodũ Fauo-
rinus admittit iudiciũ diſcipulorũ, in vtranq; partẽ exercitatorum,niſi quod ſuperuacaneũ eſt,ni
mirum docuit Academicus oĩa,quæ dicta ſunt,habemusq; nos præceptores , q ꝓpria decreta do-
ceant.Quòd ſi nullus iſtorũ ſcripſit,quo modo iſta differãt, nec exercuit quẽq;, perinde facere vi-
dentur,ac ſi faber p̃cipiat diſcipulo,vt & metiatur,vt æquet,vt dirigat,et circulũ deſcribat,nec in-
terim det illi cubitũ,quo metiatur,nec xyſton,quo poliat,neq; regulã, ad quam dirigat, neq; circi
nũ,quẽ circũducat.Atq; forſitã dicet tale nihil eſſe in philoſophia ac dogmatibus. Ne igitur poſt-
hac aſſimules te aliquid ſcire,neq; pronũcia,neq; deſciſce à veterũ Academicorũ decreto, qui pro
diderũt ſuſpendendã eſſe ſentẽtiã:neq; te iacta,dũ facis,quod ſolet grãmaticus,q ſemet in his exer
cuit,quæ dicta ſunt à prioribus.Proinde nihil apud illos eſſe præclari perſpicuum eſt conſiderãti.
Neq; enim hoc eſt eius,q docẽdi munus ꝓfitetur,ſed nugacitas potius quædã eſt & ineptia. Vn-
de igitur cognoſcẽdi veri ſpes reliqua eſt? Etenim,cui nõ adeſt iudiciũ veri ac falſi,huic nulla ſpes
eſt cognitionis.Tm̃ hoc ſtude,vt Sophiſtas doceas,nullã nobis à natura inſitã vim iudicandi.De- G
inde fortaſſis impudẽter nobis,inqt,& ſenſum & intellectum,qbus euidẽter iudicamus de vero,
concedet aliqs,cupiens nos in logicis fruſtranea ſpe volutari. Quicunq; vero ſuſtulerũt totã ſpẽ,
quod fecit ille,fruſtra nugantur.Perſpicuũ igitur eſt,quod Fauorinus pudore ſubuertit oĩa,& qđ
inde fateatur nihil ſciri,vnde veteres Academici Pyrrhonijq; dicebant:cęterũ ficte diſcipulis per-
mittere iudicium,quod priores ne ſibi quidẽ ipſis permittebãt.Ergo quod eiuſmodi doctrina &
inſtitutio diſcipulorũ artẽ quãcũq; diſcentiũ,qualẽ ſentit Fauorinus,non ſolũ cæteris præſtantior
nõ ſit,verũ ne doctrina qdẽ oĩno dicenda ſit,opinor à nobis dilucide demonſtratũ. Iã de reliquis,
q̃ doctrinæ quidẽ ſunt oẽs,an optimæ ſint,cõſideremus,rurſus ab ijſdẽ ordientes. Apparet.n.hoc
nobis euidẽter,quod Sophiſtæ maxime ſtudẽt ſibi reddere incredibile,nullũ eſſe iudiciũ naturæ.
Etenim circinus pingit circulũ,cubitus aũt diſcernit longitudinẽ , quemadmodum lances graui-
tatẽ.Hæc aũt ipſe fabricatus eſt hõ,ex naturæ inſtrumentis ac iudicio impulſus , qbus nullũ vltra
iudiciũ nec antiquius habemus,neq; præclarius.Hinc igitur incipiendum eſt.Dicit.n.rurſus ipſa
mens,quod poſſibile nobis eſt naturali iudicio credere,ſiue non credere:ipſum aũt iudicium per
aliud aliqđ iudicare,poſſibile non eſt.Qui fiet.n.vt id,quo iudicãtur reliqua oĩa,ab alio quopiam
iudicetur? Credere vis oculis clare cernẽtibus,& linguæ guſtãti,hoc quidẽ eſſe malũ , hoc vero fi- H
cũ,an nõ credere? Cõcedam , quod voles facere in nobis,ſi quidẽ ſtudes mecũ diſputare.Quòd ſi
nõ credis,diſcedã abs te,velut ab eo,qui p̃ter naturã affectus eſt,Ponamus primum te nõ credere,
neq; ſperare futurũ, vt quicq̃ ex me diſcas.Hoc.n.modo cœperã dicere.Ponamus rurſus te crede
re, ac ſpem eſſe, futurum,vt ex me diſcas iudicare.Cæterũ ego ſentio,iudicare,ſenſibilia quidem
ex ijs,quæ euidenter apparẽt ſenſibus:intelligibila vero ex ijs,q̃ dilucide intelliguntur. Qm̃ autẽ
ex naturæ iudicio artes oẽs parãt & inſtrumẽta & iudicãdi ſm artẽ organa,per q̃ alia quidẽ ipſi ſi-
bi cõponunt,alia rurſus ab alijs compoſita iudicant,& ego docebo in vniuerſum & inſtrã, & iudi
cia,tũ ea,per quę tibi parabis veros ſermones,tũ ea,ꝑ quę iudicabis ab alijs dictos.Sic.n.habes to
tũ.Etenim,ſiquid ex ſeſe euidẽter apparet ſenſibus aut intellectui,ad id nihil opus eſt inqſitione.
Quod ſi nihil eſt tale,neceſſe eſt, vt accedat cognitio,quæ aliũde paratur.At ego polliceor me tra
diturũ tibi quædã,quæ rñdeant inſtrĩs,quæ fiunt ab arte, ex quibus inuenies,quod q̃ris:alia vero
rñdentia iudicijs,ex quibus iudicabis,an vere tibi videaris inueniſſe. Hæc aũt vbi didiceris,mul-
tis exemplis exercebo te,vt & celeriter & exacte inuenias iudicesq;,quod quæris, vt poſthac nec
vllo libro futurum ſit opus ad inuentionem veri,nec alia doctrina.Mox & alijs dicentibus aliqd
eorum,quæ cupis inuenire,facile poteris cognoſcere. Etenim, qui cognouit rectã viã rectã eſſe,

non eget

A non eget alia doctrina ad redarguendum eos,qui aberrãt. Ita,qui rectam demonſtrationis viam
perdidicerit,protinus cũ hac nouit vias erroneas. Fauorinus aũt mihi vr̃ ſimile quiddam facere,
quaſi ſiquis dicat te cæcum eſſe,nihilo minus tñ iudicare poſſe,vter noſtrum ſit ſordidior aut can
didior,haud reputans ſecũ,ꝙ ei,qui talia ſit iudicaturus,opus eſt adeſſe viſum. Atqui nihil refert,
quod ad iudicandũ attinet,vtrũ oĩno viſu careas,an, cũ habeas,illi non credas. Ad eundẽ aũt mo-
dũ,quòd id,quo iudicamus,eſt tale quiddã,quodq́;,quæ huic paria ſunt,ſunt & inter ſe paria,quẽ
admodũ aſinis nemo ꝑmitteret iudicare,qm̃ oĩno mente carẽt,ita nec hoĩbus, ſi ne hi quidẽ men-
tem habeãt,cui credi poſſit. Nihil.n.intereſt,quod attinet ad incertitudinẽ eorũ,quæ iudicanda
ſunt,an oĩno nullũ habeas iudiciũ,an non credas illi.Ridiculus eſt igitur Fauorinus,permittẽs iu
diciũ diſcipulis,cum organis iudicãdi detrahat fidẽ.Etenim,ſi nihil eſt euidens intellectui,aut cer
tũ ex ſeſe,periji oẽ rerũ iudiciũ.Cõtra,ſi eſt qdẽ,velut oculus ĩ corpore,ſic intellectus in aĩo, nõ tñ
oĩbus pariter acutus,cõſentaneũ eſt,vt,quẽadmodũ qui cernit acutius,adducit ad id, quod vr̃,eũ,
cui viſus eſt hebetior,ita,qbus cõtigit ĩ rebus intelligibilibus ꝑſpicere clare,quod offertur intelle-
ctui,adducant ad cõtẽplationẽ eandẽ,maxime cæcutientẽ.Atq; hoc eſt pręceptoris officiũ, vt in-
quit Plato,& ego aſſentior. Et his de rebus ſcripſimus copioſius in tractatiõe demõſtrõnis,ꝙ do-
B ctrina talis q̃dã ſit euidens ad intelligẽtiã.Scripſimus aũt & illud, quo modo quis exorſus in vno
quoq; ab elementis ac principijs maxime demõſtrare poſſit,quicqd eſt demõſtrabile:non quẽad-
modũ admirandus ille Fauorinus:q cũ fecerit totũ librũ,in quo demõſtrat ne id qdẽ cõprehendi
poſſe,ſolẽ eſſe,alibi tanq̃ nobis obliuioſis in vtrãq; diſputat partẽ,cõceditq́; eſſe aliqd,quod certo
cognoſci poſſit,cuius iudicium & electionem permittit diſcipulis.

C
GAL. DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA.

Incerto interprete.

De Empiricorum nomenclatura. *CAP. I.*

OMnes empiricæ ſectæ cultores cognomen ab Hippocrate ductum re-
nuentes ſe ab aĩ affectu denoĩari maluerũt,quẽadmodũ & philoſophi,
quos,ꝙ in ſingulis hæreant,ſcepticos græco noĩe appellant. Ergo non
ſicut cæteri medici Hippocratici,aut ẽt Aſclepiadei,Praxagorei, Eraſi
ſtratei,ita & ipſi Acronei ab Acrone prio empiricæ diſciplinæ ſcripto-
re,vel à Critone,Philiſtiõe,Serapione cognomẽta traxere,q Acrone q
D dẽ iuniores,reliqs aũt Empiricis vetuſtiores habẽtur. Atq; hęc quidẽ
quantũ ad cognomen attinet,dicta ſint:in Empiricorum vero doctri-
na ſumma cautio eſt,nequis vllo pacto ab indicatione quidpiã inueni
ri opinet.neq; enim,veluti Rationales medicam artem indicatione ſi-
mul & experimẽto cõſtare putant,ſed experientiæ totam inniti,quã ex eorum obſeruatione, q̃ ſę
pe ſimili modo obrigere,conflari affirmãt.Hanc ego tibi empiricæ ſectæ diſciplinã,quæ qualis ve
ſit,ſi mõ mentem adhibueris,ſub cõpendio clariſſime colligam. Tu vero,quæ deinceps dicturus
ſum,tanquam ab Empirico dicta ſuſcipies.

Quotuplici experientia Empirici medici vtantur. *CAP. 2.*

MEdicam artẽ non ab indicatione,ſed ab experientia tm̃ conſtitutã aſſerimus. Experientiã
vero appellamus, quã à ſe quiſpiã intuitu ipſo deprehẽderit,ſicut indicationẽ,quam ratio-
nis diſcurſu aſſecutus fuerit.vt.n.nos ſenſus ad experientiã,ita ratio ad indicationem dogmaticos
ducit. At cognitio,quæ ex intuitu habet̃,vel fortuita eſt,vel cõſulta.Fortuita appello,quę ſine hu
mano conſilio vel caſu,vel natura eueniunt.caſu,vt ſiquis,cui occipitium dolore afficiat̃,decide-
rit,atq; inde vena recta frontis inciſa,ſanguineq́; effuſo iuuetur. Natura,vt ſi febricitanti ſanguis
per nares effluxerit,ſtatimq́; deſinat febris.Cõſulta ab intuitu cognitio eſt,vt ſiquis in febre per-
dite

dite ſitiens,ad bibendam aquam, vel mala granata edenda coactus,febrem euaſerit:vel in monte E
aliquis à ſerpente ictus,herbã quæcunq; ſibi fuerit oblata,vulneri adhibere placuerit,ſanitatẽq; i-
de recuperauerit.Sed imitatione experientia cõparatur,vbi quiſpiã imitatur,quod ſemel, aut bis,
aut ẽt frequenter effectum cõſpexerit,non ita tñ frequẽter vt iam ſemper ex alio cõſequatur.ſuffi
cit.n.vel plerũq; vel vtrouis modo,vel raro contingere.Eſt alia quoq; τριβική,quaſi iam trita expe
rientia,quam ab experimẽtali diſciplina ductã ſoli artifices vſu exercent.Experimẽtalẽ vero diſci
plinam vocamus eorũ habitum,quæ ita frequentet apparuerũt,vt iam inde theoremata ſint cõpa
rata,pceperimusq;,nunqd illa ſemper,aut plerũq;,aut vtrouis mõ,aut raro euenire ſoleãt:tot.n.id
eſt quatuor ſunt theorematũ drĩæ,ppterea & theorema vocamus habitum rei,quam ſæpe videri-
mus cũ euentus oppoſiti diſtinctione,vt,ſi ſit aliqd,quod ſemp contingit, ſciamus eius oppoſitũ
nunquã euenire,quod vero plerũq; accidit,illius oppoſitũ,aliqñ qdẽ,ſed raro cõtingere: At eius
quod vtrouis modo eſt,æqualẽ eſſe oppoſiti euentum,ſicut illius,quod raro accidit, cõtrariũ ple-
rũq; apparere:Quæ vero hmõi diſtinctionibus pſpecta nõ habuerimus,eorum notitiã confuſam
impſectãq; haberi,q̃ nullo pacto experimentalis diſciplinæ pars appellãda ſit. Atq; hanc Meno-
dotus experientiam particularẽ vocauit,tanq̃ ex aliis experientijs ſingularibus nõ conflatã, ppea
primam & ſimpliciſſimam eſſe.Nã,ſicut ex plurimis experimẽtis tota cõflat̃ ars,ita ſingula expe- F
rimẽta ex multis experiẽtijs cõficiũtur.quas,quot eſſe oporteat,velle determinare,incidere eſt in
ambiguã rõnem,quã qdã Soriticã vocãt:de qua in libro de medicinali experientia copioſe tracta
uimus,cũ ſuperius experiẽtiã ex αὐτοψίας.i.proprio intuitu fieri dixerimus.Quantũ ad nomẽ atti-
net,apud antiquos αὐτόπτην quidẽ ſæpe legimus, αὐτοψίαν vero nequaq̃. Sed & hic,ſicut in alijs
multis nomẽ vſurpantes dicimus intuitorẽ proprio intuitu magis operari,q̃ cognitionẽ acquire-
re. quia tñ ex hac intuitionis operatione cognitio quoq; cõſequitur,placuit Empiricis proprium
intuitum cognitionẽ appellare, immo nõ cognitionẽ tñ,ſed experiẽtiã quoq; nũcupauere. quos
ego nunc imitatus ſimili mõ propriũ rei euidentis intuitum,& cognitionẽ,& experiẽtiã ex mul-
tis intuitionibus cõparatã vocabo.Cur vero Empirici obſeruationis nomẽ cum cognitiõe, & me
moria cõfuderint,nõ ſatis cõpertum habeo. Nam Theutas,cũ ptius dixiſſet partes medicæ artis,
ob quas plerũq; finẽ adipiſcimur,per experientiam cõparari,quæ ex proprio intuitu, ex hiſtoria
& cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu generatur,poſtea experiẽtiã diffiniens,q̃ à ppria intuitio
ne nihil differt,ita ſubiũgit:Experiẽtia igit̃ tota rei euidẽtis obſeruatio appellat̃,p memoria ſcili-
cet,& cognitiõe obſeruatiõis noie abuſus,quã & cõſeruationẽ vocamus,quæ eſt actus cõſeruato
ris.neutra vero appellatio ſm rectã loquẽdi cõſuetudinẽ ad memoriã & cognitionẽ accõmodari G
põt.At τριβὴν.i.exercitationẽ nõ male actionẽ ab ipſa experiẽtia ductã noiarunt,& τρίβωνα.i. exer
citatum,qui hmõi actionẽ frequẽtat,ſicut & ἔμπειρον.i.expertum,qui ἐμπειρίας.i.experientiæ par-
ticeps eſt.Empirici vero nomẽ ad artis ſectæq; ſuæ inuentores transferre maluerunt. nam & Em
pirian nõ ſolũ vnius theorematis cognitionẽ,ſed totã quoq; medicã artẽ nũcupauerunt: quam ex
αὐτοψίας.i.propria intuitiõe, ex hiſtoria,& cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ trãſitu cõſtare aſſeruimus,
hiſtoriam quidẽ ppriæ intuitionis enarrationẽ vocãtes,trãſitũ vero de re ſimili ad ſimilem iter ad
exercitationem,ſumpta.ſ.ſimilitudine ab ijs,quæ iam per experientiam comperta ſunt.

An rei ſimilis ad ſimilem tranſitus,artis medicæ pars dicatur. *CAP. 3.*

QVærit̃ aũt,nũquid,quẽadmodũ exiſtimauit Serapion,tertia pars medicę artis ſit de re ſimi
li ad ſimilẽ trãſitus,quod aperte negauit Menodotus,ſed vſui tñ accõmodari voluit. con-
ſtat aũt nõ idem eſſe vti,& vt parte vti.Caſſius Pyrrhonius illũ ab vſu quoq; abdicauit,
integrũq; de hac ipſa re volumẽ cõſcripſit.Optime vero oium Theutas de re ſimili ad ſimilẽ trãſi
tum iter ad exercitationẽ eſſe iudicauit.Sicut alij inſtrũ potius rõnem habere voluerunt. Nec pe-
ius fortaſſe hiſtoriã & obſeruationẽ inſtrã magis,q̃ medicinæ partes vocabimus,ideo recte, vt mi
hi vr̃,Theutas ita de illis prodidit.Partes medicinę, ob quas finẽ adipiſcimur, p expiẽtiã nobis ac H
cedũt.fit aũt experiẽtia ex ppria intuitione,hiſtoria,et cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu.ab ex
perientia.n.medicinæ partes deriuari affirmat:quæ cũ oẽs inter ſe differant,in hoc vno tñ conue-
niunt,q oẽs cõi noie memoriæ appellant̃:ppterea rectius aliqs experientiã dicet eẽ memoriã eo
rũ,q̃ ſæpe & eodẽ mõ perſpecta ſunt.Quòd ſiquis pro memoria obſeruationẽ poſuerit, erit expe
riẽtia obſeruatio eorũ,quę ſępe eodẽ mõ perſpecta ſunt.At,ſi obſeruatio operationẽ ſignificet,vt
loquẽdi vſus obtinuiſſe vr̃,memoria vero ſit impreſſio in aĩa quieſcẽs,poſſumus ambas cõprehẽ
dẽdo dicere,experiẽtiã eſſe obſeruationẽ & memoriã eorũ,q̃ ſæpe eodẽ mõ pſpecta ſunt: forteq;
pſtiterit ſolã ponere memoriã,cũ ſub illa obſeruatio cõtineatur.neq;.n.memorari poſſumus ea,q̃
ſæpe eodem mõ perſpecta ſunt,niſi prius obſeruauerimus.

De communibus partibus medicinæ. *CAP. 4.*

HActenus,quantum compendio licet,de experientiæ diffinitione tractauimus. Theutas aũt
totam medicinam in tres partes diuiſit,indicatoriam,curatoriam, & ſalubrẽ : has vero vni-
uerſas acquiri per ppriam intuitionẽ,hiſtoriam,& congruum de re ſimili ad ſimilẽ tranſitũ. pro-
pterea,qui hæc tria proxima medicinæ partes eſſe voluerunt,nõ abſolute partes,ſed cũ additione
partes cõſtitutiuas appellauere , vt priora illa partes finales,partium.ſ.genus in duas primas dif-
ferentias

A ferentias diſſecando finales,& cõſtitutiuas:ſiquis tñ noibus abuti noluerit, non bas conſtitutiuas
appellabit partes,ſed quaſdam medicorum operatiões:ille vero animi habitus', quo medicus vel
indicare,vel curare,vel ſanitatem cuſtodire poteſt,merito pars medicinæ,vocabit̃. Abutani igit̃
noibus,qui voluerint:nos in partes tres medicinam ſecabimus,indicatiuã,curatiuã, ſalubrẽ. Por-
rò indicatiuã in dignotionẽ præſentium,& futurorum prænotionẽ,ſicut curatiuã in chirurgiam,
victus rõnem,& pharmaciã.Salubrẽ vero qdã indiuiſam ſeruarunt:qdã in ſpẽm generi cognomi
nẽ,in ſalubrẽ,inquã,et in euecticam.i.boni habitus effectricẽ.alij addiderunt p̃ſeruatiuam,reſum
ptiuã,& gerocomicã.i.ſenũ cuſtoditricẽ. Sunt,qui ex rationis diuiſione partes medicinæ venati
ſint.cum.n.ſicut Herophilus voluit,medicina ſit ſcientia ſanorũ,ægrorum,& neutrorum, tria ex
cogitauerunt,qbus ſingula iſtorũ cõueniũt,corpora.ſ.ſigna,& cauſas.nã, ſicuti corpora,ita ſigna,
& cauſas congrue ſana,ægra,& neutra nuncupamus.Licebit igitur ſm hanc rõnis ſectionẽ,empi
ricam quoq; diſciplinã in ſuas partes diuidere:non prohibebo tñ,ſiqs & aliter diuidẽdam putarit,
dummõ nullum artis membrũ omittat̃.ꝑpterea & Theutas i principio libri de partibus, nihil ob
ſtat,inqt,ſi medicinæ partes in indicatiuã,curatiuã,& ſalubrẽ ſectę,in alia quoq; mẽbra ſecentur.
quo fit,vt minime mirũ ſit,ſi empiricę artis alij duas partes,alij tres,qdam quatuor, nõ nulli qnq;
B poſuerint.fortaſſe.n.eandẽ oẽs rei rõnem intuentur,ſed,vt diuerſa cõcipiunt,ita & diuerſa expli-
care neceſſe eſt.quę vero ſit rõnis diuiſio, paulo inferius declarabitur.

De conſtitutione artis Empiricorum. *CAP.* 5.

CONſtitutiuæ igitur medicinæ partes,quę oium vtiliſſimę ſunt,clarius ita pernoſcētur. Medi
cus,qui ab obſeruatione artẽ effecit,ſeipſum Empiricum,ſuam facultatẽ Empiricã nuncupa
uit:primiſq; tẽporibus,vt credi par eſt, noxia pariter & innoxia,ſimiliq; modo vtilia & ſuperua-
cua obſeruare cœperunt.poſt longo rerũ vſu multis multa obſeruãtibus cõpertũ eſt plurima inu
tiliter fuiſſe obſeruata.propterea,ſicut in principio,ꝓpria rerũ intuitio, ita nũc hiſtorica cõmodiſ-
ſima eſt.Nos.n.hiſtoria docet iam deprehẽſum eſſe colores in multis qdẽ morbis ſuperuacaneos,
in quibuſdã vero non parum intereſſe:nã lippientibus cœruleus,viridis,nigerq; color cõfert, al-
bus & ſplẽdidus ſumme aduerſatur,reliq inter vtrũq; ambigunt.Eodem mõ rubeus color ſangui
nẽ expuentibus nocet, & ad cæteros morbos ſuperfluus oino cõpertus eſt: ſicut & menſa ebur-
nea'ne ſit,an lignea,ſeu phiala aurea'ne,vel argentea,vel vitrea.nihil.n.horũ ſalubre magis,q̃ inſa
lubre appellatur,ſed penitus ſuperuacuum.nõ ita tñ odorẽ neutro mõ ſe habere ad ſanitatem vel
ægritudinẽ dixeris.neq;.n.parum refert appetitiuæ digeſtiuæq; facultati,fœtida'ne, an bene olen
C tia offerãtur:oinoq; capiti nocẽt,quæcũq; odoratiora ſunt,veluti cupreſſus,populus, buxus, nux,
præcipue,quæ adhuc virent:ideo nec lectos,aut fores,aut vaſa ex his fieri probamus. fugiendi.n.
oẽs odores ſunt,qui vel caput repleant,vel appetitum euertant. cum natura nos doceat vtilia eli-
genda eſſe,noxia vero euitanda.Ergo his ita ſe habentibus neceſſe eſt,vt medicus ſalubria,inſalu
bria,neutraq; pernoſcat,nec cauſas tm̃ tales eſſe,ſed & corpora,& ſigna. nihil aũt refert,ſeu perno
ſcere,ſeu ſcire dicamus. ſicut neq; artificẽ,aut doctorem artẽ vel doctrinã addiſcere. parum ẽt in-
tereſt,ſi inflammationem,exempli gratia,ęgritudinẽ vel affectum appellaueris.Symptoma tñ ab
ægritudine diſtinguendum eſt,nam ſymptoma ſimplex affectus eſt,& non ex alijs conflata con-
geries.ſic.n.lateris dolor ſymptoma vocatur,tuſſiſq; eodem mõ, & ſputum ſeu flauum,ſeu liui-
dum,ſiue cruentum fuerit,item difficultas anhelitus,& calor præter naturã. quod vero ex oibus
his conficitur ægritudo appellatur,quæ affectus quoq;,& valetudo,& morbus,ſi libet,vocari po-
teſt:nominibus tamen vtemur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos quàm maxime conſuetis,
ſin minus,his ſaltem de quibus inter nos inuicem conueniat.

De Symptomatum concurſu. *CAP.* 6.

QVantũ igitur ad præſentẽ inſtitutionẽ attinet,ſymptoma ſatis idonee nũcupabimus ſim-
D plex aliquod incõmodum,quod humano corpori præter naturam acceſſerit, ſicut calorẽ,
tumorem,inflãmationem,difficultatem anhelitus, pulſus aſperitatem,dolorem,tuſſim:
affectum vero,vel ægritudinem cõcurſum,q ex his ſimul conficitur.Periti.n.Empirici nõ quem-
cunq; ſymptomatum aceruũ morbum noiauere,ſed cõcurſum tm̃ eorum,quæ ex longa obſerua-
tione ita ſimul cõuenire cõperta ſunt,vt pariter incipiant,augeantur,vigeant,declinent, & rece-
dant:quem cõcurſum cõpendij,& luciditatis gratia vno tm̃ noie explicuere, qñq; ab affecto loco
nũcupationem ducentes,vt pleuritim,peripneumoniam:qñq; ab aliquo ſymptomate, vt inflam-
mationẽ,furorem:non nũquam à ſimilitudine,vt elephantẽ,cancrum: quandoq; ab ipſomet cõ-
curſu,vt œdema,ſcyrrhum.Symptomatum igitur,quæ ſimul incipiunt,augentur,vigent,& deſi-
nunt,cognata vocari poſſunt:quæ vero plerũq; cõſequuntur, affinia. Quod ſi eadem in cõcurſu,
tanq̃ ſigna, cõſiderentur,quædã eorũ diagnoſtica,quaſi præſentium declaratoria,vocantur:quæ-
dam, q futura prænuncient,Prognoſtica nũcupantur:quædam, q curationẽ indicẽt,nõ male in-
dicatoria dicentur.Oẽs aut ẽ concurſus ab obſeruatione prodiere. obſeruatio enim memoriam,
memoria experientiam peperit,à qua proxime ars emanat,dum meminimus,quid cum quo, qd
ante quod,quid poſt quod obſeruauimus:atq; id quidẽ vel ſemper,vel plerunq;, vel vtrouis mo-
do,vel raro:ſemper,vt vulnerato corde mortem ſequi:plerunq;,vt ſcammonia ventrem purgari:

vtrouis modo, vt percuſſa ſuperiori cerebri membrana interire hoĩem: raro, vt vulnerata cerebri E
ſubſtantia ſalutem cõparari. Atq; ita ex obſeruatione & memoria conſtituta arte neceſſarium eſt
proprium à cõi diſtinguere, quam nimis ambitioſe quidã Empiricorum diſtinctionẽ, quidam de
terminationẽ appellandam eſſe cõtendũt. ego enim, ſiue hoc, ſiue illo mõ dixeris, parũ intereſſe
arbitror, dummodo per euidẽtes notiones proprium à cõi ſeparetur. quidã tñ ita rem præſcribũt,
vt diſtinctionis vocabulum ad noĩum dr̃ias, determinationẽ aũt ad res ipſas magis cõuenire opi-
nentur. ſed noĩa, vt recte Plato cõſulebat, ſpernenda ſunt, rõnum vero ſoliditas ingrẽda. Propriũ
igitur à cõmuni ita diſtinguetur: In affectuum quidem dignotione, vt ſi cũ febri acuta difficultas
anhelitus, tuſſis, & coloratum ſputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuius nã morbi ſit
iſte cõcurſus, rñdebimus pleuritidis quidẽ & peripneumoniæ cõem eſſe, neutrius tñ proprium.
Quòd ſi addatur dolor lateris pungitiuus, pulſusq; aſperitas cũ tẽſione, hunc morbum planè pleu
ritidẽ eſſe aſſirmabimus. at, ſi nõ dolẽte latere, nec pulſu duro exiſtẽte, impotentia ſpirandi adſit,
niſi ceruix erigatur, ſitq; oĩno tãta anhelãdi anguſtia, vt prope ſuffocationem accedat, talis cõcur-
ſus peripneumonia vocabitur. ita ergo in affectuũ dignotione cõe à proprio diſtinguetur. In præ-
notione vero hoc modo: Sint nares acutæ, caui oculi, collapſa tpa, atq; interroget aliquis, quidnã
cõcurſus portendat: dicemus in proceſſu quidẽ ægritudinis mediocre malum portendere, in prin F
cipio vero letũ minari. Atq; iſta quidem à tpe ægritudinũ prima diſtinctio eſt. ab ijs aũt, quę præ-
ceſſere cõſideratur, an ęger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, ſiue vigi
lijs, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In ſignis vero ad curationẽ attinẽtibus cõmune
à proprio ſeparatur, Si quæratur, an plethorico vena ſecanda ſit: reſpõdetur. n. nõ cuicunq; ſecãdã
eſſe, ſed illi, cui plethoricus cõcurſus acciderit, vel ꝙ ſine hoc cõcurſu robuſtus ſit adoleſcens, atq;
ne hos quidẽ oẽs. neq;. n. ſi pleuriticus cõcurſus in ſene aut infante fuerit, vena ſecanda eſt, aut in
Scythia degat æger inſtante hyeme frigidiſſima, vel ſub ardẽtiſſimo cœlo in ſummo ęſtatis feruo
re, aut certe ſyncopã pati aſſueuerit. nam nemini iſtorũ venã ſecãdã ducimus: nõ hæc tñ ſufficiũt.
Sunt. n. aliæ quoq; determinationes, vt, ſi ad clauim dolor incubuerit, potius venã ſecamus: ſi ad
hypochondrium declinauerit, ventrem purgandum eligimus.

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes. *CAP. 7.*

TAlis igitur rei determinatio eſt, quam deſcribentes dicunt eſſe orationem propria à cõibus
diſtinguentẽ. Quidam tñ, vt prædiximus, nõ determinationẽ, ſed diſtinctionẽ appellare ma-
luerunt. nos aũt ſiue determinatio, ſiue diſtinctio vocetur, nihil intereſſe dicemus, dũmodo cõcur
ſuum dogmaticorũ & empiricorũ dr̃ia ſeruet. Empirici enim euidentibus, dogmatici vero rõne G
magis nituntur. Pari mõ dogmatica rõ hoc ab empirica differt, ꝙ hæc euidentium rerũ, illa occul-
tarum eſt: quæ vt noĩe quoq; diſtinguerẽtur, rõnem quidem empiricã epilogiſmum, dogmaticam
vero analogiſmum vocitauere. Quin & breuiſſimas rerum declarationes, nõ diffinitiões, ſed de-
ſcriptiones empirici appellauerunt: cũ tñ nihil prohiberet rei rõnem, quæ ex euidentibus cõſiſtit,
ita diffinitionem vocari, ſicut & dogmatici vocant eam, quæ ex occultis colligitur. Atq; hæc qui-
dem eſt inter vtroſq; de nominibus diſcrepantia, quam & modeſte, & arroganter tractari licet: at
rogantia tamen plerunq; vtuntur empirici.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habent. *CAP. 8.*

IN rebus aũt dogmatici & empirici differunt, quẽadmodũ in principio quoq; declarauimus, ꝙ
empirici ijs tñ credant, quæ vel ſenſui pateant, vel memoriæ per ſenſum mãdata ſint. Dogmati
ci vero præter hæc, illis quoq;, quæ ex naturali rerum conſecutione per rationem acquiri ſolent.

De Empiricorum demonſtratione. *CAP. 9.*

SEd & empiricus præter deſcriptiones, & determinationes, quæ à ſenſibus ſumuntur, cauſas
etiã reddit, & demõſtrationibus nititur, quas à ſenſibus mutuauit. Si enim, exempli gratiã, in-
terrogetur, quare crus cum vulnere luxatum non reparatur, qm̃, inquit, conuulſionem inde ſeq H
obſeruatum eſt. hoc enim maxime cauent, ne aliquid vnq; ex rationali conſecutione, ſed ex me-
moria, & euidenti obſeruatione ſemper affirment. Atq; hoc pacto Empiricus artem ſuam tũ cõ-
ficit, tum docet. in quo maxime à dogmatico differt, tum quia plurima indeterminate agit, tũ qa
plus æquo confidit hiſtoriæ, quam ego non vitupero. cum enim vnius hominis vita ad omnium
inuentionem ſufficere nequeat, longi tpis obſeruationes hiſtoria colligit, vt eius beneficio tanq;
ex multis tot ſeculorum hoĩbus vnus efficiatur erudítiſſimus. Si igitur ita ſingula quæq; memo-
riæ mandata forent, vt cum ſuis diſtinctiõĩbus clare ab Empirico percipi poſſent, nihil vltra quæ
rendum eſſet, quod ad veritatem artis referret. Sed, qm̃, qui ſcripſerunt partim cõfuſo experimen
to nimis propenſe crediderunt, partim ẽt non perſpexere, quę docuerunt, partim dũ in rationa-
les demonſtrationes incidere vererentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehenſi ſunt;
ideo cogimur non ita facile cuilibet hiſtoriæ fidem adhibere, niſi prius experimento probetur;
poſtea ad vſum accõmodetur. quod quidẽ dogmaticis non contingit, quos Menodotus per con
temptum Tribonicos vocat. Antiqui enim Tribonem appellauere, qui in aliqua facultate longo
ſe vſu exercuerit, vt in ea tã perfectus videri poſſit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos ap-
pellat Dogmaticos, quaſi qui Tribones appellari non mereantur, cum experientiæ non credant;

ſed rebus

A ſed rebus occultis ignotiſq; ſtudeant,& hiſtoriam contemnant,quã ne legerint quidem. Quoniã
vero & hic de hiſtoria longæ ambages perferuntur,nos de illa quoq; ſummatim tractabimus.

De iudicanda & comprobanda hiſtoria. *CAP.* 10.

HIſtoriam igitur quidam eſſe voluerunt enunciationem eorum, quæ viſu percepta ſunt:alij
enunciationem eorum,quæ euidenter appareant: alij enunciationem propriæ intuitionis.
cæterum omnes iſtæ orationes verbo tenus inter ſe diſcrepant,re prorſus nihil differẽtes,quas dia
lectici æquipollẽtes appellãt,vbi ſub diuerſis dictionibus idem videlicet profertur. Illas vero ora
tiones ab his differre dicemus,in quibus aliquid adijcitur,quod ſenſum immutet, qualis exempli
gratia huiuſmodi eſt:Hiſtoria eſt oratio eorum,quæ viſu perſpecta ſunt,aut ſicut perſpecta.Ex ad
ditione efficitur,vt quædam hiſtoria poſsit eſſe falſa, cum ex nulla priorum deſcriptionum quic-
quam tale ſequatur:atq; ex eadem additione illud quoq; continget, vt hiſtoriæ duplex iudicium
futurum ſit,alterum,quo perpenditur,an quædam vere appellãda ſit hiſtoria: alterum(ſi vere ita
eſſe conceſſerimus)an etiam vera debeat appellari.Hoc tamen nomen accipiat vnuſquiſq;,quem
admodum ſibi libuerit:nos potius doceamus,quo modo hiſtoria ſit iudicanda, vt poſtea recte ad
vſum deduci poſsit:quod idem eſt,ac ſi dixerimus,quo modo veritatem & falſitatem eorum,quę
B ſcripta ſunt,diſtinguere oporteat, & quo modo diſcernendum,fieri'ne an non fieri potuerint. eſt
enim hæc quoq; non inutilis differẽtia,ſicut Menodotus aſſerit.Huic igitur rei toto animo aduer-
tas obſecro,ſinens, quicquid libris mandatum eſt, hiſtoriam appellari. id enim ab omnibus ferè
medicis vſurpatur.Primum veræ hiſtoriæ iudicatorium ſecũdum pleroſq; Empiricos eſt propria
intuitio iudicantis.nam,cum in aliquo libro ſcriptum quidpiam inuenerimus, quod nos aliàs ita
eſſe proprio intuitu perſpeximus,veram eſſe fatemur hiſtoriam.Hoc tamen iudicatorium diſcipli
næ inutile eſt.neq; enim ea nos ex libro diſcere oportet,quæ antea ꝓprio intuitu cognouerimus.
Sed concordantia optimũ eſt hiſtoriæ iudicatorium. finge enim à me macerem nunq̃ expertum
eſſe,qui quidem arboris cortex eſt ab Arabia delatus. hunc oẽs, quicunq; de medica materia ſcri-
pſerunt,aluum conſtipare affirmant:nunquid illis credendum erit,vel non credendum? ego qui-
dem credendum aſſero,cum oẽs ita eſſe conueniant.talis.n.conuenientia in ſenſibilibus oino ad-
mittenda eſt,nam conuenientiæ,quæ de occultis ſunt,raro tantam habent certitudinem, vt de il-
lis idem omnes prorſus conſentiant.Quod ſi etiam conceſſerimus id non nunq̃ fieri poſſe, talem
tamen conuenientiam non admittet Empiricus.Concordiæ igitur de rebus ſenſibilibus certæ &
fideles in vita ſunt.Nos enim,licet nunq̃ in Cretam,Siciliam, aut Sardiniã nauigauerimus, eas tñ
C eſſe inſulas credimus,qm̃ omnes,qui eas proprio intuitu conſpexere,ita eſſe inter ſe conueniunt.
Ergo,cum pro comperto habeamus de ijs,quæ ſenſu deprehendi poſſunt,vbi vera ſint,cõuenire
omnes,quicunq; res hiſtoriæ commendarunt,propterea credimus à macere vẽtrem ſiſti. Eodem
pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti ſimus,hiſtoriæ tamẽ de eo tra-
ditæ,ꝙ eiectionibus ſanguinis cõferat,fidem adhibemus.Eſt alia quoq; propoſitio huic valde co-
gnata,non quidem epilogiſtica,ſed analogiſtica potius & dogmatica,an credendum ſcribentium
concordiæ ſit,vbi omnes conueniunt,non ꝙ ipſi proprio intuitu rem conſpexerint, ſed ꝙ ſingu-
lis eorum probabilis admodum viſa fuerit.Sunt enim aliqui non dogmatici tantum,ſed empirici
quoq;,qui credendum eſſe affirmauerint.nam ſine vlla ambiguitate cõcordia manifeſtum ſignũ
eſt veritatis.cæterum id à ſequacibus epilogiſmi,qui eſt ratio eorum,quæ ſenſui patent,non ita fa-
cile admittitur.Conuenientiam enim hiſtoriæ de his tantum eſſe volunt, quæ euidenter apparẽt.
Ergo Empiricum veræ hiſtoriæ iudicatorium eſt conuenientia inter eos, qui ſingula quæq; pro-
prio intuitu obſeruauere.At concordia,quæ à rei natura producit̃,dogmatica eſt. Sed præter hæc
habetur aliud quoq; veræ hiſtoriæ iudicatorium:mores,inquam,& eruditio auctoris,quæ ab alijs
eius monumentis colligi poteſt.Nam,ſi,exempli gratia,Hippocratem,Andreamq; recenſeas,illũ
D peritiſſimum ſtudioſiſſimumq; veritatis inuenies,hunc rudem,temerarium, prorſuſq; ab Hippo
cratis grauitate alienum.Deniq; alio quoq; inſtrumẽto hiſtoria iudicatur, vbi, quæ traduntur, his
fuerint ſimilia,quæ prius proprio intuitu cognouerimus.nanq;,vbi,exẽpli gratia,ſciuerimus ma-
cerem,& rha ponticum adſtringendi vires habere,ſi alia ſimili modo tradantur adſtringentia,faci
le credemus ventrem compeſcere,& ſanguinis fluxum ſiſtere.

Quot modis rei ſimilis ad ſimilem tranſitus fiat. *CAP.* 11.

MEnodotus tamen negauit tranſitum de re ſimili ad ſimilem eſſe hiſtoriæ iudicatorium, ſed
eius,quod fieri poteſt,ſi vero ſecum τριβὴν, id eſt vſum,& exercitationem aſſumpſerit,tum
demum hiſtoriam quoque iudicare.Sed de his paulo inferius agetur. Tranſitus igitur de re ſimili
ad ſimilem ſi in ſeipſo conſideretur,eſt iter ad experimentum. Iudicatorium vero poſsibilitatis
ad hiſtoriam attinentis,ſicut & hiſtoria,duplex eſt. Porrò rationalis tranſitus ab Empirico dif-
fert,quòd rationalis ab indicantis rei natura innoteſcat, Empiricus vero ea potius imitatur,quæ
ſenſu præcognita fuerint,non quidem ꝙ probabile videatur ſimile à ſimili generari,aut agere,aut
pati.neq; enim cuiuſpiam iſtorum gratia tranſitum faciunt,ſed ꝙ experimẽto cognouerint ita ſe
inuicem habere,quæ ſunt ſimilia.De ſimili autem ad ſimile tranſitur,vel in membris, vt de lacer-
to ad femur, de vlna ad tibiam,de manu ad pedem:vel in morbis, vt de fluore alui ad inteſtino-

rum difficultatem:vel in remedijs, vt de citonio ad meſpilum.quæ omnia prius experimento fir- B
manda ſunt,quæ doctrinæ certitudinem faciant. Eſt quoque empiricæ artis quãdoque non incongrue
de oppoſito tranſire ad oppoſitum,vbi.ſ.ſimilia vniuerſa in vanum tentata fuerint.quod quidẽ à
dogmatico omnino alienum eſt. Tranſitus ergo de ſimili ad ſimile, ſiue trahatur ſiue nõ trahatur
ab hiſtoria, τριβικὴν, id eſt exercitatam experientiam perficit,neque propterea pollicetur, quod ex-
quiſitiſsime verum eſt,ſed,quatenus fieri poteſt,inuenire profitetur, quod probatorum hominũ
hiſtoriæ maxime congruat.cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tñ tranſitioni de
ſimili ad ſimile,niſi prius experimento,& vſu comperta fuerit.non parum autẽ intereſt, quo mo-
do magis,aut minus aliquid futurum ſperemus,ſingula enim ex ipſa ſimilitudine perpendimus,
quæ in rebus longe diuerſa obſeruatur.Nam,quod figura,colore, mollitie, duritie ſimile eſt, non
propterea ſimiles exercet actiones:at,quæ odore guſtu'ue aſsimilantur,in his iam non nihil habe-
mus,à quo ſimiles functiones non deſperemus,pręſertim vbi ſimul odor,& guſtus conuenerint.
Quòd ſi poſtea ſubſtantia quoque,figura,& color acceſſerit,ſpes proſperi euentus adhuc magis au-
gebitur.Porrò,quæ guſtu ſimilia iudicamus,non ſtatim ab vno tantũ ſapore ſimilitudo æſtiman-
da eſt,ſicut ab acore,adſtrictione,amaritudine,dulcedine,auſteritate,acerbitate, ſalſedine,ſed om
nem ſingulorum vim exacte ſpectare oportet.Aloe enim & æris ſquamma vtraque adſtringit qui- F
dem,ſed abſonum medicamentoſumque reddit ſaporem,ideo neutra malo citonio ſimilis, propte-
rea,neque edendo eſt.Non eſt igitur à malo citonio,vel meſpilo ad illa tranſeundum,neque in vrinæ
inteſtinorumque difficultatibus talia exhibere oportet.vbi vero vlcus ad cicatricem ducendum ſit,
tunc ad omnia,quæ adſtringendi vim habent,etiamſi viroſa fuerint, tuto tranſire poſſumus. Ex-
perimento enim compertum eſt multa huiuſcemodi vniendis vlceribus recte accommodari. In
difficultatibus autem inteſtinorũ melius ab edulijs ad edulia tranſimus.deinde,ſi ad ea,quæ eden
do non ſunt,tranſituri ſimus,eligere oportet,quæ cum adſtrictione nullam aliam validiorem qua
litatem annexam habeant,præſertim amaritudinem,vel acorem.Huiuſmodi enim qualitates om
nia vlcera irritare obſeruata ſunt,etiam ſi cum adſtringẽdi facultate iungantur. At, quoniam ad-
ſtrictionis veluti differentiæ quædam ſunt auſteritas & acerbitas, (adſtrictiora enim qualitas in
acerbis intenditur,ſicut in auſteris remittitur,)ideo,ſi de hac qualitate ad illam tranſitũ facies, ma
iorem inde futuri euentus ſpem recte concipies.nam,ſi idem exquiſite fuerit affectus, in quo ob-
ſeruatum ſit citonium,vel aliquid ita adſtringentium profuiſſe, ad id, quod moderate adſtringit,
quale auſterum eſt,tuto trãſitur.Si vero acerba fœlicius expertus fueris, rectius ad acerba permu
taberis.Patet igitur,quo modo euentus rei,quę fieri poteſt,in ſimilium tranſitu ſpes æqualis non G
ſit,ſed ea regula ſpes menſuranda eſt,qua ſimilitudo maior, vel minor cognoſcitur. Quod vero à
probatiſſimo viro ad alui fluorem,exempli gratia,laudabitur, id eis perquã ſimile videri poterit,
quæ experimento deprehenſa ſunt,vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortaſſe tuto
confidat.At,quod neque hiſtoria,neque ſimilitudo probauerit,illi merito diffidendum eſt.Quod au-
tem de medicamentis diximus,idem omnino & de affectibus,& de membris iudicare oportebit.
In tranſitu enim de affectu ad affectum,vel de membro ad membrum,eodem modo ſpes augen-
da vel minuenda eſt,prout ſimilitudo alterius ad alterum maior,vel minor erit.

*Quibus hiſtorijs maior fides adhibenda,ac de quinque hiſtorijs,quibus viperas Elephantia-
ſi oppreſſis ſuccurrere creditum eſt.* CAP. 12.

QVantum vero ad hiſtoriæ iudicium attinet,maioris & minoris ratio tanti refert,vt huic qui
dem planè iam fides adhibenda ſit,illud vix tanquam probabile admittẽdum. Quod enim
à quamplurimis probatiſsimis viris conſone proditum fuerit, poſtea nõ raro à nobis ita
eſſe,compertũ,ac præterea veriſimile ſit,neque diſcrepans ab ijs,quæ experimento cognouerimus,
id profecto eſt,cui proculdubio credere non minus, ac experimẽto, debeamus. At illud minus fo
re ſperabimus,quod probatiſsimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt,nunquam tñ à nobis H
viſum,neque adeo veriſimile fuerit.Multo vero adhuc minus illi credendum, quod pauci admodũ
aſſeruerint,quodque vix ſemel aut iterum viſum fuerit. Sane illud cõmodiſſimum exemplum eſt,
quod nunc mihi dicendum ſuccurrit.Erat apud nos in Aſia in pago quodam elephantiaſi vir la-
borans,qui primo quidẽ reliquis conuiuebat,ac cũ familiaribus verſabatur,vbi vero non nulli ex
conſuetudine contagio maculari cœperunt, ipſeque iam fœtore, & horribili ſpecie deteſtandus
eſſet,in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum Pagani tabernaculum ægro habitandum
ſtruxere,cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtrarent.proxima æſtate circa Canis ortum co
lonis vicinam metentibus ſegetem miniſter odorati vini lagenam,quam attulerat,prope agri mar
ginem dimittens abijt.Coloni labore functi cum ad pocula acceſsiſſent, ac quidam eorum ado-
leſcens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minus
abominatione,quam metu conſternauit:ac ipſi quidem aquam potãtes,vinum ægrotanti attulerunt,
humane ſe acturos exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo ve-
neni hauſtu planè futuram arbitrabantur.at ille nouo quodam prorſusque admirando euentu, ab
hoc ipſo potu ſanatus eſt.excidit enim tota cutis dura & veluti lapidoſa, non ſecus,ac ſi cancris lo-
cuſtis'ue,aut cæteris huiuſmodi cruſtaceis animalibus teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Nec
diſsimile

A diſsimile in Myſia Aſiæ non procul à noſtro municipio cõtigit. Vir erat prædiues elephantiacus,
hic ancillam ſuam formoſam deperibat. contra, illa fœdum hominem odio habebat, alijsq́ʒ aman-
tibus clandeſtine miſcebatur: cuius doli conſcijs duabus ancillis cõtubernalibus vtebatur, altera
penui præerat, altera cellæ vinariæ. Acceſſerat æger inde ſibi promiſſa ſalutis ſpe ad quoſdam cali
darum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob ſquallorē ariditatemq́ʒ loci ſcatebat. In vini
igitur lagenam parum diligenter ſeruatam vipera irrepſit, quam cum ſuffocatam deprehendiſſet
ancilla, rata fore, vt odioſus dominus eo veneno facile interiret, cœnanti alacriter obtulit, euene-
req́ʒ omnino eadem, quæ paulo ſupra de pagano retulimus. Atqʒ hæc quidem duo ſunt experien
tiæ monumenta, quæ caſus attulit. nunc vero tertium adiungã, quod imitatio effecit. Philoſopho
cuidam multos antea annos hac ipſa ægritudine efflictim laboranti, vt iam illi mors vitæ præfe-
renda videretur, geminos hoſce euentus cum forte recitauiſſem, idem ipſe etiam experiri cogita-
uit, ad quod obeundum augurio quoqʒ confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinũ
ita medicatum, quod parari iuſſerat, intrepide hauſit: nec multo inde poſtea ex elephantiaſi ad le-
pram deuenit. Quartus etiam præter hos omnes viperarũ venator, dum primis adhuc huius mor
bi incommodis teneretur, me pro ſalute conſuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur,
B fruſtatim inciſas, & anguillarum more decoctas eſitaret. atqʒ ita per halitum ægritudo diſcuſſa eſt.
Alium præterea diuitem virum non noſtratem, ſed è media Thracia Pergamũ, ſomnio ita iuben-
te, profectum Æſculapius admonuit, vt medicamentum è viperis quotidie potaret, atqʒ exterius,
corpus illineret: ac non multo poſtea trãſiuit in lepram, deinde hac medicina, quã Deus docuerat,
exquiſite ſanatus eſt. Tot igitur experimentis commoti, tandem Dei quoqʒ admonitu cõfirmati,
certam ſpem concepimus ſanandi elephantiaſim medicina è viperis cõfecta, quam theriacam ap-
pellant, nec minus ſale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit viuis viperis cum quibuſdam alijs
medicamentis in fictili nouo combuſtis: Sed & viperas edendas præcipimus, capitibus, caudisq́ʒ
earum primo abſciſsis, deinde in paſtillos confectas. non t̃n confeſtim ad hæc remedia proficiſci-
mur, ſed prius corpus exquiſite purgamus. nec raro venã ſecamus, ſi robur & ætas tulerint. vere
autem id potiſsime fieri ad pleroſqʒ diuturnos affectus commune eſt. Tot igitur à nobis enarrata
ſunt, vt oſtenderemus multa caſu inueniri, & imitatione confirmari. obtulit enim fortuna, vt non
incommoda tantum, ſed commoda quoqʒ, ex quibus ars confici poſſet, conſpicaremur.

Quis deberet eſſe verus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclides,
& Theutas Empirici. CAP. 13.

C NEc longiori ſermone opus habemus ad empiricæ diſciplinæ formulam exprimendam, licet
longe plura addiderint ij, qui huiuſce ſectæ principatum vſurpauere, atqʒ ita ſe habere mani
feſtiſsime declarabo. Proponatur, vt paſsim proponi ſolet, quiſnam medicinæ ſit finis, aio empiri
cum, qui propriæ diſciplinæ modum exquiſite ſeruauerit, ita reſponſurum: intelligo, quæcunqʒ
præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quodq́ʒ intelligo, non verbis, ſed actio-
nibus comprobare. an vero, quod acquirere ſtudeo, integritas vel ſanitas appellari debeat, vel ac-
quiſitio ſanitatis, vel integritatis, vel ſanari, vel integritatem adipiſci, ſiue quod ſecundum naturã
eſt regere & cuſtodire, nihil apud me refert, dummodo, quod polliceor, opere ipſo confirmem: cæ
tera ſophiſtis facile permitto. neqʒ enim mihi in muneribus artis occupatiſsimo tantum ocij ſuper
eſt, vt nugis ſuperuacuis, fabuliſq́ʒ diſſerendis bonas horas amittam. Talem ego reſponſionem à
vero empirico fore ſperauerim. nam, ſi de fine medicinæ diſſenſiones conciliare tentauerit, diale-
cticis ſpeculationibus impingetur, quas euitari oportere affirmat. id autem in eo libello diffuſius
explicauimus, qui de fine medicinæ inſcribitur. Sed nec idẽ cauſas vllas indagabit, quod Serapio
& Menodotus fecere. artem enim ſuam nõ rationibus, ſed operibus comprobabit, omninoq́ʒ dia
lecticam euitabit, ſine qua neqʒ cauſæ concluſionum, neqʒ ſyllogiſticæ orationes intelligi poſſunt.
D immo & ſcire diſsimulabit, an aliquæ ſint diſſenſiones: ſpernet etiã rationes diluere, quæ euiden-
tia impugnare videntur, haud ignarus ſophiſticas apparentias ab ipſis quoqʒ dialecticis non tam
facile ſolui. præterea ſermonis multitudinem longitudinemq́ʒ aſpernabitur, ſed pauca & raro lo-
quetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere ſolebat. hic enim deſperata veritatis inuentio-
ne, quam diu fruſtra quæſierat, in ſingulis hæſitabat, nec amplius agẽdorum rationem quęrebat,
ſed euidẽtia ſectabatur, vt, qualis in omnibus vitæ muneribus ſcepticus, talis in medicina empiri
cus ſit, minime ſuperbus, aut ambitioſus, neqʒ gloriæ inhians, non compoſite ambulans, neqʒ fuca
tis geſtibus, ſed interius exteriusq́ʒ totus integer, qualem Timon ait fuiſſe Pyrrhonem. Non mi-
nus autem hunc admirabuntur homines, q̃ Hippocratem, ſi operibus magnum ſe in arte præſta-
bit, melius, quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata ſunt, in validiorem ſta
tum permutans, vulnera & fracturas & hulcera, &, quæ alij curare non poterant, ipſe facile ſanãs,
nec minus, quæ ægro euentura ſunt, ante euentum præfatus, &, quæ iam euenerint, adſint'ue, ita
eueniſſe vel adeſſe ſine præconctatione, aut relatione coràm aſtantibus explicet. His enim offi-
cijs Hippocrates omnium poſteriorum iudicio Æſculapij gloriam adeptus eſt, non quidem tripli
cis ſermonis ambages explicans, ſicut Serapion, neqʒ tripodem iactãs, veluti Glaucias, aut decem
mille verſuum libros aſtruens, qui deinde in alios libros diſſecarentur: non ille canina iracundia

medicos improbe inceſsit, modo δριμυλέοντας, quaſi leones acres, modo δριμυμώρους, quaſi acres B
ſatuos appellando, tum medicos, tum philoſophos omnes, qui ratione niterẽtur, quod impuden-
tiſsime fecit Menodotus. Verum, quod in empirica diſciplina Menodotus reprehenſione non
caruerit, quodq́; in his, quæ aduerſus dogmaticos oblatrauit furioſæ temeritatis ſit accuſandus,
licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conſcripſi: nec
minus eiuſdem furor apparet, vbi Aſclepiadi contradicit, aſſerens ſe exquiſitiſsime ſcire omnia
Aſclepiadis documenta eſſe falſa, quamuis in eiſdem ſuis commentarijs ſexcenties affirmauerit
ſe obſcura minime reprehenſurum, veluti quæ tam vera, quàm falſa eſſe poſsint: putat ſe tñ Aſcle
piadem prorſus confeciſſe, neceſsitatemq́; ſuis aſſertionibus inculcar, vbi plurima ſunt contin-
gentia. At Pyrrhon, quem ipſe probat, non erat huiuſmodi, ſed humanus admodum pacatiſsi-
moq́; animo ſibi conſtans, nihil interim loquens, niſi vbi occaſio poſtularet: quod olim mode-
ſtum quendam empiricum feciſſe noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam
ſibi comparabat. Erat hic quandoq; pollicitus ſe magnam quandam ægritudinem tum chirurgia,
tum medicamentis curaturum, cumq́; iam ad ſecandum pararetur, interuenit alius furens medi-
cus, qui multa rationum mole oſtendere nitebatur hominem ſecari non oportere. tum ille ſe vni-
co verbo à ſophiſtæ moleſtijs explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri F
magis credere oporteat, mihi'ne, quem dudum in artis operibus experiẽdo cognouiſtis, an huic,
qui vos nuper tot verbis aggreſſus eſt. erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit.
ac cum dicto ſeceſsit, nec multo poſtea ſophiſta ſubſecutus eſt. illius enim neglectis deliramen-
tis neceſſarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem oſtendebat. Nedum enim ſophiſta ille,
ſed nec Demoſthenes quidem omnium facundiſsimus perſuadere poſſet vnquam hominibus,
vt corporis ſui curam non illis potius committerẽt, quorum peritiam ex operibus cognouiſſent.
Attamen aduerſus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tan-
quam nouus Æſculapius oblatrare auſus eſt tanta impudentia, vt ſuos commentarios paſſim vi-
deas proprijs laudibus refertiſsimos. Antiquos autem viros probatiſsimos, quorum monumen-
ta totam artem illuſtrauere, præterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude ex-
ornandi ſint. Ego vero tantum abſum, vt credam contradictiones, & rationes iſtas, quibus ambi-
guitates ſoluuntur empiricæ ſectæ conuenire, vt arbitrer ſumma reprehenſione dignos eſſe, qui
talia conſectati ſunt. neq; enim, ſi ſibi in ea ſecta conſtare voluerint, ad artium conſtitutionem
putabunt aliud eſſe neceſſarium, quàm ſenſum rerum euidentium, & memoriam: nihilominus
recte admittunt vim quandam in nobis eſſe, qua eorum, quæ apprehendimus, conſonantiam & G
repugnantiam diſcernamus. Sed nõ propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius
exercendam, atq; arte acuendam. ſufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus huma-
num ingeniũ à primo ſtatim ortu natura illuſtrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exer-
citatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuiſſe longe deterior: ſicut etiam Menodotus fuit,
qui præter ſenſum & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogiſmum vocauit, atq; in-
terdum omiſſo ſenſu memoriam tantum poſuit & epilogiſmum: quemadmodum ego in exami-
natione eorum, quæ contra Seuerum ſcripſit, diffuſius explicaui. Quæ vero profitetur ipſe argu-
menta ad alios redarguendos empiricos non inepti tantum hominis ſunt, ſed etiam rudis. neq;
enim empiricis attinet ſophiſmata ſoluere, ſed Ariſtoteli, & Chryſippo, reliquisq́;, qui in diſſeren
di arte verſati fuerint. At, ꝙ principio illi nobis inſito conſonantiam rerum & diſcrepantiam, iu-
dicandi experientiam conuenire oporteat, Theutas ita minutim oſtẽdit, vt in quibuſdam ſit etiã
ſuperuacuus: quemadmodum ego in commẽtarijs ſuper eius introductorio exquiſite declaraui.
Hic igitur à me libellus nunc proprerea ſcriptus eſt, vt oſtenderem poſſe aliquem empirice me-
dendi artem conſtituere dimiſſa omnino inquiſitione de rei ſubſtantia: Aſclepiadi vero, qui falſo
probare nititur Empiricam ſectam nullo ſtatu firmari poſſe, aliàs longa oratione occurri. Quan- H
tum autem vnicuiq; arti conſtituendæ conferat, ſi experientia rationi adiungatur, oſtenſum eſt à
me in libris therapeuticæ methodi. in libro etiam, quem de ratione communi inſcripſi, declaraui
vnam eſſe rationem, quæ vniuerſis hominibus inſita ſit. vbi oſtẽdi omnia, quæ cognoſcimus, vel
ſenſu deprehenſa eſſe, vel ratione quadam, quæ nobis ingenita eſt, iudicandi conuenientiam re-
rum & repugnantiam, talemq́; eſſe conuenientiæ notionem, vt quædam ſit neceſſaria, quam om-
nes euidentiſſime intelligunt, qui natura ingenioſi ſint, & prudentes: quædam contingens tantũ
& nulli neceſſitati obnoxia: errareq́; hoc loco plurimos homines, qui diſtinguere neſciant cõtin-
gens à neceſſario, vnde etiam dogmaticorum diſcrepantia emerſit. Hunc errorem ſi nos legitime
cauerimus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immenſam difficultatem, in multis ta-
men, quæ modeſte profitebimur, ita ſimul conueniemus, ſicut geometræ, & arithmetici faciunt.
Neq; enim ob alium, ꝙ huncipſum errorem etiam Empirici medici maxime inter ſe diſcrepant,
vt in commentarijs oſtendi, quæ de illorum edidi diſcrepantia.

FRAGMENTVM QVODDAM EXIGVVM AC MENDOSVM, GALENO ASCRIPTVM GRAECE ADHVC NON IMPRESSVM, EX EIS FORTASSE LIBRIS SVPERSTANS, QVOS IPSE AD EMPIRICOS SPECTANTES CONSCRIPSERAT: CVIVS TITVLVS EST, SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Auguſtino Gadaldino mutinenſi Medico interprete.

* ſeptimum adhuc inſpicere deſideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur
adhuc calumniaberis, & inconſiſtentem eſſe experientiam affirmabis, & id, quod ſæpiſsime fit,
interminatum ac ſuſpectum pronunciabis? Quibus inſiſtet dicens. Haud inuenire potes, vt nos
magis, quàm teipſum deijcias: quin mihi videris, vt teipſum magis. Nam, cum duo ſint, alter, qui
per ſolam obſeruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego ſanè volo, ac vos, inuiti licet, confi-
temini tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec poſsibile nec vtile eſſe aſſero, tuum profe-
cto reliquum eſſet munus, id inuenire. Et, quia dubium eſſe id affirmas, ſophiſmate teipſum deij-
C cies: nos vero nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodq; artificioſum fiat,
certamen nobis eſt, ſed, quòd fiat ſolummodo: quod ſanè euidenter cõceſſum habemus. Tu vero,
qui cauſas curioſe inquiris, debes & illud/quomodo/docere. Sed contra, quàm deceat, procedere
videris, nec ſecus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fa-
tentur: &, quia etiam, quonam pacto generentur, quę generantur, & corrumpantur, quæ corrum
puntur, & moueantur, quæ mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem
nec motum relinquunt. At, quòd maxima vniuerſæ rationis vituperatio ſit, aduerſus euidentia
pugnare, quis eſt, qui neſciat? Nam, qui incipere nõ poteſt ſine euidentia, quo modo is fidelis ſit,
cum aduerſus id, à quo principia ſumpſit, ſit audax? Hoc etiam cum vidiſſet Democritus, quando
" apparẽtia vituperabat, vbi dixiſſet, Lege color, lege dulce, lege amarum: vera autem (hoc eſt ἐτεῇ)
" atomus & vacuum: finxit ſenſus aduerſus cogitationem in hũc modum loqui. Miſera mens, quæ
" cum à nobis fidem aſſumpſeris, nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipſa cadis. Cum igitur deceret
" rationem infidelitate comdemnare, nimirum, quæ adeo praua ſit, vt etiam, quæ inter ipſas eſt pro
babiliſsima, cum apparentibus, à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis: quippe ea damna
tis, quæ rationem quidem habent, vt fiant, ſed vt ratio vult, non fiunt. Mihi vero hoc ipſum maxi-
D ma rationis redargutio eſſe videtur. Quis enim ſanæ mẽtis de rebus obſcuris illi credat, quæ adeo
praua eſt, vt euidentibus contraria ſtatuat? Multis certe adhuc indigent empirici, vt id, quod vo-
lunt, aſſequantur, etiam ſi hoc ipſis conceſſerimus. Niſi enim, quæ adhuc ſuperſunt abſurda, me-
moratis paria oſtendero, nullum etiam profecto iſtorum mihi commodum vtilitatem'ue eſſe vo-
lo. Tu igitur, certo ſcio, demiratus es non mehercle noſtram, ſed empiricorum fatuitatem, ſi, cum
in tot rebus tot conceſſa aſſumpſerint, nihil tamen plus habent: ſed alter error haud minor priori-
bus ipſos excipit, exquiſita nimirum ignorantia, ac excellens quædam impudentia, ac ſtupiditas
ipſam ferè pecudum ſtoliditatem ſuperans. Qui, cum neq; à quo incipiant, habeãt, nec, ſi hoc ipſis
detur, ſæpiſsime ſimili modo aliquid videre poſsint, nec tot etiam myriadas, ipſas nimirum ægro-
tantium diuerſitates videre, vel recordari, vel ſcribere poſsint, (Nam, quæ bibliotheca tantã hiſto
riam caperet? quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipſi tamen nec ita ſentiunt, ꝙ ſeipſos
deludendo hæc concedunt, ſed, tanquam hæc firma ac certa eſſent, adhuc de ſequentibus conten
dunt. Ego igitur non ob illos, quippe ſuperuacaneum eſt cum lapidibus diſſerere, ſed vt ſermonẽ
finiam, euidenter monſtrabo, ꝙ, quamuis etiam ſæpiſsime ſimili modo aliquid conſpici concedaſ,
nullum tamen ex hoc theorema artificioſum conſtituent. Et certe nequaquam opineris me Pla-
tonis ratione vti, quòd ſiquod ſtudium (ideſt *ἐπιτήδευσις*) naturam materiæ, circa quam verſatur,

cognoſcit,id ſanè ars eſt:ſi non cognoſcit, τριβὴ, id eſt exercitatio quædam eſt, & experientia: ars E
autem nequaquam:Ego enim(inquit ipſe)artem haud voco,rem,quæ ſine ratione eſt:Hac nanq;
Platonis ratione non vtor,non,quia vera non ſit,inſanirem enim ſi hæc dicerem , ſed, quia empi-
ricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec ſibiipſis curæ eſſe dicunt, ſi huius rei gratia ſuum
ipſorum ſtudium,non artem,ſed aliud quid appellem. Quænam igitur erunt meæ rationes? Pri-
mum ergo ab illis ipſis quoque ſumptiones ſunt conceſſæ.Si enim obſeruatio eorum, quæ ſæpiſ-
ſime ſimili modo viſa fuere,ab ipſis,arbitror,empiria,hoc eſt experiētia, appellatur, componitur
autem ex multis ſingularibus,ipſum autem ſingulare inartificioſum eſſe dicunt,fuerit ſanè,quod
ſæpiſsime fit,ex multis inartificioſis compoſitum.Et ita oratio interrogabitur.Si ſingulare eſt in-
artificioſum,id vero,quod ſæpiſsime fit, ex multis ſingularibus eſt compoſitum, igitur id, quod
ſæpiſsime fit,eſt inartificioſum. atqui ſingulare eſt inartificioſum: ergo & id, quod ſæpiſsime fit.
At forte nec,quod dicimus,ſe ſcire dicent:quippe ſe tum alias diſciplinas, tum dialecticen fugere
concedent.Si placet,hanc à nobis ipſis dictam rationem omittamus: aliam vero quampiam eiuſ-
cemodi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici id,quod ſæpiſsime fit,quoties nam ſit,nobis di-
cere poteſtis? volumus enim & nos per obſeruationem,ſicuti & vos ipſi,ſcire. Vt igitur ne aberre-
mus,menſura eius,quod decens eſt,non ſeruata,putantes vel ante ſufficientem ipſius inſpectio- F
nem ad finem venire,vel vltra,quàm conueniat, extendi ob menſuræ ignorationem, vobis ege-
mus.nobis menſuram oſtendite,vt & ipſi aliquid ex obſeruatione diſcamus. O ſtulte,inquit ri-
dens,non eſt in ipſis vna omnium menſura,ſed in vnoquoq; alia. Tu vero non ſecus interrogaſti,
ac ſiquis veller,vt ſutor,quod nam illud ſit calapodium,quo omnes calceat,doceret.Neque enim
pedum vna eſt menſura:inæquales nanq; ſunt. Nec hîc etiam ſanè vna rerum eſt menſura: diffe-
rentes enim ſunt. Ego porrò reſponſionem lubens accipio atq; approbo, multoq; magis ei
acquieſco,quàm ſi vnam eſſe omnium menſuram promiſiſſet dicere. tunc enim quoque ſuſpica-
rer,ſi,cum res multum inter ſe differant,vnam ipſis menſuram inducere pollicitaretur. Nunc au-
tem,ſi in vnaquaque re proprium quid ac peculiare oſtenderit, eum veritatem valde aſſecutu-
rum ſperauerim. Quocirca à ſimplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem,cui cere-
bri inuolucrum ſit vulneratum,quoties nam exquiſite ſcire potero, vtrum ipſe ſemper, aut ple-
runq;,aut raro,aut ambigue moriturus ſit? At nullus ipſorum nec ore reſpondens nobis,nec ſcri-
ptis mandans,menſuram docuit.Num ergo non habêt aliquid in vnoquoq; terminatum? Quòd
igitur iam eorum res peſſum eunt, omnibus eſt compertum. Sed conſequens deinceps fue-
rit,quemadmodum à principio cum ipſis diſputauimus,æquoq; animo congreſsi ſuimus, adhuc G
etiam nunc ſingulatim nos cōſiderare,vtrum ab illis ignoretur menſura eius, quod ſæpiſſime fit,
ipſa vero in rerum natura ſit:an nequaquam conſtitui poſsit,vt aliqua ſit menſura in eo, quod ſæ-
piſsime fit: an ipſa factura ſit id nunc artificioſum eſſe, cum prius minime eſſet artificioſum.
Ego igitur ſæpe hoc conſideraui,nec certe ex tempore *

GALENI DE MEDICAE ARTIS CONSTITVTIONE,

Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicinæ omnes partes conſtituit ex finis præcognitione.

Quæ cauſa componendi huius libri, CAP. I.

QVoniam diuino quodam præditus inſtinctu mihi videris Patrophile, cum perdiſcere omnia non ſine demonſtratione, ac methodo expetas, propenſioni animi tui inſeruire decreui, tibiq; de ijs, quæ audiuiſti, aut de quibus addubitabas, commentaria conſcribere. At quonam pacto hanc prouinciam non ſuſceperim, cum te initium quoddam ducentis ad veritatem viæ comperiſſe videam, cæterum ad eam, ob altitudinem ac longitudinē aſperitatemq;, ſolum peruenire nequaquā poſſe? Nam multos ipſam ne adire quidem adhortatos, verum ocioſos atq; alienos,
C auerſari conſpicio: te vero contra atq; illi animatū: nempe auerſantibus ad id vſq; temporis vniuerſis atq; ad alias vias deflectētibus, veritatem ipſam, veluti in editiore quodam loco habitantem, contueri: factumq; eius acerrimum pulchritudinis amatorem neq; te viam detrectare, neq; ſoli ipſi tibi iter committere. Cum itaq; in præſentia veram medicæ artis conſtitutionem inuenire concupiſcas, toto animo concepiſti dolorem. paulo poſt vero, vt ego ſuſpicor, maiore appetitu impleberis, ſi veritatis præfulgens fueris lumen conſpicatus: cum non aliam, ea, quam nunc quęris, meliorem viam repereris. Nam te circa veri inuentionem, quacunq; in materia comminiſcaris, recte comparatum video. Tu ergo, cum aures innumeris medicæ artis diſcendę gratia ſubieciſſe diceres, neq;, vnde nam auſpicari cōueniat cum demonſtratione ac methodo, à quoquam audiuiſſe, ac multo magis ſanè, cum nullo cōgreſſum, qui viam tibi à principio ad finem indicaret, id me, quod cupis, commonſtraturum recepi, ſi prius in alijs quoq; artibus rationem experiri meditariq; ſuſtinuiſſes. Cum vero tu non ſolum non ſis tergiuerſatus, neq; inuitationem hanc detrectaueris, ſed iucundius eſſe hoc, q̄ illo, modo affirmaueris ad propoſitam diſputationem venire, ſi modo eandem tibi rationē ac viam in cunctis artibus oſtenſurum pollicerer: deinde, cū ego vel hoc promiſſo de prima in mediū prolata contemplatione diſ-
D ſererem demonſtrando, cernebam te ex ſpeculationis veritate geſtientem. Itaq; cum multas similiter ordine diſpexiſſes, atq; ex ijs factrices potiſſimum, (quoniam huius generis & ea eſt, quæ ad ſanitatem pertinet) tunc ad ipſam tranſiuiſti, ad quam initio fueras cōcitatus. cumq; vel hic vnam eſſe eandemq; perſpexiſſes methodum, operæprecium eſſe cenſuiſti, ne dicta quandoq; è memoria dilaberentur, quædam de ijs commentaria ſcriptis mandari. atq; ego tuo, quo veritatem proſequeris, ſtudio gratulans libros hoſce duos compoſui: alterum, in quo exerceri eum prius oportet, qui fieri artifex velit, id oſtendentem, quod veteres aiunt philoſophi, nempe omni arti conſtitutionem à finis notione effici: eſt aūt in duo volumina ob magnitudinē diuiſus: alterum ac ſecūdum, quem nunc inchoamus, aperientem, quonam pacto eadem atq; vna ratio ac via vt artes alias vniuerſas, ſic medicinam quoq; conſtituerit, & vero iam mihi ſumendum ſermonis exordium eſt.

Quotuplices ſint artes, quodq; ex finium varietate conſtituantur. CAP. 2.

QVandoquidem finem obtinent artium non nullæ in ſola natura earum rerum, quas conſiderant, ſpectanda, vt Arithmetica, & Aſtronomia, & Phyſiologia: aliæ certis quidem perfunguntur actionibus, vt ſaltatorum ars ac præconum, verum oſtendere nullum ex ſe ſe habent opus, vbi agere deſierint: quædam cōtra, opera, quæ condiderint, oſtentant, vt ædificiaria & ars fabrilis: aliqua vero nihil procreant ipſæ, cæterum munus ijs, ac ſtudium eſt aliquid rerum

venari ac cõſequi,quemadmodum piſcatoria,ac,quæ canibus venatur, atq; vt vno dicam verbo, E
omnis venatoria: tibi vero ſtat medicam artem cõſtituere methodo.primum inſpice,ex quonam
artium genere ſit,num contemplatiuarum vna,an actiuarum , an factiua quædam, an poſſeſsiua.
enimuero id neq; difficilem inquiſitionem habet neq; inuentionem. quam enim ob cauſam pror
ſus iſtiuſmodi artem adipiſci cõcupiueris,ad memoriam reuoces, oportet. Te igitur primum om-
nium id ipſum rogabam,cum talis nobis exercitamenti initium fieret:mihi vero velle reſpondiſti
homines,qui corpore prętER naturam eſſent affecto,maxime quidem,ſi fieri poſsit,omnes naturę
reconciliare:quod ſi negetur,certe vtriuſq; dignoſcendi,qui ſanabiles ſint, qui non ſint, cognitio-
nem aliquam comparare.Quoniam autem hoc dediſti initium ſermoni,factiuarum te artium pro
nunciare eam dixi , quam cõſtituere exoptas,vtiq; ſi artis demonſtrare opus vales iam actione de
functus.Sunt porrò & artes complures aliæ factrices,fabrica æraria,ſectrix corij, nauium compa-
ctrix,materiaria fabrica,figlina,pictura,ac,quantus ferè non alius alterius generis apud homines
numerus,artes habentur factrices. Quam igitur in eiuſmodi artibus ſuperiore libro didiciſti me-
thodum,hanc iam ad eam,quam conſtituere ſtudes,opportunum eſt,trãſferas, principium & hic
ſermoni idem ſtatuens,quod in omnibus illis poſuiſti, finis notionem : quam cum ſimus aſſecuti,
iam tempus eſt dicere. F

Quis medicinæ finis,& quo in genere artium ipſa ſit. CAP. 3.

PRima quidem nobis ingenita eſt tum noſtri ipſorum ſanitate fruentium,tum cæterorũ homi
num notitia:ſecunda vero ab hac morbo affectorum:vnde nobis ſanè & valendi cupiditas in
ceſsit,& cuiuſpiam artis conſtituendæ,quæ ſanitatem vendicet. Verum,quando,ceu opus,facere
ſanitatem volumus,vna quædam de factricium genere artium fuerit ea,cuius conſtituendæ deſi-
derio tenemur. At,cum duplex,vt oſtenſum eſt, factricium natura exiſtat, hæc,quam quærimus,
id, quod iam fuit,reſtitutricibus adſcribetur,non,quod antea nondum fuit,cõdentibus. Nam artes
quidem non nullæ res ipſas faciunt,vt textoria,calceolariaq;:aliæ reparant,quæ defecere , vt quæ
veſtes pertuſas,aut diuulſos calceos conſuunt. Ita vero rem ſeſe & in ædificiaria habere demon-
ſtratum eſt. eſt ergo & huic opus duplex,tum generatio,quę non eſt domus,tum perpeſſæ inſtau
ratio.Neceſſe quoq; eſſe ad actionem vtranq; obeũdam monſtratum eſt,partes domus vniuerſas
opifex cognoſcat,quæ ſint ſubſtantia,qualia formatione , quanta magnitudine , quot numero,ac
quomodo inter ſe ſe cohæreant. Ergo & artem corpori dicatam conſtituenti, quã in præſenti,qui
de nominibus litigant,medicinam nobis appellare cõcedant,partem quamlibet ſimplicem,quali
ſubſtantia ac figura conſtet,quãta magnitudine,præterea numerũ earum vniuerſum , mutuamq; G
compoſitionem tenere erit neceſſe. Vt ergo,qui iam factam domum, qualis nam ſit,noſſe accura
tius vult,ex reſolutione diſſolutioneq; ad eam ſucceſsit pernoſcendam,eodem nobis modo homi
nis corpus ex diſſectione innoteſcet. Nam Deus quidem ac natura,vti is,qui primum ædes condi
dit,ſic partes pręnoſcunt,vſu nimirum ipſis exemplum pariente,nos vero perinde,ac qui iam in-
ſpicit extructas atq; cognoſcit. Tametſi ne nobis quidem, niſi,quoad eius fieri poteſt,cognitionẽ
deo proximã confecerimus, licebit dignoſcere, vtrum genitæ omnes res vſus cuiuſpiã gratia ſint,
an fruſtra non nullæ.nam & ſuſpicari vtrunq; id licet,& ad hæc præterea quaſdam vitioſe procrea
tas.& ſanè etiam hinc optime conſtitutorum corporum notitia proficiſcitur. Sed de his aliàs.

Quotuplices ſint partes,& actiones,quarum dignotio eſt medico neceſſaria. CAP. 4.

EX diſſectione vero,corpora,quæ ſimilaria nuncupantur,edocti,quali formatione ſingula eo-
rum,quanta magnitudine,quotue vniuerſa numero ſint , ac qua ratione conſtent , compoſi-
tarum partium ſcientiam obtinuimus:quas ſanè & inſtrumentarias appellamus. tale crus eſt,ta-
lis manus,talis digitus,oculus,lingua,pulmo,iecur,atq; eiuſmodi alia. Proinde eſt & actiones in-
uenire partium duplices , alteras ſimplicium ac ſimilarium : alteras compoſitarum inſtrumenta-
liumq;. Cernere igitur licet & crus totum moueri:licet & quemlibet eius muſculum:ac pro tranſ- H
uerſo quouis muſculo in totum præciſo motum cruris quendam interire. Sed &,quæ in corpore
ſunt,rimanti licet videre vulnerato,qui in muſculum deuenit,neruo primum ipſum quidem mu-
ſculum ſenſu ac motu fruſtrari,cum ipſo vero,& qui mouetur articulus. Quamobrem & neceſſa-
rium eſt,opinor,nobis artem conſtituentibus,non partes ac compoſitionem duntaxat,ſed earum
quoque actiones,teneamus. atq; hac re differemus ab ijs, qui domum ædificarunt. nam illi qui-
dem ſolas partes ac compoſitionem norunt : agit enim ex ijs nulla , quoniam nec domus animal
eſt:nobis vero ſunt vel actiones quærendæ. Porrò hic quoq; duplex inquiſitionis principium eſt,
nempe actionis, ac partis cognitio:actionis,vt ratiocinandi,memoria complectendi,eligendi:par
tis,vt cerebri,dorſi medullæ,ac cordis. Omnium igitur,quas nouimus,actionum partes , ac par-
tium omnium actiones indagabimus.at erit nobis omnino vel hoc loco indagatio per rationem
quandam ac viam,de qua poſt conſiderabimus. Nunc vero duplicẽ partium eſſe ac duplicẽ actio
num naturam dictum iam eſt,ac rurſus accuratius dicatur. Actio cruris vniuerſi ambulatio eſt. fit
autẽ ipſius articulaturis alternatim ſe inuicem extendentibus incuruantibusq;: vt verbi gratia in
genu,anterioribus quidem molam ſupergredientibus muſculis , ac ſeſe per tendones in os tibiæ
defigentibus,cum tibiam illic attraxerint,fit cruris extenſio : q; ſi interiores ſiliũ egerint , curuatio:

Sic in

A Sic in coxa quoq; & pede motiones fiunt curuante ſeſe articulatura vel extendēte. Euidēter itaq; contrahi apparet muſculus, vbi cute nudatus circunueſtiente fuerit, ac velut ad ſui ipſius caput retrahi: non tñ deſcendens in ipſum neruus ſenſili aliquo motu agitari cernitur, ſed is via eſſe videt facultatis, quæ è cerebro demanat. Enimuero cerebrum ipſum, q̃ neruis cunctis principium eiuſmodi ſit facultatis, ex præciſo quouis neruo aperte didicimus: cum in partibus ſupernis, qui continuus cerebro eſt, functiones ſeruet, in infernis deperdat. Vtrum vero, quēadmodū neruis ipſum, ſic illi rurſus pars alia quępiam vires immittat, an quidam fons ipſum earū ſit, haud ſatis adhuc cōſtat: nā talis de anima ſpeculatio eſt principatum obtinente. ſed redeamus, vnde deflexit oratio.

Inſtrumentalium & ſimilarium partium actiones, cruris ac partium ad ipſum attinentium exemplo. CAP. 5.

AMbulatio quidem vniuerſi cruris actio eſt. hac vero adminiſtranda muſculoſum genus inter cruris partes principatum ſibi vēdicat. ex muſculis autem oſſa, & chartilagines, & adeps, & glandia, & arteria, & cutis, & venæ, & membranæ, & colligamenta motus principium obtinēt. nam oſſa quidem ab ipſis cientur prima: cæteræ omnes, q̃ oſſibus circunquaq; adiaceant, cum illis mouentur. Eſt igitur pedis motus actio muſculi: at cruris agitatio totius, actio cunctarum eius par- B tium non eſt. Proinde duplex actionum eſſe genus dicebamus, vnom primum ac maxime proprie cuiuslibet ſimplicium partium agentis: alterum per accidens, vel ſecundo, vel non primo, vel quo modo totorum actionem inſtrumentorum appellare cuiquam libeat. Hoc quando diffiniuimus, quærendum poſtea eſt, ex quibus inſtrumētalium partium, ex quibus ſimplicium actio compleatur. ac primum, quandoquidem cruris meminimus, ab inſtrumentalibus ordiendum. Igitur oſſa niſi tot ac tanta eaq; formata ratione eſſent, atq; eo conſtruerentur modo, vtiq; muſculorum nihil motus efficeret. Nam oſſium in articulationibus alterum recipiat, alterum ineat, oportet: extrinſecus autem circuniecta in orbem vincula ſint, quæ eorum cōſtructionem, ne ſubſultent, conſtringant: non tamen adeo contenta ac dura, vt motionibus officiant, ſed nec adeo laxa, vt, quæ articulantur, exorbitare permittant. Itaq; & vincula, magnitudinis cuiuſdam, & formationis, & numeri, & compoſitionis egere videntur. ſiue enim maiora vel minora, ſiue plura pauciora'ue ſint, q̃ oporteat, genita, ſiue in alia figura, ſiue alij loco inhęreant, non articulaturę motus etiamnum fiet, qui crimine careat. Quo igitur modo in ligamentis, oſsibus, ac muſculis nunc verba fecimus, ſic in omnibus de actione atq; vſu diſpicere cōuenit. Nam, ſi pars quidem nulla, quę actione, aut vſu vacet, ſed pro ſui ipſius ſubſtantia, & magnitudine, præterea & figura, & coordinatione optime C conſtituta inueniatur, eam, qualis eſt, ſeruare oportet: at, ſi errato aliquo teneatur, ad meliorem ſtatum ducenda. quod facere non prius licet, quàm functionem, & vſum, & conſtitutionem ſingularum partium noris. Eæ igitur quęrendę ſunt, neq; pigere nos decet, ſi ſalubris, ac valetudinarij corporis ſcientiam obtinere debeamus.

Quatuor genera, quibus compoſita corpora conſtant & labefactantur: ac de differentijs ſolutæ vnitatis. CAP. 6.

QVoniam aūt huc ſermo proceſsit, eſt methodi vis memoria repetenda. Neq;.n. domus, neq; nauis, neq; lectuli, neq; alterius vllius oium, aliter quis conſtitutionem, num accuſatione careat, an crimini obnoxia ſit, exquiſierit, niſi compoſitiuas partes, quot numero, quātæq; ſingulæ ſint, & quo pacto formam adeptæ, ac qua rōne conſtēt, perſpexerit: ſed in his compoſitorum corporum virtus ac vitium oium eſt. Porrò in his ipſis & domus & nauis affectus eē, nempe in magnitudine, & formatione, & numero, & ſitu partium, ſi virtus quoq; ac vitium inſit, oſtendebat. at lecti non ijs erit: veſtis ergo in quibuſdam alijs: calcei vero non ijſdem. In oībus igitur inſtrumētarijs corporibus, quibus eſſentia ad compoſitionem ſpectat, in quatuor generibus virtus & vitium & affectus conſiſtunt: At vero partes ſi vnionē quoq; ſm naturam acceperint, hoc quin- D tum quoddam genus ſic talibus erit corporibus, vt optimū quidem optimas habeat functiones, vitioſiſsimum vero deterrimas. Quòd ſi vel aliqua ſoluta naturalis cōpactio fuerit, non culpabilis eiuſmodi ſolum diſpoſitio, ſed morbus quoq; iam eſt. Vocetur autem genus tale perſpicuæ gratia doctrinæ vnionis ſolutio. nihilq; refert, ſi quiſq̃ & continuitatis ſolutionem dixerit. Sed fieri in ſimilaribus quoq; hunc affectū operæprecium eſt intelligi. etenim & oſsis, & nerui, & venę, & arteriæ, & carnis, cū pungit̄, perrodit̄, ſecatur, diuellit̄, rumpit̄, cōtinuū labefactat̄: ſed noiatur affectus in oſſe quidem, fractura: ruptū aūt, quod in carnoſis muſculorum partibus ex diſtētione fit. Fibræ quoq;, cū ſili' tenſę ſe ruperint, cōuulſum vocat̄ affectus. Eadē rōne cū rupto vulnus ſolutio in carne eſt cōtinuitatis, nō ex diſtentione, ſed inciſione. at, ſi, quod vulnus infert, acutū ac tenue ſit, pūctura, & punctio nuncupat̄: ſi graue, cōtuſum, atq; cōtuſio. Quæ ex eroſione proueniūt, ſi fiant in oſſe, teredo: ſi in alijs, vlcus. ſed liceat, & aliter noies. Vniuerſæ porrò quinti morborum generis differētiæ tot talesq; ſunt, vbi in primis partibus conſiſtant. in inſtrumētalibus vero, vti diximus, pro genere differētiū coagmētationibus fiūt, vocanturq; auulſa omnia, græce ἀπεσπασμένα. Pars tamen ſimilaris aliqua ſi tota præciſa ſit, erit tum ipſius diuiſæ, tum vniuerſi inſtrumenti affectus, aliàs per accidens, vt cum vel muſculus, vel pars eiuſmodi perpeſſa alia fuerit: interdum vero & primum, vt qñ id ligamento acciderit. Quemadmodum igitur in vno morbi genere, in quo partium

* Malim legere, rationes,

tium continuum læditur,nunc ſum ego diſcrimina perſecutus: ſic tu quoq; eodem pacto tranſige E
re aliorum quatuor generum differenrias experire:nam commemorare eas hoc volumine proli-
xum mihi videbatur,cum exacte deſcriptæ omnes in libro de morborum ſint differentia.

Quæ partes quarum loco reſtituantur,ac de ſeptem conditionibus bono iudici,ac inuentori neceſſarijs. *CAP. 7.*

ITaque nobis itetum ipſis ad memoriam reuocemus, vel in cæteris omnibus, quorum eſſentiæ
ſpecies in compoſitione eſt,demonſtrata eē genera quatuor vniuerſa,totius eorum ſubſtantiæ
correctæq; inſuper ac deprauatæ in ipſis figuræ cauſas exiſtere : poſtea vero ſcire etiam neceſſa-
rium eſſe ſimplicium ipſarum cuiuslibet partium naturam,ſiquis idoneus eſt harum virtutem ac
vitium agnoſcere,affectusq; emendare.Labefactata igitur ī domo tegula,vel latere aliquo crudo,
aut cocto,ſciat artifex,quo modo eiuſmodi aliam finxerit,oporter,ac qua ratione eximat læſam,in
cuius locum integram aliam reponat. Verum illi,qui artem humano corpori proſpicientem con-
ſtituit,præter cætera id quoq; neceſſe erit,cognoſcat,num valeat pars quæpiam in alterius vicem
reſtitui,an poni pro alia nequeat.Carnē quidē ſi affectiā reſecueris,efficere aliam potes, reciſo autē
neruo aut ligamento moliri aliud tale non poteris. nā carni ex ſanguine, bis ex ſemine generatio
conſtat. Eſt vero & os ex ijs vnum,quæ in prima formatione conſiſtunt : poſſumus tamen quicq̄ F
ſimile oſsi in eius locum reponere.Atq; hæc ego nunc quidem ex deprompru accepta, exēpli gra
tia dixi:eum aūt ratio ſcrutari iubet,qui artem conſtituit.ac iam inuētionis principia deſcripſi,cum
ad primam animalis generationem relegarim,ac quęrere conſuluerim,quęnam genitę ex ſemine
ſint,quæ ex alimento aſsidue fiant.Magis vero etiam nos indagare cogit ac iubet methodus, vtrū
quæuis partium,quę ſimilaris ac ſimplex videtur,vna ſit,an ex pluribus conflata:& quinam ſit ijs
compoſitionis modus.nam planè & eas conſtat,ijs, quæ inſtrumentariæ nominantur , analogas,
in numero,& figura,& magnitudine,& poſitu ipſas conſtituentium,virtutem ac vitium habitu-
ras, ſi generationis earum modus proportione conueniat . Quòd ſi non ita,ſed, velut quæ tetra-
pharmacus dicitur,omnibus per totas miſtis genitæ ſint, alio modo ipſarum virtutem ac vitium,
morbumq; comperies: quemadmodum,opinor, ſi non miſtis ac temperatis vnio earum conſtet,
ſed ex ſubtili appoſitione,perinde atq; in ſicco illo medicamine, quod cephalicum vocāt,ſic etiam
cōſentire virtutem & vitium,& morbos rei generationi repereris. At vero,ſi neq; ex multis,quæ
ſpecie differant,ſed cunctis eiuſdem ſpeciei compoſitæ ſint,veluti,ſi ſorte ita contingat,domus ali
qua ex ſolo cocto latere,vel lapidibus,in ſola videlicet ſimilarium partium compoſitione virtutē,
vitium,& morbos inuenies rei generationi peculiares . Quòd igitur vnum prædictorum quod- G
piam corporibus competat ſimilaribus,nobis ratio dictat. at,ex ijs quodnam verum ſit,exactam
conſiderationem requirit . Sanè quidem ad eiuſmodi inquiſitionem deueniſſe vti medicos non
nullos,ſic & philoſophos amplius inter ſe medicis altercatos cernimus.Proinde vidētur mihi me-
dicorum pleriq; ea quæſtione abſtinuiſſe,cum ſe id,quod quæreretur,inuenturos nequaq̄ ſpera-
rent.Quidam vero ſeſe non perinde,ac negata inuentione duntaxat,ſed quaſi etiam inutili auo-
carunt.Quòd quidem nullo vſui non ſit,ſiquis non experientia quadam, ſed methodo conſtitue-
re artem debeat,iam mihi planè videtur conſtare.Quòd vero nec eam aſſequi non liceat,deinceps
contemplemur,ſi prius pauca quædam nobiſcum diſſeruerimus.Si enim quidquam mihi fidei ha
bes,vti certe habes,cum nihil me ad hominum opinionem, ſed ad veritatem vniuerſa gerere vi-
deas,ne te diſcrepantium tum medicorum,tum philoſophorum multitudo deterreat. Nam,ſi ea,
ex quibus noſſe verum oportet,cunctis adfuiſſent,deinde non inueniſſent , diffidere inuentioni
par erat.quòd ſi non nulla quidem haud prorſus habuere,vti ſanè vel ipſi confitentur,quędam an
habuerint,incertū eſt,nos vero nobiſipſis conſcij ſumus vniuerſa obtinentibus,audacter eſt quæ-
ſtio adeunda. Quænam igitur congredi neceſſe eſt,vt quiſquam re quauis exploranda aut verum
intelligat,aut,niſi intellexerit,minime inuētionem deſperet: ſeptem videlicet. Primum quidem, H
acre ingenium,vt,quodcunq; rationale edoceatur præceptum,impigre aſſequatur. Secundū,edu
catio à puerili ætate,atq; excercitatio,vt in primis verſatus ſit diſciplinis.eum vero maxime eſſe in
geometria exercitatum & arithmetica oportet,ſicut & Plato ſuadet. Tertium ad hęc,aures omni-
bus,qui optimi ſua tempeſtate eſſe viderentur,accommodaſſe. Tum quartum, nullis ipſum labo-
ribus parcere,vt præter diſciplinas aliud nihil die noctuq; meditetur.Deinde quintum,quod pau
ciſsimis vſu venit,nempe veritatis amore captum eſſe, eiq; vni in tota vita, ſpretis cæteris omni-
bus,quæ vulgo ſtudioſe expetita ſunt,ſedulam operam nauare.Sextum ab ijs, methodum quan-
dam perdiſcere,qua verum & falſum diſcernitur.haud enim ad earum rerum,quas quærimus,in-
uentionem ſatis erit duntaxat veritatis deſiderio teneri, ſed & facultatem quandam inueniendi
paratam habere eſt opus.Septimum præter hæc omnia,exercere methodum , quo non ipſam ſo-
lum cognoſcere,ſed vti quoq; ea liceat . Nam, ſi nō ſatis eſſe oratoribus videtur inferiorem artem
profitentibus methodum noſſe,ſed in vita vniuerſa ſtudium eius pertractant,ijs, qui tam magna
ambiunt,methodum ſolummodo didiciſſe ſufficiet. Si igitur ad veritatem viam affectanti vnum
dictorum aliquod deſit,æquum eſt quicquam eorum,quæ cupit,aſſequi haud admodum ſperet,
q̄ ſi ſuppetant omnia,quid verum ſcrutari,cum bona ſubiit ſpes, vetat.

Quod

A *Quòd plura vno ſint elementa, & quòd non vacent alteratione.* CAP. 8.

ENimuero, quemadmodũ corporis vniuerſi partes omnes vſq; ad eas, quæ, vt ad ſenſum, ſim-
plicisſimæ ſunt, ex confectione didicimus, ita hoc ipſum quoq; inuenire propoſitum eſt, qua-
les primæ ac ſimplicisſimæ partes ſint, quæ ad naturam referuntur. Ne igitur in omnibus, verum
in vno, velut in exemplo, nobis verba fiant, carne nimirum conſideranda, primũ quidem, an vnum
ſpecie elemẽtum ſit, quod ipſam genuerit (nihilo enim deterius fuerit primam ac ſimplicisſimam
in ea partem ſic nominare) tum deinde, niſi huiuſmodi videatur, an multa: ac poſtea quot & quæ
& quiſnam modus ijs ſit compoſitionis. Quandoquidem igitur dolet caro, cum ſecatur, et cum ve
hementer caleſcit, non poteſt vnum eſſe ſpecie elemẽtum, qualem ſuppoſuit Epicurus atomum.
Quòd enim tale non vnum ſpecie elementum ſit, hinc dilucet. Atomus nulla ipſa per ſe aut cali-
da ſuapte natura eſt aut frigida: verum nec alba nigra'ue eſt ex ijs aliqua. Ac quid immoror, fruſtil-
latimq; comminuendo ſermonem protraho? nulla enim ipſi atomo prorſus eſt qualitas, vt earum
patres aſſertoresq; volunt. qualitates huiuſmodi omnes intelligo, quæ per corpora tota perueni-
re videntur. nam omnibus ijs qualitas ineſt figuræ: ineſt vero & renixus, & grauitas. Sed, ſiue qua-
litatem talia vocare, ſiue aliud quidquam oporteat, nihil ſanè ad præſens negocium habet momen
B ti. nam ijs adſunt omnibus ea, quæ diximus, nec inter ſe differunt ſpecie, vt homœomereæ, id eſt
ſimilares partes, ijs, qui illas ſupponunt: aut elementa quatuor ea ponentibus. Inquit ergo Hippo
crates. At ego aio, ſi homo vnum eſſet, nunquam doleret, rectisſime decernens. nam vnum im-
mutabile in aliud eſt, cum, in quod tranſmutetur, non habeat. at immutabile, inalterabile eſt, atq;
impatibile. quod vero eſt impatibile, id vacat dolore. Fit ergo ex dictis propoſitionibus cõcluſio,
quod vnum eſt, id eſſe impatibile: cui alia rurſus huiuſmodi interrogãda oratio ſuccedit: Si vnum
ſpecie eſt elementum, nihil in omnibus vnquam dolebit. at vero dolet, non eſt igitur elementum
vnum. Quoniam vero de carne verba facere inſtitutum erat, in illa examinentur: Si vnum ſpecie
eſt elementum carnis, caro nunquam dolebit. atqui dolet. vnũ ergo ſpecie non eſt carnis elemen-
tum. Eadem quoq; alio pacto interrogabitur oratio. Si eſt impatibile elementum carnis, non dole
bit. ſed dolet. non ergo eſt impatibile. Quòd ſi vel plura eſſe elementa quis dicat, quæ tamen non
alterentur, eadem quoq; in illis oratio eodem modo interrogabitur. Niſi patiantur elementa car-
nis, non dolebit. verum dolet. non ergo ſunt elementa carnis impatibilia. Prior itaq; ratiocinatio,
atomorum & incompactilium, & minimorum ſuppoſitionem euertit: ſecunda & homœomerea-
rum & empedoclis opinio tollitur. vult etenim is ex quatuor elementis conſtare corpora non in
C ſe mutuo tranſeuntibus. Iam igitur ſermonem attende, vt ocyus, quàm ſpes erat, partem eorum,
quæ perquirebas, comperias maximam. eſſe enim non impatibilia carnis elementa oportere de-
monſtrauit. Non igitur propoſitum item in ſermone obtinebũt ij, qui in impatibilium corporum
illorum compoſitione, quæ quidem rerum natura omnium elementa ſupponunt, gigni dolores
affirmant. nam dolere impatibile, neq; cogitatio admittit, ac multo ſanè magis nullum atteſtatur
ſenſibile. Digitos ergo ſi inuicem complicueris, dein rurſus abiungas, neq; coitus, neq; ſeparatio
dolorem affert. nam dolere cum patiendo eſt. at patitur nihil, quod tangit: ſiquidem eſt in duobus
his pati, alteratione per totum, & continuitatis ſolutione. Quando igitur ne in paſsiuis quidem
euidenter corporibus congreſſus aut digreſſus dolorem mouet, multo minus ſanè in impatibili-
bus mouebit. Verum tamẽ nec Aſclepiadis incompactile, cum fragile ſit, dolebit, dum frangitur.
neq; enim ſenſu eſt præditum. quare neq; plus huic quidquam accedit, ex quibus patitur, abſente
ſenſu, quemadmodum oſsi, & chartilagini, & adipi, & ligamento, & pilis. etenim afficiuntur qui-
dem hæc omnia, non autem dolent, quoniam nec ſentiunt. Quod ergo dolorem percepturum eſt,
id eſſe patibile oportet, ac ſentiens: non tamen, quod ſenſus particeps eſt, id ex primis ſit ſentienti-
bus, eſt neceſſe: ſed ſufficit, vt ex paſsiuis duntaxat. ſenſum enim adipiſci aliquãdo poteſt, cum mu
D tatur alteraſcitq;. Quoniam vero infinitas numero fieri elementorum alterationes licet ac tempe-
raturas, innumeræ particularium corporum proprietates conſtabunt: ſecundum quas abſurdum
nihil eſt genita plura eſſe, quæ ſenſu careãt: atq; ex ijs, quæ ſentiunt hoc magis ſentire, illud minus.
Quòd igitur plura vno eſſe elementa, naturamq; habere alteraſcendi ſit neceſſe, declaratum aper-
te ijs eſt, qui, vt antea commemorauimus, tota ea ſunt ſupellectile inſtructi, ex qua quis compara
re ſcientiam poſsit. At, qui eò perueniunt ſtuporis, vt neq;, an aliqua ſit demonſtrãdi ratio ac via,
quærere prius velint, aut ab alio diſcere, vel exerceri, cũ ijs ne ſermo quidem habendus. non enim,
vt cum alijs litigaremus, aut de victoria contenderemus, ſed veritatis inueniendæ ſtudio in hanc
diſputationem deſcendimus. nam & ineruditas confutare ipſorum opiniones volenti ſcriptus eſt
peculiaris liber, in quo de elementis, vt Hippocratis opinio fert, contemplamur.

Quatuor eſſe primas qualitates, & prima corporum elementa. CAP. 9.

RVrſus ergo ad propoſitũ reuerſi, finẽ ipſi imponamus. Qñ quidẽ alterabile per totum eſt ele-
mentum, quot elementa oĩa ſint deinceps percenſeamus, quidquã vel hic eorum, quæ liqui-
do apparent, verborũ initium ſtatuentes. Neceſſe eſt quoduis alterantibus, vt tãgentia quoq; eo-
rum, quæ primum alterant, mutationẽ faciãt: veluti docet ſenſus, ipſaq; rerum indicat natura. nam
à flãma, quæ hic eſt quidquã in Ægypto alterari, à mentis abhorret conceptu. Et vero, ſi, quod mu
tat, id

tat,id tangendo alterat,quibuſdam tactilibus,neceſſe eſt,agat qualitatibus. Quid igitur eſt, quod B
prohibeat,quo minus eas omnes contemplemur? Secat quidem acutum, quã contingit rem, non
eius tamen ſubſtantiam alterat,vti nec grauitas: ſed conterit quidem & hæc, mutationem autem
per totum non efficit patientis ſubſtantiæ. Verum neq; durities ita alterare propinquum valet,vt
in aliam ſpeciem ableget. At caliditas & frigiditas totam alterare admotam ſubſtantiam poſſunt.
eodem modo humiditas & ſiccitas:tametſi nõ pari cum ſupradictis celeritate,ſed hæ quoq; ſubie-
cta ſpacio temporis tranſmutant. Vtrum ergo & aliam quampiam habemus,quæ alterare valeat,
An vniuerſa in his eſt multitudo,ſolasq; eas,quas diximus,effectiuas nominari qualitates conue-
nit atq; cenſeti:ac potiſsimum oppoſitionem in ijs primam:& in ipſa,caliditatem magis? efficaciſ-
ſima enim eſt hæc qualitatum:ab hac ſecũda frigiditas:deinde humiditas & ſiccitas : alia vero qua-
litas nulla per ipſa tota,quæ proxima ſunt,alterat. nam,ſiquid diuellit,& frangit,& ſecat,& pũgit,
agit quidem & hoc,cæterum alterationem non per totum id,quod afficitur,extẽdit. quo circa nec
in aliam ſpeciem ipſum mutat ſubſtantiæ,ſed diducit in plurimas. Ergo,ſi niuem in minimas por-
tiones diuidas,niuem ſeruabis,ſin ei calorẽ admoueris, facies, vt eẽ nix deſinat. etenim et ex aqua
ipſa refrigerata generatio conſtat,non in vnum collecta. eſt enim hoc auctio ſubſtantiæ, illud ge-
neratio. Iam vero & omnium diuiſio in parua,ſubſtantiæ diminutio eſt:calefactio, alterius gene- F
ratio ſubſtantiæ,cum priorem formam alterauerit. Corpora igitur,quæ qualitates primum eiuſ-
modi obtinent,illa tum cæterorum omnium ſunt,tum carnis elementa. ſunt porro hæc, terra, &
aqua,& aer,& ignis:quæ philoſophi omnes,qui demonſtrationem non refugere,ortorũ acciden-
tiumq; elementa eſſe dixerunt:atq; ea viciſsim mutari in ſe aiunt,ac ſubiectum quoddam eſſe vni
uerſis commune. Sed non eſt ſermo de ijs:verum eorum multitudinem, qui à veritate errant, de-
miſſo vultu vereri minime oportet,ſed credere demonſtrationi,ſiquis illã teneat:quòd ſi demon-
ſtrationis eſſentiam planè non norit,vt eorum non nulli, qui philoſophari ſe dicunt, confitentur,
pronunciare omnino non audere. hoc enim perinde eſt, ac ſi diſcere velis, quo pacto Solis deli-
quium præcognoſcere conueniat prius,quam fueris numeros & lineas meditatus. Tibi ergo fu-
giendi tanquam barathra id genus homines ſunt. ſecum enim quandoq; ſibi adiunctos trahunt
demerſum,aut prorſus contaminant, niſi ſatis fuerit quis in logica contemplatione exercitatus.
eam ob rem & commẽtatio illa ſic nobis eſt,vt aliud nihil,colenda. Sed eſſe hoc præter inſtitutum
intelligo. ad id vero redeamus.

Similaria corpora,eorumq; temperamenta,itemq; ſanitatem, & ægritudinem ex
quatuor elementis exoriri. CAP. 10. G

FIt corpus vnum ſimilare,quod pro temperaturæ qualitate aut ſenſu polleat aut vacet, ex qua-
tuor elementis inter ſe cõmiſcendis. Eodem modo & in vtroq; particulatim genere differen-
tiæ omnes temperationis differentiam ſequuntur. Pro huius igitur proprietate aliud fit os,aliud
caro,aliud arteria,aliud neruus. ſed & horum cuiuslibet proprietas in proprietate eſt tẽperamen-
ti. ſiccior enim calidiorq; eſt leonis caro:humidior & frigidior pecudis: vtriuſque media humana.
& vero hoium ipſorum calidior caro,ſi ita forte accidat,Dionis:Philonis vero frigidior. Quamob-
rem quot numero elementa,tot ſimplices ſimilarium differentię corporum fiunt,calidiores, & fri
gidiores,& humidiores,& ſicciores : aliæ vero compoſitæ quatuor, humidiores ſimul & frigidio-
res,calidioresq; & humidiores,& tertia quædam alia ſiccior ſimul atque calidior,cui ſuccedit quar
ta frigidior ſimul & ſiccior. ſuper ijs eſt optime temperata,omnium prima. Verum ſermonem de
his abunde elaborauimus vniuerſum in libris de temperamentis: at,qui nunc inſtat, quoniam in
elementorum commoderatione & immoderatione,ſimilarium partium virtutem ac virium inue
nit,operam deinceps dabit, vt morbum ab earum vitio diſtinguat. porrò diſtinctio ab vtrarumq;
rerum notione, vt in libro de demõſtratione apertum eſt,primum initium nanciſcetur. Quænam
igitur conſtitutionis corporis notio eſt ſanitate fruentis? & quæ iam morbo laborantis? Actiones H
ergo naturales habet ſtructura bene valens corporis integras: ægrotans oblæſas. quare vbi ſanus
quis infirmiores alio ſano functiones obtinet, nondum vero iam offenſas, deterioris quidem eſt
temperaturæ,ſed nondum ægrotat. Itaq; ex ſalubribus habitibus vnus eſt, qui temperie optima
conſtet. deterioris octo. morbus autem bene tẽperatus nullus,ſed male oẽs temperati,tot ſanè nu-
mero, quot vitioſę ſanitatis temperaturę. Quòd ſicui minime placeat ſanos alios bene, alios male
temperatos poni,is duorum dogmatum eligere alterum cogetur, aut perpetuo ægrotare vniuer-
ſos,aut vnam eſſe omnium tẽperaturam, virorum,mulierum,ætate vigẽtium, ſenum, puerorum,
athletarum,priuatorum,operariorum,inertium,robuſtorum,imbecillium:ſed abſurdum vtrunq;
eſt. Tertium igitur dogma neceſſarium eſt quãdam eſſe ſanitatis latitudinem, vt in ea quampluri-
mæ ſanorum corporum differentiæ {in aduerbiorum} magis & minus ratione cõprehendantur.
Ita vero ſe res,& ita cæteris habet vniuerſis. etenim domus,& nauis,& lectus,& arca, & pallium,
& calceus,& ſella molitione vel pręſtantiore vel deteriore conſtat prius, q̃ ęgrotet. Tres quoq; hę
nobis conſtitutiones corporis rebus vniuerſis ſubijciendæ,optima, vitioſa, ægrotans. ſed optima
quidem vna. nã deterius in perfectiſsimo nõ prouenit. aliarũ ambarum multitudo facile numero
comprehendi non põt: differentiæ vero in aduerbiorũ magis & minus modificatione continent.

Epilogus

A *Epilogus eorum, quæ de Medicinæ conſtitutione hactenus oſtenſa ſunt.* CAP. 11.

QVando igitur in id ſermonis deuenimus, ipſum ſiſtentes, quæ dicta ſunt, per capita colliga-
mus, ſic enim, & quantum iam rei, quam quærimus, inuentum, & quantum adhuc reliqui
ſit, intelligemus. Propoſitum nobis erat artem ſanitatis effectricem conſtituere, non eo
tamen pacto, quo ædificiaria opifex eſt domus, ſed quo dirutæ eius partis conſartrix exiſtit: ac ne
hic quidem eorum prorſus modo, ſed erat ipſum id, quod quæritur, inuenire, quatenus ſimiliter
ædificatori corporis errata corrigere potis ſit is, qui artem adminiſtrat ſanitatis aſſertricem. Quo-
niam vero ad id genus vniuerſa prius corporis naturam exploratam habere eſt neceſſe, cuius la-
bes curare ars debet, id ea de cauſa quæſiuimus. at, cum partium eſſe actiones & conſtitutiones ſe-
cundum naturam inuenerimus, quas omni cuſtodię modo, ac, cum affectę fuerint, reparationis re
tinere eſt opus, ex quot compleatur rebus id, quod ſecundum naturam eſt idagauimus. Cum au-
tem inſtrumentarijs, partibus ſubſtantiam ex ſimplicium, quæ in ijs ſunt, compoſitione conſtare,
ſimplicibus vero ex quatuor elementis compererimus, deinceps & de morbis vtrarunq; contem-
plabimur, ferèq; ſermo iam nobis ſalubrium valetudinariorumq; corporũ notitiam inuenit: neq;
hanc vniuerſam, ſed ſpeciem quandam eius duntaxat, ac veluti exemplum. Porrò ęſſentiam om-
B nem ſalubrium corporum ac valetudinariorum ſcientiæ habebimus, vbi materijs formas induxe-
rimus. non modo enim partem calido, & frigido, & ſicco, & humido miſtis conſtari vnamquanq;,
verũ ſpeciatim quoque perluſtrando, quæ oſſium temperatio ſit, qualis vero & carnium, & neruo
rum, & venarum, & aliarum cuiuſq; ſimplicium, medicus norit, oportet, perinde vero, & quæ par
tis cuiuslibet inſtrumentariæ compoſitio, vt manus, cruris, iecoris, thoracis, pulmonis, cordis, ce-
rebri. Eodem pacto abſolute genera morborum ac differentias ſatis non eſt, ſed &, quo modo in
partibus ij ſingulis fiant, cognoſcere. hoc enim facto ſalubris & morboſi corporis ſcientiam non
ſecundum formam duntaxat, verum & totam ſubſtantiam, quæ ex vtraq; ſimul iuncta conſiſtere
oſtenſa eſt, forma inquam, & materia ipſam excipiente obtinuerimus. Reliquum vero eſt, vt expli
cemus, qua ratione quis tum morbis mederi, tum tueri ſanitatem poſsit: quæ latiſsime in duobus
operimus perſequimur, nempe curandi methodo, ac de ſanitate tuenda: hic vero, quod ſubindi-
candæ eorum ſufficiat methodo, commemorandum.

Quibus præceptis curatrix methodus conſtituatur. CAP. 12.

IGitur curandi ratio ac via à ſanorum atque ægrotantium corporum diſpoſitione auſpicatur.
Quoniam. n. quod per excellentiam ſanum eſt, ſiue ſimilare ſit, ſiue inſtrumentarium, commo-
C deratum omnino eſt, quod autem ægrotat, immoderatũ, eius quęnam ſit immoderatio, inſpicien-
da. eſſe. n. contrariam ipſi commoderationem alteram eſt neceſſe: in ſimilarium quidem ac ſim-
plicium corporum diſpoſitionibus qualitatem: in inſtrumentalium vero, ſi ad magnitudinem im-
moderatio morbi pertineat, contrariam magnitudinem alteram, ſi ad formationem, contrariam
alteram figuram. perinde quoq;, ſi ad poſituram, aut numerum referatur. In omnibus itaq; regreſ-
ſionẽ ab immoderatione ad cõmoderatum cõtraria ĩmoderatio molietur. nam veluti viam quan-
dã ire, quod præter naturã ſe habet, dum ad naturã redit, oportet, eandẽ quidẽ, ſed contrario itine-
re. at, ſi gradum reuocare debeat, ꝑ præſenti diſpoſitioni cõtraria remeabit. fueritq; id cõiſsimum
& generaliſsimum, quò medela vniuerſa ſpectat morborum, nẽpe cõtrarium: vti ſanè vel ab Hip-
« pocrate dictum eſt: Contraria cõtrariorum remedia. particulatim vero, contraria particularia, cali-
do morbo frigidum, frigido calidum: eodẽ modo & ſicco humectans, & humido ſiccans. ita q̃dem
in ſimilaribus. in inſtrumẽtarijs vero pro dictorũ quotis quatuor generum morboſ ipſis immo-
derationis cõtrariam inducere oportet, vſquedũ ad cõmoderatũ ac natiuum venerimus. vt, ſi cui-
piam vlceri carnis plus, q̃ natura exigat, ſuꝑalitũ ſit, nõ quod carnẽ generet, aut reſtituat, ſed, quod
demoliat̃, & detrahat, & peredat, & corrumpat, adhibere cõuenit: quemadmodum & cauo vlceri
D aliqua in parte genito, quod carne impleat, admouere. Eatenus vero vtroq; vtendũ, vt tum primũ
deſinas, vbi ad cõmoderatum ꝑuenerit, priuſq; ad contrarium trãſcendat. Nã & carne ſuperefcen-
te deminuenda, niſi in ſymmetro ſubſtiteris, cauam partẽ repręſentabis: & caua recreãda, niſi ſtete
ris, ibiq; in ſymmetro ceſſaueris, imodice carnoſam efficies. Atq; in hoc q̃dẽ genere morborum,
in quo ad maius minuſq; diuertũt particulæ, ꝑ cõtraria, vti dictũ eſt, correctio obeunda. At in alio
gñe, in quo à naturali excedunt figura, qm̃ plures ſunt particulares differentiæ, contrarium in ſin-
gulis ijs operæpreciũ eſt, inuenias. verbi cauſa, ſi qua gibboſior ſit particula, q̃ aliàs reddita, ea, prę-
mẽdo, pellendoq;, ad contrarium abducẽda: quæ compreſſæ intro ſunt ac ceu reſimatę, foras reuo
candæ, vt naſus. Quæ vero ex aſperis læues euaſere, exaſperãdæ, quo modo & aſperæ oẽs leuigan
dæ. Sic porrò & quæ cauitates, vel meatus, vel omnino foramina maiora minoraúe, aut iuſto ina-
niora, aut pleniora, aut à craſſis, lentiſq; humoribus conferta habuere, hæ quoq; deduci ad contra-
† σύμμετρον. i. cõmoderatũ. rium debent, donec peruentum ad †commodum fuerit. Et quidem, quæcũq; etiam à naturali ſitu
euaſere, eæ auocatione in contrarium ad priſtinam naturam reducẽdę, retro nimirum acta ea, quę
prorſum erupit: quæ vero in poſteriorem locum diſceſsit, in anteriorem retracta. eòdem modo &
in oppoſitionibus alijs duabus, ſurſum & deorſum, hinc atq; inde. At, ſi inſtrumẽtum vniuerſum
corrupto naturali partium numero in morbum incidat, vtique vel hoc loco intelligendum eſt, al-
terum

terum quanti exceſſum eſſe, alterum defectum, vt in demutatione quoq; ante dictum eſt magni- B
tudinis: medelam autem, perinde atq; in illa, in ademptione atque appoſitione fieri. cæterum vſq;
eo differunt, quòd integras in hoc genere particulas, in illo particularum portiones auferre atque
adijcere conuenit. Neq; vero in hoc ſolum genere conſiderandum eſt, ſed in alijs etiam omnibus,
quorum emoliri indicationem facultas nobis eſt. nam morbi ſpecies correctionis duntaxat indi-
cat modum. ſuccurri vero poſſit nec'ne, haud etiam indicat. In effectiuis enim cũctis artibus, non
ex rerum faciendarum notione, ſed ex efficientis cauſæ potentia vel impotentia, præterea & ma-
teriæ copia vel inopia id genus ſumitur. Earundem igitur rerum alij impotentes exiſtunt, alij po-
tentes: eæq; fieri alio nequeunt tempore, alio queunt. Cauſa itaq; eorum eſt, quæ circa corpus bo-
ni gratia fiunt, natura & medicus. ſed ſunt quædam naturæ, quædam medicis negata. os adeo fra-
ctum, vt diuaricent eius particulæ, peruerſumq; membrum ſit: corrigere ac conformare naturæ
non licet, at medico licet, ſic luxati reponendi medico adeſt facultas, naturæ non adeſt: contra ve-
ro, cauum vlcus carne implere naturæ datum eſt, medico minime. quemadmodum & ſemicocto-
rum & incoctorum quidquam concoquere. Verum in hæc quoque adminiculatur opitulaturq;
naturæ medicus, tum purgantis medicaminis impoſitione vlcus repurando, tum, quæ commode
calefaciant, ijs, quę concoqui poſſunt, inferendo. Sunt item multa, quę natura ipſa, cum ante ab ea F
effecta ſint, facere denuo non poſsit, vt venam, & arteriam, & colligamentum, & neruum, & quę-
cunque eius generis alia.

Qua ratione quædam à natura, quædam à medico reſtituantur. CAP. 13.

PRimum itaq; eſt curatricis rationis ac viæ communem ſcopum omnium, vti dictum eſt, repe
rire, nempe contrarias eſſe contrariorum medelas: Secundum, ſubſtituere in vnoquoq; gene
re contraria: Tertium ad hæc, æſtimare, quando à nobis aut natura ſcopo, quem præfert indicatio,
ſuppeditari opera valeat, quando vero aut omnino, aut pro tempore, aut ex parte non poſsit. fue-
ritq; non minima phyſicæ pars contemplationis, in qua exercitatus is, oportet, ſit, qui, quid p̄ſtari
in re qualibet ſutura queat aut nequat, comperit. Sunt porrò tractatus, qui id doceant, duo: alter
qui de Zoogonia, id eſt animantis generatione, nominatur, in quo, quomodo ex ſemine & men-
ſtruo generationẽ habeat id, quod in vtero geritur, intuemur: & alter de naturalibus facultatibus.
Dum enim de ſeminis natura inſpectaueris, hæc tibi prorſus, quæ nobis demonſtrata ſunt, ſi inſpe
ctionem demonſtratiua expenderis methodo, ex eo apparebunt, quòd particulæ in fœtu gignan-
tur plurimæ, ſormante eas facultate, ipſa ſeminis ſubſtantia materiæ vice vtente. atq; ſi id repere-
ris, haud præterea miraberis, ſi nihil poſt eiuſmodi procreare vnquam poſsit natura. at in libro de G
naturalibus facultatibus, factarum adminiſtrationem contemplaberis, vt vel inde copia tibi inuen
tionis ſuppetat, quarum rerum faciendarum tum ipſa per ſe, tum medicorum adiuta miniſterio,
compos natura aut impos exiſtat. Nam loco illo, i. quo de opificum poteſtate cauſarum, & earum,
quæ efficiuntur, ſubſtantia contemplamur, quæ factu idonea ſint, quę non ſint, comperies vniuer
ſa. verbi cauſa, ſi chartilago deperierit, num gigni alia de integro, aut ſimile pro ea quippiam poſ-
ſit. ſic porrò & an facere os aliud, vel ei quid ſimile liceat, ſi id à partu interierit: & vtrum neruoſa
ſepti tranſuerſi ſubſtantia coaleſcere, aut cor, aut iecur, aut alia deniq; pars quæuis valeat. At mihi
tempus hoc loco non ſuppetit vniuerſa explicandi. Nõ enim in hunc vnum librum medicina po-
teſt tota conferri, neq; hoc ſermo ab initio contendebat, ſed methodos dicere, atq; de artis conſtitu
tione indicare, ex quibus & quot principijs, ac quibus conficiatur vijs. Hic ergo præſentem ſeda-
tum ſermonem, atq; in vnum caput redactum conſtitutæ iam antea parti artis adijciam. vt enim
illic ſalubrium valetudinariorumq; corporũ ſpecie reperta, in particularibus ipſam materijs om-
nibus ſpectare operæprecium eſſe ducebamus, ita nunc quoq; inuentis à methodo curandi inten-
tionibus deferri eas in particulares materias poſtulabimus, quo notum ſit, quæ fieri in ea poſsint
vel ex parte, vel tempore aliquo, quæq; omnino non poſsint. Cæterum & hic proportionem ad H
alias artes inſpectare eſt. Vt enim, ſiquis fabricatã ex coctis lateribus domũ, deĩde, aliqua in parte
dirutam reparare iuſſerit, eximendo, quotquot perpeſsi lateres ſunt, in illorum vero locum alios,
qui vitio careant, inſerendo, neceſſe erit conditori, prius alios paret ſimiles perpeſsis, & ad hoc
pręterea, niſi præbere ędium dominus aptam materiam habeat, reparationem obiri non poſſe di-
cendum eſt, ita ſe res habet & in propoſito nunc ſpeculamine. nam materiæ egeſtate nihil facere
eorum eſt potis natura, quæ formando animali confecit ex ſemine.

De auxiliorum materia deligenda. CAP. 14.

VErum, quoniam ſatis & de his verba faciemus, addamus, quæ deſunt ſermoni, de qui-
bus paulo ante, cum auxilia inuenerimus, loquebamur. nam velut generales ipſorum ſpe-
cies percurrimus, nempe alia refrigerare, alia calefacere, quædam humectare, non nulla ſicca-
re oportere. hi enim ſunt in partibus ſimilaribus ſcopi: quemadmodum in his, quæ ad ma-
gnitudinem ſpectant, vel detrahere, vel denuo alere. Sic & in ijs, quæ ad numerum, vel to-
tam partem eximere, vel gignere. In ijs vero, quæ formationis ſunt, ad naturales figuras re-
ducere, & repleta euacuare, & vacuata replere, & obſtructiones exobſtruere, & oſculorum
reſerationes cogere, & cluſa ac denſata ad contrarium conuertere, illa recludendo, hæc rarefa-
ciendo.

A ciendo.Sic vero & in compoſitionis morbo ſcopus eſt ad naturalem ſtatum reuocare. In ſoluta
quoque vnione glutinationem diſcretarum partium moliri. Sed in his vniuerſis adiumentorum
compenire materias,pars haud exigua eſt artis:vt in luxatis,exempli cauſa,articulis,quoniam non
ſolum in partem priorem poſterioremq; contingit,& dextram ac ſiniſtram emotum membrum
tranſire,ſed & ad ſupernum locum à muſculorum contentione retrahi, vſus duplex inſerentibus
motionis exigitur,primæ,deorſum:ſecundæ,in ſuum locum repoſitionis.eamq; ob rem ſine con-
traria tentione fieri iniectio nequit. Porrò apprehenſionibus tenſionibusq; ad tentionem in di-
uerſum valentioribus opus eſſe perſpicuum omnibus eſt. Verum,cum facere ea noſtris quan-
doque manibus nequeamus,inſtrumenta ad hoc reperimus idonea. Faciunt vero ex ijs plura &
ad luxata reponenda. ſuntq; inſtrumenta hæc omnia materiæ quædam remediorum: quemad-
modum & quæ accommodantur omnia,medicamenta,cibaria,potiones, ac demum quæcunque
corpori admota dictas diſpoſitiones ad naturæ ſtatum reducunt. Conuenit igitur medicum & de
horum materia negocium ſuſcepiſſe,ſcopos,quos ante expoſuimus,cum materiarum vſu confe-
rentem,ne ſimili quopiam aliquando ſit cum ijs detentus errore,qui,quęcunque refrigerari poſtu
lant,omnibus ijs frigidam aquam:quæ calefieri,calidam competere arbitrantur, haud intelligen-
B tibus per accidens quandoque & frigidam calefacere,& calidam refrigerare. Plurima de horum
omnium methodo dicuntur in commentario de medicaminibus. Cæterum hoc in præſenti ſer-
mone addamus,auxiliorum materiæ genus eiuſmodi vniuerſum,in ijs,quæ per os ſumuntur,quę
fiunt,quæ uacuantur,quæ deforis incidunt,poſitum eſſe:per quæ omnia vbi decurrerit,qui artem
conſtituit,ac particularis materiæ vniuerſę ſcientiam non ſolum facultatis,ſed vſus etiam obtinet,
ſic vtique ſalubres cauſas compleuerit vniuerſas,vt nihil ad curatricis artis conſtitutionem deſide
ret,omnibus nimirum ijs in duo ſeſe capita redigentibus,in corporum, quibus remedia adhiben-
tur,notitiam,et ipſam remediorum naturam.

De arte conſtituenda,quæ diſpoſitiones præter naturam dignoſcit, do-
loris lateris exemplo. CAP. 15.

REliquum vero eſt ei res artis adminiſtraturo,ſpeculationem quandam inueniat,qua diſpo-
ſitiones dignoſcat vniuerſas:easq; præſertim,quę circa partes intimas conſiſtunt:neq; enim
hic cuiuſuis eſt morboſam ſingularum,tum ſimplicium, tum inſtrumentalium partium diſpoſi-
tionem reperire, cum in profundo conditæ fuerint:ſed hic quoq; ratione quadam ac via partem
affectam vnà cum diſpoſitione ipſam obſidente inuenire tentandum eſt:de qua & nos latius ali-
C bi diſſeruimus.Sed,quemadmodum aliarum hoc in libro methodorum omnium percurrimus ca-
pita,ita de his quoq; neceſſarium eſt dicere.ac primum ſanè, quo nam rerum earum, quæ præter
naturam ſunt,genere comparari dignoſcendarum ipſarum iudicium poſſe ſperandum ſit:ſunt.n.
rerum præter naturam genera tria vniuerſa,vnum diſpoſitiones,quæ functiones lędunt:alterum
harum cauſæ:& tertium ſymptomata. Cauſæ igitur,potiſsimum quidem cum agunt,hac appella-
tione dignantur:ſæpenumero tamen,etſi nondum quidquam agat,ex eo ſolum,quod poſsint,di-
cuntur:veluti & incoctio morborum auctor perhibetur,quamuis morbum nondum afferat. In-
coctionem autem voco,non coctionis tantum in ventriculo fruſtrationem, ſed in vaſis quoque,
& iecore,& mole vniuerſa. Symptomatum porrò genus in tres differentias diuiditur, offenſam
actionum, accidentia corporibus, excernendorum immoderationes. Horum omnium cauſa eſt
diſpoſitio corporis,quam ſiue morbum quis nominet, ſiue affectum,nil referet.ex ſymptomatis
autem iure agnoſcitur,quippe cum cauſæ ad ea rationem habeat.Itaque eorum non nulla diſpoſi-
tiones ex neceſsitate conſequuntur:quædam nõ ex neceſsitate,ſed vel ſæpiſsime,vel raro,vel an-
cipiti opinione:ſicuti rurſus alia ſymptomata neceſſario diſpoſitionis differentiam ſequuntur,alia
magna ex parte,aliqua ſic,vt opinari vtrumlibet poſsis,alia vero parcius. Quæ ergo ex neceſsita-
D te ſequuntur morbum ſymptomata,pathognomonica, id eſt paſsionis ſignificatiua, appellantur.
atq; certa eſſe hæc morborum indicia ducendum eſt:quæ vero non neceſſario,ea morbi aut diffe-
rentiam,aut morem,aut magnitudinem indicant.Oſtendam vno in exemplo dictorum cuiusli-
bet poteſtatem,vt inde promouearis,teq; ipſum eadem methodo exercere ſimiliter in omnibus
poſsis.Suppoſitum ſit phlegmone membranam,quæ coſtas ſuccingit,laborare.Eſt hic nimirum
affectus phlegmone:quæ quidem ex neceſsitate habet ſymptomata, tumorem præter naturam,
ruborem,dolorem: quorum duo nunc ſub ſenſum non cadunt, dolor autem ſolus relinquitur,
qui ad coſtas firmatur pungensq; fit. Dolet igitur homo,quoniam affectus phlegmone eſt: ſpe-
cies autem doloris, pungens, quòd membranoſa ſit & partis affectæ ſubſtantia: firmatur ad co-
ſtam, quoniam in hac ſitus eſt perpeſſus locus:& quidem latiſsime quoque diffunditur,quoniam
& ſuccingens ipſa membrana ad plurimum ſpacij extenta eſt:comitatur febris neceſſario tum ob
affectum,tum ob ſitum offenſæ particulæ:quorum ſi abſit alterum,non ex neceſsitate conſequet
febris.neq; enim,ſi phlegmone digitus doleat,omnino febricitant, quoniam à corde longe abeſt,
nec cum ſuccingentem membranam occupauerit affectus, is autem vel ſcirrhus vel œdema fue-
rit.Quin & ęgra ſpiratio inter ea cenſebitur,quæ affectum locum neceſſario ſecuta ſunt,quoniam
reſpiratorij pars cuiuſdam eſt inſtrumenti:ægrę tamen ſpirationis non ob partem ſpecies erit,ſed
ob affectum.

ob affectum:prohibet enim dolor, quo minus reſpirationis inſtrumenta plurimum attollantur. E
itaq; reſpirationis actionem diſſoluere anticipat vſu nondum completo:vnde ad ſecundam actio-
nem pergere cito coguntur,non tantum quietis adhuc,quantum,cum in naturali ſtatu erant,nan
ciſcentia.itaq; fit ſpiritus paruus ac creber.Sed pulſuum quoq; alteratio ſuccingentis membranæ
phlegmonen neceſſario aſſectatur,tum quæ à febribus inſeparabilis eſt, tum quæ pro loci affectū
ſpecie conſiſtit:pulſant enim ipſis arteriæ maius,celerius,crebriuſq;,quoniam febricitant:quia ve
ro neruoſa eſt pars,quæ phlegmone laborat,vnà cum tentione ac duritia.Hæc itaq; ex neceſſitate
ſuccingentis membranæ phlegmonen ſequũtur ſymptomata: ex neceſſitate autem & quodpiam
vnum ex conſequentibus,nempe decubitum aut minus in affectum latus, aut in oppoſitum, aut
in vtrunq; ſimiliter dolorem excitare. nam,cum duplex membrana ea ſit, ſi pars eius exterior cir-
ca oſſa phlegmone infeſtatur valentius,facilius in oppoſitum declinantur : opprimuntur enim,ſi
ſuper affecta cubent parte.quòd ſi pars altera,quę intus eſt,id quod magna ex parte accidere con-
ſueuit,in oppoſitum magis decumbentes dolent: ſuſpenſa enim ipſis pars eſt phlegmone vitiata,
ſin in latus perpeſſum,minus : non enim ad oſſa comprimitur,nec pendet,ſed ab horum vtroque
libera euaſit,ac ſuper inoffenſa parte altera firmata eſt . at affectis ambabus ſuccingentis partibus,
ſuper latere ſimiliter vtroq; decumbunt.Et quidem,vt dolor quoq; alijs ad hypochondrium per- F
tineat,non nullis ad clauiculam, facit tum læſæ natura particulæ, tum phlegmones ſymptoma,
quod eſt doloris extenſio.Quoniam enim ad clauiculas vſq; ſuccingens peruenit, ac per ſeptum
tranſuerſum omne,ſi partes eius ſupernæ phlegmone conflictentur, trahi deorſum clauicula vi-
detur:ſi infernæ,dolor in hypochondrium erumpit. Phlegmonen igitur ad medium coſtarum
paruam admodum fieri opus eſt,vt neutram ad partem efferatur: quãdoquidem magna ad vtrãq;
peruenit.Quinetiam,vt ex parte phlegmone obſeſſa tenuis quædam ſanies reſudet atq; emanet,
fiet tum morbi nomine,tum particulæ:quemadmodum & omnibus ijs vſu venit, qui phlegmo-
nen in ore atq; oculis contraxere.nam & phlegmone ex humorum influentia oritur, & pars rara
eſt:non,quemadmodum cutis,conſtipata ac denſa.Cum igitur in parte,quę phlegmonen patitur,
multa ſimul ac tenuis fuerit humiditas,& ipſa pars rara, plurimum foras effluit : cum vero contra,
fluxus paucus craſſuſq;,& ſpiſſum corpus fuerit,minimum ad tuſsim irritat,& nihil ſpuunt:velu-
ti & cum prouenit copioſiſsimus,tuſsiunt plurimum,nec pauca expuũt . Ac ſeiungi quidem tuſ-
ſis ab affectu non poteſt:ſcreatio autem poſt tuſsim inſeparabilis quidem minime eſt, ſed magna
ex parte fit.At vero,ſi excreent,colorabitur ſputum neceſſario:eodem tamen non ſemper colore
inficietur:ſiquidem nec in parte,quæ phlegmone æſtuat eiuſdem ſemper naturæ eſt excremen- G
tum.Fluxus ergo,qui phlegmonen efficit, cum ſanguinolentus bilioſuſq; fuerit, (talis autem in
pleuritibus ex toto eſt)coloratur ab humore ſputum,qui in parte inflammata cõtinetur . rubrum
quidem fit,vbi cruentum id fuerit,quod in ſuccingentem fluxit:flauum autem, cum bilioſum . Si
vero pituitoſus primum humor incuneatus putrefactuſq; auctor fluxus eius exiſtat, qui phleg-
monen commiſit,tunc ſpumoſa expuunt.quandoq; vero ſpuunt & nigra,aſſato nimirum fluxu,
ſiue ſanguineus,ſiue bilioſus is fuerit.Fluxus ergo differentiam id genus omnia cum partis per-
peſſæ atq; affectus dignotione indicabunt.

De reliquis capitibus,quibus morbos & affectas partes dignoſcimus. CAP. 16.

QVocirca ad morborum atq; ægrotantium locorum inuentionem planè ex ijs,quæ diximus,
liquet tum affectæ cuiuſq; particulæ ſubſtantiam,tum ſocietatem cum proximis neceſſario
ſciendam.Quod autem nihil interſit,poſitum,an compoſitionem, an cum proximis ſo-
cietatem dicas,vel me tacente ſatis arbitror conſtare.Porrò illud quoque ex dictis aperte dilucet,
neceſſariam ſcitu partium ſingularum actionem vtilitatemq; eſſe : & ad hæc præterea generatio-
nes morborum atq; ſymptomatum.at ſi hoc,cauſas quoque,quæ morbos pariunt:hęc enim & ad
affectam partem quamlibet vnà cum diſpoſitionibus dignoſcendam,& ad morbi ipſius differen- H
tias neceſſaria videntur. Et vero morbi cuiuſq; magnitudo ac mos ex ijſdem his deſumuntur:ma-
gnitudo ex ipſorum diſpoſitionis magnitudine,& ſequentibus ipſam ſymptomatibus: mos au-
tem ex morbi differentia,& ſymptomatibus,quæ ipſam conſequuntur . Principio igitur in pro-
poſito exemplo pernicioſiſsimus eſt melancholicus humor præpollens , tum quòd & præditus
ipſe ſit moribus peſsimis, & maxime erodat, concoquaturq; ægre , nec facile expurgetur : tum
quòd plurimæ ſit caliditatis index,à qua aſſatus genitus eſt. æquiſsimus omnium ſanguineus, vt
qui dulciſsimus exiſtat,et concoctu facillimus.reliqui duo humores,inter hos medij ſunt,quod ad
ſimplicitatem malignitatemq; attinet . Ex ſymptomatis vero,nihil expuere exitiale eſt , partim,
quòd fluxum declaret à phlegmone deuinctum:partim,quòd totus propterea, quoniã intus ma-
neat,corrumpetur.expuere autem ſine dolore ac facile,mitiſsimum eſt.at,ſi,& quod expuitur,cõ
coctum fuerit, adhuc & longe mitiſsimum. Sed morem quoque manifeſtant morbi, ſymptoma-
ta pulſuum.Iam vero & quæcunque alia per conſenſum ſuperueniunt, deſipientiæ, comata, cibi,
faſtidia,vrinæ,deiectiones,quæ huius aut huius modi fiunt.Nobis itaq; eſt in prædictis vniuerſis
meditandum,ſi morbum,partem affectam,morem,magnitudinem, eorumq; differẽtiam digno-
ſcendi facultatem aſſequi velimus . ex ijſdem vero his,& quonam terminaturus morbus ſit,præ-

cognoſcere,

A cognoſcere,& vſus dexter ſuppetet nobis adiumentorum. nam præſenſio medicum mortis cul-
pa vacare oſtendit,obtemperãteſq; ęgrotos reddit, atque antea multo remediorum tēpus edocet
opportunum. Quòd vero auxiliorum dexter vſus pars ipſa artis pręcipua exiſtat, cuius gratia ſer
mo inſtitutus eſt vniuerſus,omnibus liquet.cæterum,quo modo ex antedictis conſtet,paulopoſt
explicabitur.nūc enim prius ijs,quę percenſebam , finem imponere volo.nam morborum ſimul
cum particulis ijs,quæ eos contraxere,in vno iam mihi exēplo expoſita dignotio eſt.Nihil aūt ab
re fuerit aliud ſimile quodpiam addidiſſe:docet enim plura ſpecies eorum,quæ excernūtur:ei ve-
ro coniunctum eſt corpus,ex quo fieri excretionem cernimus,adeo,vt ex ambobus coeūtibus fir
ma ac cōſtans indicatio vna fiat.Nam membranoſo,ſi ita forte cōtingat , corpore excreto indica-
tio ex eo ipſo,quod apparuit, partem aliquam eiuſmodi,vt membranoſam ſuperficiei habeat na-
turam,vlcere eſſe affectam demonſtrat,definitam vero ipſam ac certam notificare nō poteſt:dedu
cit tñ ad partem ipſam affectam excretionis locus. nam,quod inferne deiectum eſt,inteſtini vlce-
rationem declarat:quod ſuperne euomitum,ventriculi:extuſſitum , ſublimētium aſperas arterias
membranarum:mictum,vel veſicæ vel genitalium meatus.Hæc igitur ipſa,& ad hæc inſuper ea,
quæ per conſenſum,primariumq; affectum laborāt corpora,diſcernere à ſe mutuo conuenit ante
B ceſſione & conſecutione,& magnitudine & paruitate , & præterea male vtrunq; habentium ac-
ceſſione cauſarum.Itaq; complures vel acto in cōſenſum cerebro,ex ſtomachicis diſpoſitionibus
in melancholica,vel ſimul affectis oculis,in ſuffuſorū ſymptomata incidere. Verum in talibus,ſi-
quis diligenter animum attēdat,ex incoctionibus dictos comperiet ſequi affectus , ac collectis in
ventriculi ore excrementis,ſimulq; cum ventriculi os lædentibus concitari , vel iuuantibus con-
quieſcere.Sed rationem nūc de partibus affectis vniuerſam inſtituti noſtri non eſt , quemadmo-
dum nec aliud quidquam in arte perfectum integrumq;,explicare, verum ipſius dūtaxat inuētio
nis methodum,& quo pacto fini artis cohæreat,indicaſſe. neceſſeq; eſt ipſum per ſe quęq; in no-
tionibus omnibus,quæ de ipſis à nobis conſcriptæ ſunt , varie exerceri tractatibus perlegendis.
Igitur addito eo , quod in rem pręſentem neceſſarium eſt,ad methodos,quas diximus,deſcende-
mus:atque hic rei formam eſſe arbitrare:poſtea vero , quàm materijs eam induxero,totam ſubſtā
tiam,vbi particularia vniuerſa explicauero , vti in paucis nunc feci exemplis:eritq; tibi hæc artis
integre pars conſtituta.

De eligendis remedijs ipſorumq; vſu , ex ſubſtantia,formatione,& ſitu partium laborantium. *CAP. 17.*

C Reliquum vero eſt,vt ad vſum dextrum adiumentorum neceſſarium eſſe oſtendamus ſcire
exacte partis curandæ ſubſtantiam,formationemq;,ac ſitum.Docet ergo ſubſtantia primos
morbos , qui per intemperiem fiunt , quatenus à naturali habitu exceſſerint,quatenusq; eorum
quēlibet calefaciendum , refrigerandum,ſiccandum,humectandumq; ſit. Formatio autem tum
ipſos per ſe edocet morbos,de quibus dictum antea eſt , tum ſimul eorum magnitudinem indi-
cat.quoad enim quiſq; à naturali ſtatu deflexit,eo magnitudinis peruenit. ſimul vero cū magni-
tudine & quonam vſq; ad naturæ moderationem per contraria reuocare eos oporteat ex ipſa per
cipitur.Hæc igitur proportione reſpondent ijs, quæ ad intemperiem pertinent. Obſtructiones
autem & inculcationes huius ſunt generis , eximium vero proprium, vacuationis modum indi-
cat ex oſculis,ac per eas figuras, quas inſtrumentū , quod curatur, adeptum eſt.at hoc rurſus com
mune eſt cum ijs,quæ à ſitu indicantur:de quibus iam agamus. Quæcunque ergo in ipſis ſunt tū
ad magnitudinem dignoſcendam , tum ad remediorum vſus quantitatem proportione commu-
nia,nihil præterea opus eſt, referamus:quæ autem peculiaria ſunt,deinceps dicenda . Cæterum,
quoniam & vſus ad curationes maximus ipſorum eſt miſtorum indicationibus, quę à formatio-
ne ducūtur,hic ſermo quoque methodi gratia cognoſcēdę i paucis erit exēplis . Obſtructio vnus
D quidam eſt inſtrumentalium affectuum.naſcitur potiſſimum in iecinore,ob eius conſtitutionem
actionemq;.nam venæ,quæ à portis in ſima viſceris vniuerſa finduntur , oſcillis , quæ in gibbo
ſunt,cōmittuntur ſenſui immanifeſtis.alimētū vero omne ſurſum ex ventriculo ad locum vnum
effertur iecoris,quem ab hoc ipſo,quod nunc dictum eſt,portas nominant.neque enim vrbes in-
troire quis poteſt ante,q̃ portas peruaſerit,neq; prius penetrare in iecur alimētū , quàm ad id loci
peruenerit . inde autem in ſima vniuerſa diſtribuitur iecoris : poſtea,per quos diximus fines,in
gibbum tranſumitur. Nihil igitur mirum crebris obſtructionibus,tum ob vaſorum anguſtiam,
tum ob permeantis copiam ſubſtantiæ corripi viſcus.Quamobrem erit ipſi medela , prius, quàm
fiat obſtructio multiplex,& homo febricitet,ingeſtio tenuantium ciborum ac medicaminum : q
ſi fuerint multæ,non ipſa ſolum,ſed etiam euacuatio eſt: quam per quæ loca facere oporteat, for-
matio viſceris ſitusq; indicabit. Ex his igitur auſpicantes , dirigemus, quæ in ſimis iecoris ſunt
excrementa, ad inteſtinum: quæ in gibbis,per vrinas euacuabimus. ſic & quæcunque in thorace
& pulmone continentur vacuationis egentia,per tuſſes ab ipſa edocti ſumus formatione ac po-
ſitione expurgare . eodem modo & cerebrum obſidentia in nares trahere . Maxime vero &
partium ſanatio,quę phlegmone laborant , ex poſitu ac formatione deſumitur. nam & horum
quidem ſcopus primus eſt, euacuatio humoris, qui in partem phlegmone conflictatam ruit,

Quonam autem pacto ipſum educere conueniat, indicat continentium inſtrumentalium par- E
tium natura. His ergo docentibus, qui in coxendicem fluxus decubuere, per poplitum ac malleo
lorum euacuabimus venas; vti ſanè & quæ in vteris hæreſcunt: quæ in thorace ac pulmone ha-
bentur, per venam cubiti internam: quæ in capite & collo, ex humeraria. proximarum enim
communiumq́; affectæ particulæ venarum euacuatio optima eſt, atq; facillima. Porrò & particu-
lam phlegmone affectam per halitum digerere, habet quidem & id certe indicationem ex mor-
bo, cæterum euariat in remediorum particulari vſu, atq; à ſitu perpeſſæ particulæ indicationem
aſſumit. nam, quæ per ſumma corporis extant particulæ, in ijs diſcuſſurum tale eſſe medicamen-
tum conuenit, quale ſpecies phlegmones indicat: quæ latent in profundo, tanto acriora requi-
runt medicamina, quantum ab exterioribus receſſerunt. proinde cucurbitula in ipſis quandoq;
egemus, ſi alte delitæ admodum ſint: id quod ſuperficialibus phlegmonis eſt pugnantiſſimum.
Ita vero & ſicubi adſtringente opus fuerit medicamine, ſitus egentis loci ſpectandus. nā, ſi, quod
adſtringit, pertingere ad ipſum ſufficiat, nihil prohibet, quo minus eo vtaris: ſin idoneum nō ſit,
conſiderandum, num humiditatem ſimus ex antepoſitis partibus acturi in affectam. quamobrē
aut adſtringenti medicamento admiſcenda vis eſt, quæ dux veluti viæ ſit, aut eo non vtendum.
Maxime igitur lædere eos noui, qui ſanguinem ex pulmone extuſſientibus adſtringentia per F
totum thoracem medicamenta in orbem circumponunt. nam præter id, quod eorum facultas in
pulmonē non penetrat, ſanguinem etiam, qui in thorace eſt, ad viſcus compellunt. Quæ de his di
cta ſunt, in rem præſentem ſufficere arbitror. Tantum igitur de ijs inſuper locutus digrediar, nē-
pe hanc methodum tractationis eſſe duntaxat formam, ſcientiam autem enarrationemq́; per par
tes corporis ſingulas, ipſam velut vniuerſam ſubſtantiam: quam in alijs commentationibus late
explicuimus.

De prænoſcendi, ac diuinandi arte. CAP. 18.

DEinceps itaque de diuinatione dicamus: quandoquidem nobis vtilis cum ad alia quædam,
tum vel maxime ad curationem viſa eſt. Primum igitur diuinatricem conſtituere artem vo
lenti conſiderare ante eſt neceſſe, vtrum, quemadmodum tempus vitæ cuiuſque natura anima-
lis proprium obtinet, ita & quilibet morbus, adeo vt quatuor dierum ſpacio ſolui nequeat is, cui
duorum menſium terminum natura præſcripſit, an contra omnis morbus & longo tempore af-
fligere, & ſolui celerrime poſſit. Nunc ſane, cum medici iam plures futurorum ſint præſagien-
dorum facultatem adepti, non amplius quærunt idiotæ, vtrum præſenſio futuri euentus aliqua
conſtare queat, an nequeat: ſed deinceps omnes veluti de re poſſibili habent: rogantq́; medicum, G
quodnam præfiniatur tempus morbo ſoluendo. Nihilo vero deterius ad præſens negociū fuerit
nunc primum ſubieciſſe nos, prænoſcendi artem conſtitui. nam & alia omnia in ſermone ita
tranſegimus. Vnum itaq; ac primum neceſſe eſt, ſi aliqua ſit præcognitio, non nulla eſſe in futuro
tempore dubio procul euentura. deinde, quonam poſſint modo inueniri, ac quot, & quæ ea ſint,
ſpectandum. non. n. quæcunq; ſunt circa ęgrotantē oritura, neceſſariam generationem obtinent.
Tumultus ergo ex vicinis per noctem, & canes latrantes, & iniucundi quidam nuncij inſomnes
ægrotos reddunt: quorum nullum neq; generationem habet neceſſariam, neque firmam diuina-
tionem. Num igitur, quæcunq; morbi ratione efficiuntur, definitam generationē certamq́; præ-
cognitionem habent? An neque hæc vniuerſa? poteſt. n. ſuperfluus intra corpus humor aliquis
in particulam neceſſariam vitæ quampiam repente influere: quemadmodum alius rurſum ex
parte principe in viliorem tranſire. enimuero eum, qui in præcipuam illatus eſt, ſummum peri-
culum: qui in non primariam partem tranſmigrauit, ſubita atq; inexpectata ſalus laborantis ne-
ceſſario conſequetur. Huiuſmodi igitur ſtatuum ipſum hoc tantū prænoſcas, licet, nempe incon-
ſtantiam lubricitatemq́; nō tamen, quò terminaturus morbus ſit, exacte comperias. At, in qui-
bus non amplius diffluunt excrementa, ſed in locum vnum quendam graſſata illum occuparunt, H
præſagiri futurum in ijs poteſt, intelligentibus nobis non paucas, quibus animal regitur, faculta-
tes eſſe naturæ, ac qualis earum ſit differentia. Et quidem ſanè etiam, quęcunq; per totum animal
in ſanguine excrementa ſine immodica deferuntur multitudine, ea quoque ſingula ſtatum tem-
pus coctionis proprium obtinebunt: ſi modo excrementi cuiuslibet naturam inuenerimus. ita
nanq; & de eius concoctione artificioſe coniectare non nihil licebit, ſi recte omnia videlicet cir-
ca ægrotum gerantur. nam, quæ perperam à quoq̄ aguntur, eæ cauſæ exiſtunt, vt aut morbi ſolu-
tio prorogetur, aut mors anteuertat. idq́; per totum ſermonem opus eſt, ſi & aliud quidpiam,
meminiſſe. ſola enim optimi medici præſagia recte curante quidem ipſo euenient, ægroto autem
nil delinquente. Cæterum medicis putare id genus, quale vates pollicentur, conſtare diuinatio-
nem, ridiculum eſt. illi enim nono, ſi ita forte contingat, die ſeruatum iri aiunt hominem, non
etiam, ſi cūcta recte adminiſtrentur, addentes. huius etenim ipſius præcognitionem, nempe q
omnia proſpere vel infœliciter ceſſura ſint circa ægrotos, profitentur. at medicus nō ita prædicit
futurum: verum ſeptimo, verbi gratia, die, ſi omnia, vt oportet, agātur, ſolutum iri morbum: vbi
vero quicq̄ admiſſum eſt, ſi paruus quidem error hic ſit, relabi ſolutionem ex ſeptimo in nonum
poſſe: ſi maior, in vndecimū: ſi multo maior, in quartumdecimum: ſi perquā magnus, periculum

pro certa

A pro certa ſalute ſecuturum. Attentus enim ſemper duobus his medicus eſt, velut obluctatoribus,
nempe morbo, & naturæ. ac primum quidem euadendum vel pereundum homini eſſe, ex robu-
ſtiore dignoſcendo diuinationem facit: deinde vero & præfiniri temporis ex eo, q̃, quãto alter va
lẽtior ſit, intelligat. Neq; eſt, quod mireris, ſi vtriuſq; robur contemplatus, victorem compereris
futurum. videmus enim non paucos gymnaſticos ex primis motionibus, quibus inter ſe luctato
res agitantur, qui victoriam adepturus ſit, antefari: ſæpe etiam ante victoriam, ſuccubiturum bre
ui aduerſarium, illiq; mancipium futurum. id porrò agunt, cum alterum altero magno quodam
diſcrimine robuſtiorem cernunt. Itaq; ſanitatem ac mortem non ex alijs meditationibus præſen-
tiet medicus, quàm ex morbi, ac naturæ robore exacte agnoſcendo. Ex ijſdem vero & terminum
vtriuſq; inueniet. in propinquo enim morbi ſolutio erit, cum bene valuerit facultas: ſin fuerit im-
becilla, morbus autem validior, mors maturabit. præſcriptionis vero tempus indicat magnitudo
exceſſus. Ab ijs quidem ſcopis medicus prædiuinandi facultatem conſequitur. cæterum, ex qua-
lium rerum perſpectione ſcopos dignoſcere ei ſuppetat, latius in libris de iudicationibus dictum
eſt. dicetur vero et nunc, vt aliorum omnium, ita huius quoq; vniuerſalis ratio ac via. Ergo robur
naturæ, ex proprijs, præſertimq; ex pulſuum actionibus agnoſces: quandoquidem vitalis opus ij
B ſunt facultatis. Morbi magnitudinem, ex ſuis accidentibus. Quãtum vero alter alterum ſuperet,
coctionibus, incoctionibusq;. Has ipſas, ex proprijs excrementis, quæ quidem in aluo ſunt, per
inferne ſublabentia, quæ in vaſis, per vrinas: per ſudores vero, quæ toto corpore continentur. ſic
& alias omnes, quæcunq; in parte quapiam vna pluribus've conſiſtũt: quæ in thorace quidem ac
pulmone, per ea, quæ extuſſiuntur: quæ in veſica vel renibus, per ea, quæ in vrinis deferuntur. ie-
coris autem ſima, & meſenterium quo modo prædita viribus ſint, ex ijs, quæ per ima deſcẽdunt,
noueris. & per ea, quæ vomuntur, ſuperior venter ac ſtomachus. quæ per palatum vel per nates
& aures excernuntur, quo modo affectum robore cerebrum ſit, declarabunt. Enimuero commu
ne in omnibus eſt non prius diſſolui morbum poſſe, quàm aliquod in decedentibus excrementis
coctionis indicium apparuerit. ita, ſiue aures, ſiue oculi, ſiue fauces male habeant: vel (vt ſemel di-
cam) coctiones omnes celeritatem iudicationis, ſecuritatem ſalubrem ſignificant: cruda autem &
incocta, & quæ in malos conuertuntur abſceſſus, infectas iudicationes, vel labores, vel tempora,
vel eorundem recidiuas protendunt. Hæc de diuinatione in præſens ſufficiunt. eſt enim ſermo
de ijs omnis ſuis particulatim tractatibus habitus, ijſq; maximis, ac præcepta ferè vniuerſa com-
plexis, qui de pulſibus, de diebus iudicialibus, de iudicationibus inſcribuntur. nam, ex quibus qs
C maxime præſentiat, per hos tres palàm factum eſt. Finem obtinere arbitror vniuerſam curandi
rationem ac viam.

De arte præcauendi morbos & valetudinis tuendæ. CAP. 19.

QVoniam vero & morbis liberatos ad ſalubrem valetudinem perduci, &, qui in morbos
declinant rapiunturq;, eos præcauere, & præterea ſanitate integra fruentes, in hoc con-
ſeruare conuenit, artiſq; partes hæ tres reliquæ ſunt, tentãdum, quoad licet, breuiſſime
& de harum conſtitutione non nihil dicere. Cum ergo proditum quoque antea ſit genera præter
naturam tria eſſe rerum vniuerſa, cauſas, diſpoſitiones, atq; ſymptomata, erit pars artis præcauẽs,
quam ſanè & proprie Græci prophylacticen vocant, in primo genere conſiſtens. Cum enim vel
multitudo aliqua humorum, vel vitioſitas, vel obſtructio, vel corruptrix vis in corpore proue-
nit, periculum eſt, quantum nondum ægrotarit, morbo corripi hominem: quandoque vero in
ſummum diſcriminis adduci. Nec facile porrò cauſæ cognoſci huiuſmodi poſſunt, vt quæ ho-
minem non infeſtent, quemadmodũ videlicet & canis virus rabientis: cuius ſignum in corpore
non continetur vllum ante, quàm prope ad rabiem, qui commorſus eſt venerit. Proinde & hu-
iuſmodi gratia cauſarum, laborantes ipſos de ſingulis, quæ ipſis contigere, interroget, neceſſe eſt
D medicus. cum tamen copia humorum, aut prauitas ſuccreſcit in corporis mole, aut viſcus quod-
piam obſtruitur, ea per quædam ſymptomata, licet, agnoſcas, media eorum quodam modo, quæ
in ſanis ſunt, & quæ contingunt laborantibus. Nam, quæ in ſanis exiſtunt, ſecundum naturam
cuncta, atq; inculpabilia ſunt: quæ ægrotãtibus accidunt, præter naturam, nec crimine vacant: at,
quæ bis interiacent media, ſunt quidem ex eorum genere, quæ morbis eueniunt, cęterum exigua
adeo magnitudinibus, ac viribus imbecilla, vt ab ipſis nondum ſolitæ cuique actiones prohibeã-
tur. Siue enim ſit capitis dolor, aut partis cuiuſq; alterius, paruus adeo eſt, vt nondum lecto con-
tinere ſe hominem cogat: ſed &, ſiue grauitas vel in hypocondrio, vel capite, vel alia parte aliqua,
aut viſcere, neque hæc à conſuetis negocijs auocare idonea eſt. magis vero etiam corporis tumor,
aut macies, aut pallor, pigritiaq; ad motus, vel ſomnolenta diſpoſitio, vel inſomnia, à functioni-
bus vitę adminiſtrandis abducere haud ſufficiunt: ac multo ſanè magis appetitus deiectus vel in-
tentus ciborum. ambo nanque non exacte ſano proueniunt corpore, quemadmodum & ſeipſos
præter rationem ſitis expertes vel ſiticuloſos, vel ſtomachi aut ventriculi morſu conflictatos, vel
laſſitudinarios ſentire. Talis formula eſt eorum, quæ in morbum delabentibus contingunt.
Correctio autem efficiẽtium ea diſpoſitionum, ſummatim perſtringenti, per contraria, vt ſupra
oſtenſum eſt, obitur: particulatim vero perſequenti, ſuperfluum vniuerſum euacuare conuenit,

diſtinctione, quo modo ſuperfluum ſit, vtrum vt quantum, an vt quale, an vt vtrunque, adhibita: E
quod autem redire in naturalem ſtatum valet, alterare per contraria, craſſum lentumq; tenuãdo,
tenue craſſando, vtraque communiter concoquendo, obſtructiones autem abſtergendo: quæ ve-
ro præter naturam toto ſunt genere, vt venena, ac ſpicula defigentium animalium virus, alteran-
do, vacuandoq;. Alterationes quidem per ea moliemur, quæ vel tota ſubſtãtia, vel qualitate vna,
duabus've contraria ſunt. euacuabimus autem trahentibus facultatibus. Cæterum, quibus hæc
quiſpiam facere poſſit auxilijs, ex diſpoſitionibus ipſis ſumendum. nam, ſi omnes perinde aucti
humores fuerint, potiſſima ac maxima per venæ ſectionem vacuatio eſt, dein per frictiones, exer
citationes, balneas, atq; inediam. ita quoq; vacuandũ, ſi ſanguis ſolus copia exuperauerit: ſin fla-
uæ aut atræ bilis humor, aquoſum've aliquod humoris ſerum, vacuatione quidem, ſed non ſimili
ter agendum. Nam, quę in primis venis ſunt excrementa, deiectorijs: quæ in alijs, per vrinas quí-
dem aquoſa ac tenuia: per purgationem autem, biliosa expurganda. tenuia quoq; deiectorijs eua
cues, licet. quæ autem in toto habitu tenuia ſunt, per ſudores, eaq; medicamenta, quæcunque cuti
admota liccandi natiuam vim habẽt. Bilioſa, purgatione primum, deinde cutis euacuatione. Sin
pituitæ humor redundet, ſalſam purgare: acidam redditam alterare, opem naturæ ad eius conco-
ctionem ferentes, tentandum eſt. dulcis autem multo etiam facilius concoquitur. Perducunt ad F
concoctionem, quies & calefactio moderata, boniq; ſucci modicorum eſus ciborum, & modice
calefacientis vini potus. Caliditatem modicam efficere poſſunt frictio mediocris, & commodi
aquarum calidarum vſus, cibariaq; & medicamenta, quæ haud magnopere calfaciãt. Obſtructio-
nes detergent cibaria, & potiones, & medicamenta, quæ tenuare ſunt natura idonea. Horum au-
tem materias quo modo inuenire ac iudicare conueniat, vno expoſuimus opere, quod de ſimpli-
cium facultate medicamẽtorum inſcripſimus. dictum eſt & in libro de victus ratione attenuãte.

De arte, quæ reficit conualeſcentes ex morbu. CAP. 20.

ITaq; tempus iam eſt, vt ſermone ad eos, qui ex morbis cõualeſcunt, tranſeamus: in quibus nec
cauſa præter naturam vlla, nec diſpoſitio, ſed ſola cum infirmis viribus gracilitas ineſt. Quam-
obrem ſic quoq; affectorum deductio ad naturæ ſtatum, educatio eſt, ac corroboratio, quæ ex cõ-
modis motionibus, atq; alimentis exultat. Materias porrò vel hic, per quas motus ac nutritiones
erunt, per ſalubrem tractatum aperui. Verum, ne præſenti quicq̃ ſermoni deſit, nunc methodus
quoq; ſalubris dicetur commentationis vniuerſæ, nedum eius, quæ analeptice, hoc eſt refectrix,
appellatur. ac primum quodnam genus eius ſit, num id, quod pręſentem ſtatum tuetur, an hoc ſo
lo à curatorio differat, ꝙ correctionem in paruis moliatur. haud enim ſanè priorem ſeruanti habi- G
tum corpori, præſide arte opus fuit: ſed ipſum hoc cauſa eſt, vt ſcientiam, quæ prouideat, requirat:
nẽpe ꝙ labefactetur, nec, quale ante erat, permaneat. Si igitur ſolum hoc ipſum, quod eſt vacua-
ri diſſlariq;, cõtingit, cibus & potus, quod deeſt, ſupplebunt. ſin autem vel copia ſubeſt humorũ,
vel praua excrementa, exercitationum ipſarum vſus exigetur, quæ eò ſpectent, vt euacuent, pur-
gentq; humorem, & concoquant excremẽta. præterea & cauſas vitent vniuerſas, quæ ipſam cor-
rumpere ſanitatem poterunt, algorem, æſtum, laſſitudinem, incoctionem, ebrietatem, inſomniã,
triſtitias, iras, animos, & alia quęcũq; id genus. haud enim ſermone etiamnum ſingillatim euaga-
ri oportet, iam completa, quam propoſuimus, hypotheſi. Inſtitutum enim eſt non fuſa explicatio-
ne de partibus medicinę omnibus diſſertare, verum, quo pacto à finis notiõe, vt aliarum quęuis
artium, ſic & huius conſtitutio fiat, oſtendere.

Medicina quo nam in genere ſit artium effectiuarum. CAP. 21.

ET vero, qm̃ id executi iam ſumus, medicinæ ſermonẽ per capita vniuerſum repetamus, con-
tinuo &, quam ad alias quaſcũq; effectiuas proportionẽ habeat, oſtendẽtes. Eſt ergo medici
na vna effectiuarũ, nõ ſimpliciter tñ, perinde atq; ædificiaria, lignaria fabrica, arſq; textoria, ſed vt
reparatrix collapſæ domus, ac lacerarum veſtium ſartrix. Verum, qm̃ & harum ipſarum duplex H
oſtenſa eſt conſtitutio, ipſo per ſe interim artifice exemplum generante, qñq; extrinſecus exiſtẽs
contuente, ex ſecundo genere medicam artem demonſtrauimus. non. n. ſuum ipſa exemplum
format: totum vero ipſum per diſſectionem diligenter contemplata, quod labefactatur
emendare nititur. Cæterum à prædictis artibus eo diſtat, ꝙ maxima ex parte na-
turæ operanti ſubminiſtret: ſpeculationem tamen omnem, ex qua progre-
diens medicus correctior miniſterq; eſt, effectiuis alijs artibus adepta
eſt proportione conſentaneam. nam & partium ſimilarium
ſubſtantiam nouit, & inſtrumentalium generatio-
nis modum, præterea & affectuum inuen-
tionem ſimiliter, & pro quoque
eorum ſcopos confecit
curationis.

Galeni

GAL. ASCRIPTAE FINITIONES MEDICAE.

Bartholomęo Syluanio Salonenſi interprete.

FInitionum tractationem cum medicis omnibus, tum vel maxime introductitijs iuuenibus longe vtiliſſimam decreui, vt medicorum optime Teuthra cenſuiſti, colligere ac ſcriptis mandare. Cum enim medica ad vſum vitæ ars conferat, ſitq; ad hominum ſalutem inuenta, ac pulchra nec pauca præcepta contineat, neque eam aſſequi facile eſſe videatur, vtiliſſimæ erunt finitiones: vt quæ multa docere paucioribus poſſunt. Optimum enim in artibus ſcientijsq; omnibus genus docendi id eſt, quod non verboſa oratione, atque in infinitum excurrente, ſed paucis contenta perbelle dignoſcitur. Veteres quidem, quiq; ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec aliqua finiuerunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, ſed paucos admodum reliquere. His igitur iure laus debetur, quòd animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod inuenire ſtuduerint. Poſt hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit, finiuitq; eam in libello
C de arte: ille nimirum, qui ſemper bonorum auctor ac princeps fuit: cuius apud Græcos omnes memoria in æuum durabit, quandoquidem publice eſt de omnibus benemeritus. Cęterum, qui ab ijs temporibus extitere, finitiones perſcripſerunt, tametſi ne ij quidem omnes. Sedulam autē in ea commentatione operam nauaſſe vidētur ſectatores Herophili, & Apollonius Memphites, & præterea Athenæus Attalenſis. verum hi quoq; nec decenti vſi ſunt ordine, nec tractatum cōpoſuerunt, ſed in libris conſcripſere paſſim. nec ea præterea plene deſcripta ſunt, non enim omnia, quę ad medicinam ſpectant, finiuere. Porrò, quod vera commemoremus, licet dictorum virorum libros euoluentibus diſcere. Nos vero longum ſermonem ingreſſi, finitionesq; à maioribus proditas ad verbum deſcribētes, iuſtum ipſis imponemus ordinem: &, ſi quæ ab antiquioribus dictæ non ſunt, conficientes ipſi, conſtruentesq;, vt tu quoq; operæprecium eſſe cenſuiſti, abſoluta collectanea concinnabimus. His ego bone Teuthra mihi perſuadeo nec fuiſſe iuuenibus inſtituendis, nec fore vtiliora. atq; hęc hactenus. Primum autem, neceſſe eſt, dicamus, quid ſit vtiliſſimum, ac quid doctrinę ordini maxime conueniat: & quid ipſa finitio ſit aperiamus: tum finitiones dehinc ſubnotandæ.

D Finitio igitur, ſeu græce ὅρος, ex non nullorum ſententia eſt oratio, quæ, quale ſit illud, de quo ſermo eſt, declarat. finiri aūt & hoc modo poteſt. Finitio eſt oratio mentis conceptionis. quidam ſic quoq; finiuerunt, Finitio eſt oratio, quę perfectionem per reſolutionē adipiſcitur. Finitio eſt, quæ nos breui ſubmonitione in rerū vocibus ſubiectarum notionē ducit. vel, Finitio eſt oratio, quæ ipſum eſſe declarat. vel oratio, quę nobis intelligētiam rei indicat ac palàm facit. Diffinitio vero, quam ſcilicet Græci διορισμὸν vocant, eſt rei, quæ velut vniuerſaliter dicitur, ſed vniuerſalis non eſt, per appoſitionem ad vniuerſale deductio. Deſcriptio eſt oratio, quæ rudius ac quadam veluti formula ad declarandæ rei notitiā introducit. alij ſic, Deſcriptio eſt oratio, quæ res per rudem imaginem repręſentat. Scientia eſt cōprehenſio certa & firma, neq; à ratione decidua. licet, & hoc modo finias. Scientia eſt habitus; qui opinionem præbet ex viſionibus haud ab ratione deerrantem. Ars eſt cōprehenſionum globus commeditatarum ad finē aliquem rerum, quæ ſunt in vita, perutilem. vel ſic, Ars eſt cōmeditatarum globus cōprehenſionum ad vnum finem relationem habentium. Hippocrates in libello de arte medicinam ita finiuit, quā primus quoq; medicinā nominat. eſſe enim inquit à morbis prorſus vindicare laborantes, & morborū obtundere vehementias, & morbo profligatis manum nō admouere, intelligentes cōpotem {non} eſſe horum omnium medicinam. plures hoc pacto finiuere, Medicina eſt ars, quæ præeſt ſanis victus

rationc regendis,atq; ægrotis curandis. Secta,eſt decretorum multitudinis aſſenſio artificioſe E
conſtructorum,atque ad vnum finem relationem habentium. aut ſic: Secta eſt decretorũ multi-
tudo,quæ tum ſe mutuo conſequuntur,tum conſequi apparent, aut putãtur. poſſit & ita quiſpiã
dicere:Secta,eſt dogmatum multitudinis conſenſus,quæ ſe inuicem, & apparentia conſequun-
tur,aut conſequi exiſtimantur.inuenitur & hinitio huiuſmodi quædã: Secta, eſt aſſenſio dogma-
tum multitudinis,quæ tum ad ſeipſa,tum ad apparentia conſequentiam habent.vel ita: Secta,eſt
aſſenſio ex dogmatum multitudine,ſequelam inter ſe ad vnum finem habentium.Decretum ſeu
dogma,partim proprie,partim cõmuniter dicitur: cõmuniter, rei conſenſio in actu:proprie autẽ
magis rationalis ſecta dogmatica vocata eſt.Medicinæ ſectæ duæ ſunt primæ, Empirica, & Ra-
tionalis,& tertia Methodica.Quartam aũt ſectam inueniſſe videtur Agathinus Lacedæmonius,
quam græce ἐπισυνθετικὴν,quaſi ſupercompoſitiuam dixeris,nominauit: nõ nulli vero hectícen,
id eſt habitricem,appellarunt.Eſt Empirica ſecta earum rerum, quæ ſæpiſſime numero,ac ſecun
dum idem,atq; eodẽ pacto quodã modo viſæ ſunt. Rõnalis aũt ſecta rerũ abditarũ ſcientia atque
operibus cõſtat,quę hãc in medendo cõſequunĩ.Methodica,eſt ratio,quę ab apparente progredi
tur,& incomperti comprehenſionem facit:vt,ſi ſunt ſudores, ſunt exigui cutis meatus.apparens
enim res ſunt ſudores:eſſe autem meatus incompertum eſt. Syllogiſmus,eſt ratio,in qua poſitis F
quibuſdam aliud quidpiam ab ijs,quæ poſita ſunt,quod ante ignorabatur, per neceſſitatem col-
ligitur.Epilogiſmus,eſt ratio,quę id,quod ab intelligentia diuertit, in firmam certamq; notitiam
adducit.Speculamen,ſeu potius græce Theorema,res eſt vniuerſalis, quæ medicinæ fini conſe-
quens ponitur:vel proloquium vniuerſale medicinæ completiuum. vel Theorema,eſt id, cuius
contrarium raro euenit. Opinabile anceps, quod græci ἀμφίδοξον vocant, eſt id, cuius perinde
euenire contrarium poteſt.Finis,eſt cuius gratia res medica adminiſtratur. aut hoc modo:Finis,
eſt id,ad quod quæcũq; medicę artis ſunt,referunĩ.ſic quoq; finias licet: Finis in medicina, id eſt,
quod ſi aſſequuti fuerimus,nihilo prætcrea egemus. Conſummatus medicus eſt is, qui in ſpecu-
latione & actione numeros oẽs expleuit. Optimus eſt,qui omnia in medicina recta agit ratione.
Homo, eſt animal rationale mortale,mẽtis capax & ſcientię.Animal, eſt ſubſtãtia animata ſenſu
prędita,quę impetu mouet ac voluntate.Anima, eſt ſubſtantia incorporea, quæ per ſe, ex Plato-
nis ſententia,mouetur.Stoicis vero, corpus tenuium partium,quod ex ſeipſo pro ſeminis moue
tur rationibus. vt autem opinio fert Ariſtotelis,entelechia ſeu perfectio inſtrumentarij corporis
phyſici vitam facultate obtinentis.Corpus eſt magnitudo triplici dimenſione cõſtans: quippe cũ
longitudinem in ſeipſo, & profunditatem, & latitudinem habeat: vel magnitudo ex ſpatijs tri- G
bus cõſiſtens.Elementum, eſt,ex quo primo & ſimpliciſſimo progenita omnia ſunt, & in quod
ſimpliciſſimum reſoluentur. Athenæus vero Attalenſis in tertio volumine ita inquit,Elemenra
medicinæ,vti nõ nulli arbitrati veterum ſunt, calidum, & frigidum, & humidum, & ſiccum: ex
quibus homo primis apparentibus & ſimpliciſſimis minimiſq; eſt conſtitutus, & in quæ vltima
apparentia & ſimpliciſſima ac minima reſolutionem capit.Elementatio, eſt eorundem doctrina
ſecundum idem eodemq; modo.alij ſic:Elementatio,eſt fórma ab elementis ad finem. Conſtant
corpora noſtra ex ſolidis,& humidis,& ſpiritibus.Solida ſunt oſſa, chartilagines, nerui, muſculi,
venæ,arteriæ,& quæ in contectu ſunt viſcera.Humida,humores, & excrementa. Spiritus vero,
natiuus calor eſt in corde deſitus. Anatome, hoc eſt diſſectio confectio've, abditarum partium
ſpeculatio eſt. Confectionis ſpecies duæ ſunt, altera, quam de induſtria aggredimur:altera, quæ
caſu euenit. per induſtriam cõſtat ea,quam tradunt dogmatici partium occultarum gratia vel in
viuentibus,vel in mortuis:& vel in totis,vel in partibus.caſu euenit,ex ijs,quæ contingunt,vt ex
vulnere magno accepto.ſoli autem hac vtuntur empirici.Chirurgia, eſt intrepidarum manuum
celer motus cum experientia: vel actio in medicina per manus artificioſa, conuenientis finis cõ-
pos.Pericrania, membrana eſt neruoſa totam caluariam complexa.Meninges,ſunt,quę cerebrũ H
ambiunt corpora neruoſa arterioſaq;. Cerebrum eſt album, molle, velut è ſpuma quadam con-
cretum,humidum & calidum. Cerebellum,ſecundum locum à cerebro obtinet, ſimilis cum eo
naturæ,ac coloris.Dorſi medulla cognata cerebro eſt,cæterũ pinguior,candidiorq;. Oculi,ſunt,
qui ex quatuor conſtant tunicis,neruoſi,ſenſum obtinentes ſubiectorum colorum, magnitudi-
num,ac figurarũ.Aures,neruoſæ,& chartilaginoſæ, quæ voces earumq; differẽtias ſenſu diiudi-
cant. Nares,neruoſæ, chartilaginoſæq; ſunt,odorum perceptrices.Lingua,venoſa eſt, & carno-
ſa,ſuppinguis, ſaporum guſtatrix, adiutrix deglutiendo alimento. Larynx, chartilaginoſus eſt,
per quem ſpiritum attrahimus,voci concinnandæ alioqui deſeruiens. Pulmo, eſt arterioſus,ex
leuigatis,aſperiſq; conſtans arterijs,fungoſior,reſpirandi inſtrumentum. Thorax, eſt ex venis,
& arterijs,& neruis ad reſpirationem incitandam à natura conſtitutus. Cor,neruoſum, muſcu-
loſum,venoſumq; eſt,habetq; arterias,coni figura, ſuppingue, ex quo arteriæ exoriuntur,ac ve-
næ,per quas ſanguis,ac ſpiritus immittuntur.Septum tranſuerſum,eſt neruoſum,viſcera,quę in
thorace ab ijs,quæ ſub thorace ſunt,diſpeſcens ac ſeparans.Iecur ſubſtãtia venoſum eſt,& calidũ,
ac ſanguine affluens,primamq; generationẽ ſanguinis plurimam molitur.ventriculo quoque ad
concoctionem obeundam preſſio eſt,ſua ipſum propinquitate concalefaciens. Lien, venoſus eſt,
arterioſuſq;

*Nõ nulli græci codices hñt ἐκλεκτικὴν i. electricẽ.

*Forte pro εἶδος i. forma legẽdũ ὁδός i. via.

A arterioſusq́ȝ:qui cum tenuia vaſa, atqȝ inter ea cauitates multas obtineat,ob id rarus laxusq́ȝ eſt.
Stomachus,neruoſus eſt,& arterioſus,inſtrumentum appetitus,ac deuorationis. vel etiam mea-
tus humidi ſicciq́ȝ alimenti. Vētriculus,neruoſus,alimenti humidi & ſicci receptaculum eſt,ad id
concoquendū̃ præparatus. Inteſtina,neruoſa ſunt,alia ad excipiendum,alia ad excernendum re-
crementum progenita. Renes,carnoſi ſunt,carne cōſtant friabiliore,iſthmi humidi excremēti, ac
veluti lacunæ à natura conditi. Veſica,eſt neruoſa,humidi recrementi cōceptaculum, eiuſdemq́ȝ
excernendi inſtrumentum. Teſtes,carnoſi,perfragilesq́ȝ ſunt,humidi & calidi, meatibus contēti
ſeminis,qui paraſtatæ à Græcis dicū̃tur,cōcoctioni opitulantes. Paraſtatæ,ſunt (quaſi latine aſti-
tes nominentur)qui ex vena & arteria conſtant in vnam naturam conſertis,ſemen confouentes.
Matrix,id eſt vulua,foris neruoſa eſt,intus carnoſior, vas fœtus geſtādi.-{hęc à gręcis ὑστέρα,quoqȝ
appellatur,ꝙ ὑστάτη,id eſt poſtrema ſit partium omnium.}- Excretio,eſt delatio excrementorum
corporibus adhærentium. Stercus,eſt expurgamentum alimenti in concoctionis digeſtionisq́ȝ
conſummatione diſcretum. Vrina,eſt ſuperfluitas excolata ſanguinis in magna vena, quæ per re
nes,& vreteras in veſicam delabitur.-{aliter, Vrina,eſt excrementum,quod in iecore gignitur,di
ſcernitur in renibus,per vreteras in vrinariam veſicam deriuatur, excerniturq́ȝ inde per eius col-
B lum,οὐρήθρας nomine, Græcis appellatum ex eo,ꝙ per eam vrina deferatur. Efficiens cauſa eſt vri
næ,ſanguinis generatio in iecore * ſupprimitur,vel per ſanguinis in grumulos concretio
nem,vel ꝙ genitalium meatus concidat ac cohæreſcat,vel ob renum conſenſorium affectum, vel
propter vlcerationē. Vrinæ ſuppreſſiōis appellatio prima,eſt iſchuriaſis,cum vrina retinetur:ſe-
cū̃da,dyſuria,in qua vrina quidem fertur,ſed cū̃ difficultate: tertia,ſtranguria,ex eo dicta,ꝙ vrina
στραγγηδὸν,id eſt guttatim deſtillet.}- Humores quatuor ſunt,ex quibus aīal conſiſtit,ſanguis,pi-
tuita,biles duæ,flaua,atraq́ȝ.hæc.n.medicorū̃ filij vocāt elemēta corporis,q̄nquidem ſanguis, cali
dus, humidus,dulcisq́ȝ eſt: pituita, frigida, humida, ſalſa,glutinoſaq́ȝ: flaua bilis,calida, & ſicca,
acrisq́ȝ,ac mordax:atra vero,ſicca,frigida,acida,atqȝ grauiſſima. Sāguis calidus eſt,& humidus,in
venis copioſus,in arterijs paucior,ex quo alitur animal. Pituita,frigida eſt,& humida,ad ciborū̃
deuorationem,& articulorū̃ motum à natura ſubiecta. Bilis flaua,calida eſt, & ſicca,ad ſtomachi
robur,ac ventris excretiones cōparata: Bilis atra,frigida eſt,& ſicca, vti diximus, & acida, & gra-
uiſſima: ſedem habet in liene: miſta aū̃t in ſanguine eſt. itaqȝ ab eo ſecernitur,ne craſſus, ignauus,
ac digeſtu difficilis reddatur.-{Quatuor præterea melancholici humoris differentię ſunt: primus
eſt elemētarius: dein qui ex ſuperaſſata flaua gignitur bile,quē bituminoſum quoqȝ nominamus,
C ꝙ bituminis inſtar ſplēdeat: & qui ex terrificata,ſeu putrefacta pituita oritur: & qui ex fœculento
ſanguine cōſiſtit. Bilis flauæ ſex diſcrimina habētur: bilis elementaria, vitellina,glaſtea, porracea,
æruginoſa,& pallida. Pituitæ differentiæ,dulcis,ſalſa,& qualitate carens. Humores itē tribus mo-
dis in ventriculo degunt: nā aut innatāt,aut imbibū̃tur,aut inducū̃tur.}- Mucus, eſt ex purgamē-
tum cerebri,quo pars animæ princeps leuet. Sudor,eſt tenuis ac ſeroſæ colatura humiditatis ſan-
guini immiſtæ. Vena,eſt vas ſanguinis,& ſanguini cōtemperati ſpiritus natiui,neruoſa, humida
& calida,ſenſum obtinens.-{habet n̄ ſanguinis plus, natiui ſpiritus minus}-. Arteria,eſt vas ſan-
guinis paucioris,purioriſq́ȝ,& contēperati ſpiritus genuini copioſioris,ac tenioris,calidior et ſic-
cior,ac ſentiētior,q̄ vena,pulſatili motu prædita.-{Aliter, Arteria,eſt corpus cauum, duplici con-
ſtans tunica, * ſpiritum vitalē ſuppeditans. excipit & purum aerem,dum attollitur, & cor
ac naturæ calorē refrigerat,dum vero contrahitur fuliginoſa ac fumoſa excernit recremēta. Vſus
igitur pulſus is eſt, vt per aerem refrigeret. aeris quoqȝ ipſa ſubſtātia,ꝙ ſpiritui noſtro addatur,ge-
neratio,additioq́ȝ eſt ſpiritus animalis.}- Neruorum tres differētię ſunt: qui.n.ex cerebro,& dorſi
oriuntur medulla,ij proprie nerui: qui ex muſculis,tendones: qui vero ex oſſibus, ligamenta ap-
pelantur. Nerui,qui à cerebro eiusq́ȝ membranis cōmunes expullulant, ſicciores venis,ac minus
D calidi,& arterijs ſentiētiores ſunt,ac voluntarios motus abſoluū̃t: qui autem ex oſſibus prodeū̃t,
articulos,& corporis membra colligant,ac continent. Muſculi,ſunt neruoſa corpora,permiſta ijs
etiam carne,ad partium corporis motum procreati. Perioſteæ membranę,ſunt inuolucra tenuia,
fibroſa,velut indumenta oſſium à natura conditæ. Pinguedo,eſt affuſio alimenti,circa mēbranas
maxime concreſcens,ſenſu carens. Caro,cōcreta ex ſanguine eſt,humida & calida,mollitudinēq́ȝ
corpori adhibens. Medulla,in oſſibus eſt,eorum cauitatibus contenta,pinguis, ac ſenſu vacans.
Chartilagines,corpora ſunt terroſiora,ac ſenſus expertia. Oſſa,ſunt corpora ſicca, & terreſtria &
frigida,nec ſenſum obtinentia. Dentes,ſunt, qui cibum diuidunt,atqȝ conficiunt,non nihil & ad
vocis articulationem conferentes.-{Vraniſcus,id eſt paruum cœlum,quod latine palatū̃ dicitur,
pars eſt oris ſuperior,à cœli ſimilitudine nomen accipiens. Gargareo,ſeu columella, carū̃cula eſt
à faucibus dependens,vocis inſtrumētum. Præſepiola,ſiue alueoli,ſunt cauitates oſſium,in q̄bus
dentes firmanī.}- Vngues,ſunt neruorū̃ terminatio,decoris gratia ꝓgeniti,ac quo facilius quicq̄
ſit apprehendere digitis. alij ſic, Vngues,ſunt cutis concretio ſicca & frigida,ac ſenſus impos. Pi-
lus,eſt corpus frigidū̃ & ſiccum,ſine ſenſu,ad tutelā̃,ornatumq́ȝ genitus: -{ornamenti quidē gra-
tia,in capite & mento: in genis autē,& ſupercilijs,ad vſum. oriū̃tur in capite plurimi, ob cutis ſic-
citatem,ac fuliginoſorum copiā̃ excrementorum,quę ſurſum ab infernis partibus ad ea loca mit-

tuntur. Denſantur porrò his de cauſis in ætate vigentibus, tum ꝙ excrementorum copia prædi- E
ti ſint, tum ꝙ cutis meatibus conſtent amplioribus: nec ſit in ijs cutis arida nimis vel mollis. cõtra
vero in pueris, qm̃ nec fuliginoſorũ excrementorum ſubeſt multitudo, neq; facti ſunt in ijs mea-
tus: magiſq; ob anguſtiam id genus meatuum. Cæterum caluefcunt hoĩes duabus de cauſis, ob
ſiccitatẽ exuperantẽ, ac pilis conuenientis alimenti defectũ.} Cutis, eſt corpus neruoſum, ambi-
tum corporis honeſtamenti gratia totũ operiens, ac noxijs cauſis arcendis procreatum. Semen,
eſt vis in humido conſperſa, rationem huius continens: quę vis, ſi congruas nanciſcatur rationes
atq; materias, in hoĩs generationem explicaẽ. vel aliter hoc modo: Semen, eſt humor in vaſis, quæ
à teſtibus exoriũtur, contẽtus, calido ſpiritu conſtãs, ex quo naſci hoĩem licet. vel, Semen, eſt ſpi-
ritus calidus in humido, qui ex ſeipſo mouetur, ac gignere tale poteſt, quale id, à quo emiſſum eſt.
{vel auulſum materialis aĩæ partis cũ ſpiritu humido.} Zeno autẽ Citieus ita finiuit: Semen eſt
hoĩs abſtractum, ac maiorum miſtura, quod homo cum aĩæ parte humida tranſmittit, vtique tale
exiſtens, quale id, à quo excretum eſt. Natura, eſt ignis artificialis, qui via in generationem tendit.
{mouetur q; ex ſeipſo efficaciter} ſiue, vt Plato inquit, ars diuina, {vel, Natura, eſt vis, quæ ex ſe-
ipſa mouẽ, auctor formationis, generationis, perfectioniſq;. Dicitur natura & vniuſcuiuſq; rei
tẽperamentum atq; habitus. motus quoq; per impetum excitus, &, quæ animal moderatur, facul- F
tas natura nũcupatur à phyſicis viris, Hippocrate, inquam, & Galeno, vtiq; naturæ, ac medicinæ
peritiſſimis.} Natura itẽ, eſt ſpiritus calidus, qui ex ſeſe pro ſeminarijs rationibus mouetur, quiq;
in præfinitis certiſq; tẽporibus, ac magnitudinibus hoĩes generat, perficit, atq; conſeruat. Habi-
tus, eſt ſpiritus continẽs partes ac cohibens. Appetitus, eſt {cibi & potus} deſideriũ, inquiſitioq;.
Deuoratio, eſt ſolidi, & humidi in ventriculũ attractio, quæ à ſtomacho fit. vel hoc pacto: Deuo-
ratio, eſt ingeſtio humidi, ſolidiq; alimẽti, quæ ex ore per ſtomachũ in ventriculũ fit. Concoctio,
eſt miſtio, & ſuccatio, velut elixatio alimẽti, in vẽtriculo, atq; inteſtinis, in digeſtionẽ per mutatio-
nẽ abſoluta. aliter: Cõcoctio, eſt cõfectio alimẽti ꝑ mutationẽ in vẽtriculo, & inteſtinis. vel ſic: alte
ratio prõpta ad ſanguinis generationẽ, q̃ à natura fit ꝑ caliditatẽ, elixationi ſimilis. Concoctiones
alimẽti fieri putat Hippocrates à calido inato: Eraſiſtratus cõtritione, & molitura, & amplexu vẽ-
triculi, & adſcititij ſpiritus proprietate: Empedocles aũt putrefactione: alij, quẽadmodũ & Aſcle-
piades Bithynus, ex crudis fieri digeſtiões affirmarũt. idẽ quoq; aĩam eſſe gnq; ſenſuũ exercitatio
nẽ dixit. Sanguificatio, eſt mutatio alimẽti in ſanguinẽ. Digeſtio, eſt cõcocti, & cõfecti, & ĩ ſangui
nẽ conuerſi alimenti in corporis particulas oẽs & partes attractio, quã natiuus calor molitur. qui-
dam hoc modo: Digeſtio, eſt cõcocti alimẽti in totũ corpus attractio, quã naturalis obit calor, cũ G
ꝓpria mutatione cõfectioneq;. Auctio, eſt ꝑfectus corporũ in longitudinẽ latitudinẽ, & ꝓfundi-
tatẽ. Nutricatio, eſt additio, quæ corporibus in circuitũ, ac latitudinẽ fit. Ætates quatuor ſunt, pri-
ma iuuenum: ſecunda vigentium: tertia mediorum: quarta ſenum. Iuuenes, tẽperatura calidi &
humidi ſunt, ac ſimiles veri. Vigentes, calidi & ſicci, eandem cum ęſtate tẽperaturam adepti. Me
dij, frigidi & ſicci autũno cõſimiles. Senes, frigidi & humidi, ac ſimiles hyemi. Redundat ſanguis
iuuenibus: flaua bilis vigẽtibus: medijs atra: pituita ſenibus. qm̃ innatus calor eſt iuuenibus mul-
tus: vigens vigentibus: medius medijs: ſenibus pauciſſimus. Iuuenta, eſt, in qua augeſcit animal,
calore atq; humore in ipſo incrementũ capiente: quo tpe & æqualia alimentis delibamenta ſunt:
aut eo, quod deſit, plus eſt, quod adgigniẽ. Vigor, eſt ętas, in qua auctum perfectumq; animal eſt,
abſolutis in eo calore atq; humore, paremq; ijs, quę dimanant, cum ijs, quæ ingerũtur, modũ obti-
nentibus. Senectus aũt, eſt ætas, in qua diminuitur animal ac deficit, decreſcentibus in eo calido
& humido, frigido aũt & ſicco augeſcentibus. Reſpiratio, eſt motus thoracis & pulmonis. eius
partes ſunt expiratio & inſpiratio. vel hoc modo: Reſpiratio, eſt attractus aeris per os & nares in
cerebrum, & in cor per fauces atq; pulmones. eius vero aeris non nihil & in ventriculũ aduenit:
atq; ex accepto portio quædam exigua in aerem ambientem retribuitur. Perſpiratio, eſt attractio H
aeris præter voluntatem, à naturali calore per cutem ſimul cum demeantibus facta. aliter, Perſpi-
ratio, eſt aeris ex corpore attractus cum naturali appetitu per totum corpus, & rurſus per vias ac
meatus excretio. Pulſus, eſt cordis, & arteriarum naturalis dilatatio, atq; contractio. ſunt autem
partes pulſus dilatatio, & contractio. vel ſic: Pulſus, eſt cordis, & arteriarũ, & cerebri, eiuſq; mem-
branarum naturalis, ac præter voluntatem motus, per dilatationem, cõtractionemq;. potes & ita
finire: Pulſus, eſt caloris, qui in corde, & arterijs continẽ, naturalis motus, nec à voluntate profi-
ciſcens. {alij ſic: Pulſus, eſt cordis, atq; arteriarum naturalis per dilatationem ac contractionẽ mo-
tus, ad innati caloris refrigerationem, & vitalis incrementũ roboris, et aĩalis ſpiritus generationẽ.
vel, Pulſus, eſt verax eorum nuncius, quæ in profundo deliteſcunt, & vates obſcurorũ, & incerto-
rum index, motu cõcinno, ac muſica percuſſione diſpoſitionẽ pręnuncians inuiſibilẽ. Pulſus aũt
genus, eſt motio, quæ nec ſedari poteſt, nec à voluntate progreditur, in ſempiterni motus diſten-
tione, ac contractione cõſiſtens, atq; in corde, & arterijs principiũ obtinens. Arteria vel circula-
riter mouẽ, vel in rectũ. conſtat in orbem non moueri. ꝙ aũt neq; in rectum agatur, hinc planẽ
noueris. à loco in locum demigrant, quęcũq; in rectum mouenẽ: finemq; obtinent motionis. non
ergo in rectum mouetur. ꝙ ſi, cum duo ſint motus, neutro cieatur, non igitur mouetur, at enim
mouetur.

A mouetur.atq; miſto dicimus motu agitari,circulari,& recto.Porrò,an miſta huius motio ſit,ratio
nabilis demonſtratio eſt centrum.centrum appello medium punctum,à quo ſeſe dilatans arteria
foras erumpit,& ad quem rurſum ſe contrahens redit.hac igitur ratione moueri in rectum vide-
tur:ex eo aũt,ꝙ in orbẽ perpetuo agatur,ſpẽm nobis inuehit circularis motionis. Motio ſex mo-
dis conficitur,per generationẽ,corruptionẽ,augmentũ,decremẽtum,alterationẽ,atq; à loco in lo
cum translationẽ.Pars princeps animæ,eſt ea,quæ toti præeſt animantis gubernationi,in cerebri
penetralibus,ac baſi conſtituta.quidam hoc modo}Pars animæ princeps,ea habetur, quæ parti-
bus animæ præeſt,ac veluti regina dominatur atq; imperat,& in cerebri baſi ſedem obtinet.Pars
aũt famulatrix,principi ſubdita eſt atq; ancillatur,in reliquo corpore collocata.Sẽſus, eſt affectus
animæ per corpus,nũcius rei, quæ mouere idonea eſt.eſt enim ſenſus agens facultas.Senſorium,
eſt inſtrumẽtum,quod ſenſum aliquem creditum habet.Sẽſibile,quod ſub ſenſum cadit.Sẽſu ve-
ro præditum,eſt ipſum id, quod ſentit:verbi gratia ſenſus,eſt viſus,guſtus,olfactus,ac ſenſus reli-
qui.ſenſorium,vel oculus,vel naſus,vel lingua,quæ & ſentiendi inſtrumenta nuncupantur.ſenſi
le,lignum,vel lapis,vel paries,vel columna,& quęcunq; ſenſibus ſuccumbunt.ſenſus aũt cõpos,
Theon,& Dion,& quæcunq; ſentiunt animalia.Senſus quinq; ſunt,viſus,auditus,guſtus, odora
B tus,tactus.Miniſtrant porrò hi famulanturq; animæ,vt Aſclepiades Bithynus affirmat, qui pro-
inde animam eſſe quinq; ſenſuum exercitationẽ dixit. Viſus,eſt, qui fit per oculos,cõtẽperato in
ipſis tenui ſpiritu,pupillæ locum potiſſimum obtinẽte,per quẽ viſoriæ apprehẽſiones fiũt.{vel,
Viſus,eſt facultas aerię ſubſtãtiæ,ſplẽdoris ſpeciem referens. Cõtuitus aũt,actiuus eſt.}Auditus
obitur p ſpiritũ auribus tẽperanter inſertũ,ſicciorẽ magis, ꝙ̃ tenuiorem, quo auditoriæ apprehẽ-
ſiones efficiuntur.Olfactus abſoluitur ſpiritu in naribus cõtẽto vliginoſo halituoſioreq;,per quẽ
olfactilium fiũt apprehẽſiones.Guſtus,eſt,qui fit ſpiritu linguę inſito magis humidiore.Tactus,
eſt,qui per ſpiritum corpus permeantem perficitur,quo apprehenſiones fiunt corporeæ. Tranſi-
tiuus motus,eſt animalium,qui per appetitionem fit,parte nimirum animæ principe auctore,ſpi
ritu vero,qui cum neruis extenditur,transferendis membris ſubminiſtrante. Vox,eſt,quę fit per
principis animæ motum,ſeſe ac ſpiritum ſimul per fauces vſq; in pulmones & linguam extendẽ-
tis,nẽpe ijs vicinum aerem diuerberantibus.Memoria, detentio conſeruatioq; in anima eſt earũ
rerum,quas antea obſeruauimus.non nulli hoc modo:Memoria,eſt præteriti cõprehenſio,cuius
pręſens fuit ex ſenſu perceptum.Recordatio,eſt,cum præter cętera ſpatio multo tẽporis interue-
niẽte rurſus cogitatio oritur adeo,vt, quæ prius aium mouere,ad memoriam reuocentur.Sõnus,
C eſt remiſſio animæ ſm naturam à finibus ad principatum.vel,Somnus,eſt animę delatio ſm natu
ram à finibus ad principium.{alij ſic:Somnus, eſt quies,vacatioq; ab animarijs actionibus.con-
ciliat hunc vtilis materia,quę ex ſtomacho in cerebrum colligitur,quæq; magis humidior ac me-
diocriter calidior eſt.}Vigilia,eſt intenſio animę à principio ad corporis partes oẽs, atq; particu-
las.Sanitas,eſt primorũ,quę ſm naturã,aut humorũ, qui in nobis ſunt,proba tẽperies,aut natura
liũ virium actio minime impedita.vel,Sanitas,eſt cõmoda quatuor elemẽtorum tẽperatura. con
ſtat nanq; animal ex calido,frigido,humido,ſicco.quidam hoc pacto:harmonia, ſeu concinnitas
coſtituentium hominem calidorum,frigidorum,humidorum,ac ſiccorum.Accidunt porrò ſani-
tati pulchritudo,bonus habitus,integritas.Pulchritudo quidem,non qualis comptricis artis per
faciei illinimenta,capillorumq; infecturã,ac ſimilia vendicatur:Bonus habitus,nõ qui à gymna-
ſtica,ſed ꝗ per ſanitatis conſequentiã conſtituitur:Integritas vero,eſt cunctarũ partium numeris
omnibus abſolutarũ roboratio cõmenſuratioq;.Quibus itaq; adeſt pulchritudo,ijs bonus color,
proportio mẽbrorum,ac cõcinnatas ſuppetunt.eſt enim pulchritudo,proportio membrorũ cum
coloris probitate.Sanitas à bono habitu eo differt,ꝙ ſanitas bonus habitus eſt commoderatus,ha
bitus autem bonus ſanitas intenſa.bonus vero exercitatorum habitus ne ſanitas quidem eſſe po
D teſt.Corporis virtutes,ſunt ſanitas,robur,pulchritudo,integritas.Animi vero,prudentia,mode-
ſtia,fortitudo,iuſtitia.Sanitas porrò modeſtiæ proportione reſpondet.eſt enim ſanitas, bona pri-
morum temperatura,conſtitutioq;.modeſtia autem, eſt purum ab omni affectu animum redde-
re,nempe voluptate,metu,triſtitia,libidine. quam ob cauſam animi motus imperturbatos tran-
quillosq; exhibet:eſtq; hęc animæ cõſtitutio, ac ſanitas.Rurſus proportione robur corporis,ani-
mi fortitudini conſentit:eſt enim robur,firmitas,ac vis inexpugnabilis coporis ab ijs rebus, quæ
corrumpere corpus cẽſentur.Fortitudo,animi robur,& ſtrenuitas ad ea perferenda,quæ mortis,
laboris,ærumnæ, ac denique omnium,quæ grauia,& terribilia eſſe videntur,ſpeciem impenſius
præſeferunt. Similis autem iuſtitia rurſus pulchritudini videtur.pulchritudo nanq; in membro
rum ſymmetria cum coloris bonitate intelligitur:iuſtitia autem,in eius commenſuratione, quod
in re quaq; exuperat.cuiq; enim pro dignitate tribuit,vt dijs,parentibus,cognatis,amicis,familia
ribus,ciuibus.Prudentiæ vero integritas confertur.hæc enim corporis membrorum: prudentia
autem, rectarum animi comprehenſionum conſummatio eſt. Secundum naturam ſanitas eſt.
Præter naturam morbus.{Quod autem eſt natura,id nec ſecundum naturam, nec præter natu-
ram iam eſt: vt gracilis admodum,ac ſiccus:vel craſſus iam,& præpinguis:vel qui naſo eſt adun-
co,aut ſimo:vel cęſiis oculis:vel qui varus,aut vatia eſt.nam qui ita ſe habent}non ſunt ſecundũ

naturam affecti. nam ſymmetriam euaſere. verum nec pręter naturam rurſus,non enim impedi- E
tur functionibus adminiſtrandis.Eſſe autem non natura eiuſmodi eſt,vt neqꝫ ſecundum naturã,
neqꝫ pręter naturam,neque natura exiſtat. tales ſunt vitiliginoſi,aut acrochordonibus , myrme-
cijs've,ac ſimilibus prædíti.hæc enim neqꝫ ſm naturam ſunt mala,ſiquidẽ à naturali ſtatu exceſſe-
re:neqꝫ vero præter naturam,cum naturales minime impediant actiones. verũ neqꝫ natura ſunt.
non enim ea fuere à principio genita,neqꝫ à prima generatione cõſtitere.non natura ergo vt ſint,
relinquitur.Enimuero,quod conſtat natura,ei, quod ſm naturam:& quod nõ natura,ei,quod p̄-
ter naturam habet, ratione proximum eſt.Partes itaqꝫ ad viuendum progenitę ꝓpriæ ſunt cere-
brum,cor,pulmo,iecur,vẽtriculus.offenſis enim ijs animal protinus , aut poſtmodum interit. ad
cõmode aũt viuendum,ac citra moleſtiam,dolorẽqꝫ,oculi,manus,pedes , & partes corporis reli-
quæ,hæ nanqꝫ ſi afficiantur,viuit animans quidẽ,at minus fœliciter viuit.Ægrotatio,quę Gręcis
νόσος vocatur,eſt primorum intẽperies,quę ſm naturam cõſiſtunt.vel intẽperies inſitorum nobis
humorum,vel naturalium facultatum præpeditio. vel verſura corporis ex eo,quod ſecũdum na-
turam eſt,in id,quod pręter naturam ſe habet.vel Ægrotatio,eſt primorum intẽperies,in qua ſic-
cum,aut frigidum,aut calidum,aut humidum præualet . Ægrotationi opportuniſſimæ conſtitu-
tiones corporum ex partibus conſtant temperatura contrarijs : quemadmodum optimæ corpo- F
rum ſtructuræ ſunt quidem ex inſtrumentalium ſymmetria , ſimilarium autem proba temperie
conſtitutæ. Affectus,eſt qui impeditio functionis alicuius naturalis , aliquarum've. Herophilei
hoc modo,Affectus,eſt non ſemper eodem tẽpore ſoluitur : ſed in breuiore quandoqꝫ:interim &
longiore. Morbus,quod Græci *νόσημα* appellant , eſt habitus ægritudinarius totius corporis , aut
partis.Morborũ alij acuti ſunt:alij peracuti:alij diuturni:quidam cõtinui : quidam intermittẽtes.
Acuti ſunt phrenitis,lethargus,pleuritis,peripneumonia, { febres ardentes , continentes tertia-
næ.} Peracuti,ſynanche,cynanche,apoplexia,cholera,tetanus,& his ſimiles.{Diuturni,tabes,re-
nũ morbus,articulorum,aqua inter cutem,marcor,comitialis morbus,& ſimiles.} Cõtinui,hemi
tritæa,typhodes.i.ſuccenſa,quę ſic vocaẽ febris,& ardens.Intermittenres vero,ſunt tertiana,quo-
tidiana,quartana,quintana,& quæ his ſimiles ſunt.Morborum pręterea quidam acuti ſunt et cõ-
tinui:vt ardentes febres,phrenitides,pleuritides.hi.n.acuti continuiqꝫ ſunt. Non nulli neque acu
ti,neque continui:quales diuturni.Febrium occaſiones quatuor ſunt:quas etiam tempora nomi
namus,irruptio,auctio,vigor,declinatio.Hippocrates nouẽ morborum differẽtias nouit , acutũ,
peracutum,malignum,diuturnum,medium,exitialem,euaſorium,periculoſum, periculo vacan-
tem.Peracutus affectus,eſt facultate,& ſpecie maior,difficiliorqꝫ acuto,qui in ſeptẽ diebus ferme G
iudicatur.hunc etiam acutiſſimum appellare conſueuit.Malignus morbus,magnus , grauiſqꝫ eſt
poteſtate,ſpecie vero imbecillis,nec tẽpora certa habet iudicationis . Diuturnus morbus,eſt, qui
in peius mutatur ac melius : in menſibus,anniſqꝫ iudicatur,aut etiam cũ homine interit. Medius
morbus,qui inter diuturnum acutumqꝫ eſt,is quoque in melius ac deterius commeat : atqꝫ in ſe-
xaginta ferè,aut octoginta diebus iudicatur. Exitialis eſt morbus,qui prorſus exitiũ affert,vel bre
ui,vel in plurimo tp̄e.Euaſorius eſt morbus is,qui nunquam fit perẽptorius . Periculoſus , qui ad
perniciem & ſalutem æquale habet momentum:is anceps quoqꝫ dici poteſt. Periculo caret mor-
bus, qui ſemper ad ſalutem,quantum in ipſo eſt, vergit,idemqꝫ poteſtate cum euaſorio eſt.Mor-
bus imagine magnus,eſt, vt vulnus in carnoſis locis multum ſpacij occupans : magnus autem re
vel effectu,vt punctura in neruo , vel muſculo , quæ parua viſui apparet,vi autem eſt magna.In-
firmitas , quod Græci vocant *ἀῤῥώστημα* , eſt morbus inueteratus cum multa imbecillitate. vel In-
firmitas , eſt morbus imbecillis vires diminuens. Morbus,id eſt *νόσημα*, permanens ſtabiliſqꝫ cir-
ca corpora conſtitutio eſt,quę vita participant.Herophilei affectum eum eſſe aiunt, qui facile ſol
uitur,ac dimoueẽ,eiuſqꝫ eſſe in humidis cauſam.Acutus affectus,eſt is,qui facilẽ ſolutionem, vel
internitionem,quantũ in ipſo eſt,habet.Fuſanei morbi,ſunt qui oĩ tp̄e,& loco fiũt. Vernaculi,q H
in quibuſdam locis abundant. Vulgares,qui tp̄ibus quibuſdam plures eodem in loco corripiunt.
Peſtilẽtia,eſt morbus,qui in omnes,aut plurimos graſſatur,ab aeris corruptione proueniẽs , quo
fit,vt quàm plurimi intereãt.fertur & quędam huiuſmodi finitio, Peſtilẽtia,eſt cõmunis affectus
plurimorum,qui ſub idẽ tẽpus per vrbes,nationeſqꝫ acuta pericula,morteſqꝫ infert acutas. Fini-
re & hoc modo poſſumus,Peſtilẽtia, eſt verſura aeris,qua de re nec ordinem propriũ ſeruent an-
ni tempora,ſimulqꝫ plures ab eodẽ morbo intereant . Cauſa,eſt,quæ in corpore quidquam facit,
èxperſqꝫ ipſa eſt corporis.Eſt aũt alia procatarctica,hoc eſt antegreſſa,vel externa , alia contenti-
ua,ſeu coniuncta,quædam antecedens. Antegreſſa,eſt,quæ confecto opere diſceſſit:velut canis
cum momordit,& ſcorpius cum ictum inflixit , & inuſtio à ſole,quæ febrem parit.Contẽtiua,eſt,
quæ, cum adeſt,præſentem ſeruat morbum,ſublata tollit:vt calculus in veſica : in oculo aquula,
pterygium,encãthis, aliaqꝫ id genus : quæ ponunt medici non in cauſarum duntaxat, ſed in affe-
ctuum quoqꝫ ratione. Athenæus aũt Attaleus ſic inquit. Cauſa , eſt ea,quæ facit.hæc autem eſt ꝓ
catarctica . aliter , Cauſæ ſunt procatarcticæ,quæ ante totam operis conſummationem exiſtunt,
quaſqꝫ nulla antecedit. Antecedẽs cauſa,eſt,quæ ab antegreſſa prorſus aut partim conſtituiẽ. non
nulli ſic,Antecedẽs cauſa,ea eſt,qua p̄ſente adeſt effectus,& aucta augeẽ,& minuta minuitur , &

A ſublata tollitur. Per ſe finiens eſt cauſa, quæ ipſa per ſe finem facit. Concauſa, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, quod facere ſola per ſe ipſa nõ poterat. Adiutrix cauſa, eſt, quę opus quidem conficit, ſed ægre: quapropter alij conſociatur, quo rem aſſequatur facilius, quam promptè obire ſeorſum nequit. Cauſę ſunt manifeſtæ, quęcunq; ex ſeipſis facientes agenteſq; ſenſu deprehenduntur. aliqui hoc modo: Manifeſtæ ſunt cauſæ, quę & apparẽt ipſæ, & opus conſentanee ſibi fieri oſtẽdunt. Non manifeſtę, ſunt, quę non ex ſeipſis, ſed per ſigna deprehẽdũtur. quẽadmodum Obſcuræ, quæ neq; ex ſeipſis noſcuntur, neq; ex alijs. † Pro tẽpore obſcuræ, ſunt eæ, quæ abſunt aliquãdiu, ac rurſus venire ſub ſenſum valẽt. Notatio, eſt per notã, vel per notas, ſeu ſigna perceptio. vel, Notatio, eſt ſignum, quod rem minus patẽtẽ quampiam declarat. Signum, eſt rei, quæ contingere debet, dignotio. nõ nulli hoc pacto: Signum, eſt id, quo cognito aliud, quod ignotum nobis erat, deprehendit̃. Paſſionũ ſignificatio, notatio interiorũ, exteriorũq;. Prænotio, eorũ, quæ euenire debẽt, ſciẽtia eſt. aut, Prænotio, eſt pſcire, quę ſint corpori euẽtura. Prognoſticũ ſignũ, eſt, ex quo noſcitur futurum. Prædictio, eſt futuri præcognitio prænunciatióq;. Pathognomonicum ſignum, eſt id, ex quo affectus dignoſcitur. Concurſus, quam Græci vocant ſyndromen, eſt congreſſus ſymptomatum. Symptoma, eſt acceſſorium affectus. Auxiliaria ſigna, ſunt ea, ex quibus

† Adde ex græ. Ad tempus obſcuræ ſunt, quæ detectę ex ſe ipſę apparẽt, & adiũctæ corporib⁹ p ſigna cognoſcuntur.

B curationis, quæ in ipſis obſeruata eſt, commonemur. Auxiliũ, eſt, quod hominibus vtilitatis gratia admouemus, ex quantite, qualitate, ordine, atq; occaſione compoſitum. Curatio, eſt ordo auxiliorum conſequentiam habentium. vel, opportunitas, & tempus muneris præclare obeundi. vel, temporis commoditas, in qua opem ferimus laborãtibus. Indicatiuum ſignum, eſt, quod primas ſibi vendicat in minus manifeſti alicuius deprehẽſione idem bonum conſequẽtis. Suggerẽs memoriæ ſignum, eſt, vt aiunt empirici, res, quæ apparet, atq; ex antegreſſa obſeruatione innoteſcit, vtilis rei, quæ cognoſcitur, ad memoriam reuocandæ. præſentium pręſentia ſigna ſunt pathognomonica omnia. i. affectuũ indicatiua. hæc enim cũ fiunt, atq; adſunt, adſunt perinde & affectus: cũ ceſſant, morbi quoq; ſoluuntur. Præſentia præteritorum ſunt ſigna, vt facti prius vlceris cicatrix. Præſentia futurorum, vt cadaueroſa facies, mortis. Præterita autem ſunt præteritorum ſigna, vt cum remiſſio à declinatione, deferbuiſſe morbum ſignificat. Præterita præſentium, vt eſſe ab aſpide demorſum inter exitialia eẽſeri. ſunt, qui hoc modo dicant: Pręterita pręſentium, vt tenue inteſtinum vulneratum eſſe, pernicioſis adnumerari. Pręterita futurorũ, vt cõfracto contritóq; oſſe toſum contrahendum. ei nanq; oportet toſum obduci, dum ad priſtinum ſtatum redit. non nulli vero ſic: Præterita futurorum, vt de capite dempto oſſe cicatricem ſequuturam. Superuenientia

* C præſentium, vt in ſenibus ſauciatum periclitari ex vulnere. Superuenientia vero ſuccedentium, vt ex vulnere conuulſio. non enim viuit pręterea is, quẽ cõuulſio excepit. {Febris, eſt innati caloris declinatio ad ſtatum, qui præter naturam ſit, pulſibus quoq; vehemẽtioribus, ac crebrioribus redditis. vel, febris, eſt cordis arteriarumq; caliditas præter naturam, vitalem firmitatem lædens. aliqui & hoc modo:} Febris, eſt redundantia caliditatis morboſæ ſeſe efferentis cum pulſuum id genus mutatione vt frequentiores, vehementioreſq; euadant. quidam autem ſic: Febris, eſt naturalis ſpiritus intemperies ad calidiorem ac ſicciorem ſtatum degenerans. Febris continens, eſt ea, quę nec noctu nec interdiu intermittit, {neq;} remiſſiones inferẽs, neq; acceſſiones. Cauſus. i. ardor, eſt febris, quę cum feruore multo fit, nullamq; requiem corpori præbet, linguam aſſiccat, denigrat, frigidæ deſiderium affert. Pemphigodes febris, eſt, quæ per caloris intenſionem puſtulas in ore, quæ Græcis phlyctides dicuntur, generat. Lipyria febris, eſt ea, in qua extrema & ſuperficies refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinẽtur, aſpera ſitientibus lingua eſt, pulſus paruus atq; obſcurus: quaſi calor ſe intro receperit. Fluxuoſa, ſeu fluens eſt febris, quæ cum alui fluore, ſæpe vero & vomitibus refrigerationem infert, ſubitamq; virium deiectionem, cum ſiti, & inſomnia, & pulſuum paruitate. Adſtricta febris, contraria eſt fluxuoſæ, excretiones non im-

D portat, pulſus magnos ſeruat, longiore ſpatio temporis corpus emaciat. Icteriodes, hoc eſt aurigi-noſa febris, ea eſt, quæ ſimilem galgulo aui, quam Græci icteron vocãt, colorem molitur, iecur in ſublime attollit, linguam aſſiccat, cutem fœdam atq; horribilem reddit. Peſtilens, eſt, quæ cũ multa caliditate ſitim inextinguilem inuehit {bilis omnis generis vomitus} fœtidas alui excretiones ac virulentas, vt paludium graueolentiæ ſint, quæ excernũtur, ſimilia: vrinas multas, ac tetri odoris, pulſus paruos, obſcuroſq; inducit. Ignaua eſt febris, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel ſanguinis per nares eruptiones, vel excretionis ſuppreſſionem affert, aut corpus euenientibus neceſſario ſymptomatis ægre afficiendum comparat. Horrida, eſt, quę habet admiſtam rigori caliditatem, pulſus adeo infirmos, vt ne ad tactum quidem vſq; perueniant, ſed intro receſſerint. hac detentis venter tumefactus murmurat: lingua humida admodum eſt, quæ quiddam aceſcenti ſimile habet, quo veluti ſaliua circumluitur. Typus, eſt intenſionum remiſſionumq; ordine ſuccedẽs redditio. vel hoc pacto: Typus eſt paſſionis tempus, cui & acceſſio & remiſſio ordinata cõtingit. Periodus, ſiue circuitus, eſt tempus in morbis, ex intẽtione et remiſſione conſiſtẽs. Quotidiana febris, eſt, quę ſingulis diebus noctibuſq; eadẽ hora vt plurimum innoteſcit. Tertiana, eſt, quę vno die, vel nocte vna affligit, ſequẽte itermittit, tertio repetit. Quartana, eſt, quę vno die, vel vna nocte inclareſcit, deinde biduum intermittit, aut noctes duas, quarto recrudeſcit. Hemitritæa, id eſt

** Al. ſqualidã ac luteam.*

ſemitertiana,

ſemitertiana,eſt ea,quam nos ex veteris magiſtri ſententia, qui in primo Epidemiarum acutam B
febrem eam dixit,haud prorſus quidem intermittere,cęterum diem vnum aut noctem leuiorem
inferre,alterum grauiorem affirmamus.qui autem à methodo ſibi denominationem vendicant,
paruam hemitritæam duabus conſtare intermiſſionibus putauerunt.Errabundæ febres vocãtur,
quæ non præfinitæ,nec recto ordine,ſed incerto ſtatu proueniunt.Diaſtole,eſt elatio,ac velut cõ-
ſurrectio cordis,& arteriarum,& cerebri,eiuſq; membranarum,in longitudinem,latitudinẽ, pro
funditatemq́;,ſenſibilis tactui . Syſtole,eſt contractio,atq; collapſus, qui ſenſum quidem nil mo-
uet,cęterum conſentanea ratione,ac conſequentia deprehenditur.Palpitatio,eſt elatio et ſubmiſ-
ſio cedentis corporis nec renitentis,quæ fit à ſpiritu,nec perpetuo durat,ſed certis cietur tempori
bus.alij ſic,Palpitatio,eſt elatio & ſubmiſſio muſculoſorum corporum,quæ à ſpiritu efficitur,nec
ſemper fit,ſed ſtatis temporibus.Pulſus magnus, eſt,qui fit arteria multum ſeſe in longitudinem
& profunditatem ac latitudinem diducente.Paruus,eſt,qui contra in minimum ſpatium longitu
dinis profunditatis latitudinisq́; aſſurgente arteria perficitur.Medius,eſt,q his ambobus interia-
cet ſm longitudinem ac circularem dimẽſum,nimirum circũferentia quoq; digitis ſeſe ad propor
tionẽ offerente.Plenus pulſus,eſt is,qui ſub tactum cadit diſtentus adeo,vt ipſa quidẽ craſſior fa-
cta videatur arteriæ tunica,maxime vero,quod inter eam clauditur,humidius vniuerſum,ac cor- F
pulentius deprehendatur.Inanis eſt pulſus,in quo tum ipſius amplexus arteriæ gracilis omnino,
ampulloſusq́; eſt,infuſa quoq; materia vix perceptibilis,atque exilis adeo,vt,ſiquis etiam digitos
imprimat,inanis occurrat apprehenſio.Durus,eſt, in quo neruoſa,vt quiſpiam dixerit,arteria vi-
detur,ac rigida,& tenſus,qui ſubeſt ſpiritus:quo fit,vt ictus vim quandam repercutiendi habeat.
Mollis , duro contrarius,nempe qui arteriam remiſſam, mollemq́; obtinet,ac ſpiritum,qui ineſt,
exolutũ,ictumq́; leniorem.Humidus,eſt,qui mollis, vt & contenta in eo ſubſtãtia mitis ſit,& hu-
miditate quadam tactui occurrat.Siccus pulſus,ita eſt,vt abſumpta ſit humiditas,& ſiccæ atq; ae-
riæ exhalationi permiſta. Vehemẽs,eſt,qui & motum ſtrenuum,& ictum ingerit violẽtũ. Obſcu
rus,qui & viribus eſt exoletis,& plagam infirmiorem adigit. Medius,eſt,qui proportionem quã-
dam inter vtrunq; horum ſeruat.Celer,qui breuẽ conciſamq́; diaſtolen habet ac ſyſtolen. Pulſus
ordo,eſt reſpectus quidam in magnitudine,vel vehementia,vel rhythmo,vel alio quopiam diſcri
mine.Ordinis priuatio,eſt ſtatus inſtabilitas in pulſibus diuerſa.alij hoc modo:Ordine carens eſt
pulſus,qui in percuſſionibus quibuſdam modo crebrior eſt;modo rarior.Æqualitas, eſt parilitas
in pulſuũ differẽtijs qbuſdã.Inæqualitas,eſt imparalitas pulſuum in quibuſdã differentijs, q̃ ipſis
pulſibus accidunt.aliqui vero ita,Inęqualis pulſus,eſt,in quo nunc vehementiores fiũt ictus,nũc G
vix ſentiuntur.rurſus alij ſic,Inęqualis eſt pulſus,qui arteriæ parte quadam altior ſub tactũ cadit,
idq́; perflata ea atq; ampliata,parte vero alia,quaſi anguſtior eadem fiat, pro capedinis quãtitate,
vehemẽtia inæqualis exiſtit,tanq̃ parte quadam arteriæ violẽtiorem elationem faciat, quadã ve-
ro ſubmiſſam,atq; infirmiorem.Herophilus Bacchius,Rhythmus,inquit , eſt motus in tempori-
bus certum obtinens ordinem. Zeno aũt Herophilius dixit,Rhythmus,eſt ordo eorum tempo-
rum,in quibus amplificantur arterię,collatus ad ea,in quibus contrahuntur.rectius hoc modo fi-
nias,Rhythmus,partium temporis ꝓportio eſt, quæ quendam ad pulſus inter ipſos habent reſpe
ctum.Heterorhythmum pulſum vocamus,qui alterius ætatis habet rhythmum. Pararhythmum
vero eum,qui quadantenus ad ętatem, in qua cõſideratur prope accedit,habetq́; rhythmum,ſed
non eum, qui illi.i.ætatis illius peculiari cõueniat. Tremulus pulſus,eſt, qui ictũ refert non æqua
bilem,nec minime vacillantem,ſed perinde quaſi vibretur.Obliquatus,eſt,qui nõ cõſtituta in re
ctum arteria præter ſitum editur.Myurus,eſt à ſitu;nempe quia,cum partes arteriæ ſuperiores in
arctum coguntur,inferiores contra,ibi quidem dilateſcunt amplius,ſuperius autem contrahun-
tur. Græci complures μυουρίζοντα appellant,cum ab ictu maiore adactio ſequentes ꝑ ſubtractionẽ
iugi decremento minores peraguntur.nominantur & hac ratione myuri,cum efficiuntur pulſus H
ex frequentibus rariores.vocatur & myurus,vbi à celeri in tardiorem demutatur. Dicrotus, ſeu
bis feriens,eſt,cum receſſio,quę creditur arteriæ,non perfecta obitur,ſed cunctatur,idq́; pro ſub-
ductionis,aut inhibiti ſpiritus quantitate , dein repetitio perfecta debitæ fit contractionis. Ara-
chnoedes.i.araneæ ſpeciem referens,ſiue aranealis,paruus eſt,ac breuis auræ agitatu mouetur.
Intermittẽs,eſt cum celebrandis contractionibus diſtentionibusq́; pulſus vnius arteria tempus
omittit.quidam ita.Intermittens eſt pulſus , in quo diſtentionem non ad ictum vnum duntaxat,
ſed ad duos,vel tres quoque arteria facit dimiſſam.Intercidẽs,eſt,cum inter duos ictus , qui ordi-
ne proprio inferuntur,ictus medius intercurrit.Deficiens pulſus vocatur,in quo nõ ad duos tan-
tum arteria,ſed ad tres etiam,& ad plures ictus immobilis perſeuerat. alij hunc in modum , Defi-
ciens,eſt,qui à magnitudine incipiens ac vehementia, magis ac magis ſubinde minuitur. taliſq́;,
quoad vllam habet magnitudinem,Græcis myurizon nominatur. vbi autem ſeſe ſubmiſerit , ac
minor factus ad minus declinauerit,deficiens nuncupatur.Caprizans eſt pulſus,vbi arteria,cum
ſe diſtendiſſe apparuerit,nec fuerit omnino diſtenta,ad alium percuſſum,prius,quàm contractio-
nis viſionem præbeat,præcipitantius tranſilijt,ſecunda autem fuit percuſſio facta vehementior.
Recurrens,eſt,qui ad quantum excurrit magnitudinis aut vehementiæ,in alijs rurſus ad tantun-
dem

A dem recurrit. Formicans, eſt prauus, inanis, frequens, obſcurus, omnium ad extremũ deductus.
aut hoc modo, Formicans, eſt, in quo circa digitos arteriæ incumbentes imago veluti formicæ fit
ambulantis: quamobrem & paruus is eſt, & obſcurus. Phrenitis, eſt mentis delirium cum febre
acuta, ac floccorum collectu: & mentis emotio: & huius impeditio pulſuum: & ſapiendi obliuio:
vel oſtenſa præcordiorum breuis cum tremore, & vocis exilitate, & à maligna febre maxima ex
parte facta palpitatione. Lethargus, eſt delatio in ſomnum non facile excitabilis, quæ cum coloris
vitio, & flatuoſo œdemate, nec ſine ipſarum quoq; ſolidarum partium, ac pulſifici ſpiritus lãguo-
re prouenit, ferè in debili febre, ac maligna. fiũt vero lethargi partim affecto principio, partim ab-
ſceſſu. Angina ea, quæ ſynãche à Græcis dicitur, eſt affectus colli acutus, difficilis, qui ægrotum
angit præfocatione. aut ita, Synanche, eſt phlegmone, alĳs extra collum, vt partes tumeſcant, alĳs
intra tonſillas, vt ſimul partes quoq; afficiantur reſpirationis, & ægra ſpiratio conſequatur. Con-
uulſio, eſt affectus, qui neruis, ac muſculis accidit, cum modo corpus totum, modo pars eius volũ
tatis iniuſſu trahitur. Tetanus, eſt extenſio, fixioq; in corpore neruorum omnium, & muſculorũ.
vel hunc in modum, Tetanus, eſt conuulſio in rectum, cum collum, ac maxillę trahuntur, dentes
cohærent, neq; annuere collum poteſt, neq; renuere. Emproſthotonus, eſt cum trahitur collum
B ac retro flecti non valet. Opiſthotonus, eſt cum retro trahitur, neq; deflecti in partem anteriorem
poteſt. Comitialis morbus, eſt oppreſſio mẽtis ſenſoriorumq;. is, qui affligitur, concidit repente:
eiq; inſuper accidit, vt ſpuma per os efferatur. Catochus, eſt, cum ſenſu priuatur anima, corpusq;
omne velut gelu obrigeſcit. Catochi tria genera ſunt, ſomniculoſum, lethargo proximum: alterũ
vigilans, cui affinis tetanus eſt, & quæ ꝑfocatio vuluę appellatur: tertium genus eſt catochi, quod
phreniticum non inerudite quis nominauerit. fit enim ex miſtis inter ſe morbis catocho & phre-
nitide: quemadmodum & Typhonia, quæ vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium eſt.
Apoplexia, eſt detentio mentis cum ereptione ſenſuum, & corporis reſolutione. {item Apople-
xia, abolitio eſt in neruis omnibus ſenſus & motus. vel Apoplexia ſenſus motusq; priuatio in to-
to corpore eſt cum principalium offenſione actionum. conflatur autem à frigido humore præci-
puos cerebri ventriculos confertim opplente.} Apoplexia porrò à Paraplexia, vt à toto pars, dif-
fert. apoplectici nanq; prorſus & paraplectici ſunt: paraplectici vero non omnino & apoplectici.
differunt quoq; eo, quod ſani mente paraplectici, reſoluti parte vna corporis ſunt, aut pluribus:
apoplectici & his, & mente, & toto. paraplectici demum dicuntur, quibus dextrę tantum partes,
aut ſiniſtræ reſolutione elangueſcunt. Peripneumonia, eſt phlegmone pulmonis cum febre acu-
C ta, & ſpirandi difficultate: rubent autẽ & in ipſis ægrotantibus malæ. Pleuritis, eſt dolor lateris, ac
ſuccingentis mẽbranę, vſque ad clauiculam, & ſummum humerum, & ſcapulam pertinens, cum
febre acuta, minimeq; intermittente, non ſine dolore confodiente, ſimul & horrore, & ſpiratio-
nis difficultate, & tuſſi. Cardiaca diſpoſitio, eſt innati roboris labefactatio, et languor. fit plerunq;
conflictante ore ventriculi & ſtomacho, cum ſudorum immodicam vi. ſunt, qui cardia. i. corde
phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hãc virium exolutionem, quod euenit
malum, cardiacam vel diſpoſitionẽ, vel ſyncopen nominarint. Inflatio, eſt, cum ſpiritus copioſior
genitus in ſtomacho detinetur, ipſumq; & cum eo ventriculum diſtendit, quo fit, vt diſpenſatio
præpediatur alimenti. Cholera, eſt affectus peracutus, ac grauis, quæ per vomitus in catarrhum,
id eſt defluxum, protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio et multa excretione in tormina,
atq; non multo poſt in id genus febres, quales in inteſtinorum difficultatibus fiunt, atque in mali
gnas ablegauit. aut ſic, Cholera, eſt acutus affectus cũ vomitibus billioſis multis, aluiq; deiectioni
bus, ſuris quoq; ſe contrahentibus, ac frigeſcẽtibus extremitatibus. fiunt in his ægris & pulſus mi
nores, obſcurioresq;. Ileus, ſeu voluulus, eſt phlegmone inteſtinorum, quo malo nec flatus infra,
nec deiectiones tranſmittuntur, vermina ſequuntur valentia, cruciatusq; intolerabiles. Aurigo,
D ſeu Morbus regius, arquatus've, eſt bilis refuſio in cutem, quo fit, vt ſuperficies tingatur, luteaq;
fiat, & vitietur cutis. albæ quoq; in ventre deiectiones fiunt eo morbo affectis. Inſania, eſt aliena-
tio mentis euariatioq; à cõmuni hominum ritu, ac ſanorum moribus, ſine febre. Melancholia, eſt
affectus, qui mentẽ lædit, non ſine graui animi moleſtia, atq; auerſione à rebus chariſſimis, fit ſine
febre: non nullis vero eorum, ſi atra bilis acceſſerit multa, ſtomachum vſq; adeo infeſtat, vt & euo
matur, ſimulq; mens hoc modo vitietur. Cephalæa, eſt paſſio, quæ per quoſdam circuitus intole-
rabilem capitis dolorem affert: quocirca & aures ſonant, & rubent oculi, ac prominent: ſimul ve-
ro diſtenduntur & ipſis ægrotis venæ frontis, & rubor in facie eſt. Heterocrania, eſt, vbi modo in
parte ſiniſtra capitis, modo in dextra dolor accidit, ac qñq; intenſiones, interdum remiſſiones in-
fert. Scotomatici. i. vertiginoſi appellãtur, quibus obtenebrationes contingunt, videturq; ĳs cir-
cũferri caput, & lucis incerti ac vagi in tenebris ſplendores oculis obuerſari. Catarrhus. i. deflu-
xus, eſt multorũ delatio humorũ per palati foramina & nares, {qui deſcẽdẽtes ſubiecta loca male
habẽt,} ac in exitu vnà cũ flatu egrediẽte ſtrepitũ quẽdã faciũt. Hydrophobos. i. aquæ reformida
tio, eſt affectus ex canis morſu rabie furentis. fit cũ potus auerſione, conuulſione, & ſingultu. his
vero & deliriũ ſuperuenit. Bulimos. i. ingẽs fames, diſpõ eſt, in qua fit cibi inglitio ex paruis iter-
uallis, q hac detinẽtur, & reſoluunt, & cõcidũt, decoloresq; fiũt: perfrigeſcũt ĳs extrema corporis:

torquet ſtomachus. vixq; pulſus percipitur. Phagedæna, eſt conſtitutio, in qua multum appeten- E
tes cibum, ſumẽteſq; immodicum, non ipſum retinẽt, ſed vbi eiecerint, rurſus appetunt. Tabes,
eſt vlceratio pulmonis, vel thoracis, vel fauciũ, vt & tuſſicula, & debiles comitẽtur febres, & cor-
pus conficiatur. eſt enim tabes, phthiſis à Græcis cõiter dicta, omnis diminutio corporis, ac colli-
quatio. ea vero, quam phthoen proprio vocabulo appellant, corporis conſumptio ex vlcere ac de
molitio eſt. dicta Græcis eſt phthiſis à verbo φθίνειν, qđ eſt diminui. Dyſpnoici, ſunt, in quibus ſpi-
ritus, velut per anguſtas vias actus, eliditur expiraturq;. Aſthma, eſt affectus, qui valentẽ conatũ
reſpirãdo, difficultatẽq; importat, ſimulq; ſedere aliquos cogit ac reſurgere. Iecinoroſi, ſunt, quos
iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis colore malo. ſuperuenit ijs
febris ardens, & lingua exareſcit. Scirrho affectũ iecur eſt, cũ circa ipſum tumor adeſt durus, & ta
ctui renitens, nec dolorificus. Lienoſi, ſunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturę ſtatum
non redeunt, nec phlegmone liberantur, ſed permanet ipſis duritia, quapropter & fluctionibus
per morbos infeſtantur, & color ipſis corporis permutatur natiuus. Scirrhus eſt lienis, cum ma-
ior lien, & durus admodum, & tumore diſtentus ſentitur. Diarrhœa. i. profluuium, copioſior flu
xio eſt alui diuturna, ſine phlegmone & vlceratione. Cœliaca diſpoſitio, eſt alui fluxio non recẽs,
ſed diuturna, cum verminibus, multiſq; excretionibus, corpore ſimul marceſcente. Dyſenteria. i. F
inteſtinorum difficultas, eſt inteſtinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum, fæciſq; ſi-
milium ſtrigmentorum ſecretione, nõ ſine alui, inteſtinorumq; morſu, ac cruciatu. Teneſmus, eſt
diſpoſitio, ad partes inferiores rectũq; ipſum inteſtinum pertinens, in qua impetus, cupiditateſq;
deſidendi plures, paucæ vero excretiones fiant. {vel vt alij, Teneſmus, eſt recti inteſtini mordica
tio, quam bilioſi, acreſq; humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditateq; egerẽdi, tametſi
exigua excernantur.} Lienteria. i. leuor inteſtinorum, eſt dyſenteriæ magna ex parte comes affe
ctus, quãdo ob factas ex vlceribus cicatrices, ſpiſſioribus, leuigatioribus, indolentioribuſq; reddi
tis inteſtinis, neceſſe eſt, vt cibi prius, quã aſſumpti cõcoquantur, ocyus ad excretiones decurrãt,
vtiq; ĩpromiſcui, incocti, quales ingeſti fuere. {alij vero ſic, Lienteria, eſt tota ſimul, celerrimaq;
trãſmiſſio ciborum, cũ tales excreti ſunt, quales deuorati.} Colica diſpoſitio, eſt cõſtitutio plenio
ris inteſtini diuturna, in qua ſpacijs tpis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates reſpiran-
di, ſudores, perfrictioneſq; adoriuntur. Hydropis. i. aquæ inter cutem ſpecies ea, quę anaſarca. i. p
carnem dicitur, eſt, cum corpus totum intumuit œdemate, atq; humore circũluitur, peruertuntur
& ægrotis pudenda, ciborũ appetitus tollitur, & febris comitatur. Hydrops aſcites. i. vtricularius,
eſt, in quo venter, & ſcrotum, cruraq; intumeſcunt, ſuperiores aũt partes extenuantur, & graciles G
fiunt. Hydrops tympanias, eſt, cum in vẽtre ſpiritus plus inuenitur, humoris minus, ac ſiquis pul
ſauerit, ſonus exauditur. Nephritis, eſt renum phlegmone cum dolore vehemẽti, qñq; vero et vri
næ difficili tranſitu, in qua fibroſa quædã, vel arenoſa cũ modico ſanguine excernunt. Lithiaſis. i.
calcularis morbus, eſt calculi generatio in veſica, per quẽ vrinæ excretio prohibet. alio modo. Li-
thiaſis, eſt affectus, qui diſtentiones affert veſicæ, ſimul vero & imus vẽter diſtẽditur, nec raro ad
præputium ea diſtẽtio peruenit: ſuperaccedũt ijs & vrinæ ſuppreſſiones, vtiq; cum prouectus la-
pis vias excremẽti intercluſerit. Strãguria. i. vrinæ ſtillicidiũ, eſt excretio vrinæ guttatim deſtillã-
tis. Iſchuria, abſoluta prorſus vrinæ ſuppreſſio eſt, quæ periculũ affert. Octo porrò modis inhibe-
tur vrina, phlegmone, ſcirrho, ſanguinis cõglobatione, reſolutione, calculi procidentia, renũ con-
ſenſorio affectu, vlceratione, calculari morbo. Fiunt in renibus calculi, quãdo in corporibus illis
humorum craſſorum copia cum febrili caliditate coiuerit. {vel aliter, Generantur calculi in reni-
bus, vbi collecta in ijs cũ proportionali febre craſſorum humorum copia fuerit, à qua ſuperaſſati
ad calculi trãſeunt generationẽ.} Gonorrhœa. i. genituræ profluuium, eſt excretio ſeminis mor-
bum importans, cum quo tabeſcit corpus, decoloraturq;. fit malum hoc vaſorum ſeminaliũ robo
re ſoluto adeo, vt quodã modo lãguẽtes ij ſemẽ haudquaquam retineãt. Satyriaſis, eſt affectus cũ H
genitalis mẽbri tẽtigine, ſimul ſe tẽdẽtibus eius particulis. ſunt quibus & feminis eiaculatio cum
voluptate fiat. hi vero mente exturbãtur, neruorũ tentio & ſeminis fit. Iſchias, eſt coxẽdicis dolor
diuturnus, nec ſolutu facilis. aut ſic. Iſchias, eſt morbus validum dolorẽ coxæ per circuitũ inferẽs,
qui dolor vel vſq; ad poplitẽ, & ſurã deſcendat. Arthritis. i. articularis morbus, eſt phlegmone ſta-
bilis, circa articulos conſiſtẽs, dolorẽq; ingerens vehemẽtem, neruis nimirũ patiẽtibus. Podagra,
eſt affectus, qui circa pedes oritur, & dolorẽ mouet, patiẽtibus neruis, idq; alijs cũ ardore, alijs cũ
algore. Paralyſis, hoc eſt reſolutio, affectus eſt, quo volũtarius motus offẽditur. is circa partes, aut
partẽ aliquã fit. perficitur aũt neruis muſculiſq; perpeſſis. Scelotyrbe, quaſi cruris turbã vel per-
turbationẽ dicas, ſpecies eſt reſolutiõis, qua erectus ambulare homo nõ poteſt, & latus aliàs in re
ctum, qñq; ſiniſtrum in dextrum, nõ nunquam dextrum in ſiniſtrum circũfert, interdum quoq;
pedẽ nõ attollit, ſed attrahit, velut ij, qui magnos cliuos aſcẽdũt. Peroſis. i. oblęſio, eſt priuatio, ipe
dimentũ've naturalis functionis, aut alicuius mutilatio particulæ. Læpra, eſt cutis mutatio in ha-
bitum, qui præter naturã ſit, cum aſperitate, & pruritibus, doloribuſq;, non nũquam & ſquamis
decidentibus, interim ſecus, plures hæc etiam corporis partes depaſcitur. Elephas, eſt affectus, q
cutem craſſam, atq; inęquabilẽ reddit, liuor adeſt tũ cuti, tũ oculorum albis, exeduntur partes ma-
nuum

A nuū,ac pedum ſummæ,ex quibus ſanies liuida,ac fœtida emanat.Impetigo,eſt ſummæ cutis aſpe
ritas cum multa prurigine . Medicinæ duæ ſunt partes ſummæ,contemplatio,& actio.antecedit
actionē contemplatio:ſiquidē conſiderare prius aliquid conuenit,itaq; deinde agere. nam præce
ptio ratione cōſtans,exercendorum operum principium eſt. Partes medicinæ quinq; ſunt , quas
& ſpecies quidam nuncuparunt:naturæ indagatrix,cognitrix affectuum,victus inſtitutrix, mate
rialis,curatrix. Indagatrix naturæ,eſt,quæ circa contēplationē verſatur regētis nos ac moderantis
naturæ.Affectuū cognitrix , q̄ id, quod p̄ter naturā eſt, dignoſcēdū ſuſcipit. Victus inſtitutrix,q̄
in ſanis atq; ægrotantibus victu inducēdo meditatur . Materialis,quæ circa materiā ſe habet cor-
pori noſtro medētem.Curatrix aūt,quæ circa ſanitatis deperditæ reuocationē,eiuſq; reſtitutionē
operam nauat.Fit phlegmone in vtero cum vētris atq; inguinū cruciatu,ac febribus,qua & ſinci
put laborat,& tendonum contractio adeſt,& oculorum dolor.Abſceſſus tūc eſt in vtero, cum in
tenſus eſt dolor,pulſatq;,& vſq; ad imum ventrem,& inguina,ac lumbos pertingit, & febres ad-
oriuntur. Vterina ſuffocatio,eſt affectus per recurſum vteri:correptæ ea corruunt, vociſq; impo-
tes redduntur:quare nec manifeſta ijs amplius reſpiratio fit,& ſuſpenduntur hypochondria, pul-
ſus quoq; obſcurus habetur,ac tardus. Muliebris fluxus,eſt humorum delatio per vterum ad mul
B tum tempus perdurans,quam eius facit excretio. Albus fluxus,eſt cum alba ſunt, quę excernun-
tur,apparent tumores in facie,partes quoq; ſub oculis intumeſcunt,non nullis vero & venter , &
crura.Rufus eſt fluxus,cum ſubrufa excretio demanat,doloreſq; in lumbis naſcuntur, atq; ingui
nibus. Fluxus ruber eſt, qn̄ tale id manet,quod excernitur , qualis ſanguis iugulatæ recens victi-
mæ apparet.excidunt ſanguinis globuli,dolor habet,& ardor,ac ſtridor : laborant quoq; ipſa pu-
denda,& imus venter. Niger fluxus,eſt,cum nigræ excretiones prodeunt.corpus ægre ſpirat ex-
halatq;,& in pudenda dolor incumbit,& extenuantur mulieres. Eryſipelas.i.ignis ſacer,in vtero
eſt,vbi is perinde afficitur dolore,atq; ij,qui indeclinabiliter ab igne vruntur, ardorq; ille in qui-
buſdam aliàs ad alios vteri locos tranſmigrat. Scleroma.i.durities, tumor eſt duriuſculus , qui in
parte vuluæ aliqua naſcitur,fitq; plerunq; ex phlegmonis,quæ diu permanſere. Scirrhus in vte-
ro,diſpoſitio eſt in eius aliqua parte,vt ſit durities renitens,tumens,inæqualis , magnaq; ex parte
vacans dolore. Carcinoma in vtero,eſt tumor ſine vlceratione,inæqualis,verrucoſus . Pilorū no-
uē ſunt affectus,rhopaloſis.i.velut in bacculos coagmentatio,dichophyia,quaſi biſurcatio, quaſ-
ſatio,atrophia .i.alimenti ſenſus priuatio,ariditas,canicies,fluxio,alopecia,ophiaſis. Rhopaloſis,
concretio eſt ſummorum pilorum indiuiſibilis,qui etiam non amplius creſcant. Quaſſatio,eſt ca
C ſus inæquabilis pilorum non diſſimilis ijs,quæ abſcidit bipēnis. Atrophia,eſt gracilitas eorum ni
mia,qui nec amplius augeſcant. Ariditas,lanuginoſa eorundem ſuperficies eſt , puluere conſper-
ſis adſimilis. Canicies,eſt pilorum ante legitimam ętatem cōmutatio in album. Fluxio, eſt pilorū
defluuium,quæ tabeſcentibus magna ex parte,atq; ex diuturno morbo conualeſcētibus euenit.
Alopecia,eſt cum color albidior redditur,qua mutatione auri colorem referētes pili radicitus de
cidunt . Ophiaſis,mutatio eſt coloris,antedictæ proxima,cæterum ad maiorem,q̄ in illa,pilorum
denſitatē,cum tortuoſa nudatione. Fracturarum octo in capite ſunt differentię: rhogme.i.fiſſura
vel rima,eccope.i.effractio,engiſoma,id eſt propinquatio,ecpieſma.i.expreſſio,camaroſis , qua-
ſi camera o,apoſceparniſmus,quaſi dedolatio,thlaſma,id eſt cōtuſio,apechema,ac ſi reſonitū di-
cas,quidā vero cōtuſionē nō admittūt,& reſonitū fiſſurę ſubijciūt. Rhogme, eſt oſſis interruptio
ꝑ ſupficie re cta,& vel anguſta,vel lata. Eccope,diuiſio eſt caluę,qua os offenſum refractū eſt. En-
giſoma,ꝑtuſio eſt oſſis,cū pars affecta in ꝓfundum deſcendit,ac ſup illæſum os corruit. Ecpieſma,
caluę in multas partes diſtractio eſt,ſimul vbi intruſę oſſis partes in imū decubuerint , ac mēbra-
nā innixu ſuo premāt. Apoſceparniſmus,abſciſſio eſt oſſis,cū eius pars decuſſa vulnerādo fuerit.
Camaroſis,eſt oſſis perruptio,cū ex alterutra refractū parte ſimilē cameræ figurā acceperit. Ape-
D chema,dirēptio eſt oſſis ſupficiaria,vel ēt ꝓfunda in partibus ictui oppoſitis. Cōtuſio,eſt receſſio
caluę in profundū,ſine fractura.fit in puerili potiſſimū ętate: planius vero, quod dicimus intelli-
ges,ſi,quod in ſtāneis accidit vaſis,cōtēplaberis. Tres circa oculos fiunt affectus:phlegmonę,flu-
xus,vlcerationes. Vlcerationū in oculis differētię ſunt,argemon.i.albor,nepheliō , hoc eſt nube-
culā,epicauma,hoc eſt inuſtum,bothriō.i.foueola.phlyctis.i.puſtula,albugo,carbunculus, myo-
cephalum.i.muſcę caput,ſuppuratio,ſeu vnguis,ſtaphyloma.i.vua,hæc cum percuſſu eueniunt.
ſine eo vlcerationis affectus hi ſunt,mydriaſis,id eſt occæcatio quaſi ferramēto candente admini-
ſtrata, tabes, atrophia, nyctalops,quaſi luſcioſitas,ſuffuſio,glaucoma,reſolutio,myopiaſis quaſi
cōniuentia,ſtrabiſmus,pterygium,id eſt pinnula,encanthis.i.tuberculum inangulare, prociden-
tia,chemoſis,cōfuſio. Eſt ergo phlegmone,tumor circa oculos,qui cū rubore , & caliditate mul-
ta,& motu difficili,ac pūctionibus gignitur. Fluxus, eſt tenuium delatio humorum, quā cohibe
re nequeas , non ex noſtra voluntate proueniens. Vlceratio, eſt ruptio circa corneam tunicam,
quæ vel ex ictu,vel ex ſtrenua phlegmone oritur. Argemon, eſt vlceratio , quæ in nigro oculi al-
ba apparet,in albo aūt ſubrubra . Nubecula,eſt caligo,vel ſupficiaria vlceratio in nigro. Epicau-
ma,eſt velut ex igne cruſtuloſa vlceratio,quæ nigro aduenit,nec permanet . Foueola,eſt cauum
vlcus,ac purū in nigro. Puſtula,eſt abſceſſus in nigro , humorē continēs cū phlegmone,& fluxu.

Albugo,cicatrix eſt craſſa,& profunda , vlceri inducta . Myocephalum , eſt exigua vuæ tunicæ E
porrectio in nigro, muſcæ capiti ſimilis,per vlceratione facta . Carbunculus,eſt cruſtuloſa ceu ex
igne vlceratio cum paſtione,& fluxu,interdum quoque & bubonibus,& febre. Suppuratio, vel
vnguis,eſt collectio puris in nigro cum phlegmone ſm iridem , vngui conſimilis. Confuſio,ru-
ptio eſt tunicarum,quæ in profundo ſunt,aliqñ ex percuſſu,interdum ſpõtina, cũ profuſione hu-
morum,& pupillæ alteratione. Mydriaſis,facultatis alteratio viſoriæ eſt,turbatis humoribus. Ta-
bes,eſt pupillæ diminutio cum obſcuratione. Atrophia,eſt paruitas totius oculi , & pupillæ cum
offuſcatione. Nyctalops,eſt affectus diſpoſitioq; oculorum ſine conſpicua cauſa. vſu aũt ſic habẽ-
tibus euenit,vt interdiu non cernant,noctu vero conſpiciant. Glaucoma , eſt naturalium humo-
rum in glaucum colorẽ mutatio. Staphyloma,eſt,quod in pupillæ loco conſurgit acino vuæ ſimi-
le. Procidẽtia,eſt,cum ab ictu aliquo violẽto,aut ſtrãgulatione,cum cõtinua febre, vel capitis do-
lore prolapſus oculus fuerit. Myopiaſis, eſt diſpoſitio ab ortu contracta , qua ꝓpinqua cernimus,
remota vel parum,vel nihil omnino. Strabiſmus,oculi muſculorum nõ oium , ſed aliquorum re-
ſolutio eſt, ob quam cauſam vel ſurſum,vel deorſum, vel in latera nuunt oculi. Hippus.i. equus,
diſpoſitio eſt à generatione prodiens,qua inſtabiles fiunt oculi ac ſemper mouẽtur , vtique motũ
ſuſtinentes in concuſſu,& tremore aſſiduo conſiſtentẽ. hanc diſpoſitionẽ ἵππον.i.equum vocauit F
Hippocrates. affectus aũt eſt oculum firmantis muſculi,qui viſorij baſim inſtrumẽti complexus
eſt. Chemoſis,eſt ambientis oculum membranæ,quod album quoque appellatur,affectus ⁎albæ * a.l. hiatulæ.
carnis perſimilis. Circa genas anguloſq; oculorum hi contrahũtur affectus. ſcabies. phthiriaſis.i.
pedicularis morbus. crithe.i.hordeolum. chalaza. lithiaſis,id eſt morbus calcularis, trichiaſis.i.pi-
laris affectus. aſpredo. lagophthalmon.i. leporinus oculus. ectropion ſeu inuerſio. rhyas,quaſi ri-
uulus. anchilops. ſtaphyloma. Scabies,eſt ſummarum genarum , angulorumq; eroſio cum pruri-
tu,quam acerrima fluctio progignit. Phthiriaſis,eſt ſcabies circa palpebrarum radices, quæ ſqua-
mas furfuri ſimiles dimittit. Chalaza,globulus eſt in gena,milij magnitudine,à ſimilitudine grã-
dinis ſic vocata. eadẽ quoq; eſt lithiaſis. Hordeolum, eſt humoris concretus circa genam , oblon-
gior,hordeum referens. Aſpredo eſt duricia,& aſperitas inæqualis,q̃ intra genas oritur. Rhœas,
eſt angulorum carnis abſumptio,ob quam cauſam effluit lachryma . Trichiaſis,caſus eſt genarũ,
inſitorumq; ijs pilorum generatio præter naturam. Tres trichiaſeos differentiæ habentur: phalã-
goſis,caſus,ſubortus. non nulli & diſtichian.i. duplicem ordinem ſuperinuehunt. Eſt autem diſti
chia,alterius pilorum ordinis in genę margine exortus pręter naturam. Encanthis,eſt exuperan
tia carnis in magno angulo. Anchilops,tumor in angulo magno conſurgẽs,atque humoris colle- G
ctionem habens,non perforatus,aut conuio foramine. dictus eſt anchilops, ꝙ prope oculum ſit.
ὢψ enim oculus eſt, ἐγχὶ vero prope. Suffuſio,eſt concretio aquoſi humoris, quæ viſum magis mi
nus ve impedit. differt ſuffuſio à glaucomate , tum ꝙ concretio ſit hæc diluti humoris : glaucoma
vero,naturalium mutatio humorum in cæſium colorem , tum ꝙ in glaucomate haud prorſus , in
ſuffuſione aliquantulum cernant . Hydatis.i.aquula,ſubſtratæ ſuperiori genæ pinguedinis aug-
mẽtum eſt,qua fluunt præter naturam oculi . Lagophthalmon,eſt cum ſuperior adeo retrahitur
gena,vt oculum,dum clauditur,totum non contegat. Pinnula,corporis excreſcentia eſt,quę cor-
neæ tunicæ inhæreſcit. Ectropion,eſt ſuppullulatio carnis in gena,quæ genã ipſam ſua grauitate
foras cõuertit. cauſa eſt genæ euertẽdę vel caro adnaſcens,vel reſolutio,vel cũ cicatrix inducitur.† † a.l. Milphoſis
Ptiloſis,eſt defluuiũ palpebrarum acerrimo fluxu eius rei auctore. Staphyloma , eſt nigri tunicæ
extẽſio cum inflãmatione,acino vuæ ſimilis . Sarcoma, eſt carnis in naribus præter naturam au-
ctio. Eſt vero & Polypus quoddam ſarcoma. porrò dictus polypus eſt à polypis piſcibus. nam,vt
illi multas habẽt ꝓpagines,molleſq; ſunt,atq; augẽtur,ita is quoq; affectus. Differt ſarcoma à po-
lypo magnitudine,& opificio. Ozena,eſt vlceratio in naribus profunda,tetri odoris,atq; halitum
emittens. Parotides,abſceſſus ſm aures ſunt. hos non nulli Dioſcurus appellarunt, ſuccedunt ma H
gna ex parte febribus,atq; ab ijs liberant. Leuce,corporis in album colorẽ mutatio eſt præter na-
turam. Herpes,eſt vlcus,quod ex bilis redundantia fit,& depaſtionem facit. Atheroma,eſt tunica
neruoſa,quæ humorẽ pulti ſimilẽ continet. Steatoma,eſt auctio pinguedinis aliqua in parte præ-
ter naturam congeſta . Proſarteſis.i.appẽſio,longiorum eſt mẽbranarum ad vicina loca applica-
tio. Aneuryſma.i.dilatatio,venoſi vaſculi relaxatio eſt,aut diſperſio ſpiritualis materiæ ſub carne,
per diſſultationẽ ſeſe diffundentis,diſtribuentiſq;. Hypoſphagma,extra ſuperficiem eſt, perſimi-
le vibici. Ganglium,conglobatio eſt nerui præter naturam,quæ in vnum corpus coaluit. Aptha,
ſuperficiaria eſt vlceratio,quæ in ore gignitur. viſitur autem hæc in puerulis potiſſimum vlcera-
tio. Phlegmone,eſt tumor cum rubore & duritia,pulſatiles afferens dolores: dicta,quod affectus
ea locus φλέγεται,hoc eſt vratur. aut tumor dolens,ac renitens,cum rubore,citra febrem. Eryſipe
las,id eſt ignis ſacer,eſt rubedo cum ignita inflammatione,febres interdum , doloreſq; inferens.
{vel ignis ſacer,eſt tumor rubens,dolorificus,qui à bilioſo ſanguine generationem obtinet. Car-
bunculus,eſt ex magis melancholico putrefacto ſanguine tumor vlceroſus . } Vacuamus vel ve-
næ ſectione , vel cucurbitula,vel hirudine,ac ſimilibus. Sanguinem detrahimus ob multam ple-
nitudinem : præſertimq; vbi ipſum affectus auctorẽ eſſe ſuſpicabimur . Detractionis cuiuslibet

tutior

A tutior præferenda:grauis, medicinæ oblatione declinanda eſt. Cucurbitula vtimur ad locorum contuſionem. Hirudinem admouemus, vbi affectum locum tenuiter aperire eſt opus. Scirrhus, eſt tumor corporum, cum duritia,& pondere,& motus, ac ſenſus difficultate. Abſceſſus, eſt corporum ex plegmone in pus tranſmutatio. Coloboma, id eſt mutilatio, defectus particulæ eſt in parte aliqua corporis. Tofus, eſt ſubſtantia calloſa,& renitens. Hydrocephalon, eſt humoris aquoſi, aut fęculenti ſanguinis collectus in parte corporum aliqua eorum, quæ caput concinnant. Syrinx, id eſt fiſtula, tubulus eſt calloſus, anguſtus, oblongus, interdum etiam obliquus, os habens, cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duæ fiſtularum differentiæ ſunt: cæcæ, quæ oſculum in profundo, ſinum ad ſuperficiem habent: occultæ, quæ & os, & ſinum obtinent in profundo. Cenon, id eſt fauus, vlcus eſt aſsidua habens foramina, ex quibus humor melli ſimilis excernitur. Phagedæna, eſt vlcus, quod propinqua & adiacentia erodit. Carcinoma, eſt tumor malignus, prædurus, ſine vlcere, vel vlceratus, à cancro animali dictus, quem Græci καρκῖνον vocant. Dionyſiſci, ſunt oſſeæ eminentiæ, quæ prope tempora naſcuntur. dicũtur autem cornua, detorto à cornigeris animalibus nomine. Teredo, pertuſio eſt oſsis ex corruptione. affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum eſt, quæ τρήματα appellantur: quaſi

B τρυπῶν quidam exiſtat. Aden, id eſt glandula, conuolutio ſicca quædam & carnoſa eſt vel carnoſa conglomeratio. Struma, caro eſt ſicca, quæ nec facile ſoluitur. Broncocele, quaſi dicas gutturis ramex, tumor eſt gutturi adnaſcens: differtq; ab eo, qui in ſcroto progignitur. Anchyle, paſsio eſt tendonum circa collum, vel articulos, qua functio impeditur. Exomphalos, id eſt procidens vmbilicus, prominentia eſt vmbilici diuerſis de cauſis proueniẽs. Gynæcomaſthon, id eſt muliebris mamma, ſubiectæ mammis pinguedinis auctio eſt præter naturam. In contectu eſt abſceſſus, cum corporum, quæ ſunt in profundo, aut viſcerũ in pus fit mutatio. Acrochordon (genus quoddam eſt id verrucarum dolens) exortus eſt orbicularis, anguſtamq; obtinens baſim. Phygethlon, id eſt panus, abſceſſus eſt naſcens in inguine. Epiploomphalon, omenti eſt in vmbilicum decurſus. Hydromphalon, coitio in vmbilico eſt lenti humoris, qui ſub tunica quoq; interdum continetur. Poromphalon, eſt concretio toſi in vmbilico. Sarcomphalon, incrementum carnis præter naturam eſt in vmbilico, vel mitis, vel malignæ. Pneumomphalon, dilatatio eſt vmbilici. Hypoſpidias, eſt affectus, in quo glans colis attracta eſt. Thymus, aſperę carnis extuberatio eſt, quę ſimilis circa genitale, ac ſedem oritur. Lipodermus, id eſt (trãslato ad morbũ nomine) apella, defectus eſt tegentis glandem pelliculæ, adeo, vt diſtrahi non amplius poſsit. Phymi duo diſcrimina ſunt:

C vel enim ex natura fit, vel poſtea gignitur, vlceratione antegreſſa. Pariepiphymoſis, eſt, cum retracto glandis neruo præputium deduci præterea nequit. Rhagas, id eſt ſciſſura, fiſſum'ue, diuiſio eſt labia obtinens callo indurata. Circunciſio vel circunſectio, ablatio eſt cutis glandem obtegentis. Hæmorrhois, relaxatio eſt vaſorũ, quæ ſedem contexunt, dicta ἀπὸ τοῦ τὸ αἷμα δι' αὐτῆς ῥεῖν, id eſt, quòd ſanguis per eam fluat. Differẽtiæ quinque hæmorrhoidum ſunt, à magnitudine, multitudine, figura, loco, conſtitutione. à magnitudine, cum aliæ paruæ ſint, aliæ magnæ, aliæ mediæ. à multitudine, cum plures in alijs, in quibuſdam pauciores conſiſtant. à figura, quòd non nullæ anguſta, quædam lata ſint baſi. à loco, quando aliquæ in ano, quædam in ſphinctere, id eſt ſtrictore, aliæ in recto ſunt inteſtino. à conſtitutione, quoniam aliæ mites ſunt, aliæ malignæ. Condyloma quaſi dicas nodus, eſt extuberatio, quæ cum phlegmone in rugoſa contrahenteq; ſe ani parte conſurgit. Tres circa ſcrotum fiunt affectus, ramex, ſcabies, detritio. Tumores in ſcroto conſiſtunt, hydrocele, enterocele, hydrenterocele, cirſocele, porocele, epiplocele, enteroepiplocele, id eſt hernia ſeu ramex aquæ, inteſtini, aquæ & inteſtini, varicis, toſi, omenti, inteſtini atq; omenti. Hydrocele, lenti humoris in parte ſcroti collectio eſt. Enterocele fit, inteſtino in alterum locum paulatim, vel ſemel delapſo. Enteroceles cauſæ ſunt, antegreſſa quidem, intenſio, vel ictus,

D continens autem, iterata huius extenſio, aut ruptio. Hydrenterocele, eſt delapſus inteſtini minusq; elaborati humoris collectus in ſcroto. Cirſocele, eſt dilatatio amplificatioq; quorundam, aut omnium, quę teſtem alunt, vaſorum. Hygrocirſocele, id eſt aquoſus ſimul & varicoſus ramex, eſt dilatatio teſtem nutricantium, vaſorum & lenti humoris in ſcroti aliqua parte collectio. Epiplocele, lapſus omenti eſt in partem ſcroti. Enteroepiplocele, in ſcroti partem caſus inteſtini eſt atq; omenti. Cele. i. ramex, tumor eſt, qui dictorum aliquod continet. omnis enim in ſcroto tumor κήλη, id eſt ramex nuncupatur. Crypſorchis, id eſt teſticuli occultatio, teſticuli, vel teſticulorum receſsio eſt. Rhacoſis, id eſt detritio, multa ſcroti extenſio eſt. Pſoriaſis, id eſt ſcabies, duritia ſcroti eſt cum intenſa prurigine, quandoq; vero & vlceratione. Gangræna, eſt corporis mutatio à naturali cuiuſq; habitu in alienum, atq; extinctio, cum vlceratione, vel citra hanc. gignitur autem vel plethora antegreſſa, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgi imperitia. Os, eſt, vt Plato arbitratur, medulla, quæ à calido ſpiſſatur. ex quorundam autem medicorum ſententia, terrena concretio,& ſolida,& ſenſus expers ac ſanguinis. Commune chartilaginis & vnguis eſt ſenſu carere, atque inæquale eſſe. cæterum chartilago imago eſt oſsis. ſæpiſsime enim in articulis adiacet. Vnguis vero, ſuperficies oſsis fuerit: aut cutis concretio dura & ſicca. Hermaphroditus, complexus eſt maſculini ſexus ac fœminei, ſimul etiam vtroq; genitale proprium obtinente.

Dracunculus,eſt vlcus,quod à parte propinqua ad ipſum nerui delationem habet: dictus,ꝙ ner- E
uus mouendo corpore in vlcus recedat,in eoq; occultetur. Clauus, eſt vlcus in pedis planta orbi-
culatum,quod callum contraxit. Semen,vt Plato, ac Diocles autumant,ex cerebro, & dorſi me-
dulla excernitur. vt autem Praxagoras,atq; Democritus,præterea & Hippocrates cẽſent, ex toto »
corpore. Democritus quidem ait,Homines vnus erit,& homo omnes. Hippocrates vero,genitu- »
ra,inquit,vndiq; à corpore demanat,à ſanis ſana: à morboſis morboſa. Semen, eſt ſecundum Stoi- »
cos,quod cum ſpiritu,& anima, ſed veluti non pars ab animali dimittitur. vt autem opinio fert
Aſclepiadis,genitiuus humor,qui in venereis congreſſibus excernitur. Illud quæſtione exagita-
tum eſt,vtrum fœmina perinde ac mas ſemen depromat. etenim eadẽ Veneris libidine vexatur
fœmina,ijſdemq; obnoxia eſt morbis: ac planè ex confectione ſeminarijs meatibus prædita eſſe
oſtenditur. Maximum quoq; id cõferendi ſeminis teſtimonium eſt,ꝙ ſimiles matribus procreen-
tur liberi. Porrò conferri ipſum teſtis eſt Hippocrates, qui in libro de infantis natura, Si profecta,
inquit,ab ambobus genitura in mulieris locis manet, primum quidem vnà miſcetur,vtpote non »
quieſcente muliere,concaleſcendoq; colligitur,ac craſſeſcit. dein ſpiritum concipit. Differt à geni »
tura ſemen,quòd hoc in ſeminarijs meatibus ſit. quidam vero, quod iam eſt excretum,id eſſe ſe-
men volunt: genituram autem, ſemen nondum concoctum. at nos,vt Aſclepiades dicit,ſemen F
quoq; in ijs eſſe,qui generare non adhuc poſſunt,definiuimus. Infœcunditatis duplex cauſa eſt,
quarum altera viro,mulieri altera debetur: & vtraq; multiplex. nam fœmina in cauſa eſt,ſi perfri-
gidum vterum,vel præpinguem habeat: mas vero,cũ ſpado fuerit teſticulis orbatus: aut alio quo-
uis morbo laborauerit. Non eſt pars vterum gerentis,quod geſtatur in vtero: aut certe ipſo inte-
reunte,grauidam quoq; interire neceſſario conuenit, vel partu edito lædi integris functionibus
obeundis,quaſi pars ei,qua ipſius corpus priuatum eſt,deſit. Alimento perfruitur embryum, per
ſecundas id excipiens attrahensq;: cæterum non per os,ſed per vmbilicum alitur. Embryum qui-
dam animal eſſe,quidam non eſſe prodiderunt. animal eſſe id illi coniectauere ex motu: quando
quidẽ mouetur & embryum: atq;, vt ſentiẽs animal, in matris voluptatibus oblectatur,lętaturq;:
in angoribus autem contrahitur atq; cogitur. nulli enim ſenſus,præter quam animali,à natura da-
tus eſt. Qui autem non eſſe animal aſſerunt,nutriri ipſum quidem,& augeri,vt arbores quoq;,nõ
tamen,vt animantes,appetitionem,motumq; ex ea habere confitentur. haud enim ſolum non ci-
tra electionem,ſed neq; ex propoſito mouentur,verum vt arbores & plantæ. nam ventus ijs cau-
ſam affert motionis: embryis vero,circũfuſa humiditas,& lubricitas, atq; vteri figura,qui, cum im
pletur,tumeſcit in globum. eſt autem globus,ſeu ſphæra,figura in omnem motum,vtpote omnis G
expers baſis,natura procliuis. At Aſclepiades embryũ neq; animal, neq; non animal eſſe pronun
ciauit,ſed ſimile id eſſe dormientibus dixit. nam,quo illi modo ſenſus obtinent, neque ijs tamen
vtuntur,ſic & quod in vtero geſtatur. Gignitur mas,vt non nulli opinantur,poſtquam ex dextra
parte auulſum ſemen in vterum coniectum eſt: fœmina,cum ex ſiniſtra. ſunt alij, qui pro ſeminis
peculiari temperatura,à caliditate vel frigiditate fieri dixerint. nã ſemen calidius marem generat:
frigidius fœminam. Fiunt gemini,atq; tergemini,vt quidã arbitrantur, qm̃ ſemen in calidum vte-
rum detractum ac deriuatum frangitur. alij ad ſuperfœtationem cauſam referunt. nos vero,ſi in
hæc ambo conferri ſemen fuerit inuentum, gemellos aſſerimus procreari. Generantur monſtra,
vt quidam aiunt,per declinationem obliquitatemq; vteri. nam, quod inæqualiter ſemen infun-
ditur,monſtra progignit: quo modo & liquatum plumbum,ſi inæqualiter defuſum ſit, inæquale
opus conflatur. Monſtra vel per defectum, vel per exceſſum fiunt. gignũtur per magnitudinem
quæ amplo: per paruitatem,quæ paſſerino ſunt capite: per numeroſitatem vero,qui ſex conſtant
digitis,quandoq; etiam pluribus. Quam ob cauſam ſeptimeſtres partus viuunt, octimeſtres mini
me? Ita fertur,qm̃ numerus octo,par,& coniunctus,nec decretorius eſt: ſeptem autem impar eſt
numerus,neq; vero coniunctus,atq; ob id decretorius. Conceptionis cauſa,eſt commoda vteri ca H
liditas,recensq; menſium purgatio,ac coeundi appetitus. hæc enim ſimul congreſſa ſemen deti-
nuere. Conformatur primum embryi ſecunda: deinde reliqua. Conſtat ſecunda ex duabus venis,
duabusq; arterijs,& quinto vòcato vracho: vocatur autem chorion ſeu ꝙ embryi cõceptaculum
ſit,ſeu ꝙ ipſi alimentum ſuppeditet. Partus dolores,ſunt ſpiritus conſerti,impetus,ad embryi ex-
curſum. Tribuuntur mulieri menſtrua,quæ ſanitatis gratia euacuentur: embryo autem alimentũ
præbeant per conceptum ſuppreſſa. ſunt enim tum ad conceptionem, tum ad lactis generationẽ
comparata. Fit prægnantibus pica duobus circiter aut tribus à conceptu menſibus, affecto nimi-
rum ſtomacho. nondum enim vis embryo ſuppetit conſumendi alimenti. Picæ cauſa inde pro-
dit,ꝙ abundet materia,& ſtomachus perturbatione vexetur. huiuſce rei argumentum eſt, quod,
cum incrementum acceperit embryum,tunc recipiente ſe deorſum ſanguine, ad ſe ſtomachus re
dit. Prodeunt in lucem quatuor figuris,ſiue habitibus embrya,vna in caput, quæ ſecundum na-
turam eſt: tres reliquæ præter naturam: eæ ſunt,in pedes,in latus, in duplum. Ægri partus tribus
modis fiunt,pro gerente in vtero, pro eo, quod geritur, pro exterioribus. pro gerente, duplici
via: ex animi motibus,cum zelotypijs, vel mœroribus vel alio quouis affectu detenta fuerit: ex
ijs vero,quæ ad corpus attinent,cum anguſtis fuerit meatibus,aut præpinguis,aut primum fœta,

aut prædita

A aut prædita vtero ſit,quialimentum nõ admittat.pro eo,quod geritur,cum moritur in vtero par-
tus:vel geminus,aut monſtroſus eliditur.pro exterioribus,per intenſam hyemem, aut æſtum ve-
hementem.Cauſam vlcerum in vtero habent interdum abſceſſus:nõ nunquam peſſus corrupto-
rius:quãdoq; vero ſcirrhus.eſtq; hic cum alijs diuturnus . Sarcoſis in vtero,eſt carnis collectę ex-
pullulatio:quam,ſi magna ſit,particulatim recidere cõuenit vellicatam ſcalpris,quo celerius emo
riatur:ſin parua,protinus tollere.Hæmorrhagia,id eſt ſanguinis eruptio, effuſio abundans eſt ſan
guinis:quæ,ſi magnum vulnus ſit,per largum obitur fluxum:ſin anguſtum, per iaculationem:vt
in venis ſecandis.Differt hæmorrhagia ab hæmorroide,ꝙ hæmorrhagia,abundans effuſio,vti di-
ximus,ſanguinis:hæmorrhois autem, delatio ſanguinis eſt per diſſultationem , ac paulatim facta.
Duobus modis ſanguis erumpit:diſſultatione,vel ruptione. quæ diſſultatione , ac corporis noſtri
vaſorum eroſione conſtat,non facile ſanatur.curantur ægrius arteriæ,quàm venæ : partes in pro-
fundo ſitæ ijs,quæ ſuperficiem occupant:& quæ his, aut illis vicinæ magis ſunt,faciliorem,diffici-
lioremúe curationem recipiunt.Sanguinem, quem nõ paruo negocio compeſcas,facile hæc loca
profundunt,temporales muſculi,cerebri membranæ,palatum,columella,collum,alæ,inguina,&
id genus alia.inter homines vero,ſi ętatem ſpectes,iuuenes:ſi habitum,prauis affecti humoribus:
B ſi anni tempus,in æſtate.Chymi appellatio apud Hippocratem ſemper humoribus corporis deſti
nata eſt,ex quibus nos cõſtituimur,ſanguine, inquam,pituita, & duplici bile,flaua & nigra.apud
Platonem vero,& Ariſtotelem guſtabilis qualitas quæuis nobis inſita chymus, id eſt ſapor,nomi
natur.ſunt porrò qualitates,acor,auſteritas , acerbitas, acrimonia , ſalſedo, dulcedo. ſic & Mneſi-
theo placet.Continet pars ea medicinæ , quæ de affectibus agit , quid, & qualis ſit vniuerſalis,&
quid particularis affectus,ac morbus:quid item cauſa,quid ſignum : & quæ huius differentiæ ha-
beantur(ſunt autem hæ ſpecie complures)non qualis affectus cauſarum,quę morbos cõmittunt.
loca item explorat,in quibus ſint affectus.quęrimus enim,quis affectus phrenitis,comitialis mor
bus,lethargus,dolor lateris,peripneumonia,reſolutio neruorum,& ſimilia. Sunt vero cauſæ ho-
rum manifeſtæ,& non manifeſtæ:& antegreſſæ,& antecedentes , & continentes : atq; in vniuer-
ſum,quæ ſit affectus conſtitutio:&, in quibus ij corporis partibus dicti ſint, perſcrutatur. Criſis,
id eſt iudicatio,idonea morbi ac celer in tempore diſſolutio eſt.Periodus,id eſt circuitus , ſucceſsi-
ua redditio eſt ordine diſpoſiti temporis.Cerebrum animalem facultatem obtinet, atq; huius par
tem principẽ,quæ ratiocinatrix eſt, atq; mens: Cor vero iracũdam. Adminiſtratur pariter corpus
à corde & iecore.Facultas,naturalis,altrix,& auctrix eſt.Sumit cor alendo , augendoq; corpore,à
C iecore ſanguinem:ſpiritum à pulmone:quas cõfectas elaboratasq; materias ſic in vniuerſum cor-
pus tranſmittit.Inſtrumentaria,pars eſt chirurgiæ,quæ per reſtitutionem,ac conſentaneam cura-
tionem diſpoſitis præter naturam humanis oſsibus ſanitatem vendicat. Sunt oſſa in nobis duo-
bus modis coniuncta,per articulum,& coagmẽtationem.Articulus,commiſſura oſsium eſt, quæ
moueri natura voluit.Coagmentatio,commiſſura eſt oſsium, quæ lege naturæ nequaquam mo-
uentur.Lapſus,ſeu luxatio,eſt oſsium,quę per articulum,vel coagmentationem mouentur,extra
naturam delatio.Exarticulatio,ſiue eluxatio, eſt oſſis ſecundum naturam ſe habentis in alienum
naturæ locum ex profunda cauitate egreſsio.Dearticulatio,ſeu deluxatio,eſt oſsis euariatio,dela-
tioúe à naturali loco ad eum,qui præter naturam eſt.Motio,eſt oſsium per fixurã, harmoniamúe
compactorum ex propria ſede in naturæ oppoſitam exturbatio : quẽadmodum ex tarſo diruptis
oſsiculis aut vertebris fieri conſueuit. Diductio,eſt mutua oſsium per ſuturam , & coalitum con-
iunctorum ſeparatio,atq; diremptio.Reſtitutio,eſt oſsis,vel oſsium à loco naturæ cõtrario ad na-
turalem traductio. Tentio,eſt tractus corporum.Mochlia,traductio eſt oſsis,aut oſsium ad natu-
ralem locum ab eo, qui præter naturam ſit.Catataſis,eſt ad inferna loca corporum tractus. obitur
hæc partim principijs,quę tentionis cauſę ſunt,è regione oppoſitis,partim tranſumptione in con
D trarium,nempe tranſmiſsis per rotulas principijs,quę tentionem moliuntur,ac ſuperius adnexis.
Anataſis vero,id eſt tentio ad ſuperna loca,per traductionem,intelligi ex ijs poteſt , quæ de cata-
taſi prodidimus.Diſtentio,eſt ad ſuperna,atq; inferna loca corporum tractus. Exelcyſmus,ſeu re
ctius forte Eiſelcyſmus,eſt deductio oſsis,vel oſsium à ſuperficie in profundum. Rhegma,
id eſt ruptum,eſt oſsis,aut oſsium traductio à profundo ad ſuperficiem. Traductio,eſt
diducti oſsis in naturalem locum reuocatio. Extaſis,id eſt mentis emotio, eſt inſa
nia,quæ breui finitur.Ecplexis,id eſt conſternatio, eſt emotio mentis , quæ
ex repentina aliqua perturbatione extrinſecus aduenit. Enthu-
ſiaſmus,id eſt fanatica perculſio,ſeu afflatio numinis,
eſt velut cum quidam mente in ſacris fa-
ciendis capiuntur, ſi qua viderint:
aut ſi tympana , vel ti-
bias,vel ſigna au-
dierint.

GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO, SEV MEDICVS:

Quem librum olim Ioannes Andernacus latinum fecit: nuper vero poſt Bartholomæi Syluanij recognitionem ad Græci exemplaris collationem caſtigatus.

Vide in ſecunda ſectione ſexti epidemiorum, comm. 42. vbi citatur liber Herodoti, qui inſcriptus eſt Medicus.

Quomodo inuenta ſit medicina. CAP. I.

ARtium inuentiones vel deorum filijs, vel quibuſdam eorum propinquis, quibus dij primi artem omnem cõmunicarunt, Græci ferunt acceptas. Hac igitur ratione & Æſculapius medicinæ, quã primus ab Apolline patre inſtitutus, hominibus tradidiſſe dicitur, inuentor extitiſſe apparet. Porrò ante illũ ars medica nondum hominibus fuit cognita, niſi q veteres medicamentorũ & herbarum, qualia apud Græcos Chiron Centaurus, & ab eo eruditi heroes nouerãt ad hæc quæcunq; Ariſteo, Melampodi, & Polyido adſcribuntur, experientiã quandam habuere. Apud Ægyptios ſanè præter herbas, aliam quoq; medicamẽtorum rationem in vſu fuiſſe Homerus hunc in modum teſtatur: G

Multa in hoc libro ex codicib. manuſc. reſtituta nunc ſunt.

Fertilis Ægyptùs rerum, medicamina miſta,
Optima multa, ſimul deterrima plurima gignit.

Porrò ex cadauerũ confectione, quã in condiendis ijs aſſeruandiſq; habere moris erat, multa ẽt, quæ manu adminiſtrantur, apud primos medicos inuenta eſſe videntur. Quædam dicuntur ex caſu obſeruata fuiſſe, vt ſuffuſos appungere, inde, q capra quæpiam ex ſuffuſione male habens, iunco aculeato in oculũ impreſſo, viſum receperit. Quin & clyſteris vſum ab Ibi profectũ eſſe ſcribũt. Hæc enim colli cute tanq̃ clyſteris vice, marina, Niliq; aqua impleta, roſtro eam ſibiipſi per anum indit. Scribit etiam Herodotus hiſtoriographus, quondam ægris per compita expoſitis, illos, qui ijſdem aliqñ morbis laborarant, referre ſolitos, quibus vnuſquiſq; vſus, ſanitatem recuperauerit: atq; hoc modo ex multorum vſu ac experimentis rem medicam conflatam eſſe. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, nondumq; rationalis fuit. Cæterum perfectam medicinam, & omnibus numeris abſolutam, nimirum diuinam aio, Æſculapius ſolus inuenit. Illam vero, quæ inter homines verſatur, huius ſucceſſores Aſclepiadæ poſteris veluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primuſq; perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicinæ principia. CAP. 2. H

PRincipia medicinæ tria ſunt, vnũ inuentionis, alterum conſtitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinę (vt ſimpliciter dicam) vetuſtiſsimum planè, citraq; rationem principũ, experientia eſt: quẽadmodum apud Ægyptios, & reliquos oẽs barbaros. Redigendi vero in artis conſtitutionem, ſicut Aſclepiadarum medicinã, ratio & experientia. Interpretationis, vt ſcribit Athenæus, vel traditionis, quẽadmodum quidã dicunt, initium, naturalis eſt ſpeculatio. Enimuero ſimpliciter & Hippocrates dixit, Medicæ rõnis initium primũ natura eſt: nã à naturæ inſpectione Dogmatici auſpicantur, qm̃ ex ijs, quæ ſm naturã ſunt, & illa, quæ contra habent, poſſunt cognoſcere: at ſine naturaliũ cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, ſcire nemo põt. Quinetiã in curãdo naturę ſpeculationẽ ſibi requirũt: qñquidẽ ex naturali admouẽdorũ auxiliorũ potẽtia, quæ cuilibet morbo idonea ſint, accipiũt. Qui vero ex alijs ſectis naturæ contemplationẽ aſpernanť, vtriq;, à qbus præſidia afferendi habitũ hnxere, incipiunt, Methodici ex cõitatum indicatione, empirici ex obſeruatione experimentorũ: Qua enim rõne Dogmaticis medicæ rõnis natura, eadẽ empiricis experiẽtia crebro & ferè ſemp in ijſdem, & pari modo cõtingens, principium exiſtit. Ab hac ſiquidẽ hiſtoriã quoq; ſuã exordiuntur, & ſm hæc ab alio ad aliud ſiſe tranſeũt. Sed methodicis euidentiũ ſimilitudinis inſpectio, vel cõmunitatũ apparẽtiũ cognitio principiũ dicit.

Quot

A *Quot ſectæ medicorum, quæq; earum notæ.* *CAP. 3.*

SEctæ medicorum tres ſunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis naturæ rationem
præbet, morborũ cauſas inquirit, & ſignis ad illarũ inuentionem vtitur, curationẽ capit à con-
trario, prout cauſæ exigunt. Nam contrariorum contraria ſunt remedia. Quatuor ergo ſunt, quæ
rationalem ſectã obſignant, naturæ inſpectio, cauſarum ac ſignorũ æſtimato, & quartũ, nempe ꝙ
cauſæ ipſis curationẽ dictant. Empirica ad aſsidentiũ accidentium cõcurſus, quæ ægris adſunt, re
ſpicit, & conuenientẽ accidentibus curationẽ obſeruat, idq; nec morbo cognito, nec cauſa inqui
ſita. Contenta eſt aũt obſeruatione in accidentibus per eorũ, quæ admouentur, experientiã facta,
et hiſtoria prius expertorũ vtitur: tum à cõpertis ad incomperta, ſed ſimilia ſm apparentem ſpeciẽ
tranſit. Quæ enim ipſimet vſu ac experiẽtia in multis, & ſępiſsime ac ſemper in ijſdem, & pari mo
do experti ſunt, aut quæ caſu quopiã obſeruarunt, eaq; ſemper atq; eodẽ modo habentia, hæc con
fidenter vſurpant, nõ adeo curioſe facultates ex eorũ qualitatibus diſquirentes. Credunt & vetu-
ſtiſſimis, qui rerũ per experimenta ſibi obſeruatarum hiſtoriã, vti vocant, memorię prodiderunt.
Vtuntur ẽt à ſimili tranſgreſſu ad ea, quæ nondũ explorarunt, cũ ſimilia ſpecie, quæ ad manũ eſt,
apparent, vt malua, blitũ, beta, & lapathum. Itidem in † cõtrarijs, vt alica & oriza. Rurſus in arbo-
B rum fructibus, quos Græci acrodrya nominãt, vt pirũ, malum cotoneum. Notant igitur empiricã
hæreſim, ad concurſus ſymptomatũ, non ad morbum, neq; ad cauſas, reſpectus: deinde in cõcurſi
bus medicaminũ congruentiũ per vſum obſeruatio: Tertio, expertorũ antea hiſtoria: Nouiſsime
à ſimili tranſgreſſus. Methodica cõmunitatibus & ſimilis ſpeculationi adhęret. Oẽs enim particu
lares affectus ad generales duos reducunt, adſtrictũ, & fluentẽ, quas cõmunitates vocant. Cogno
ſcunt eas ex obortis circa corpus affectionibus, in vtroq; euidenter conſpicuis. Quare notas non
deſiderant, exẽpli gratia adſtrictũ inde oriri, ꝙ corpus denſatum ſit, profluuiũ ipſius ſiſtatur, oĩsq;
euidẽs excretio impediatur: fluentẽ vero inde, ꝙ ſumma corporis cutis rara euaſerit, & cuiuſq; cor
poris particulæ excretiones ſenſibiles intenſæ ſint. Duplicẽ igitur curationis ſpeciem generales
duo corporis morbi ipſis indicant, nempe ſi corpus adſtrictũ eſt, laxandum eſſe: ſi profluuio labo
rat, cõprimendum: ſi vitium miſtum habet, occurrendum vehementiori malo. Cæterum cõitates
oẽs nominant euidentes: harum aũt alias paſsiuas, vt adſtrictũ & fluens: alias curatiuas, vt reſolue
re & tenere: quaſdam tẽporales, initium, incremẽtum, vigorem ſeu ſtatum, & inclinationẽ. Porrò
medicinæ, quæ manu medetur, cõmunitates, in eius ablatione, quod alienũ eſt, conſiſtũt. Duplex
enim alienũ eſt, vel extrinſecus, vel in corpore. Extrinſecus ſimplex: illius, quod in corpore ẽ, tres
C numerantur ſpecies. Atqui extrinſecus, vt ſpiculum, telum, & quodcunq; aliud id genus exiſtit,
perfectã eductionem oſtendit. Eorũ, quæ in corpore ſunt, aliud loco alienũ, vt ſuffuſio, eluxatio,
& fractura, quæ tranſpoſitionẽ vel reſtitutionem in proprium locũ indicãt. Aliud magnitudine,
vt abſceſſus oẽs, ſcroti tumores, acrochordones. i. penſiles verrucæ, phymata, & cõdylomata: quo
rum non nulla diuiſionẽ ſolam requirunt, non nulla ſummã ſuperfluorum præciſionem demon-
ſtrant. Aliud defectu alienũ, non vt ſuperuacaneum, ſed veluti deficiẽs dicit, cuiuſmodi mutila &
curta oĩa: ſicut in labris oculiſq; cernit. Vnde quidã λαγοφθάλμοι, & λαγόχειλοι. i. leporinos oculos
& leporina labra habentes, nominant. Pari modo ẽt ſe habẽt fiſtulæ, & vitia profunda, quæ Gręci
vocant hypophora, ſinus, vlcera, aliaq; huiuſmodi oĩa, quæ ex defectu repletionẽ deſiderant atq;
indicant. Iã vero pręter quatuor chirurgorũ communitates eſt & ſpecies, quã προφυλακτικὴν, ideſt
pręſeruatricem appellant. Apponitur aũt & ipſa, vt communitas, in deleterijs & toxicis, beſtijsq;
oĩbus, quæ virus inſpuũt, tum venenoſis volatilibus, & terreſtribus, aquatilibusq;. Nam cõe om-
nium genus, vt ſint exitialia, non tñ ad adſtrictum & fluens referunt, ſed aliud eſt præter hæc ge-
nus. Quare & curatoria ipſorũ communitas alia præter illam habet, dicta prophylactice. Metho-
dicam quoq; ſectã primum exculpit ſimilis in euidentibus conſideratio, ſed non in latentibus ſeu
D abditis, quemadmodũ in rationali ſecta. Hoc vnum intercedit diſcriminis, ꝙ in illa quoq; ſimiliũ
inſpectio, ſed in obſcuris conſiſtit: ſm, ꝙ ex ſimili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, parti-
cularia oĩa ad generalia reducit. Attamen non euidentia tm̃ empiricorum more animaduertunt,
ſed particularibus, nullo generali cognito, inſiſtunt. Tertium eſt ex communitatum indicatione
curationem accipere: nec cauſas, vt rationalibus in vſu eſt, exponere: neq; facta in concurſibus ob
ſeruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt empirici faciunt, contentos eſſe.

† Codex manuſcript⁹ hẽt τῶν δημητρίων .i. cerealibus, quæ lectio accõmodata ad ſenſum eſt. & ita ẽt videtur legiſſe vet⁹ interpres.

Qui trium Sectarum principes extiterint. *CAP. 4.*

RAtionalis ſectæ & auctor & princeps Hippocrates Cous fuit. Poſt hunc Diocles Caryſtius,
Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Eraſiſtratus Chius, Mneſitheus Athenienſis,
Aſclepiades Bithynus, Cienus, qui & Pruſias dictus eſt. Empiricæ pręfuit Philinus Cous, qui pri
mus eam à rationali ſeparauit, occaſione ab Herophilo ſuo præceptore accepta. Cum autẽ ſuam
hæreſim principem eſſe vellent, Acronem Agrigentinum, quò rationali eſſet vetuſtior, ei dediſſe
initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus ea ſecta floruit: Dein Apollonij duo, pater
& filius, Antiocheni. hos ſecuti Menodotus & Sextus exacte eam corroborarunt. Methodicen
Themiſon Laodiceus Syrius incepit, qui ab Aſclepiade rationali occaſiones nactus, ad methodi-
cæ ſectæ inuentionẽ ſe contulit. Theſſalus Trallianus eã abſoluit. Poſt hos Mnaſeas, Dionyſius,

Proclus, Antipater. In ea autem de quibuſdam diſſenſerunt Olympiacus Mileſius, Menemachus Aphrodiſieus, & Soranus Epheſius. Fuerunt non nulli ἐπισυνθετικοὶ, quaſi adiuncti, apud E Græcos nominati, vt Leonides Alexandrinus: quidam ἐκλεκτικοὶ, quod eſt delecti, vt Archigenes Apameus Syrius. *

* In vetuſtiſſimo græco codice manuſcripto annotatur hic deeſſe caput, cuius hoc eſt argumentum: Quæ propria ſint medicinæ.

Medicina ſcientiâ ne ſit, an ars. CAP. 5.

RAtionales aliqui, è quorū numero eſt etiam Eraſiſtratus, medicinam partim ſcientiam, cuiuſmodi eſt cauſarum notitia, item naturæ inſpectio: partim coniecturam, vt curationē & ſigna habere cenſuerunt. Methodici & in vniuerſum ſcientiam ipſam eſſe prædicant, ſed vtriq; à vero, maxime methodici, aberrarunt. Scientia enim eſt conueniens, firma, & nunq̃ à ratione declinans cognitio: eam neq; apud philoſophos, pręſertim dum rerum naturas perſcrutantur, inuenias: multo ſanè minus in re medica: immo, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quambrem medicina ars merito dici poteſt: ſi quidem artis noīe comprehenſionum & opinionum ad finem quendā vitę vtilem ſpectantiū collectionē certa qualitate & quantitate cōmeditatā intelligimus. Cōprehenſiones igit̃ humanas, & quæ numero conſtitutionē quandā procreare queant, pcipue cōmeditatas, hoc eſt ſibi concordes ac conſonas cohærenteſq;, medicina habet: quo fit, vt artis vocabulū, cuius definitio ei cōuenit, optimo iure cōmereatur, cōprehenſioneſq; in ea ad vitæ cōmoditatē pertinēt. F Quippe, vt ſeruarentur hoīes ac ſanitatē tuerent̃, in vitā prodijr. Sed artiū duplex eſt differētia: quædā enim finē ſuum ſemp conſequunt̃, vt fabrilis, nauiū cōpactoria, ædificatoria. Quædam finē ſuum ceu ſcopum deſiderant, contingunt aūt non ſemper, ſed plurimū. Vnde coniecturales quoq; dicuntur: ex quarū numero medicina fuerit: quemadmodū rhethorica, gubernatoria, & ſagittandi ars. Eſt & alia differentia & ipſa duplex: qm̃ aliquæ, dū fiunt, ſunt, & ſimul atq; ab actione deſtiterint, nihil, quod perfecerint, oſtēditur, cuiuſmodi ſaltatoria, cithariſtica, palæſtrica, & quæuis alia ars muſica. Nō nullæ in actione euidēs opus plane nullū habent, ſed tanq̃ futuri cuiuſdam præparatoriæ exiſtunt: vbi vero à functione ceſſauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis ſtatuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarū opera poſt actionē perdurant. Inter has medicinam quoq; numeres, licet. In medendo enim nondū eius finis innoteſcit, quippe quæ aduerſus morbos ſemp laboret: at, vbi curationē abſoluerit, tunc homini ſanitatē reſtituiſſe eā videre eſt.

Quid ſit medicina. CAP. 6.

DEfinitionibus rationales vſi ſunt, deſcriptionibus empirici: de quibus quæſtionē inſtituere philoſophis ſolum conuenit: enimuero veteres ēt medici hoc ferè modo medicinam ſimpliciter vel definierunt, vel deſcripſerunt. Medicina eſt, Hippocratis ſententia, adiectio & ablatio. G Adiectio quidē deficiētis, ablatio aūt ſuperātis in hominū corporibus. Quā enim definitionē medicinæ nō nulli putauerunt, re vera non eſt, ægros videlicet morbis non prorſus liberare, dolores lenire, morbiq; vehementiā retundere, malo victis manū non admoliri. Artes enim nō ex ijs, quorum neutiquā adeſt facultas, ſed ex his, quorū adeſt, definitionem ſortiuntur: qm̃ illa definitio, quę neutiquā fieri poſſunt, recenſent, non ex ijs, quæ adſunt, artes definit. Recentiores huiuſmodi definitionē vſurparunt. Medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix, morborū repultrix. Verū ſecus habet. nō enim ipſa hæc efficit, ſed ex illis, quæ efficit, hęc proueniūt, idq; nō ſemper. Quapropter non ex his, ſed illis, quæ ab ea ſemper accipiuntur, conſtituta eſt. Hæc aūt ſunt adiectio & ablatio. Proinde, quæ capit medicina, hæc ipſam eſſe dixit Hippocrates, quibus & in ſanis vtitur, cū ſecundam ipſorū valetudinē conſeruat, & in ægrotis, vt morbis liberet. Quæ igitur ſemp facit, ea ipſam cōſtituunt, non illa, quæ ab his efficiunt̃. Aliud nāq; ars, aliud eius finis eſt. Quod enim appetit, id aliud ab ipſa eſt, idq; non perpetuo ſecum habet. Quo fit, vt, quatenus ipſum non contingat, neq; finis eius, ſed ſcopus dicatur: cum aūt contigerit, finis. Ita gubernatoria & ſagittādi ars non à fine, quem non ſemper contingunt, ſed ab ijs, quibus conſtitutæ ſunt, & per quæ, vt finē aſſequantur, functiones obeunt, definitionē ſortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus ferè poſt Hippocratem H proba eſſe videtur. Herophilo Medicina eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. Triū enim horum cognitionem habet. Salubrium, quæ corporis humani conſtitutionē ita præparant, vt ex eis pulchre inuicem aptatis ſanitas concilietur: inſalubrium, quæ ſalubrem conuenientiam diſſoluunt. Neutrorum omnia ſunt auxilia, quæ ægris afferuntur, & eorum materia. Hæc enim prius, q̃ à medico excepta ſint, neutra, hoc eſt, nec ſalubria, nec inſalubria ſunt.

Quot partes medicinæ CAP. 7.

PRimariæ medicinæ partes ſunt, rerum naturę contemplatio, cauſarum notitia: vel affectuum conſideratio, ſanitatis tuendæ ratio, ſignorum obſeruatio, & medendi modus. Græci vocant φυσιολογικὸν, αἰτιολογικὸν, ſeu παθολογικὸν, ὑγιεινὸν σημειωτικὸν, & θεραπευτικόν. Athenæus pro ſignis materiā conſtituit, quæ in curatoria parte verſat̃. Nā ſine materia curatio fieri nō poſsit. Indiciorū obſeruatio, & ad curandi rationē neceſſaria, non tñ ipſa eſt curatio. Materiæ enim beneficio curatio abſoluitur, & materia quidē ſine curatione nihil aliud confert. Signa vel citra curationē ad cognoſcendū, quæ mederi queas, & quæ minus, neceſſaria ſunt. Ad hæc ſciūt, ne inſcius ijs, qui medicinæ nullum locum reliquerunt, manum admouens, erroris notā incurras. Iam vero quinq; harum partium medicinæ, cuiuſq; diuiſio quædā anguſtior eſt. pars igitur, quæ naturā contēplatur,

dicitur

A dicitur, in qua de hominis natura diſſerimus. conſtat autem, ſi diuidas, elementorum notitia,
quibus homo componitur, tum generationis fœtus, & formationis, præterea interiorum & exte-
riorum corporis partium ſpeculatione, cum mortuorum cadauera incidimus, oſsiumq́; rationes
perſcrutamur: in qua ea, quæ præter naturam ſunt, inquirimus, morborum cauſas, acciden-
tium concurſus, affectuum ſtatus diligenter indagamus. His enim incognitis nemo recte noue-
rit, quo modo morbos curare conueniat. *ὑγιεινὸν* tum ſanitatem tuetur: tum præcauet, quo minus
corpora in morbos incidant: vbi inciderint, ad ſanitatem reducit. *σημειωτικὸν* præteritorum co-
gnitionem, præſentium inſpectionem, & futurorum præſagia continet. *θεραπευτικὸν*, id eſt cu-
randi facultas, ea quoq; in tres partes diducta eſt, vt vna eſſet, quæ victu: altera, quæ medicamen-
tis: tertia, quæ manu mederetur.

An medicinæ diuiſio in quinq; partes diducta neceſſaria ſit. *CAP.* 8.

PRoinde rerũ naturæ cognitio neceſſaria eſt hoc potiſsimũ nomine, ꝙ niſi naturalibus antea
cognitis ea, quæ à naturali habitu recedunt, cognoſcere queas nunquam: nam prȩter illorum
naturam morbi conſiſtunt. Cauſarum vero & morborum notitia non minus & ipſa deſideratur,
vt affectuum origines, quibus reſiſtere conuenit, intelligamus: tum ipſos affectus à veteribus ap-
B pellatos eorumq́; ſtatus cognoſcamus. Vtilis ſanè & ſymptomatum affectibus incumbẽtium co-
gnitio eſt, nam ab horum congreſſu, quem Empirici *σύνδρομον* græce, latine concurſum vocant,
corporis vitia ſpeciem nanciſcuntur. Quanquã ijdem Empirici in ſyndromis, quæ cuiq; accidenti
conueniant, obſeruarunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodum Rationali-
bus cauſæ, licet ipſi nihilominus tum affectus, tum concurſus inquirãt. Totum autem cauſis attri-
buunt, quarum non nullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concauſæ,
reliquæ præcedentes dicuntur. Euidentes, quæ Græcis vocantur procatarcticæ, id eſt antegreſſȩ,
ſunt, quæ, dum aduerſam valetudinem crearunt, ſeparãtur, vt frigus, labor, Solis exuſtio, cruditas.
Continentes, cum præſentes ſunt, & morbi quoq; adſunt: cum tolluntur, morbi etiam diſcedunt,
vt ſpina, & telum. Concauſæ, quas Græci appellant ſynætia, quæ affectum ſua vi poſſunt genera-
re: generant vero & alteri cohærentes, vt lapis in veſica, & inflãmatio. Nam ambæ vrinæ ſuppreſ-
ſionis cauſæ ſunt, etſi per ſe vtraq; illam generare poſsit. Coadiutrices cauſarũ partes, quæ ſua vir-
tute morbum efficere non poſſunt, ſed alteri auxiliantur, vt libido articularem morbum promo-
uet, & remigatio ſanguinis eruptionem. Præcedentes, ſiue internæ, quæ ab euidentibus vel præ-
parantur, vel coadiuuantur, vt ſanguinis abundantia nutrimenti copiæ ſoboles eſt. Præcedit au-
C tem Eraſiſtrati *παρέμπτωσιν*, id eſt coincidentiam, quæ omnium morborum cauſa eſt coniuncta,
verum citra præcedentem non accidit. Porrò ſalubris pars, quam græci *ὑγιεινὸν* dicunt, non ſolum
vt pars medicinæ, ſed tanquam potior ea, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præſtat mor-
bum prorſus non admittere, ꝗ̃ morbo liberare: quemadmodum & gubernatori longe præſtabi-
lius eſt ante, quàm in tempeſtatem incidat, iter abſoluere, quàm fluctuarum periclitatumq́; eua-
dere. Atqui differunt rurſus in ſalubri parte, ſanitatem tueri, & morbos inceſſentes longius arce-
re. Etenim primum conſueta victus ratione adminiſtratur: alterum curatorijs auxilijs, vt mor-
bum, qui conflari debet, ſupprimat ac diſſoluere anticipet: ſiquidem, quæ iam ortis affectibus me
dicantur, eadem quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos conſiſtere. Similiter pars, quam
ἀναληπτικὸν, id eſt refectricem, appellant, differentiæ cum illis non nihil habet. Qui enim recreat
vires recolligitq́;, vt non amplius præter naturam, ita ſecundum naturam ſe nondum habet, ſed
ab eo, qui præter naturam eſt, nuper habitu abſolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam
victus rationem deſiderat, nec curatoriam, non enim ægrotat: nec eam, qua ſani vtuntur, vt qui
nondum abſoluta fruatur ſanitate. Quo fit, vt nec qualitate, nec quantitate paria ſanis poſsit aſſu
mere. *σημειωτικὴ*, hoc eſt adnotatrix pars medicinæ, curationi morborum per victum ſumme eſt
D neceſſaria. nam præterita & præſentia ſymptomata ad morbi cauſam inueniendam diligenter in-
ſpicimus. Inſuper maxima eius neceſſitas eſt ad præſagiendum, mors, an ſalus expectanda ſit. Pari
modo medicina, quæ manu medetur, tum illa, quæ medicamentis auxiliatur, ſine indiciorum ob-
ſeruatione non abſoluitur: quippe præſagia eodem modo deſiderant, quibus ſcias, quæ curatio-
nem non admittunt, quæq́; eam recipiunt quidem, ſed vehementer aut offendunt ægrum, ſi cu-
rentur, aut è medio tollunt. Iam vero curatoria pars trifariam diuiſa eſt, vna victu: altera medica-
mentis: tertia manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & cõcoquendi facul
tatem habent, eſt adminiſtratio: Quæ omnibus quidem ægrotis, ſed præcipue febrientibus in vſu
eſt. Quæ manu medetur, pars curatoriæ eſt: ea inciſionibus, vſtionibus, & oſsium in ſuam ſedem
deductione homines curat. Medicatio, *φαρμακεία* Græcis dicta, nudis medicamẽtis interiores affe
ctus & exteriores ſanat. victus enim conuenientem rationem, quandoq́; vero & manum opus re
quirit, quemadmodum chirurgia & victus ratio medicatione vtuntur. Itaq; à rerum naturæ con-
templatione altius auſpicabimur: quoniam nec in ſanis ſecũdam valetudinem tueri, nec in ægris
morbi cauſam cognoſcere, nec ſignis quid deprehendere, nec curationem admoliri recte poſsis,
ignorans, quibus homo elementis conſtet, & quo modo his immutatis à natura, quam obtinebãt
prius, morbi naſcantur.

De elementis humanis. *CAP. 9.* E

COnſtat igitur homo ex primis mundi quatuor elemētis,igne,aere,aqua,& terra, naturalium cum Hippocrate conſenſu,non ꝙ ex his ipſis,ſed proportione eis reſpōdentibus homo conſtituatur. Atqui ex Hippocratis ſentētia,dum diſſoluitur, in hæc prima reſoluitur , & vnūquodq; rurſus in ſuā ipſius naturam,homine vita defuncto,redire neceſſe eſt, ſiccum in ſiccū, frigidum in frigidum,calidum in calidum,humidum in humidum. Huiuſmodi tum animātium, tum aliorum vniuerſorum natura eſt.omnia ſimiliter oriuntur & deſinunt ſimiliter.conflatur enim ex his prædictis eorum natura,& in eadem finit. Vnde ſingula originē nacta ſunt,eò quoq; recedūt, quemadmodum Homerus hiſce verbis inquit innuens diſſolutionem in hæc futuram.

Vos aqua,vos tellus cunctos aliqñ tenebit. Cæterū hominē velut ex ſecundis & humanę naturæ vicinis quatuor humoribus,ſanguine,pituita,bile tum flaua, tum atra conſtitutum eſſe phyſici pronunciant.qm̄ fœtus in prima ſui formatione ex genitura & ſanguine, qui à matre per vrachum influit,auſpicium cœpit.in his aūt quatuor humores erant. Qui ex tribus , ijſq; compoſitis hominē prodijſſe cenſent,hæc præponūt initia,humida,ſicca,& ſpiritus, quæ Hippocrates græce ἴσχοντα, ἰσχόμενα,& ἐνορμῶντα hoc eſt cōtinentia,cōtenta,& impetū molientia, appellat. Continentia igitur ſunt ſolida oīa,vt oſſa,nerui,venæ,arteriæ,ex quibus & muſculi,& carnes,totaq; corporis moles conflata eſt,ad hæc interiorū exteriorumq; concretiones. F Contenta vero humida ſunt, quæ in vaſis per tota corpora diſperſa feruntur. Atq; hæc quatuor prędictos humores vocat Hippocrates. Impetum molientia ſpiritus exiſtunt,quos veteres duos,animalem & naturalem numerant:Stoici tertium inuehūt ἑκτικὸν, quem habitum nominant. Eraſiſtratus vaſa triplicia,neruos, venas,arterias,omiſsis ſpiritibus & humidis, tanquā initia & totius corporis elementa conſtituit. Nam duplici materia regi animal affirmat,ſanguīe tanq̄ alimento,ſpiritu tanq̄ naturę functionibus obeundis coadiutore:non aūt ea,vt principia,intelligit. Multæ ſanè aliæ partium ſpecies non ex tribus illis cōpoſitæ inueniuntur,vt verbi gratia cerebrum,medulla , atq; oſſa omnia. Cerebrū igitur vel medullam nutrimenti parenchyma,quaſi affuſioē exponas,audet appellare,ſicut adipem,iecinoris,lienis,& pulmonis conſiſtentiam. At oſſa neq; nutrimenti parenchymata, neq; ex prædictis vaſis triplicibus cōpoſita eſſe dicere poſsit. Aſclepiadi hominis elemēta ſunt corpuſcula manantia,fragiliaq;,& inuiſibilia foramina. Secundum Athenæi ſententiam non quatuor illa prima corpora,ignis,aer,aqua,terra,ſed eorum qualitates calidum,frigidum, ſiccum , & humidum. Ex quibus duo cauſarum efficiētium munere fūgi, pura calidum & frigidum:duo materialium, ſiccum & humidum ſupponit. Quintum vero ex Stoicorum opinione introducit ſpiritum cūcta G penetrantem,à quo oīa continentur,& gubernantur. Hippocrates cū trifariam hominis elemēta diuiſiſſet,in continentia,cōtenta,& ea,quæ impetum faciunt,quibus oīa de elemētis poſt ipſum aſſertis comprehendit,necnon naturæ elementorum tractationem,& eorum, quæ præter naturā ſunt,cauſas,haud ſcio,quo modo ſucceſſores eius vnam illam re vera diuinam Æſculapij medicinam in tres partes ſibi cohærentes diſtribuerint atq; diuulſerint. Alij enim humidis tum eorum, quæ ſecundum naturam habent conſtitutionem , tum cauſam eorum , quæ præter naturam ſolis attribuere,vt Praxagoras & Herophilus: Alij ſolidis corporibus initia & elementa attribuentes, ex his tum quæ natura conſiſtunt,tum morborū cauſas inde capiūt , vt Eraſiſtratus & Aſclepiades. Athenæus vero & Archigenes ſpiritu ſolo ea penetrante, tum naturalia conſiſtere ac gubernari,tum morbos vniuerſos hoc prius offenſo creari dixerūt. Vnde & πνευματικοὶ.i.ſpiritales,veluti qui omnia ſpiritibus attribuant,nuncupantur. *

* Hic annotatū in greco exemplari manuſcripto , caput vnū deſiderari, cui argumentū eſt, De naturalibus functionibus.

Exteriorum corporis partium appellationes. *CAP. 10.*

DE partibus corporis ſeu particulis,& quæ earum nomina ſint, primus Ariſt. docuiſſe ſimul ac cōſcripſiſſe creditus eſt. Temporis autem proceſſu medicis quoq; ipſis poſterioribus de iiſdem tractare neceſſarium viſum eſt, ne manu allata quāq; partem aut particulam oſtenderent, H ſed ex appellatione ſufficientem earū notitiam haberent:quorum in numero id maxime fuerunt Eraſiſtrati ſectatores æmulati , vt Apollonius Memphites , & hoc prior Xenophon. Diuidunt igitur totum corpus Ægyptij medici quadrifariam,in caput,manus , thoracem , & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt,nempe in alias totius partes , non vt illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipſius corporis dicetur. Huius particulæ ſunt hæ. Anterior ſuperpoſita ſupercilijs,pilis nuda,inter vtranq; aurem ſita, Frons nominatur. Hac ſuperior capillis intecta,Sinciput. Partem ab vtroq; ſincipitis latere ſupra aures ſitam, Tempora appellamus. In media capitis regione ſinciput ſuperante eſt Vertex.vnde,velut à centro circulus , capillorum prouentus incipere videt̄. Poſt verticem à poſteriore capitis parte aduſq; tendines Occiput deſcēdit. A priore ſub tota fronte,auribus, oculis , naſo,& ore ad mentum vſque circunſcripta à ſupercilijs incipiens,Facies dicitur. Vbi enim frons à ſuperioribus deſcēdens deſinit,Supercilia,ceu termini eius eminentes,& pilis conſiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in ipſius * terminis Aures ſitæ ſunt, quarum pars aperta Ala dicitur , refracta ab anteriori in poſterius ipſis ſummitatibus inflexis cubiformis , ſub qua ſemicirculus rotundus in mucronem exurgens, græce xyſter appellatur. Huius acumini concauum quod ſubiacet,conchula. In huius medio rotundum

* al. ipſorum

A tundũ foramen, meatus auditorius vocatur, ſub quo particula pinguis ab aure ſuſpẽſa fibra eſt ſeu
auricula, ſuperior pinna. Oculi ſupcilijs ſubiacent, quæ & lumina dicũtur, nempe tota figura cum
ipſis particulis. Superius inferiusq́ interiores tunicas contegentes, Palpebrę appellantur, hæc in-
ferior, illa ſuperior. Cõmittuntur inuicẽ crebro & extremo tactu ad viſus recreationẽ, & ad prohi
bendũ, nequid extrinſecus violenter oculis incidat: Maxime vero, quẽadmodum ĩ ſomnis, viſorię
virtutis auertendæ gratia, quo melius homo conquieſcat. Partes autẽ iuxta oculos totos ſitæ, qua
palpebræ inuicem cõmittuntur, tarſi noĩantur. vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, à qui-
bus orta ſunt, ducto noĩe. Facti aũt in hoc ſunt pili iſti, vt viſoriũ ſpiritum, vel, vt quidã aiũt, radios
interiore parte effuſos perſpiciendi grã dirigant. His itaq́ elapſis, vel retortis, nequaq́ aĩans ſimi-
liter in rectum, vel in longum videre põt. Interiores oculi termini, vbi palpebræ coaleſcunt, can-
thi. i. anguli dicũtur, alter iuxta naſum, iuxta tẽpora alter: hic paruus, ille magnus. Quod in horum
medio cõſiſtit, oculi cãdidum. Huius rurſus medium Iris circulus coloribus varius occupat. vnde
& à ſimilitudine, quam cum cœleſti illa Iride habet, nomen accepit. Huius rurſus media pars, per
quam viſus peragitur, Pupilla eſt. Naſus oculos interiacet. eius partes vtrinq́ ſitæ, Nares vocãtur,
quibus animalia reſpirant & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnulæ ſiue Alę nomi-
B nantur. Quod autem eas diſcriminat, Interſeptum vocamus. In vtraq́ naſi parte, quę proprie con
caua ſunt ſub oculis ſita, concaua nuncupamus: vnde quidam concaui nominantur. Per morbum
autẽ hæc attolluntur ob hoĩs cruditatem vel diſplicentem diſpõnem. His aũt ſuperiores inter na-
ſum & aures, Malæ, (priſcis ẽt Genæ dicũtur,) quę bene coloratis & ingenuis pudore ſuffuſis ru-
bent. Hinc Maxillæ ad mentum vſq́ deſcendunt, & hàc in mucronem deſinunt. Mentũ id omne
eſt, quod labro inferiori longa orbiculari figura ſubiacet. Suprema pars labri ſub naribus μύσαξ
Græcis, Homero ὑπήνη appellatur. Quod intra labra deſcribitur, & ab eis conſtituitur & contine-
tur, Os eſt. Videntur enim hæc quaſi connata, poſt diducta os efficere: quare etiam veluti nuper
diuiſa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros vſq́ pertinet, id totum Ceruix dicitur. huius
poſteriores partes proprie Tendines appellãt. Dein ſub ceruice humeri vtrinq́ prominẽt, quo-
rum verticem ἀκρώμιον, quaſi dicas ſummum humerum, nominant. Quod ab hoc prorſum vergit,
Clauiculę exiſtunt, inter quas iuguli habentur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraq́ ex ſuo latere
propenſa. harum pars ab humero ad cubitum vſq́ pertendens, Brachium vocatur: Ancon autem,
id eſt cubitus, qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem Græci κορωνὸν, & horum Attici
ὠλέκρανον nominant. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic deſinit, & cũ ſumma ma-
C nu articulum facit, Brachiale dicitur. Succedens huic pars μετακάρπιον, quaſi Poſtbrachiale dixe-
ris. Inde Nodi, à quibus digiti incipiunt, Græci κονδύλους appellant. Digitorum maximus, Pollex
eſt, ἀντίχειρ Græcis dictus, quòd toti ſummæ manui cooperans æquipolleat. Poſt hunc Index, no-
men ab vſu, vt apparet, ſortitus. dein Medius. hunc Medio proximus ſequitur, Græcis παράμεσος
dictus, medicis dicatus, atque ab ijs nomen ſortitus. Poſtremus Paruus dicitur, quòd omnibus
ſit inferior. Itaque à brachiali ſumma manus dicitur: cuius ſupinæ pars iuxta pollicem aſſurgens,
Vola nominatur, gręce θέναρ. huic pars oppoſita ὑποθέναρ. id eſt ſubuola vocatur. Verum, vnde di-
giti procedunt, στῆθος. i. Pecten manus eſt. Quod medium horum omnium eſt, concauum manus
dicitur. Supra vero thorax ea pars appellatur, quæ à collo toto ad ilia vſque ex anteriore par-
te protenditur. Huius pars, quæ ſub clauiculis vtrinque & manibus habetur, Coſtæ ſunt. ex
quibus & latus vtrunque dicitur. In harum medio Pectus. Huius rurſus medium vſque ad char-
tilaginem, ſub qua ventriculi os deliteſcit, στέρνον Græcis dicitur. idem locus etiam extrinſecus
ita appellatur. Hinc Abdomen oritur. Quæ ſub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent,
Subchartilagia nominamus, Græci ὑποχόνδρια, quoniam ſecundum rectitudinem ſub chartila-
gine veluti poſt ipſam habentur. Sunt autem muſculi, qui expanſi membranæ prætenui velu-
D ti araneæ, quam περιτόναιον Græci nominant, ſubiacent: extrinſecus vero cute conteguntur.
Æquiuoco autem cum his vocabulo etiam interiora viſcera vocamus hypochondria. quoniam
& ipſa ſub chartilaginibus notharum coſtarum ab interiore parte exiſtunt: ſed exteriora pro-
prio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen eſt: Quod vtrinque eſt, κενεὼν. i.
inane ſeu vacuum. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc ſumen Græcis ἦτρον vocatum.
Poſtea Pubes ſequitur, quæ & aquaticulus, græce ἐπίσιον dicitur, in quem thorax finit: vbi & ma-
ſculorum pudenda conſtituta ſunt: tum fœminarum ad femoris vtriuſq́ exortum, vt ſub hoc oc-
cultentur. Maris pars prominens Coles vocatur, ſummitas eius, Glans: qua foramen habet ad ex-
cretionem, οὐρήθρα ab vſu nuncupatur. Cutis, quæ eam contegit, Præputium dicitur. Inferior pars
colis in longitudinem eius vergens ῥαφὴ, id eſt ſutura vocata eſt. Quæ vero aduſque ſedem pro-
ducitur, ταῦρος, hoc eſt Taurus. Teſticuli duplici nomine apud Græcos didymi & orches intus
& foris appellantur. Quod teſticulos ambit, ὄσχεον Græci, noſtri Scrotum vocant. Muliebris au-
tem pudendi (ſic enim nominaui ipſum) ſinus ipſe, κτεὶς, id eſt pecten, vocatur. At, quę ſinum am-
biunt, Alæ vocantur. Inter has autem caruncula ad fiſſuram exorta, Græcorum lingua νύμφη no-
minatur, noſtra Colliculum appellare licet: quam, q́ multo promineat, Ægyptij ĩ virginibus ex-
cidere conſueuerunt. Porrò recti inteſtini orificium p̃ ſedem prodiens, quo excretionem, cum lu-
bet,

b et,retinemus, Anulus à figura,ab officio Strictor vocatus eſt.Cæterum poſteriores corporis par- B
tes,quæ collo ſubiacent,hunc ſitum & appellationem habent:totum, νῶτον.i.tergum,vocatur:inde vtroq; in latere ὠμοπλάται.i.ſcapulæ habẽtur.Media ipſarum pars μετάφρενον,quod eſt dorſum, cui etiam ſtomachus intus ſubiacet.Rurſus media totius tergi ſedes ſuperne ad clunes vſq; ſpina dicitur.Huius partem,quæ recto tramite ſub dorſo habetur ἄκνηστιν Homerus nominauit, manifeſto alijs dictionibus exponens, κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα.qm̃ & iuxta rectitudinem longitudinis media ſunt terga,mediũq; eſt dorſi & lumbi.Spinã Lumbi,Græcis ὀσφὺς dicti,quæ ἰξὺς nominata eſt, quatenus cingimur,excipiunt.Hi in Os ſacrum terminantur:in cuius vtraq; parte Coxæ ſunt: in his Nates:qm̃,quæ his ſubijciuntur,maxima oſſa ſunt. Inde carnoſa ipſis corpora ſubſtrata ſunt. Quorum Gibbæ partes,ꝙ orbiculares ſunt, σφαιρώματα, ceu modo orbium factæ, Græcis nominantur.Inde corpus vnum in duos exit proceſſus. Nam in duo crura nominata bipartitur,quorũ diuiſiones veteres Græci σκέλη nominant.atq; hæc tota ad extrema vſq;, Crura dicuntur: quæ vero à coxis ſtatim incipiũt,Femora:vbi vero artus poſtea cõmittuntur inferioribus, articulumq; efficiunt,Genua noiamus.Eorum partes retrorſum ſpectantes,Poplites,vel Ancyle: Inde ad ima maximi artus Tibiæ: quarũ anterior pars Ocrea,poſterior Sura noiatur. Poſtremum oſſium tibię in vtrunq; latus excedens, Talus eſt:ab hoc profecti,Pedes proprie appellantur:quibus etiã men- F
ſuram ſibi aliam hoĩes in altum tollentes pedem inuenerunt.Pedis pars poſterior Calx: prior à talo vſq; ad digitos,ταρσὸς Græcis vocatur.Interior autem quaſi pedibus inuicem ſe aſpicientibus à talo verſus magnum digitum procedens,πεδίον Græcis appellatur, ideſt planities . Quod ſub hac ſtatim in medio imi pedis habetur,concauum dicitur.Infimum,quo terram contingimus et ingredimur,planta vocatur.Quod poſt concauum ad digitos aſſurgit,Pe*cten pedis nuncupatur.Deinde digiti numero manuum digitis pares.Non autem eadem ſortiti nomina,quoniam nec eoſdem præſtant vſus,quanquam magnitudine,aut ſitus ordine conueniant.

* Græcum exẽplar habet ſτῆθος.i. pectus

Interiorum anatome. *CAP. II.*

ANatome abuſiue quidem dicitur ẽt exteriorũ corporis partium & particularum commemoratio,quæ verbis vniuſcuiuſq; ipſorum naturalem ſitũ,ordinem,vſum, quẽ aĩanti præbent, propriam cuiq; illorũ appellationẽ,de quibus iam retulimus,percenſet.proprie vero anatome,interiorũ cum ſermone explicatio dicitur.Siquidẽ oculis eas indicatas eſſe,anatome non eſt, ſed cuiuſq; notitiam ex ſermone ac verbis accepiſſe,& naturales actiones,quo modo ipſas obeant,didiciſſe,ꝑterea quã inuicẽ cõionem viſcera,aliæq; corporis partes per venas habeant. † Cerebrũ itaq; ex nullo eorum,quæ ꝓdiximus,principali vaſe cõpoſitum eſſe videť Eraſiſtrato, eoq; nutrimenti G
parẽchyma.i.affuſio ipſi eſſe videtur. Eſt aũt corpus ſimplex,atq; ob id oium,quæ humano continẽtur corpore,& præcipuum,& princeps. Quapropter Plato & Hippocrates animi principatum in eo conſtituunt.Comprehenditur ſane mẽbranis duabus : Vna & contigua aſſimiliq;, χοροειδὴς ideſt ſecũdiformis Gręcis appellaĩ,venoſiorq; eſt:Altera,q̃ huic ſuperiacet,caluarię quibuſdã partibus magis adhęreſcit.Sed hęc neruoſior exiſtit. Ex ſuperiore igitur parte venæ nutrimentum à corde iuxta eum locũ,qui Græcis ληνεῶν* dicitur,ex arterijs vero,quę ad baſim ſunt,acceptum in id deriuant:inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animi functiones vniuerſo corpori cõicant.Neruorum autem ſpecies duæ ſunt,vna mutuos oſſium connexus colligat, continetq;:altera ſentiendi mouendiq; pro arbitrio facultatem toti corpori tranſmittit.Atq; hinc etiam muſculorum prouentus eſt.Oculorum meatus & ipſi ab ima cerebri parte proueniunt,& per eos viſorius ſpiritus oculis impartitur.Inde vero nares ẽt proceſſus habent,per quos & odoramur, & cerebrũ expurgatur.Ad aures proceſſus nõ ſunt, verum à poſteriore parte tenuis mẽbrana,quam Græci μήνιγγα vocant,perforata eſt,atq; in vermis ſpeciem proceſſum habet: per quam ſimiliter ipſæ repurgantur.In illius principio cerebri pars Græcis κωνοειδὴς appellata, ꝙ coni ſpeciem referat,ſedem habet. Iam vero illinc & ſpinalis medulla incipit. Cæterum duos habet cerebrum ven- H
triculos,quorundam opinione vnum,vbi animi principatus reſidet. At Caluariæ oſſa ſuperiore parte ſub cute,mẽbrana,quæ per ſuturas è meningibus prodijt,περικράνιον Græci nominant,conteguntur.Eſtq; hęc origo mẽbranæ coſtas ſuccingẽtis,quam ὑπεζωκότα noiant,& ſepti tranſuerſi, & peritonæi,& omnis membranę neruoſæ.Oculus ex Hippocratis ſententia habet duas tunicas, quas Hippocrates μήνιγγας,ꝙ ex illis prouenerint, appellat . Recentiores tres ponunt , non nulli quatuor.Ex quibus prima deſoris eſt à Græcis κερατοειδὴς.i.cornea vocata.Ea reliqua ſui parte alba eſt,pupillæ loco extenuaĩ,perſpicuũq; ſubiectũ colorem reddit,quatenus niger,vel cæſius,vel fuluus apparet.Secunda,qua pupilla eſt,modico foramine concaua,quæ,quòd parte interiore ſit acino vuæ ſimilis,ῥαγοειδὴς à Græcis nominatur. Tertia retis modo ſinum habens, ἀμφιβληστροειδὴς nuncupatur : perinde quaſi in ſummo quartam tunicam à non nullis inuectam excipiat,quam & ἄδηλον,ceu minus apparentem vocare conſueuerunt. Eſt etenim membrana minima ſimul & tenuiſsima,ſed prima & ſecunda firmæ mẽbranę,craſſæq; tunicę ſunt:tertia vero & quarta tenuiſsimæ.Quare & Hippocrates priores ſolas cognouit,oculus,inquiens,membranas duas habet.Porrò triplices hæ tunicæ humores continent . Hunc ab aquæ ſimilitudine ὑδατοειδῆ Græci vocant: Illum ὑαλοειδῆ,quòd vitro quiddã ſimile referat. Tertium κρυσταλλοειδῆ, hoc eſt cryſtalli modo pellucidum.

† Ex græcis antiquis hęc adduntur: & arterias & neruos, ꝑ quę & ſpiratio & cõfluxio oium,& omnia ſiunt.

* Al. λύνον. i. torcular

A lucidum. Palpebrarum interiores partes carnoſæ: mediæ chartilaginoſę: exteriores cute teguntur.
At, q̄m chartilago media dura eſt, adeps ſubiecta eſt lenimēti malagmatis'ue inſtar, quæ frequēter
exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnoſa eſt, ī quā duplex neruorū genus ab ima parte ce-
rebri prodiens inſeritur. Alij molles appellati guſtādi ſenſum ad pricipiū: alij duri motum arbitra-
rium ad ipſam deducunt. Ad huius radicē exigua inhæret lingua, Græcis ἐπιγλωττὶς dicta, quæ, cū
deglutimus, recurrens, arteriam claudit, neq̄d ex firmioribus humidis in ipſam delabaī. Cuius rei
quoq; cauſa tonſillæ numero quatuor creatæ ſunt: duæ ad linguę radicem, vtrinq; conſpicuæ: duæ
his proximæ penitiores. Noīantur eædē ēt παρίσθμια, q̄m locus ad quem ſitæ ſunt, iſthmo, præſer-
tim cū per inflāmationem intumuerunt, eoq; tranſitū hunc arctum nimis reddunt figura rn̄dent.
Porrò, cū duabus aīal materijs gubernetur, alimento, & ſpū, ad hūc q̄dem pcipiendū, nares, os, fau-
ces, aſpera arteria, & pulmo, partes ſunt aptiſsimę. Nares ſanè & os reſpirationi ſeruiunt: gurgulio,
ne frigidus in fauces aer cumulatim irrumpat: aſpera arteria, vt eundē in pulmones deducat, quo-
rū in pectore ſedes eſt: p hos & oīs fit reſpiratio, ſumittētes quidē ſe, vt ſpūs emittatur: attollentes
vero, vt idē recipiaī. Quare actione ſimilitudinē quandam cū fabrorū follibus habere videntur: fi-
gurā vero vngulæ bubulę ſeruāt. Porrò ex ſpiritu in pulmone elaborato quicq̄d maxime neceſſa-
B rium eſt, ad ſiniſtrū cordis ventriculū deferī: quicquid inutile eſt, illac, qua inſpirauimus, efflatur.
Nutrimēti vaſa ad excipiendū, & inſtrā ad elaborationē īſtituta hæc ſunt, os, dētes, ſtomachus, vē-
triculus, ieiunum, & tenuia inteſtina. Os q̄dē et dentes cibū extenuāt moluntq;. Stomachus appe-
tit & deglutit: appēſus aūt aſperæ arteriæ ad ſeptū vſq; trāſuerſum porrigiī. Ventriculus oīs eſt ad
cōcoctionem. incipit velut à media chartilagine, vbi ventris os ſitū dicitur. ſubſidet leuiter iecino-
ri, latitudine græcorū literā σ referens, & altero extremo in ſiniſteriorē partē vergit, vbi eſt & Grę-
cis dictus πυλωρὸς, q̄m portæ modo, ne nutrimentum ex eo conſertim delabatur, prohibet. Ieiunū
& tenue inteſtinum digeſtioni dicatū eſt, in ſinus multos implicitum. cōmittitur aūt meſaræo ſeu
meſenterio, quod venæ in id deſcendentes intertexūt, p quas digeſtio plurima fit ad portas hepa-
tis. Ei vero tenuius inteſtinum eſt ita cōnexum, vt pars eius eſſe videatur, quippe ieiuno explica-
to perſimile eſt. {Differt tn̄, q nec vacuum ſit, nec vaſorū copiam habeat.} Deinde cæcum inteſti-
nū, alimēto recipiēdo accōmodatum. Huic adhæreſcit κῶλον. i. laxius inteſtinum, quod excremen-
ta ex diſtributione ſegregata ſuſcipit. Pertendens aūt in dextram ſupra vmbilicū inter iecur & lie-
nem, deorſum rurſus fertur, totumq; amplexum abdomē in rectū inteſtinum deſinit. Cū igiī duo
meatus à lato oris ſpatio incipiant, alterū iuxta priorem colli partē, bronchū vel aſperam arteriam
C noīamus: {alterū, ſtomachum.} Vnde vero initiū capit arteria, & vbi aperitur, φάρυγγα. i. fauces;
vel λάρυγγα Græci vocant. Cęterum totus meatus ex chartilaginibus anuli modo vel circuli com-
poſitis conſtat, quo firmus continuæ animantis reſpirationi maneat, {nec comprimatur.} quare
ēt oſtium eius ſemper pateſcit. Nā cibi abſtinentiā tolerare potes diutiſsime, non inſpirare ne mi-
nimum q̄dem tp̄is potes. Huius rei gratia purū hūc ſpūi trāſitū natura dedit, ne impedimēti quid
ſentiat. Enimuero, ſiquid vel cibi, vel potus in arteriā īprudentibus delabitur, ſtrangulationes, &
tuſſes ſtatim excitātur, donec à ſpiritus īpetu excuſſum efferatur. Iam vero aſpera arteria ſpiritum
pulmoni trāſmittit, deſinitq; in eiuſdē arterias aſperas, quas ipſas quoq; bronchia noīant. Stoma-
chus interius, q̄ arteria, exiſtens, ceruicis vertebris annexus, longiſsime cū aſpera arteria porrigiī.
Sed bronchus illi adiūctus, cū cibum deglutimus, recurrēs exacte ipſum lingula cooperit, quæ ex
linguæ radice trahit originē. Porro hæc lingula non modo os claudit, ſed etiam cibum à lingua ve-
lut vētilabro purgatū, & arteriæ orificio ſuperimpoſitum ad ſtomachum pontis modo deijcit. Sto
machus pro naturali functione appetendi facultatē habet. Dum appetit quidem, ſe attollit, & quæ
offerūtur, deglutit: dum aūt accepta quaſi elidit, & ad ſubiectas partes expellit, ac vētriculi orificio
cōtiguo p tranſuerſum ſeptū tradit, ſubmittitur. Per quē anguſtum exiſtentē meatum in ventrem
D alimenta deſcēdunt. Ventriculi naturale officium eſt, vt alimētum ſibi cōmiſſum cōcoquat, quod
à concoctione primum ptiſanæ cremori perſimile eſt: verū per eū, quē πυλωρὸν à Græcis appellari
diximus, q adhuc arctior eſt, alimētum ieiuno inſtillatur: quod cum tenue ſit inteſtinum, in flexuo
ſiſsimos orbes natura īplicauit, ne ex facili videlicet diſſecaretur, diuelleretur q;. Meſaræū ſeu me-
ſenteriū anfractus & orbes eius amplectitur, atq; ipſos ſuſtentat: quanq; id nō ſolum hunc præſtat
vſum, ſed ēt venas duas ſub iecinore emergentes {fulcit} quæ poſt in diuerſas partes diducuntur,
& meſaræo inſeruntur, quo & ipſæ (ſunt enim tenues) ruptionis periculum effugiant. Suſtinētur
aūt ab intexto eidem ſimul baſi, huic innitentes, & veluti ſubſtrato alleuatæ fiunt. Atq; hoc pa-
cto in ſingulis anfractibus ad hirudinum ſimilitudinem compoſitis, aperto ore ieiuno inhiantes,
oēm in eo alimoniam in ſuccum conuerſam exugunt. Simul aūt inter exugendū, protinus ipſum
in ſanguinē mutant, qui ſuccus antea erat, dū in ieiuno eſſet. Non enim aliunde vel pituitę, vel ſan
guinis, vel alterius cuiuſdā vas eſſe natura indicat. Rurſus igitur duæ factæ ex multis venæ à meſa
ræo acceptum, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cum ſanguinis naturam nutrimētum in-
duit, i ecrementa ſingula pariter ſecernuntur. Flaua bilis ad veſicam ei inhærentem defertur: atra
ad lienem. Iam vero ab hepate verſum in ſanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculū di
ſtribuitur. A corde ſanguis per iugulares venas (σφαγίτιδες à Græcis nominantur) ad ſuperiores

corporis

corporis partes deriuat. Per cauã aũt venam in vniuerſum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, E
ſanguine iam à ſero diſcreto, ad renes perreptant, qui lumbis ſub cluniũ carnibus, per quas vrina
deſtillat, inhærent. Ad veſicã autẽ per meatus dictos græce οὐρητῆρας proficiſcitur. Veſica corpore
ſuo vrinã recipit, & per colem foras excernit. Teſticuli vero ſubſtantia glanduloſi ſunt, cõcepracu
la & officinæ ſeminis, quod per ſingulos neruos ab inguinibus depẽdentes, Græci κρεμαστῆρας no-
minant, ad eos fertur. In quos etiam alia vaſa ipſos nutrientia deſcẽdunt. Cæterum duabus tunicis
conteguntur, quarum tenuiorem Græci ἐρυθροειδῆ, valentiorem δαρτὸν appellant. Ab his eſt, quod
ὄσχεον à Græcis .i. ſcrotum dicitur. Fœminis autem vulua ſcroti conuerſi ſimilitudinem refert. Ve-
næ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas ſanguis expurgatur: qui in con
ceptibus retinetur ceditq́ in alimentum fœtui, & formationem. Nam à venis, quæ ſecundas im-
plicant, binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arterijs ibidem ſitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus
mutuo in vnum cõgreſſu meatum οὔραχον appellatum abſoluunt, qui infantis vmbilico inſeritur,
ex quo & enaſcitur, & ſuſpenſus eſt. Ab vmbilico autem venæ ad iecinoris portas ſanguinem in
fœtibus transmittunt: arteriæ vero iuxta veſicam, craſsiori arteriæ: neruus hic ſpinæ inſertatur.

De ea anatomes parte, quæ ad oſſa pertinet. CAP. 12.

OSſium duplex compoſitio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad ſta F
bilitatem, Græcis συνάρθρωσις .i. coarctatio dicitur. Huius autem tres ſunt ſpecies, ſutura, coag
mentatio, & fixura. Suturis igitur capitis oſſa conſtant. Inueniuntur autem ſuturæ in plurimis
quinq́. Prima per ſinciput, στεφανιαῖα à corona, cui aſsimolatur, Græcis dicitur. Altera per verticem
ὀβελιαῖα, q́ veru repræſentet, vocatur. Tertia per occipitium, à græcorum litera λ. λαμβδοειδὴς ei no
men eſt. Duæ, quas κροταφίτας nominant, in vtroq́ temporum vna. Oſſa caluariæ ſeptem nume-
rantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, polymorphi vnum. Ce-
rebrum duos ab vtraq́ cerebelli parte proceſſus obtinet: κορώνας, quaſi dicas tubercula, Græci ap-
pellant, qui in primæ vertebrę cauitates inſinuantur, in qua, velut centro, ſecundæ vertebrę caput
in latera mouetur, annuit, renuitq́. Deinde oſſei dicti proceſſus duo paululum inuicem diſsiden-
tes, per quos tendines & nerui deorſum feruntur. Poſt alia duo oſſa ſuper foramina, per quæ facul
tas audiendi eſt, emergunt, iugalia .i. ζυγωειδῆ appellata. Sub his rurſus alia duo petræ modo pro-
minent: λιθοειδῆ vocant. Priore capitis parte proceſſus ſunt telo ſimiles: hinc quoque βελονοειδεῖς à
Græcis dicuntur. Facti autem ſunt ad faucium diuiſionem. Vbi ſummæ eorum partes chartilagi-
ne committuntur, os ὑοειδὴς appellatur. Quæ vero ſuper his ſunt, nomen deſiderant. Quorum in
priore parte ſitum eſt os à multiplici forma dictum πολύμορφον. Porrò ſuperioris maxillæ oſſa co- G
agmentatione conſtant. Facies item coagmentationes nouem habet. Prima in lato vtroq́ oculo-
rum ſpatio ſitũ obtinet: duæ à latere narium vtroq́: alia medias nares rectà interſecat. Malę quoq́
ſingulas habent. Duæ rurſus obliquæ palatum ſecant, vnaq́ in rectum idem palatũ diuidit. Cões
autem faciei & capiti, ſunt in oſsibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim oſſa ſunt, nariũ duo,
oculorum quoq́ totidem, malarum ſingula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis ſi-
milia. Maxilla inferior quorundã ſentẽtia duo in mento cõnata habet oſſa, nõ nullorũ vnum. Cæ-
terum dentes fixura iunguntur, quippe receptaculis ipſorum infixi ſunt. Sunt aũt numero trigin-
ta duo. Ex his quaterni primi, in ſupiore atq́ iferiore maxilla, quia ſecãt, τομεῖς à Græcis noĩantur:
canini quatuor: maxillares ſeu molares viginti ſunt. Reliquorum oſsium claiculæ ad ſummum
humerum coeuntes deligantur: Ad pectus autem articuli, & coagmentationis miſtionem facere
videntur, & Romanæ literæ S, eiusq́ ſimplicis figuram oſtendunt. Dein coſtæ duodecim vtroq́
latere habentur. Septem ex eis cum ſpinæ vertebris, cumq́ oſſe pectorali vtrinque coeunt. Reli-
quæ quinque à poſteriore parte ſpinæ inſeruntur: In anteriore parte inuicem renuentes chartila-
gine colligantur. Vertebræ vero omnes quatuor & viginti ſunt. Septem in ceruice, dorſi duode-
cim, quinque lumborum. poſt omnes os ſacrum, quod ex vertebris inuicem connatis conſtare vi- H
detur. Quin & pectus ſimiliter ex ſeptem oſsibus vnà coalitis enſis figura ſtructum eſſe appa-
ret. At brachium vtrunque humeri articulo coarctatur. Porrò ſuo ipſius capite oblique in ſcapula
rum ſinum immittitur. Cæterum ſcapulæ muſculis, qui poſteriore parte coſtis ſubſternuntur, in-
cumbunt. Cubitus & radius, quem Græci κερκίδα appellant, coalitus quidem modo ſeſe con-
tingunt, articuli vero modo, alteri brachij capiti committuntur. Tribus enim ſui vertebris bra-
chium in cubito cælaturam, ſtructura literæ σ ſimilem, inſeritur. Quarta iam vertebra radius ve-
loci circa axem voluitur. Brachialis oſſa tria mutuo coalitu deligata ſunt ad cubitum tamen & ra-
dium articulum apte faciunt. Poſtbrachialis quinque oſſa videre licet articulum cum brachialis
oſsibus, quibus cõnata ſunt, explentia. Palmæ oſſa cum eiſdem, & poſtbrachialis oſsibus coagmẽ-
tatione iunguntur, continenturq́. Cæterum cum primis digitorum internodijs coarctantur. di-
gitorum vero internodia ſingulorum tria, quæ articulo componuntur. Femoris os vnum eſt, cu-
ius caput leniter reflexum in coxæ profundum ſinum conijcitur. Quam commiſſuram neruus,
qui è medio ſinu prodit, & in medium femoris caput inſeritur, continet. Coxæ, quæ duo ſunt oſ-
ſa à poſteriore parte, cum oſſe ſacro priore inter ſe coaleſcentiam habent: vbi & pubis oſſa vel
pectinis nominantur. Tibiæ vtriuſq́ oſſa duo, nempe tibiæ & fibulæ. non peruenit autem fibula

ad genu

A ad genu articulum, verum ſola tibiæ ſummitas quatuor in ſe ſuperficiales ſinus obtinens, quibus
duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotũdum, ſublatum, ſcu-
ti breuis inſtar, commiſſuram eorum continens, ꝙ in ſummo coarctetur. Fibulæ ſuperior extremi
tas anteriori tibiæ parti ſub inſertione connectitur: Iuxta malleolos autem, qua deſinunt vtraque
tibiæ oſſa, ligamento nerueo, chartilaginoſoq́ꝫ inuicem colligantur. cæterum intus talo incumbit
intra ſe oſſa cõtinciens. Talus, iuxta pedis longitudinem ſitus, perone, hoc eſt fibulæ, inſidet, eiq́ꝫ
firmiter coaptatus eſt. Cæterum tibiæ oſsibus, tum ei, quod σκαφοειδῆ vocant, in anteriore ipſius
parte articuli iunctura committitur. Rurſus ſcaphoides, vbi cũ talo coit, excauatum eſt, vt ſcaphæ
ſpeciem referre videatur. E regione gibbum calles tres habet, quibus oſſa χαλκοειδῆ, quę tria ſunt,
inſerũtur. porrò, quod cubi figuram repræſentat, extrinſecus ſitum eſt. coarctatum eſt autem † car
noſæ parti, & calci. Proceſſum quoq́ꝫ ex inferiori ad priorem partem obtinet, quem plantæ os re-
tinendi ipſius gratia ſubijt. Deinde os dictum πεδίον, & ipſum quinq́ꝫ conſtat oſsibus. Tum dein-
de quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodijs, ſimiliter ijs, qui in manu ſunt, cõ-
poſiti, ſi magnum excipias. is enim ſolus duobus conſtat. Contrahunt autem horum iuncturas
membranoſa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quędam ex ijs rotunda, ſi-
B mul & neruea chartilaginoſaq́ꝫ.

† Gręci ĩpreſsi legũt, vt vertit interpres. A nũ qui tñ habent ſcaphoidi oſsi, & ita legẽdum eſt.

De humoribus facultatibus, morbis, eorum differentijs, cauſis, ac curationibus. C*AP*. 13.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commiſti inuicem & contemperati ſunt
corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, ſanguis in corde, pituita in capite, flaua bi-
lis in iecinore, atra in liene. Cæterum duplex ſpiritus innati ſpecies, alius naturalis, alius aialis. Nõ
deſunt tñ, qui & tertium hecticon introducunt. Hecticus igitur eſt ſpiritus, qui lapides continet:
Naturalis animantia & ſtirpes nutrit. Animalis ſentiendi, omnisq́ꝫ motus facultatem aiatis exhi-
bet: Situs autẽ eſt in animantibus. nam his tribus aialium natura cõſtat. Itaq́ꝫ aialis in capite ſedem
habet: naturalis in corde: hecticus in toto corpore verſatur. Naturæ actiones ſunt, à prima genera-
tione impręgnatio, fœtusq́ꝫ formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio, in ventriculo concoctio,
digeſtio, in ſanguinem alteratio, ſegregatio, nutritio, & auctio. Excernuntur autẽ in corpore ſter-
cus, pituita, vtraq́ꝫ bilis, vrina, ſudores, muci, ſaliua, & lac. Animæ vero facultates, ſenſus, & volun-
tas. Senſus quidem ſunt quinq́ꝫ, quibus animantia per corporis inſtrumenta funguntur, viſus, au-
ditus, guſtus, odoratus, & tactus. Inſtituit autẽ anima quædam ſine corpore, vt cum ratiocinatur,
vel reminiſcitur. Cũ corpore, vbi id ad quorũdam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mo-
C uet. Reſpiratio compoſita quędam actio eſſe videtur, partim ex arbitrio, partim ſponte & natura-
liter, vt in ſomnis facta. Sanus igitur homo eſt, primis, vnde conſtat, elementis: & ſecundis, vnde
formatus eſt, quatuor humoribus, tum quãtitate, tum qualitate mediocriter inuicem contempera
tis: ſolidis aũt partibus, ex quibus compoſitus eſt, nec diuulſis, nec condenſatis, nec è loco ſuo motis:
ſpiritibus nec intẽſis nimium, vt in phreniticis, nec diſſolutis, vt in lethargicis, vel in ijs, qui cardia-
co affectu affliguntur. His enim hecticus ſpiritus reſolui videtur. Sanus autem homo conſeruan-
dus eſt conſuetis exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tempore obſeruatis: copia eorum ſolum
vitanda eſt, ex qua cruditates oriũtur, quæ morbos pariunt. Pręcauẽdi morbi ſunt, vel qui iam im-
minent, vel futuri ſunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venæ inciſione
curandi ſunt. Si ex labore & indigẽtia, quieti corpus dare & nutrire conuenit. Verũ vniuerſi mor-
bi, ex Hippocratis ſñia, partim extrinſecus ex aere nos ambiente, partim intrinſecus ex eſu, potio-
neq́ꝫ proficiſcunt: à qbus humorum aliquis vel abũdat, vel deficit, vel qualitatem cõmutat. Ab his
& ſpiritus inſiti nunc intẽduntur nimis, nũc plus æquo relaxãtur. Solida vero corpora foris & in-
trinſecus multas cauſas habent plures affectus ſuſtinẽdi. Eraſiſtratus aũt & Aſclepiades in vniuer
ſum vnam oĩ morbo cauſam tribuunt: Hic ſanguinis in arterias coincidentiam: ille corporeæ mo-
D lis in raritate extẽſionem. Plenitudinis morbũ facientis notæ ſunt vaſorũ cõuexio, faciei rubor, to
tius corporis tumor, & pulſuũ magnitudo cũ robore. Indigentię ſigna, collapſus tumoris, gracili-
tas in facie, & exiguus pulſus cũ imbecillitate. Itaq́ꝫ febrim veteres ipſam per ſe affectum arbitran-
tur: Eraſiſtratus, & recentiorũ nõ nulli ἐπιγέννημα. i. acceſſoriũ, ſeu cõſectarium affectum. Febris igi
tur eſt natiui caloris in ardentiorẽ conuerſio, eo, ꝙ intro aduerſus pſpirare prohibeat. Indicia febri
citantiũ colligimus ex calore intẽſo & intolerabili, tũ in acceſsionis pricipio ex languido, inæqua-
li, & crebro pulſuum motu: In ſtatu, ex vehementiſsimo motu elato, & veloci admodum. Iunio-
res calorem naturali magis ardẽtem, mordacem, acrem, & cõſtantem, cum pulſuum frequentia &
duritie, ex alto venientẽ, febrem eſſe definiunt. Sunt aũt duę eius ſpecies oĩum ſentẽtia, continua,
& intermittens. Continua eſt, quæ non ad integritatem prius, ꝗ morbus ex toto ſolutus ſit, venit.
Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam,
quintanã, ſeptimanã, & eam, quæ à nono die nomẽ habet. Quotidiana eſt, quę ſingulis diebus aut
noctibus acceſsionẽ vel deceſsionẽ facit. Tertiana vnũ diem præſtat integrum, tertio redit. Quar-
tana duos dies intermittit, deinde reuertitur: Quintana tres: Septimana quinq́ꝫ: Quæ à nono die
vocata eſt Græcis ἑπταῖαν, ſeptẽ. Nam ſemitertiana, modo inter continuas, modo inter intermit-
tentes ponitur. Iam vero reliquorũ morborum duo genera ſunt, vel cum febribus, vel ſine febri-
bus.

bus.Quidē.n.acuti,quidam lōgi ſunt.Acuti quidē hi,Phrenitis,Febris ardēs,cui nomē eſt cauſos, E
Synāche.i.Angina,Pleuritis,Peripneumonia,Cardiacus affectus,Regius morbus,Cholera,Vol-
uulus,Colicus dolor,Apoplexia,Tetanus,Opiſthotonus, Emproſthotonus. Acuti igitur à ſan-
guine ferè & flaua bile,in non nullis corporis partibus,quas ij male habent humores, ſuperfluis,
& in deterius verſis conſtituuntur.Longi à pituita & atra bile, ſimiliter vel copioſioribus, quàm
naturæ modus exigit,vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus
ratione,vel inedia,vel purgatione,vel venæ inciſione curandi ſunt. Qui ex abſtinentia in mor-
bum incidere,alimentis reſtituere conuenit.Quibus incoctio & humorum acrimonia morbi cau-
ſam fecerunt,ijs fomentis & cataplaſmatis concoctio paranda eſt. Acria contemperanda ſunt, &
cibis boni ſucci atq; humectātibus vti oportet.Cæterum quatuor in toto morbo,particularibusq;
acceſſionibus tempora auxilijs afferendis dicata ſunt,Initium,incrementum, vigor, & inclinatio.
Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abſtinere triduo conducit:
Venæ ſectionem in initio recentiores ad tertium vſq; diem ſtatuunt: Veteres etiam poſt tertium
diem præcipiunt,ſi vires ſuppetant,& morbus poſtulet.Nutrimenti tēpus à triduo iuniores: anti-
qui non omnibus,ſed ijs,qui copia laborant,tum iunioribus,tum ſenioribus inſtituūt. Pueros ſta-
tim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus hmōi conſuetudo eſt vel loci, vel aeris cir- F
cūflui gratia. Ante cibum poſt triduum primum perfuſiones capitis & præcordiorum ex vſu ſunt:
ſequentibus diebus cataplaſmata & clyſteres.Perfuſiones igitur in præcordijs calidas ſemper aſ-
ſumere oportet,& ſimplices,ex cumini vel xylanethi decocto:Ad caput, calefacientes quidem in
lethargo,& in omni graui ſopore:refrigerantes autem in phrenitide,& quauis acuta febre conue-
niunt.Cataplaſmata quædam ſolo melle & oleo conficiuntur,vocanturq; μαλακτικά, quaſi inter-
preteris emollientia.Quædam ex aqua,cui oleum ſit adiectum,fiunt,quę ὠμὴν λύσιν Græci nomi-
nāt.Alia his inſpergunt,veluti pollen,lini ſemen,& fœnugręcū.Clyſteres hydrelæo, melle,ſale &
nitro modico præparantur. Tēpus eorum ante cibū eſt,dum acceſſiones remittuntur & inclināt:
In continuis morbis diluculum.Phrenitis eſt mētis alienatio.Notę ſunt,inſania vehemēs,temera-
ria manuum geſticulatio,floccorum & feſtucarū collectio,& febris acuta. Cauſam habet magna
ex parte bilē.Cōſtituitur i cerebro,vel eius mēbranis quas μήνιγγας appellant, vel, vt quidā aiunt,
in ſepto trāſuerſo.Curatio hæc cōuenit.Initio,ſi præſcius fueris,venæ inciſio, cucurbitulæ conue-
niūt,ſubtractio,& clyſter, & abſtinētia cōuenięs:inſtāte aūt morbo perfuſiones ſoporiferæ,inun-
ctiones,quibus ſomnus acceſſitur,& humectātes cibi conducūt.Cauſos febris ſpēs,ab Hippocra-
te quidē inter acutos,vt quartana inter longos morbos referi,à recētioribus non itē. Oritur ex bi- G
le nō nimis ſicca,circa venas,quæ ad iecur ſunt.Curaī in principio ſanguinis miſsione:in ſtatu,fri-
gidæ,tum aliorū,quæ refrigerādi vim obtinēt, potio confert,vel epithema,cuiuſmodi ex feruenti
hydrelæo præparatur.Angina eſt circa ceruicem inflāmatio.Eius ſpēm vnam Græci κυνάγχην ap-
pellant,quæ in interiore ipſius parte orta ſubito ſtrangulat:Alteram συνάγχην. hæc in exteriorem
partē incumbit,eoq; minus ſtrāgulat,minusq; periculoſa eſt. Vterq; affectus vel à bile,vel à pitui-
ta ſalſa naſcitur,idq; non nunquam cum febre acuta,non nunquam ſine febri. Remedium & ge-
neroſiſsimum & præſentiſsimum eſt ſanguinis ſtatim in principio miſsio:deinde medicamēta pi-
tuitam per os educentia,& certa foris impoſita. Aſclepiades vltimum auxilium poſuit, de quibus
ſummus metus eſt,ne ſtrangulentur,ſuperiorem gutturis partem incidere.Pleuritis lateris ab in-
teriore parte inflammatio eſt. Huic febris acuta,dolor vehemens,& tuſsis accedit.à bile potiſsi-
mum conſtituitur.Præſidio eſt in initio adhibita venæ inciſio:deinde cataplaſmata & ſicca fomen
ta,nempe milij & ſalis:poſtremo medicamenta intrinſecus purgantia,quæ πλευριτικά nominant.
Cauenda vero in his ſunt ventris profluuia.Peripneumonia,non nullis auctoribus inflammatio
grauis eſt circa pulmonem,idq; grauitate oſtenditur. Quibuſdam pulmo inflammationem pa-
ti non poſſe videtur, ſed vicina eius loca,cum in diſpoſitione eiuſmodi ſunt,ea vt ita nominetur, H
faciunt.Habet autem hic morbus febrem acutam comitem.Eadem ipſius cauſa,quæ pleuritidem
concitat,ſecundum alios tamen pituita. Remedium ferè huic cum ſuperiore malo commune eſt.
Cordis affectus eſt,quem Græci καρδιακὸν vocant, non quòd in corde affectus ſit,ſed quoniam
ſtomachum veteres cor appellabant,quo in febri acuta reſoluto, ægrotos immodice digeri con-
tingit.Accidit ferè ex immodica abſtinentia,vel parum tempeſtiua venarum ſectione, vel cum ali-
quid præter rationem corpori adimitur.Quare alimento, quod facile diſtribui queat, & recalfa-
cere,ſuccurrendum eſt:quemadmodum ex vino ac niue:cibo,qui ex valentiore materia eſt,& ſto
machum corroborare poteſt.Eſt,cum viſceribus inflammatis, potiſsimum iecinore, hic morbus
eueniat:cum è contrario,ablatione & cataplaſmatis inflammationi dicatis opus eſt. Arquatus ſeu
regius morbus,quem ἴκτερον Græci nominant,eſt bilis in ſummam cutem redundantia. Interim
cū febri acuta oboritur,interim ſine illa,cum interiorum aduſtione,& ſtomachi vitio.Si pręcordia
inflāmantur,cataplaſmata primum deſiderant:ſi copia laborant,venę ſectionem:ſin minus,medi-
camenta,quę bilē euacuār,aut ventris ductione & inteſtinorū,aut per vrinas, aut per ſudores,aut
per nares.Cholera duplex eſt ſecundum Hippocratem:Altera humida,in qua,vti omnes norunt,
vehemens eſt excretio,bilis ſupra infraq; erumpit,inteſtina grauiter torquentur. Accedunt con-
uulſiones,

A uulſiones, ſæpe & crurum ſuræ contrahuntur. Remedio contractionibus ſunt perfuſiones calidæ:
in ijs, quæ contrahunt, balneum poſt expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili diſponunt dige
ſtùturq́; & ſtomachum adiuuāt. Alterā, ſiccam choleram vocat Hippocrates, ab eadē prouenientē
cauſa, ac circa eadē conſiſtentē, at citra ventris fluorē & vomitum. Ideoq́; remiſſionē præcedentē
& per cataplaſmata requirit, nec cibi ingeſtione, ſed contra inedia opus eſt. Voluulus, & colicus
dolor, inteſtinorum inflammationes ſunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectio
nes includuntur, & flatus inteſtinis inuoluti, eo, quod exitum non habent, dolores vehemētes & tor-
mina concitant. Voluulus aūt diſpōne & accidentibus acutior, magisq́; periculoſus eſt. Alterutro
aūt morbo extreme laborantibus vomitus concitantur voluulum patientium. Auxilium eſt vol-
uuli maxime ſanguinis miſsio per initium, plerunq; abſtinentia, & cataplaſmata mitigantia, & in-
flammationem diſcutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quę κωλικὰ nominant, intro p ſedem
immiſſa. Nam dolores auferunt, ſomnum conciliant, & aluum mouent. Apoplexia ex humorum
craſſorum copia generatur, qui capitis vaſa, vnde corpori ſentiendi mouendiq́; facultas aduenit,
obſtruunt. Quamobrem, qui huic malo ſunt obnoxij, ſenſu, voce, & motu priuantur. Hippocra-
tes de hoc vitio ſcribit, Apoplexiam, inquiens, validam ſoluere non licet, imbecillem haud facile.
B Sanguis mittendus ſtatim iam oppreſsis, modo & ætas conſentiat, & vires ſuſtineant. Tetanus,
Opiſthotonus, et Emproſthotonus, neruorum morbi exiſtunt. verum vtraque ſpecies eſt conuul
ſionis neruorum, qui à capite deſcendentes, corpori motum diſtribuunt. Nam, ſi viſcoſi humores
eos obſtruant, affectio talis oritur. Quæ ſi ſcapulis caput annectat, quo minus poſsit annuere, ὀπι-
σθότονον: cum mentum pectori contrahit, vt renuere nequeas, ἐμπροσθότονον: cum rectam, & immo-
bilem ceruicem tendit, τέτανον Græci appellant. Sanat venæ ſectio, ſi copia ſubeſt: vt videre licet
apud Hippocratem in illo, qui prolapſus humi vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis & fri
gidæ copioſæ infuſio, ſi æſtas ſit, præſertim ſi non gracilis, ſed quadratus exiſtat æger. nam caloris
reuocationem molitur. Multi ſanè ceratis modice recalfacientibus & relaxantibus vtūtur, ad hæc
inunctionibus ſimilibus, necnon lanis oleo imbutis atq; impoſitis, & fomentis & cataplaſmatis
calidis. Longi morbi interioribus accidunt hi, cephalæa, morbus comitialis, vertigines, oculorum
caligationes, inſania, melancholia, lethargus, diſtillatio, raucitas, grauedo, ſanguinis eruptio, ſup-
puratio in thorace, tabes, abſceſſus in medio latere, abſceſſus in clauiculis, iecinoris affectus, teneſ-
mus, dyſenteria, lumbrici lati teretesq́; aſcarides, coxarum dolor, articularis morbus, podagra: ele-
phantia ad exteriores partes ſpectare videtur. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor
C eſt, qui in circuitu interdum affligit à pituita naſcens. interim vnam capitis partem infeſtat: tunc
ἑτεροκρανίαν nominant. Auxilium vtriuſq; eſt ſanguinis detractio, vel cucurbitulæ occipitio impo-
ſitæ, eductio pituitæ per os, per aluum purgatio, & epithemata, quę inter cataplaſmata, vel malag-
mata, vel epichriſmata ſcribuntur: poſtremo cauſa eius ſinapiſmo reſiccatur. Morbus comitialis,
quem & ſacrum vocant, circa neruorum, qui à capite deſcendentes ſenſum motumq́; vniuerſo
corpori diſtribuunt, originem conſiſtit. Cauſam eius Plato & Hippocrates pituitā & bilem atram
indicant. Homo concidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei ſentiendi mouendiq́; meatus obtu-
rantur, ſpumat ijs os ob humorum commotionem, quæ à neruorum conuulſione prouenit. Qua
de cauſa interim vrina ſine voluntate prorumpit. Præſidium affert pueris impuberibus natura cir
ca pubertatem efflorescens, & morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui puber-
tatem exceſſerunt, ægre aut nunq́; ſanātur. Caligines oculis offuſæ & Vertigines, cognata ſunt vi-
tia morbo comitiali, ab eiſdemq́; cauſis prodeunt, atq; eaſdem ſedes occupant. Hoc tamen interce
dit diſcriminis, quod illæ in ſuperficie corporis, non intus accidant, ob quod facilius, quàm hic, curantur al-
ui ductione, præſertim per hieram, adminiſtrata, deinde apophlegmatiſmis, & vomitibus per cir-
cuitum partim à cœna, partim ieiunis adbuc excitatis. Omnium maxime veratro ſuccuritur. Men
D tis alienatio duplici ſpecie inſigni conſtat. hanc Græci μανίαν. i. inſaniam: illam μελαγχολίαν. i. atram
bilem appellant. Complures vero & harum exiſtunt differentiæ, nominum adhuc indigæ. Con-
ſtituitur itaq; mentis alienatio circa totum caput. Cauſa inſaniæ flaua bilis eſt. Ob hoc, qui tali vi-
tio laborant, tumultuoſi, præcipites, manu prompti, contumelioſiq́; fiunt. Melancholia naſcitur
ex atra bile, humore frigido & tenebroſo. Vnde melancholici tenebriones ac lucifugæ, triſtesq́;
apparent, de omnibus ſuſpicioſi, hominum conſuetudinē oderunt, ſolitudinibus gaudent, quem-
admodum Bellorophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer in campis moerens errabat Aleis,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Medetur per vētrem purgatio, & maxime, quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunq;
veratrū ſoluit. Lethargus morbus eſt phreniti di cōtrarius: Eſt. n. profunda in ſomnum delatio, &
inexcitabilis. Huic vitio obnoxij oīum, quę dicūtur, obliuiſcuntur, atq; hæc in febri ipſos comitan
tur. Locus igitur affectionis, caput eſt: nam in membranis cerebri conſtituitur. Cauſa ipſius pitui-
ta eſt, humor frigidus, frigiditate ac humiditate ſomnum inducens. Curatur conuenienter contra-
rio modo, quàm phrenitis. Fricantur ſuperiores corporis partes acribus quibuſdam & pungentibus:
tum ea adhibentur, quæ odore excitant, mouentq́;. Cibi ſimiliter fundentes, ſecantesq́; pituitam.

perfuſiones capiti admouentur,quæ exiccandi vim obtinent, & cataplaſmata aliquando præcor- B
dijs.Crebro nanq; hæc inflãmatione vexata,neruorum quoq; in capite principium conſtringunt,
grauantq;.Humor à capite oppleto deſtillat ĩterdum in nares,interdũ in fauces,aliàs in pulmonẽ.
Atq; has tres ſpẽs Græci κόρυζαν,βράγχον,& κατάῤῥουν,ſiue καταστάγμον.i.grauedinem,raucitatem,&
deſtillationem nominant.Grauedini itaq; facile et breui ſuccurritur,deinde raucitati,modico ſanè
& calido victu,qui frumentacei generis exiſtat.Deſtillatio in thoracẽ non ex facili curat̃,immo ſę-
pe immedicabilis eſt.Nam ab ea acri & ſalſa partibus exeſis,ſanguinis eductio ſequitur. cuius tres
cauſæ referunt̃.Vel enim vaſa eroſionem paſſa ſunt,ideoq; ſanguis in aſperã arteriam deſcendens
per os reijcit̃:Vel rupta ſunt violenter:Vel ob imbecillitatẽ non continent,ſed adaperta oſcula eũ
tranſmittunt.Differunt ſanguinis excretio,& rejectio.Hæc etenim vel à pulmone,vel aſpera arte
ria prouenit:Illa à ſtomacho,& ſanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reijcitur, flauus magis &
ſpumans:deinde hic cum tuſſe,alter ſine illa ſpuit̃.Sæpenumero ẽt à capite per palati foramina in
os deſert̃ ſanguis,præbetq; eductionis falſam imaginem.Loci,ex quibus ꝓprie ſanguis educitur,
tres ſunt.Primus fauces,vnde minore cum periculo ſanguis reijcitur,faciliusq; ſiſtitur. Secundus
aſpera arteria,atq; hic morbus curationẽ difficulter accipit, plenusq; periculi eſt. Tertius pulmo,
vbi minus oĩbus pręſidij,plus periculi affectus habet. Comitatur.n.maxime ſuppuratio & tabes, F »
vt ait Hippocrates,cuius verba hęc ſunt,Sanguinis ſpuitionem puris ſpuitio,huius ſpuitionem ta »
bes,tabem mors ſequitur.Non nulli etiam ex latere ſanguinem educi arbitrant̃.At hoc ambiguũ
eſt.Salus vitij huius eſt,ſanguinem reprimere,vel venę ſectione aliò ducentẽ,idq; potiſsimũ in iu
uenibus,vel poſca ſiſtẽtem,vel inædia copiã eius iminuẽtem,vel ſimplici quodã medicamento,vt
acacia,hypocyſtide,balauſtio,plantaginis ſucco,atq; id genus alijs. Suppurationis præſidium ve-
tus ſunt ferramẽta candentia,quæ thoracem exiccẽt,fluorẽq; in exteriores partes dirigant. Iunio-
res conſueuerũt mitigare cataplaſmatis,& delingẽdis medicaminibus,deinde cito repurgare me-
dicamentis per os aſſumptis prius,ꝙ corpus inficiat̃.Inſcribunt̃ aũt proprie medicamẽta ad puru-
lentos.Quæ ſuppurationes medio latere conſtituunt̃,reſectæ proprie ad linamẽtum humoris ex-
cretionẽ habent.quæ ſi vniuerſim fiat,hoĩem interimit. Accidunt vero ſuppurationes quoq; ſub
tranſuerſo ſepto,quę ſe intus occultantes abſceſſus noĩantur,nõ ex æquo periculoſi,nec curationi
reſiſtentes,plerũq; intus rupti hac excernunt̃,vel partibus exterioribus diuiſis. Diocles memorat
ẽt thoracis ſuppurationes erũpẽtes interim in arteriã,quę ad renes ac veſicã tendit,ſimul cum vri-
nis excerni.Tabes,proprie dicit̃ in pulmone vel in thorace corporis ob ſuppurationes colliqua-
tio.difficilis eius ſalus eſt,aut nulla.Lactis vſus potui datur,dum cõſiſtit:loca ſicciora cõueniunt. G
Superior Ægyptus & Libya maxime huic malo medent̃.Hippocrates tabis cuiuſdã coxendicum
meminit, ἰσχιαδικὴν vocans,qua in ſuppurationibus circa os ſacrum accidentibus corpora colli-
queſcunt.Similiter alterius renũ,cui νεφριτικὴ nomẽ dedit. Portò iecinoris et lienis inflãmationes,
ſi in pus vertunt̃,& ipſæ mediocriter corpus conſumunt.At hæ ſuppurationes multo citius curan
tur,minusq; periculoſæ ſunt,ꝙ quæ pulmonem affligunt. Verùm,ſi minus in ſuppurationes mu-
tantur inflammationes,ſed crudæ & in ſcirrhi natura permãſerint,malum habitũ corpori afferen-
tes,tandẽ aquam inter cutem afferunt.Quatenus aũt ſimplices extiterint, in iecinore, febres con-
tinuas afferunt:In liene,quartanas magna ex parte.nam huius ſpeciei cauſa bilis atra eſt,quę in lie
ne tanquam vaſe continetur. Vnde quartanæ auxiliũ eſt, ante rigorẽ ſummas partes ꝑꝑ humoris
frigiditatẽ ſomentis tueri.In intermiſſionibus eductio ꝑ vomitũ.Aquæ inter cutem,quam Græci
ὕδρωπα vocant,tres ſpecies ſunt neotericorum ſententia.Primã ἀσκίτην,Secundã τυμπανίτην,Ter
tiam ὑποσαρκίδιον noĩant.Hippocrates duas ſtatuit. Nam τυμπανίτης & ἀσκίτης eiuſdem ſpeciei
ſunt,qm̃ in vtraq; nutrimentum in aquã redactum, inter inteſtina & peritonæum transfunditur.
Sed in hac aquæ plus,ꝙ ſpiritus,in vnum intus contrahitur:in illa copioſior ſpiritus,minor humi-
ditas eſt:in reliqua ſolidæ totius corporis partes in aquæ naturam tranſeunt. hanc & Hippocrates H
immedicabilem eſſe ſcribit,vocatur autem & λευκοφλεγματία.Cauſa vero cuiuſq; hydropis eſt,au-
ctore Eraſiſtrato,inflãmatio iecinoris vel lienis,tpis ſpatio in ſcirrhum indurata.Nam,cũ alimen-
ti in his viſceribus cõfectionem,atq; in totũ corpus digeſtionẽ impediat,in aquę ſubſtantiã ipſum
commutat,quod ita refrigeratum,inter inteſtina & peritonæum tranſmittitur.Hoc quoq; malum
Hippocrati ſalutis ſpem nullam habet.Quòd ſi vel abſq; inflammatione hydrops, præſertim ἀνα-
σάρκα eueniat,calore genuino refrigerato,nec alimentum in venis amplius edomante,ſanguis ca-
loris inops aquæ naturam induit, & ex venis,ceu oleum ex vtribus,defluit.Quouſque enim ſan-
guis exactus in venis eſt,ab earum corpore continetur. Vbi vero in eo pingue exuperauerit,vt
in obeſis,ſanguis effuſus adipem generat,aut in aquam verſus,aut,dum non continetur, diffluit
in locum,qui inteſtina & iteriorem abdominis membranam interiacet, aut per vniuerſum cor-
pus effunditur.Tolluntur duo alij hydropes vel malagmatis exiccantibus,vel medicamentis vri-
nas cientibus,vel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt.
Locus autem male habens non ex facili poteſt diſcerni, quòd exterioribus partibus cohæreat,la-
xiusq; inteſtinum,κῶλον appellant,ipſis incumbat.Quare,cum offenduntur,vel externarum par-
tium inflammatio,vel coli affectio eſſe apparet.Non raro eodem affecto inteſtino renes conſen-

tientes

A tientes dolent. Affectus autem, qui in eis cõſiſtunt, hi ſunt, inflãmatio, exulceratio, calculi, lãguor. Cum inflammatio renes exercet, nihil per vrinam innoteſcit, ſed dolores excitantur potius, non exacte locum primum dolentem oſtendẽtes, ob eam, quam dixi, rationem, verum intolerabiles: quippe qui nec cataplaſmatis cedant, nec imminutione per cucurbitulas facta remittantur. Sola medicamenta nephritica intus accepta præſidio ſunt. ſi exulceratio eos infeſtat, interdum purulenta per vrinas excernuntur, interdum cruenta. Cum ineſt calculus, aliqñ cruenta, partibus videlicet ab eo exaſperatis, eijciuntur. aliquando arenulę in vrina ſubſident, ſi friabilis ſit lapis, vel ẽt recens modo naſcatur. In languore ſanguinolenta vrina redditur, quaſi nondum ſegregata. Veſicæ affectus hi ſunt, languor, ſurfuratio, calculus, exulceratio, circa colem maxime. His accedit vrinæ ſuppreſſio, eiuſq; difficultas, & ſtillicidium. Ex his vero, alijsq; cauſis proficiſcuntur. Græci prius vitium ἰσχουρίαν, alterũ δυσουρίαν, tertium στραγγουρίαν appellant. Inflammationis notæ ſunt circa pubem dolores, vrinæ excernendę difficultas. Soluitur cataplaſmatis, perfuſionibus, & à cibo abſtinentia. Quòd ſi excedat, ſanguinem quoq; per venam mittere conuenit. Exulcerationis indicia ſunt, ſanguinolenta excretio interim, interim purulenta, non nunq̃ muccoſa, & circa pubem dolores. Auxiliantur epithemata, maximeq; dulcis boniq; ſucci alimentum, ad hæc quæ B intus adhibentur aduerſus vlcerationẽ veſicæ, & Byſini medicamentum. Languorem veſicæ innuit & vrina, cum citra mingentis voluntatem effluit. Difficilem morbus curationem aut nullã recipit. Lapidem in veſica eſſe, digiti in rectum inteſtinum per ſedem imiſſi exquiſitiſſime deprehendũt, ſed ita, vt index ad medium in ſummo reflectatur, atq; in priorem veſicę partem, vbi & lapidem innatantem contingunt, referuntq; in veſicæ ceruicem. Calculorum differentiæ plures ſunt, quidã.n. illorũ adnati ſunt, alij poſſunt auferri. Rurſus aliqui facile frãgi poſſunt, nõ nulli nõ poſſunt. Itaq; magna ex parte adnati difficulter curant̃. Ex alijs aũt, qui facile frãgũtur, diſſoluentibus medicamẽtis excerni poſſunt. Duros & diſſolubiles chirurgi tollunt, carunculam diuidẽtes veſicę ceruicis. ἰσχουρία ſumma eſt vrinarum retentio. στραγγουρία vrinę ſtillicidium. δυσουρία vrinę difficultas. Atq; hęc multis è cauſis proueniunt, aliqñ calculo veſicæ ceruici impacto, ac meatum in totũ obſtruente, vel ſi intus quippiam relictum ſit, aut veſicæ innatet. Vrinæ retentio, propter veſicæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit; veſica ſcilicet ad excretionem imbecilli, aut ceruice vehementer ex vrinarũ acrimonia per morſum contracta; aut ex grumis ſanguinis iter occludentibus, aut ex vrinarum craſſitie. Hæc medicamentis reſoluentibus oportet diſcutere. Plenitudinem vacuare ſerramento, quod Eraſiſtratus καθετῆρα nominat, Ro- C manorum literæ, *ſ*, ſimili. Stomachus ventris & inteſtinorum principiũ eſt, ſiue naturaliter, ſiue prꝫter naturam afficiãtur. Stomachi igitur vitia ſunt, inflãmatio, exulceratio, ſanguinis eductio, inflatio, humiditas flaccida, cibi faſtidium, ingeſtorum ciborum incontinẽtia. Inflãmationẽ ergo notat dolor incũbens. Succurritur perfuſionibus & cataplaſmatis, alimentis frumentarijs, & quæ facile poſſint digeri. Exulcerationẽ in ſtomacho notant proprie putredo, mordicatio, degluttiendi difficultas. Auxiliãtur his extrinſecus impoſita, cibiq; probe ſucculenti. Sanguinis è ſtomacho eductio ijſdem medicamentis ſiſtitur, quibus ex thorace: eiuſdem reiectio, ijs, quæ ſuperius adnotata ſunt. Inflationem diſſoluunt diſcutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatem, ſiccorum eſus, & abſinthij potio tollunt. Cibi faſtidium aut ex pituita adiacente oritur, ideoq; exiccare illam ex vſu eſt: aut à bile ſupernatante, vnde ſtomachus purgandus eſt: aut naturę impotentia, & functio appetitoria reddenda. Nam oculi quoq; propter ſpiritus viſorij imbecillitatem hallucinantur. Aduerſum victus faſtidium huiuſmodi adhibenda ſunt, quæ appetitum prouocent, ſuppeditentq;. Stomachus aũt non continet accepta propter humiditatem, maxime vero ob impotentiam ac imbecillitatem, ſicut dimiſſa manus non continet, quæ attingit. Expedit igitur corroborare, fortioremq; ipſum reddere, tum vniuerſum corpus reficere. Ventrem multa vitia ſto- D macho cõmunia infeſtant, præterq; appetentiæ prauitas. Sed concoctionis male obita functio ventriculo propria tribuitur, vt quæ potiſſimum in eo adminiſtretur: quem affectum profluuiũ ſequitur. Reliqua igitur pari modo cum ijs, quæ ſtomachum cruciant, curabis. Fluxus exacte diſquirendus eſt, cur alimento incocto accidat: &, ſi inflammatio eam pepererit, cataplaſmatis & profuſionibus occurretur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, quam Græci πλάδον appellant, victus ratione exiccanda eſt. Si bilis exuperet, eam purgare vtile eſt. Si ex imbecillitate prouenit, vt infirmis, robur corpori faciendum eſt. Si ab ipſa qualitate eorum, quę concoctu difficilia aſſumpta ſunt, vel quæ prompte corrũpuntur, vel quid alienum habent, poſt curationẽ, talia oportet interdicere. Dyſenteria .i. inteſtinorum tormina, eſt affectus inteſtinorũ: generatur in vẽtris profluuio, humoribus corruptis imorantibus, erodẽtibus, & exulcerantibus inteſtina. Fit etiam ſine fluxu, primum ab humore acri inteſtina intus exedenti. Eſt, cum in morbi deceſſione δυσουρία contingat, quam curari Hippocrates prohibet, ne ſuppreſſio inteſtini alium quẽpiam morbum maiorem accerſat. Illam, quæ ex fluore nata eſt, reprimentibus & ſiſtentibus fluorem medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiuſdam humoris roſione eſt, dulcorantibus, & quæ mitigare poſſint, abluendo ipſa exulcerata ſimilibus. Diuturno tamen morbo, depaſta vlceris ramenta & putrida ſolent deijci, tum proſunt immiſſi paſtilli ex ſandaracha, calce, auripigmento,

atq; id genus alijs compoſiti. Vbi vero non fit ramentoſa vlceris deiectio, non his vtendum eſt, E
qm̃ conuulſionem faciunt. Quòd ſi talis inteſtinorum exulceratio in ſuperiore quoq; parte con-
ſiſtat, neq; ſic paſtillorum vſus eſt. Non enim ſtatim ad affectos locos perueniunt. nam, vbi ſanos
contingunt, perniciē eis faciunt. Verum medicamentis vtendum eſt, quæ ſuperioribus locis con
ueniunt, quorumq; titulus eſt aduerſus dyſenteriam inditus. Ex dyſenteria, inteſtinorum lęuitas
oritur, vbi ex magna vlceratiōe multæ cicatrices inteſtinis oboriuntur, propter quas cibum non
retinēt: vnde ex inteſtinorū lęuitate vocata eſt græcis *λειεντερία*. Quamobrem talis eſt inſanabilis.
cicatrices nanq; non ſaneſcunt. Si vero ex inteſtini imbecillitate contigerit, tum quoque grauis
eſt, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, ſi moliaris robur vniuerſo corpori ac inteſtinis
adiungere. Cæterum cauſa etiam morbi pituita eſt, inteſtinis lubricitatē illuendo generans. Suc-
currit media reſiccando, & cibi pituitę contrarij. Teneſmus proprie morbus eſt recti inteſtini.
Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inaneſq; egerendi cupiditates & impetus exercent.
Proſunt ei fomenta parti inferiori adhibita, ſtringentia, tum alimentum ex frumentacea materia,
& reprimens. Quòd ſi perſeueret, nihilq; imminuatur, enematibus ex ptiſſanæ cremore, & hirci-
na adipe vtendum eſt. Lumbricorum, qui inteſtina excruciant, triplex eſt ſpecies. Quidam enim
teretes, palmi longitudine, vel etiam maiore, ad ſtomachū vſq; proſerpunt. Quidam breues, & F
minuſculis vermibus ſimiles, *ἀσκαρίδες* Gręcis appellanť. circa rectum vero inteſtinum generan-
tur non nulli lati & oblongi adeo, vt in totum exporriganť inteſtinum: quos Græci vocant *κειρίας*
ſimul & *ταινίας*, ꝙ ſimiles faſcijs ſint. Teretes itaq; ad remedia faciles: maxime aũt ī pueris hi: aſca-
rides in ijs, qui ſub pubertatē ſunt, abūdant: ægre præſidijs cedunt, & excernunť, niſi cibis acrio-
ribus, & medicamentis dia picras cōpoſitis †{oleoq; cum vino} maxima ex parte iniectis. Coxa- † τοῦ ἰλασίου. i. & oleum.
rum dolores, articulorum vitia, & podagræ ſola inter ſe magnitudine differunt: cæterum cauſis et
locis, qui affectum primū ſentiunt, iiſdem conſtant. A pituita nanq; plerūq; fiunt: circa neruos cō-
ſiſtunt, quibus articuli conſerūtur, motumq; recipiunt. At coxæ dolor, quem Græci *ἰσχιάδα* no-
minant, in ipſius articulo ortus, ad talos vſque non raro extenditur. Præſidio erit ſanguis ex talo
miſſus, cucurbitulæ coxis admotæ, clyſteres acres, quiq; inteſtinorum tormina quodammodo fa-
ciunt. Et foris, cataplaſmata acopa, & malagmata adhibita proſunt. Podagra ſolos pedes affligit.
in ſtatu quidē febrilis dolor intenditur, eoq; refrigerantibus opus eſt. In declinatione torpor cum
frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articulorū vitia, prædictis ſimiles
affectus ſunt, circa articulos oēs conſiſtentia: medicamēta curatoria; mitigantia ceromata, & vi-
ctus rationem aptam deſiderant. Morbus, quem Græci *ἐλεφαντίασιν* vocant, ab elephanti ſimilitu G
dine nomen ſortitus eſt. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem craſſam, duram, elephantorū modo
aſperatā habent. Originem mali excitat pituita craſſa, & atra bilis, vel muccoſa, maxime diſſemi-
nata. Hi.n. humores ferinum ipſum denunciant. Quare ſolum veratrum ſiue nigrum, ſiue albū,
præſentaneum elephantiaſis eſt remedium. Impetiginis duæ ſpecies ſunt, quæ cutem moleſtant.
Vna tolerabilis, mitiorq; eſt: Altera effera, quæ difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute ab-
ſcedunt, ſub quibus locus rubicundior, fereq; exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita ſal
ſa, & flaua bile: vnde, ceu in ſalſugine vaſis fictilibus, ex cute ſecedunt ſquamæ. Succurritur me-
dicamentis pituitā mouentibus, & quæ extrinſecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium
eſt, ſed magis ſubalbidum, aſperiuſq; apparet. Ea vero aſperitas eſt, veluti pſydraciorum erūpen-
tium. Pſora vero, id eſt ſcabies, exulcerata magis eſt. Pituita ſalſa vtrunq; malum proprie ꝓducit.
Medicamēta pituitā cientia, tum quæ extrinſecus illinunť, quibus ad lepram & ſcabiē titulus eſt,
iiſdem ſuccurrunt. Vitiligo, quam *ἀλφὸν* vocāt, duas habet ſpecies, albam, & nigram. Hæc ab atra
bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata conueniunt: Alba à pi-
tuita non ſalſa. Leuce habet quiddam ſimile vitiligini albæ, ſed magis colore terram albiſſimam
refert. à lepra variat, ꝙ lenior hic cutis, minuſq; aſpera, q̃ in illa ſit. Omnia huiuſmodi curant me- H
dicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum ſmegmata foris adhibita.

De curationis per medicamenta diuiſione. *CAP. 14.*

MEdicina, quam Græci *φαρμακείαν* vocant, duplex eſt. Prima interiores morbos curat: qua
potiſſimum victus ratione ſanans vtitur: Altera exteriores, citraq; illā manu nihil peragi-
tur. Medicaminum ad interiora pertinentiū ſpecies duodecim exiſtunt. Quædā cephalica, quaſi
dicas capiti dicata medicamina: quædā ſtomatica, id eſt oris vitijs accōmoda, dicuntur. Alia con-
coquunt: alia ad tuſſim inſcribūtur. Alia anodyna, quæ dolorē leuāt: alia alexipharmaca ſunt: alia
purgāt. Non nulla ꝓprie ad iecur inſcribūtur: ſic ad lienem: ad renes affectos. Sunt, quæ aduerſus
veſicæ calculos & vlcera nomen habent: ſimiliter ad vuluā. Iam vero ſtomatica ſunt, quæ ad gin-
giuas cruentas, putridas, eroſas, & dentes faciūt. Eodē referunť, quæ aphthas & cruſtas, tum q̃
vuam deſcendentē ſanant. Quæ concoquunt, partim ad ſtomachi vel ventriculi imbecillitatem
conducunt, partim ad horum inflationē, quædā ad ſanguinis reiectionem è pectore. Quædam ad
pleuriticos vel peripneumonicos: alia ad tabidos: alia ad aſthmaticos, id eſt ſuſpirioſos, vel eos, q
non niſi recta ceruice ſpiritum trahunt, *ὀρθόπνοιαι* vocantur. Aliqua ex his aſperitatem arteriæ, &
vocis abſciſionem auferunt. Porrò anodyna nunc renum affectus ſedāt, nunc ventris profluuia.

A aliàs inteſtinorum tormina, aliàs plenioris, nempe coli, tenuioriſq́; inteſtini, id eſt ilei mala: com-
muniter omnia quęuis dolorem mitigant, extinguuntq́;. Alexipharmaca ſimplicia, alia ad aliud
venenum vſurpamus: Theriace aduerſus omnia & prius & poſt ſumitur. Inter purgantia quæ-
dam per ſuperiores corporis partes agunt, quemadmodum, quæ veratro conſtãt, vomitumq́; ciẽ
tia omnia. Per inferiores, quę ſcãmonia, aloe, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atq;
his ſimilibus. Tertio ordine ab his ponantur, quæ lũbricos latos repellunt: cuiuſmodi medicamẽ
tum eſt, quod cerui cornu, menta, & pipere pręparatur. Eſt & quarta ſpecięs caput tantum per os
atq; nares purgantium, quæ in capitis, oculorumq́; affectibus proprie ſumuntur. Ad hæc quæ in
arquato crebro in vſu ſunt. Conuenit autem per ſuperiora purgatio morbis longis demoliendis.
Tempus huius eſt, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, vt pleuritidi & pe-
ripneumoniæ. Tempus vero vniuerſę eſt, particularium acceſſionum remiſſio. Exteriorum re-
media vndecim ſpecies continent, alia diſcutiunt, alia concoquunt, alia cruentis ſtatim imponũ-
tur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducũt, alia ocu-
lis, alia vniuerſo corpori adhibentur, alia adurunt, eryſipelatis, herpetis, carbunculis idonea. Alia
ſunt, quæ illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum reſolutiones faciunt, articulorum
B morbos, podagras, tetanos, opiſthotonos, omnemq́; neruorum morbum. Alia puſtulas ſumma
cute orientes, leucen, alphum, impetiginem, & lepram abſtergunt. Quæ digerunt, & concoquũt,
phymatis, & cuilibet id genus abſceſſui auxilio ſunt. Digerentia ſunt omnia, quæ conſtant ſale,
& quæcunq; etiam nitro, vt Cteſiphontis compoſitio teſtatur. Concoquentia, reſina, galbano,
ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fuſci coloris, ad recentia corpo-
ris vulnera valent. Quæ proprie viridia & nigra ſunt, vt barbarum, capitis mala, & canum mor-
ſus ſanant. In vlceribus, partim pus educentibus in his, quæ laboranti inflammatione, vtendũ eſt,
vt tetrapharmaco: in ſordidis vero, repurgantibus, vt viridi diluto: in cauis, replẽtibus: in carne ſu
percreſcenti, reprimentibus, vt quæ ex myſi & ſquama conſiciuntur, in vehementi quoq; ſangui-
nis fluore ſiſtendo non parum efficacibus. Adurentibus interim in diducẽdis partibus, ac aperiũ
dis vtimur, velut in abſceſſuum comprehenſione, interim in palpebris cum ſumma cutis relaxa-
tur, & procidit, vice conſutionis pilis mediocriter ablatis partem relaxatam retrahimus. Aliquã-
do in capitis morbo difficillimo, quem κεφαλαίαν vocant, per altas cruſtas humores in exteriorẽ
educentes aſſumimus. Adurentium materia lixiuium, calx viua, auripigmentum, ſandaracha, fę-
cula, atque id genus alia. Ex cephalicis medicamentis aliud ad achoras, capitis ſurfures, et eruptio
C nes valet: alia ad capitis dolorem, & heterocraniam. Aurium remedia partim earum inflamma-
tionem, partim exulcerationem, partim influxum, partim difficilem auditum, partim contuſionẽ
iuuant. Oculorum pharmaca ſeptem ſpecies habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines,
vt quæ diaglauciu, & diacrocu, & cycnaria inſcribũtur. Quædam ad eorum diſpoſitiones, vt nar-
dina, & theodotia appellata. Quædam ad fluorem, quæ ex thure, acacia, & erice fructu componũ-
tur. Quædam ad ſcabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vſto ære, chalcitide, & æris ſquama.
Quinta ad ſiccam lippitudinem, & ſcabioſam, collyriorum ſpecies eſt, tum ſiccorum oxydercieõ,
id eſt viſum exacuentium, eiuſdem cum ſuperioribus materiæ. Sexta humidorum, quæ ad ſuffu-
ſiones inſcribũtur, ex fellis generibus hyęnæq́; potiſſimum compoſita. Septima cataplaſmatum
ſpecies in oculis vehementer inflammatis & circumdolentibus vſurpatur, ex meliloto, paſſo, fœ-
nugræco ſimilibusq́; materijs confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiuſmodi
ſunt dia glauciu, & dia crocu medicamina. etiam ſolo ipſo glaucio. Interius affectis exiccantia, le-
nientiaq́; admouemus, vt nardina theodotia. Quæ vero ad colorem decoremq́; formæ conciliã-
dum illinuntur, qualia hedycroo & ſandyce conſtituuntur, non medicinæ, ſed artis cultui ac ele-
gantiæ dicatæ ſunt propria.

D *De oculorum affectibus.* *CAP. 15.*

AFfectus, qui totũ oculum exercent, hi ſunt, taraxis. i. perturbatio, lippitudo, epiphora, inflã-
matio, œdema, inflatio, ſcirrhoſis, chymoſis, carbunculus, ſtrabiſmus, conuulſio, palpitatio,
myopiaſis, gangræna, putredo, vlcus, fiſtula, xerophthalmia, pſorophthalmia, ſclerophthalmia,
procidentia, atrophia. In membranis hi conſiſtunt, ruptura, exeſio, diſtentio, anaſtomoſis, craſſi-
ties, denſitas, corrugatio, extenſio, raritas. Interiores palpebrarum partes infeſtant, aſpretudo,
craſſities, ſycoſis, tyloſis, durities, chalazoſis, pladarotes, mydeſis, ſarcoſis, poriaſis. Exteriores
hydatides, lithiaſis, phthiriaſis, meliceris, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe,
poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſtichia, phalangoſis, pyroſis, ptiloſis, pſoriaſis, madarotes, paraly-
ſis. Communes toti palpebræ, paralyſis, procidentia, diuerſio. Angulis hi accidunt, encanthis, an-
cyle, pterygion, rhœas, proſphyſis. Extrinſecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, pſydracion
vlcus, hypoſphagma, abſceſſus, chemoſis, cœloma, pterygion, phacoſis, icterus, tofus. Iridem
oculi infeſtant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon,
ſtaphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyoſis, exulce-
ratio. In pupilla eſſe ſolent, ſuffuſio, glaucoſis, mydriaſis, phthiſis, ſynchyſis, platycoriaſis,
amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops, myopiaſis, diapyeſis. Meatus exercent, aporexis,

paremptoſis, ſymptoſis, anthracoſis. Taraxis igitur ſeu perturbatio, eſt, cum oculus leuiter ac E
mediocriter cōmotus tandem rubicundior euadit. Lippitudo, cum album rubeſcit, & palpebræ
attolluntur, cum dolore conniuent, ægreq; manus ad oras ferunt. Inflammatione oculorum ru-
bor intenditur, palpebrę magis eleuātur, vt nō niſi magno negocio queas ſuſpicere. Epiphora, tū
inflāmationis magnæ vniuerſo illatæ corpori, tum largorum fluorum commune nomen eſt. Pro-
prie vero de oculis refert, vbi cū maxima inflāmatione, etiam humoris copia influxerit. Oedema
nominant, cū eleuatus apparet oculus, & colorem amiſit, vel etiam ægre mouetur: interim album
quoq; ſupra nigrum attollitur. Inflatio dicitur, cum ſubito tumeſcens oculus decolor fit, exupe-
rante pituita: vt plerunq; ſenibus æſtate potiſſimum ſolet accidere. Scirrhoſis ex inflammationis
diuturnæ vehementia oritur, carne increſcente, & ſubliuida. Profluuio laborat oculus, cum non
ſolū rubet, ſed multas quoq; lachrymas excernit. Xerophthalmia, id eſt arida lippitudo, cū angu-
li vlcera & aſpretudinē, pruritumq; contraxerunt, palpebræ rubent, & lachryma ſalſa & nitroſa
profluit. Sclerophthalmia, quaſi dicas duram lippitudinem, eſt, cum palpebrę duriores ſunt, ocu-
li rubent, & cum difficultate quadam mouētur. Proptoſis .i. procidentia, appellatur, vbi cum in-
flammatione moti ſede ſua procidunt. Atrophiam nomināt, cum ex longa imbecillitate, vel alia
quadā latente cauſa paululum quaſi propulſus, deinde cauatus ad radicē cum dolore minor eua- F
dit, obſcureq; aut nihil oīno videt. Aſperæ dicuntur palpebræ, cum euerſæ ſanguinolentiores
apparent, & magis aſperæ carnoſæq;, & fici acinis ſimiles. Craſſæ vocantur, vbi euerſæ duriores
ijs, quæ naturaliter ſe habent, exiſtunt, & ſcabris magis carnoſæ. Sycoſis, id eſt ficus, accidit, cum
in palpebrarum parte interiore carni quid ſimile enatum fuerit, quod emineat, & oculus totus
ægre moueat. Tyloſis, id eſt callus, nuncupatur, cum in palpebris aſpretudines ex ſenectute craſ-
ſiores, albidiores, & parum ſenſiles extiterint, eoq; minus deteri poſſunt. Scleriaſis .i. durities, eſt
tumor palpebræ cum rubore doloreq;. difficulter aboletur. durat magis, ꝗ inflāmatio. Chalazia
vel chalazoſis orbicularia quædam intra palpebras tubercula ſunt circunſcripta. nomen à ſimi-
litudine grādinis acceperunt. Pladarotes, ſunt mollia veluti corpora vetuſta & maxime decolora,
palpebrarū parte interna nondum aſpredinē habentia. propterea πλαδαρότης à Græcis vocatur.
Mydeſis cōmunē nomen eſt partium, quæ ex putrefactione corrūpuntur. Palpebræ quoq; eadē
laborant, vbi & tumentiores apparent, & aſſidue diffluunt, adipē paulo copioſiorem ſortitæ. Cri-
the, quæ & poſthia, dicitur, cū parte interna palpebrarum iuxta corollas ſuppuratum oblongum,
figura hordeo ſimile fit, vnde appellatum eſt. Generantur alia quoq; maiora in medijs palpebris
eodem appellata nomine. Lithiaſis, albida quędā & craſſa, callis lapilliſq; ſimilia, quæ oculū pun- G
gunt, in palpebris retorſis oſtēdit. Phthiriaſim vocamus, cū palpebrarū pilos multi lati exiguiq;
pediculi infeſtāt. Ditrichiaſi laborat oculus, cū pilis naturalibus alij ſubnaſcentes ipſum pungunt
fluoremq; concitant. Ptiloſis eſt cū alij quidem ſubnaſcūtur, naturales aūt collapſi fractiq; ſtimu-
lant ac pungūt. Phalangoſis, cū pilorū ſubnaſcētium duplex triplexve acies, vel in ſuperiore, vel
in inferiore palpebra prouenit. Reſolutus oculus dicit, vbi naturali motu deſtitutus, neq; ſurſum
neq; deorſum intēdi poſſit, verum ſentiendi expers conſiſtat. frequenter hoc mali partibus etiam
oculi accidit. Ectropiō ſeu diuerſio, palpebrarū vitiū eſt, cū exulceratis oculis plus extra ferūtur.
Encanthis, vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares ſupercreuerit. nautæ, ac piſcatores hoc vitij
peculiare habent. Vnguis vero, eſt in albo oculi præter modū exulcerato carneq; oppleto mem-
branula tenuis & neruoſa: quæ oriens ab angulorū aliquo ad nigrum & verticem eius peruenit.
Rhœas, cū angulus ex latēte quadā cauſa receſſerit, aut praua curatione ſublatus fuerit, vt lachry-
mas continere non amplius poſſit, ſed humorē dimittat. Cohæreſcunt palpebrę cum albo oculi,
vel nigro ex vlceratione. Et, ſi nigro cohæreant, viſus omnino prohibetur: ſin albo, minus. Græ-
ci hoc malum ἀγκύλωσιν appellāt. Ægilops, vel anchilops, abſceſſus quidam eſt ad angulum, qui
naribus propior eſt, pus continens, quod erumpens aut os exedit, aut ad angulum, vel vſq; ad na- H
res deſtillat. Pſydracion cōmuni vocabulo circa corpus totum & circa album oculi fit. Eſt autem
velut puſtula in ſummo rubicūdum. Vlcus oritur in albo vel nigro, cum ſumma cuticula, quam
Græci ἐπιδερμίδα nominant, diuiſa Lunæ figuram, vel rotundam, cauam, ſimilis coloris, vel ſub-
albidi acceperit. Hypoſphagma vocant, cū vaſis in prima tunica ruptis ab ictu, ſanguis intra albi
ſpatiū & interiorem tunicā coierit, atq; oculi color ſtatim cruentus, poſt liuidus exiſtat. Chemo-
ſis ex inflammatione vehementiore vtraſq; palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum
oculum contegant. Proprie vero Chemoſis dicitur, cum album vtraq; iridis parte inflammatione
afficitur, iuxta irim aūt cauum hiatularum ſimilitudine apparet. Cœlomata ſunt rotunda & caua
vlcera, bothrijs latiora, quæ in oculis circa irim naſcuntur. Argemon, in iridis circulo, vel in albo,
interdū etiam nigro, vlcus rotundum & ſubalbidū oritur. Nephelion, ſummæ cutis vlcus paulo
maius argemo, et albidū. Achlys, eſt circa totū nigrū à ſuperficiaria vlceratione cicatricula tenuiſ-
ſima, aeri caliginoſo aſſimilis. Epicauma, cum in ſuperficie cuticula aduſta vlcus contraxerit,
vel etiam paulo profundior fiat ex epiphora magna innaſcens. Bothrion, eſt vlcus cauum, pu-
rum, anguſtum, puncturis rotundis ſimile, vlcuſculo altius. Phlyctænam vocant, vbi per exulce-
rationem, vel etiam ſine hac exterior ceratoidis tunicæ mēbrana tenuiſſima & ſublimis elata, in-
tra ſe

A tra ſe humorem collegerit,aut ſub tunicæ ſpatio craſſior humor currẽs phlyctænam pariat. Myo-
cephalon morbus eſt,cum tunica priore iuxta irim,exulcerationis vitio exeſa, ſecunda procide-
rit,vt ceu muris caput referre videatur.Staphyloma dicitur,quando oculi pupilla cum inflamma
tione & dolore attollitur,& album colore, & acino vuæ ſimile redditur. Hypopyon vniuerſam
irim pure occupat,vel eius dimidiũ.Rhexis,id eſt ruptio,eſt exulceratio ab ictu, vel alia quadam
cauſa,in alto totas ſubinde mẽbranas diuidens, vt etiam humores, quibus videndi facultas admi
niſtratur,effundat. Cicatrix appellatur,vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ craſſities ſuper-
uenit,& color albior apparet. accidit quoq; albæ mẽbranę dictæ,ſed non perſpicitur. Albugo ni-
hil à cicatrice differt,niſi q̈ ex vlcere maior cicatrix,ſimul & craſſior in iride naſcatur,quam Albu
ginem nominant. Clauus eſt carnoſus nigri exceſſus ſolidus,cum leui albaq; velut cicatrice, fre-
quenter etiam in albo nigro cohærenti conſurgens.Suffuſionem quidam interpretantur,cum hu
mor quidam in pupillam deſtillauerit,concreueritq; ſæpe adeo,vt viſum offendat, vel in apparen
tibus hebetet.Glaucoſis eſt humoris cryſtallini in album atq; aqueũ colorem mutatio, cuius gra-
tia viſus impeditur.Mydriaſis dicitur,cũ pupilla quidem nihil colore variat,dilatatur aũt magis,q̃
natura poſcat,vt iridis circulo fiat proxima,& viſioni noceat. Phthiſis,id eſt tabes,appellatur, dũ
B pupilla arcte coit,vel ſtimulo aſſimilis fit, tum hebetior,tũ rugoſior, aut ex imbecillitate pericu-
loſa,aut ex capitis dolore vehemẽti.Confuſio,dum humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt,
proprium ordinem ſeruantes,ſed huc illucq; feruntur.Hebetudo,ſumma viſionis ſine cauſa eui-
denti offenſio.Nyctalopes vocantur,qui die vident obtuſius,ſole occiduo acrius,nocte magis ad
huc:vel contra,die parũ,veſperi aut nocte prorſus nihil.Myopes vicina vident,remota non item.
Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus,qui difficulter euaporat ac diſcutitur, ſuffuſione
ſiccior.Abruptio eſt,qñ meatus à cerebro & meninge in oculum deſcendens,ex ictu capitis, vel
caſu ex alto diruptus eſt ita,vt abſolutam cæcitatem afferat.Coincidentia,vbi in meatũ, qui à baſi
cerebri veniens,oculo videndi facultatem tribuit, humor adaperto vel rupto vaſe incidit, obtu-
ratq; eum:vnde cum dolore viſus offenditur.Symptomaſis accidit,cum meatus ex atrophia, vel
reſolutione fit arctior,conciditq;. Quod vitium vt rarũ eſt,ſic remedijs ægre cedit.Carbunculus,
cruſtoſum eſt vlcus,depaſcens cum fluore,& bubone,aliquando etiam cum febribus, interim in
toto corpore,interim in oculis factum.

De exterioribus capitis affectibus. CAP. 16.

C Irca vero capitis exteriores partes conſiſtunt ij,qui inter longos aſcripti non ſunt. Caluariæ
C autem fracturarum differentiæ quinque exiſtunt,rhogme,engyſoma, ecpieſma, apechema,
& camaroſis,diſtentio ſuturarum, hydrocephalon, achores, pityriaſis,meliceris, atheroma, fa-
uus. Porrò eam partem,quæ capillo tegitur, & mentum occupant alopecia, ophiaſis, caluities,
madarotes. Pili omnes fluunt,extenuantur,quaſſantur, ſcinduntur, ſqualleſcunt, in puluere re-
diguntur,ſubflaueſcunt,caneſcunt. Oculorum morbi ſeparatim conſcripti ſunt. Aurium, con-
tuſio,pterygomata,fractura chartilaginis,ſordium vel exuperantia, vel defectus, grauis auditus,
ſurditas,puris fluor,fluxus graueolens.Nares excruciant ozena,polypus,vlcus, fractura, peruer
ſio,compreſſio,ſimoſis.Os infeſtat gingiuarum putredo,dentium eroſio,eorumq; dolor, & cum
è ſede ſua labant,†{abſceſſus,epiglottis,}epulis, parulis, aphthæ, cruſtæ,tonſillæ, vua, ficus. Fa- † al. abſceſſus in lingua.
ciem occupant ephelis,vari,lentigo, oſſium fractura, diſtentio commiſſurarum,eluxationes ma-
xillæ inferioris à ſuperiore gena. Ceruicem habent ſynanche,cynanche, ſtrangulatio,vertebrarũ
expulſio,ſtrumæ,ſteatomata.Humeros male habet verticis ipſorum fractura, diſtentio. Iunctu-
ram cubiti occupant meliceris, atheroma, ſteatoma, humor aqueus. Brachiale,ganglia.Digitos
manus & pedis chymethla,reduuia. Quamcunq; corporis partem inflammatio,œdema, inflatio,
durities,abſceſſus,vlcus purum,vlcus ſordidum,cauum,carne ſupercreſcens, cruſtoſum, ſiccum,
D fluens,ſubpaſcens,calloſum,fiſtuloſum, mydeſis.i.putredo, phyma, dothien, therminthes,phy-
gethlon,chalaza,phagedæna,phlyctides,carbunculi,epinyctides,eryſipelas,herpetes. Mãmillas
peculiariter, tum naturalia ſexus vtriuſq; vexant carcinomata. Quamlibet corporis partem im-
petunt carcinoma occultum,carcinoma vlceratum, therioma. Inguina, bubones ſimplices, phy-
mata purulenta inuadunt.Genu,gonyalgiæ,rheumatiſmi,tofi.Poplites ſteatomata, anchyle. Ti-
biam,varices.Suram,ſcirrhoma,chironia vlcera.Summam pedis partem,nigredines,necroſis,po
dagra,fiſtulæ.Calcem,ſquamæ.

De cutis affectibus. CAP. 17.

C Vtem,totiusq; corporis partes exagitant lepra, pſora, alphos albus, alphos niger, leuce,
impetigo ſimplex, impetigo agreſtis, dracontiaſis, acrochordones, thymi, myrmeciæ,cla
ui, calli. Quædam horum ex podagra & articulari morbo, quædam ex ſeſe oriuntur. Sedem
afficiunt hæmorrhoides cæcæ, fiſſuræ, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam to-
ti vuluæ procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocele, cirſocele, epiplo-
cele, ſarcocele, porocele, ſteatocele. Totius corporis oſſa patiuntur cariem, ſphacelum, fra-
cturam ſine vulnere, vel cum vulnere, cebyrſoſin. Fracturarum differentiæ quinque ſunt.
Prima ſchidacedon facta, per rectitudinem: Altera per tranſuerſum, cauledon. Tertia raphani

in morem raphanedon. Quarta caryedon. i. in modum nucis. poſtremo alphitedon, hoc eſt in ſpe- E
ciem farinæ. Nigreſcunt interim oſſa in fracturis, interdum ſine his. Articulis omnibus accidunt, paragogę, è ſede propria motio, eluxatio, pręterluxatio, colligatio, poroſis, rheumatiſmi, diſtentio commiſſurarum.

De Chirurgia. *CAP.* 18.

CHirurgia eſt alieni, vt proprie vocant, per inciſiones, concinnationesq́; cum via quadam & ratione ablatio: ad hæc vulnerum atq; vlcerum curatio: quæ in corpore humano adminiſtratur. Primariæ eius actiones duæ ſunt, compoſitio, & diuiſio. Harum rurſus multæ ſunt ſpecies. Compoſitionis quidem, fractorum oſſium coniunctio, & deligatura, luxatorum repoſitio, inteſtinorũ, quæ prociderũt, collocatio, ad hæc, vuluæ, & recti inteſtini. Abdominis ſuendi ratio, *γαστρορραφίαν* Gręci appellant. Curtorum applicatio, ſiue adductio, vt in naribus, labris, atque auribus. Diuiſionis ſpecies, ſimplex inciſio, præciſio, hypoſpatiſmus, periſcythiſmus, angeologia, exciſio, aduſtio, raſio, limatio, ſectio per ſerrã. Simplici ſectione in abſceſſibus vniuerſis vtimur. Diuidendum vero membrum eſt recta linea, non tranſuerſa. Præciſioni locus eſt in alis, inguinibus, natibus, & ano inſtar myrti adhibitæ. Hypoſpatiſmo in fronte, cum oculi fluunt. Periſcythiſ-
mo in ſincipite, & colis pellicula, quam præputium vocant, nigricante. Exciſioni in membris ni- F
greſcentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad oſſa pertinent, alijsq́; multis vſtio, raſio, limatio, ſerræ vſus vtiles ſunt. Vſtio candentia ſerramenta requirit, proprie in ijs iam malis omnibus, quæ depaſcunt, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam inferioribus. Etenim in tabidis candentia ferramenta aſſumuntur, & in lienoſis: tum in brachijs, quę in alam excidere conſueuerunt: inſuper in ægilope, in nigricantibus, vel ijs, quę reſecantur propterea, quòd aperiantur vaſa: poſtremo in alijs ſanguinis profluxionibus. Hæc itaque in capite conſiſtunt, quæ à manu auxiliantur. Fracturarum autem capitis genera ſunt quinque: Rhogme, engiſoma, ecpieſma, apochema, & camaroſis. Non nullorum ſententia additur & ſexta, trichiaſis, per ſumma oſſium inſculptio. Hydrocephalon quatuor ſpecies obtinet: Vnam cum intra cerebrum & inuolucrum eius humor ſubſidet: Alteram, cum intra membranas & oſſa: Tertiam, cum intra os, & pericranium: Reliquam, vbi os & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & extrinſecus alopeciaſis. Itaque alopecias laniamus, meliceridas & atheromata myrti modo, vel ſimpliciter ſummam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipſis humoribus, qui inſunt, auferimus. Hydrocephalon ſub cute & pericranio duabus vel tribus rectis lineis incidentes eua-
cuamus. Quod ſub oſſibus eſt, excidimus. Quod tandem intra meningem cerebrumq́; incidit, G
inſanabile eſt. Omnis fracturarum caluarię ſpecies exciſione adminiſtratur, exciſoribus id, quod in oſſibus fractum eſt, auferentibus. Veteres igitur modiolis per circumuerſionem ſecantes ipſa excidebant. Poſteri terebris vſi ſunt, ægros in ſedile, tum ſectores collocantes. Hac tempeſtate exciſoribus tantum ſedem exhibent. Ex oculorum vitijs hæc manus præſidium expetunt, trichiaſis, hydatides, encanthides, vngues, ſtaphylomata, ſuffuſiones, fluores diuturni, & excedẽtes, palpebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ægilops. Palpebras itaque relaxatas conſuimus, † id quod præter naturalem habitum eſt, auferentes. In palpebris non relaxatis, † acus candens ab angulo ſub ipſis radicibus immittitur. Hydatidas ſingulatim tollimus. Encanthides, vngues, & ſtaphylomata præcidimus. Staphylomata quidem † ſolum ad ipſas radices per medium tranſuere acu lina ducente oportet. Vngues & encanthidas vel lino vel hamulo attrahimus. Hypochyma deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, † deinde in eius ſummo concretum pupillæ humorem fractionibus radentes, ſtringẽtesq́;, ne ſuſpicias. Hypoſpathiſmus, periſcythiſmus, & angeologia fluorem ſiſtunt. Hypoſpatiſmus itaque tribus fit ſupra frontem diuiſionibus. Poſt ferramento (quod ſpathomelam appellant) per corpora, quæ interiacent, trã-
ſmiſſo. Periſcythiſmus eſt, cum tranſuerſis lineis coronæ modo frons ſecatur. Altera ipſius parte H
paulo ſuperius, quàm tempora ſunt, quædam triangula amputantur, Græcorum literæ Δ ſimilia. Angeologia perficitur vaſis latentibus à tempore ad tempus in profundum diuiſis. Palpebrarum calculis medemur magna ipſarum diuiſione, qua lapides integre auferimus. Connatas palpebras ſcapello aperientes {† ſiccis medicamentis} diducimus. Ægilopas ad os vſque excidentes ferramentis candentibus adurimus. Sunt atem, qui loco ferramentorum candentium terebra os forant vſq; ad nares. Polypum, qui in naribus naſcitur, anguſto ſpecillulo ab oſſe reſoluimus, & raſorio cultello poſtea radices demerimus. Ozænæ raro ad ſanitatem proficiunt, curatio vero earum in ijſdem verſatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi ſuppuratio ſe oſtenderit. Vuas demiſſas, ſiue collapſas nimium, incidimus, volſella prehendentes. Dentes eximimus ſcarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonſillis aduerſis plagis amputamus. In ceruice ſteatomata, & ſtrumas, cute diuiſa, & digitis auulſa, tum vaſorum complexu diſſoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpijs ſeu poſtbrachialibus magna ex parte eueniunt, & mulieribus lana victum quæritantibus plerũque extundimus, interim ceratis mollita curamus. In alis phymata & ſtrumas præcidimus, ſimiliter in inguinibus. Abſceſſus in ſpatio intercoſtali diuidentes, non vniuerſim, ſed moderate, paulatimq́; puris excretionem molimur. Sunt, &

† Faſciolã ab ipſis auferẽtes, quantã cõmẽſuratio iuxta palpebrarum figuram poſtulat.

† Pilos per acũ illaqueamus.

† Filo trãſmiſſo ablaqueãtes.

† Donec acus penetrarit, & loco vacuo excipiatur: deĩde p obliquũ ad tridẽ perducentes ſumma ei⁹ parte compactum circa pupillam humorem deducimus, deligantes & ſtringẽtes, vt ne aſpiciat.

† Alij legunt τιλτοῖς. i. ſubtractis linamẽtis.

qui adurant

A qui adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mãmas oriuntur. Præ-
cidimus vbicunq; fuerint, & ferramentis peruruntur nõ admodum ignitis. Non deſunt, qui raſo
rijs ferramentis ignitis ſimul ſecantibus, & adurentibus vtũtur. Exomphali, omnes, quibus vm
bilicus extuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur. quidã enim pneumatom-
phali, quaſi qui ſpiritum ſub vmbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus inteſtina ad vm-
bilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam ſub vmbilico geſtant. Omnes differen-
tiæ manu ſanantur, lino duplici per acum immiſſo, & vmbilico circumſtricto. Hydropicos pau-
lulum ſub vmbilico à ſiniſtris pũgimus ferro inſtar myrti facto, donec inania penetrauerit. Apel-
larum duplex curatio, horum, qui intrinſecus excoriantur, illorum, qui extrinſecus orbiculatim
in ſumma cute diuiduntur, vt præputium intus attrahatur. Qui per anguſtias præputij exerere
glandem nequeunt, ſumma eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conſpectum
prodeunt, ſcalpello per ſumma auulſis curantur. Hypoſpadiæ ſunt, qui ex generatione, vrinæ iter
inferius ſub dicto cane habent: curantur autem ſumma glande perforata & canaliculo immiſſo:
Qui dicuntur atreti, ſiue foramen habeant tenue, ſiue nullum omnino, auxilium capiunt hoc pa-
cto: Acuto ſpecilli immiſſo adaperimus, deinde digitum ſubmittentes vndiq; abſoluimus. Lapi-
B des in veſica habentes ſecamus, calculum in veſicę collum adigentes, inciſorio autem lapide vten
tes ſemel ſuperiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id idoneo, quod propterea *λιθολάβον* Grę
ci appellant, calculum auferimus. Quibus fluere vrina quoquo modo cœpit nimis, rhyadicos ap
pellant, ſi magnus callus fuerit, præcidendo ipſum curamus. Quibus vrina propter copiam non
redditur veſica diſtenta, vt remittere ſe nequeat, per fiſtulam cathetera vrinam elicimus. Porrò
huic inſtrumento ad Romanæ literæ, ſ, figuram facto, quod in vrinæ iter vſque ad veſicam de-
mittitur, inditur filum, quod in ſummo habens lanæ paululum procumbens, vrina madefactum,
deinde foras extrahitur, quod vrina tanq̃ ducẽ vię ſequitur. Tumorum, qui ſcroto accidunt, ſeptẽ
ſpecies ſunt, hydrocele, porocele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſocele, enterocele. A quibuſ-
dam hæc complicata adduntur, hydrenterocele, ſarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant,
ſcrotum diducendum eſt, & vbi maxime venoſum eſt, inuentaq; tunica, humorem ea comprehẽ-
ſum euacuare oportet, & tunicæ ſuperuacanea auferre: in quibus ſine tunica eſt, excernere humo
rem ſufficit. Steatocelas, & porocelas ſimiliter, ſiniſtra manu ſcrotum extendentes ſecare conue-
nit, poſtea in ſuperficie diducere, donec adipi, vel callo, vel alij cuicunq; incidamus, & hoc auferre
mus. Pari modo ſarcocelici tractantur. Oportet autem ſubiacentem carnem albicantem præcide
C re, rubram excoriare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirſocelis extendes va-
ricem hamulo in ſuperficie diuiſum, exceptumq; auelles, relicta ceu digiti parui latitudine: reli-
quum extenſum abſeca. Cura vero non mediocris adhibenda eſt in neruis illis complicatis, *κρε-
μαστῆρας* Græci vocant, & teſticulis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita ſecamus, reprimentes inte
ſtinum, vel omentum diligenter, mox ſeminarium meatum auferemus, quàm fieri poterit, com-
mode: Sin minus, peruonæum attrahentes, & laqueo excipiẽtes præcidimus. Hæmorrhoides
lino duplici per ipſarum baſes tranſuentes conſtringentesq; poſt horas duas abſcidimus. Fiſtula-
rum non nullæ perforatæ non ſunt, os tantum habentes. Quædam perforatæ vel intus in anum,
vel extrinſecus. In perforatis in anum, oricularium ſpicillum immittes, mox digitum in ſedem af-
ferens, inteſtinum attrahes mucrone ſpicilli, idq; amputabis, ab inferiore loco incipiens, ſimiliter
& in exterioribus ani. In non perforatis ſpicilli acumine omnes ſanas particulas penetrare conue
nit. Sunt, qui loco reciſionis p̃ciſioniſq; partium foramina interiacentium lino byſſino in ſum-
mitate ſpicilli conuerſo diuiſa auellunt, intermedias partes quotidie circũtendentes fila amputãt,
& callũ mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippo-
crate conſcriptus eſt. Varices in cruribus primum extrinſecus inciſuris per totum inſignitos, de-
D inde inclinantes ſumma cute prehenſa, ipſam primam diuidimus, & mox hamulo attractum va-
ricẽ illigamus, quo poſt omnes diuiſiones facto, vel varicum extractorio inſtrumento, quod Græ
ci *κιρσουλκὸν* vocant, eximimus, ſumma diſcindẽtes, vel bicipiti ſpicillo exceptum, lino per ipſius
ventriculum ſecũdum euerſionem extrahimus. Dracontia varicibus ſimilia ſunt, magnum vero
dolorem, dum paululum prominentes mouentur, concitant. Oportet autem diuiſis, vt varicibus,
ſummam cutẽ detrahere, ſicq; p̃cidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excidẽ-
tes adurimus, vel pſorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem ha-
bitum reſtituuntur: Labra ſcalpello vndiq; deradentes cruentamus, deinde adducentes denſius
ſuimus: iuxta maxillas autem ex vtroq; labrorũ extremo, qua inuicem coeunt, intus & extrinſe-
cus diuidimus, diſtendimusq; volſellis, ne caro inde relaxetur. Quæ auribus vel naribus curta ac
cidunt, cum fuerit chartulago diuiſa, producere aliam conuenit, ſicq; conſuere lanæ filo.

De artubus confractis, partibusq; à ſuo articulo dimotis. *CAP. 19.*

FRacti artus ex diſtenſione quidem in rectum reſtituuntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones quot modis accidant, quomodoq; curentur, diximus. Et, ſi in facie fractura contingat, vt in capite, ſanare cõuenit, oſſe, quod affectum eſt, exciſo. Sciendum autẽ eſt, quæ oſſa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractæ ſunt, non recte poſſunt

reſtitui. Aurem etiam frangi ſcribit Hippocrates, quoniã & chartilago imitatur os, ægerrimeq́ in B
priſtinam figuram reducitur. Verum, ſi ex palato fracturam accipiant nares, ſimæ, vt inquit, euadunt & inſanabiles. Porrò, ſi clauicula frãgatur, vel iugulum, vel coſta aliqua, & hæc frequenter reſarciri non poſſunt. Epithemata in iugulo adhibenda ſunt, ipſumq́ ab ala ad alam deligandum eſt. Cæterum, ſiquod maiorum membrorũ fractum ſit, vel minorum partium aliqua, vt digitorũ nodi, vel oſſa brachialis, vel poſtbrachialis, vel tarſi, omnia quidem in magna fruſta cauledon, vel raphanedon, & ſchidacedon franguntur: minutatim caryedon, vel alphitedõ. Omnia ergo fracta deligantes, extendentesq́ admodum vehementer & valide diducere, & multum inuicem ſeparare oportet, vt iuſtum ſitum, priſtinamq́ figuram recipiant. Non autem in rectum omnia reſtitui debent, ſed ad proximi, cui cohærent, mẽbri figuram. At, ſi os rectum ſit, in rectum: ſi obliquum, vel alio quouis modo curuum, ſimili modo. Modus autem deligaturæ ad omnia præparandæ hic eſt. Faſcia eſt linteis veteribus facienda, quæ tum latitudine, tum magnitudine mẽbro reſpõdeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor, vel quinq́. In tenuioribus non minus digitorum trium. Deligaturæ hæc ratio. Prima faſcia ter nobis in fractura ſurſum verſus fertur vt plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, euariantibus deligationibus deorſum quidem tribuitur, ſed ad ſuperiora reducitur. irrigari hydrelæo, vel œnelæo, vel glycelæo aduſq́ tri- F
duum expedit: poſt cerato diluto & liquido, vt oleum craſſum videatur. Verũ faſcia ita paretur, vt non nimiũ premat, ne membrũ emoriatur, ſed quoad adiaceat apteq́ adhæreat: neq́ ſit laxa, vt contineat & repellat influxus, ne oboriatur inflammatio. Poſt ſplenia triplicia quadrupliciaq́ adhibeantur, quæ artus craſſitiem impleant: quo nec ſibi mutuo incidant, nec diſſidentes interuallum relinquant. Ab his faſcia conuenit triplex, quæ à fractura deorſum veniens, ſurſum rurſus feratur, ibiq́ finiat. Solutiones membri primæ tertio quoq́ die faciendæ: poſt ſeptimum vero diebus intermiſſis pluribus, prout neceſſitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere, ſed ita, vt ad vltimam faſciam lana apponatur, & ex interuallis ferulæ collocentur, cum membrum ab inflammatione eſt prorſus immune, curua ipſarum parte extrinſecus ſublata, leui autem intus deligaturæ iniecta. quibus ſuperligabuntur vel chordulæ, vel nauticum filum. In fracturis cum vulnere, pro his omnibus ſplenia duplicia vel triplicia facientes per ſingula craſſitiem membri circulatim implebimus, vt termini ipſius inuicem incumbentes ſeparentur: totumq́ membrum his cõtineatur. Primùm ſanè ex prædictis impoſita madida eſſe cõuenit: deinde lanas ꝓpoſitas, & faſcias poſt lanas habere per ſubiectam ſedem canalis aperti. Maxime is modus deligaturæ confert iis, quæ alphitedon fracta ſunt cum vulneribus, & multa contuſione muſculorum, in quibus etiam linamẽ G
ta liquoribus competentibus madentia imponenda ſunt. Linamentorum ſunt quinque ſpecies, aliud flexile, aliud raſile, aliud vulſorium, aliud lucernarium, aliud priapiſcotum appellant. In luxatis vero diſtentione quidem antecedẽte opus eſt: repoſitio pro quolibet membro propria aſſumitur. Omnia in Hippocratico ſubſellio reſtituuntur, ſimul & tenſa, et commiſſa. Caput luxatur, nam prima ceruicis vertebra coarctatur ad ſecundam. Maxilla inferior ex iugali, quod eſt ad malas, excidit. ſolis autem manibus i ſedem ſuam compellitur, hinc illincq́ ad ſuperiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo & leniter cauo, quod Iones ἄμβων vocãt, cum diſtenſione in ſedem reducitur. Sunt & aliæ {inferiores,} quas palæſtricas nominant. Cubitus in omnes quatuor pares excidere poteſt. ſi in exteriorem interiorem've, cum diſtẽſione reponimus: ſi in priorem vel poſteriorem, ſine diſtẽtione reſtituimus: nam hæc ex ſubita inflexione quodam impoſito flexuræ cubiti conſiſtit: illa, extenſione vehementiori. Brachiale, & poſtbrachiale, ad hæc digiti luxati, modica diſtenſione reponuntur. Quæuis ſpinæ peruerſio, curuitas, & inclinatio, & tortuoſitas inſtaurari non poſſunt. Femur ad coxas vel intro ad colem, vt extra ad oppoſitam partem prolabitur, retro ad clunes, & ante in inguina. atq́ hæ quatuor differẽtiæ immedicabiles. Genu quoq́ crebro in exteriorem partem prolabitur, & facile ex flexura reſtituitur: minus H
in interiora excidit reditq́, multo rarius in poſteriora, in anteriora nũquam: quippe oſſa, propter patellã quæ continet (niſi & ipſa fracta fuerit) nullo tempore elabuntur. Talus modice prolapſus ægre reſtituitur. Si magna ſit luxatio, & violenta, ne ſuſtinet quidem inſtaurationem. Periculoſa enim nimis, &, ſi cum vulnere accidit. In digitis nihil vltra fieri debet, quàm quod in iis, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Omnes vero coagmentationum eorum ſeparationes, vt in facie, cubito & radio, tibia & ſura, metacarpio, brachiali palma, in veterem figuram reſtituuntur. Porrò, quæ mẽbra nigreſcunt, vel depaſcuntur, ſiue ex fracturis, ſiue violenta aſtrictione, tota ſæpe reſecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatæ feræ momorderunt, mox ferramentis prope candentibus paſtionem ſiſtimus, poſt ferramenta porrò viridi cum ſale illinimus. Deinde vbi cruſtræ † {ruptæ fuerint,} tanquam vlcera curamus. Venenatorum morſus neq́ cito ad cicatricem ducimus, ſed frequentius vlcerum fluorem ex eis concitamus.

† καταφθῶσιν .i. ablatæ fuerint, vel vt habet alius codex manuſcriptus, κατορθῶσιν. i. curatæ fuerint.

GALENI QVOMODO MORBVM SIMVLANTES SINT DEPREHENDENDI LIBELLVS.

Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, ad Græci exemplaris fidem recognitus.

CVm multæ ſint cauſæ, quas propter ægrotare ſe hoies ſimulant, videtᷓ
& in iſtiuſmodi oibus veritatis inuentio medico conuenire: quando-
quidem idiotæ ẽt operæprecium ducant à vero tales ſimulationes di-
gnoſcere. Etenim phlegmonẽ, eryſipelas, & œdemata per pharmaca
extrinſecus apposita de induſtria excitata, Medicus ab ijs, quę ex ipſo
proficiſcũtur corpore, deprehẽdere poteſt atq; diſcernere, ſicuti & ſan-
guinẽ ex oris partibus profluentẽ, ab eo, qui ex ſtomacho, ventre, or-
ganis've ſpiritualibus prouenit. Nam deprehẽſi iam quidam ſunt, qui
ſub finem tuſſis, quoties vellent, ſanguinem excrearent, venula qua-
dam in hoc prõpte circa gingiuas aperta, ſicq; comparata, vt, qñ vide-
retur, lingua illã ſugẽtes, ſtatimq; poſt tuſſiẽtes, ſanguinẽ quaſi ex inferioribus redditum expue-
C rent. Sic & delirare nõ nulli, deſipereq; ſe ſimulauerunt, cum alios potius ſtultos oſtenderent. Illa
vero oia & deprehendere, & inter ſe diſcernere, ad medicos pertinere vulgus exiſtimat. Fit autẽ
ſæpe, ꝙ dolor quiſpiam ita ſimuletur, vt ingens fereq; intolerabilis videat. Equidem ipſe quendã
noui in concionẽ à ciuibus vocatum, colico dolore torqueri ſe finxiſſe, vt ne accederet, cũ hoc ita
ei conducere viſum eſſet. Et ego quidẽ eo tpe iſtuc hominem agere, quod & poſtmodum ipſe mi
hi confeſſus eſt, ſuſpicabar. Fomenta igitur tum illi adhiberi iuſſi. Verum ille, quanq; aliàs vel in
minimis ſupra modum eſſet meticuloſus, hic ſuccurri ſibi nequaquam magnopere precabatur: et
quidem paucis ante diebus nouit eodem morbo laborãtem, à me, hauſto pharmaco Philonio, cu-
ratum: id quod à me omnibus modis petiuiſſet, ſi re vera doluiſſet. Sed & exitus iſtud declarauit.
Quoniam dimiſſa concione, extemplo cõqueri, tanq; extra omnem mox dolorem conſtitutus,
deſiit. Quin & ipſa præterea viuendi ratio, quæ præceſſerat, talis erat, vt colicam in eo diſpoſitio-
nem non poſſet generaſſe: quando ex indigeſtione infrigidationeq; proficiſci ſolent huiuſmodi
paſſiones: quorum in hoc neutrum præceſſerat. Hoc igitur, ꝙ non ratione anteactæ diętæ mor-
bus eſſet, potuiſſe cognoſcere, medicæ erat experientiæ opus. Alterum vero iſtud, ꝙ ob concio-
nem ſimulare hæc illum ſuſpicatus eram, medicinæ proprium non fuerat, ſed rationis eius, quæ
D communis dicitur: quam, licet omnibus communis ſit, pauci tñ exactam perfectamq; habẽt, vt in
uenire in quoq; negocio poſſint, quid faciendum dicendum've ſit. Tenẽdũ ergo memoria, quod
diximus, experientiæ medicæ ſi coniungatur externa hæc facultas, alia quoque ſimilia fingentes,
validosq; dolores ſimulantes deprehendere licere. Quemadmodum ipſe nuper, cum vtroq; ge-
nu vehemẽtiſſime dolere ſe quidam diceret. Seruus autem is erat ex eorum ordine, qui dños iter
facientes curſu comitantur. Vnde ſtatim doloris eius fictionem deprehendi, ex eo partim ſuſpi-
cionem ſumens, ꝙ ad illam forte diem Dominus ex vrbe profecturus erat: partim ex adoleſcen-
tis moribus, qui talis eſſet, vt facile in huiuſmodi mentiretur. Cæterum & cõſeruum inſuper quẽ-
dam ei familiarem rogabam, num adoleſcens ille mulierculæ alicuius amore teneretur, quam ꝓ
eſſet veriſimile, longiorem profectionem Domino adornante, hoc illum ſtudere, vt relinqueret.
Et ita res habebat. Hæc igitur extrinſecus adinueneram. Circa vero genu eius maximus quidam
tumor exiſtebat, qui facile idiotam perterrere potuiſſet, ſed rei perito manifeſte per thapſiam ex-
citatus apparebat. Hæc aũt cognitio Medicinæ propria erat, non ab extrinſecus aſſumptis proue
niens. Eiuſdem quoq; erat experientiæ, ſciuiſſe, nihil eorum, quę anteceſſerant, tale fuiſſe, quod
eum excitare tumorem tam repente potuiſſet. Neq; enim plus, q̃ conueniebat cucurrerat, neque
vapularat ab aliquo, neq; ſaltauerat, neq; foſſam tranſiliens id incõmodum paſſus erat: tum redũ-

dantis

dantis humoris indicium quidem nullum erat, ꝙ antea neq; ſplĕdidius, neq; abundantius vixiſſet. E Ad hęc aũt & doloris ſpeciem me, qualis'nam eſſet, percontante, neq; ſtatim, neque prompte, neq; eadem reſpondebat. Quare profecto dño cũm pharmacum impoſuiſſem, quod dolorem quidem nihil leniebat, verum thapſiæ ſolum qualitatem infrigidare poſſet, poſt horam vnam illum confitentẽ habui, nihil amplius ſe doloris ſentire. Quòd ſi è phlegmone dolor is natus fuiſſet, non ſolum per iſtud infrigidatiuum non reſediſſet, ſed etiã vehementior redditus eſſet. Liquere igitur nunc arbitror, ꝙ ſi medicinalis experientia externis iſtis ratiocinationibus .i. coniectationibus, coniungatur, ſufficiens ſit ad veri fortisq; doloris dignotionẽ. Poteſt vero quis & ex eo, ꝙ lenius morbum ferant, indicium non vehementis doloris ſumere. Accidit enim iſtud oĩno ſæpe, (non animaduertentibus ijs, qui morbi vehementiam ſimulãt) ꝙ in alium ſe aliumq; habitum illi, qui vere laborant, magnitudine videlicet doloris agitati, transijciunt. Præterea, ſi re vera dolore vehementi premantur, quoduis perpeti auxilium parati ſunt: hortanturq; ipſi vltro medicos, vt, quidquid ipſis libuerit, agãt, quo affectus curetur. Sin vero mediocriter, aut nequaq; oĩno dolent, huiuſmodi auxilia refugiunt, neq; longiora ieiunia, neq; mordacium pharmacorum oblationẽ perferentes. Quæ ſola quidem, cum grauiter ſe laborare dicunt, huiuſmodi diſpoſitionibus cõferre, nos illis affirmare oportet: quẽadmodum & ſectiones, & vſtiones, & omnis cibi potusq;, † quorũ F deſiderio eos trahi videmus, abſtinentiam. Morbum igitur ſimulantes doloris magnitudo {arguet, deprehendemusq; cum ex alijs multis,} tum medicinalis experiẽtiæ notionibus: in quibus ſunt languere, extrema infrigidari, pallere: interdum quoq; frigidum ſudare, & pulſus non tãtum inæquales, (quod quidem ijs ẽt, qui mediocriter dolẽt, accidit) ſed etiam plures minorũ, q̃ magnorum: obſcurorum, q̃ vehementium habere: præterea interrogatum de doloris ſpecie, eam reſpondere, quæ affecto membro propria ſit. Quædam nãq; ſpecies dolores longe lateq; ſe diffundentes habent: quædam vero tanquam fixos, vniq; tm̃ parti inhærentes. Sic aliæ pungunt pulſantq;: aliæ quaſi diuellunt: aliæ quodam modo obſtupefacere, aliæ grauare videntur: nõ nullæ deniq; vomitus, quædam ventris perturbationes, quædam caliginem inferunt.

† Antiqua tralatio habet. Igitur notiões vehementer dolẽdi ſunt terreri vehementer, & magnitudo doloris, & ea, quę ſunt experiẽtię medicinalis, in quibus eſt hoc .ſ. difficilis tolerantia, & infrigidari extrema &c.

G

GALENI ARS MEDICINALIS

Nicolao Leoniceno interprete.

Ad Græcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino diligenter recognita.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicam artem conſtituit ex corporum, ſignorum, & cauſarum definitione.

Quot numero doctrinæ, ac de definitiuæ dignitate. CAP. I. H

TRes ſunt omnes doctrinæ, quæ ordini inhærent: Prima quidem ex notione finis, quæ per reſolutionẽ fit: Secunda ex compoſitione conſtat eorum, quæ ex reſolutione fuerant inuenta: Tertia ex definitionis diſſolutione, cui nũc incumbimus. Licet autem huiuſcemodi doctrinam appellare non tm̃ definitionis diſſolutionem, ſed & explicationem, vt nõ nulli vocarunt, vel reſolutionem, vel diuiſionem, vel (vt non nulli alij) explanationẽ, vel expoſitionẽ, vt alij. Conati ſunt & Herophiliorum quidam talẽ facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati ſunt & eam, quæ per compoſitionẽ, & ipſi Herophilij, & quidam Eraſiſtrati ſectatores, & Athenæus Attaleus. Neminem tamen ante nos eam, quæ oritur à notiõe finis, ſcripſiſſe cõperimus, ex qua oẽs artes † {via quadam, atq; ordine} conſtituunt: ſed illam quidẽ alio pertractauimus loco. Hic vero definitiuã faciemus doctrinam, quæ quantũ ab ea, quæ ex reſolutione conſiſtit, & dignitate & † {ipſo docẽdi ordine} linquitur, tantum & ad totius compendium, & ad ſingulorum memoriam præſtare inuenietur:

† methodo.

† methodo.

ſufficienter

A ſufficienter enim ac facile memoriæ commendantur vniuerſa ex definitionis diſſolutione, quo-
niam totius artis capita in ſe optima definitio complectitur, quam quidam ſubſtantialem vocāt,
ex aduerſo diſtinguentes alijs, quæ nōematicæ.i.notionales appellantur. Illæ ſiquidē ab ijs, quæ
accidunt rebus definitis: hæ vero ab ipſa eſſentia conſtituuntur. Elaborata autem eſt à nobis par-
ticulatim & in pluribus conſcripta tractatibus totius medicinę cōtemplatio, quibus vti quis poſ-
ſit ad triplicem doctrinam. Nunc vero definitiuam aggrediemur. hoc vnum apponentes, quòd
ſolum capita, & quædam veluti concluſiones eorum, quæ alibi latius (hoc eſt κατὰ διέξοδον) ſunt
demonſtrata, nunc à nobis dicentur.

*Al. ὀνοματικοὶ.i. nolales. vide libr. 4. de differētijs pul. cap. 2.

Quid ſit medicina. CAP. 2.

MEdicina eſt ſcientia ſalubrium & inſalubrium & neutrorum. Nihil vero differt, & ſiquis lo-
co inſalubrium, ægrōrum dixerit. Nomen vero ſcientiæ communiter, & non proprie ac-
cipere oportet. Salubre aūt, & inſalubre, & neutrum, vnumquodq; tripliciter dicitur: hoc quidē
vt corpus: hoc aūt vt cauſa: hoc vero vt ſignum. Etenim corpus, quod ſanitatem natura ſuſcipere
aptum eſt: & cauſam, quæ eandem efficere vel conſeruare: & ſignū, quod poteſt indicare, hæc oīa
ſalubria Græci appellare conſueuerunt. Eadem ratione & ſuſceptiua morborum corpora: & eoſ-
B dem efficientes, conſeruantesq; cauſas: & ſigna indicantia, inſalubria vocant. Nec aliter corpora
neutra, cauſas, ſignaq; dixerunt. Et ſecundum quidem primam rationem atq; præcipuam, cauſa-
rum ſalubrium eſt medicina ſcientia: propter eas autem & aliarum, ſecundo quidem loco inſalu-
brium: & tertio neutrarum. Et poſt has eodem modo corporum, primo quidem & hic ſalubriū:
ſecundo loco inſalubrium: tertio neutrorum. Itidem de ſignis dicēdum. In actionibus autem pri-
ma quidem eſt corporum cognitio, quę habetur ex ſignis, poſt hęc cauſarū, q̄ in ipſis ſunt, inuētio.

* Interpres varie dictionem hanc νοσώδης vertit. nam modo inſalubre, mō ægrū, modo ægritudinibus obnoxiū vertit. alii morboſum vertūt. * Similiter & νοσερὸν, quod idem eſt, ac νοσώδης, modo ęgrū modo inſalubre vertit.

Quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & ſuſceptiuum. CAP. 3.

SEd quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & ſuſceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur,
hoc quidem ſimpliciter, hoc vero vt nunc, noſſe oportet medicinam eſſe vtrorumq; ſcientiā.
Ipſum vero ſimpliciter duobus dicitur modis, & quod ſemper, & quod vt multum: & vtrorūq;
medicina eſt ſcientia. Neutra vero & cauſa, & corpus, & ſignum, & quod ſimpliciter dr̄, & quod
vt nunc, tripliciter vnumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum eſt parti-
ceps: hoc vero, quia vtriuſq;: hoc vero, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autē ipſo-
rum ſecundum rurſus duobus dicitur modis: aliquando quidem, quia vtriuſq; contrariorum ex
æquo eſt particeps: aliquando vero, quia plus alterius. Eſt vero & in tota definitione, ſi verba ani-
C maduertimus, ambiguitas quædam, quam & ipſam diſſoluere oportet. Cum enim dicitur medi-
cinam eſſe ſcientiam & ſalubrium & inſalubrium & neutrorum, ſignificatur, & quod omniū par-
ticularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed omnium quidem indefinitum quoddam
eſt atq; impoſſibile: quorundam diminutum atq; artificio carens: qualium vero artificioſum pari-
ter atq; ſufficiens ad omnia artis particularia: quod etiam dicimus in medicinæ definitione com-
prehendi. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam ſint, & ſalubria, & inſa-
lubria, & neutra: poſt hæc de ſignis & cauſis diſſeremus.

De corpore ſalubri. CAP. 4.

SAlubre ſimpliciter corpus eſt, quod ab ipſo naturæ ortu bonam habet temperaturam in ſim-
plicibus & primis particulis, atq; in his, quæ ex illis componuntur, inſtrumentis eſt commen-
ſuratum. Salubre vero nunc eſt corpus, quod in præſenti eſt ſanum. eſt vero & hoc eo tempore,
quo ſanum exiſtit, bonam habens temperaturam & cōmenſurationem, non tamen optimam, at
ſibi propriam. Ipſius vero ſalubris ſimpliciter corporis tale quidem eſt ſemper id, quod eſt opti-
ma temperantia præditum, ac maxime eſt commenſuratum: vt multum autem, quod à conſtitu-
tione optima non valde admodum deficit.

D *De corpore inſalubri.* CAP. 5.

INſalubre vero ſimpliciter eſt corpus, quod ab ipſo ortu naturæ, vel in cōſimilibus partibus ma-
lam habet temperaturam, vel in inſtrumentarijs incommenſurationem, vel vtrunq; vitiū. Inſa-
lubrę vero nūc eſt corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat, Neque obſcurum eſt, q̄ &
hoc ipſum eo, quo dicitur, tempore ęgrotās, vel in cōſimilibus malam habet tēperaturā, vel in in-
ſtrumentarijs incōmenſurationem, vel vtrūq;. Eſt vero & ſemper inſalubre, quod ex ipſo naturæ
ortu vel peſſimam habet temperaturam in ſimplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliqui-
bus, vel his, q̄ obtinent principatum, vel in inſtrumētarijs incōmēſuratiſſimū exiſtit: ſimiliter aūt
in his, vel omnibus, vel aliquibus, vel illis, quæ obtinent principatum. Vt multū vero inſalubre
eſt corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio conſtitutū eſt.

De corpore neutro. CAP. 6.

QVoniam vero & neutrum corpus tripliciter dicebatur, vnum quidem quod neutrius erat
extremæ diſpoſitionis particeps: aliud autem quoniam vtriuſque: aliud quoniam aliquā-
do huius, aliquando vero illius, Iuxta primum ſignificatum, neutrum erit corpus,
quod exquiſite medium eſt ſaluberrimi & inſaluberrimi corporis: & huius hoc quidem ſimpli-
citer tale, quod ab ipſo ortu naturæ ita eſt conſtitutum: hoc vero vt nūc, quod in præſenti tempo-

remedium

remedium exquiſite exiſtit ſaluberrimi atq; inſaluberrimi corporis: ipſius autē ſimpliciter, ſem- E
per quidem tale eſt id,quod in omnibus ætatibus tale perdurat:vt multum autem,quod non nul-
las recipit mutationes. Iuxta vero ſecūdū ſignificatū,neutrū erit corpus,quod ab ipſo ortu natu
ræ contrariarum ſimul eſt particeps diſpoſitionum,aut ſcilicet in vna parte,aut in duabus differē-
tibus:in vna quidem, ſi ſm alteram oppoſitionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit tē-
peraturam,vel etiam ſm vtranq;,ſed in ſormatione,vel magnitudine,vel numero partium,vel ſi-
tu delinquat:aut contra in his quidem recte ſe habeat vel omnibus,vel quibuſdam,peccet autem
in temperatura:In differentibus vero partibus,& iuxta omnes oppoſitiones poteſt quidquam ſi-
mul particeps eſſe contrariorum.Et ſemper quidem tale,quod per omnes ętates in eodem perſe-
uerat. Vt multum vero,quod aliqua ex parte euariat.Ita vero & nunc neutrum erit corpus iuxta
ſecundum ſignificatum, quia vel in parte vna hæc quidem ſibi ſalubria exiſtunt,illa vero inſalu-
bria,vel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta vero tertium ſignificatum,neutrum erit cor
pus,quod aliquando quidem ſalubre,aliquando vero inſalubre per vices exiſtit, vt nō nullis ac-
cidit,qui in pueritia ſalubritate corporis vigent,cum vero ad iuuētutem peruenerint, inſalubres
euadunt,aut contra. In vno autem tempore,quod ita eſt neutrum, exquiſite quidem conſiſtere
nequit:latius vero ſi accipiatur,contingit. Nouimus autem,quòd/nūc/dupliciter dicitur. Salubre F
igitur & inſalubre & neutrum corpus quot modis dicatur,& quale vnumquodque ſit, ſufficien-
ter explicauimus. De ſignis vero deinceps dicendum.

De ſignis ſalubribus. CAP. 7.

SVnt autem & ex his ſalubria quidem,& quęcunq; præſentem indicant ſanitatem,& futuram
prænunciant,& præteritam memoriæ ſubijciunt. Inſalubria vero,quæ & præſentem indicant
ægritudinem,& futuram prænunciant,atq; præteritam memoriæ ſubijciūt. Eadem ratione neu-
tra dicuntur,quæ neutram diſpoſitionem oſtendunt,prænunciant,& memoriæ ſubijciunt, †{& †Aliqui co. hęc non habent.
quæ nihil omnino de diſpoſitionibus indicāt,vel nihilo magis ſalubrem,quàm inſalubrem diſpo
ſitionem oſtendunt:}& quæ partim quidem ſalubrem,partim vero inſalubrem indicant diſpoſi-
tionem:& quæ aliquando quidem ſalubrem,aliquando vero inſalubrem,& hęc quoq; ſm tria tē
pora,veluti ſalubria & inſalubria. Vocantur autem non nunquam à vetuſtioribus medicis hæc
omnia,ſigna prænunciatiua,quamuis præſentium ac præteritorū ſint indicatiua. Vſus vero non
paruus eſt ex prænunciatiuis atq; indicatiuis,minor autem ex his,quę memorię ſubijciunt. Cum
igitur ſint ſalubria corpora,hæc quidem ſimpliciter,hæc vero vt nunc,quæ & ſana dicuntur,ſalu-
brium ſimpliciter corporum duplicem diximus eſſe differētiam,quoniam nō nulla quidem ſem- G
per,non nulla vero vt multum eſſent talia. Et ſemper quidem,quæ optimam conſtitutionem ſor-
tita ſunt:vt multum vero,quæ non magnopere ab illa recedunt.

De ſignis optimæ conſtitutionis. CAP. 8.

HOrum autem dignotiones ſumendæ ſunt ab ijs, quæ ſm eſſentiæ rationem ipſis inſunt, &
ab ijs, quæ ex neceſſitate conſequuntur,operationibus ſymptomatibusq;.i.caſibus, quos
etiam ſanè accidentia proprie vocamus. Ab eſſentia quidem ipſa corū,quę optimam habent con
ſtitutionem,commenſuratione conſimilium quidem in caliditate,frigiditate,humiditate, & ſicci
tate:Inſtrumentalium vero in quantitate ac numero eorum, ex quibus componūtur,ac præterea
formatione,ſitu partium ſingularum ac totius inſtrumenti. Ex his vero,quæ ex neceſſitate conſe
quuntur conſimilia,quātum quidem attinet ad tactum,à mediocritate, quæ in mollitie ac duritie
conſiſtit:quantum vero ad aſpectum,à colore bono,& leuitatis atq; hiſpiditatis mediocritate. In
operationibus,à perfectione,quam & ipſarum virtutem appellamus. Ab his vero,quæ inſtrumē
tarias partes conſequuntur,à commēſuratione & pulchritudine omnium totius corporis inſtru-
mentorum,ac præterea earum,quæ ipſis inſunt,virtute operationum. Optimę igitur conſtitutio
nis corporum ſigna indicatiua ſunt hæc. Eorum autem,quæ ab ipſa deficiunt,& adhuc tamen ſa- H
lubria exiſtunt,non nulla quidem in conſimilium temperatura virium aliquod paruum habent:
non nulla vero in inſtrumentariorum commenſuratione,& hoc quoq; perexiguum. Accidit aūt
hoc vel in omnibus,vel in aliquibus,aut in vtriſq;. Vitiorū vero genera eadē ſunt cū his,quę vir-
tutem perficiunt,temperatura quidem in conſimilibus:numerus autem,& formatio,& magnitu
do,& ſitus in inſtrumentarijs : vtriſq; vero communis vnitas,quam & ipſorum continuitatē ap-
pellamus. In his aūt ipſis generibus ſunt corporum inſalubrium vitia ſecundum vtrunq; inſalu-
britatis ſignificatū. Terminus aūt,qui vtrunq; diſtinguit,eſt operationū læſio ſenſibilis. Quæ ve-
ro ab optima corporum conſtitutione breue aliquid deficiunt, re vera quidem & ipſa in aliquo
ſunt offenſa,non tamen id ſenſu comprehenditur. Diſtinguuntur vero ex eo, quòd magis mi-
nus've in operationibus exiſtit,ac quia cauſis inſalubribus non æque reſiſtunt. Quæ autem ſim-
pliciter inſalubria ſunt corpora,diſtinguuntur ob id, quòd facile à cauſis inſalubribus ſuperātur,
& quoniam in virtute operationum multum deficiunt. In medio autem amborum collocatur
neutra,tum quę exquiſite appellantur,tum quę cum latitudine quadam. Quo fit,vt tota ſanitatis
latitudo in tres partes,quarum ſingulæ latitudinem habent non paruam,diuidatur. Erit autē pri
ma quidem ſalubrium corporum,ſecunda neutrorum,tertia inſalubrium. Poſt quæ deinceps ſe-
quuntur,

A quuntur, quæ iam ægrotant corpora, quæ ſenſibilibus operationũ læſſionibus diſtinguũtur. Quæ igitur dolore infeſtantur, & quorum motus ſunt deprauati, aut omnino interierunt, manifeſtas habent determinationes. Quæ vero imbecilles edunt operationes, in magnis quidem diſtantijs facile diſcernũtur, in paruis vero ambigua ſunt: atq; idcirco in eo genere noxę collocatur diſpoſitio, quę neutrius contrariorum eſt particeps, quam & ipſam neutram dicimus appellari: Ita tamẽ vt horum omnium ſenſus ſit iudex, nõ ipſa natura rerum inſpiciatur. periculum enim eſſet ne in dogma ἀειπαθείας .i. perpetuæ paſſibilitatis, traheremur. Et quidem ſigna ſanorum corporum, ſed quæ aut inſalubria, aut ſalubria, aut neutra exiſtunt, quantitate diſtantiæ differunt, duobus inuicem contrarijs terminis à nobis ſtatutis, optima videlicet conſtitutione corporis, & nuper facta ægritudine, ac deinceps conſiderantibus, vtri eorum viciniora ſint ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora ſunt optimæ conſtitutioni, ſalubria: Quæ vero ab hac longius diſtant, atq; ad ea, quæ iam ęgrotant, magis accedunt, inſalubria: Quæ autem intermedia, atq; æqualiter ab vtriſq; diſtare videntur, neutra erunt. Optimæ igitur conſtitutionis corporis indicia explicauimus. Eorum vero, quę ab ipſa deficiũt, totidem ſunt numero genera, quæ in magis & minus ſecari poſſunt. Cum autem in tres latitudines diuiſa ſint, corporis inſalubris ſimpliciter, indicia
B tLademus: Ex his enim & reliquæ duæ latitudines innoteſcent. Generaliter igitur prius à nobis in eo, quem de optima conſtitutione ſermonem habuimus, dictum eſt: ſpecialiter autem nunc dicetur, ſi prius partes diuiſerimus.

Quot ſint differentiæ partium. CAP. 9.

SVnt vero earum quatuot vniuerſæ differentiæ, quoniam non nullæ earum principia quædã exiſtunt: aliquæ vero ab ipſis originem habẽt: aliquæ nec aliarum gubernationi pręſunt, neq; ab alijs gubernantur, cum inſitas habeant à natura potẽtias, à quibus regũtur: quędam vero ſunt, quę inſitas ſimul & aliunde emanantes habent. Principia igitur ſunt Cerebrum, Cor, Hepar, Teſticuli. Ab his vero ortum habent atque eiſdem ſubminiſtrant, Nerui quidem & Spinalis medulla, Cerebro: Cordi vero, arterię: Hepati, venę: Ipſa vero ſeminaria vaſa, Teſticulis. Quę autem à ſe ipſis gubernantur, ſunt Chartilago, Os, Copula, ſeu ligamentum, Membrana, Adenes .i. glandulæ, Adeps, Caro ſimplex. Reliquę vero partes, cum vna cum iſtis habeant ex ſeipſis regimen, arterijs, neruis, & venis inſuper egent. Capillorum autem atq; vnguium neq; regimen vllum eſt, ſed generatio tantummodo. Hæ igitur ſunt partium differentiæ.

De ſignis cerebri. CAP. 10.

C INdicia autem ſigularum temperaturæ ſumpto à Cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero quinq; vniuerſa genera, quæ ipſius naturam oſtendunt. Primum quidem totius capitis diſpoſitio: Secũdum vero, ſenſibilium operationum virtus et vitium: Et tertium, actiuarum: Quartum, earum, quæ tenent principatum: Et quintum, naturalium. Aliud vero genus præter hæc omnia eſt ea, quæ ab extrinſecus occurſantibus aduenit alteratio. Et quidem totius capitis diſpoſitio, ex magnitudine & figura ſumitur atq; capillis.

De paruitate & magnitudine capitis. CAP. 11.

PAruum igitur caput vitioſæ conſtitutionis cerebri proprium eſt indicium. Magnum vero, non neceſſario indicat bonam conſtitutionem: ſed, ſi quidem ob inſitæ virtutis robur, quæ multam atque optimam materiam afformauerit, eueniat, bonum eſt ſignum: at, ſi ob materiæ tantum multitudinem, haudquaquam bonum. Diſtinguenda vero ſunt hæc & ex figura ipſa, & ex his, quæ ab eo habent ortum. A figura quidem ipſa, ſi concinna: ſemper enim hoc bonum eſt ſignum: Ex his autem, quæ ab eo ortum habent, ſi valida eſt ceruix, & ſi alijs oſſibus optime cõſtet, atq; omnis præterea neruoſa ſubſtantia boni ſit habitus, ac robur habeat intẽtum. Propria autem capitis figura eſt, veluti ſi excogitares ſphæram exquiſite rotundam ex cera conſtructam, leniter
D vtrinq; depreſſam. In hac enim, neceſſe eſt, vt poſteriores prioresq; partes magis gibbæ fiant, q̃ ſpheræ conueniat: Quæ vero vtrinq; conſiſtunt, magis rectæ. Quòd ſi ea, quæ ſm occiput, eminẽ-
* Aliciui. tia aliquãtenus minuatur, ſimul intueri oportet neruos atq; ceruicem vnà cum oſſibus alijs. Nã, ſi ſecundum naturam conſtiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate hoc contigit: Illis vero non recte ſe habẽtibus, principium eſt debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, conſequitur eorum, quæ antedximus imbecillitas: rariſſimeq; aliter euenire cõſueuit. Caput etiam, quod ſecundum occiput in acutiem tendit, animaduertere oportet, ijſdem adhibitis diſtinguendi rationibus, quibus antea in capite grãdiori facto vtebamur. Sæpenumero vero & hic optimum eſt ſignum, figura concinna cerebelli, quod non nulli medici poſterius cerebrum appellare conſueuerunt, quemadmodum & poſterius exiſtit, ea futura, quæ græcæ literę, Λ, formam habet, diſtinctum. Eſt vero huiuſcemodi pars, ſpinalis medullæ principium, & eius ratione, neruorum omnium, qui in toto animali ſunt actiui. Ipſa autem pars poſterior per ſeipſam paucos admodum ſenſitiuos obtinet neruos, plurimos vero actiuos: ſicuti & anterior, ſenſitiuos quidẽ pluſimos, paucos admodum actiuos. Quare, vbi bene fuerit affecta vtraq; pars, robuſtas habebunt propagines. Eædem quoque diſtinctiones adhibendæ ſunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes, quæ etiam ad poſteriores, earundemq; & paruitatem & magnitudinem inſpicere oportet,

re oportet,atq; itidem figuram & ſenſus ibi collocatos,viſum,guſtum,atq; odoratum. Hæc enim E
ſe inuicem indicant atq; atteſtantur, & quæ à principijs oriuntur,principij virtutem & vitium:&
principium ea,quæ ab ipſo naſcuntur.

De operationibus obtinentibus principatum. CAP. 12.

EArum autem operationum,quę obtinent principatum,virtus ac vitium ſunt ipſius principij
ſeorſum tantũmodo indicia. Voco aũt operationes principatũ obtinentes, hoc eſt ἡγεμονικὰς,
quę à ſolo principio proueniunt.Ingeniũ quidẽ igitur(gręce ἀγχίνοια)ſubtilẽ cerebri ſubſtantiam
indicat:tarditas vero intellectus,craſſam:diſcẽdi vero facilitas,formarum facile ſuſceptiuam: memoria
autem ſtabilem ac firmam:Sicuti & diſcendi difficultas,formarum non facile ſuſceptiuam,
& obliuio,fluidam:mobilitas quoq; in opinionibus, calidam:ſtabilitas autem frigidam. Adhuc
autem duo indiciorum genera mihi videor prætermiſiſſe, de quibus ſum ab initio me dicturum
pollicitus,quorum alterum ad operationes attinet naturales:alterum vero ad ea, quę extrinſecus
occurſant.Erit autem in vtriſq; ſermo communis.

Signa bonæ temperaturæ cerebri. CAP. 13.

SI quidem cerebrum ſortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia
quę diximus habebit moderata: & excrementa,quæ vel per palatum,vel aures,vel nares, vel F
oculos expurgantur,hæc quoq; modice ſe habebunt:atq; ab ijs,quæ extrinſecus occurſant, minime
lædetur,quæ ſcilicet vel calefaciunt, vel frigefaciunt,vel humectant,vel exiccant. Talibus igitur
capilli capitis,cum adhuc ſunt infantes,ſubrufi:cum vero pueri,ſubflaui : cum iã adoleuerint,
flaui fiunt,medijq; quodam modo ſunt inter eos,qui exquiſite ſunt criſpi, & ſimplices:non tamẽ
facile caluitium patiuntur. Quæ vero dicuntur,ac poſterius dicenda indicia ſunt, accipere oportet,
vt in bonam habentibus temperiem habitationibus.Quæ autem ad capillos attinent,non ad
locorum tantum,ſed ad humorum quoq; temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportione
reſpondent,ſunt referenda.Si vero calidius ſit,quàm oporteat,in altera vero oppoſitione bonam
habeat temperaturã, ſi quidem in caliditate multum exceſſerit, omnia, quæ dicentur, validiora
erunt indicia:ſed, ſi paruus fuerit exceſſus, imbecilla. Communis autem hæc ratio ſtatuatur in
omnibus partibus,quarum in temperaturis vniuerſis indicia ſumus traditurí.

Signa calidi cerebri. CAP. 14.

DEinceps igitur ſigna caliditatis cerebri,præter ea,quæ nuper diximus,ſunt,quod ea,quæ circa caput,
omnia rubicundiora & calidiora,& quæ in oculis ſunt venæ, magis ſenſui patent. Capilli
quoque in his geniti celeriter in capite proueniunt, & cum multum in caliditate à mediocri G
temperatura receſſerint,nigri,& robuſti,& criſpi fiunt:cum vero non multũ,ſubflaui quidem ab
initio fiunt,deinde nigricant,ac progredientibus ętatibus caluitium patiuntur,atq; eo magis,qui
plus modico ſunt calidiores.Excremẽta vero,quæ per palatum & nares,& oculos,& aures, pauca
& concocta ipſis exiſtũt,cum integram habuerint ſanitatem.Cum vero eis caput repletur,cõtinuo
enim, ac tum præſertim,cum nullam victus ſeruauerint rationem,tale quid eis accidit,plura
quidem in ipſis excrementa,ſed non incocta generantur,implenturq;, atque aggrauãtur eorum
capita à calidis cibis & potibus,odoribus,atq; hiſce omnibus,quę extrinſecus occurſant: in quorum
numero eſt,& qui nobis cicunfunditur aer.Sed præterea magis, ſi non ſolum natura calida,
ſed etiam humida corpora extiterint.Breuibus autem ſomnis huiuſmodi temperaturæ contentę
ſunt,neq; admodum profundis.

Signa frigidi cerebri. CAP. 15.

FRigidioris vero,quàm oporteat, cerebri indicia ſunt, plura in proprijs meatibus excremẽta,
& capilli recti,& rufi,& ſtabiles,& qui longo poſt natiuitatem tempore naſcũtur,tenues, atq;
ab initio male nutriti: & facile à cauſſis frigidis offenduntur,atq; hoc ipſo offenſionis tempore de-
ſtillationibus & grauedinibus capiuntur : neq;,ſi tetigeris partes ad caput attinentes, admodum H
calidæ ſentiuntur:neq;, ſi inſpexeris,rubicundæ apparent:et oculorum venæ omnino viſum effugiunt:
& ſomnolentiores quodam modo ſunt.

Signa ſicci cerebri. CAP. 16.

SIccioris autem cerebri indicia ſunt meatus ſuperfluitatibus carentes, & ſenſuum perſpicacitas:
ſunt autem ad vigilias prompti,& capillos habent robuſtiſſimos, & qui celerrime eis genitis
innaſcuntur.Criſpi autem potius ſunt,quàm recti:cito autem calui fiunt.

Humidi cerebri indicia. CAP. 17.

HVmidioris vero cerebri indicia,capilli plani,& nequaquam calui fiunt:Senſus autem turbulenti,
& excrementorum multitudo,ſomni multi atq; profundi. Et hæ quidẽ ſimplices ſunt
intemperaturæ.

Signa calidi ſicciq; cerebri. CAP. 18.

COmpoſitæ autem primum calida & ſicca,ſecundũ quam & ſuperfluitatibus carent, & ſenſibus
vigent,& plurimum vigilant, & cito calui fiunt.& prima quidem capillorum generatio
celerrima eſt,ac plurimo abundans alimento.capillos vero habent nigros,& criſpos:& tangentibus
caput calidi ſentiuntur:& ſunt rubicundi vſq; ad ætatem conſiſtentiæ.

Signa

A *Signa calidi & humidi cerebri.* CAP. 19.

SI vero humiditas adiũgatur caliditati, parum vtriuſq; qualitatibus ſuperantibus mediocritatẽ, color bonus, & calor, & oculorum venæ magnæ: & plura excremẽta, & mediocriter cocta: & capilli recti, ſubflaui, & non facile calui fiunt. Implẽtur vero atq; aggrauãtur eorum capita à calidis: †{at, ſi humectẽtur, tũc multo magis excremẽtorũ habẽt multitudinẽ.} Et ſi plurimũ caliditas atq; humiditas creuerit, †{his caput ęgritudinibus eſt obnoxiũ,} atq; excremẽtis abundãs, & quod facile à calefacientibus atq; humectantibus offendatur. Auſter vero ſemper eis aduerſatur, atq; optime in Aquilone ſe habent: non tamẽ diu vigilare poſſunt, et, cũ ſe ad ſomnum cunuerterint, ſimul graui ſomno (hoc eſt comate) tẽtantur, & vigilant, & ſomnia habent imaginationibus plena, viſus eis turbulenti, neq; ſatis ſenſibus vigẽt. Quòd ſi multum in caliditate cerebrum à mediocritate receſſerit, paulo autem humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidem ſuperabunt, cum quibus leuia quædam humiditatis ſigna coniungentur: veluti ſi longe quidem humidius, paulo vero calidius, vehementia quidem erunt ac manifeſta humiditatis indicia, debilia aũt caliditatis. Communis vero hæc ratio in omnibus compoſitis intemperaturis exiſtit.

Ex impreſsis, † Al. ſi ẽt humectentur, multo magis, quando & excrementorũ habent multitudinem. † κορώδης.

Signa frigidi & ſicci cerebri. CAP. 20.

B FRigidę vero & ſiccæ cerebri intemperaturæ, quãtum ex ſe eſt, frigidum & minime coloratũ, caput reddunt: ſemper enim memoria repetenda, quę à nobis ab initio eſt diſtinctio poſita, vt prętere aduertamus, quantum ex humorum temperatura alterentur, quę circa ipſum cõſiſtunt. Protinus autem huiuſcemodi temperatura, venis carentes habent oculos, & à cauſis frigidis facile læduntur. Quare & inæquali ſanitate fruuntur, quoniam non nunquam leuiſſima habent capita, & meatus, qui ſuperfluitatibus careant: non nunquam vero & grauedinibus & deſtillationibus parua ex cauſa facile capiuntur.

De ſenſibus. CAP. 21.

SEnſus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atq; omni vitio carent, ſed progrediente ætate cito marceſcũt. Et, vt ſummatim dicatur, omnes celerrimam circa caput ſenectutem oſtendunt. quare & cito cani fiunt. Capilli vero ipſis quidem genitis vix exeunt, & male nutriuntur, et rufi ſunt. In progreſſu autem ætatis, ſuperante magis frigiditate caliditatem, quàm ſiccitate humiditatem, multum non calueſcunt. Contra vero, ſi contigerit, ſiccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem vero caliditati, parum calui fiunt hi.

Signa cerebri frigidi & humidi. CAP. 22.

C HVmidæ vero & frigidæ cerebri tẽperaturæ faciũt homines graui ſomno tentari, & ad ſomnum facile conuerti, ſenſibus quoq; minime vigentes, atq; excrementis redundantes, & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium, ac deſtillationibus & grauedinibus facile tentãtur: neq; tamen hi calui fiunt. Hæc igitur indicia ſunt cerebri temperaturæ, à quibus ſi progrediaris, ad vnumquodq; ſenſorium dignotiones transferre licebit.

De oculis. CAP. 23.

SEd ſufficiet de oculis duntaxat facere mentionem. Quicũq; tangẽtibus quidem manifeſte calidi exiſtunt, & facili ac crebro motu cientur, & venas latas habent, hi calidi omnes ſunt: frigidi vero, his cõtrarij. Et humidi qdẽ molles ſimul & multa humiditate pleni: ſicci vero, aridi ſimul & duri. A ſimilibus aũt ſuę tẽperaturę cauſſis facile offendũtur: iuuãtur aũt à modico cõtrariorum vſu. ſed hoc quidem cõe in omni cuiuſcunq; partis temperaturæ dignotione oportet meminiſſe.

De magnitudine oculorum. CAP. 24.

MAgnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas adſit, & operationum virtus, multitudinem bene temperatæ ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati: quæ ſi deſint, multam quidẽ ſubſtantiam, non tamen bene temperatam oſtendunt.

D *De paruitate oculorum.* CAP. 25.

PAruitas vero oculorũ adiũcta qdẽ cõcinnitate ac operationũ virtute, paucã quidẽ, ſed bene temperatam ſubſtantiã oſtendit, ex qua ſunt cõformati. Si vero ſociam habuerint incõcinnitatem quandam atq; operationum vitium, tunc paucam ſimul ac vitioſam materiam oſtendunt.

De colore oculorum. CAP. 26.

QVæ vero ad colores attinent, ita diſtinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate ac non multa prępulgent, tales fiunt ob ſplendidi luminis abundantiam: Contra vero nigri: &, qui intermediam naturam ſeruant, cauſas quoq; intermedias habent.

De glaucedine & nigredine oculorum. CAP. 27.

GLaucus igiť oculus fit vel pp magnitudinẽ, vel pp ſplendorẽ humoris, qui à Gręcis cryſtalloides noïatur, vel pp ſitũ ꝑminentẽ, aut pp tenuis & aquei humoris, q in pupilla exiſtit, paucitatẽ & puritatẽ: atq; oĩbus qdẽ in vnũ cõuenietibus fit glauciſſimus oculus. Quòd ſi aliqua adſint, aliqua vero nõ, tũc maior minor've glaucedo cõtrahiť. Niger vero oculus fit aut ob paruitatẽ cryſtalloidis, aut pp ꝓfundũ ſitũ, vel qm̃ ſplẽdidus ac fulgidus exquiſite nõ eſt, vel qm̃ tenuis humor vel ſuperabũdat, vel purus nõ exiſtit: vel pp vnã aliquã ex his cauſis, aut ꝓpter oẽs fieri conſueuit. In ipſis autẽ magis & minus (vt ante diximus) reperitur. Tenuis igiť humor, quo magis ad aquæ

naturam

naturam accedit, & ſuperabundat, humidiorē oculum oſtendit, quemadmodum, ſi craſſior ac mi- E
nor fiat, ſicciorē. Cryſtalloides aūt, ſiquidē durior exiſtat, ſicciorē efficit oculū: Si vero mollior, hu
midiorem: ſic & ſi plus modico tenuem humorem exceſſerit, ſicciorē: ſi aūt defecerit, contrarium.

De cordis temperaturis. CAP. 28.

DE cordis aūt tēperaturis deinceps dicendum eſt: Si prius hęc in memoriam reuocauerimus, quòd vnāquanq; partem ſeipſa vel calidiorem, vel frigidiorem, vel ſicciorē, vel humidiorē dicimus factam, non alicui rei alteri comparantes, ſed ad ſeipſam. Sic enim, vtcūq; extiterit cor natura frigidiſſimum, multo ſanè calidiorem temperaturam poſſidebit calidiſſimo cerebro.

Signa cordis calidi. CAP. 29.

CAlidioris igitur cordis, vt ad modū, qui ei ꝓprius eſt atq; cōueniēs, indicia quędā ſunt inſeparabilia & propria, magnitudo reſpirationis, & pulſus velocitas, & frequētia: & audacia, et ad actiones natura prompta. Quòd ſi multum in caliditate exceſſerit, tunc irę pręcipitatio, & furibūda temeritas adſunt. Eſt aūt his thorax hiſpidus, & præſertim pectus, & quęcunq; hypochondrijs partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura vniuerſum corpus calidum reddit, niſi hepar vehementius obſtiterit. Dicemus aūt paulo inferius totius corporis indicia. Eſt quidē & latitudo thoracis caliditatis indiciū, niſi & hic quoq; cerebrū multū obſtiterit, qm̄ ei ma- F gna ex parte ſpinalis medulla in magnitudine rn̄det: tantæ vero erūt magnitudine vertebrę, quāta & ſpinalis medulla, quare & ſpina vniuerſa. Cōfigitur vero thorax ad eā ſpinæ partē, quę Metaphrenū .i. dorſum dicitur, tanq̄ ad carinā nauis. Quare neceſſario eius lōgitudo ęquabitur dorſo: Latitudo vero erit pro vertebrarū ratione, qm̄ ad proportionē earū craſſitudinis fuerit confixus. Cum vero cordis caliditas ſuperās perflauerit ac dilatauerit in primo ſui ortu thoracē, erit eiuſdē caliditati proportione reſpondens. Quare, cū caput paruum, thorax autē latus extiterit, maximū hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium: cū vero magno exiſtēte capite paruus fuerit, proprijſſimum hoc erit cordis frigidioris ſignum: Si vero capiti fuerit proportione reſpondens, tūc alijs ſignis de corde diſtingues, ex ipſius thoracis amplitudine nihil aſſumens.

Signa cordis frigidi. CAP. 30.

IN frigidiore vero corde pulſus minores exiſtunt, q̄ modo naturę cōueniat: nō tn̄ neceſſario tardiores vel rariores. Reſpiratio aūt, ſiquidē thorax tāto minor extiterit, quāto cor frigidius, pulſibus erit proportionalis. Si vero maior fuerit, q̄ ꝓ frigiditatis q̄titate, nō minor eſt tn̄, ſed ēt tardior & rarior. Tales aūt timidi natura ſunt, & ſine audacia, † et ſegnes, & nudū pilis habent pectus. De eius vero paruitate diſtinguendū, vt diximus prius. Eodē modo & de totius corporis caliditatē. G

† In impreſſis co. additur καὶ λήθαργοι, quā dictionem alij torpentes: alij, obliuioſi: alij, veternoſi vertūt. Leon. videtur legiſſe ἀργοί.

Signa cordis ſicci. CAP. 31.

COr aūt ſiccius pulſus efficit duriores, & irā nō promptā quidem, ſed feram, & quæ non facile ſedari queat, magnaq; ex parte vniuerſum corpus ſiccius exiſtit, niſi hepar obſtiterit.

Signa cordis humidi. CAP. 32.

COrdis vero humidioris ſigna, pulſus molles, & mores ad iram quidem procliues, ſed talem, quæ facile ſedari poſſit: et vniuerſum corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſtiterit. Secundū vero coniugationem qualitatum primarum cordis intemperaturæ ita ſe habent.

Signa cordis calidi & ſicci. CAP. 33.

CAlidi & ſicci cordis pulſus duri ſunt, & magni, & veloces, & frequentes: & reſpirationes magnæ, & veloces & frequentes, & multo magis ad velocitatem ac frequentiam vergunt, thorace cordi non aucto ꝓportionaliter. Hi vero præ cunctis pectus habent maxime hirſutū, & hypochōdria. Ad actiones aūt prōpti ſunt, & iracūdi, & celeres, & impudentes, & mores tyrānicos habent: etenim ſunt in iram præcipites, non facile vero placabiles. De totius autem corporis temperatura, & thoracis amplitudine, his, quę ante diximus, proportionaliter eſt diſtinguendum.

Signa cordis calidi & humidi. CAP. 34. H

SI vero caliditas vnà cum humiditate dominabitur, minus quidem his, quos antea diximus, hi ſunt hirſuti, ad actiones vero nihilominus prōpti, non tamen ferus eſt animus, ſed ad iram procliuis tantūmodo. Pulſus vero magni ac molles, veloces et frequentes exiſtunt. Et reſpiratio, cum thorax cordi fuerit proportionalis, eandem pulſibus formam ſeruabit: Si vero minor extiterit, tāto illis velocior erit & frequentior, quāto & thorax minor extiterit. Si aūt multa facta fuerit euerſio in temperatura, ac ſi hoc præſertim in humiditate contigerit, præter ea, quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi, his, qui in ipſis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes autē maiores ſunt ac velociores inſpirationibus, & ſubmiſſio arteriæ in pulſibus velox.

Signa cordis humidi & frigidi. CAP. 35.

HVmidioris vero & frigidioris cordis pulſus quidem molles: Moribus autem nequaquam audaces, ſed timidi & ſegnes exiſtunt. Tales etiam glabrum pectus habent, minimeq; iram retinent, ſicuti & ad iram nō admodum ſunt prompti. Quæ vero ad thoracem & vniuerſum attinent corpus, diſtinguere oportet, ſicuti ea, quæ ante diximus.

Signa cordis frigidi & ſicci. CAP. 36.

FRigidius vero cor & ſiccius, pulſus quidem duros reddit & paruos: reſpirationem autem, ſi

quidem

A quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam: ſi vero maior extiterit, raram ac tardam. Hi vero præ omnibus minime ad iraſcendum prompti, cum autem coacti fuerint iraſci quibuſdam, retinent iram. Habent autem maxime omnium, nudum pilis pectus. De paruitate autem thoracis, ac præterea totius corporis frigiditate ſimiliter diſtinguẽdum. Vnum illud commune in hiſce omnibus memoria repetentibus, quòd, quæcunque de moribus ſiue nunc, ſiue quouis alio ſermone explicata ſunt ad temperaturæ cognitionem, non de probis moribus aut vitioſis, qui ex philoſophia hominibus adueniunt, ſed de inſitis vnicuiq; ac naturalibus, à nobis ſunt expoſita.

Signa calidi hepatis. CAP. 37.

HEpatis calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior, in conſiſtenti vero ætate, etiam atra calidior ipſis ſanguis, atq; eadem ratione corpus vniuerſum, niſi obſtiterit cor. His venter & hypochondria hirſuta.

Signa hepatis frigidi. CAP. 38.

FRigidioris vero, anguſtia venarum, pituita abundantior, ſanguis frigidior, & totius corporis habitus, niſi à corde calefiat. Venter illis glaber eſt, atq; hypochondria.

B *Signa hepatis ſicci.* CAP. 39.

SIccioris autem, ſanguis quidem craſſior & minime abundans, venæ duriores, & totius corporis habitus ſiccior.

Signa humidi hepatis. CAP. 40.

HVmidioris autem, ſanguis quidem abundantior atq; humidior, venæ autem molliores. ita vero & vniuerſum corpus, niſi partes ad cor attinentes obſtiterint.

Signa calidi & ſicci hepatis. CAP. 41.

CAlidioris vero ſimul ac ſiccioris hepatis indicia, hypochondria hiſpidiſsima, ſanguis craſsior ſimul ac ſiccior, flaua bilis plurima eſt, conſiſtente autem ætate, & atra. venarum autem latitudo & durities. Sic vero & vniuerſum corpus ſe habet. Nam, quæ ex corde caliditas originem habet, poteſt obtundere eam, quæ ab hepate naſcitur, frigiditatem: Sicuti & frigiditas caliditatẽ: Siccitatem vero non poteſt humidius cor ad contrarium habitum transferre. Media vero inter has, quæ dictæ ſunt, ea, quæ ab hepate humiditas oritur. Magis enim à cordis ſiccitate ſuperatur, quàm ſiccitas ab humiditate, minus autem à caliditate, adhuc vero multo minus frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates, quæ ab hepate eueniũt, facillime vincitur. Liquet autem, quòd, cũ in vnum C conuenerint vtriuſq; principij temperaturæ, totum exquiſite ſecũdum illas afficitur corpus, paulo vero inferius ipſius dicentur indicia.

* Al. paucior

Signa hepatis calidi & humidi. CAP. 42.

HVmidius autem ac ſimul calidius hepar, minus quidem, quàm calidius & ſiccius, hypochondria reddit hiſpida. Plurimum vero ſanguinis, & venas amplas, habitumq; calidiorem atq; humidiorem facit, niſi obſtiterit cor. Si vero amplius in ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat, à morbis, qui ex putredine ac vitioſis humoribus fiunt, facillime capitur. Adhuc autem magis, ſi plurimum augeatur humiditas, caliditas vero non ita. Si autem cõtra, parum quidem humiditas creſcat, plurimum vero caliditas, minime vitioſis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi & frigidi. CAP. 43.

HVmidius autem & frigidius hepar habet hypocondria glabra, ſanguinem vero pituitoſiorem generat, cum venarum anguſtia. ſic & reliquum afficit corpus, niſi à corde ad contrariã naturam transferatur.

Signa hepatis frigidi & ſicci. CAP. 44.

FRigidius autem & ſiccius hepar cum pauco ſanguine & venarum anguſtia efficit corpus atq; D frigidius, & hypochondria glabra, niſi & hic cor dominetur.

Signa calidæ, frigidæ, humidæ, & ſiccæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 45.

TEmperatura vero teſticulorum, calida quidem ad venerem procliuis, & maſculorum generatrix & fœcunda, celeriterq; genitales partes obſepit pilis, ſimul autẽ & circumiacentes attingit partes: frigidior vero contraria efficit. Et humida quidem multo & humido ſemine abundat: Sicca paucum & modice craſſum generat ſemen.

Signa calidæ & ſiccæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 46.

CAlidior vero ac ſiccior & craſsiſsimum ſemen habet, & fœcundiſsima eſt, ac celerrime ab initio protinus ad coitum excitat animal. Itaq; & his genitales partes citiſsime hiſpidæ fiũt, atq; omnes, quæ circunſtant, ſupra quidem vſq; ad regiones, quæ ad vmbilicum ſunt, infra vero vſq; ad media femora. Petulca igitur eſt & ad libidinem prona huiuſcemodi temperatura, ſtatim vero ſatiatur, & ſi cogatur, offenditur.

Signa calidæ & humidæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 47.

SI autem caliditas humiditati coniungatur, hirſuti quidem tales minus, plus vero ſemine abundant, non tamẽ plus cæteris appetunt, ſed minori detrimento præter modum venereis indulgent. Quòd ſi ſatis excreuerint & caliditas & humiditas, nõ ſine detrimento à venereis abſtinent.

Signa frigidæ & humidæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 48. E

SI vero frigidiorem & humidiorē temperaturam teſticuli habuerint, partes circumpoſitæ glabræ ſunt, & tarde rē venereā exercere incipiūt, neq; proni ad actū huiuſmodi ſunt. Aquoſum vero & tenue ipſis ſemen, & parū fœcundum, & feminarū generatiuum, vel oino non generans.

Signa frigidæ & ſiccæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 49.

FRigidior vero, & ſiccior temperatura ſimilis quidem in reliquis eſt antedictæ, craſsius vero in ipſa ſemen exiſtit, atq; omnino paucum.

De habitu totius corporis. CAP. 50.

TOtius autem corporis habitus, diximus & ſuperius, quo modo & hepatis & cordis naturam ſequatur. ei aūt magis aſſimilatur, quod vnam aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellāt. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicitur partibus, quæ primæ oculis ſubijciuntur. Sunt vero hæ, muſculi, qui omnia ambiunt oſſa, carnes quædam compoſitæ ex prima & ſimplici carne, & præterea fibris, quibus innaſcūtur. Propria enim muſculorum ſubſtantia his duobus conſtat: quæ vero ad ipſos vaſa pertingunt, veluti riui quidam ſunt, qui non eorum ſubſtantiam complent, ſed eis ſubminiſtrant, vt in vita permaneant. Dicentur igiť & horum temperaturæ indicia in bene temperata habitatione. Nam, quæ male temperatæ ſunt, F cutem permutant ex ſe ipſis formantes, & quædam ex indicijs corrūpunt. Ita & in bene temperata regione, ſiquis ſe tpe æſtatis nudum ſoli expoſuerit, permutabit indicia, quæ ex colore, & duritie, & mollitie ſumuntur. Si vero, quemadmodum bonā temperiem obtinet locus, ita & ipſe bene temperato victu vſus fuerit, vt qui neq; ſe nudum ſingulis diebus in ſole plurimum torrefaciat, neq; ſicuti pleriq;, more puellarum cōtinue in vmbra degat, hic certa atq; exquiſita temperaturæ indicia præ ſe feret. Tanquam igitur de hoc futuro ſermone nunc ad ipſum accedemus.

Signa moderatæ temperaturæ. CAP. 51.

MOderatæ temperaturæ indicia ſecūdum totum animalis habitum: Color quidem ex rubro & albo commiſtus, capilli vero flaui, & plerunq; mediocriter criſpi: Carnoſitatis autem mediocritas in qualitate & quātitate. Medium eſt enim exquiſite huiuſcemodi corpus inter omnes exceſſus, vt qui ad ipſum dicantur & intelligantur. Nam & craſſum corpus ad hoc comparatū dicitur craſſum, & tenue ad hoc eodem modo: & carnoſum, & macilentum, & pingue, & durum, & molle, & hiſpidum, & glabrum. Nullum igitur horū corpus eſt mediocritatem habens, ſed, qualis Polycleti regula, ad ſummum totius peruenit mediocritatis adeo, vt neq; tangentibus molle videatur, neq; durum, neq; frigidum: inſpicientibus vero neq; hirſutum, neq; glabrū, neq; craſſum, G neq; tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidiore. CAP. 52.

QVæcunq; aūt in caliditate à medio recedunt, non tñ in humiditate vel ſiccitate, hęc, quantū ad carnoſum genus attinet (de hoc enim præſens eſt ſermo) videntur quidem tangentibus calidiora tm̄, quantum & eorum temperatura calidior. Tanto vero magis hirſuta ſunt, quāto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem aūt rubrum, & capillos nigros habēt.

Signa frigidæ temperaturæ. CAP. 53.

FRigidioris autem tēperaturæ indicia ſunt, pilorū carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat. Color autem vnà cum capillis etiam rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus quodam modo exiſtit, quem non nulli medici colorem plumbeum appellant.

Signa ſiccæ temperaturæ. CAP. 54.

SIccior autem temperatura tanto gracilior eſt, & durior bona temperatura, quāto maior eſt ſiccitas. In reliquis autem eodem modo ſe habet.

Signa humidæ temperaturæ. CAP. 55.

ET humidior etiam in reliquis quidem eodem modo ſe habet: Melius autem carnoſa & mol- H lior. Et quidem ſecundum coniugationem qualitatum primarum factæ intemperaturæ compoſitam habent indiciorum formam.

Signa calidæ & ſiccæ temperaturæ. CAP. 56.

CAlidior ſimul ac ſiccior, hirſutior, ac calidior, & durior exiſtit, & pinguedine caret, gracilisq; eſt, & capillos nigros habet. Si vero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adeſt.

Signa calidæ & humidæ temperaturæ. CAP. 57.

CAlidior aūt & humidior tēperatura, mollior, & calidior, & carnoſior tanto eſt bona temperatura, quantum & vtriſq; qualitatibus aucta fuerit. Quòd ſi plurimū augeatur, cito ſimiliter à putredinis corripitur morbis, qm̄ & humorū vitio prompte laborat. Si vero parum quidem humidior ſit, multo vero calidior, molliores quidē parū huiuſcemodi ſunt his, qui bonā habent tēperaturā, & magis carnoſi, non parū vero hirſutiores, & tangētibus non parum calidiores. Nigri vero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si vero paulo quidē calidior, multo vero humidior, mollis his caro eſt & multa, & color cōmiſtus eſt ex albo & rubro, & tangētibus paulo calidiores. Et, vt ſummatim dicaī, oibus tēperaturæ cōiugationibus ſemp ſuperexcedētis qualitatis indicia eminebūt.

A *Signa frigidæ & humidæ temperaturæ.* CAP. 58.

FRigidior autem atq; humidior temperatura, ſi parum quidem vtraq; augeatur, capillis nuda
eſt,& alba,& mollis,& craſſa,& pinguis:Si vero magis exceſſerit, reliqua quidem ſunt ſecun-
dum proportionem augmenti qualitatum,color autem vnà cum capillis rufus: quemadmodum,
ſi plurimum vtraq; augeatur,liuidus: Si vero qualitatum augmentum fuerit inæquale, eius,quæ
ſuperexceſſerit, indicia eminebunt.

Signa frigidæ & ſiccæ temperaturæ. CAP. 59.

SI autem frigiditas vnà cum ſiccitate ęqualiter augeatur, natura durũ ac tenue & glabrum cor-
pus habent,& tangentibus frigidum,pinguedo tamẽ ipſis,& ſi graciles ſint, per carnes diſper
ſa.Capilli autem & color frigiditatis modum,ac proportionem ſequũtur. Vbi vero calida & ſicca
temperatura in tempore decrementi in frigidam & ſiccam labitur, tunc horũ habitus gracilis qui
dem ſimiliter eſt & durus:eſt vero etiã melancholicus,& ob id niger ſimul & hirſutus: Vbi igitur
altera qualitas multum dominatur,altera vero parum à mediocritate recedit,ſuperabũt eius,quæ
dominatur,exilia aũt erunt alterius qualitatis indicia. In omnibus vero, de quibus ſupradiximus
& poſtea dicemus,commune eſt temperaturæ indicium,ſi membrum facile frigeſit, vel frigidita-
B tis,vel raritatis:ſi vero non facile,vel caliditatis, vel denſitatis: ſi vero à deſiccantibus offendatur,
& aridum & ſiccum,& non facile mobile fiat,ſiccitatis: quemadmodum & ſi ab humectantibus
grauiter ſe habeat,humiditatis. Inſpicere autem oportet,ſi eandem omnes muſculi ſeruant tempe
raturam,vel minime eandem,atq; in omnibus animaduertere ſubiectorum oſsium quantitatem.
Non nunquam enim gracile videtur membrum,cum tamen nõ ſit gracile,quod ad muſculos atti
net,ſed propter oſsium tenuitatem tale videtur. Sic & craſsius quibuſdam plerunq; apparet non
ob oſsium amplitudinem,ſed ob multitudinem carnis:quæ vel aucta, vel comminuta, vel durior
aut mollior effecta,ſiccius aut humidius membrum oſtendit: Pauca igitur ac dura, ſiccius: multa
autem & mollis,humidius.Sic & intermedia ſpatia ſimilarium corporũ, vt plus vel minus humi-
dæ ſubſtantiæ in ſe ipſis cõtinent,vel craſsius,vel tenuius,vel humidius,vel ſiccius membrũ oſten
dunt:Humidius quidem,vbi ſubtilior & copioſior eſt humiditas: ſiccius vero, vbi craſsior ſimul
& minor. Ipſæ enim ſolidæ corporis partes, quæ vere ſolidæ ſunt ac primæ, nullo modo poſſunt
effici humidiores. At ſatis eſt, ſiquis eas celerius exiccari prohibeat. Intercepta autem in ipſis ſpa-
tia hac vel illa humiditate complere poſsibile.Hęc vero eſt proprium partium ſimilarium alimen
tum,quod ex appoſitione fit,& non per vaſa attrahitur. Communis autem hæc ratio & omnium
C † partium exiſtit. Et iterum in ſalubrium atq; inſalubrium cauſarum doctrina repetetur. Nunc
autem ea,quæ ordine ſequuntur,attingamus.

† Sunt q addit [illegible] i. de[illegible]ctarum.

Signa ſicci ventriculi. CAP. 60.

VEntriculi indicia,eius quidem,qui natura ſiccior exiſtit,ſi celeriter ſitibundi fiant,& paucus
eis ſufficiat potus,à copioſiore autem aggrauentur, fluctuationibus infeſtentur, aut ſuper-
fluitet id,quod abundat,& cibis delectentur ſiccioribus.

Signa humidi ventriculi. CAP. 61.

HVmidioris autem,ſi neq; ſitibundi fiant,& ſuperabũdans humidum facile tolerent, & cibis
gaudeant humidioribus.

Signa calidi ventriculi. CAP. 62.

CAlidior vero natura ventriculus melius quidem concoquit,q̃ appetat,& multo magis quæ-
cunq; dura ſunt & nõ facile alterationẽ ſuſcipiunt. Nã,quæ facile alterantur, in ipſo corrum-
punt:gaudetq; calidis potibus ac cibis:neq; à frigidis vllã percipit noxã,ſi modice ipſis vtatur.

Signa frigidi ventriculi. CAP. 63.

FRigidus vero natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum viget, ad concoquen-
D dum autẽ minime,tales præſertim cibos,qui frigidi ſunt & non facile alterationem ſuſcipiũt.
Cito itaq; in ipſo aceſcunt,atq; ideo acidis eructationibus talis ventriculus abũdat: & gaudet qui-
dem frigidis,ſed ab eorum vſu immodico facile offenditur. Ita & ea,quæ extrinſecus frigida occur
ſant,nequit longiore tempore tolerare,quemadmodum neq; calidus calida. Malæ vero tempera-
turæ,quæ morbi ratione ventriculum occupant,hoc differunt ab his,quæ naturales exiſtunt,quo
niam contraria,non autem ſimilia appetunt,quemadmodum naturales.

De malis temperaturis in ventriculo coniugatis. CAP. 64.

MAlæ autem temperaturæ in ventriculo coniugatæ, ex compoſitione ſimplicium cogno-
ſcentur. Oportet autem eas,quæ iam ſunt dictæ,diligenter aduertere,eaſdem ab his,quæ di
centur,diſtinguentes. Non ſolum enim ventriculus ſitibũdos & minime ſitientes facit, & frigidi
calidi'ue potus appetentes,ſed ea quoq; viſcera,quæ in thorace ſunt, vt cor & pulmo. Sed,qui ob
horum ſitiunt caliditatem,plus inſpirant & longius expirant, atq; æſtum in thorace ſentiunt, nõ
ſicuti qui ventriculi ratione in hypochondrijs caliditatem patiuntur:&, cum potauerint, non ſta-
tim ſedatur ſitis,& magis ſedatur ſitis,cum frigidum hauſerint,q̃ cum calidum nimis. Refrigerat
autem eoſdem & frigidi aeris inſpiratio,quæ nihil eos iuuat,qui ventriculi ratione ſunt ſitibundi.
Ita & hi,qui contrario modo ſe habent,à frigida inſpiratione ſenſibiliter moleſtantur.

Signa pulmonis frigidi. CAP. 65. E

ET hoc maximum ſit frigidi pulmonis indicium. Vti vero frigidum inſpirantes maniſeſte moleſtiam ſentiunt & frigiditatem, ita & caliditas eſt ipſis amica. Sed & pituitæ extrementa †{cum ſcreatu}& tuſsi expuunt.

† al. φθεγγόμενοι, id eſt inter loquendum.

Signa pulmonis ſicci, vel humidi. CAP. 66.

PVlmonis autem ſiccitates excrementis vacant & pituita, & vocem claram efficiunt: quemadmodum humiditates obſcuram reddunt ac raucam. Et, cum vehementius, aut acutius loqui ſtuduerint, tunc intercidunt excrementa.

De voce. CAP. 67.

NOn tñ ipſa vocis magnitudo à caliditate, ſicuti neq; paruitas à frigiditate fit: ſed altera quidẽ aſperæ arteriæ latitudinẽ ſequit̃, & vehementiorẽ efflatũ: paruitas verò à contrarijs aduenit cauſis. Quare neq; ſemp, neq; primũ, ſed ex accidẽti, & ſolas naturales tẽperaturas, non aũt aduentitias vocis magnitudo aut paruitas ſequit̃. Qm̃ etenim talia inſtrumenta tẽperaturæ ratione ſunt facta, ad hæc aũt conſequit̃ hmõi vox, idcirco cõtingit ex voce de naturali tẽperatura ratiocinari.

De leni & aſpera voce. CAP. 68.

NAm & lenis vox arteriæ lenitatem conſequitur, ſicuti & aſpera aſperitatem. Lenitas igitur arteriæ moderatam ſequitur temperaturam: aſperitas vero ſiccitatem. Aſperitas etenim fit ab inæqualitate duri corporis. Arteriam vero duram, ſimilarium partium, ex quibus conſtat, ſiccitas facit, inæqualem vero, diſperſæ in eiſdem humiditatis defectus. F

De voce acuta. CAP. 69.

EOdem modo neq; acuta natura vox ſine anguſtia faucium, neq; grauis ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur ab innata naſcitur frigiditate: Latitudo autem à caliditate. Differẽtijs igitur naturalium vocum hæ, quæ ex affectu aliquo fiunt, ſunt proportionales, quæ & ipſæ indicia ſunt cauſarum, à quibus oriuntur: de quibus in libris de Voce ſufficienter diſtinxi. Reliquæ vero partes animalis interiores exilia habent temperaturæ indicia. Tentandum tamen ea ex iuuantibus atq; nocentibus agnoſcere, ac præterea naturalium potentiarum operationes. Dictum vero eſt in tertio De cauſis accidentium, †{quòd cuiuſq; potentiæ virtus, & vitium, temperatura principalis exiſtat.} Temperaturarum itaq; indicia iam explanauimus.

† Ex cod. antiq. & impreſſo, Quoniã tẽperatura antecedat vniuſcuiuſq; facultatis virtutẽ & vitium.

Signa naturæ inſtrumentaria. CAP. 70.

CIrca magnitudinem vero, vel formationem, vel numerum, vel ſitum, quæcunq; quidem ſenſibus ſubijciuntur errata, cognitu faciliora ſunt: quæ autem ſenſu percipi nequeunt, †{quædam cognitionem habent difficilem, quædam vero facilem.} Capitis igitur magnitudo ac figura, & cerebri ſimul in propatulo ſunt: Et de his antea diximus. Sic & quæ thoracis ſunt, & quæcunq; ad ſcapulas, & humeros, vel brachia, vel cubitos, vel extremas manus, vel coxendices, vel femora, vel tibias, vel pedes attinent, non eſt difficile cognoſcere, ſiue ſecundum formationem, ſiue ſecundum magnitudinem ex his aliquid non recte ſe habeat, ſiue ſecundum numerum, ſiue ſecundum partium, ex quibus conſtant, compoſituram: ſingularum etiam operationis detrimenta facile patent. Quæ autem intra corpus ſunt, non omnia poſſunt agnoſci. G

† difficulter cognoſcũtur, quędam autẽ nullo modo cognoſcuntur.

De ventriculo. CAP. 71.

CViuſdã enim ventriculũ adeo paruum ac rotundũ, ac pronum ſm hypochondria ſitũ habentem inſpexi, vt manifeſte ex circũſcriptione propria & videntibus & tangẽtibus appareret.

De veſica. CAP. 72.

SIc & cuiuſdã veſicã contigit intueri ita expoſitã ac paruam, vt, ſi qñ vrinã tardius excerneret, tumor quidã circũſcriptus maniſeſte cerneret̃: nõ tñ aliud ex interioribus quicq̃ mihi vnq̃ manifeſtũ præbuit indiciũ. Tentare aũt oportet, quã maxime fieri poteſt, virtutẽ ipſorum ac vitium, & ſi nõ certa ſcientia, artificioſa ſaltẽ coniectura cõprehendere, veluti, exẽpli gratia, in hepate. H

De hepate. CAP. 73.

VIdi enim aliquos & quidem quàm plures, quibus venæ erant anguſtæ, & totum corpus colore priuatum. Quòd ſi pluſculum cibi aſſumpſiſſent, qui præſertim flatibus excitandis aptus eſſet, & craſſus ac tenax, non nulli quidẽ veluti pondus quoddam inſidens, atq; ſuſpenſum in profundo dextræ hypochondriorum partis ſentiebãt: Non nulli vero cũ quadam tentione dolorem ſentientes. In his quidem veriſimile eſt hepar eſſe paruum, atq; anguſtos meatus habere.

De homine pituitoſo vomente bilem. CAP. 74.

ALterum vidi, cuius totus habitus pituitam præ ſe ferebat, quotidie tamen bilem pallidam euomebat. Cenſui igitur inſpicienda alui excrementa, in quibus minimum bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendi eum meatum, qui bilioſum egurgitat humorem, non minimam eiuſdem partem ad imum ventriculi locum, quem Græci pyloron, id eſt oſtiarium vocant, effundere, vt in quibuſdam apparet animalibus. ex quibus id conſtat, quod plurimum ad eorum, quæ latent ſenſum, confert cognitionem, ea, quæ ex ſectionis inſpectione habetur, peritia, & operationum atque vtilitatum inuentio. Quicunque igitur facultatem dignoſcendi huiuſcemodi corpora, quæ ita lapſa ſunt, conſequi cupit, oportet ipſum in ſectionibus, ac in operationum

A rationum atq; vtilitatum inuẽtionibus exercitari. Scripſimus vero de omnibus ſeorſum in tractatibus alijs, de quibus in fine libri oĩno propoſuimus facere mentionem, vt diſcendi cupidi intelligant, quæcunq; diſcere optauerint, ex quonam poſsint haurire tractatu. Sed tamen de hiſce ſatis.

Quomodo cognoſcantur corpora ægrotantia. CAP. 75.

QVæcunq; vero vt nunc inſalubria ſunt, hoc eſt, quæ iam ægritudinem patiũtur, dignoſcere & hæc ipſa oportet. Quæ quidem ſubijciuntur ſenſui, ex eorum, quæ ipſis inſunt ſecũdum naturam, permutatione, in magnitudine, colore, figura, & numero, & ſitu: & ea, quæ eſt ſecundum duritiem & mollitiem, & frigiditatem, & caliditatem, differentia. Quæ autem viſum effugiunt, vt ſummatim dicam, ex operationum læſionibus, aut his, quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus præter naturam, aut horum quibuſdam, vel omnibus.

De ſignis cerebri patientis. CAP. 76.

PArticulatim aũt, quæ quidem ſunt in cerebro ægræ diſpoſitiones, aut demẽtiæ ſpeciebus: aut ſenſuum, aut imaginationum læſionibus, aut actuum, qui ſecundum electionẽ fiunt: aut ex his, quæ excernuntur per palatũ, vel nares, vel aures: aut horũ, qui ei dolores eueniũt, differẽtijs.

Signa cordis patientis. CAP. 77.

B QVæ vero in corde fiunt, ex difficilis anhelitus ſpeciebus, & palpitationibus, quę ipſi contingunt: ex pulſibus quoq; eius atq; arteriarum: & ab excandeſcentis iræ celeritate, aut tarditate, à febribus, & refrigerationibus, & in colore differentijs, ac eis, qui ipſi adueniunt, doloribus.

Signa hepatis patientis. CAP. 78.

QVæ autem in hepate, ex defectu humorum atq; abundantia, & ad id, quod præter naturam, euerſione, & colore malo: ac præterea ex permutatione naturæ in his, quæ ad alimenti didu-ctionem, aut ſuperfluitatum attinent excretionẽ. Sed & ex grauitatibus, & tumoribus, & doloribus non modo his, qui in eo ortum habent, verũ & in illis, qui compatiendi ratione proueniunt, quemadmodum in aliqua vel difficultatis ſpirandi, vel tuſsis ſpecie.

Signa ventriculi patientis. CAP. 79.

SIc & ventriculi affectus agnoſcitur, vbi in concoctione & appetitu humidi vel ſicci alimenti, vel ſuperfluitatum excretione delinquitur. Ita etiam ex ſingultibus, eructationibus, nauſeis, vomitibus, & ipſis eorum, quæ euomuntur, ſpeciebus. †

† Al. additur, & doloribus & tumoribus.

Signa thoracis patientis. CAP. 80.

C ITa & thoracis agnoſcuntur affectus, ex ſpirandi difficultatibus, tuſsibus, & doloribus, qui in ipſo fiunt, & ex eorum, quæ cum tuſsi expuuntur, differentia. Sic & aſperæ arteriæ ægritudines, difficiles anhelitus, & tuſſes, & dolor in loco, & quæ expuuntur, & vocis offenſiones oſtendunt. Secundum vero eandem proportionem et in alijs omnibus accidit partibus. Nam ex tumore, dolore, & operationum læſione, & excrementorum differentia, ſumentur indicia. Tumores autem præter naturam in inflammationibus, ſcirrhis, œdematis, & eryſipelatis ſunt exploranda. Dolor autem, quemcunq; obſederit locum, aut cõtinuitatis ſolutionem, aut ſubitam alterationem oſtendit. Soluitur autẽ continuitas, inciſione, exeſione, fractione, & tentione. Alteratur vero ſubſtantia, caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate. Læditur autem operatio tripliciter, aut quia debiliter, aut quia vitioſe, aut quia nullo modo fit.

De differentia eorum, quæ excernuntur. CAP. 81.

†QVæcunq; aũt excernuntur, non nulla quidem ſunt veluti partes patientiũ locorum, non nulla vero tanq̃ excrementa. Quæ vero in ipſis naturaliter cõtinentur, ſingula propriã facient indicationẽ.} Dictum eſt aũt de hiſce oĩbus plenius in tractatu De locis affectis, quẽ nullus ante nos aut in artem .i. methodũ redegit, aut ad abſolutã perfectionẽ deduxit. Quem-

D admodum & in oĩbus alijs euenit, quibus initium quidem aliquod ab antiquis eſt datum, non tñ abſolutum eſt opus. Ægrotantium itaq; corporũ ex tractatu illo indicia ſunt ſumẽda. Eorum aũt qui in ægritudinem lapſuri ſunt, & qui ſanitati reſtituendi, præſens doctrina complectitur.

† Al. ex cod. græcis. Quæcunq; aũt excernũtur (nõ nulla vt affectorum locorũ partes, nõ nulla vt excrementa, nõ nulla vt in ipſis ſm naturã contenta) ſingula propriã facient indicationem.

Signa futuræ ægritudinis. CAP. 82.

EOrum igitur indicia, quibus ægritudinis periculum imminet, mediam formã habẽt inter ea, quæ ſanis, & quæ ægrotantibus eueniunt. Siquidem ſanis omnia ſecundum naturam inſunt: præter naturam vero ægrotantibus, quatenus ægrotant. In confinio aũt horum ea, quæ ſunt corporum neutrõrum indicia: quorum non nulla quidem ſunt ex eorum genere, quæ ſm naturam, ſed vel qualitatibus, vel quãtitatibus, vel temporibus permutata: quædam aũt ex his, quæ præter naturam, ſed minora his, quæ ægritudinibus adſunt. Atq; idcirco hæ quidem corporũ diſpoſitiones, quæ in ægritudinem caſura monſtraui, ſunt ex neutrorum genere, atq; vnà ea, quæ ipſa indicant, ſigna. Primo enim hæc ſanitatem oſtẽdunt, ſecundo aũt ægritudinem. Et fiunt eadem ſigna ſm ad aliquid habitudinem neutra & inſalubria: quæ quidem præſentem diſpoſitionem oſtendunt, neutra: quæ vero futuram præmonſtrant, inſalubria. Eadẽ vero ratione & quæcunq; ægrotantibus ſigna ſalutaria apparent, dicentur quidem ſalubria, quia futuram ſanitatem oſtendunt: dicentur etiam ægrã, quatenus præſentem oſtendunt ægritudinem. Neq; in ambiguo eſt, quòd,

*Al. ægrotantorum

quæ ſunt vtrorunq; indicatiua, neutra dicentur, ſecũdum vnum quoddam neutri vocabuli ſigni- E
ficatum. Neq; vero mirari oportet eadẽ ſigna tres in diuerſis habitudinibus ſeruare rationes, quæ
& ſalubria & ægrã & neutra dicantur: ſecundum vero alterum ſignificatum quæcunq; his, qui à
morbo referuntur, inſunt, ſigna neutra appellamus: neq; in alio ſignificato accipiunt ea, quæ ſeni-
bus inſunt. Hæc quidem omnia pluribus & conceptibus & rationibus ſubijciuntur. Quæcunq;
vero in his, qui integra ſanitate fruuntur, inter ſalubria tantummodo computantur. Et quæcunq;
ægritudinibus inſunt, neq; futuram prænunciant ſanitatem, ſoli & hæc ægrõrum conceptui ſubij-
ciuntur. Sed de his quidem poſtea dicetur: nunc, quæ futuram præmonſtrant ægritudinem, prius
exequamur. Cum vero ſit eorum differentia duplex, prius ea pertractemus, quæ quantitatibus,
vel qualitatibus, vel temporibus, non aũt proprijs ſpeciebus ab eo, quod ſecundum naturam, eua-
riant: veluti ciborum appetentia intenta, vel diſſoluta, aut quæ non ſeruet tempus cõſuetum, aut
quæ ad edulia non vſitata feratur, aut ad excretiones cibi ſuperfluitatum, quæ aut pauciores, aut
plures, aut humidiores, aut duriores exiſtant. Sic humidiorum excrementorum vel defectus vel
ſuperabundantia præter conſuetudinem naturalem: aut in colore, aut in conſiſtentia varietas ali-
qua, aut in tpe excretionis: & vigilię plures, ac ſomnus, aut non conſueto tempore. Eodem modo
potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi inſolens appetitus: Sicuti & rerũ venerearum immo- F
dicus vſus, aut intempeſtiua concupiſcentia: & ſudores plures aut pauciores, q̃ conueniat: & ad
motus torpor, aut, ſi moueri tentauerint, grauitas, aut vehemens exolutio, menſtruorum occulta-
tio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Sic & quæ per ora venarum (Græci hæmorrhoidas ap-
pellant) fit ſanguinis effuſio. Sed & ſi voluptas in cibo potuq; haud ſit priori voluptati ſimilis, fu-
turæ ægritudinis ẽſt indicium: hebetudoq; ãnimi non naturalis, aut obliuio quædam inconſueta,
aut ſomni, qui pluribus imaginationibus abũdant, q̃ prius: auditus, & odoratus, viſus'ue hebetio-
res, aut turbulentiores, & (vt ſimpliciter dicam) quæcunq; ſecundum naturam inerant, hæc quidẽ
augmentata, hæc vero comminuta, hęc vero temporibus quibuſdam, aut qualitatibus immutata.
Siquidem & ipſius corporis moles aut maior, aut minor, aut magis alba, aut magis rubra, velut li-
uidior, aut nigrior: ructusq; ac ſternutamenta, & flatus plures, aut pauciores his, qui ſecundum na-
turam: ſic & quæcunq; per nares, vel palatum, vel aures, per quos meatus cerebrum expurgatur,
vel temporibus, vel quantitatibus, vel qualitatibus immutata. Hæc igitur omnia ex genere eorũ
ſunt, quæ ſm naturam. Morſus autem ventris, vel in ore ventriculi, vel in aliquo inteſtinorum, aut
cum aluus ſubducitur, aut cum vomitus excitatur, aut cum mingitur, ſiue aliquis alius dolor me-
diocris, ex genere quidem exiſtit eorum, quæ præter naturam, non tñ, qui ita ſe habent, ægrotare G
dicuntur: ſicut neq; qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilant, cum nondum in conſuetis im-
pediuntur operationibus. Hic enim in huiuſcemodi diſpoſitionibus ægrotãdi terminus eſt. Atq;
idcirco in eo, quod ad aliquid, eandem diſpoſitionem ægrãm atq; neutrã appellabimus. Nam pro
vigore potẽtiæ, quæ vel facile ſuſtinet, vel vincitur, vnaquæq; ex his, quas antea diximus, vel mor-
bus eſt, vel neutra diſpoſitio. Sic & quęcunq; in ſenſibus, non in eo, quod magis aut minus inuicẽ
differunt, ſed toto genere ſunt præter naturam. Et hæc ſunt ſigna morbõrum, donec modica fue-
rint, & nondum hominem à conſuetis operibus ſufficiunt amouere. Talia vero ſunt in guſtu qui-
dem, cũ vel ſalſæ, vel amarę, vel alicuius alterius qualitatis ſapor nõbis indicatur: ſiue in omnibus,
quæ bibuntur aut manducantur, aut præter quod aliquid aſſumatur, ſaliua ipſa talis ſentiatur. In
odoratu aũt, qñ alicuius vnius qualitatis ſenſum habemus nullo odorabili præſente: aut, cũ plura
differẽtia naribus admouemus, omnia veluti ſimilia ſentimus. Sæpius vero nihil ſentimus, aut ali-
quid fœtens, ẽt ſi nihil adſit, quod fœteat. Quãtum vero ad auditum, ſoni & ſtrepitus ad id, quod
præter naturã, pertinent. Quemadmodũ in viſu quæcũq; ante oculos apparere creduntur, nigra,
& atra, & cœrulea, & ruſa, & flaua: & non nulla rotunda, non nulla autẽ oblonga: quædã gracilia,
quædã craſſa oculis prætendi videntur. In ſenſu aũt tactus, cum inæqualitas aliqua, vel ſpiſsitudo, H
vel grauitas, vel tẽſio, vel torpida, vel vlceroſa diſpoſitio in toto corporis habitu ſentitur: ſic & in
ſingulis partibus, vel tentio, vel cõpreſſio, vel morſus, vel grauitas, qñ modicæ fuerint ac minime
firmæ, neutram quidem diſpoſitionẽ adeſſe demonſtrant, futurã vero ægritudinẽ prænunciant.

Signa corporum ægrotantium. CAP. 83.

AT, quæ iam in ægrotantibus ſigna videntur, ex quibus nõ nulla ſanitatem, non nulla mortẽ
portendunt, prima quidẽ ſalubria, altera vero genere quidem ægrã*, ſecundum ſpeciem aũt,
pernicioſa dicuntur. Sumuntur autẽ, vt vniuerſaliter dicamus, ex operationum virtute ac vitijs.
Secundum partem vero, ex particularium operationibus, quarũ genera antea diximus: Primum
quidẽ eorum, quæ principia exiſtunt: Secũdum vero illorum, quæ à principijs ortum habent: Et
tertium eorũ, quæ propriam habent gubernationẽ, à principijs aũt quaſdam deriuationes habẽt:
Quartum ſiquidem genus eorũ, quæ tunc diximus, ex ſe quidem ad aliquid prænoſcendũ inutile
eſt: Secundum accidens autẽ & ex his aliqñ præcognitiones erunt: quemadmodum & ex excre-
mentis: † ex his quidem compſtiendi ratione, ex excrementis autem ſemper, qm̃ coctionis & in-
coctionis ſigna continent. Quare fieri non poteſt, quin perpetuo ſignificent aut naturam mate-
riei, aut materiam naturæ, aut neutrum neutro dominari. Salubria quidem ſigna dicentur, natura

ſuperante:

* νοσηρά

* ſυνήθης

* Al. νοσώδη. i. morboſa: ſeu vt ipſe ſuperius vertit, inſalubria.

* νοσηρά,

† Addit in græcis cod. διὰ παντός. i. ꝑpetuo.

A ſuperante:inſalubria vero,ſuperata:neutra aũt,quæ pugnas habent æquales. Sed,quæ quidẽ manifeſtam indicant coctionem,ex ſalubribus ſunt:Sicuti, quæ cruditatem,ægrã. Quæ vero neq; coctionẽ,neq; cruditatem perſpicue oſtendunt,ex neutrorũ ſunt natura. Sunt vero & neutra,quæcunq; nunc quidẽ hoc,nunc vero contrariũ ſignificant, veluti digiti denigrati. Talia ſunt etiã critica,id eſt decretoria accidentia,de quibus omnibus in libris De Criſi dictum eſt: Sicuti etiã de his, quæ ad vnamquamq; attinent operationem, in his libris,in quibus de cauſis accidentium agitur. Quare omnium horum ſingulorum materiam ex eiſdem libris colligere oportet. Ego vero prolixitati parcens hic ſermoni de ſignis finem faciam:tranſgrediar autem ad illum, qui de cauſis eſt.

De cauſis ſalubribus,inſalubribus,ac neutris. CAP. 84.

QVoniam vero & harum hæ quidem ſalubres,hæ autem inſalubres,hæ vero neutræ, primũ de cauſis ſalubribus erit ſermo:quia vero & harum non nullæ quidem conſeruatrices, non nullæ vero effectrices ſanitatis:Sunt autem & tempore,& dignitate priores conſeruatrices:Incipiendum eſt à conſeruatricibus. Cum igitur non vnum tantum ſit ſanum corpus, ſed plura,vt ſupra definiuimus,in eorum ſingulis propria erit cauſa conſeruatrix. Siquidem omnis cauſa in eo,quod ad aliquid,exiſtit. Hic igitur denuo ſumendum initium ab optima corporis conſtitu-
B tione,ac,quæ ei ſalubria ſint,conſiderandum. Eorum aũt inuentionem ipſius rei natura inſinuat. Si enim impatibile atq; inalterabile eſſet corpus,ſemper optima conſtitutio perduraret,neq; artis præſidio indigeret. Quoniam vero alteratur,corrumpitur,& vertitur,neq; eundem ſeruat prioris ſtatus tenorem,ea ratione auxilium deſiderat.

Quot modis noſtrum corpus alteretur. CAP. 85.

SEcundum quot igitur alteratur modos,tot auxiliorum,hoc eſt cauſarum conſeruatricum, genera habebit,quas ex his,quæ dicta ſunt, liquet eſſe ex correctiuarum genere. Sed,quia paulatim correctiones faciunt ante,q̃ confertim ingruat noxa,non præſeruantes à futuro malo,ſed præſentis ſtatus conſeruatrices medici appellant. Alteratur igitur corpus à nõ nullis quidem neceſſario,à quibuſdã vero non neceſſario. Dico aũt neceſſario, quæ nulla eſt euitandi ratio:non neceſſario aũt,reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem ſemper attingere: comedereq; ac bibere,& vigilare,& dormire eſt neceſſariũ:enſibus aũt & exitialibus feris obuiare non neceſſarium. Quare circa primum cauſarũ genus verſatur ars corporis conſeruatrix, circa ſecundum autẽ minime. Quot igitur numero ſint ea,quæ ex neceſſitate corpus alterant,diſtinguentes,proprium in ſingulis eorum,cauſarum ſalubrium genus inueniemus. Ineſt igitur vnum quidem ex ambientis aeris
C adhæſu:Alterũ vero ex motu & quiete & totius corporis,& partiũ ſingularum:Tertiũ ex ſomno & vigilia:Quartũ ex his,quæ aſſumuntur:Quintum ex his, quæ excernunt vel retinentur:Sextũ ex animæ affectibus. Ex his neceſſe eſt aliquo modo affici corpus: Ab aere quidem ambiẽte, quia aut calefit,aut frigefit,aut exiccatur,aut humectatur,vel ſecundum horũ patitur coniugationem, aut in tota alteratur ſubſtantia. Ex motu vero & quiete,cum vtraq; modum exceſſerint, aut calefactum,aut refrigeratum,aut humectatum,aut exiccatum , vel aliquid ſecundum horum patiens coniugationẽ:Sic & ex ſomno & vigilia ipſum pati eſt neceſſarium ſecũdum eandem rationem: Et ex animæ affectibus,& ex his,quæ aſſumuntur,aut excernuntur,aut retinẽtur. Hæc ſiquidem omnia partim quidem protinus & euidenter,partim vero per alias cauſas medias alterãt corpus, & ſanitatem corrumpũt.& de horum ſingulis ſeorſum ſcripſimus in tractatu , qui De ſalubribus inſcribitur. Omnia igitur nunc dicta genera materiæ quædam ſunt ſalubrium cauſarum:at vſu opportuno adhibito,cauſæ fiunt cõſeruatrices atq; ſalubres. Sed,vbi à modo deliquerint,inſalubres redduntur. Vnde etiam liquet ex his nullam harum rerum exteriorum ,aut ſalubrem, aut inſalubrem à nobis exiſtimari oportere,at eaſdem potius in eo , quod ad aliquid,eſſe,qñq; quidem ſalubres,qñq; vero inſalubres. Nam vbi motum corpus deſiderat,exercitatio quidem ſalubris,ocium
D aũt inſalubre:cum vero eget quiete,ocium quidem ſalubre , exercitatio autem inſalubris:eodem modo de cibis & potibus,& de alijs oĩbus ſtatuendum. Horum enim ſingula,qñ,vt neceſſitas corporis exigit,cum menſura ac qualitate opportuna adhibentur,ſalubria fiunt:at,cum citra omnem neceſſitatem ac præter modũ afferuntur , inſalubria. Atq; hæ duæ ſunt circa ſalubre & inſalubre intentiones, rei ſcilicet,quæ adhibetur, qualitas ac quãtitas. Neq; enim eſt rationi conſentaneum etiam tpis occaſionem,quæ in his,quæ dicta ſunt,continetur,veluti tertium aliquod ab eiſdem diuerſum introducere. Si enim tali & tanta re oblata egeat corpus , nemini dubiũ,quin etiam in tpe opportuno afferatur. Occaſio ſiquidem tpis inde ortum habet,qñ fluxibile ac facile mutabile eſt mortale corpus,ac pro tranſmutationis modo alijs alio tpe eget auxilijs. Quare non eſt tertiũ aliquod præter ea,quæ dicta ſunt,tpis occaſio. Sæpius aũt ea occaſione tanq̃ tertio quodam ob eam, quam diximus,cauſam,ad docẽdum vti conſueuimus. Quoniã vero in his ipſis intentionibus,& aliæ cauſæ ſalubres, & id , quod propoſitũ eſt , genus cõtinetur,rurſus eaſdẽ repetamus. Optimæ igitur corporis conſtitutioni,cũ circunfuſus aer fuerit in temperie poſitus,earũ rerum,de quibus nuper diximus,quietis ſcilicet ac motus,ſomni,vigiliæ,& eorum,quę aſſumuntur,atq; excernuntur,exquiſita mediocritas conueniet. Cum vero aer à temperie receſſerit, tantum à mediocritate euariare oportet, quantus fuerit ab optima temperatura receſſus. Hi vero ſunt mediocritatis

ſcopi:in aere quidem ambiente,vt neq; horreat corpus propter frigus,neq; ſudet propter æſtum: B In exercitijs autem,cum primũ laſſari cœperit corpus,confeſtim quieſcere:In cibis autẽ coctionis perfectio,& excrementorum modus in quali quantoq; cõueniens. Æqualis vero in his quodam modo eſt coctioni appetitus : quare neq; præſide egent,qui ſingulorum, quæ aſſumuntur,quantitatem metiatur.Optima ſiquidem natura,quantum appetit, tantum ẽt probe concoquit. Sic & ſomno modum ipſa natura præfinit his,qui optimam corporis conſtitutionem ſunt ſortiti. Et tũc à ſomno excitantur,cum corpus ampliore quiete non eget. Cumq; talem victus rationẽ adhibuerint,nullum eſt in eorum excrementis delictum,quæ vel per ventrem , vel per vrinæ meatus,vel per totum corpus egeruntur.Nam priora quidem ex mediocritate eorum, quæ aſſumuntur,temperantur:Totum vero corpus ſalubriter perflari facit exercitij vſus moderatus. Liquet autem ab ipſis caueri oportere omnes animi immodicos affectus,videlicet iræ,triſtitiæ , excandeſcentiæ,timoris,inuidiæ.Hæc enim alterant,atq; à naturali ſtatu corpus auertunt.

De Venereis. *CAP. 86.*

VEnereorum vero iuxta Epicuri ſententiam nullus eſt vſus ſalubris: Re vera autem confert, ſi tm̃ interualli in eorũ vſu adhibeatur,vt neq; reſolutio aliqua ſentiatur,& ipſe ſeipſo homo quodam modo leuior factus,ac melius ſpirare videatur. Tempus vero ad vtendum opportunũ, F cũ omnium in rerũ circunſtantium exquiſita mediocritate corpus fuerit conſtitutum,cum.ſ.neq; ſupra modũ plenũ,neq; vacuũ extiterit : neq; in calore,aut frigore,aut ſiccitate,aut humiditate exceſſerit corpus.Quòd ſi aberrare contigerit,paruus ſit error.Melius aũt illi calefacto magis, q̃ infrigidato,& pleno,q̃ vacuo,& humecto potius corpore,q̃ exiccato vti venereis. Horum aũt ſingulorũ,quæ dicta ſunt,qualitas in optima corporis conſtitutione eſt eligẽda.Exercitij quidem,in quo totius corporis partes æqua proportione mouenť ita,vt non alię quidem vltra modũ fatigentur,aliæ vero citra.Cibi aũt & potus optimã habeant tẽperiem.ſunt enim maxime conuenientes naturis optima tẽperatura præditis.Eadem in reliquis ẽt eſt ratio adhibenda. At,ſi quod ab optima conſtitutione defecerit corpus,non aũt vehementer,& cauſæ,quæ ipſius ſanitatẽ conſeruant, ad proportionẽ mutabuntur.Sed,cum multa ſint huiuſcemodi corpora, per ſingula genera ſeorſum dicendũ.Quod igitur in tẽperatura ſimilarium partium euariat,inſtrumẽtariarum aũt ſeruat cõmenſurationem,duplicem habet ſalubriũ cauſarum formã:Alteram quidem earum,quę ipſius conſeruant temperaturã:Alteram vero earum,quæ ad optimã transferunt.Quæ itaq; ipſius temperaturam conſeruant,tm̃ à cauſis optime temperatæ naturę diſtabunt,quantũ & totius corporis tẽperatura ab illa euariabit.Calidiora ſiquidem corpora calidioris victus rationẽ expoſcunt:frigi- G diora aũt frigidioris:& ſicciora ſiccioris:& humidiora humidioris:ac ſm coniugationem calidiora ac ſicciora calidioris ac ſiccioris,eadem in reliquis etiam coniugationibus proportione ſeruata. Recte ſiquidem cauſarum vtetur materia,qui naturales earum potẽtias agnouerit. Veluti q̧ motus,defectus alimenti,vigiliæ,excretio,& oẽs animi affectus corpus exiccant:At,quæ his cõtraria exiſtunt,humectãt.Ita vero & de calefacientibus & refrigerantibus vitæ inſtitutis, de cibis & potibus,atq;(vt ſimpliciter dicam)de ijs omnibus,quæ circa corpus ſunt , qui materias noſcit & potentias,is ſalubribus vtetur cauſis,ſimilia ſimilibus offerendo , ſi quidem eius propoſitum fuerit eandem,in qua acceperit,corporis ſeruare temperaturã. Quòd ſi permutare atq; ad melius traducere ſtatuerit,alterũ eſt hic ſalubrium cauſarũ genus,his quidẽ,quas nuper diximus, contrarium, æqualiter vero declinans ad alterã partem à bene temperatis & medijs,quæ optimis cõuenire naturis dicebamus.Calidior ſiquidem ac ſiccior tẽperatura à calidioris ac ſiccioris victus ratione ad exactum bonæ temperaturæ habitum minime transfertur.At taliũ erit vſus neceſſarius,quæ tantum eis,quæ bene temperata exiſtunt,frigidiora ſint atq; humidiora , quãtum & natura naturam in caliditate & ſiccitate ſuperabat. Nam tale cauſarum genus naturales corrigit intemperantias: Alterum vero,de quo ſupra diximus,temperaturam conſeruat.Eſt aũt vtriuſq; viciſſim apud me- H dicos vſus neceſſarius.Nam,cum plurimum ſuppetit ocij,corrigere oportet,ac ſenſim ad meliora transferre.Neq; enim natura patitur eas,quæ ſubito fiunt,alterationes.Hominem aũt neceſſarijs occupationibus diſtrictum,in eodem præſtat habitu conſeruare. Quo pacto igitur & hoc ipſum primũ cauſarum genus cõſeruatiuum appellamus? Nam forte magis alteratiuum & curatiuum, & naturalium defectuum correctiuum vocare cõueniebat.Quoniam ad vniuerſum ſanitatis genus referentes,non ad eas,quæ ſm ſpeciem,differentias,quæcunq; ſanos conſeruant,cõſeruatiua omnia vocamus,ſiue præter id,quod ſanitatem conſeruant,ad melius totam traducant temperaturam,ſiue priſtinum tantummodo habitum tueantur:at, quæ deteriorem ſtatum efficiunt, inſalubria.Quęcunq; igitur ſimilem habent in omnibus corporis partibus intemperiem,ſimili egent procuratione:quæ vero diſsimilem,diſsimili.Nam fieri poteſt,vt ventriculus frigidior ſit,q̃ oporteat,caput vero calidius,atq; vtrunq; proprijs egeat auxilijs. Ac ratione eadẽ ſingulæ aliæ partes, cum fuerint aut præter modum humidiores,aut ſicciores,aut calidiores,aut frigidiores,ſuę intemperiei victum exigunt accommodatum.Neq; igitur ex æquo omnes tales corporis partes exercebimus,neq; æqualiter humectabimus,aut exiccabimus,aut tale aliud quippiam agemus.Plenius vero de his diximus volumine illo,quod De ſalubribus inſcribitur.

De cauſis

A *De cauſis ſalubribus partium inſtrumentariarum.* CAP. 87.

INſtrumētariarũ aũt partiũ cauſę ſalubres, quēadmodũ & hic ab optima cõſtitutione delinquiť, ita & inuicē diſtabunt. Aliæ.n. ſunt ſalubres erroribus, q in formatione cõſiſtunt: aliæ his, qui in magnitudine, vel numero, vel poſitu. In formatione igiť plures cõtingũt errores. nã & figura partis, & ſiqua in ea cauitas eſt ſm naturã, vel meatus, vel orificium, vel aſperitas, vel lenitas, qñ à naturali mediocritate receſſerit, ſi qdem parũ hoc patianť, ſalubrium corporũ retinent appellationē: ſi vero amplius, inſalubriũ: ꝙ ſi tãtus fuerit receſſus, vt operationi afferat detrimētum, iam ægrotare dicētur. Secundũ quãtitatē aũt exceſſus, atq; defectus, ad eaſdē ducit drĩas. In numero, ſiue vna, ſiue plures, quæcũq; ex ſimilaribus partibus fuerint, aut deficiant, aut ſupabundent. Ex hoc genere ēt ſunt, quęcũq; in nobis ſubſtantię ꝑter naturã cõſiſtũt. Reliquũ eſt aliud genus, quod ad ſitũ cuiuslibet ſimplicis attinet partis: in quo & ipſo quatuor ſunt oẽs drĩę. Prima qdem, q̃ optima exiſtit: Secunda vero, quæ parum euariat, atq; ideo ſalubre adhuc efficit corpus. Et tertia, q̃ inſalubre, qñ amplius à modo receſſerit. Et quarta, quæ iam ęgrũ receſſu plurimo reddit. Quęcũq; igiť partes in figura delinquũt, veluti quę blæſæ, varæ, & obliquæ appellanť, hæ, cũ nuper natus adhuc tenellus eſt, formatione atq; alligatione ad naturalē traducunť habitũ. Quòd ſi iã aucto īfante ad duritiem

B ꝑuenerint, emēdari nõ pñt. Sic errores qdem, qui ad cauitatē attinent, cũ adhuc augeri ꝑſeuerent, correctionē admittũt: Cũ aũt iã ad vltimũ peruenerint, nullus eſt remedio locus. Cauitates igitur quiete atq; alligatione paruæ reddunť: magnæ vero, partium operatione, & ſpũs retentione: ſic & quæcũq; foramina oraq;. Et qdem, q̃ naturalē magnitudinē partes exuperãt, quiete ac cõmoda alligatione minores reddunť: augenť aũt & naturali motu, & frictione moderata, et quibuſcũq; alijs plus ſanguinis attrahere natura aptis. Deficientes vero partes, quæcunq; ex ſanguine ortũ habuerunt, corrigi quidē nõ eſt impoſſe: Quæ aũt ex ſemine, ꝓpemodũ impoſſe exiſtit, licet tñ aliqñ loco eorũ alia facere, q̃ vſum haud diſſimilem ꝓſtent. Earum vero oium natura opifex eſt, medicus aũt miniſter. Quæ vero numero excedunt, his ablatio, cauſa ſalubris exiſtit. Inſpicere vero oportet, in quibus id fieri poſsit. Nã, ſi impoſſe appareat, tranſponere tentãdum eſt. Eadem eſt & eorum, q̃ in ſitu vitia ſunt, emendatio. Neq; in obſcuro eſt, ꝙ duo ſæpius aut tria vitia eandem partem poſſunt occupare, ſicuti in eo, q vētriculũ paruũ ſimul atq; rotundũ, atq; aduerſus ſeptũ habuit incũbentē. In ipſo etenim magnitudo, formatio, ac ſitus erant deprauati: tēperatura quoq; frigidior exiſtebat. Hic nullo artificio ad naturalem habitũ trãſferri poterat: at, ne adeo infeſtaret, erat remedio locus. Nam, qm̃ repleto ventriculo difficultate ſpirandi premebatur, minus cibi, at magis alimento op-

C portuni, & qui non difficulter ſubduceret, ter die aſſumebat. Alteri vero, cui obſtructio in hepate ob vaſorum anguſtiam ſæpiùs contingebat, extenuans victus ratio cauſa ſalubris inuenta eſt.

De ſolutione continuitatis. CAP. 88.

REliquum igitur id morbi genus eſt, quod & ſimilaribus & inſtrũarijs partibus cõe exiſtit, ſolutio.ſ. cõtinuitatis, quã quiſpiã forte in his vnq; adeſſe negaret, qui integra ſanitate fruuntur, qm̃ ſemꝑ ſit paſsio. Quē ſane latet eãdem in oibus gñibus fore dubitationem. Niſi.n. operationis læſio ſenſibilis ſanitatem ab ægritudine ſeparet, ſed qualitatē tantũmodo diſpõnis ĩtroſpiciamus, [illegible].i. perpetuæ paſsibilitatis dogma neceſſario recipiemus, cũ nullus ſit, qui oẽs operatiões optimas habeat. Sed de hoc quidem, vt quod logica potius contēplatio ſit, ſeorſum conſideretur. Salubres vero cauſas, vt his, quos nemo dubitat ęgrotare, deinceps percurramus, à mala tēperatura exordium facientes. Hic vo prius diſtinguamus, q̃ oẽs ferè medici ꝑtermittunt, Alias quidē eſſe ſalubres cauſas eius intēperantiæ, q̃ iam facta eſt: alias aũt illius, q̃ adhuc fit: ſicuti ēt alias eius, q̃ futura eſt. Huius itaq; poſtremæ, hæ quidem in ꝑſeruatiua artis parte cõtinenť, hę vero in ſalubri: primæ aũt inter oẽs in curatiua tantũmodo: ſed eius, quã mediam inter vtranq; locauimus, in pręſeruatiua & curatiua. Iã.n. factã atq; exiſtentem ægritudinē curare oportet: Sed, quæ nondũ quidem

D adeſt, at futura eſt, prohibēdũ eſt, ne fiat ab ea, q̃ eſt in corpore, diſpõne. Eius autem, quę adhuc fit, quod quidem factum eſt, curare opus eſt: quod autem futurum, prohibere, ne fiat. Prohibebitur autem, ſublata ea diſpoſitione, quam ſequi natura apta eſt. Talis vero diſpoſitio, cauſa antecedens appellatur. Facta autem ægritudo curabitur ſoluta ea diſpoſitione, à qua primum ea, quæ ſecundum naturam, lęditur operatio: quam quidem & ipſam morbi eſſentiam dicimus eſſe.

*Græce αἴτιαν, id eſt cauſam.

De communiſsima intentione curatiua. CAP. 89.

CVratio vero vnã ꝑcipuam ac cõiſsimam habet intentionē ad id, quod eſt diſpõni auferendæ contrariũ. Ex hoc ſiquidem gñe ſunt cauſæ illæ oẽs, quæ ſanitatem efficiunt. Secundũ partē vero ex vnicuiq; diſpõni contrarijs. Calido igitur affectui cauſa frigida cõtraria exiſtit, frigido aũt calida, eademq; in cæteris ꝓportione. Etenim, ſi oē imoderatũ eſt ꝑter naturã, moderatũ vero ſm naturam, neceſſe eſt oĩno, vt imoderatũ ab imoderato contrario ad mediocritatē redigatur. At manifeſtũ eſt, ꝙ ſm potentiã, non aũt imaginationem, & calefaciens & refrigerans, & quæcunq; alia huiuſcemodi oportet aſſumere. Voco aũt ſm potentiã, quod re ipſa vere tale exiſtit, quale eſſe dicitur: Secundũ imaginationem aũt, quod ex prõpto quidem ſenſu tale eſſe imaginamur, cũ tñ vere tale non ſit. Sed, qua ſint hæc rõne diſtinguenda, diximus in bis libris, in quibus de ſimplicium medicaminum poteſtatibus agiť. Ad inuentionē aũt ſalubriũ cauſarũ, quæcunq; quidem vt ad eã,

quæ iam

quæ iam facta eſt, ęgritudinem cauſę ſalubres exiſtũt, via illa doctrinę(hoc eſt methodo)vtendũ, B
qua id,quod imaginamur,ab eo,quod talem habet poteſtatẽ,ſeparaĩ. Quæcunq; vero vt ad eam,
quæ adhuc fit,& hac eadem via,atq; illa p̃terea,ex qua ęgritudinũ cauſæ inueniuntur.Eſto.n.ſi ita
contigerit in humoribus putreſcentibus accendi febrẽ.Indicatio in hmõi eſt euacuatio atq; altera-
tio:hæc quidem,q̃ putredinem finiat,manẽte adhuc ſubſtãntia:euacuatio vero,q̃ totam ex corpo- * Sunt q̃ legũt αἰτίας.i.cauſa.
re ſubſtantiam educat.Sed dicta quidem alterationis ſpẽs,concoctio exiſtit:quã vbi inuenerimus;
à quibusnã cauſis fieri cõtingat,tunc vtiq; eorum,quæ hoc pacto ſalubria ſunt,ſciam tenebimus.
Euacuationes aũt fiunt,& p ſanguinis emiſsionem,et clyſteris vſum,& p vrinę vias,atq; eam,quę
p cutem, fit trãſpirationem,ac p̃terea per eã,q̃ fit ad partes oppoſitas,attractionẽ,atq; ad alias pro-
pinquas deriuationem.Nã & ad hoc idẽ genus ptinet citare menſtrua,atq; ora venarũ,quę Græci
hæmorrhoidas appellant,aperire,ac p palatum nareſq; expurgare.Cũ igitur & hic materias inue-
nerimus,quibus in qualitate,& q̃titate,& tpe opportuno,& modo vſus adhibitis euacuatio fit,in
ipſa artus parte ſalubria inuenient:atq; eorũ oium inuẽtio tradiĩ in eo volumine,quod De arte cu-
ratiua inſcribitur.Eadem rõne in alijs tribus itemperaturis,ſi vnum cõe p̃ceptum obſeruabimus,
vt vnamquãq; prius,quæ efficit cãm,reſcindamus,deinde ita ad illam, q̃ ab eadem cauſa facta eſt,
ægritudinem accedamus,cauſarũ ſalubrium inuentionem faciemus.Secundum vero compoſitas B
intemperaturas,ex ſimplicibus cõpoſitio cõmonſtrabit ſalubria p̃cepta, cum hic quoq; ſtudueri-
mus pro magnitudine intẽperaturę eidẽ cõueniens inuenire remediũ: Veluti ſi cõtigerit,q in de-
cem qdem numeris ad caliditatẽ maiorẽ,q̃ naturæ cõueniat,decidat corpus , ſeptẽ vero ad ſiccita-
tem maiorem,tunc ſalubrem cãm in huiuſcemodi affectibus eẽ oportebit, decem qdem numeris
frigidiorẽ,ſeptem ṽo humidiorem.Si igiĩ ipſi particulæ affectæ admoueatur tale remedium, tãto
ſit frigidius atq; humidius,quantum exigit partis affectæ indicatio.Q; ſi particula affecta in peni-
tioribus locis ſita ſit,machinari oportet inſuper tale inuenire ſalubre remedium,cuius vis nequã
in itinere antea ſoluatur.Si itaq; calidius eſſe oportuerit eo,quod eſt moderatũ,non ſolum tantam
habeat caliditatẽ,quãtã exigit morbus,ſed vltra eandẽ menſurã tm̃ adijciaĩ, quantum ex ſitu, vt
pertingere poſsit ad locũ patientem,ſit neceſſariũ:Si vero frigidius,non ſimpliciter tm̃ frigiditatẽ
oportet augere,ſed & materia quoq; prius eſt aiaduertenda.Si.n.craſſarum ſit partium,nõ admo-
dum poterit ad profunda penetrare:at potius cõtrarium p̃ſtabit effectum,ſpiſſando ſuperficiem,
atq; denſando:at,ſi tenuioribus partibus conſtet,poterit ſanè plurimum ſubire pfundum.Idem in
humectãtibus atq; exiccãtibus accidit,in qbus craſsitudo atq; ſubtilitas partium ſubſtãtię eſt iſpi-
cienda.At,ſitu quidẽ loci affecti,vt nuper diximus,inuenit indicatio ſalubre remedium: A forma G
tione aũt,et ſitu ſimul,qñ effluxus ſenſibiles atq; ad aliũ locũ foraminibus patentes habuerint,aut
his oino caruerint.Quos.n.effluxus ad principales deferri partes cognouerimus, auertemus,atq;
ad illas ĩpellemus,q̃ minime ſunt pĩcipales.Illud vero manifeſtum, q earum, q̃ intemperaturam
efficiunt,cauſarum,curatio fit per euacuationem.Nã ipſæ intemperaturę ſola alteratione ſanãtur.

Curatio ſolutionis continuitatis in parte carnoſa. *CAP. 90.*

COntinuitatis aũt ſolõnis curatio,intentionẽ quidem habet vnionẽ,q̃ in partibus qdẽ inſtra-
rijs impoſsibilis eſt:in ſimilaribus ṽo nõ ſemper poſsibilis.At qñq;, ſicuti in carnoſis, ſanitas
conglutinatione perficitur,nihil vero differt,neq; ſi coalitũ appellaueris.Ipſam vero antecedit,qñ
vulnus maius extiterit,partium applicatio diſtãtium,q̃ ex formationis gñe exiſtit. Vt aũt hęc ipſa
firma ac ſtabilis fiat,& alligatio cogens in vnum,q̃ diſtãt,& fibulæ & ſuturæ vtiles ſunt. Coaleſce-
re aũt facit ea,q̃ inuicem diſtant,ac priſtinã reſtituit vnitatem ipſa natura. Noſtrũ vero opus eſt,vt
diximus,primũ quidem applicare extrema diſtantium partiũ:ſecundũ autẽ ita,vt in vnum coacta
ſunt,conſeruare:& tertiũ,cauere,nequid labris vlceris intercidat:et quartum,ipſam partis ſubſtan
tiam cõſeruare ſalubrem.Sed,quo pacto & primum & ſecundum impleamus officium, dictũ eſt.
Tertium vero in cogendo in vnũ partes diſtãtes exequemur,ſi nihil extrinſecus ĩcidere permitta- H
mus.Qm̃ ſæpius vſu euenit,vt pilus,aut oleum,aut aliqua alia humiditas interueniens, earũ, quæ
copulãdæ ſunt,partiũ vnitatem ĩpediat.In eo aũt,quod ſeqtur,tpe per ſuffluxiones tertia intentio
retineĩ.Ipſam vero ſuffluxionẽ ex eiuſdem & contrarij loci diuiſione,& figura opportuna cõpa-
rare oportet.Partis aũt ſubſtantiã ſalubrem,per ea,q̃ mediocriter exiccãt,cõſeruabimus.Hæc qdẽ
eſt ſolutæ cõtinuitatis curatio,cũ ipſa ſola ſeorſum ĩ carnoſa parte cõſtiterit.Q; ſi alicui alteri mor-
bo cõiungaĩ,plures ſunt indicationũ intentiones,quas ĩ cõpoſitorũ,vel cõplicatorũ, ſiue,vt cuiq;
appellare libuerit,doctrina trademus.In pñti aũt ſermone ad reliquas vnitatis ſolõnes accedẽdũ.

De ſolutione continuitatis in oſſe. *CAP. 91.*

FRactio igiĩ eſt cõtinuitatis in oſſe ſolutio, q̃ quãtum ad intentionem primã, inſanabilis exiſtit.
Quo ṽo ad ſecundã,aliquo mõ ſanabilis fit.Prima igiĩ intentio eſt coalitus partiũ,qui ob oſsis
duritiem fieri non põt.Secunda,alligatio,q̃ fit callo ſupnato partes fractas circũalligante.Calli aũt
gñatio,qua quidem ex materia & à natura fit,eſt & ad alia cõis:qua vero formã oſsi vicinã habet,
ex eiuſdem fit alimento.Molle vero & puerile os coaleſcere poteſt. Sed perraro fit talis affectus,
quin cum altero ſocietur.Magna.n.ex parte muſculi adiacentes vnà cum corporibus alijs, fractis
oſsibus,patiũtur.Quare & curationis intentio oritur duplex,quarũ altera qdẽ circa oſſa,altera ve-
ro circa

A ro circa corpora adiacentia verſatur. Sed hæc quidem in carnoſarum partium cōplicatis dicentur
affectibus. Nunc vero de fractionibus dicendum. Qm̄.n. harum ſanitas calloſitate procuratur, vt
aūt callus gn̄etur, proprij oſſis alimenti ſuperfluitatē naturæ ſuggerere oportet, hanc vero ſuper-
fluitatem in qualitate & quātitate ſeruare modum eſt neceſſarium, idcirco & ratio victus eſt adhi-
benda, quæ tantum ac talem influere oſſibus ſanguinem præparet, qualis & quantus generando
callo ſit opportunus. Qm̄ vero per fracti oſsis cauernas idem effunditur ſanguis, eiuſdem qualita-
tem et multitudinem animaduertere oportet, atq; ita vel ſicciorem, vel humidiorem victum inſti-
tuere. Sed hęc omnia in libris, in quibus de curandi ratione tractatur, plenius ſunt explicata.

De punctura nerui & chordæ. CAP. 92.

NErui vero & tendonis pūctura pp̄ ſenſus excellentiā, & qm̄ hæc pars principio cōtinuatur,
prompta eſt ad neruorū conuulſionē excitandā, ac tum p̄ſertim, cum nihil extrorſum expi-
rat obcæcato cutis vulnere. Aperiendum eſt igit̄, atq; exiccandum ſubſtantia tenui, q̄ vſq; ad ima
nerui offenſi poſsit penetrare. De his vero exacte diximus in libris De arte medendi conſcriptis.
In ſimplicibus q̄dem huius gn̄is affectibus ſalubrium cauſarū forma talis exiſtit. In cōpoſitis ve-
ro cōplicat̄ vlceribus. Prima q̄dem cauitas, quā non alterum affectū, ſed vlceris dr̄iam eē arbitran-
B tur. Eſt aūt non dr̄ia huiuſcemodi res: Sed alterum aliquod totius ęgritudinis genus, in quo ipſius
ſubſtantię iactura facta eſt. Et q̄dem curatio in duplici morbo, duplicem exigit intētionem. Nam
cōtinuitatis ſolutio, vnitate: ſubſtātiæ aūt iactura, gn̄atione indiget. Paulo vero ſupra gn̄ationis in-
tentiones expoſitæ ſunt. Q; aūt primum quidem hunc affectum oporteat ſanare, demum vnita-
tē reſtituere tentare, ipſa rerum natura cōmonſtrat. Cū itaq; repletum q̄dem fuerit cauū, vlcus ve-
ro ad æqualitatē perductū, alterā intentionē aboleri contingit: nā media exiſtēte inter labia vlceris
ea carne, q̄ nuper eſt genita, partes q̄dem diſtātes vniri eſt impoſē, vnde fit, vt alia ſit ītentio perqui
renda. Inuentionē aūt conſequemur ex eo, quod eſt ſm̄ naturā, ipſi parti cōparādo: erat aūt eidem
ſm̄ naturā cute obduci. Quare hoc ipſum à nobis procurandum: aut, ſi hęc intētio effectum ſortiri
non pōt, ſiſe aliquid cuti, carnē. ſ. q̄ cutis naturę vicina ſit, inſtaurare oportet. Eſt aūt huiuſcemodi,
q̄ & ſicca & calli ſimilitudinē præ ſe fert. Ad cicatricē igit̄ obducendā neceſſaria erunt exiccantia,
ac ſine mordacitate adſtringentia medicamina. Ita, et ſi ſordities aliqua fuerit adnata, intētio q̄dem
erit abſtergendi: & erit medicamē ſalubre, abſterſiuū. eorundem vero materiā in libris, in quibus
de medicaminibus agitur, ſcripſimus. Et q̄dem, ſi aliqua īflāmatio, vel attritio, aut tumor p̄durus,
id eſt ſcirrhus, vel mollis, & laxus. i. œdema, cum vlcere fuerint, prius eorum curationi intendere
C oportet, eas ſequendo vias ac rationes, quas prius expoſuimus. Sic, & ſi aliquid vlceri illabitur, ad
illabentium curationem intendendum. Eodem pariter modo, ſi aliqua intemperies vlceratum lo
cum obſederit, ad eiuſdem intemperiei remedia antea veniendum. Sed de his quidem ſatis.

De ſpeciebus morborum ſecundum formationem. CAP. 93.

NVnc vero trāſeundū eſt ad formatiōis genus; quod ī plures ſecat̄ dr̄ias. At ab eo, qd̄ euiden-
tiſsimū exiſtit, exordiū eſt ſermonis faciēdū, qd̄ ex figurę p̄mutatiōe cōtingit. In his igit̄, qui
adhuc creſcūt, poſē eſt plurimarū partiū figurā emēdare: ī his aūt, q iā aucti ſunt, minime. Intentio
vero in ijs, q curationē admittūt, ad cōtrariū euerſiōis adducere. Si vero fractione aliqua nō recte
cōformata alicuius mēbri figura fuerit vitiata, cui ſubſtātia calloſa innaſci præuenerit, ſi quidē hæc
adhuc recens extiterit, perfringere oportet, ac rurſus recte afformare: deinde callum ſupinducere.

De obſtructione. CAP. 94.

EST vero & obſtructio ex eodē genere ægritudinū: Quæ q̄dem ex lentis & craſsis humoribus
fit, vnā & ipſa hn̄s intentionē morbo cōtrariā, dico aūt apertionē. cauſę vero ſalubres ſunt, ab-
ſtergētia atq; incidentia medicamina: Quæ vero fit à ſtercore duro, quod interſepit inteſtinum, pri
mū quidē habebit duritiei remedium ex humidis pinguibuſq; clyſteribus, demū ex acribus eua-
D cuationē expoſcet: Quæ aūt à lapide fit in veſica, in p̄ſenti q̄dem trāſpoſitionē requirit: integrę vo
ſanitatis cām, inciſionē & extractionem. Humiditas aūt, quæ p̄ter naturā in parte cōtinetur, ſana-
tio in oīmoda euacuatione conſiſtit, quēadmodum ēt in ſuppuratis. Immodica aūt repletio imo-
dica euacuatione curat̄ vt cum ſanguis intra venas redundat. Sic, & quibuſcunq;, vel in ventricu-
lo, vel in inteſtinis, vel arteria aſpera, vel pulmone pus aut ſanguis continetur, integra euacuatio
eſt neceſſaria. Superflui aūt cibi aut potus adhuc recentis aſſumptio abuacuatione corrigit̄. Quæ-
cūq; igitur in pulmone vel thorace cōtinent̄, cū tuſsi educuntur, ſed à medicaminibus extenuāti-
bus. Quęcūq; vero in hepate, vel venis, vel arterijs, vel renibus, aut p vrinam, aut per ventrem: ſed
p vrinā quidem ab ijs, q̄ vehemēter extenuāt: p ventrē vero ab ijs, q̄ attrahendi aut aperiendi ora
vim habent. Quęcunq; vero in ſuperiori ventre comprehenduntur, per vomitum: quę autem in
inferiori, per ſubductionem. Sed, quęcunq; ſub cute, per ſectionem, vel ignem, aut per medicami-
na adurentia. Sic vero aliquando quæcūq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Et, vt ſumma-
tim dicam, quicquid præter naturam in aliquibus partibus continetur, ſanationis intentio eſt abla
tio, quæ ſi fieri non poſsit, tranſpoſitio. Quæ vero nō ſunt ex toto genere præter naturam, at quan
titate damnantur, in his intentio eſt abuacuatio. At inuentio eorum, quæ ad ipſorum ſanationem
perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum vero ex ipſis affectis particulis ſumitur.

De

De aſperitate & leuitate. CAP. 95. E

QVæcunq; partes vero ob id, q̃ exaſperatę, naturalẽ amiſerint habitũ, his lęuitas naturalis eſt
reſtituẽda, oſſa qdẽ lęuigãdo, arteriã aũt aſperã, vel linguã leniendo humidis, quæ nihil mor-
deant, & lentorẽ habeãt. Sed quibuſcũq; lęuitas p̃ter naturam ineſt, aſperitas eſt reuocã-
da medicaminibus, quæ ſufficienter abſtergãt, & parum adſtringãt. Quęcũq; vero vel obſtructio-
nes, vel anguſtiæ meatuũ alias ſequantur ægritudines, ab illarum curatione prius eſt incipiendũ.
Oſtenſum liquidem eſt in libro de Differẽtijs morborũ, quòd & inflãmationibus, & duris laxiſq;
tumoribus, & ſiccitatibus aliqñ immodicis, ac pręterea vitioſis partiũ continẽtium figuris, ea, quę
nuper diximus, ſæpius adueniunt: ſicuti & quibuſdã tumoribus eorum corporũ, quæ ſunt in am-
bitu. Quòd ſi nõ nulla ex ꝓxime dictis inuicem cõplicentur, varias habebunt indicationes. Suffi-
ciet aũt in vno tanq̃ in exemplo habuiſſe ſermonẽ, qm̃ de oĩbus in libris De arte curãdi plenius ſu-
mus executi. Supponatur cuipiam particulæ multitudinẽ ſanguinis influi adeo, vt intendantur in
ea venæ, non maiores tm̃, ſed ẽt paruæ, quæ prius ſenſum effugiebãt. Nũc vero iã plenæ viſu com-
prehendunſ, ſicuti plerunq; in oculis ob tunicæ albedinẽ manifeſtiſsime patet. Par ſiquidẽ eſt, q̃
& alia vaſa, quæ latent ſenſum, iam plena diſtendanſ, nondum & ipſa ob paruitatem viſui manife-
ſta. Etiam periculum imminet, ne, quod ex vaſis exudat, ad ſpacia vacua, quę in medio ſunt, effun- F
datur: aut ne iam paruum aliquod ſit effuſum. Huius quidem affectus ſanatio intentionem habe-
bit euacuationem, aut, vt manifeſtiori vocabulo vtamur, abuacuatiõnem*. ſiquidem morbus erat
immoderata partis repletio. Neceſſarium igitur eſt, vt aut ſuperfluitas retrocedens euacuetur, aut
ꝑ ipſam patientem particulam. Retrocedet aũt, vel impulſa, vel attracta, vel tranſmiſſa, vel horum
vno aliquo modorum, vel oĩbus. Per locũ vero patientem euacuabiſ, partim quidem manifeſte &
ſenſibiliter, partim vero in vapores tenuata. Si igitur vniuerſum corpus plus æquo plethoricum
fuerit, ꝑ patientẽ locum minime euacuandum. Nã, ſi ſcarificationibus aut ſectionibus ſenſibiliter
euacuabimus, plus rõne excitari doloris attrahemus. Si vero calefaciẽtibus diſpergere tẽtabimus,
plus erit id, quod vi caloris ad partẽ attraheſ, q̃ diſperſum. Quòd ſi ĩ eo elaborabimus, vt, quod in-
fluxit, retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igiſ ambo totum corpus euacuare opor-
tet, aut oĩno ad contraria loca retrahere, quod patienti particulæ influit, quo pfecto opere, prius à
parte repellendum, q̃ diſpergendum. Quãto.n. per maiora* fit, tãto expeditior eſt euacuatio. A pa-
tiente vero loco adſtringendo, ac refrigerãdo repellemus, ſed & exinanita loca attrahũt ad ſeipſa,
quæcũq; repercutiunſ. Hoc ſiqdẽ oſtẽſum eſt in eo volumine, in quo De potẽtijs naturalibus agi-
tur. Et vaſa p̃terea vigore ex medicaminibus adſtringẽtibus addito, à ſe ad alia remittent. Si igitur G
hac via ſuperfluum oẽ retroceſſerit, bene ſe res habet: At, ſi aliquid fuerit in parte retentum, conie-
cturandum erit id lentum ac craſſum exiſtere, atq; ea rõne iam coactũ atq; adſtrictũ, vt cum diffi-
cultate extrahi poſsit. Fieri aũt põt, etiamſi non eius naturæ ſit, vt ad ſpatia, quæ in medio ſunt, ſit
effuſum: in quo caſu tũc ad id veniendum eſſe tẽpus ſuadet, vt hoc ipſum, quod reliquum eſt, per
patientem locũ euacuemus, imponẽdo ſupraiacẽtibus partibus ea, quę influentẽ humorẽ repellẽ-
di vim habent. Maxime vero euacuabis, ſi in ſpatijs intermedijs aliqd contineri coniectura aſſe-
queris, & ſcarificationum auxilio, & medicaminum, quæ vim habeãt diſpergẽdi. Sed, qm̃ hęc oĩa
vires calidas habent, eiuſdem vero tẽperaturæ opus eſt mordere, qñ modũ in caliditate exceſſerit,
cauenda ex eis ſunt vehementiſsime calida, ac tum pręſertim, cũ patiens locus iter ſumma fuerit.
Neq;.n. paruus excitabiſ dolor, ſi p̃ter ꝓprium affectum inſuper mordeatur: oĩſq; præterea dolor
fluctiones cõmouet. Quod igitur mediocrẽ caliditatẽ obtinet, in his ſenſum doloris non inuehit:
atq; eo amplius oĩ dolore vacat, ſi humidum extiterit. Et qdem, quicqd ꝑ ſumma hæret, potens eſt
id medicamẽ diſpergere, quod ẽt validas non habuerit ad diſpergẽdum vires. Quòd ſi ſummæ q-
dem partes oĩ noxa caruerint, id vero, quod euacuari oporteat, in penitioribus partibus fuerit, in-
tendendus atq; augẽdus diſpergẽtis medicaminis calor, cũ dubitãdum ſit, ne prius, q̃ ꝓfundas atti- H
gerit partes, interim vires amittat. Neq; tñ ex eo ſummæ partes aliquem dolorem ſentient, cum oĩ
vacent affectu. Quare nunc hæc duo ſimul inuitant ad calidiorum pariter atq; acrium medicami-
num vſum, & ſummæ partes, quę tolerãt, & profundę, quę egẽt. Hęc igitur ex ſitu particulæ idica-
tio aſſumebatur. Deinceps vero, ſi qd ad ſanitatẽ deficiat, conſideremus: neq;.n. paruum aliquid
deeſſe videſ. Affectæ partes, in quibus fluctionis ſuperfluitas retinetur: nõ nullæ quidem raræ &
laxæ, & molles natura exiſtunt: non nullæ autẽ denſæ, & preſſæ, ac duræ. Priores igitur facile eua-
cuantur: reliquę aũt acrioribus euacuãtibus, ac p̃terea tenuiores partes habentibus egent, atq; eo
ẽt magis, quanto profundiorem ſitum habuerint. Hæc igiſ tibi rurſus ſit indicatio altera à particu-
læ patientis ſubſtantia: alia vero à formatione ſimul ac ſitu. Supponatur.n. ſi ita contigerit, in he-
pate eſſe proxime dictum affectum in anguſtis vaſorum finibus, impactis humoribus, qui vel len-
ti ac tenaces, vel craſſi exiſtant, vel ſuperabundent. Non tĩe in promptu eſt primum quidem craſ-
ſitiem vnà cum lentore & tenacitate, cibis ac potibus extenuãtibus, ad ſubtiliorẽ partium ſubſtan-
tiã transferri oportere: Secundo aũt loco non per anguſtos atq; inuiſibiles ſolum, ſed ꝑ latiores ẽt
meatus, qcquid infeſtum exiſtit, eſſe euacuãdum: Sunt.n. in hepate venæ nõ minus amplitudine,
q̃ numero, excedentes. Terminãtur aũt hæ qdem in gibbis ad venã cauã, hæ vero in cãtis ad por-
tã: vnde

* ἀποκένωσιν. Aliqui cod. habẽt τὴν ἐκ τοῦ μέρους κένωσιν. i. vacuationem, q̃ ex ipſa parte fit.

* maiora: mihi videtur, vt vaſa itelligere debeamus, q̃ ita redduntſ, repulſione ſuaſſa.

A tā: vnde facillimum tibi eſt futurum, vbicunq; preſsi ac ſtipati humores fuerint, eoſdem expedite
euacuare, trahendo qdem ad ventrē his, quę attrahēdi vim hn̄t, medicaminibus eos humores, qui-
cunq; in venis ad caua hepatis ꝑtinentibus ſunt aceruati: Ad vrinæ vero meatus promouēdo per
cauā venā, quicunq; in venis ad gibba pertinentibus ſunt. Sed pręter ſupradictas alia eſt indicatio
ab hepate ipſo, veluti à venarum principio. Nā, cum non tātum ſeipſum regere natura aptum ſit,
vt pleræq; animalis partes, ſed venis pręterea virtutem largiatur, periculum imminet, ne, ſi eius vi
gor perfuſionibus & cataplaſmatibus relaxantibus fuerit reſolutus, & ipſum primum ad ſui opus
atq; oēs ſubinde venæ eius rōne imbecilles efficiant̄. Quare in eius curationibus aliqua ex adſtrin
gentibus medicaminibus miſcere oportet. Sed, qm̄ in profundo admodum loco ſitū eſt, dubitan-
dum erit, ne adſtringētis medicaminis vis exoluatur, niſi ab aliqua altera ſubtilium partium ſub-
ſtantia, qualis aromatū eſt, traducatur. Melius vero fuerit, ſi & ipſum adſtringens medicamē pro-
tinus etiā aromaticū fuerit: nam, ſi duas habuerit natura inſitas qualitates ac poteſtates, valentius
operabitur. Et quidem euacuetur, quod præter naturā in membrum confluxit: Seruet aūt humo-
rum modum naturæ conuenientem. Quare & illa animaduerſio à nobis eſt in hoc adhibenda, ne-
quid ab humoris confluentis qualitate eiuſdem membri temperies ſit alterata: ſi pituitæ naturam
B tenuerit, ad frigiditatem: ſi vero bilis, ad caliditatem: vt hanc ipſam curantes intemperiem, ſanitati
exquiſite reſtituamus. Curabimus aūt contrariam ex aduerſo afferentes qualitatē, quemadmodū
in intemperaturarum curationibus diximus, quātum vnumquodq; calidius, aut frigidius factum
eſt, tantum refrigerantes aut calefacientes: Quare & hic rurſus agnoſcenda eſt ipſius ſm naturam
temperies. Nam quo pacto ſciemus, quantum in frigiditate aut caliditate à naturæ modo receſſe-
rit: aut quando à frigefaciendo ſuperſedebimus, ſi nos latuerit ea, quæ eſt ſecundum naturam cali-
ditas: Ita vero & ſi frigidius effectum calefaciemus, ignorantes frigiditatis naturalis modum, neq;
opportune calefacere, neq; in tempore à calefaciendo deſiſtere poterimus.

De morbo ſecundum numerum. CAP. 96.

SEd, qm̄ de his ſatis diximus, tranſire iam tempus ad ea, in quibus numerus non eſt ſecundum
naturam. Cum vero duplex ſit eorum differentia, quibus quidem aliqua particula deficit, his
intentio eſt alteram efficere ſubminiſtrādo naturę, eo, quo diximus paulo ante, modo. At, quibus
ſuperabundat, hanc reſecare oportet aut ſcalpello, aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim ha
bet. Hæc igitur omnia ferè ſanare poſsibile eſt. At non æque omnia generari poſſunt, vt in libro
De ſemine diximus. Quædam vero ſunt, quæ etſi generari non poſſunt, licet tamen pro ipſis alte-
C rum efficere, quemadmodum in oſſe ex toto ſublato alteram ſubſtantiam in eius ſede reponere à
carne atque oſſe differentem. Eſt enim, quæ in eius gignitur loco, quædam veluti caro calloſa, vel
callus carnoſus, & proceſſu temporis magis ac magis ad calli duritiem transfertur, cum ab initio
carnis potius imitetur naturam. Quacunq; vero parte ſublata, cum neq; eandem ſecundum ſpe-
ciem ſubſtantiam, neq; ſimilem efficere poſſumus, tertia nobis intentio quendam decorem inue-
nire, quemadmodum in mutilationibus.

De morbo ſecundum magnitudinem. CAP. 97.

COmmunicat aūt hoc genus totum cum eo, quod ad magnitudinem pertinet. Nā, quodcunq;
ex eo eſt ſm naturā, illi propinquum exiſtit. Id vero tm̄ ſeiunctum eſt ac ſeparatum, quod in-
ter ea, quæ ſunt è genere præter naturā, connumeratur. In quo quidem prima intentio eſt ablatio.
Si vero hæc impoſsibilis exiſtat, ſecunda eſt, tranſpoſitio, quemadmodum in ſuffuſionibus. Quæ-
cunq; vero nō integris partibus, ſed partium tantūmodo particulis deficiunt, aut excedunt natu-
* καθαίρεσις ræ modum, refectio quidem vel generatio in his, quæ deficiunt: ablatio vero & abolitio in his, quę
ſuperabundāt. Quare neq; in ipſis altera eſt intentio, neq; medicaminum forma genere diuerſa.

De morbo ſecundum ſitum. CAP. 98.

D SEd iam veniendū eſt ad reliquū ſalubrium cauſarū genus, quod ea corpora emendat, q̄ in ſitu
ſunt vitiata, veluti luxationes & inteſtinū in ſcroto. Fit aūt hoc ex violēta tētione, atq; ipulſu:
hoc vero ex dilatato ac rupto cōtinente. Quare & duplex ſanādi modus: Alter qdem ad oppoſitā
partē ei, ad quā facta eſt ꝑmutatio, itēdēdo atq; ipellēdo: Alter vͦo id, qđ cōtinet, firmius ſolidiuſq;
reddēdo. Quibus vero vijs ac rōnibus ſingula iueniri poſsint, ī lib. De arte curādi explanauimus.

De cauſis præſeruatiuis. CAP. 99

COnſequens eſt, vt ea omnia exequamur, quæcunq; in ſuperiori ſermone dicere diſtulimus.
Vocant autem eadem Præſeruatiua. Eſt autem horum triplex ſecundum genus differentia.
Prima quidem hominis, qui integra fruitur ſanitate: Secunda vero eius, qui non integre valet:
Tertia eius, qui ægrotat. Primum igitur genus ad ſalubrem attinet artem, atq; in duas, vt antea di-
ximus, diuiditur partes: Secundum vero ad præſeruatiuam ſpectat: Tertium, ad curatiuam. Hoc
autem vniuerſum genus circa humores præcipue negociatur, quos neq; lentos eſſe oportet, neq;
craſſos, neq; aquoſos, neq; plurimos, neque vehementer calidos ac frigidos, neque mordaces, ne-
que putredini obnoxios, neq; veneníoſos. Nam, vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur ve
ro non nunquam eadem ex cauſa, quæ ab initio generauit. Illud autem plerunq; accidit, vt ſua alte
ratione inficiant eos, qui ſunt in corpore humores. Intentio vero & horum ſanationis duplex exi-
ſtit,

ſtit,alteratio & euacuatio.Alterantur igitur vel ab ipſo corpore concocti,vel ab aliquibus alijs fa- E
cultatibus,quę vim medicamentoſam hñt.E quorum numero ẽt ſunt ea, quæ exitialium ferarum
venenis aduerſanť,ac ꝑterea pharmaca,quę deleteria,hoc eſt venena,appellanť,tranſmutãt. Eua-
euanť aũt ſanis calidis medicaminibus,& purgationibus,& clyſteribus,et ſudoribus,et vomitibus.
Hę igiť ſunt cões euacuationes.Propriæ aũt ex locis, in quibus coaceruanť, aſſumunť, vt in libris
De ſalubribus oſtendimus,tertio præſertim ac quarto,in quibus de laſsitudinibus egimus,ac reli-
quis diſpõnibus,quæ laſſitudini natura proximæ ſunt.Promptius.n.euacuantur per ventrẽ qui-
dem,quæcunq; in primis venis continenť ſuperfluitates:quæ aũt in his,quæ in hepate ſunt, ꝑ vri-
næ meatus:at,quæ in toto corpore,per ſudorem:ſicuti,quæ in capite,vel per palatum,vel ꝑ nares,
vel per vtrunq;:quæ vero ſunt in ſpacijs thoracis laxioribus,per guttur ſimul cum tuſsi:quæ in re-
nibus ſunt vel veſica,per vrinam. At attrahendi ex oĩ loco ad oppoſitas partes cõis indicatio, eſt
ad quã maxime diſtantia:deriuãdi vero,ad vicina.Quęcunq; vero huiuſcemodi curant diſpoſitio-
nem,cauſas ſalubres appellamus:ſicuti inſalubres eas,quæ adaugent:& neutras,quę neq; obſunt,
neq; iuuant.Poſſet vero quiſpiam neq; oino cauſas appellare,quemadmodum maior pars ſophi-
ſtarum,qui rerum quidem dñam inuenire contẽnunt,plurimum vero tẽporis in nominibus con-
terunt:contra quos in alijs vberius diſſeruimus.At pars quidem artis præſeruatiua talis eſt. F

De parte artis,quæ conualeſcentes reficit,& ſenibus congruit. CAP. 100.

QVæ autem reficit atq; inſtaurat,in conualeſcentibus ac ſenibus locum habet. Quæ vero ſit
horum diſpoſitio,& à quibus præcipue cauſis ad naturalem reduciť habitũ,in libris, in qui-
bus de medendi arte tractauimus,abunde explicauimus. Sed nunc per capita dicetur.
Diſpoſitio igitur talis eſt.Probus quidem,ſed exiguus eſt ſanguis, atq; vnà cum ipſo ſpiritus ani-
malis atq; vitalis:ipſæ vero particulę ſolidę ſicciores:& idcirco eorum vires ſunt imbecilliores:atq;
earundem ratione corpus vniuerſum,frigidius.Cauſæ vero ſalubres,quæ hanc emendant diſpoſi
tionem,vt vno comprehendam capite,ſunt,quæcunq; præſentaneum atq; ſecurum exhibent ali-
mentum:ſecundum partem autem,in motibus moderatis,& cibis,potibusq;,ac ſomnis conſiſtũt.
Sunt vero motus materiæ,vehicula,ambulationes,frictiones, & balneæ: &,vbi non parum ſe ex
his profeciſſe ſenſerint,paulatim ſe ad conſueta opera transferant.Cibos autem aſſumant in prin-
cipio quidem humidos & concoqui faciles,neq; frigidos:ac,cum progreſsi fuerint,eos etiam, qui
plurimum præſtant alimentum.Potus vero opportunus eſt,vinũ ętatem quidem habens medio-
crem,in ſubſtantia autem purum atq; perlucidum,quod ſcilicet vel ſubflauum vel album exiſtat,
atq; ſuauiter olens:guſtui vero neq; aqueum oino,neq; cum aliqua inſigni qualitate, aut dulcedi- G
ne,aut adſtrictione,aut acritudine,aut amaritudine ſentiatur. Vt autẽ proxime diximus, de hiſce
oibus,in libris De arte curandi conſcriptis plenius diſſeruimus. Nunc.n.neq; oia particulatim re-
cenſere eſt noſtri propoſiti inſtitutum, ſed ſolum capitum mentionem facere intẽdimus eorum,
quę in alijs voluminibus lauus explicauimus.Quorum oium ſi prius & numerum et qualitatem
expoſuero,finem libro imponam. Diximus itaq; prius, ꝙ alter eſt liber,in quo De conſtitutio-
ne artis medicinæ diſſeruimus.Antecedunt aũt eum alij duo De conſtitutione artium : ſed hi qui-
dem vnà cum hoc,cui nunc extremam manum adiecimus,ſeorſum ſunt ab alijs libris, in quibus
plenior doctrina explicatur.Illi vero talem inter ſe ordinẽ habent.De elementis quidem ſm Hip-
pocratem liber vnus:Poſt hunc aũt tres de temperaturis,ex quibus quidem duo ſunt de tempera-
turis animalium:Tertius vero de ijs,quæ ſimplicium medicaminum ſunt. Quam ob rem & tra-
ctatum illum,in quo De ſimplicium medicaminum poteſtatibus agitur,nemo recte intelligentia
aſſequi poteſt,niſi prius tertij libri De tẽperaturis itegrã cognitionem fuerit adeptus. Eſt & alius
liber paruus,qui ordine ſequiť duos priores alios de tẽperaturis. Inſcribitur aũt De inæquali tẽpe-
ratura.Similiter aũt & hunc alij duo parui,alter quidem de Optima corporis conſtitutione, alter
De bono habitu.Alius vero tractatus eſt,ꝗ tres cõplectitur libros, De potentijs naturalibus: quẽ H
ſiquis legere velit poſt librũ De tẽperaturis,ſiue poſt librũ De elemẽtis, vtrũq; erit cõſentaneum.
Poſt hũc in pluribus alijs libris De operationibus animalibus diſſeruimus. Sed, q̃m ad earum de-
monſtrationes non parum conferunt,quæ per ſectiones apparent,in illis prius exercitari oportet.
Eſt aũt maxime inter alios vtilis ille tractatus,qui De ſectionũ aggreſsibus iſcribitur. Alij autem
ſunt poſt eũ plures,duo quidẽ De diſcordia ſectionis,vnus vero De ſectione mortuorũ:Poſt quos
ſequunť hi,in quibus agitur de ſectione viuorũ.In alijs vero ꝗbuſdam particulatim ob eos ſcripſi-
mus,qui introducunť,De oſsibus.Sectio quoq; muſculorũ & neruorũ & arteriarum et venarum,
& quædam alia huiuſcemodi ex eodem numero exiſtunt,& liber ẽt,in quo quęriť,Nunquid in ar
terijs contineať ſanguis naturaliter. Qui vero earundem partium operationes demonſtrant, duo
quidem ſunt,De motu muſculorũ:tres autẽ De thoracis & pulmonis motu. Poſt quos ſequuntur
libri De cauſis reſpirationis.Poſt hos liber De voce.De principatu autẽ aiæ, & de oibus alijs, quæ
de naturalibus,vel aialibus operationibus in quęſtionẽ trahunť,in longo ſcripſimus libro,qui De
dogmatibus Hippocratis & Platonis inſcribitur.Ad eiuſdẽ generis contẽplationem pertinent li-
bri De ſemine ſeorſum conſcripti,& amplius de ſectione ſm Hippocratẽ.Quos oẽs ordine ſequi-
tur tractatio De vtilitate partium.Ad dignoſcendas autẽ ęgritudines vtilis eſt liber De locis affe-
ctis.